

GENERAL PRINCIPLES

THEORY OF THE

UNIVERSITY OF

THE UNIVERSITY OF

THE UNIVERSITY OF

THE UNIVERSITY OF

ACTA

van de

GENERALE SYNODE

van de

Christelijke Gereformeerde Kerken
in Nederland

HOOGEVEEN

16 augustus - 23 september 1977

*Aldus vastgesteld op de synode van
Amersfoort 1980:*

Het moderamen:

ACTA van de GENERALE SYNODE

van de
Christelijke Gereformeerde Kerken
in Nederland

HOOGVEEN
15 augustus - 23 september 1977

Gebedsuur.

Op maandagavond 15 augustus 1977 werd in de chr. geref. Centrumkerk te Hoogeveen een bidstond gehouden voor de generale synode.

In deze bijzondere dienst ging voor de praeses van de generale synode van Amsterdam-Nieuw-West 1974, ds. J. H. Velema.

Het Woord werd bediend over Psalm 90 : 13, 16a en 17b:

Mozes' gebed om Gods zegen voor Zijn knechten.

Hij bidt hierin om

Gods presentie in genade
de manifestatie van Gods werk
de consolidatie van ons werk.

Na de bediening van het Woord werd de arbeid der kerken en met name de te houden generale synode in het gebed de HERE opgedragen.

EERSTE ZITTING

dinsdag 16 augustus 1977 van 9.15-11.30 uur.

Art. 1.

Opening.

Namens de roepende kerk van Hoogeveen opent de oudste van de beide plaatselijke predikanten, ds. A. Hilbers, de eerste zitting van de generale synode.

Hij laat zingen Ps. 145 : 2 en 4, leest Zacharia 7 : 1-10 en Efeze 3 : 14-21, waarna hij voorgaat in gebed.

Art. 2.

Openingswoord.

Ds. A. Hilbers spreekt het volgende openingswoord:

Geachte broeders afgevaardigden en preadviseurs,
broeders in onze Here Jezus Christus,

Namens de raad van de roepende kerk Hoogeveen heet ik u allen hartelijk welkom aan deze plaats op deze morgen.

De generale synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken 1977 gaat haar arbeid beginnen. Het was de kerkeraad van Hoogeveen een eer de voorbereiding voor deze generale synode — de breedste vergadering der kerken — te mogen verrichten. En het is hem een vreugde nu de vergadering te mogen openen.

Voor het eerst in haar geschiedenis na 1892 treedt Hoogeveen op als roepende kerk. Het verheugt ons daartoe in staat te zijn. Aan bereidwilligheid onzerzijds heeft het in het verleden niet ontbroken, wel aan gelegenheid. Sinds 1972 beschikken we over dit kerkgebouw, de Ichthuskerk genoemd en sinds 1974 is de Centrumkerk, zoals u er gisteravond vergaderde voor de bidstond. We menen nu over voldoende accommodatie te beschikken voor synodale arbeid.

Hoogeveen is nog een jonge plaats. In december 1975 werd het 350-jarig bestaan gevierd onder het motto: Hoogeveen 350 jaar jong. Bij de herdenking werd herinnerd aan de viering van het 300-jarig bestaan. In 1925 ging men in feesttoel en onder muziek met gondelvaarten langs kanalen en wijken. Iets wat 50 jaar later onmogelijk was geworden. Dit typeert de plaats die van karakter veranderd is.

Van de oude veenkolonie is alleen de naam, een museum en een monument als herinnering over. De wijken zijn gedempt, de Hoogeveense vaart is om de plaats gelegd, moderne verkeerswegen hebben de oude waterwegen vervangen. De snelle aanwas van de bevolking — momenteel boven de 42.000 — verklaart zich uit de industrieën die zich hier gevestigd hebben, alsook uit de in den lande bekende vrije vestiging die vele mensen zonder economische binding naar Hoogeveen trok.

De geschiedenis van de plaats begint op 20 december 1625 toen op het huis Echten een contract getekend werd dat geleid heeft tot het ontstaan van Hoogeveen. Bij het 350-jarig bestaan is de historie van de plaats in boekvorm verschenen onder de titel: Hoogeveen, van Echtens Morgenland, en daaruit leert u de vroegere geschiedenis kennen, die geleid heeft tot wat het vandaag is.

Toen in 1648 de Tachtigjarige oorlog ten einde was, zijn veel afgedankte soldaten als werkkrachten naar de Echtense venen getrokken. Er moest hier hard gewerkt worden. Turf was voor Holland een grote energiebron. Er moesten hier kanalen, opgaandes, wijken en greppels gegraven en turf afgestoken en afgevoerd worden. Voor deze oudkrijgers een ruim arbeidsveld. Er is hier in vroeger jaren hard gewerkt bij grote kapitaalschaarste.

Het bouwen van een eigen kerk liet nog al op zich wachten. De manschappen uit de Spaanse strijd werkten liever 7 dagen in de week dan dat zij rust namen voor de zondagsviering. Op een steen in de huidige hervormde kerk staat: „Anno 1652 gebouwt“, maar in 1658 werd op de Drentse synode geklaagd over de trage kerkbouw in Hoogeveen. Pas 45 jaar na de eerste steenlegging, in 1697, was de kerk voltooid, nadat bedelbrieven het land in gezonden waren voor de bouw van een nieuw Godshuis ten dienste van de ware Gereformeerde Christelijke religie. Deputaten F.S.K. zullen het zich mogelijk niet bewust zijn, maar aan hun arbeid gaat een lange historie vooraf. Zij zetten een oude traditie voort.

De geschiedenis van Hoogeveen is nauw verweven met de geschiedenis van de kerken van Hoogeveen. U hebt ongetwijfeld gehoord van de Hoogeveense trommelslager die 's zondagsmorgens herinnert aan de plicht om naar de kerk te gaan. Reeds vóór 1700 moet de tamboer zijn zondagse diensten verricht hebben. Men zegt: noodgedwongen is men tot het aanstellen van deze functionaris gekomen. De bouw van een toren met een klok die op meer dan een uur afstand te horen was, werd niet aangedurfd op deze veenachtige grond. Daarom verscheen de trommelslager. Een document uit 1700 vermeldt dat Albert de Tamboer dit zondagse werk deed voor / 25,— per jaar. De overlevering vertelt erbij dat het de trommelslager in 1793 gelukt is een Engels „garnizoen“ dat uit Coevorden aanrukte om zich hier te nestelen tegen de Fransen, op de vlucht te jagen. De Engelsen hebben blijkbaar de bedoeling van het zondagse geroffel niet al te best begrepen.

Dat de geschiedenis van Hoogeveen zoveel met haar kerkelijk leven te maken heeft, komt voort uit het gegeven dat nagenoeg alle inwoners van deze plaats — slechts de Joden en enkele Rooms-Katholieke inwoners uitgezonderd — lid waren van de Nederlands Hervormde Kerk. In 1826 telde de Hervormde Kerk 5400 leden, dat is dicht bij het aantal inwoners.

Na 1834 voltrok zich hierin een grote verandering. De Afscheiding in Ulrum sloeg aan in Hoogeveen. Op 4 december 1834 werd de kerkeraad een lijst met 73 handtekeningen overhandigd van mensen die hun attestatie opvroegen ter afscheiding binnen de bestaande Nederlands Hervormde Kerk. De geschiedschrijver zegt: het had weinig gescheeld of het startpunt van de afscheiding zou niet Ulrum geweest zijn, maar Hoogeveen.

In maart 1835 werd de Afscheiding hier een feit, doordat ds. Hendrik de Cock de gemeente instutueerde. De scheiding had een lange voorgeschiedenis, waarin een tweetal oefenaars, die tegelijk als catechiseermeesters optraden, nl. de broeders Zeebult en Raidt, een behoorlijk aandeel hadden. De oorzaak van de Afscheiding ligt in het verzet tegen de liberale prediking in de geest van de evangelische of Groninger richting die in de Hervormde Kerk in die dagen gebracht werd. De terugkeer naar de Heilige Schrift, de belijdenis der kerk en de D.K.O. drongen tot handelen. Een bijkomende bijzonderheid was het verzet tegen de liberale bovenlaag die het ook in de kerk voor het zeggen had. De heren die zich het weldenkend deel van de natie

noemden, wisten zich ver verheven boven de kleine luyden die zich toen afscheidden. De sociale status sprak in de vorige eeuw mee, ook in kerkelijke zaken. Er waren verveners die turfgravers via een verplichte winkeling aan handen en voeten wisten te binden. Ons voorgelacht heeft wat over gehad voor een vrije kerk en later voor een christelijke school. We kunnen het ons nauwelijks meer indenken. Het verplicht ons wel als we ook op de synode spreken over zaken van kerk en onderwijs.

Het zou te ver voeren uit de geschiedenis van de Christelijke Afscheidene Gereformeerde Kerk veel te noemen. Ik wijs er alleen op dat de gemeente van Hoogeveen één der grootste was uit het kerkverband. Ds. W. A. Kok, in 1846 van Ruinerwold-Koekange naar Hoogeveen gekomen, diende de gemeente tot 1889, dat is 43 jaar. Van 1853-1857 stond naast hem ds. J. Bavinck. Beide predikanten werkten in Hoogeveen samen aan de opleiding tot de dienst des Woords. Ds. Kok had zijn opleidingsschool uit Ruinerwold verplaatst naar Hoogeveen en ds. Bavinck die in de Graafschap Bentheim had gewerkt aan de opleiding van jonge mannen, had zijn leerlingen meegebracht naar deze plaats. Twee krachten die samen zorgden voor de theologische vorming. Dit samenspel was van korte duur, want in 1854 werd de Kamper Theologische School opgericht.

In hetzelfde jaar is hier in Hoogeveen Herman Bavinck geboren: de grote dogmaticus uit de afgescheiden kerken.

Ds. W. A. Kok was een wijze en slimme predikant. Op tal van synodes in de vorige eeuw liet hij zich gelden. Hij heeft veel gedaan voor de pacificatie in conflictsituaties in de kerken en op kerkelijke vergaderingen. Hij stierf in 1889; voor zover ik kon nagaan nog in dienst van de gemeente. Als dit zo is, dan liep ds. W. A. Kok al een kleine honderd jaar voor het rapport deputaten art. 13 uit, dat ons op deze synode voorstelt geen verplichte emeriteringsleeftijd vast te stellen.

De synode van 1860 te Hoogeveen gehouden wordt de voorzichtige synode genoemd. Prof. T. F. de Haan, die geheel aan de zijde van de zg. Drentse richting van ds. H. Joffers en ds. F. A. Kok stond, had twee bezwaarschriften ingediend: één tegen zijn drie collega's aan de Kamper School en één tegen prof. A. Brummelkamp. Hieruit bleek de onenigheid in het college van de docenten. De Acta melden dat op de morgen van de 9e juni 1860 de synode in overeenstemming met het gevoel der curatoren enige verandering in het personeel der docenten aan de Theologische School wenselijk, ja nodig oordeelde. „Hierna vele en langdurige discussiën gevoerd zijnde of alle dan twee of één en wie der docenten zou aftreden, is door stemming beslist, dat slechts één, n.l. ds. T. F. de Haan zal afaan. De reden waarom de vergadering besluit aan ds. de Haan zijn emeritaat te geven, is, dat zew. vanwege zijn hoge jaren bezwaarlijk zijn werk meer kan verrichten, en derhalve uit kracht zijner veelvuldige diensten, der kerk bewezen, aanspraak heeft op pensioen, ten einde in een onbekrompen toestand zijn laatste dagen te mogen eindigen“.

En hiermee was een moeilijke zaak op goede wijze behandeld. Ik lees alleen nog dat ds. H. Joffers protest aantekent tegen het aanblijven van ds. A. Brummelkamp. Voor Joffers niets ongewoons: hij protesteert op elke synode. Men leze de Handelingen.

Aan ds. Helenius de Cock wordt opgedragen in de plaats van ds. de Haan de dogmatiek te doceren.

We slaan nu een 49 jaar kerkgeschiedenis over. 15 September 1903 treedt in de zaal Ogterop aan de Hoofdstraat op ds. H. Janssen, chr. geref. predikant te Leiden. Op 27 oktober 1903 krijgt de classis Zwolle het verzoek om in Hoogeveen een station te stichten. Dit verzoek wordt ingewilligd. Op 19 januari 1904 wordt Hoogeveen een zelfstandige gemeente en de notulen spreken van de herleeft christelijke gereformeerde gemeente. Van de predikanten die hier gestaan hebben, noemen we alleen ds. M. Koomans, die slechts één jaar hier werkte en ds. K. Zuidersma, die van september 1925-oktober 1945 hier gediend heeft.

In 1904 werd het station Nieuweroord gesticht, dat 20 mei 1907 zelfstandige kerk werd. Op 18 juni 1957 werd Noordscheschut geïnstitueerd.

Sinds hervormingsdag 1928 is Hoogeveen zondende kerk. Op 11 november 1930 werd kandidaat M. Geleynse bevestigd en uitgezonden naar het Toradjaland. Uit het rapport van de zendingsdeputaten verneemt u dat Hoogeveen als zondende gemeente vacant is sinds dr. J. A. van Rooy, haar zending in het Vendaland, benoemd is tot hoogleraar aan de Theologische School van Hammanskraal.

U komt als synode samen. U hebt de kerken te dienen in de leiding die u geeft. U hebt bovenal in uw besluitvorming de Here te dienen naar Zijn Woord.

Ik heb u o.a. voorgelezen Zacharia 7 : 1-10. In deze verzen vindt u iets dat u doet denken aan de openingsplechtigheid van de tempel die na de ballingschap gebouwd is. U leest daarvan in Ezra 3 : 12 en 13. De ouden, de familiehoofden en vele priesters wenen luid omdat zij de eerste tempel gekend hebben. Maar vele jongeren juichen luid omdat de tempel voltooid is. Men kan niet meer onderscheiden het geluid van vreugdebetoon van het gewezen des volks. De mensen die hangen aan het verleden en dat verheerlijken, wenen in het heden. Zij willen voor alles conserveren. De mensen die geen weet hebben van het verleden, juichen omdat in het heden de weg tot God, de verse en levende weg, ontsloten blijft. In de kerk mengt het zich dooreen.

In Zacharia doet zich een moeilijke vraag voor. Het Godshuis, de tweede tempel, is bijna gereed. Maar hoe moet het nu aan met de vastendagen? Want die waren gekomen in de ballingschap. Dagen van rouw en vasten: de 10e van de vijfde maand, want op die dag is de tempel verwoest.

En verder nog een vastendag, de herinnering aan de dag dat de belegering van Jeruzalem was begonnen. En daarna weer een dag en nog een. Maar wat moeten ze ermee als straks de tempel gereed is? Tientallen jaren hebben ze de dagen gehouden, maar nu is de ballingschap voorbij. Moeten die dagen als dagen van rouw en boete voorgoed voorbij zijn? Anderen zeggen: nee, het was veel te ernstig; blijven wenen en vasten.

Twee meningen tegenover elkaar. Die willen bewaren staan tegenover die zeggen: afschaffen. Men besluit een gezantschap naar Jeruzalem te sturen. De leiding van het gezantschap heeft Sarézer, naast hem staat Regem-Melech. De één zal wel een voorstander, de ander een tegenstander geweest zijn. Het vraagstuk wordt in Jeruzalem voorgelegd aan priesters en profeten. Maar het gaat anders dan men dacht. Opeens verheft Zacharia zijn stem en spreekt het Woord van de HERE der heirscharen: zeg tot al het volk des lands en tot de priesters. Dus niet apart tot de partijen, hetzij voor- of tegenstander; niemand heeft gelijk. De HERE zegt: als gij gevestigd hebt 70 jaren lang, hebt gij dan inderdaad voor Mij gevestigd? En omgekeerd: als je niet vast,

dus je eet en drinkt, doe je dat dan niet voor jezelf?

Is in elke zaak de dienst des Heren rakend, niet de principiële vraag aan de orde: waarom bent u tegen, waarom bent u voor? Voor uzelf, voor uw principe, voor de traditie die u aanhangt — of inderdaad voor Mij, zegt de HERE? Enigszins voor Mij gevestigd, zegt de Statenvertaling.

Als ge als synode vergadert, vergadert ge dan voor Mij? En als ge beslissingen neemt of niet neemt, doet ge dat dan voor uzelf of inderdaad voor Mij?

We worden geroepen tot synodale arbeid voor de Here. En als dan gevraagd wordt hoe het in concreto moet, dan antwoordt vers 9: spreekt eerlijk recht en bewijst elkander liefde en barmhartigheid, verdrukt weduwe noch wees, bijwoner noch arme, en beraamt niet in uw hart elken anders onheil. Dat is het antwoord dat de Schrift geeft. Het gaat om het wezen der dingen, voor Mij, niet om de vorm.

Ik moge u de namen noemen van hen die de kerken ontvallen zijn sinds de synode Amsterdam-Nieuw-West 1974. Zij hebben mogen dienen en zijn afgelost van hun post. Wij willen hun arbeid en daarmee hun persoon dankbaar herdenken in de aanbidding van de Koning der Kerk Die alle dingen regeert en Wie we toebehoren.

Moge ik u verzoeken op te staan en met mij in uw herinnering terug te roepen: ouderling B. Hartog uit Bunschoten, die in meer dan één deputaatschap zijn krachten gegeven heeft. Vervolgens noem ik u de predikanten, waaronder enkele emeriti: J. van Dijken sr., I. van der Knijff, Joh. Prins, P. Sneep, C. van der Zaal, P. op den Velde, G. J. Pontier, B. A. Bos en Chr. Verhage.

Er zijn onder hen die op oudere leeftijd tot ons kerkverband toetraden en daarom geen plaats van betekenis onder ons hebben ingenomen. Er zijn er onder die ons onvergetelijk blijven om hun persoon en om hun arbeid. De kerk die triomfeert, bemoeit de kerk die in de strijd staat: het gaat om de dienst aan dezelfde Heiland, Hoofd van Zijn gemeente.

Prof. J. Hovius beëindigde op 30 juni jl. een artikelenreeks in De Wekker over de synode van 1877 te Utrecht gehouden, met de wens dat van de synode van 1977 te Hoogeveen te houden, hetzelfde gezegd mag worden wat ds. H. Beuker in zijn slotwoord zeide van die van Utrecht: „Elke zitting was gekenmerkt door een levendig, helder en frisch debat en de broederlijke liefde week geen oogenblik uit ons midden”.

Bij deze wens sluit zich de kerkeraad van Hoogeveen gaarne aan. En we verbinden hieraan wat ds. Beuker zeide: „Dit zij onze troost, de gemeenschap der heiligen is geen illusie. Wij knielden voor dezelfde troon, zien op tot hetzelfde kruis en gaan hetzelfde vaderhuis tegen. Wij behoeven Gods kerk niet in stand te houden, dat zal Jezus doen, die beloofd heeft met zijn gemeente te zijn tot aan de voleinding der wereld en die de vervulling is desgenen, die alles in allen vervult”.

Met deze woorden namens de roepende kerk verklaar ik de vergaderingen van de generale synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken te Hoogeveen anno 1977 voor geopend.

Art. 3.

Lastbrieven.

Door de kerkeraad van Hoogeveen worden de lastbrieven, ingezonden door de particuliere synoden, nagezien.

Uit het onderzoek van deze lastbrieven blijkt dat afgevaardigd zijn om met last en macht op grond van Gods Woord, de aangenomen Formulleren van Enigheid, de Dordtse kerkorde en de verdere synodale bepalingen der kerken alles te besluiten en uit te voeren wat tot het werk van de generale synode behoort, door de

particuliere synode van het Noorden:

primi:	secundi:
ds. K. Boersma	ds. A. Hilbers
dr. T. Brien	ds. H. P. Brandsma
ds. J. Manni	ds. A. W. Wubs
drs. W. Steenberg	ds. J. J. de Jonge
ds. A. van der Veer	ds. J. Westerink
ds. K. J. Velema	ds. G. J. Buijs
oud. dr. P. K. Baaij	oud. T. Wolting
oud. F. Draalsma	oud. S. Garms
oud. A. de Geus	oud. J. van den Berg
oud. A. van der Heiden	oud. H. Mulder
oud. J. ter Wee	oud. M. Weaver
oud. L. Westerhof	oud. F. Hagen
diak. A. W. Veurink	diak. A. Broersma

Tertii: in geval van verhindering van een secundus-predikant of -ouderling zal de in deze rij opvolgende als tertius optreden.

Tertius diaken: diaken A. T. Vrij;

particuliere synode van het Oosten:

primi:	secundi:
ds. J. van Amstel	ds. H. W. Eerland
ds. P. Beekhuis	ds. M. W. Nieuwenhuijze
ds. G. Blom	ds. A. van der Weerd
ds. J. Brons	ds. G. Bijkerk
ds. J. H. Velema	ds. I. de Bruyne
ds. M. Vlietstra	ds. P. van Zonneveld
oud. G. Evers	oud. D. Lokhorst
oud. G. J. Grevers	oud. C. Ippel
oud. G. Hoefnagel	oud. C. J. Marchal
oud. J. van Ledden	oud. J. Veenendaal
oud. R. Scherrenburg	oud. J. B. van der Ham
oud. H. Westendorp	oud. P. Poort
diak. Joh. van Vulpen	diak. M. Hartog

Tertii: hiervoor fungeert de opvolgende secundus;

particuliere synode van het Westen:

primi:	secundi:
ds. B. Bijleveld	ds. G. Bouw
ds. J. H. Carlier	ds. J. de Jong
ds. A. W. Drechsler	ds. J. P. van den Boomgaard
ds. W. J. Quist	ds. H. de Graaf
ds. P. N. Ribbers	ds. E. E. Slofstra

ds. J. C. L. Starreveld	ds. H. C. van der Ent
oud. A. L. de Bruyne	oud. J. W. van Westrienen
oud. C. Drieënhuizen	oud. Ph. J. Homburg
oud. D. Koole	oud. J. Huisman
oud. J. G. van Minnen	oud. D. Ven
oud. dr. ir. A. K. van der Vegt	oud. J. Zaalberg
oud. G. G. van Wijngaarden	oud. J. C. de Zeeuw
diak. A. Vianen	diak. D. J. Doolgaard

Tertius diaken: diaken J. Bokhorst;

particuliere synode van het Zuiden:

primi:	secundi:
ds. C. den Hertog	ds. W. J. Buijs
ds. B. de Romph	drs. W. van Heest
ds. H. van der Schaaf	ds. C. A. den Hertog
ds. D. Slagboom	ds. L. W. van der Melj
ds. M. C. Tanis	ds. A. Rebel
ds. D. J. van Vuuren	ds. H. Wubs
oud. J. van Heteren	oud. N. van Drongelen
oud. K. Kok	oud. J. Fraanje
oud. F. de Ronde	oud. A. Heystek
oud. J. C. Spaans	oud. A. Kooiman
oud. W. C. van der Stel	oud. J. W. Kraayeveld
oud. J. B. Zuiderent	oud. P. Middelkoop
diak. T. van Dieren	diak. Th. Aarnoudse

Tertii: ds. A. van Heteren en oud. C. van Gerven.

Alle primi afgevaardigden zijn aanwezig.

De wettigheid van de vergadering wordt geconstateerd.

Art. 4.

Preadviseurs.

Uitgenodigd door de raad van de roepende kerk om als preadviseurs de synode te dienen zijn aanwezig de hoogleraren dr. J. van Genderen, dr. B. J. Oosterhoff, dr. W. van 't Spijker, dr. W. H. Velema en dr. J. P. Versteeg.

Art. 5.

Verkiezing van het moderamen.

Onder leiding van de kerkeraad van Hoogeveen wordt tot praeses van de synode gekozen ds. K. Boersma, tot assessor ds. J. H. Velema, tot eerste scriba ds. H. van der Schaaf en tot tweede scriba ds. P. N. Ribbers.

Art. 6.

Toespraak van de praeses.

Nadat het moderamen heeft plaats genomen, dankt de praeses, mede namens de andere moderamenleden, voor het in hen gestelde vertrouwen en spreekt de wens uit dat wij in eensgezindheid en in de geest van Christus mogen werken. Hij heet de preadviseurs hartelijk welkom en verzoekt hen aan de moderamentafel plaats te nemen.

Woorden van dank spreekt hij tot allen die aan de voorbereiding van de synode hebben medegewerkt. Ds. A. Hilbers ontvangt de dank voor de

opening van de synode en ds. J. H. Velema voor de wijze waarop hij de dienst des Woords en der gebeden leidde.

Art. 7.

Instemming met de belijdenis.

De leden en de preadviseurs horen staande aan de „Openlijke verklaring” volgens de bijlage bij art. 50 K.O. en betuigen daarmee instemming met de belijdenis.

Nadat gezongen is Ps. 86 : 6 gaat de praeses voor in gebed, begerend de zegen des HEREN voor de arbeid der synode. Hierna wordt gezongen Ps. 89 : 7.

Art. 8.

Schorsing.

De zitting wordt geschorst om het moderamen gelegenheid te geven met de preadviseurs zich te beraden over de werkwijze en de orde van vergaderen.

Voor dit beraad wordt ook ds. A. Hilbers uitgenodigd.

VERVOLG EERSTE ZITTING

dinsdag 16 augustus 1977 van 2.30-5.30 uur.

Art. 9.

Heropening.

De praeses heropent de zitting. Hij laat zingen Ps. 118 : 1.

Art. 10.

Vergadertijden.

Op voorstel van het moderamen wordt besloten de volgende vergadertijden vast te stellen: 9-12, 2-6 en 7-9 uur. Vóór de koffiepauze en vóór de theepauze zal niet worden gerookt.

Art. 11.

Adviseurschap.

Gehoord het voorstel van het moderamen benoemt de synode ds. A. Hilbers tot adviseur.

Art. 12.

Quaestoraat van de synode.

Eveneens op voorstel van het moderamen wordt besloten tot eerste quaestor te benoemen oud. G. G. van Wijngaarden en tot tweede quaestor br. J. de Jong.

Art. 13.

Persverslagen.

De praeses stelt voor, dat conform de voorwaarden van de synode van Rotterdam 1959 (Acta, art. 11) aan de redacties van het „Reformatorisch Dagblad”, het „Nederlands Dagblad”, „Trouw/Kwartet”, „Friesch Dagblad”, de „Hoogeveense Courant” en de Evangelische Omroep toestemming wordt verleend om de openbare zittingen van de synode bij te wonen resp. de werkrapporten te ontvangen. De synode besluit aldus. Met name de praeses zal toezien op eventuele onjuiste publikaties.

Ds. J. H. Velema wordt verzocht de verslaggeving in „De Wekker” te verzorgen.

Art. 14.

Inzending van het agendum.

Overeenkomstig het voorstel van het moderamen besluit de synode dat wat gedurende de eerste zittingsweek wordt ontvangen, behandeld zal kunnen worden.

Art. 15.

Commissies van onderzoek en rapport.

De volgende commissies van onderzoek en rapport worden benoemd:

Commissie I, Theologische Hogeschool, onderwijs en Hoge Overheid:

ds. J. H. Carlier, samenroeper; ds. A. W. Drechsler, rapporteur; ds. M. C. Tanis; oud. A. van der Heiden; oud. J. van Ledden; oud. J. G. van Minnen; oud. J. C. Spaans; prof. dr. J. van Genderen, adviseur.

Agendapunten: 9.06; 9.07.01; 9.13; 9.16.

Commissie II, Ambt en eredienst:

ds. J. Brons, samenroeper; ds. W. J. Quist, rapporteur; ds. M. Vlietstra; oud. F. Draaisma; oud. C. Drieënhuizen; oud. D. Kooie; oud. F. de Ronde; prof. dr. J. P. Versteeg, adviseur.

Agendapunten: 8.01; 8.04; 9.18; 9.19; 11.02.

Commissie III, Kerkelijke verhoudingen:

ds. K. J. Velema, samenroeper; ds. J. Manni en ds. J. C. L. Starreveld, rapporteurs; ds. C. den Hertog; oud. dr. P. K. Baaij, oud. G. J. Grevers; oud. J. van Heteren; prof. dr. W. van 't Spijker, adviseur.

Agendapunten: 9.14; 10.01; 10.03.

Commissie IV, Evangelisatie, diaconaat en samenleving:

ds. D. Slagboom, samenroeper; drs. W. Steenbergen (eventueel ds. J. van Amstel) rapporteur; ds. J. van Amstel; oud. R. Scherrenburg; oud. W. C. van der Stel; diak. A. W. Veurink; diak. A. Vianen; prof. dr. W. H. Velema, adviseur.

Agendapunten: 9.09; 9.12; 9.26; 9.37.

Commissie V, Ander kerkewerk in ons land:

dr. T. Bienen, samenroeper; ds. A. van der Veer, rapporteur; ds. B. Bijleveld; ds. G. Blom; oud. G. Hoefnagel; oud. J. ter Wee; oud. J. B. Zuiderent; prof. dr. B. J. Oosterhoff, adviseur.

Agendapunten: 9.15; 9.20; 9.22; 9.24; 9.25; 9.27; 9.30.

Commissie VI, Kerkewerk in het buitenland:

ds. J. H. Velema, samenroeper; oud. dr. ir. A. K. van der Vegt, rapporteur; ds. P. Beekhuis; ds. B. de Romph; ds. D. J. van Vuuren; oud. G. Evers; oud. K. Kok; prof. dr. J. P. Versteeg, adviseur voor zendingsaangelegenheden en zo nodig prof. dr. B. J. Oosterhoff voor het werk onder Israël.

Agendapunten: 9.10; 9.11.

Commissie VII, Financiën en administratie:

oud. A. de Geus, samenroeper; oud. A. L. de Bruyne en oud. G. G. van Wijngaarden, rapporteurs; oud. H. Westendorp; oud. L. Westerhof; diak. T. van Dieren; diak. Joh. van Vulpen.

Agendapunten: 8.02; 8.03; 9.03; 9.04; 9.05; 9.07.02; 9.21; 9.35; 9.36; 10.08; 10.10.

Art. 16.

Vaststelling van het agendum.

De synode besluit het agendum voorlopig vast te stellen overeenkomstig het concept door de raad van de roepende kerk opgesteld. Een voorstel tot aanvulling van het agendum zal later worden ingediend (zie art. 27 en 70).

Art. 17.

Acta van de generale synode 1974.

De praeses geeft de gedrukte Acta van de generale synode van Amsterdam-Nieuw-West 1974 in bespreking. Met dank aan de scriba 1974 worden de Acta vastgesteld. Het archiefexemplaar wordt door het moderamen getekend. De praeses leest de akte van vaststelling, opgenomen in het notulenboek van de synode. Ook deze akte wordt door het moderamen getekend.

Art. 18.

Vertegenwoordiging van de kerken.

De praeses stelt aan de orde het rapport van de deputaten voor de vertegenwoordiging der kerken (bijlage I).

De secretaris, ds. B. Bijleveld, deelt mede dat deputaten bericht ontvingen van het overlijden van ds. H. van Benthem op 11 augustus 1977, lid van het moderamen van de generale synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland en predikant te Middelburg. Een schrijven van deelneming werd aan de familie verzonden.

Enkele vragen worden gesteld over het antwoordschrijven aan de generale synode van de Gereformeerde Kerken inzake het rapport "Over mensen die homofiel zijn". Deputaten beklemtonen dat dit antwoord gezien moet worden als een mening van het deputaatschap en dat het daarom onjuist zou zijn als deputaten dit antwoord in zijn geheel publiceren.

De synode besluit

1. de handelingen van deputaten goed te keuren;
2. opnieuw deputaten te benoemen voor de vertegenwoordiging van andere kerken in gevallen die niet behoren tot de competentie van andere deputaatschappen.

Ook met het aanvullende rapport (bijlage I a) gaat de synode akkoord.

Art. 19.

Rapport van het moderamen van de synode 1974.

Het rapport van het moderamen van de synode 1974 wordt in behandeling genomen (bijlage II).

De handelingen van het moderamen worden goedgekeurd.

Art. 20.

„De Wekker”.

Het rapport van de commissie van redactie van „De Wekker” wordt in bespreking gegeven (bijlage III). Verschillende vragen worden gesteld en wensen geuit.

Prof. dr. B. J. Oosterhoff beantwoordt de gestelde vragen.

In de tweede ronde dient dr. T. Bienen het volgende voorstel in: Gezien het belang van de voorlichting in onze kerken ten aanzien van het kerkelijk leven, gelet op het feit dat er telkens weer verschillende vragen in de vergadering leven ten aanzien van „De Wekker” en gezien bepaalde gemeenschappen in de rapportage van de redactie, besluit de synode het rapport en de werkzaamheden van de redactie ter nadere bestudering aan een commissie toe te wijzen.

Dit voorstel wordt niet aanvaard.

Op zijn verzoek zegt de praeses aan dr. T. Bienen een comité-vergadering toe (zie art. 159).

Art. 21.

Eredienst.

De synode gaat over tot bespreking van het rapport van de deputaten voor de eredienst (bijlage IV).

De synode besluit

1. het beleid van deputaten goed te keuren;
2. het deputaatschap op te heffen;
3. een contactpersoon te benoemen voor het overleg met de uitgever D. J. van Brummen B.V. te Dordrecht in verband met een volgende druk van de „Liturgische Formulieren” (zie art. 187).

Art. 22.

Uitgave Kerkorde.

Het rapport van de deputaten voor de uitgave van de Kerkorde wordt aan de orde gesteld (bijlage V). Gepleit wordt voor de nummering van de bijlagen in arabische cijfers en dat in het register de paginering van de bijlagen wordt opgenomen.

De synode besluit

1. de handelingen van deputaten goed te keuren onder dankzegging voor het verrichte werk;
2. opnieuw deputaten te benoemen;
3. deputaten op te dragen een geheel nieuwe uitgave van de Kerkorde te verzorgen;
4. opdracht te geven aan de scribae synodi deze deputaten ten spoedigste na de sluiting van de synode in kennis te stellen van de besloten wijzigingen, aanvullingen e.d.

Art. 23.

Telegram aan H.M. Koningin Juliana.

De synode besluit het volgende telegram te zenden aan H.M. Koningin Juliana: De generale synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken, in vergadering bijeen te Hoogeveen, bidt U voor de uitoefening van Uw ambt de zegen des HEREN toe en verzekert U van de blijvende voorbede der kerken.

Twee coupletten van het Wilhelmus worden hierna staande gezongen.

Art. 24.

Sluiting.

De praeses sluit de zitting nadat prof. dr. B. J. Oosterhoff is voorgegaan in dankgebed.

Hierna vindt nog een samenspreking plaats met de samenroepers en rapporteurs van de commissies.

TWEEDE ZITTING

woensdag 17 augustus 1977 van 9-11 uur.

Art. 25.

Opening.

De praeses opent de zitting. Hij laat zingen Ps. 108 : 1, leest Romeinen 13 : 1-10 en gaat voor in gebed.

Art. 26.

Appel-nominaal.

Bij het appel-nominaal blijkt dat diak. T. van Dieren afwezig is. Ook zijn secundus kan niet aanwezig zijn.

Art. 27.

Mededelingen.

1. De praeses deelt mede dat een schrijven binnenkwam van zr. A. Addink te Warnsveld, d.d. 30 juni 1977 en een schrijven van zr. C. W. Bos-Dijs te Mijdrecht, d.d. 26 juli 1977. Beide zusters vertolken hun innig medeleven met het werk van de synode.
2. De praeses doet voorlezing van een binnengekomen telegram: Het bestuur van de federatie van Chr. Geref. Jeugdclubs en Jongerenverenigingen in Nederland bidt u Gods zegen bij uw werk toe. Namens het bestuur: J. Plantinga, voorzitter; J. R. van de Berg-Grootendorst, secretaresse.
3. Het moderamen stelt voor het schrijven van de brs. K. Nijstad en W. Otten uit Nieuweroord, d.d. 9 augustus 1977, voor niet-ontvankelijk te verklaren daar het geen appel betreft. De synode besluit dienovereenkomstig.
4. De Reformed Churches van Nieuw-Zeeland verontschuldigen zich in een schrijven d.d. 8 april 1977 voor hun afwezigheid op de synode van Hoogeveen.
5. De praeses verzoekt de afgevaardigden de bijlagen 2.1 tot 2.5 van het tweede gedeelte van het rapport van het curatorium van de Theologische Hogeschool als niet-verzonden te beschouwen.
6. Medegedeeld wordt dat van de binnengekomen bezwaarschriften twee bezwaarschriften werden toevertrouwd aan commissie II. Een ander bezwaarschrift blijkt niet als zodanig gequalificeerd te kunnen worden.
7. De oud-hoogleraren J. Hovius en W. Kremer zonden bericht van verhindering. Zij wensen de synode Gods zegen toe.
8. Tenslotte maakt de praeses bekend dat enkele vertrouwelijke stukken aan de commissies ter hand werden gesteld.

Art. 28.

Bijbelweek RCOB.

De praeses stelt aan de orde het verzoek van de Raad voor Contact en

87, 90

Overleg betreffende de Bijbel inzake medewerking aan de geplande bijbelweek en -zondag van 9-16 oktober 1977 (bijlage I sub C en VI sub 3). De vertegenwoordiger, drs. W. C. Moerdijk, kan thans niet ter synode aanwezig zijn. Diverse kritische vragen worden gesteld over het aan de predikanten toegezonden werkboekje „De Bijbel een boek om te vieren”.

De synode besluit de zaak van de bijbelweek alsmede van de RCOB in zijn geheel in handen te stellen van commissie V (zie art. 96).

Art. 29.

Emigratie.

De synode gaat over tot de behandeling van het rapport van de deputaten voor de emigratie (bijlage VII).

De synode besluit

1. de handelingen van deputaten goed te keuren met dank voor de verrichte arbeid;
2. het deputaatschap op te heffen.

Art. 30.

Jaarboek.

Aan de orde wordt gesteld het rapport van de deputaten voor de uitgave van het Jaarboek (bijlage VIII).

De synode besluit

1. de handelingen van deputaten goed te keuren met dank voor de verrichte, nauwkeurige arbeid;
2. opnieuw deputaten te benoemen voor de uitgave van het Jaarboek.

Art. 31.

Dankbetuiging.

De praeses deelt mede dat van H.M. Koningin Juliana een dankbetuiging is ontvangen. Het telegram luidt:

H.M. de Koningin zegt u hartelijk dank voor het telegram met de daarin door u tot uitdrukking gebrachte gevoelens.

Van der Hoeven, Part. Secretaris.

Art. 32.

Telegram aan CDA-fractie.

Op voorstel van het moderamen besluit de synode het volgende telegram te verzenden aan de CDA-fractie van de Tweede Kamer der Staten-Generaal:

De generale synode der Chr. Geref. Kerken te Hoogeveen heeft met grote waardering kennis genomen van uw standvastige houding met betrekking tot de abortuskwestie in de kabinetsformatie.

Zij bidt u van harte Gods wijsheid toe en hoopt dat u met volharding in deze belangrijke zaak trouw blijft aan de norm van Gods Woord tot het wezenlijk belang van ons volk.

Art. 33.

Synodaal archief.

De praeses vraagt de aandacht van de synode voor het rapport van de archivaris (bijlage IX).

82

De synode besluit

1. het beleid van de archivaris onder dankzegging voor de verrichte arbeid goed te keuren;
2. opnieuw een eerste en tweede archivaris te benoemen.

Art. 34.

Controle van het synodale archief.

93 Aan de orde stelt de praeses het rapport van de deputaten voor de controle van het archief (bijlage X).

De synode besluit

1. de handelingen van deputaten goed te keuren onder dankzegging voor het verrichte werk;
2. opnieuw de diverse deputaatschappen op te dragen volgens art. 9 van het Reglement hun archiefstukken van de jaren vóór 1968 in het synodale archief te doen opnemen.

Art. 35.

Geestelijke verzorging van zeevarenden.

93 De praeses stelt het rapport van de deputaten voor de geestelijke verzorging van zeevarenden aan de orde (bijlage XI). Wegens de afwezigheid van deputaten kunnen de vragen niet worden beantwoord.

Besloten wordt het rapport in de tweede zittingsweek verder in behandeling te nemen (zie art. 53).

Art. 36.

Sluiting.

De praeses sluit de zitting nadat prof. dr. W. van 't Spijker is voorgegaan in dankgebed.

DERDE ZITTING

dinsdag 6 september 1977 van 10.30-12.30 uur.

Art. 37.

Opening.

De praeses opent de zitting. Hij laat zingen Ps. 135 : 1 en 2, leest 2 Tim. 3 : 10-4 : 5 en gaat voor in gebed.

Hij memoreert de excursie die door de kerk van Hoogeveen op woensdagmiddag 17 augustus 1977 werd aangeboden en de receptie ten stadhuije.

De kerkeraad van Aalsmeer sierde de synodetafels met bloemen.

Art. 38.

Appel-nominaal.

Bij gehouden appel blijkt dat oud. G. Evers vervangen is door oud. D. Lokhorst, ds. B. Bijleveld door ds. G. Bouw, ds. J. H. Carlier door ds. E. E. Slofstra, ds. W. J. Quist door ds. H. de Graaf en oud. D. Koole door oud. J. Huisman. Door opstaan betuigen de secundi hun instemming met de belijdenis.

Art. 39.

Theologische Hogeschool.

De praeses stelt aan de orde het rapport van het curatorium van de Theo-

95, 102 logische Hogeschool (bijlage XII). Commissie I rapporteert (bijlage XIII).

Met name worden er vragen gesteld over de stageperiode, de praktische vorming en de kerkelijke achtergrond van de aan te trekken wetenschappelijke medewerkers, resp. -hoofdmedewerkers.

De rapporteur, ds. A. W. Drechsler, en de president-curator, ds. J. Brons, dienen van antwoord. Ook de rector, prof. dr. W. H. Velema, constateert met dankbaarheid dat de voorstellen zo gunstig door de synode worden ontvangen. Hij benadrukt dat bij een niet-verplicht stellen van de doctorale opleiding de trend van deze tijd op dit ogenblik niet wordt gevolgd. In de kring van de hoogleraren is het inderdaad de vraag of er op een verantwoorde wijze alleen maar te werken is met een kandidaatsexamen. Een eventuele stageperiode kan op geen enkele wijze worden ingebouwd in de voorgestelde vier en een half jaar. De Overheid heeft geen rechten om regels of wetten op te leggen voor bestuursorganen die binnen de Hogeschool moeten worden gecreëerd.

Prof. dr. J. P. Versteeg adviseert om thans geen beslissing te nemen over een mogelijke stageperiode.

Art. 40.

Schorsing.

In verband met de middagmaaltijd wordt de vergadering geschorst.

VERVOLG DERDE ZITTING

dinsdag 6 september 1977 van 2-6 uur.

Art. 41.

Heropening.

De praeses heropent de zitting. Hij laat zingen Ps. 119 : 3 en 7.

Art. 42.

Vervolg - Theologische Hogeschool.

De praeses geeft het woord aan prof. dr. J. van Genderen. Deze wijst erop, dat ook bij de aanvaarding van de voorstellen de Hogeschool ten aanzien van de Overheid zelfstandig blijft. Het besluit van 1974 in artikel 47 sub 8 blijft onverkort van kracht. Een lector is een andere figuur dan de wetenschappelijke medewerker resp. -hoofdmedewerker.

Dr. T. Brienens stelt voor voorstel 6 als volgt te wijzigen: aan curatoren op te dragen eventueel in overleg met deputaten studiefonds de mogelijkheid van een stageperiode te onderzoeken en hiervoor, indien de mogelijkheid duidelijk verantwoord is, een regeling te ontwerpen en hierover aan de volgende generale synode te rapporteren.

Ds. J. van Amstel stelt voor in voorstel 10 de woorden „bij voorkeur” te wijzigen in: „als regel”.

Diak. Joh. van Vulpen stelt voor de laatste zin in alinea 1 van het commissievoorstel 10 te veranderen in: Deze dienen lid te zijn van één van de Chr. Geref. Kerken. Zou dit in een voorkomend geval onmogelijk blijken te zijn, dan zal bij hoge uitzondering iemand van de gereformeerde gezindte benoemd kunnen worden.

De synode besluit

1. haar erkentelijkheid uit te spreken voor de jarenlange, getrouwe arbeid, die ds. D. H. Blesma als secretaris van het curatorium heeft verricht; een nieuwe secretaris te benoemen en een secundus-secretaris;
2. de duur van de studie voor het kandidaatsexamen te brengen van vijf jaar op vier en een half jaar; deze studiejaren volgens het semester-systeem te geven met ingang van de cursus 1978/1979;
3. een doctoraalopleiding in te stellen, zo mogelijk met ingang van de cursus 1978/1979;
4. uit te spreken dat het college van hoogleraren bevoegd is om de graad van doctor in de theologie te verlenen;
5. aan curatoren op te dragen zich te bezinnen op een stageperiode zoals in het commissierapport omschreven, en zo mogelijk een regeling daarvoor te ontwerpen en hierover aan de komende generale synode te rapporteren;
6. wetenschappelijke medewerkers, resp. -hoofdmedewerkers, op voorstel van het college van hoogleraren door het curatorium te doen benoemen onder nadere goedkeuring van de generale synode;
7. de vooropleiding klassieke talen ook open te stellen voor hen die naar art. 16 aan de Theologische Hogeschool willen studeren, en daartoe door curatoren een docent klassieke talen te doen benoemen;
8. het voortentamen of het colloquium van universiteiten en hogescholen te erkennen;
9. artikel 6 van het Reglement als volgt aan te vullen:
Eveneens onder nadere goedkeuring van de generale synode kan het curatorium, gehoord het advies van de hoogleraren, wetenschappelijke medewerkers, resp. -hoofdmedewerkers, benoemen. Deze dienen bij voorkeur lid te zijn van één van de Christelijke Gereformeerde Kerken. In elk geval dienen zij schriftelijk in te stemmen met de gereformeerde belijdenis.
10. in artikel 12 van het Reglement tussen te voegen na de woorden „is doorstaan“:
Wie een voortentamen of colloquium hebben afgelegd volgens de regels van de Vereniging van theologische faculteiten en hogescholen, kunnen eveneens tot de propaedeuse worden toegelaten, mits zij met gunstig gevolg het onderzoek onder a en b genoemd hebben doorstaan.
11. artikel 15 van het Reglement aldus te lezen:
Aan de Theologische Hogeschool is verbonden, eveneens onder opzicht van het curatorium staande, een voorbereidende opleiding tot de propaedeutische studiën der theologie voor hen die met gunstig gevolg het admittie-examen hebben afgelegd maar niet in het bezit zijn van de in de laatste alinea van artikel 12 genoemde getuigschriften, alsmede voor hen die op grond van artikel 16 worden toegelaten zonder dat zij de bedoelde getuigschriften bezitten.
12. artikel 16 van het Reglement vanaf de vijfde regel aldus aan te vullen:
Wie een voortentamen of colloquium hebben afgelegd volgens de regels van de Vereniging van theologische faculteiten en hogescholen, kunnen eveneens tot de Theologische Hogeschool worden toegelaten,

- evenals bezitters van een eindexamen van het Atheneum of de H.B.S.
13. de regeling volgens artikel 15 van het Reglement aldus te wijzigen en te lezen:
Art. 1.
Aan de Theologische Hogeschool is een voorbereidende opleiding verbonden. Studenten die tot deze opleiding zijn toegelaten, ontvangen onderwijs in Bijbelkennis, Grieks en/of Latijn.
Art. 2.
Aan het einde van de voorbereidende opleiding wordt ten overstaan van het college van docenten examen afgelegd. Een gunstige uitslag van dit examen verleent toegang tot de propaedeuse der theologie.
Art. 3.
Wanneer een student van deze voorbereidende opleiding zich onbehoorlijk gedraagt, zal het college van docenten hem hierover onderhouden. Indien hij aan de vermaning geen gehoor geeft, zal hij als student worden geweerd. De definitieve beslissing berust bij het curatorium van de Theologische Hogeschool.
Art. 4.
Het jaarlijkse collegegeld wordt door de deputaten-financieel bepaald. Wie deze opleiding verlaat of van haar wordt verwijderd, heeft geen recht op terugbetaling.
14. het curatorium te machtigen met ingang van de cursus 1978/1979 een regeling te ontwerpen in overeenstemming met de uitgangspunten van hetgeen door de generale synode wordt besloten terzake van het semestersysteem en een doctoraalopleiding. Curatoren dienen op de volgende synode een concept voor de definitieve formulering van artikel 13 aan te bieden;
15. het curatorium te machtigen om in aansluiting op de bepalingen van het Academisch Statuut regels te formuleren voor het verwerven van het doctoraat in de theologie, welke regels aan de volgende synode moeten worden voorgelegd;
16. het curatorium te machtigen om het verzoek aan de Kroon voor te leggen, dat de Theologische Hogeschool ook ten aanzien van het doctoraal examen en het doctoraat gelijkgesteld zal zijn met de Rijks-universiteiten;
17. het curatorium te machtigen om de noodzakelijke uitbreiding van de gebouwen te doen plaatsvinden.

Art. 43.

Comité-Generaal.

Art. 44.

Vervolg-Theologische Hogeschool.

De synode besluit

1. curatoren te danken voor het werk dat zij hebben verricht en hun handelingen goed te keuren;
 2. curatoren op te dragen dat de archiefkasten zich in redelijkerwijs brandvrije ruimten bevinden.
- De praeses gewaagt van de belangrijkheid van al de genomen besluiten en hoopt dat de Theologische Hogeschool tot een grote zegen voor de

kerken en voor heel het gereformeerde leven in Nederland en daarbuiten gesteld mag worden.

Art. 45.

Correspondentie met de Hoge Overheid.

De praeses stelt aan de orde het rapport van de deputaten voor de correspondentie met de Hoge Overheid (bijlage XIV) met het betreffende commissierapport (bijlage XV). De rapporteur, ds. A. W. Drechsler, en de secretaris van deputaten, mr. dr. C. J. Verplanke, gaan op de gestelde vragen in.

De synode besluit

1. deputaten te danken voor hun werk en hun handelingen goed te keuren;
2. opnieuw leden van het deputaatschap te benoemen;
3. de herziening van de Regelen voor het C.I.O. goed te keuren.

Art. 46.

Deputaten-financieel Theologische Hogeschool.

Het rapport van de deputaten-financieel van de Theologische Hogeschool wordt in bespreking gegeven (bijlage XVI), evenals het daarbij aansluitende rapport van commissie VII (bijlage XVII met uitzondering van sub 4, zie art. 150 sub 4). De rapporteur, oud. G. G. van Wijngaarden, en de voorzitter van deputaten, br. J. D. Wisman, antwoorden.

Oud. A. de Geus stelt voor daar de begroting bij de Overheid een jaar eerder moet worden ingediend, dat deputaten alsnog op deze synode een begroting over 1981 aanbieden (zie aanvulling bijlage XVI en art. 185 sub 2).

De synode besluit

1. het beleid van deputaten onder dankzegging voor hun werk goed te keuren;
2. opnieuw deputaten met hun secundi te benoemen;
3. de minimumbijdragen der kerken voor 1978 tot 1980 alsmede de begroting voor 1981 vast te stellen.

Art. 47.

Studiefonds Theologische Hogeschool.

De praeses vraagt de aandacht voor het rapport van de deputaten voor het studiefonds van de Theologische Hogeschool (bijlage XVIII). Commissie I rapporteert (bijlage XIX). De rapporteur, ds. A. W. Drechsler, en de voorzitter van deputaten, dr. T. Bienen, beantwoorden een gestelde vraag.

De synode besluit

1. deputaten voor het studiefonds te danken voor het werk dat zij hebben verricht en hun handelingen goed te keuren;
2. voor de komende periode opnieuw een eerste- en een secundus-penningmeester te benoemen;
3. in afwachting van een nadere bestemming van het studiefonds geen bijdrage voor de komende drie jaren van de kerken te vragen.

Art. 48.

Steun kerken in de polders.

Aan de orde wordt gesteld het rapport van deputaten voor de steunverlening aan de kerken in de nieuwe polders rond het IJsselmeer (bijlage XX) met rapport V van commissie V (bijlage XXI). De rapporteur, ds. A. van der Veer, en de secretaris van deputaten, ds. J. de Jong, gaan op de gestelde vragen en opmerkingen in.

De synode besluit

1. deputaten te danken voor hun werk en hun beleid goed te keuren;
2. deputaten mandaat te geven een afzonderlijke kracht voor Almere aan te trekken, zodra dit naar het oordeel van deputaten noodzakelijk is;
3. opnieuw een voorzitter, secretaris en penningmeester te benoemen.

Art. 49.

Kerk en recreatie.

De praeses stelt aan de orde het rapport van de deputaten voor kerk en recreatie (bijlage XXII). Commissie V rapporteert (bijlage XXIII). De rapporteur, ds. A. van der Veer, en de secretaris van deputaten, ds. P. N. Ribbers, antwoorden.

De synode besluit

1. deputaten te danken voor hun werk en hun beleid goed te keuren;
2. deputaten op te dragen
 - a. voort te gaan met de bezinning op de problematiek van kerk en recreatie;
 - b. de kerken voortdurend op de hoogte te houden van de resultaten van de genoemde bezinning;
3. het verzoek van deputaten over de extra ondersteuning van de kerk van Haamstede te leggen in handen van deputaten ad art. 11 K.O. (onderlinge bijstand) en hun opdracht te geven te onderzoeken of er in dit concrete geval aanleiding is van hun instructie af te wijken en dan daarnaar te handelen en hierover aan de volgende generale synode te rapporteren (zie art. 65 sub 4);
4. opnieuw deputaten te benoemen.

Art. 50.

Schorsing.

De praeses schorst de zitting in verband met de maaltijd.

VERVOLG DERDE ZITTING

dinsdag 6 september 1977 van 7-9 uur.

Art. 51.

Heropening.

De praeses opent de zitting en laat zingen Ps. 65 : 4 en 5.

Art. 52.

Ambtelijke bearbeiding schippers.

De praeses stelt aan de orde het rapport van de deputaten voor de

123 ambtelijke bearbeiding van de schippers (bijlage XXIV) en het desbetref-
127 fende rapport van commissie V (bijlage XXV). De rapporteur, ds. A. van der
Veer, gaat op de gestelde vragen in, terwijl namens deputaten de secretaris,
br. P. Vree, een toelichting geeft.

De synode besluit

1. deputaten dank te zeggen voor hun werk en hun beleid goed te keuren;
2. uit te spreken dat het rapport van deputaten opnieuw niet overtuigt van de noodzaak van het beroepen van een eigen predikant;
3. deputaten daarom te verzoeken voorlopig niet verder te gaan met het zoeken van een full-time werker voor de geestelijke verzorging van onze schippers;
4. deputaten op te dragen nadere contacten te leggen met die kerken waar- onder schippers ressorteren en die kerken die gelegen zijn aan belang- rijke waterwegen en met hen overleg te plegen betreffende de pastorale verzorging der schippers;
5. opnieuw deputaten te benoemen.

Daar de deputaten wel de bevoegdheid hebben een part-time werker aan te trekken, zullen zij alsnog via commissie VII een begroting indienen.

Art. 53.

Vervolg - Geestelijke verzorging van zeevarenden.

De bespreking over het rapport van de deputaten voor de geestelijke verzorging van zeevarenden wordt voortgezet (zie art. 35). De penningmeester van deputaten, br. P. Zuidema, beantwoordt de vragen die door de tweede scriba schriftelijk aan de secretaris van deputaten werden doorgegeven.

De synode besluit

336 ten aanzien van de afrekening en de overdracht van de kas aan de quaes-
tor der generale synode de deputaten zeevarenden te dechargeren
Het moderamen zal zich bezinnen op nadere voorstellen (zie art. 160).

Art. 54.

Comité-Generaal.

Art. 55.

Sluiting.

De praeses sluit de zitting nadat prof. W. H. Velema is voorgegaan in dankgebed.

VIERDE ZITTING

woensdag 7 september 1977 van 9-12.30 uur.

Art. 56.

Opening.

De praeses opent de zitting. Hij laat zingen Ps. 102 : 7 en 8, leest Efeze 3 : 8-21 en gaat voor in gebed.

Art. 57.

Appel-nominaal.

Bij gehouden appel blijkt dat de afgevaardigden aanwezig zijn als in de

vorige zitting met dien verstande, dat ds. J. H. Carlier, ds. W. J. Quist en oud. D. Kooze weer aanwezig zijn. Diak. A. W. Veurink wordt vervangen door diak. A. T. Vrij. Deze betuigt instemming met de belijdenis.

Art. 58.

Kerkelijke verhoudingen binnenland.

Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt).

127 De praeses geeft in bespreking rapport Ia van commissie III betreffende de brief van de generale synode van de Gereformeerde Kerken (vrij- gemaakt) in Nederland van Kampen 1975 d.d. 20 juni 1975 (bijlage XXVI). De rapporteur, ds. J. Manni, en de voorzitter van deputaten, prof. dr. J. van Genderen, gaan op de gestelde vragen en opmerkingen in.

De synode besluit

1. het moderamen opdracht te geven het moderamen van de generale synode van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) van Kampen 1975 uit te nodigen tot een onderling gesprek van beide moderamina ter toe- lichting van de brief;
 2. het moderamen op te dragen in dit gesprek duidelijk te maken dat het een zaak van beleid geweest is om uit te spreken, dat de door de chr. geref. synode gesignaleerde verschillen eerst uit de weg moeten wor- den geruimd vóór een eventuele vereniging;
 3. het moderamen opdracht te geven in dit gesprek te verduidelijken, dat een voortzetting van het gesprek dient te lopen via de deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland.
- Het moderamen hoopt op deze synode rapport te kunnen uitbrengen (zie art. 174).

Art. 59.

Vervolg - Kerkelijke verhoudingen binnenland.

Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt, buiten verband).

130 De praeses stelt datgene uit het rapport van de deputaten voor de een-
159 heid van de gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met buitenlandse kerken aan de orde dat handelt over de verhouding tot de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt, buiten verband) (bijlage XXVII sub II A). Commissie III rapporteert (bijlage XXVIII).

De praeses verwelkomt de twee afgevaardigden van de gereformeerde commissie, de predikanten G. van den Brink en G. Mul. Hij deelt hun mede dat de synode akkoord ging met het voorstel van de commissie hen ter bijwoning van de besprekingen uit te nodigen.

Er worden vele vragen gesteld. Geïnformeerd wordt onder meer naar de inhoud en functionering van de Gemeenschappelijke Verklaring en naar de handhaving van de gereformeerde belijdenis in de Gereformeerde Ker- ken (vrijgemaakt, buiten verband). De rapporteur, ds. J. Manni, gaat op enkele vragen in.

Art. 60.

Schorsing.

De praeses schorst de zitting in verband met de maaltijd.

VERVOLG VIERDE ZITTING

woensdag 7 september 1977 van 2-6 uur.

Art. 61.

Heropening.

De praeses heropent de zitting. Hij laat zingen Ps. 17 : 3 en 4. Hij verwelkomt prof. C. Graham die aanwezig is als afgevaardigde van de Free Church of Scotland.

Art. 62.

Vervolg - Kerkelijke verhoudingen binnenland.

Vervolg - Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt, buiten verband).

De praeses geeft aan de voorzitter van deputaten, prof. dr. J. van Genderen, de gelegenheid om op de gestelde vragen en opmerkingen in te gaan. Volgens hem is het deputatenrapport realistisch, terwijl dat van de commissie bij de aanwezige deputaten overkomt als optimistisch. Deputaten hebben de enquête in haar geheel kunnen bespreken en wegen. Anderzijds is het verblijdend dat er in deze tijd kerken zijn die elkaar vinden en tot elkaar zeggen: wij behoren bij elkaar. Volgens prof. Van Genderen dient onder identiteit verstaan te worden, dat wij kerk van Christus zijn, een kerk die haar gereformeerd karakter heeft doordat zij overeenkomstig haar belijden zich in alles wil aanstellen naar het Woord van God en Jezus Christus houdt voor het enige Hoofd.

In de tweede ronde voeren zeven afgevaardigden het woord.

Oud. D. Koole stelt voor: De synode spreekt uit, dat de zaak van de eenheid van allen die elkaar tegen de achtergrond van Schrift en belijdenis als ware kerk van Christus herkennen en erkennen en die daarom naar de eis van Gods Woord bij elkaar horen, in de kerken veel sterker voorwerp van bezinning en gebed behoort te zijn dan tot nu toe het geval lijkt te zijn geweest. De synode roept op in prediking en catechese deze zaak een grotere plaats te geven dan zij tot nu toe misschien heeft gehad, opdat in de plaatselijke gemeenten zelf een oprecht verdriet moge groeien over de gebrokenheid van Christus' kerk en een sterker verlangen moge ontstaan naar de eenheid met andere gereformeerde belijders. Het meedenken over en het hartelijk gebed vanuit de plaatselijke kerken voor de zaak van de eenheid zijn onmiskenbare voorwaarden voor een vruchtbaar en zegenrijk verloop van de gesprekken op het niveau waarop de verschillende kerken via haar deputaatschappen met elkaar spreken.

Ds. J. Brons stelt voor in plaats van de commissievoorstellen 3, 4 en 5 het volgende te besluiten:

1. deputaten op te dragen voort te gaan met de samensprekingen met de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt, buiten verband), daarbij de in de synode gemaakte opmerkingen door te spreken en alles te doen wat tot eenheid tussen beide kerken dient;
2. deputaten op te dragen bij de samensprekingen met de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt, buiten verband) erop aan te dringen dat door deze kerken ernst zal worden gemaakt om in hun kerk-zijn het gereformeerde karakter duidelijk tot uitdrukking te doen komen in het handhaven

van de gereformeerde belijdenis en in het handelen naar de gereformeerde kerkorde;

3. deputaten op te dragen een nader onderzoek in te stellen naar de oorzaken waarom op vele plaatsen de contacten verbroken zijn, opdat deze oorzaken zo mogelijk worden weggenomen en de contacten zo mogelijk worden hersteld;
4. er bij de kerkeraden op aan te dringen dat zij de gehoorzaamheid aan Christus' gebod tot eenheid van degenen die in Hem geloven, niet het minst ten aanzien van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt, buiten verband) zullen betrachten in het besef van de verantwoordelijkheid die men heeft tegenover deze kerken en eigen kerken.

Oud. L. Westerhof biedt de volgende wijziging van commissievoorstel 3 aan: er bij de kerkeraden op aan te dringen om bij het contact met de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt, buiten verband) gebruik te maken van de Gemeenschappelijke Verklaring, de gesprekken in het geloof te beginnen en waar deze reeds zijn te bewaren en te versterken en bij de desbetreffende classes erop aan te dringen om aan de plaatselijk gevonden eenheid ook classicaal gestalte te geven.

De commissie zal zich op de voorstellen beraden (zie art. 118).

Ds. G. van den Brink spreekt de synode toe. Hij benadrukt dat de gemeenschappelijke rijkdom te vinden is in wat Paulus uitjubelt in het begin van Efeze 1. Diep is hij ervan overtuigd dat als de boodschap van de Here Jezus in alle ernst gebracht wordt, de verschillen wegvallen. Ds. Van den Brink herinnert aan de apostolische oproep om de enigheid des geestes te bewaren door de band des vredes.

Art. 63.

Financiële zaken.

De praeses stelt aan de orde het rapport van de deputaten voor financiële zaken (bijlage XXIX). Commissie VII rapporteert (bijlage XXX). De rapporteur, oud. G. G. van Wijngaarden, en de voorzitter van de deputaten, br. J. Bijleveld, geven antwoord op de gestelde vragen.

De synode besluit

1. de deputaten dank te zeggen voor hun arbeid en hun beleid goed te keuren;
2. opnieuw deputaten te benoemen;
3. aan alle beheerders van de kerkelijke kassen decharge te verlenen voor het over de periode 1974-1976 gevoerde financiële beleid onder dankzegging voor de verrichte arbeid;
4. deputaten op te dragen aan de volgende synode advies uit te brengen inzake de verzekeringsplicht van predikanten;
5. aan die kerken die in de periode 1974-1976 in 10 keer of meer niet of te weinig hebben afgedragen en aan die kerken die in genoemde periode in 5 keer of meer niet of te weinig hebben afgedragen en tevens voor één of meer kassen in het geheel niet overmaakten, een brief te zenden waarin
 - a. op hun onjuiste houding wordt gewezen als niet in overeenstemming zijnde met het besluit van de synode van Amsterdam-Nieuw-West 1974 (Acta, art. 161 sub 3);

- b. met klem op het nakomen van hun verplichtingen wordt aangedrongen;
 - c. gesteld wordt dat ongenoegen over een gevoerd deputatenbeleid nooit kenbaar gemaakt mag worden door niet te voldoen aan de minimumbijdragen;
 - d. geattendeerd wordt op het feit dat door hun nalatigheid die kerken die hun verplichtingen wel nakomen, ten onrechte extra worden belast;
 - e. de aandacht wordt gevestigd op de kas onderlinge bijstand, als de financiële lasten verbonden aan het kerkelijk werk de draagkracht van de plaatselijke kerk te boven gaan.
6. ten aanzien van de bijdragen aan het landelijk kerkelijk werk het volgende te bepalen:
- a. Elke gemeente is verplicht bij te dragen in de financiële lasten verbonden aan het landelijk kerkelijk werk.
 - b. Elke gemeente die minder dan 250 leden telt en een predikant gedurende het volle jaar in dienst heeft, mag terugbetaling vragen aan deputaten onderlinge bijstand van ten hoogste 75 procent van het betaalde totaal der minimumbijdragen, indien naar het inzicht van de kerkeraad de financiële positie en de draagkracht van de gemeente hiertoe aanleiding geven.
 - c. Ter dekking van het totale te restitueren bedrag zal de minimumbijdrage voor de kas onderlinge bijstand verhoogd moeten worden. Op grond van een geraamd te restitueren bedrag zal de minimumbijdrage voor 1978 met / 1,50 per (doop)lid worden verhoogd. In de volgende jaren is de verhoging afhankelijk van het terugbetaalde bedrag.
 - d. Deze regeling wordt van kracht met ingang van het jaar 1978.

Met nadruk stelt de praeses dat het beslotene onder 4 in de eerste plaats een principiële aangelegenheid is. Mogelijk komt het praktische helemaal niet aan de orde.

Art. 64.

Financiële draagkracht.

Door de praeses wordt aan de orde gesteld de instructie van de particuliere synode van het Zuiden (8.02) welke luidt:

De particuliere synode van het Zuiden

constaterend

dat door de generale synode een aantal deputaatschappen is ingesteld met opdrachten ten behoeve van het kerkverband;

dat aan die deputaatschappen de mogelijkheid is gegeven hun werkzaamheden te bekostigen door het vragen van een minimumbijdrage per lid/dooplid van de tot het kerkverband behorende gemeenten;

overwegend

dat het vragen van bedoelde minimumbijdrage in de loop der jaren het karakter heeft gekregen van een bindende omslagregeling voor de plaatselijke gemeenten;

dat kleine gemeenten — al dan niet gesteund uit de kas onderlinge bijstand — door het financiële onderhoud van een eigen predikant voor grote uitgaven staan;

dat gemeenten met bijzondere lasten en grote verplichte of noodzakelijke uitgaven eveneens in de afdracht voor de kerkelijke kassen een relatief grote verzwarende van de verplichte uitgaven vinden;

dat de inkomsten van de doorsnee-gemeenten niet toenemen in dezelfde verhouding als de gevraagde omslagen voor de kerkelijke kassen;

dat een kerkelijk meelevende gemeente toch graag aan haar verplichtingen ten aanzien van het kerkverband c.q. kerkelijke kassen voldoet; van oordeel

dat het totaal van de benodigde bijdragen voor de kerkelijke kassen op te brengen door de plaatselijke gemeenten niet alleen vastgesteld moet worden door rekening te houden met de benodigde gelden voor de diverse deputale activiteiten, maar dat tevens in dit opzicht er een contact moet zijn met de financiële bronnen van inkomst, nl. de plaatselijke gemeenten;

dat het van vitaal belang is dat er een soepele eenheid zal bestaan tussen de christelijke offervaardigheid en het voor sommige gemeenten te forse bedrag, dat verplicht afgedragen moet worden aan de kerkelijke kassen; verzoekt aan de generale synode

A. 1. Het beleid ten aanzien van de kas onderlinge bijstand zodanig te verruimen, dat gemeenten die niet of moeilijk aan de gevraagde omslag voor de kerkelijke kassen kunnen voldoen, zich op deze kas kunnen beroepen.

2. Dat dit beroep toegekend zou kunnen worden, rekening houdend met de grootte van de noodzakelijke uitgaven voor de betrokken gemeente.

B. Een onderzoek in te stellen naar de noodzaak van de door de diverse deputaatschappen opgelegde financiële verplichtingen.

169

Commissie VII rapporteert (bijlage XXXI).

De synode besluit

de instructie niet te aanvaarden.

Art. 65.

Onderlinge bijstand.

170

De praeses stelt aan de orde het rapport van de deputaten naar art. 11 K.O. (onderlinge bijstand) (bijlage XXXII). Commissie VII rapporteert (bijlage XXXIII).

173

De synode besluit

1. het beleid van deputaten over de periode 1974-1976 onder dank voor alle verrichte arbeid goed te keuren;

2. opnieuw generale deputaten te benoemen;

3. de opdracht van 1974 inzake een algemene mededeling (Acta, art. 87 sub 3) te herhalen;

4. deputaten opdracht te geven te onderzoeken of er ten aanzien van de kerk van Haamstede aanleiding bestaat van hun instructie af te wijken en dan daarnaar te handelen en hierover aan de volgende generale synode te rapporteren (zie art. 49 sub 3).

Art. 66.

Kerkbouwaangelegenheden.

173 De praeses vraagt de aandacht van de synode voor het rapport van de
177 deputaten voor kerkbouwaangelegenheden (bijlage XXXIV). Commissie VII rapporteert (bijlage XXXV).

De synode besluit

1. deputaten te danken voor hun arbeid en hun beleid goed te keuren;
2. opnieuw deputaten te benoemen;
3. artikel 5 van de instructie van deputaten als volgt te wijzigen:
Het totaal der door de deputaten te verstrekken garanties mag de financiële draagkracht uit eigen middelen niet meer dan 80 procent te boven gaan.

Art. 67.

Artikel 4 sub 4 A 2 K.O.

Aan de orde wordt gesteld de instructie van de particuliere synode van het Zuiden (8.01) luidende:

De generale synode wijzige de uitspraak in art. 4 sub 4 A 2 in dier voege dat in de eerste alinea gelezen wordt:

Een kerkeraad die een predikant of beroepbaar gesteld kandidaat uit een kerkgemeenschap in het buitenland wenst te beroepen, zal vóór het horen van de gemeente inlichtingen inwinnen bij de deputaten voor de correspondentie met buitenlandse kerken omtrent de betreffende kerkgemeenschap en de betreffende persoon.

Wanneer de verkregen inlichtingen negatief blijken te zijn, moet de betrokken kerkeraad advies vragen aan de classis. Tijdens de behandeling van de zaak ter classis zullen minstens drie deputaten voor de correspondentie met buitenlandse kerken aanwezig zijn.

Wanneer het advies van de classis en de verkregen inlichtingen van deputaten niet met elkaar overeenstemmen, zal de classis haar goedkeuring aan de betrokken kerkeraad niet geven maar de zaak opnieuw behandelen in aanwezigheid van genoemde deputaten en deputaten naar art. 49 K.O.

178 Commissie II rapporteert (bijlage XXXVI).

Twee afgevaardigden uit de particuliere synode van het Zuiden geven informatie over de achtergrond van deze instructie.

Na een korte bespreking besluit de synode de onderhavige zaak terug te verwijzen naar de commissie (zie art. 82).

Art. 68.

Schorsing.

In verband met de broodmaaltijd schorst de praeses de vergadering.

VERVOLG VIERDE ZITTING

woensdag 7 september 1977 van 7-9 uur.

Art. 69.

Heropening.

De praeses heropent de zitting. Hij laat zingen Ps. 77 : 7 en 8.

Art. 70.

Ingekomen stukken.

Overeenkomstig het advies van het moderamen wordt besloten voor kennisgeving aan te nemen de brieven van

1. de classis 's-Gravenhage der Chr. Geref. Kerken, d.d. 22 april 1977;
2. ds. G. de Vries te Heerde, d.d. 15 augustus 1977;
3. G. A. de Weille te Amersfoort, d.d. 15 augustus 1977;
4. A. F. C. Dubbeldam te Warmond, d.d. augustus 1977;
5. br. S. J. van Riessen te Lunteren, d.d. 20 augustus 1977.

Art. 71.

Toespraak prof. C. Graham.

De praeses verleent aan prof. C. Graham het woord. Zijn toespraak wordt vertaald door prof. dr. J. P. Versteeg. Prof. Graham brengt de groeten over van zijn kerk en houdt een betoog over de betekenis van de belijdenis en de verhouding tussen het Woord Gods en de belijdenis.

Art. 72.

Buitenlandse zending.

179 De praeses geeft in bespreking het rapport van de deputaten voor de
193 buitenlandse zending (bijlage XXXVII). De relatie tot het kerkelijk bureau en de centrale kas wordt thans buiten behandeling gehouden (zie art. 170).
Commissie VI rapporteert (bijlage XXXVIII).

De rapporteur, oud. dr. ir. A. K. van der Vegt, en de deputaten ds. M. Drayer, ds. K. J. Velema en br. W. Duindam gaan op de vragen in.

De synode besluit

1. de handelingen van deputaten goed te keuren en hen te danken voor hun beleid;
2. opnieuw een deputaat-voorzitter en een adviseur te benoemen;
3. opnieuw een deputaat-eerste en een deputaat-tweede penningmeester te benoemen met een secundus;
4. opnieuw de secretaris tot deputaat te benoemen;
5. de samenwerking met de kerken van Hoogeveen en Hilversum-Oost te beëindigen;
6. onder voorbehoud dat de uitzending van drs. C. W. Buijs geëffectueerd wordt, de samenwerking met de kerk van Oud-Beyerland goed te keuren;
7. het besluit van de generale synode van 1971/2 betreffende de „Akte van samenwerking” te casseren en de „Akte van samenwerking” zoals in het deputatenrapport voorgesteld goed te keuren met de opdracht ten aanzien van art. 11.2 die sendingsdeputate van die Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika te informeren omtrent de aangebrachte wijziging;
8. één van de deputaten hulpverlening te benoemen tot deputaat zending;
9. de kerken op te wekken tot offervaardigheid voor de jubileumcollecte ten behoeve van de herbouw van „Mbeu” in Sibasa als boekhandel/drukkerij/uitgeverij;
10. deputaten op te dragen een nieuw zendingsterrein te zoeken en hen te machtigen tot eventuele goedkeuring overeenkomstig art. 9 van de

Regeling voor de buitenlandse zending;

11. deputaten op te dragen dat de archiefkasten zich in redelijkerwijs brandvrije ruimten bevinden.

Ten aanzien van het onder punt 9 beslotene zal via „De Wekker” op korte termijn een oproep tot de kerken uitgaan.

Art. 73.

Sluiting.

De praeses sluit de zitting nadat ds. K. J. Velema is voorgegaan in dankgebed.

VIJFDE ZITTING

donderdag 8 september 1977 van 9-12.30 uur.

Art. 74.

Opening.

De praeses opent de zitting. Hij laat zingen Ps. 16 : 3 en 4, leest Jacobus 1 : 1-18 en gaat voor in gebed.

Art. 75.

Appel-nominaal.

Bij gehouden appel blijkt dat de afvaardiging dezelfde is als in de vorige zitting met dien verstande, dat diak. A. W. Veurink en oud. G. Evers weer aanwezig zijn. Ds. D. Slagboom wordt vervangen door ds. L. W. van der Meij. Deze betuigt instemming met de belijdenis.

Art. 76.

Toespraak tot prof. C. Graham.

De praeses beantwoordt de toespraak van prof. C. Graham, die in de loop van de dag de synode verlaat. Hij wenst hem en zijn kerken de zegen des HEREN toe.

Art. 77.

Artikel 69 K.O.

De praeses stelt aan de orde de instructie van de particuliere synode van het Noorden (8.04) luidende:

De generale synode constateert

1. dat de kerk des Heren in de gemeentezang een rijk middel heeft gekregen om haar geloof tot uitdrukking te brengen;
2. dat de gemeente mét Israël in het psalmboek een grote schat aan liederen heeft, waarvan zij het gebruik niet zonder grote geestelijke schade achterwege kan laten;
3. dat de gemeente naast het Oude Testament het Nieuwe Testament heeft ontvangen als Woord van God;
4. dat het Nieuwe Testament getuigt van de heilsdaden die de Here heeft verricht in het zenden van Jezus Christus en de uitstorting van de Heilige Geest;
5. dat de Oude Kerk van het begin af dit heilshandelen Gods als van beslissende betekenis voor haar bestaan heeft onderkend;

6. dat als gevolg daarvan de gemeente van meet af aan op de eerste dag der week bijeenkwam, belijdend dat haar bestaan alleen rust in het kruis en de opstanding van Jezus Christus;
7. dat de gemeente wordt opgewekt om uitdrukking te geven aan haar geloof door het lied (Ef. 5 : 19, 20; Col. 3 : 16);
8. dat er een schat van liederen bestaat, die niet direct berijmde Schriftgedeelten zijn maar die wel voldoen aan de eis die ook gesteld wordt aan andere onderdelen van de eredienst (prediking, gebeden, liturgische formulieren), nl. dat de inhoud ervan moet beantwoorden aan Schrift en belijdenis;
9. dat er in vele gemeenten de behoefte blijkt te bestaan het heil dat God ons in Christus geeft, ook in zulke liederen te bezingen, getuige het feit dat ze dikwijls, met name op de christelijke feestdagen, vóór het votum en na de zegen worden gezongen;

spreke uit

1. dat naast het Oudtestamentische lied ook die liederen waarin het heilshandelen Gods in Jezus Christus centraal staat, een plaats in de eredienst behoren te hebben;
2. dat het daarbij, principieel gezien, niet noodzakelijk is, dat de gemeente zich beperkt tot het zingen van Oud- en Nieuwtestamentische berijmde Schriftgedeelten, maar dat ook andere liederen gezongen kunnen worden, mits deze aan de hierboven vermelde eis voldoen;

en besluite art. 69 K.O. aldus te wijzigen:

„In de eredienst zullen de psalmen gezongen worden, alsmede berijmde Schriftgedeelten en liederen waarvan de inhoud in overeenstemming is met Schrift en belijdenis, door de generale synode vast te stellen.”

De instructie gaat vergezeld van een toelichting (bijlage XXXIX).

Er liggen twee rapporten ter tafel: een meerderheidsrapport en een minderheidsrapport van ds. J. Brons en ds. M. Vlietstra (bijlagen XL en XLI).

De rapporteur van het meerderheidsrapport brengt onder de aandacht, dat in het meerderheidsrapport de uitdrukking „uw commissie” steeds gelezen moet worden als „de meerderheid van uw commissie”.

Zestien afgevaardigden geven zich voor de bespreking in de eerste ronde op. Opgemerkt wordt dat aanvaarding van deze instructie onrust teweeg zal brengen en dat het invoeren van gezangen de zuivere leer der kerk bedreigt. Andere broeders onderstrepen, dat het een bijbels legitieme zaak betreft. Bovendien gaat het om liederen die Schriftgebonden zijn. Moet ook niet alle wildgroei worden tegengegaan? Ds. A. van der Veer heeft ernstige bedenkingen tegen de wijze waarop de genoemde bronnen in het minderheidsrapport worden geciteerd.

Art. 78.

Schorsing.

In verband met de middagmaaltijd schorst de praeses de vergadering.

VERVOLG VIJFDE ZITTING

donderdag 8 september 1977 van 2-6 uur.

Art. 79.

Heropening.

De praeses heropent de zitting. Hij laat zingen Ps. 32 : 4 en 6.

Art. 80.

Presentie.

Ds. J. J. de Jonge neemt de plaats in van drs. W. Steenbergen. Ds. de Jonge betuigt instemming met de belijdenis.

Art. 81.

Vervolg - Artikel 69 K.O.

De bespreking over de instructie van het Noorden wordt voortgezet (zie art. 77). De hoogleraren dr. J. P. Versteeg en dr. B. J. Oosterhoff wijzen erop dat het lied er niet alleen is om het geloof te uiten, maar bovenal om de openbaring van God door te geven. Het is een vorm van verkondiging. Ook het nieuwtestamentisch heil dient te worden uitgezongen. Prof. dr. W. van 't Spijker geeft vanuit zijn vakgebied een historisch overzicht, waaruit blijkt dat men in het verleden binnen de reformatische traditie positief stond ten opzichte van het gebruik van het geestelijk lied in de eredienst. Prof. dr. W. H. Velema stelt zich ter zake van de conclusies van de aangevoerde Schriftgegevens wat voorzichtiger en terughoudender op.

De rapporteurs, ds. W. J. Quist en ds. J. Brons, gaan op de gestelde vragen en opmerkingen in. Namens de particuliere synode van het Noorden spreekt dr. T. Brien. Hij benadrukt dat de antwoordende gemeente zich in haar lied niet nieuwtestamentisch kan verwoorden.

Prof. dr. J. van Genderen adviseert bij een eventuele wijziging van art. 69 K.O. te verdisconteren, dat in de eredienst voornamelijk psalmen gezongen worden.

Ds. J. van Amstel stelt voor het volgende uit te spreken:

De generale synode

geconstateerd hebbende

- het grote belang dat de vergadering hecht aan de behandeling van de instructie van de particuliere synode van het Noorden;
- de zorg van velen dat bij aanneming van instructie 8.04, zonder nadere bepalingen omtrent de invoering ervan, in de praktijk toch de weg open zou kunnen komen te staan voor liederen die niet overeenkomstig Schrift en belijdenis zijn;

overwegend

dat de eenheid van de gereformeerde gezindte niet gediend is met het samenstellen van een eigen bundel liederen door onze kerken — gesteld al dat dit mogelijk zou zijn —;

van oordeel

dat een besluit over deze materie terwille van de eenheid binnen onze kerken zoveel mogelijk een éénparig besluit dient te zijn;

draagt commissie II op

een synode-besluit voor te bereiden, nl. om aan een deputaatschap of commissie opdracht te verlenen samen met andere kerken en groeperingen die de gereformeerde belijdenis van harte onderschrijven te komen tot het samenstellen en uitgeven van een gereformeerd lied-(eren)boek voor de kerken;

ons intussen houdend aan wat we in art. 69 K.O. hebben afgesproken, Ds. J. C. L. Starreveld stelt voor het besluit in het meerderheidsrapport als volgt te wijzigen:

- art. 69 K.O. aldus te wijzigen:

In de eredienst zullen voornamelijk de 150 psalmen en berijmde Schriftgedeelten gezongen worden, door de generale synode vast te stellen. Eveneens kunnen liederen gezongen worden, door de generale synode vast te stellen na toetsing aan de Heilige Schrift en de belijdenis der kerk;

- de deputaten voor de berijmde Schriftgedeelten op te dragen de mogelijkheden te onderzoeken een aantal liederen te verzamelen, bij voorkeur in samenwerking met andere kerken der gereformeerde gezindte, dat naar art. 69 K.O. gebruikt kan worden;
- de verzamelde liederen ter toetsing aan de volgende generale synode voor te leggen;
- de naam van dit deputaatschap te wijzigen in „deputaten voor het gereformeerde liedboek“.

Ds. D. J. van Vuuren doet het volgende voorstel:

De generale synode constateert dat uit de bespreking ten aanzien van instructie 8.04 duidelijk blijkt, dat aanneming van deze instructie verdere verwijdering binnen de kerken teweeg zal brengen, en dat dit in strijd is met de geest van wat besloten is ter generale synode 1974 (Acta, slot art. 195). De generale synode adviseert de particuliere synode van het Noorden deze instructie ter nadere bestudering mee terug te nemen en het resultaat van deze studie op de volgende generale synode aan de orde te stellen. Deze nadere studie zal zich moeten richten op de Schriftplaatsen die in de instructie, in de beide commissierapporten en in de discussie ter synode genoemd zijn voor of tegen het zingen van liederen die in overeenstemming zijn met Schrift en belijdenis.

De commissie zal zich op de voorstellen beraden en zo mogelijk in een volgende zitting een vruchtbaar en werkbaar voorstel aanbieden (zie art. 141).

Art. 82.

Vervolg - art. 4 sub 4 A 2 K.O.

Opnieuw stelt de praeses de instructie van de particuliere synode van het Zuiden (8.01) aan de orde (zie art. 67).

Andermaal gaat de materie terug naar commissie II waaraan toegevoegd worden de professoren dr. J. van Genderen en dr. W. van 't Spijker (zie art. 91).

Art. 83.

Schorsing.

In verband met de maaltijd schorst de praeses de zitting.

VERVOLG VIJFDE ZITTING

donderdag 8 september 1977 van 7-9.15 uur.

Art. 84.

Heropening.

De praeses heropent de zitting. Hij laat zingen Ps. 132 : 8 en 9.

Art. 85.

Presentie.

Drs. W. Steenbergen is weer aanwezig.

Art. 86.

Evangelisatie.

203 Aan de orde wordt gesteld het rapport van de deputaten voor de evan-
271 gelisatie (bijlage XLII). Tegelijk wordt in bespreking gegeven wat de depu-
212 taten ADMA in hun rapport vermelden onder 3.2.3.b (bijlage LXXII). Com-
missie IV rapporteert (bijlage XLIII).

Er worden vragen gesteld over bepaalde activiteiten. Ook wordt geïn-
formeerd naar het werk op Rozenburg. En wat is de reden waarom de com-
missie in tegenstelling tot de deputaten pleit voor een gedeeltelijk vrij-
gestelde? De rapporteur, drs. W. Steenbergen, de voorzitter en de penning-
meester van deputaten, resp. ds. B. van Smeden en br. P. de Korte, gaan
op de vragen en opmerkingen in.

Prof. dr. W. H. Velema is van mening dat het werk op Rozenburg niet
meer primair ligt op het terrein van de deputaten voor de evangelisatie.
Er behoort een nieuw deputaatschap te worden ingesteld. Deze synode
scheppe daartoe een overgangsfase.

Prof. dr. W. van 't Spijker adviseert dat de voorgestelde regeling van de
sociale positie van de evangelist niet in de kerkorde wordt opgenomen.
Mogelijk kan deze regeling als een soort model in voorkomende gevallen
aan belanghebbende kerkeraden op een andere wijze dan via de kerkorde
ter beschikking worden gesteld.

De bespreking zal in een volgende zitting worden voortgezet (zie art. 90).

Art. 87.

Sluiting.

De praeses sluit de zitting nadat prof. dr. W. van 't Spijker is voorgegaan
in dankgebed.

ZESDE ZITTING

vrijdag 9 september 1977 van 9-12.30 uur.

Art. 88.

Opening.

De praeses opent de zitting. Hij laat zingen Ps. 102 : 15 en 16, leest
Titus 2 en gaat voor in gebed.

Art. 89.

Appel-nominaal.

Bij het gehouden appel blijkt dat de afgevaardigden aanwezig zijn als

in de vorige zitting met dien verstande, dat ds. D. Slagboom zijn plaats weer
heeft ingenomen, drs. W. Steenbergen vervangen is door ds. J. J. de Jonge
en diak. Joh. van Vulpen door diak. M. Hartog. Laatstgenoemde betuigt door
opstaan instemming met de belijdenis.

Art. 90.

Vervolg - Evangelisatie.

De praeses stelt opnieuw het rapport van de deputaten voor de evangeli-
satie en het desbetreffende commissierapport aan de orde (zie art. 86).

Bij monde van de vervangende rapporteur, ds. J. van Amstel, doet commis-
sie IV de volgende voorstellen:

1. voorstel 7 te vervangen door: de deputaten voor de evangelisatie op
te dragen in samenwerking met deputaten ADMA de vorming van een
nieuw deputaatschap „Kerk en bedrijfsleven” voor te bereiden en
daarover voorstellen te doen aan de volgende generale synode en
daartoe drie nieuwe deputaten voor de evangelisatie te benoemen.
2. voorstel 8b vervalt;
3. de laatste regel in voorstel 3b wordt: wiens positie zo nodig geregeld
dient te worden naar art. 6 K.O.

Ds. P. N. Ribbers stelt voor dat in voorstel 3b de woorden: „die geacht mag
worden het vertrouwen van de kerken te hebben” geschrapt worden.

Ds. D. J. van Vuuren stelt voor:

De generale synode besluit:

1. het deputaatschap voor de evangelisatie op te dragen een gesprek aan
te vragen met de raden van die kerken die nalatig zijn in hun afdrachten;
2. in dat gesprek de volgende vragen aan de orde te doen stellen:
 - a. Zijn er bepaalde projecten of taken die door ons deputaatschap uit-
gevoerd of gefinancierd worden waartegen u principiële bezwaren
hebt?
 - b. Wilt u ook zeggen welke die bezwaren zijn, opdat wij die in onze
deputatenvergadering kunnen bespreken?
 - c. Wat zou er naar uw mening moeten gebeuren om die bezwaren voor
u weg te nemen?
 - d. Kunt u een bepaald evangelisatieproject noemen waar u geheel ach-
ter kunt staan?
 - e. Bent u bereid om wel de gevraagde bijdrage te voldoen, wanneer u
zelf kunt aangeven voor welk project het besteed moet worden?
 - f. Wanneer de door u genoemde bezwaren zouden worden weggeno-
men, zoudt u dan uw bijdrage zonder meer voldoen?
3. het deputaatschap voor de evangelisatie op te dragen de resultaten van
die gesprekken dringend door te spreken binnen het deputaatschap en
daaruit de conclusie te trekken of er al dan niet aanleiding bestaat het
beleid meer of minder om te buigen teneinde de bezwaren weg te nemen;
4. het deputaatschap voor de evangelisatie op te dragen de resultaten van
dit alles aan de volgende generale synode te rapporteren.

De praeses geeft al de voorstellen in bespreking. Opnieuw wordt de vraag
gesteld wat men in alle redelijkheid van een part-timer mag verwachten. De
deputaat ds. A. van der Veer betreurt dat het commissievoorstel dienaan-
gaande mede berust op de financiële mogelijkheden. Ten aanzien van het

voorstel van de mede-deputaat ds. D. J. van Vuuren merkt hij op, dat het één en ander reeds voorwerp is van gesprek op deputatenvergaderingen. De waarnemend rapporteur, ds. J. van Amstel, accentueert dat het voorstel inzake een gedeeltelijk vrijgestelde ook een zaak is van beleid met het oog op de praktijk van het werk. Dit werk kan toegroeien naar een full-timer. Oud. C. Drieënhuizen stelt voor de toevoeging „gedeeltelijk” in voorstel 3a weg te laten. Ds. D. J. van Vuuren wijzigt zijn voorstel in: De generale synode besluit het deputaatschap voor de evangelisatie op te dragen een gesprek aan te vragen met de raden van die kerken die nalatig zijn in hun afdrachten en hen te vragen naar de motivering van hun standpunt.

De synode besluit

1. deputaten te danken voor hun werk en hun handelingen goed te keuren;
2. opnieuw deputaten te benoemen;
3. deputaten te machtigen tot het aanstellen van een vrijgestelde wiens taak zal zijn:
 - a. zich te bezinnen op het wezen en de methoden van de evangelisatie; het uitbrengen van rapport hierover aan deputaten en de resultaten van deze bezinning desgevraagd aan kerken en classes ten dienste te stellen;
 - b. het verzorgen van literatuur die dienstbaar kan zijn aan de activering van de gemeente en de instructie van de werkers;
 - c. het desgevraagd adviseren, voorlichten en instrueren van werkers en (groepen van) vrijwilligers in de evangelisatie;
 Deputaten worden gemachtigd de vrijgestelde bij de uitoefening van zijn taak gebruik te doen maken van een bureau binnen of buiten onze kerken, voor zover dit op een verantwoorde wijze mogelijk is.
4. aan deputaten in overweging te geven of de verstrekking van instructiemateriaal in plaats van in tijdschriftvorm, mogelijk doeltreffender en minder kostbaar kan geschieden in een vorm als die van het diaconaal handboek, eventueel aangevuld met een gestencild mededelingenblad;
5. met dankbaarheid kennis te nemen van de bezinning die plaats heeft gehad op de positie van de evangelist;
6. de voorgestelde regeling betreffende de positie van de evangelist aan te nemen als model voor overeenkomst tussen de evangelist en de kerk(en) die hij dient c.q. zal gaan dienen;
7. aan deputaten op te dragen in samenwerking met deputaten ADMA de vorming van een nieuw deputaatschap „Kerk en bedrijfsleven” voor te bereiden en daarover voorstellen te doen aan de volgende generale synode en daartoe drie nieuwe deputaten voor de evangelisatie te benoemen.

Art. 91.

Vervolg - artikel 4 sub 4 A 2 K.O.

Voor de derde keer wordt instructie 8.01 aan de orde gesteld (zie art. 82). Conform het voorstel van commissie II (bijlage XLIV) **besluit de synode** de eerste alinea als volgt te wijzigen:

Een kerkeraad die een predikant of beroepbaar gesteld kandidaat uit een kerkgemeenschap in het buitenland wenst te beroepen, zal, na eerst voorlopige inlichtingen te hebben ingewonnen bij de deputaten voor de correspondentie met buitenlandse kerken omtrent de desbetreffende

kerkgemeenschap en de desbetreffende persoon en na eerst voorlopig de gemeente gehoord te hebben, advies vragen aan de classis, die dit advies niet zal geven voordat zij de mening van de genoemde deputaten heeft gehoord. Wanneer het inzicht van de classis niet in overeenstemming is met de mening van deputaten, zal de classis het nemen van een beslissing opschorten en de zaak opnieuw behandelen in aanwezigheid van minstens drie deputaten voor de correspondentie met buitenlandse kerken en deputaten naar art. 49 K.O.

Art. 92.

Contact met de kerkjeugd.

De praeses geeft in behandeling het rapport van de deputaten voor contact met de kerkjeugd (bijlage XLV). Van commissie V liggen twee rapporten ter tafel: een meerderheidsrapport en een minderheidsrapport van ds. G. Blom (bijlagen XLVI en XLVII). Ds. G. Bouw deelt mede dat hij het minderheidsrapport mede ondertekent.

Een brede bespreking volgt. Hebben de deputaten de opdracht van 1974 naar behoren uitgevoerd? Zijn alle publikaties in Dia en Tijdsein verantwoord? Was er een loyale medewerking van de zijde van de kerkelijke vergaderingen? (Zie art. 97).

Art. 93.

Schorsing.

In verband met de maaltijd schorst de praeses de zitting.

VERVOLG ZESDE ZITTING

vrijdag 9 september van 2-4.30 uur.

Art. 94.

Heropening.

De praeses heropent de zitting en laat zingen Ps. 119 : 65 en 67.

Art. 95.

Presentie.

Dr. T. Bienen wordt vervangen door ds. H. P. Brandsma. Deze betuigt instemming met de belijdenis.

Art. 96.

Vervolg - RCOB en bijbelweek RCOB.

De praeses stelt aan de orde het rapport van de vertegenwoordiger in de Raad voor Contact en Overleg betreffende de Bijbel (bijlage VI) met rapport VIII van commissie V (bijlage XLVIII). De praeses geeft een samenvatting van hetgeen in de tweede zitting naar voren werd gebracht (zie art. 28).

De RCOB-vertegenwoordiger, drs. W. C. Moerdijk, onderschrijft dat er sprake is van een verschuiving naar praktische arbeid. Hij vindt het onjuist als zonder een officieel gesprek over de bezwaren tegen de koerswijziging en diverse publikaties, de RCOB verlaten wordt. En wat de bijbelweek betreft: elke kerk heeft de vrijheid om het belang van de bijbel op een eigen wijze aan de orde te stellen.

Oud. L. Westerhof stelt voor dat het commissievoorstel in dier voege wordt

gewijzigd, dat afgezien wordt van verdere deelname in de RCOB als de bezwaren in een officieel gesprek niet worden weggenomen.

De synode besluit

1. de vertegenwoordiger te bedanken voor het werk dat hij namens de kerken binnen de RCOB heeft verricht;
2. gezien de verschuiving binnen de RCOB van overlegorgaan naar studieorgaan en het zich toeleggen op naar de kerken gerichte praktische arbeid, een gesprek te arrangeren met de RCOB waaraan van onze zijde wordt deelgenomen door de vertegenwoordiger en door de deputaten voor de vertegenwoordiging van de kerken, waarin onze bezwaren worden medegedeeld en wanneer naar hun oordeel deze bezwaren niet worden weggenomen, af te zien van verdere deelname in de RCOB;
3. vooralsnog niet deel te nemen aan de voorgestelde beleidsconferentie;
4. de RCOB te berichten — zolang dit gesprek niet heeft plaatsgevonden — niet deel te nemen aan de jaarlijkse bijbelweek in het kader van de RCOB;
5. in afwachting van het te voeren gesprek opnieuw een vertegenwoordiger en een secundus-vertegenwoordiger te benoemen.

Art. 97.

Vervolg - Contact met de kerkjeugd.

Opnieuw stelt de praeses het rapport van de deputaten voor het contact met de kerkjeugd aan de orde (zie art. 92).

De rapporteur van het meerderheidsrapport, ds. A. van der Veer, en de rapporteur van het minderheidsrapport, ds. G. Blom, gaan in op de gestelde vragen en opmerkingen.

De secretaris van deputaten, ds. T. Harder, gewaagt van een gevoel van onmacht als kerken niet reageren en niet informeren over de aard en de inhoud van de verontrusting. De penningmeester, br. S. de Vlieger, geeft de gevraagde financiële informatie.

In een volgende zitting zal de synode zich weer met het rapport bezighouden (zie art. 108).

Art. 98.

Sluiting.

De praeses sluit de zitting nadat gezongen werd Ps. 103 : 7 en 9 en ds. J. H. Velema is voorgegaan in dankgebed.

ZEVENDE ZITTING

dinsdag 20 september 1977 van 10.30-12.30 uur.

Art. 99.

Opening.

De praeses opent de zitting. Hij laat zingen Ps. 145 : 2 en 3, leest 2 Corinthe 12 : 1-10 en gaat voor in gebed. In zijn openingswoord herinnert hij aan het overlijden van ds. L. Kleisen op 12 september 1977 en begroet hij de buitenlandse gasten: ds. P. den Butter en ds. C. Pronk aanwezig namens de Free Reformed Church of North America en prof. dr. J. C. Coetzee, afgevaardigd door die Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika. Aan de pers wordt een

dringend verzoek gedaan voor objectieve verslaggeving zorg te dragen. De kerkeraad van Rijsburg versierde de synodetafels met bloemen.

Art. 100.

Appel-nominaal.

Bij gehouden appel blijkt dat de afgevaardigden aanwezig zijn als in de vorige zitting met dien verstande, dat dr. T. Brienens, drs. W. Steenberg en diak. Joh. van Vulpen weer aanwezig zijn en oud. G. Evers is vervangen door oud. D. Lokhorst en oud. A. L. de Bruyne door oud. J. W. van Westrienen. Diak. A. Vianen kan niet aanwezig zijn. Zijn secundus en tertius zijn eveneens verhinderd. Oud. Van Westrienen betuigt instemming met de beslissing.

Art. 101.

Toespraak ds. C. Pronk.

De praeses geeft het woord aan ds. C. Pronk. Deze verklaart allereerst waarom ook ds. P. den Butter aanwezig is. Toen na hun synode bleek dat in Hoogeveen zaken zouden worden behandeld van belang voor deze buitenlandse zusterkerk, vaardigde het deputaatschap voor eenheid en correspondentie ds. Den Butter af.

Ds. Pronk brengt van zijn kerk de hartelijke groeten over. Hij beklemtoont dat zijn kerken wensen te blijven bij de leer die door de vaders van 1834 en 1892 werd overgeleverd. Temidden van alle hedendaagse vragen dient de noodzaak van de wedergeboorte en de bekering centraal te staan.

In de engelssprekende wereld bestaat momenteel heel veel belangstelling voor de theologie van de Engelse puriteinen. Dat geeft met gelijkgerichte kerken meer contact dan met die kerken die door haar geschiedenis en cultuur dichterbij moesten staan.

De formatie die ds. Pronk vertegenwoordigt, is klein. Nu de Engelse taal voor de jongeren geen belemmering meer vormt, worden door hen contacten gelegd met leden uit andere formaties en wordt de vraag gesteld naar de te volgen koers. De Free Reformed Church meent voorlopig apart te moeten blijven staan vanwege haar trouw aan de schriftuurlijk-bevindelijke waarheid.

Ds. Pronk wenst de synode toe dat men in betrekking tot het nageslacht mag blijven bij wat Petrus sprak in Handelingen 15 : 11: „Maar wij geloven door de genade van de Here Jezus zalig te worden op dezelfde wijze als ~~zij~~”.

Prof. dr. W. van 't Spijker beantwoordt de toespraak. Hij onderstreept dat de jongeren om een taal vragen waarin zij in hun eigen belevingswereld worden aangesproken. Hij beklemtoont dat in de oude theologie van de Angelsaksische wereld bronnen zijn aangeboord die rechtstreeks uit het Woord van God voortvloeden, en dat daarom een omschakeling op deze theologie geen wezenlijke accentverschuiving behoeft in te houden. Staan de op het fundament van Schrift en belijdenis bezitten beide kerken een traditie die dank zij het traderend werk van de Heilige Geest een inspirerende kracht blijkt te bezitten.

Art. 102.

Toespraak prof. dr. J. C. Coetzee.

Namens die Gereformeerde Kerk van Suid-Afrika brengt prof. dr. J. C. Coetzee de hartelijke groeten over. Hij herinnert aan het bezoek dat ds. J. H. Velema vorig jaar in Zuid-Afrika aflegde en hoe de HERE God bezig is het

Ba Vendavolk in het universele werk van Hem op te nemen, mede door het nietige dienstwerk van beide kerken. Met dankbaarheid maakt hij gewag van het zegenrijke werk door prof. dr. L. Floor in Hammanskraal verricht.

Prof. Coetzee informeert over allerlei actuele zaken. Hij onderstreept dat die Gereformeerde Kerk van Suid-Afrika een unieke plaats inneemt ten aanzien van de verhouding van blanke- en zwarte gelovigen: men vormt inderdaad één kerk. Ter vermindering van misverstanden citeert prof. Coetzee de officiële tekst van het besluit van de nationale synode van 1976 waarin wordt uitgedrukt dat de correspondentie met de Gereformeerde Kerken in Nederland beëindigd is en beëindigd wordt. Aangezien de beëindiging van correspondentie nooit de roeping opheft tot kerkelijke eenheid op grond van Schrift, belijdenis en kerkregering, gaf de synode tevens de opdracht om het gesprek voort te zetten ter voorbereiding van het herstel van de eenheid.

De toespraak wordt besloten met het citeren van 1 Thessalonicenzen 3 : 11-13.

Ds. J. H. Velema spreekt namens de synode prof. Coetzee toe. Het stemt tot dankbaarheid dat wij elkaar herkennen en kennen en wederzijds geconfronteerd worden met het machtige feit dat de Heilige Geest in heel de wereld werkt en overal Zijn sporen nalaat.

Toegewenst wordt dat de zusterkerk zich ook inzake de rassenproblematiek blijft stellen onder de regering van de Here Jezus Christus door Zijn Woord en de Heilige Geest. Mogen binnen niet al te lange tijd er theologische hoogleraren zijn van een andere huidskleur die, staande op hetzelfde fundament en in dezelfde geest, hun zonen vormen tot waardige dienaren van de katholieke kerk van de Here Jezus Christus.

Ds. Velema vertolkt het gevoel van de synode als hij de hoop uitspreekt dat het die Gereformeerde Kerk van Suid-Afrika gegeven mag worden iets te doen voor het behoud van het waarachtig schriftuurlijk leven naar Schrift en belijdenis in de Gereformeerde Kerken in Nederland.

Met de zegenbede van 2 Thessalonicenzen 3 : 16 wordt de toespraak besloten.

Art. 103.

Kerkelijke verhoudingen buitenland.

De praeses geeft in bespreking een gedeelte van het rapport van de deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met buitenlandse kerken (bijlage XXVII-III B-J en aanvullend rapport sub 1 en 3). Commissie III rapporteert (bijlage XLIX).

Er worden diverse vragen gesteld over de leer en de huidige ontwikkeling in de Christian Reformed Church in North America.

Art. 104.

Schorsing.

In verband met de maaltijd schorst de praeses de zitting.

VERVOLG ZEVENDE ZITTING

dinsdag 20 september 1977 van 2-6 uur.

Art. 105.

Heropening.

De praeses heropent de zitting en laat zingen Ps. 24 : 2 en 3.

Art. 106.

Vervolg - Kerkelijke verhoudingen buitenland.

De synode zet de bespreking voort (zie art. 103). Nadere uitleg wordt gevraagd van het begrip „Fellowship”. Wat zijn de gronden waarom de Free Reformed Church of North America deze aangeboden vorm van kerkelijke relatie afwees? Bestaat er wel een schriftuurlijke-confessionele basis om deze vorm van relatie te aanvaarden?

De rapporteur, ds. J. C. L. Starreveld, beantwoordt enkele vragen. Hij wijst erop dat wij de aangeboden vorm van kerkelijke relatie op eigen wijze vullen. De voorzitter van deputaten, prof. dr. J. van Genderen, stelt met nadruk dat wij deze buitenlandse kerk kunnen herkennen aan haar gereformeerde belijdenis. De uitspraak van 1908 is geen leer der kerk meer, al blijft de motivering van deze opheffing een zwak punt. Naar art. 51 K.O. sub A 5 zal het overleg met de Free Reformed Church moeten worden voortgezet. Er blijft verschil tussen de voorgestelde „Fellowship” en de correspondentie in volledige zin.

Art. 107.

Hulpverlening in binnen- en buitenland.

De praeses stelt aan de orde het rapport van de deputaten voor hulpverlening in binnen- en buitenland (bijlage L) en het desbetreffende rapport van commissie IV (bijlage LI).

Vijf afgevaardigden vragen en verkrijgen het woord. Ds. K. J. Velema pleit in verband met de consultaties aan Mamasa voor een nauw contact met de deputaten voor de buitenlandse zending.

De rapporteur, drs. W. Steenberg, en de voorzitter van deputaten, ds. Jac. J. Rebel, geven antwoord op de gestelde vragen.

In de tweede ronde stelt oud. dr. ir. A. K. van der Vegt voor dat een deputaat van de buitenlandse zending benoemd wordt tot deputaat hulpverlening zoals dit ook omgekeerd geschiedde.

De synode besluit

1. de handelingen van deputaten goed te keuren en hen te danken voor hun werk;
2. opnieuw deputaten te benoemen;
3. aan deputaten op te dragen dat zij de leden van de kerken blijven opwekken om nog meer hun roeping ten aanzien van de nood in de wereld te vervullen;
4. een deputaat zending te benoemen tot deputaat hulpverlening.

Art. 108.

Vervolg - Contact met de kerkjeugd.

De praeses geeft thans de gelegenheid om voorstellen in te dienen (zie art. 92 en 97).

Oud. W. C. van der Stel stelt voor onder punt 9 van het meerderheidsrapport na c twee nieuwe voorstellen in te voegen:

deputaten opdracht te geven alsnog op de bezwaren die er leven in de kerken in te gaan, in goed overleg met die kerkelijke vergaderingen die deze bezwaren op duidelijke wijze hebben geuit;
deputaten op te dragen in overleg te treden met het bestuur en de redactieraad van „Dia” opdat deze zich kunnen bezinnen of het thans gevoerde beleid — mede door gebrek aan de door de redactieraad gewenste respons — toch niet enigszins leidt in de richting van een enigermate eenzijdig opiniërend orgaan.

Oud. L. Westerhof heeft het volgende voorstel:

1. voorstel b van het meerderheidsrapport aanvullen met: temeer wanneer de financiële steun van de overheid geheel of gedeeltelijk wegvalt;
2. voorstel c te doen beëindigen bij: „heeft geleid”;
3. als nieuw voorstel d diene: er thans bij de kerkeraden op aan te dringen al het mogelijke te doen, opdat de verontrusting met betrekking tot het jeugdwerk zal worden weggenomen.

Ds. B. de Romph stelt de volgende wijziging voor in het minderheidsvoorstel onder 2:

een commissie te benoemen uit de bezwaarde kringen om de verontrusting aangaande het jeugdwerk met deputaten door te spreken, zo mogelijk de bezwaren zoeken weg te nemen en hierover op de volgende synode te rapporteren.

Het voorstel van ds. P. Beekhuis luidt: in het minderheidsrapport onder voorstel 2 uit te spreken, dat de deputaten niet aan de opdracht van de generale synode van 1974 hebben voldaan en daarom hun handelingen niet goed te keuren en hun opnieuw op te dragen overeenkomstig de opdracht van de synode van 1974 ook aan de jeugd schriftuurlijke leiding te geven, ten einde de geconstateerde verontrusting weg te nemen en nieuwe verontrusting in de toekomst te voorkomen.

Ds. J. H. Velema stelt voor uit te spreken:

De generale synode

constaterende

dat deputaten voor contact met de kerkjeugd de opdracht van de generale synode van 1974 ten aanzien van het wegnemen van de verontrusting met betrekking tot het jeugdwerk (Acta, art. 174) niet hebben kunnen uitvoeren;

overwegende

- a. dat de reden daarvoor onder meer gelegen is in het niet geven van de gevraagde medewerking van de zijde van verschillende kerkelijke vergaderingen;
- b. dat deputaten voor contact met de kerkjeugd aan kerkelijke vergaderingen gevraagd hebben om inzage van alle stukken en notulen, die betrekking hebben op de tot standkoming van de instructie 8.11 die diende op de synode van Amsterdam 1974;

van oordeel

dat het voor de goede gang van het kerkelijk leven in het algemeen en voor de plaats van het jeugdwerk in het bijzonder nodig is dat de bedoelde verontrusting wordt weggenomen;

besluit

- a. deputaten voor contact met de kerkjeugd opnieuw op te dragen de verontrusting met betrekking tot het jeugdwerk weg te nemen in de lijn van de opdracht van de synode van 1974 en daartoe niet alleen schriftelijk maar ook mondeling in contact te treden met kerkelijke vergaderingen die daarvoor in aanmerking komen;
- b. kerkelijke vergaderingen die een daartoe strekkend verzoek van deputaten voor contact met de kerkjeugd ontvangen, op te wekken de gevraagde medewerking te geven.

Ds. J. Brons stelt voor:

De generale synode

overwegende

dat aan de opdracht van de generale synode van 1974 „om in overeenstemming met hun instructie al het mogelijke te doen, opdat de verontrusting in betrekking tot het jeugdwerk zal worden weggenomen” door deputaten niet is voldaan;

constaterende

dat de verontrusting in de bovengenoemde opdracht van de generale synode 1974 genoemd, nog steeds bestaat;

van oordeel

dat door deze gang van zaken de belangen van het jeugdwerk in onze kerken ernstig worden geschaad;

besluit

deputaten op te dragen alsnog de taak genoemd in de opdracht van de generale synode 1974 te volbrengen.

Oud. A. de Geus dient als wijziging in: in sub c van de voorstellen in het meerderheidsrapport „in de kerken” te vervangen door: „van enkele kerkelijke vergaderingen”.

De praeses verzoekt de rapporteurs zich op de ingediende voorstellen nader te bezinnen en zo mogelijk de synode een nieuw voorstel voor te leggen (zie art. 153).

Oud. W. C. van der Stel trekt zijn eerste voorstel in.

Art. 109.

Vervolg - Kerkelijke verhoudingen buitenland.

De synode zet de bespreking over de kerkelijke verhoudingen buitenland voort (zie art. 106). Op verzoek van de praeses beantwoordt prof. dr. W. van 't Spijker enkele vragen. Ook deze hoogleraar oordeelt positief over het Rapport 44 in de Christian Reformed Church verschenen en illustreert hoe men trouw wil blijven aan de gereformeerde belijdenis. Naar de visie van prof. Van 't Spijker zit achter de „Fellowship” ook een zakelijke aanpak van deze Amerikaanse kerken om tot nauwer contact te komen en ook tot een zakelijke opstelling ten opzichte van de Gereformeerde Kerken in Nederland.

Ds. C. Pronk licht toe waarom de synode van de Free Reformed Church of North America besloot de „Fellowship” niet aan te gaan. De ontwikkeling in de Christian Reformed Church baart inzake de zondagsviering en het ethische leven zorgen. Bovenal roept de visie op de aard en de omvang van het Schriftgezag allerlei bezwaren op.

Ds. P. den Butter brengt als zijn mening naar voren dat de voorgestelde „Fellowship” een principiële wijziging betekent. Het komt in de plaats van correspondentie en contact en legt meer accent op de eenheid dan op de waarheid. Op grond van de praktijk en de stukken zegt de synode van de Free Reformed Church resoluut „neen” tegen de ecclesiastical Fellowship.

Prof. dr. J. C. Coetzee is van mening dat men in het begrip „Fellowship” geen duidelijke uitstippeling kan vinden of de kerk een zusterkerk is of slechts een kerk waarmee men enkel contact onderhoudt. Hij is de overtuiging toegedaan dat men in de Christian Reformed Church ernst maakt met de handhaving van de gereformeerde belijdenis.

Ds. J. H. Velema geeft antwoord op de vragen die ten aanzien van Zuid-Afrika gesteld werden.

De bespreking wordt in de avondzitting voortgezet (zie art. 114).

Art. 110.

Schorsing.

De praeses schorst de zitting in verband met de maaltijd.

VERVOLG ZEVENDE ZITTING

dinsdag 20 september 1977 van 7-9 uur.

Art. 111.

Heropening.

De praeses heropent de zitting en laat zingen Ps. 105 : 3 en 6.

Art. 112.

Geestelijke verzorging militairen.

De praeses stelt aan de orde het rapport van de deputaten voor de geestelijke verzorging van de militairen (bijlage LII). Commissie V rapporteert (bijlage LIII).

De rapporteur, ds. A. van der Veer, en de secretaris van deputaten, ds. C. J. Ph. Sobering, gaan in op de gestelde vragen.

De synode besluit

1. de handelingen van deputaten goed te keuren en hen te danken voor hun arbeid;
2. deputaten op te dragen verder te gaan met het onder 2 en 3 gestelde van art. 66 van de Acta van de generale synode van 1974;
3. de instructie van deputaten voortaan als volgt te doen luiden:

Art. 1. De deputaten worden benoemd door de generale synode.

Art. 2. Deze deputaten hebben tot taak:

- a. in overleg met het desbetreffende hoofd van dienst of op diens verzoek predikanten uit eigen kerken te werven voor de dienst van de geestelijke verzorging;
- b. minstens eenmaal per jaar een vergadering te houden met deze krijgsmachtspredikanten in actieve dienst en hen met raad en daad bij te staan;
- c. door middel van het Contact In Overheidszaken Militair (C.I.O.M.) medewerking te verlenen tot de goede gang van zaken in de dienst der geestelijke verzorging;

d. voorlichting te geven aan onze kerken inzake vraagstukken welke met het werk der kerken onder de militairen verband houden, de kerken op te wekken dit werk met hun gebed en pastorale zorg te begeleiden en de garnizoenskerken te activeren met betrekking tot de geestelijke verzorging van de militairen in hun rayon;

e. vanuit bijbels-gereformeerd standpunt alles te doen wat mogelijk is om het geestelijk-zedelijk welzijn van de militairen te bevorderen.

4. opnieuw deputaten te benoemen.

Art. 113.

Kerk en onderwijs.

De praeses geeft in behandeling het rapport van de deputaten voor kerk en onderwijs (bijlage LIV). Commissie I rapporteert (bijlage LV).

De enkele gestelde vragen worden beantwoord door de rapporteur, ds. A. W. Drechsler, en door de secretaris van deputaten, ds. H. Blesma. De commissie neemt het preadvies van prof. dr. J. van Genderen over om het woord „voorlopig” in het synodebesluit van 1974 onder art. 116 sub 2 te doen vervallen.

De synode besluit

1. deputaten te danken voor hun arbeid en hun handelingen goed te keuren;
2. opnieuw deputaten te benoemen.
3. deputaten op te dragen:
 - a. de zaak van de partiële leerplicht en de vormingsinstituten nauwlettend te blijven volgen en de kerkeraden hierover regelmatig in te lichten;
 - b. het tot stand komen van regionale samenkomsten te blijven stimuleren;
 - c. via de kerkeraden zo breed mogelijke informatie te verstrekken over allerlei ontwikkelingen op het onderwijsgebied, bestemd voor allen die op welke wijze ook bij het onderwijs betrokken zijn, waarbij deputaten een beroep kunnen doen op deskundigen;
4. het ter vorige synode bepaalde bij art. 6 K.O. (Acta 1974, art. 116) als volgt te lezen: In geval van beroeping tot de bijzondere arbeid van het geven van godsdienstonderwijs verbonden met pastorale arbeid aan protestants-christelijke scholen, zal vooraf overleg plaatsvinden met deputaten voor kerk en onderwijs.

Art. 114.

Vervolg - Kerkelijke verhoudingen buitenland.

De synode zet de bespreking voort (zie art. 109).

Prof. dr. W. H. Velema geeft als zijn mening te kennen dat het Rapport 44 acceptabel is. Er had echter voor de huidige situatie in deze tijd méér in moeten staan. Hij adviseert dat de synode thans geen principe-uitspraak doet, maar de kwestie van de „Fellowship” in de komende periode wel doorspreekt met de Free Reformed Church en de Christian Reformed Church. In de bespreking met de Christian Reformed Church kunnen dan de bezwaren van de onduidelijkheid in de term „Fellowship” naar voren worden ge-

bracht alsmede de verhouding van deze kerken tegenover de Gereformeerde Kerken in Nederland. Op de synode van 1980 kan dan een beslissing worden genomen.

De secretaris-buitenland van deputaten, prof. dr. J. P. Versteeg, maakt aan de hand van citaten duidelijk dat het Rapport 44 bijzonder evenwichtig is. Ook uit dit Rapport 44 blijkt dat de Christian Reformed Church een werkelijk gereformeerde kerk is. Voorts is hij van mening dat in de voorstellen van de commissie de verschillende trappen in de relaties tot de buitenlandse kerken duidelijk uitkomen. Persoonlijk vindt prof. Versteeg het onbillijk als we al te zeer onze beslissing laten hangen van de houding van deze buitenlandse kerk ten opzichte van de Gereformeerde Kerken in Nederland.

Ds. G. Bouw dient het volgende voorstel in:

De synode

gehoort de bespreking ter synode en de zeer voorzichtige en in het geheel niet overtuigende verdediging zowel van de commissie als van de deputaten;

sprekt uit de door de Christian Reformed Church aangeboden vorm van kerkelijke relatie niet te aanvaarden.

Zij draagt de deputaten op de ter synode gebleken bezwaren (zowel vanuit de synode zelf als van de zijde van de afgevaardigden van de Free Reformed Church of North America) eerst nader grondig te onderzoeken en ook met het Interchurch Relations Committee van de Christian Reformed Church te spreken.

Oud. J. van Heteren, lid van commissie III, deelt de synode mede dat hij zich om des gewetens wil distancieert van het commissieverslag betreffende de Christian Reformed Church in North America.

Ds. J. Brons stelt voor:

De generale synode

kennis genomen hebbende van het verzoek van de Chr. Ref. Church om met onze kerken een voorgesteld „ecclesiastical Fellowship” aan te gaan;

overwegend de ernstige bezwaren die tijdens de vergadering naar voren zijn gebracht en tegen de geestelijke en theologische situatie in de Chr. Ref. Church en tegen de grote onduidelijkheid in de vorm van kerkelijke relatie die wordt voorgesteld;

besluit

1. aan het genoemd verzoek van de Chr. Ref. Church in dit stadium niet te voldoen;
2. deputaten eenheid op te dragen om in nauw overleg met de Free Reformed Church en die Gereformeerde Kerk van Zuid-Afrika deze bezwaren te bespreken met de Chr. Ref. Church;
3. van deze besprekingen rapport uit te brengen aan de volgende generale synode.

De rapporteur, ds. J. C. L. Starreveld, geeft als commissiemededeling door dat voorstel 5 wordt ingetrokken. Voorstel 7 vervalt eveneens.

Prof. dr. J. van Genderen merkt in zijn advies op dat de aanvaarding een aanvaarding is in beginsel. Een eventuele uitvoering vraagt mede een wachten op het oordeel van de synode van de Free Reformed Church en van de synode van de Christian Reformed Church. De commissie neemt het advies over.

De praeses geeft ten aanzien van een desbetreffende opmerking te kennen dat ongetwijfeld voor de deputaten voldoende duidelijk is dat wat in de synode besproken is, verwerkt zal worden in de te voeren gesprekken met de Christian Reformed Church.

De synode besluit

1. aan de Synode Soutpansberg van die Gereformeerde Kerk in Zuid-Afrika de correspondentie met onze kerken aan te bieden;
2. aan deputaten op te dragen de mogelijkheden na te gaan om eventueel tot een contact met de Reformed Presbyterian Church of Ireland te komen;
3. de door de Christian Reformed Church in North America aangeboden vorm van kerkelijke relatie in principe te aanvaarden waarbij de relatie onzerzijds omvat:
 - a. de uitwisseling van afgevaardigden op belangrijke kerkelijke vergaderingen;
 - b. het openstellen van de kansels voor bezoekende predikanten wanneer deze tijdens een verblijf in Nederland slechts wensen voor te gaan in de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland;
 - c. het voor elkaar openstellen van de avondmaalstafel;
 - d. gemeenschappelijke activiteit in gebieden waarvoor een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid geldt;
 - e. overleg op meer belangrijke punten van gemeenschappelijk belang;
 - f. het elkaar wederzijds bemoedigen en vermanen met het oog op het bevorderen van de grondbeginselen van de christelijke eenheid;
4. deze regeling van de kerkelijke relatie met de Christian Reformed Church in North America voor te leggen aan de synode van de Free Reformed Church of North America en aan de synode van de Christian Reformed Church in North America.

Art. 115.

Sluiting.

De praeses sluit de zitting nadat prof. dr. W. van 't Spijker is voorgegaan in dankgebed.

ACHTSTE ZITTING

woensdag 21 september 1977 van 9-12.30 uur.

Art. 116.

Opening.

De praeses opent de zitting. Hij laat zingen Ps. 95 : 1 en 4, leest Efeze 2 : 11-22 en gaat voor in gebed.

Art. 117.

Appel-nominaal.

Bij gehouden appel-nominaal blijkt dat de afgevaardigden aanwezig zijn als in de vorige zitting met dien verstande, dat oud. F. Draaisma vervangen is door oud. J. van den Berg. Diak. D. J. Doolaard vervangt diak. A. Vianen. Beide broeders betuigen instemming met de belijdenis. Oud. G. Evers heeft zijn plaats weer ingenomen.

Art. 118.

Vervolg - Kerkelijke verhoudingen binnenland.**Vervolg - Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt, buiten verband).**

De praeses stelt opnieuw uit het rapport van de deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland de verhouding tot de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt, buiten verband) aan de orde (zie art. 62 en bijlage XXVII sub II A). Commissie III doet nieuwe voorstellen (bijlage LVI).

Ds. M. C. Tanis stelt een amendement bij commissievoorstel 6 voor. Vanaf de derde regel worde gelezen: zullen betrachten en met name ten aanzien van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt, buiten verband) — voor zover daartoe mogelijkheden zijn — in het geloof contacten met deze kerken te beginnen...

Oud. L. Westerhof dient bij dit voorstel het volgende amendement in: achter „versterken” een punt komma plaatsen en toe te voegen: en pogingen in het werk te stellen om aan de gevonden plaatselijke eenheid classicaal gestalte te geven zulks in het besef van de verantwoordelijkheid die kerkeraden hebben ten aanzien van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt, buiten verband) en onze kerken.

De commissie neemt de amendementen over.

Drs. W. Steenbergen stelt ten aanzien van punt 6 voor te lezen: in het geloof mogelijkheden te zoeken om contacten met deze kerken te beginnen.

De synode besluit

1. uit te spreken dat de kerken in prediking, ambtelijke arbeid en publikaties aandacht dienen te besteden aan Christus' gebod tot eenheid, welke eenheid gezocht moet worden met allen die in waarheid onder het gezag van Gods Woord willen buigen en naar de gereformeerde belijdenis willen leven;
2. deputaten op te dragen voort te gaan met samenspreking met de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt, buiten verband), de reactie van de synode ter sprake te brengen en alles te doen wat de eenheid tussen de beide kerken dient;
3. deputaten op te dragen bij de samensprekingen met de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt, buiten verband) erop aan te dringen dat door deze kerken blijvend ernst zal worden gemaakt met het handhaven van de gereformeerde belijdenis en het handelen naar de gereformeerde kerkorde;
4. deputaten op te dragen een onderzoek in te stellen naar de oorzaken waarom op vele plaatsen geen contacten zijn of waarom zij soms verbroken zijn, opdat deze oorzaken zo mogelijk zullen worden weggenomen, en de contacten zullen worden gelegd of hersteld;
5. er bij de kerkeraden op aan te dringen dat zij de gehoorzaamheid aan het gebod van Christus tot eenheid van degenen die in Hem geloven, zullen betrachten en met name ten aanzien van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt, buiten verband) — voor zover daartoe mogelijkheden zijn — in het geloof contacten met deze kerken te beginnen en waar deze reeds zijn te bewaren en te versterken en pogingen in het werk te stellen om aan de gevonden plaatselijke eenheid classicaal gestalte te geven

zulks in het besef van de verantwoordelijkheid die kerkeraden hebben ten aanzien van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt, buiten verband) en onze kerken;

6. er bij de kerkeraden op aan te dringen dat men bij de onderlinge besprekingen gebruik zal maken van de „Gemeenschappelijke verklaring ten aanzien van de toeëigening des heils”;
7. de brief van de landelijke vergadering van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt, buiten verband) d.d. 1 mei 1976 te beantwoorden in de zin van het genoemde onder 1-6;
8. deputaten op te dragen te onderzoeken in hoeverre de gedachte van een „federatie” bruikbaar is en zo mogelijk dienaangaande met voorstellen te komen.

Art. 119.

Vervolg - Kerkelijke verhoudingen binnenland.**Contact Orgaan Gereformeerde Gezindte (C.O.G.G.).**

De praeses vraagt de aandacht voor wat deputaten rapporteren over het Contact Orgaan van de Gereformeerde Gezindte (bijlage XXVII sub II B) en het desbetreffende rapport van commissie III (bijlage LVII), waaraan toegevoegd kan worden wat de deputaten voor de vertegenwoordiging van de kerken in hun aanvullend rapport over het C.O.G.G. schrijven (bijlage I a).

De rapporteur, ds. J. Manni, en de secretaris-binnenland van deputaten, ds. J. H. Velema, gaan in op de gemaakte opmerkingen.

Oud. D. Koole stelt voor: deputaten op te dragen voor zover dat in hun vermogen ligt het C.O.G.G. uit te bouwen tot een breder ontmoetingspunt voor gesprek over en bezinning op de eis van Christus tot het bevorderen van de christelijke eenheid tussen de kerken die in het C.O.G.G. participeren.

Ds. J. Brons dient als voorstel in: deputaten op te dragen blijvend hun steun aan het C.O.G.G. te geven en daarbij het C.O.G.G. te doen functioneren overeenkomstig de grondslag die door dit orgaan is aanvaard.

Dr. T. Brienens stelt als uitspraak voor: deputaten op te dragen de arbeid in het C.O.G.G. voort te zetten en te trachten het C.O.G.G. te versterken als platform voor ontmoeting, overleg en getuigenis.

Ds. J. H. Velema stelt voor: aan deputaten op te dragen voor zover dat mogelijk is de arbeid in het C.O.G.G. voort te zetten en te trachten het C.O.G.G. te versterken als podium voor overleg en getuigenis ter bevordering van de eenheid in de gereformeerde gezindte overeenkomstig de doelstelling van het C.O.G.G.

De synode besluit

de deputaten op te dragen de arbeid in het C.O.G.G. voort te zetten en te trachten het C.O.G.G. te versterken als podium voor ontmoeting, overleg en getuigenis ter bevordering van de eenheid in de gereformeerde gezindte overeenkomstig de doelstelling van het C.O.G.G.

Art. 120.

Evangelieverkondiging onder Israël.

De praeses stelt aan de orde het rapport van de deputaten voor de evan-

- 245 gelieverkondiging onder Israël (bijlage LVIII met uitzondering van punt 7).
 251 Commissie VI rapporteert (bijlage LIX).

In de bespreking wordt geïnformeerd naar wat de commissie opmerkt over de positie van de kerk van Groningen ten opzichte van het deputaatschap Israël. Bestaat niet het gevaar dat te veel nadruk op de dialoog wordt gelegd? Er moet toch getuigd worden van de Enige Naam, beginnende vanuit Jeruzalem? Is er wellicht sprake van een te grote bevoegdheid van het Vier-Moderaminaberaad?

De rapporteur, ds. B. de Romph, beantwoordt enkele vragen en opmerkingen.

De secretaris van deputaten, ds. M. Drayer, merkt op dat de vorige synode aan deputaten berichtte dat een commissie zou worden benoemd om de relatie van prof. dr. M. Boertien en de kerk van Groningen te onderzoeken. Achteraf blijkt de synode haar besluit niet te hebben uitgevoerd. Voorts beklamt hij dat de „luisterlijn” tegelijk een opening kan geven voor de „getuigenislijn”. Ook de deputaat ds. J. de Jong onderstreept dat er een onderscheid gemaakt moet worden tussen de „kwestie” Groningen en van daaruit de relatie prof. dr. M. Boertien en deputaten en de relatie prof. dr. M. Boertien en de deputaten op zich. Met grote waardering spreekt deze deputaat van de uitnemende adviezen die door prof. Boertien aan het deputaatschap worden gegeven. Tevens ontkent hij ten enenmale, dat het Vier-Moderaminaberaad een beknotting zou zijn van het werk van deputaten. Hij accentueert dat de afspraak: „Niemand zal naar Israël worden uitgezonden als één van de Israël-colleges zou verklaren tegen zijn/haar uitzending overwegende bezwaren te hebben” al door de synode van 1968 werd goedgekeurd en dat het derhalve vreemd aandoet als de synode van 1977 op intrekking zou aandringen. Tenslotte wijst ds. De Jong erop dat onze liefde tot Israël ons noopt dit volk te voorzien van onze kritische vragen zowel ten aanzien van het evangelie als ten aanzien van de politieke constellatie aldaar.

De Israël-predikant, drs. J. L. C. Boertjens, spreekt de synode toe. Hij gewaagt van de unieke relatie tussen de kerk en Israël. Hij benadrukt dat het gesprek met het joodse volk geen vrijblijvend gesprek is. Wij geloven dat het juist de Schriften zijn die God aan Zijn volk Israël toevertrouwde, en die van Jezus getuigen. Daar kunnen en mogen wij niet over zwijgen.

De preadviseur prof. dr. B. J. Oosterhoff vraagt of het beslist nodig is dat de synode een voorzitter benoemt. Daarnaast meent hij ten aanzien van commissievoorstel 4, dat de kerk van Groningen — na gesproken te hebben met deputaten — deze zaak met de classis Groningen tot een goed einde heeft gebracht. Tenslotte vestigt prof. Oosterhoff de aandacht op het feit, dat afspraak vier staat in een Regeling van samenwerking waarvan het eerste artikel luidt: „Alle arbeid die naar het oordeel van één of meer der Israël-colleges beter gezamenlijk dan door elk afzonderlijk kan worden verricht, is voorwerp van onderling beraad en waar mogelijk van samenwerking”. Als één van de vier samenwerkende kerken dus alleen een bepaalde arbeid wil aanvatten, is dat op zichzelf genomen mogelijk, ook wanneer één van de samenwerkende kerken bezwaren zou hebben tegen een bepaalde vorm van samenwerking. Bij een goede samenwerking zal deze mogelijkheid zich evenwel in de praktijk niet licht voordoen.

Prof. dr. W. H. Velema meent dat het naar de gebruikelijke orde is als de

voorzitter van dit deputaatschap door de synode wordt benoemd. Wat Groningen aangaat: het zou juist geweest zijn als deputaten de goede afhandeling hadden gerapporteerd. Tenslotte geeft prof. Velema te kennen dat het hem te ver gaat als andere kerken een beslissende stem zouden hebben ten aanzien van hen die door onze kerken worden uitgezonden.

Drs. W. Steenbergen brengt in herinnering dat de vorige synode vanwege een bepaalde appel-zaak de relatie met de kerk van Groningen en in verband daarmee die van prof. dr. M. Boertien terugwees naar de particuliere synode van het Noorden. De particuliere synode heeft de zaak behandeld en afgehandeld zodat noch de classis Groningen noch de kerkeraad van Groningen aanleiding vonden erop terug te komen.

Ds. A. W. Drechsler verzoekt de commissie voorstel 4 terug te nemen.

Oud. A. de Geus illustreert dat meerdere deputaatschappen zelf hun voorzitter benoemen.

Besloten wordt in dit stadium enkel uitspraak te doen over de commissievoorstellen 2, 3 en 5.

De voorstellen 2 en 5 worden na stemming door de synode niet overgenomen.

De synode besluit

1. opnieuw een eerste en tweede secretaris, een eerste en tweede penningmeester en een adviseur te benoemen;
2. de voorgestelde regeling voor het Vier-Moderaminaberaad in aansluiting aan het besluit van 1968 (Acta, art. 81 sub 3) goed te keuren.

Art. 121.

Schorsing.

De praeses schorst de zitting in verband met de maaltijd.

VERVOLG ACHTSTE ZITTING

woensdag 21 september 1977 van 2-6 uur.

Art. 122.

Heropening.

De praeses heropent de zitting. Hij laat zingen Ps. 27 : 5.

Art. 123.

Comité-Generaal.

Art. 124.

Comité-Generaal.

Art. 125.

Comité-Generaal.

Art. 126.

Comité-Generaal.

Art. 127.

Vervolg - Evangelieverkondiging onder Israël.

De praeses deelt mede dat in comité-zitting **besloten** is ten aanzien van de evangelieverkondiging onder Israël:

1. deputaten opdracht te geven een broederlijk contact met ds. P. den Butter opnieuw te leggen en te onderhouden en in hun uitzien naar een eventuele werker in Israël ook ds. den Butter te betrekken;
2. deputaten op te dragen aan de volgende synode mededeling te doen van de overeenkomst tussen de kerkeraad van Groningen en prof. dr. M. Boertien.

De synode besluit tevens

1. de handelingen van deputaten goed te keuren en hen te danken voor hun beleid;
2. deputaten op te dragen dat de archiefkasten zich in redelijkerwijs brandvrije ruimten bevinden.

Art. 128.

Correspondentie met buitenlandse kerken - G.O.S.

De praeses geeft in behandeling het gedeelte van het rapport van deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met de buitenlandse kerken dat betrekking heeft op de Gereformeerde Oecumenische Synode (bijlage XXVII sub IV). Commissie III rapporteert (bijlage LX).

De synode besluit

uit te spreken dat het voor onze kerken vastgestelde percentage van het budget van de Gereformeerde Oecumenische Synode dient te gelden voor het budget, waarin voorzien is in de benoeming van een assistent van de algemene secretaris voor een volledige dagtaak.

Art. 129.

Vervolg - Deputaten eenheid van de gereformeerde belijders.

De praeses stelt aan de orde de twee slotvoorstellen van commissie III (bijlage LXI).

De synode besluit

1. opnieuw elf deputaten te benoemen;
 2. deputaten op te dragen zo mogelijk een concept-instructie voor hun arbeid op te stellen.
- Zie art. 158.

Art. 130.

Gehandicapten.

De praeses geeft in behandeling het rapport van de deputaten voor de geestelijke verzorging van lichamelijk en geestelijk gehandicapten (bijlage LXII). Commissie V rapporteert (bijlage LXIII).

De rapporteur, ds. A. van der Veer, en de secretaris van deputaten, br. A. van der Kruk, beantwoorden de vragen.

De synode besluit

1. deputaten te danken voor hun werk en hun beleid goed te keuren;
2. de naam van het deputaatschap te veranderen in: deputaatschap voor de geestelijke verzorging van gehandicapten;
3. opnieuw deputaten te benoemen.

Art. 131.

Tekst van de belijdenisgeschriften.

De synode gaat over tot bespreking van het rapport van de deputaten voor de officiële tekst van de belijdenisgeschriften (bijlage LXIV). Commissie II rapporteert (bijlage LXV).

Drs. W. Steenbergen spreekt zijn teleurstelling uit, dat het nog steeds niet mogelijk is de herziene tekst van de belijdenisgeschriften vast te stellen. De voorzitter van deputaten, prof. dr. J. van Genderen, zegt toe dat deputaten de pogingen om te komen tot een vergadering met andere kerkformaties, zullen intensiveren.

De synode besluit

1. het beleid van deputaten goed te keuren;
2. opnieuw deputaten te benoemen met de opdracht de in het rapport aan de generale synode van 1974 vermelde op- en aanmerkingen alsmede de vanuit de kerken binnengekomen reacties in te brengen op een daartoe te houden vergadering en alles in het werk te stellen om in contact met andere hierbij betrokken kerken te komen tot een eensluidende tekst van de belijdenisgeschriften.

Art. 132.

Vervolg - Correspondentie met buitenlandse kerken - The International Council of Christian Churches.

De praeses stelt aan de orde het door deputaten voor de correspondentie met buitenlandse kerken gerapporteerde betreffende The International Council of Christian Churches (bijlage XXVII sub V). Commissie III rapporteert (bijlage LXVI).

Uitgedeeld wordt een kopie van een brief van de algemene secretaris van de Internationale Raad van Christelijke Kerken, gedateerd 16 september 1977 (bijlage LXVII). Ondanks het feit dat dit schrijven reeds lang binnen had moeten zijn, stelt het moderamen de behandeling van deze brief voor daar hij een zaak bevat waarom gevraagd werd. Deputaten vinden het schrijven materieel onbevredigend. Namens de commissie deelt de praeses mede dat haar standpunt onveranderd blijft. De synode besluit de brief in behandeling te nemen.

Enkele afgevaardigden voeren het woord.

Art. 133.

Schorsing.

De praeses schorst de zitting voor de broodmaaltijd.

VERVOLG ACHTSTE ZITTING

woensdag 21 september 1977 van 7-9.30 uur.

Art. 134.

Heropening.

De praeses heropent de zitting. Hij laat zingen Ps. 106 : 2 en 3.

Art. 135

Presentie.

Oud. F. Draaisma is weer aanwezig.

Art. 136.

Vervolg - Correspondentie met buitenlandse kerken - The International Council of Christian Churches.

De bespreking over het gerapporteerde ten aanzien van de Internationale Raad van Christelijke Kerken wordt voortgezet (zie art. 132).

Verschillende afgevaardigden betreuren het als een uittredingsbesluit genomen moet worden, daar wij in 1950 zulke hoge verwachtingen koesterden en ons met enthousiasme aan het werk van deze Raad gaven. Helaas is de structuur van de I.C.C.C. zodanig dat daar vrijwel een eenhoofdige leiding bestaat. Het blijkt tot nu toe onmogelijk deze bijna hiërarchische leiding zo om te buigen, dat er metterdaad sprake is van een inbreng van de deelnemende kerken. Weer andere broeders zijn niet overtuigd dat beëindiging van het lidmaatschap thans al geboden is: moeten we niet nogmaals alles ter wegneming van onze bezwaren aanwenden en zijn drie jaren daarvoor niet te kort? Ook wordt gewezen op de verantwoordelijkheid jegens de kleine, bijbelgetrouwe kerken in de derde wereld. Kunnen we hen zo maar in de steek laten? Vanwaar de diversiteit in de conclusies van de afgevaardigden van Nairobi, van de deputaten en van de commissie?

De rapporteur, ds. J. C. L. Starreveld, en de voorzitter van deputaten, prof. dr. J. van Genderen, gaan op de gestelde vragen en opmerkingen in. De I.C.C.C. werd hoe langer hoe minder een Raad. Hij werd anders dan hij aanvankelijk was. Reeds vanaf 1962 werden er pogingen gedaan om de I.C.C.C. aan zijn doelstelling te doen beantwoorden. Wij dienen ernst te maken met het besluit van 1974. Ten stelligste ontkent prof. Van Genderen dat er gedacht zou worden aan een alternatief in de Wereldraad van Kerken.

Er worden diverse voorstellen ingediend.

Ds. J. Brons dient het volgende voorstel in:

De generale synode

kennis genomen hebbend van het rapport IIc van commissie III;

constaterende

- a. dat door commissie III wordt voorgesteld het lidmaatschap van de I.C.C.C. te beëindigen;
- b. dat als grond van dit voorstel wordt aangemerkt
 1. het ontbreken van een bevredigend officieel schriftelijk antwoord van de I.C.C.C.;
 2. dat de waarborgen ontbreken waardoor voldaan wordt aan de voorwaarden van de synode van Amsterdam-Nieuw-West 1974 voor de continuering van ons lidmaatschap van de I.C.C.C.;

overwegende

- a. dat het niet tijdig ontvangen van een officieel antwoordschrijven als boven bedoeld, als een laakbare zaak dient te worden aangemerkt;
- b. dat evenwel blijkens het rapport van de afgevaardigden naar het congres te Nairobi 1975 de door de synode 1974 genoemde bezwaren met het uitvoerend comité op een voor deze afgevaardigden niet onbevredigende wijze zijn doorgesproken;

- c. dat blijkens het rapport van de afgevaardigden het gehouden congres geen duidelijke reden aangeeft om als kerken de I.C.C.C. te verlaten;
- d. dat uit het rapport van de afgevaardigden blijkt dat een positieve inbreng van de Chr. Geref. Kerken verlangd en begeerd wordt;
- e. dat er op grond van het onder b-d genoemde enige verwachting mag zijn, dat voortaan door de I.C.C.C. in zijn optreden met de door onze kerken genoemde bezwaren rekening zal worden gehouden;
- f. dat de principiële motieven waarom onze kerken in 1950 bij de I.C.C.C. zich aansloten, ondanks de bezwaren die er ook toen reeds waren (zie Acta 1950, blz. 206, 207), vandaag nog van toepassing geacht mogen worden;
- g. dat er ondanks de bezwaren tegen de organisatie-vorm ook grote waardering is in onze kerken voor de I.C.C.C. als ontmoetings- en concentratiepunt van Schriftgetrouwe kerken over heel de wereld en voor het internationale hulpverleningswerk van deze organisatie;
- h. dat het werk van de I.C.C.C. gezien het oecumenisch klimaat van deze tijd het getij niet mee heeft;
- i. dat juist daarom het principiële streven van de I.C.C.C. des te meer onze steun verdient;
- j. dat voor vele jonge kerken die aan de I.C.C.C. deelnemen het terugtreden van onze kerken een grote teleurstelling zou betekenen;

van oordeel

1. dat het ontbreken (c.q. te laat ontvangen) van een officieel antwoordschrijven niet als grond van het uittreden kan worden aangemerkt;
2. dat het uittreden een verzaken van onze profetische roeping in deze tijd zou kunnen betekenen;
3. dat er ondanks onze bezwaren tegen de organisatie-vorm nog vele mogelijkheden zijn om in de I.C.C.C. aan deze roeping gestalte te geven;

besluit

- a. het lidmaatschap van de I.C.C.C. niet te beëindigen;
- b. deputaten op te dragen al het mogelijke te blijven doen om in het kader van de I.C.C.C. op positieve wijze de profetische oecumenische roeping van onze kerken te bevorderen.

Ds. A. W. Drechsler heeft het volgende voorstel:

De generale synode

kennis genomen hebbende van

1. het rapport van deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders en de correspondentie met buitenlandse kerken betreffende de Internationale Raad van Christelijke Kerken (I.C.C.C.);
2. het rapport van de afgevaardigden naar het congres te Nairobi 1975;
3. het schriftelijk antwoord van de I.C.C.C. op de bezwaren van onze kant tegen de I.C.C.C.;

constaterende

- a. dat het antwoord van het uitvoerend comité op onze bezwaren niet in alle opzichten bevredigend kan worden genoemd maar wel openingen laat voor een verder gesprek;
- b. dat onze bezwaren voor een groot deel verklaard kunnen worden uit de structuur van de organisatie;
- c. dat op het laatste congres de invloed van de Amerikaanse kerken minder

sterk was dan op de vroegere congressen;
d. dat er door de jonge kerken binnen de I.C.C.C. uitgezien wordt ook naar onze hulp in de zin van theologische literatuur en -scholing;
concluderende

dat juist nu een actief-dienende opstelling van onze kerken binnen de I.C.C.C. nodig is waarbij onze bezwaren duidelijk naar voren moeten worden gebracht;

besluit

- het lidmaatschap van de I.C.C.C. te continueren;
- in een schrijven aan de I.C.C.C. uit te spreken dat het antwoord op onze bezwaren ons niet geheel bevredigt en daarbij ook onze bezwaren tegen de structuur van de I.C.C.C. aan de orde te stellen;
- aan deputaten eenheid en correspondentie te verzoeken zich erop te bezinnen hoe een enerzijds kritische- anderzijds dienende opstelling van onze kerken binnen de I.C.C.C. kan worden verwezenlijkt.

Ds. K. Boersma dient de volgende aanvulling in bij het voorstel van de commissie: deputaten op te dragen zich in te spannen wegen te zoeken voor theologische en andere hulpverlening aan die jonge kerken die de hulp van onze kerken daarin begeren.

Oud. L. Westerhof stelt als amendement op het commissievoorstel voor: constaterende

- dat er in de organisatie van de I.C.C.C. structurele fouten aanwijsbaar zijn;
- dat vanuit de I.C.C.C. niet voldoende serieus ingegaan wordt op de door onze kerken ingebrachte bezwaren;
- dat aan de verwachting waarmee onze kerken zich destijds bij de I.C.C.C. aansloten niet is voldaan ondanks het feit dat er door meerdere synoden ernstige pogingen in het werk zijn gesteld om tot verbetering te komen;
- dat er geen waarborgen zijn dat voldaan wordt aan de voorwaarden die de synode van Amsterdam-Nieuw-West 1974 gesteld heeft voor de continuering van ons lidmaatschap van de I.C.C.C.;
- het ontbreken van een aanvaardbaar officieel schriftelijk antwoord van de I.C.C.C. op de bezwaren van onze kant tegen de I.C.C.C. genoemd in de punten 1 t/m 6 van de Acta 1974 art. 104;

besluit

- als voorgesteld;
- contacten te zoeken met die kerken die geen lid zijn van de Wereldraad van Kerken en pogingen in het werk te stellen om in de thans ontstane leemte te voorzien.

Ook prof. dr. W. H. Velema constateert in zijn preadvies met spijt dat de I.C.C.C. ons het handvat tot het uiterste toe heeft onthouden. Via de G.O.S. is er een reële gelegenheid om theologische hulp te bieden.

De synode

kennis genomen hebbende van

- het rapport van deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders en de correspondentie met buitenlandse kerken inzake de Internationale Raad van Christelijke Kerken (I.C.C.C.);
- het rapport van de afgevaardigden naar het congres te Nairobi 1975;

3. het rapport van commissie III met betrekking tot de I.C.C.C.;
constaterende

- dat er in de organisatie van de I.C.C.C. structurele fouten aanwijsbaar zijn;
- dat vanuit de I.C.C.C. niet voldoende serieus ingegaan wordt op de door onze kerken ingebrachte bezwaren;
- dat aan de verwachting waarmee onze kerken zich destijds bij de I.C.C.C. aansloten niet is voldaan ondanks het feit dat er op meerdere synoden ernstige pogingen in het werk zijn gesteld om tot verbetering te komen;
- dat het ter synode binnengekomen schriftelijk antwoord niet bevredigt; komt tot de conclusie

dat de waarborgen ontbreken waardoor voldaan wordt aan de voorwaarden die de synode van Amsterdam-Nieuw-West 1974 stelde voor de continuering van ons lidmaatschap van de I.C.C.C.

en besluit

het lidmaatschap van de I.C.C.C. te beëindigen.

De praeses onderstreept dat door dit uittredingsbesluit in geen enkel opzicht het plaatselijk steunwerk, het particulier initiatief en het meedoen in de Stichting Nederland van de I.C.C.C. belemmerd behoeven te worden. Zie art. 156.

Art. 137.

Sluiting.

De praeses sluit de zitting nadat ds. A. Hilbers is voorgegaan in dankgebed.

NEGENDE ZITTING

donderdag 22 september 1977 van 9-12.30 uur.

Art. 138.

Opening.

De praeses opent de zitting. Hij laat zingen Ps. 146 : 5 en 6, leest 1 Joh. 4 : 7-21 en gaat voor in gebed.

Art. 139.

Appel-nominaal.

Bij gehouden appel-nominaal blijkt dat de afgevaardigden aanwezig zijn als in de vorige zitting (zie art. 135) met dien verstande, dat ds. K. J. Velema vervangen is door ds. A. Hilbers en oud. D. Koole door oud. J. Huisman. Er is geen diaken aanwezig vanuit de particuliere synode van het Westen.

Art. 140.

Zendingsjubileum.

De praeses brengt in herinnering dat het vandaag vijftig jaar geleden is, dat de eerste missionaire predikant ds. A. Bikker in het ambt werd bevestigd.

Art. 141.

Vervolg - Artikel 69 K.O.

De bespreking over de instructie van de particuliere synode van het Noorden (8.04) wordt voortgezet (zie art. 77 en 81).

Er zijn twee nieuwe voorstellen: één van de meerderheid van de commissie en één van de minderheid van de commissie (bijlage LXVIII en LXIX).

Ds. J. van Amstel verklaart dat hij zich in het minderheidsvoorstel heeft gevonden omdat het praktisch verder gaat, al lijkt het op het eerste gezicht een kleine stap terug.

De rapporteur van de meerderheid van de commissie, ds. W. J. Quist, deelt mede dat ds. J. C. L. Starreveld zijn voorstel voldoende in dat van de meerderheid van de commissie terugvindt.

Ds. D. J. van Vuuren stelt voor in besluit A van het minderheidsrapport het woord „thans” te laten vervallen.

Ds. P. N. Ribbers stelt ten aanzien van besluit 2 uit het meerderheidsrapport de vraag of het juist is dat deze synode de komende synode bindt. Voorts doet hij het voorstel in besluit B 2 van het minderheidsrapport: „en andere kerkelijke activiteiten” te vervangen door: „kerk”.

Ds. M. C. Tanis stelt voor:

De generale synode
kennis genomen hebbend van instructie 8.04;

overwegende

1. dat in de instructie niet op verantwoorde wijze rekenschap wordt afgelegd ten aanzien van de uitspraken die in deze zaak door de kerken in het verleden zijn gedaan;
2. dat uit de Schriftgegevens die in de instructie genoemd zijn, niet duidelijk blijkt dat het zingen van vrije liederen in de eredienst een bijbels legitieme zaak is;
3. dat de oude christelijke kerk het zingen van „eigen gemaakte psalmen” bij herhaling heeft afgewezen;
4. dat de Afscheiding mede bepaald is door de strijd tegen de gezangen en de synode van 1836 uitsprak dat „men zal nalaten en weren uit de openbare vergaderingen der gemeente de menselijke gezangen welke niet in de Bijbel worden gevonden, opdat het werk van mensen niet worde gelijkgesteld met het werk van mannen die gesproken hebben gedreven door de Heilige Geest”;
5. dat door het invoeren van het vrije lied allerlei dwalingen de kerken kunnen binnendringen en de verwijdering in ons kerkelijk leven zal doen toenemen;

van oordeel dat

- a. de aangevoerde Schriftplaatsen (Ef. 5 : 19, 20; Col. 3 : 16) geen aanwijzing geven tot het zingen van niet berijmde Schriftgedeelten in de eredienst;
 - b. vrije liederen niet op één lijn zijn te stellen met berijmde Schriftgedeelten en dat door het zingen van berijmde Schriftgedeelten in de eredienst de directe verbondenheid aan de Heilige Schrift als het geïnspireerde Woord van God wordt bewaard;
 - c. in de Oude Kerk, de Reformatie en de Afscheiding het zingen van psalmen een duidelijke voorkeur heeft gekregen boven het zingen van het vrije lied;
 - d. de aanvaarding van de instructie de eenheid der kerken schade zal toebrengen en de kerken nog meer uit elkaar zullen groeien;
- besluit aan de instructie 8.04 van de particuliere synode van het Noorden

niet te voldoen en spreekt uit dat de kerken zich zullen houden aan wat bepaald is in art. 69 K.O.

Oud. W. C. van der Stel stelt de volgende wijziging voor van besluit 2 in het meerderheidsvoorstel:

in afwachting van het resultaat van het onderzoek van deputaten en van een definitieve beslissing van de instructie 8.04 van de particuliere synode van het Noorden, de zesendertig bekende liederen die door de generale synode van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) in de bundel „Gereformeerd Kerkboek 1975” aan die kerken ter beproefing zijn aangeboden, in overleg met en na verkregen toestemming van die kerken, ook aan onze kerken ter beproefing aan te bieden en thans een beslissing te nemen over de wijziging van art. 69 K.O.

Art. 142.

Beraad particuliere synode van het Noorden.

Op verzoek schorst de praeses de vergadering om de afgevaardigden van de particuliere synode van het Noorden gelegenheid te geven zich te beraden.

Art. 143.

Vervolg - Artikel 69 K.O.

Na beraad deelt de particuliere synode van het Noorden mede, dat men akkoord kan gaan met de wijziging van de instructie in de zin van besluit 2 uit het meerderheidsrapport. In meerderheid stelt de particuliere synode zich achter dit voorstel.

Prof. dr. J. van Genderen geeft een kerkrechtelijk advies inzake de formulering van besluit 2 uit het meerderheidsrapport welk advies door de commissie wordt overgenomen; in afwachting van het onderzoek van deze deputaten de beslissing over de instructie 8.04 van de particuliere synode van het Noorden tot de volgende synode aan te houden die na wijziging op de synode van Hoozevee aldus luidt: „In de eredienst zullen voornamelijk de psalmen gezongen worden, alsmede — na vaststelling door de generale synode — andere berijmde Schriftgedeelten en liederen, waarvan de inhoud in overeenstemming is met Schrift en belijdenis.”

De generale synode

kennis genomen hebbend van het meerderheids- en van het minderheidsrapport van de commissie ter bespreking van de instructie 8.04; overwegende

- a. dat de conclusies c.q. voorstellen van beide rapporten elkaar tegenovergesteld zijn;
- b. dat de overwegingen die tot deze conclusies c.q. voorstellen leidden, niet voldoende doorgesproken zijn;
- c. dat het onder b genoemde ook in de vergadering van de G.S. niet is geschied;
- d. dat een besluit over de zaak waarover het gaat in instructie 8.04, gezien het belang ervan, terwille van de eenheid in de kerken zoveel mogelijk een eenparig besluit dient te zijn;
- e. dat in de bespreking naar voren gekomen is dat de materie die hier aan de orde is, niet alleen een zaak van de Chr. Geref. Kerken maar van heel de gereformeerde gezindte is;

van oordeel

1. dat de synode in dit stadium over instructie 8.04 geen weloverwogen beslissing kan nemen;
2. dat het van groot belang is om de argumenten zowel voor als tegen het aanvaarden van de instructie nader tegenover elkaar af te wegen;
3. dat dit gedurende de tijd dat de synode vergadert door een commissie niet kan worden gedaan;
4. dat daartoe een deputaatschap nodig is dat met deze taak wordt belast;
5. dat het nog afgezien van de vraag of niet berijmde Schriftgedeelten in de eredienst zullen gezongen worden, het voor gezin, school en andere kerkelijke activiteiten van groot belang is dat er een bundel zal worden samengesteld van geestelijke liederen, waarvan de inhoud duidelijk in overeenstemming is met de Heilige Schrift en de gereformeerde belijdenis;
6. dat het samenstellen van een bundel als onder 5 bedoeld niet alleen een zaak is van de Chr. Geref. Kerken maar ook van de kerken en kerkelijke groeperingen in ons land die de gereformeerde belijdenis van harte onderschrijven;
7. dat via het in te stellen deputaatschap pogingen tot het realiseren van het onder 6 genoemde dienen te worden aangewend;

besluit

1. de instructie 8.04 in de vorm zoals ze door de particuliere synode van het Noorden is ingediend, thans niet te aanvaarden;
2. deputaten te benoemen aan wie wordt opgedragen (zie mede art. 144):
 - a. zich nader te beraden over de vraag of het in het licht van de gegevens van de Heilige Schrift en tegenover de uitspraken die door de kerk in het verleden over deze zaak zijn gedaan, principeel en praktisch verantwoord is om bij het zingen in de eredienst naast de liederen die berijmingen van Oud- en Nieuwtestamentische Schriftgedeelten zijn, ook van andere liederen die niet tot de berijmde Schriftgedeelten behoren maar waarvan de inhoud wel met Schrift en belijdenis in overeenstemming is, gebruik te maken;
 - b. zich te bezinnen op de mogelijkheden om met name ten dienste van kerk, gezin en school te komen tot het samenstellen en uitgeven van een bundel liederen waarvan de inhoud duidelijk met de Heilige Schrift en de gereformeerde belijdenis in overeenstemming is;
 - c. naar middelen en wegen te zoeken om samen met andere kerken en kerkelijke groeperingen die de gereformeerde belijdenis van harte onderschrijven, het onder b genoemde te realiseren;
 - d. over de resultaten van hun arbeid te rapporteren aan de volgende generale synode ten einde de vergadering van die synode van advies te dienen ter zake van de beslissing die alsdan zo nodig dient genomen te worden;

en spreekt uit

dat de kerken zich intussen houden zullen aan wat in art. 69 K.O. is bepaald.

Art. 144.

Berijmde Schriftgedeelten.

De praeses stelt aan de orde het rapport van de deputaten voor berijmde

263, 264

Schriftgedeelten (bijlage LXX) met het rapport van commissie II (bijlage LXXI).

De rapporteur, ds. W. J. Quist, en de voorzitter van deputaten, prof. dr. B. J. Oosterhoff, gaan in op de gestelde vragen en opmerkingen.

Drs. W. Steenbergen stelt voor dat aan het te benoemen deputaatschap inzake het kerklied als eerste opdracht wordt gegeven: „wegen te zoeken om verdere uitvoering te geven aan art. 69 K.O. voor zover dat artikel spreekt over de vaststelling van berijmde Schriftgedeelten”.

De synode besluit

1. uit te spreken dat deputaten aan hun opdracht hebben voldaan;
2. uit te spreken dat deputaten in hun rapport niet voldoende argumenten in positieve zin hebben aangevoerd tot wettiging van de conclusie dat de 113 bijbelliederen uit het Liedboek voor de kerken voor gebruik in de eredienst aanvaardbaar zijn;
3. het voorstel van deputaten om uit te spreken dat de 113 bijbelliederen uit het Liedboek voor de kerken behoren tot de in art. 69 bedoelde berijmde Schriftgedeelten, niet over te nemen;
4. het deputaatschap voor berijmde Schriftgedeelten op te heffen;
5. deputaten te danken voor het door hen verrichte werk.

Tevens besluit de synode aan het deputaatschap inzake het kerklied op te dragen wegen te zoeken om verdere uitvoering te geven aan art. 69 K.O. voor zover dat artikel spreekt over de vaststelling van berijmde Schriftgedeelten en deze opdracht als eerste in hun opdrachten te vermelden (zie art. 143).

Art. 145.

Schorsing.

De praeses schorst de zitting in verband met de maaltijd.

VERVOLG NEGENDE ZITTING

donderdag 22 september 1977 van 2-6 uur.

Art. 146.

Heropening.

De praeses heropent de zitting. Hij laat zingen Ps. 92 : 7 en 8.

Art. 147.

Algemene diaconale en maatschappelijke aangelegenheden.

De praeses stelt aan de orde het rapport van de deputaten voor algemene diaconale en maatschappelijke aangelegenheden (bijlage LXXII). Commissie IV rapporteert (bijlage LXXIII).

De rapporteur, ds. J. van Amstel, en de voorzitter van deputaten, ds. K. Boersma, gaan op de vragen in.

De synode besluit

1. de handelingen van deputaten goed te keuren en hen te danken voor hun veelvuldige arbeid;
2. opnieuw deputaten te benoemen;
3. uit te spreken ten aanzien van de „Stichting landelijke Gereformeerde raad voor Samenlevings-Aangelegenheden” (G.S.A.):

- a. deputaten te machtigen binnen de G.S.A. eraan mee te werken dat activiteiten als welzijnsbehartiging en samenlevingsopbouw op schriftuurlijke wijze worden verricht;
- b. deputaten op te dragen aan de volgende synode ook te rapporteren over hun kritische opstelling binnen de G.S.A. — een kritische opstelling die dient door te werken zowel in het optreden als in de publikaties van de G.S.A. —, opdat de synode kan oordelen over de mogelijkheid van een voortzetting van de participatie;
4. deputaten op te dragen zich niet te laten vertegenwoordigen in het Evangelisch Welzijnsberaad;
5. deputaten opnieuw te machtigen tot participatie van onze kerken binnen de Stichting ter bevordering van Gereformeerd Sociaal-Pedagogisch Onderwijs;
6. deputaten op te dragen naar bevind van zaken te handelen met betrekking tot de in oprichting zijnde Stichting voor Levens- en Gezinsmoeilijkheden, in de zin zoals door hen is gerapporteerd.

Art. 148.

Het beheer van de algemene kas tot steun aan de kerken ten behoeve van de verzorging van emeriti-predikanten, predikantsweduwen en -wezen naar art. 13 K.O.

De aandacht van de synode wordt gevraagd voor het rapport van de deputaten voor het beheer van de algemene kas tot steun aan de kerken ten behoeve van de verzorging van emeriti-predikanten, predikantsweduwen en -wezen naar art. 13 K.O. (bijlage LXXIV).

Tevens stelt de praeses de instructie van de particuliere synode van het Zuiden (8.03) aan de orde, luidende:

De particuliere synode van het Zuiden constaterend

dat aan een predikantsweduwe zonder kinderen, beneden de 65 jaar, een inkomen wordt gegarandeerd van 57 % van het minimumtraktament van een dienstdoend predikant met tien dienstjaren, waarop de bruto AWW-uitkering in mindering wordt gebracht;

overwegend

dat diverse bijkomende baten zoals de vrije onbelaste pastorie en vergoedingen als premie ziektekostenverzekering niet meer worden genoten;

dat een predikantsweduwe beneden de 65 jaar zelf de premieheffing AOW moet betalen over het door de emeritikas uitgekeerde bedrag (thans 17,42 % bedragend);

dat men sinds 1 januari 1973 van de goedkopere tariefgroep IV valt in de duurdere tariefgroep III inzake uitkering krachtens AOW c.q. AWW en emeritikas;

dat deputaten emeritikas blijkens hun rapporten aan de particuliere synoden 1977 aan de generale synode 1977 voorstellen zullen doen om het uitkeringspercentage voor weduwen zonder kinderen, beneden de 65 jaar, te verhogen tot 61 % van het minimumtraktament van een dienstdoend predikant met tien dienstjaren;

dat het een verplichting van de kerken is, dat de predikantsweduwen zonder enige financiële zorg kunnen leven;

dat deputaten alles doen wat binnen het raam ligt van de hun gegeven opdracht;

dat in een deputaatschap als dit een zuster op haar plaats zou zijn;

van oordeel

dat er ondanks de voorstellen van deputaten tot verhoging van de uitkeringspercentages tot 61 % financiële moeite zullen blijven bestaan;

verzoekt de generale synode

1. het uitkeringspercentage voor een predikantsweduwe zonder kinderen, beneden de 65 jaar, dermate te herzien dat financiële moeite kunnen worden voorkomen en daarnaar het bepaalde onder artikel 13 sub 6A aan te passen;
2. in het deputaatschap ook een vrouwelijke deputaat te benoemen.

De instructie gaat van diverse financiële bijlagen vergezeld.

In de bespreking wordt mede betrokken het schrijven van de Chr. Geref. Predikantsvrouwenvereniging in Nederland (bijlage LXXV).

299
299, 303

Over dit alles rapporteert commissie VII (bijlage LXXVI).

Namens de particuliere synode van het Zuiden geeft ds. H. van der Schaaf enige toelichting. Hij merkt onder meer op dat gewerkt werd aan de hand van de officiële stukken, waarin niet wordt gesproken over het feit dat deputaten reeds vanaf het begin van de invoering van de AOW de premiebetaling voor hun rekening nemen. Uitgaande van de achteraf gebleken onjuiste wetenschap dat men zelf de premie AOW moet betalen, wordt in de instructie allereerst gepleit voor weduwen zonder kinderen, onder de 65 jaar. Wanneer de particuliere synode van het Zuiden alles geweten had, was op diverse punten een andere becijfering in de financiële toelichting gegeven.

De rapporteur, oud. A. L. de Bruyne, en de deputaten br. J. D. Wisman, br. J. de Jong en ds. A. W. Drechsler, gaan op de gestelde vragen en antwoorden in.

Art. 149.

Afscheid van ds. P. den Butter en ds. C. Pronk.

Ds. P. den Butter en ds. C. Pronk nemen van de synode afscheid. De praeses wenst hun een goede reis en verzoekt hun de christelijke groeten van hun zusterkerken in Nederland over te brengen.

Art. 150.

Vervolg - Het beheer van de algemene kas tot steun aan de kerken ten behoeve van de verzorging van emeriti-predikanten, predikantsweduwen en -wezen naar art. 13 K.O.

Er worden diverse voorstellen ingediend.

Ds. H. van der Schaaf stelt voor dat het uitkeringspercentage voor weduwen zonder kinderen wordt opgetrokken tot 70 % en voor weduwen met één kind tot 80 %.

Ds. W. J. Quist wenst uitgesproken te zien dat voor ds. B. Witzier in Brazilië wel een uitzondering wordt gemaakt (zie mede bijlage XXVII sub E en aanvullend rapport sub 2).

137
152

De rapporteur wijst erop dat een hogere uitkering dan door de deputaten voorgesteld, ten koste zal moeten gaan van de reservering.

De synode besluit

1. geen verplichte emeriteringsleeftijd vast te stellen;
2. akkoord te gaan met het terugbrengen van de verplichte jaarlijkse minimumbijdragen der kerken van 22 % van het totale bedrag van de uitkeringsgrondslag tot 20 %;
3. het financiële risico van het overlijden van predikanten in actieve dienst, jonger dan 65 jaar, niet onder te brengen bij een verzekeringsinstelling;
4. idem dat van hoogleraren in actieve dienst, jonger dan 65 jaar, niet onder te brengen bij een verzekeringsinstelling;
5. de koppeling van de uitkeringen aan het door deputaten financiële zaken jaarlijks vast te stellen minimumtraktament met tien dienstjaren ook voor de jaren 1978, 1979 en 1980 te handhaven en de uitkeringspercentages, genoemd in artikel 13 K.O. (thans nog sub 4), met ingang van 1978 te verhogen van 80 en 57 tot 85 en 70 (respectievelijk voor predikanten en weduwen), voor weduwen met één kind (nu 65) tot 80 en voor weduwen met 2 of meer kinderen (nu volgens een schaal van 71 tot 80 bij 5 kinderen of meer) tot 85;
6. voor de Igreja Evangélica Reformada do Brasil ten behoeve van ds. B. Witzier een uitzondering te maken op de regel gegeven in art. 5 K.O. sub 8b dat de emeritaatsrechten vervallen bij het aannemen van een beroep naar een buitenlandse kerk;
7. de bepalingen bij art. 13 K.O. als volgt vast te stellen:
 1. a. De emeritaatsverklaring geschiedt op aanvraag van de belanghebbende via de kerkeraad door de classis, bijgestaan door de deputaten van de particuliere synode. Indien niet wegens het bereiken van de leeftijd van 65 jaar emeritaat wordt aangevraagd, dienen attesten van twee geneesheren te worden overgelegd. In dit geval zijn de predikanten die emeritaat aanvragen, gehouden ook een aanvraag om een uitkering krachtens de Algemene Arbeidsongeschiktheidswet (AAW) in te dienen.
 - b. Emeritering mag niet plaats hebben, indien de tuchtmaatregel van schorsing van toepassing is.
 - c. Bij ongeschiktheid van een dienaar die nog niet de leeftijd van 65 jaar heeft bereikt, is de kerkeraad gehouden hem minstens een half jaar ziekteverlof te geven, alvorens een aanvraag tot emeritering bij de classis in te dienen.
 - d. De classes zijn gehouden bij gevallen van emeritering beneden de 65 jaar te onderzoeken of de in art. 13 bedoelde ongeschiktheid tot de dienst mogelijk heeft opgehouden en dus het emeritaat moet worden ingetrokken.
2. De generale synode spreekt uit:
 - a. dat de classes, bijgestaan door de deputaten ad art. 49 K.O. met alle ernst er naar zullen staan om het beginsel van art. 13 K.O. te handhaven, volgens welk beginsel slechts aan dienaren des Woords die door ouderdom, ziekte of om andere reden onbekwaam geworden zijn tot uitoefening van het ambt, emeritaat wordt verleend, benevens in enkele andere gevallen zoals bij benoeming tot hoogleraar aan de Theologische Hogeschool, gelijk tot nu toe onder ons gebruikelijk is;
 - b. dat bij emeritaatsaanvragen de verklaringen van geneeskundigen

- als objectieve gegevens doorslaggevend dienen te zijn, waarbij de generale synode, misschien ten overvloede, nog opmerkt dat de classes gerechtigd zijn van de aanvragende dienaar des Woords te vorderen, dat hij zich onderwerpt aan een geneeskundig onderzoek door een of meer door de classis aangewezen geneeskundigen;
- c. dat in gevallen van twijfelachtige aard zoals b.v. het aanvragen van emeritaat kennelijk geheel of gedeeltelijk voortvloeiende uit de min-goede verstandhouding tussen de aanvragende predikant enerzijds en zijn kerkeraad(gemeente) anderzijds, althans duidelijk daarmee in verband staande, de classes zich met grote ernst hebben te beraden of er niet op een andere wijze dan op die van emeritaatsverlening een bevredigende oplossing kan worden verkregen;
 - d. dat in verband hiermede het verlenen van dusgenaamd tijdelijk emeritaat of het toekennen van de titel „titulair predikant“ als in strijd met art. 13 afkeuring verdient;
 - e. dat de classis van elke emeritaatsverlening binnen veertien dagen kennis dient te geven aan deputaten naar art. 13 K.O.;
 - f. dat de deputaten ad art. 13 K.O. verplicht zijn op aanvraag van de betrokken kerkeraad de emeriterende kerk financiële steun te bieden overeenkomstig de daarvoor gestelde regels.
3. Als een predikant emeritus wordt verklaard, gelden de volgende regelen:
 - a. het emeritaat gaat in op de dag, daarvoor door de classis bepaald;
 - b. vanaf de datum waarop het emeritaat ingaat, behoudt hij nog drie maanden het genot van traktament en pastorie; een predikantsweduwe behoudt gedurende drie maanden na het overlijden van haar echtgenoot het recht op volle traktament en op het bewonen van de pastorie;
 - c. na het verstrijken van die termijn begint de uitkering tot het bedrag waarvoor de gemeente zich garant heeft gesteld, als in de beroepsbrief omschreven en overeenkomstig de richtlijnen door de generale synode vastgesteld in de instructie voor de deputaten ad art. 13 K.O.
 4. Bij het overlijden van een predikant, hetzij in actieve dienst of na reeds verleend emeritaat, die een weduwe en/of haar kinderen nalaat, verzoekt de desbetreffende kerkeraad binnen veertien dagen na dit overlijden aan deputaten ad art. 13 K.O. financiële steun ten behoeve van de voorziening in het levensonderhoud van de weduwe en/of haar kinderen.
 5. Er is geen bezwaar een emerituspredikant tot deputaat te benoemen.
 6. Het recht op een uitkering uit de emeritikas vervalt, zodra de belanghebbende ophoudt lid van een Christelijke Gereformeerde Kerk in Nederland te zijn.
 7. Een predikantsweduwe die hertrouwt, heeft geen recht meer op een uitkering uit de emeritikas. Als de echtgenoot met wie zij als weduwe is getrouwd, komt te overlijden, krijgt zij met ingang van de datum van dit overlijden weer aanspraak op de weduwe-uitkering uit de kas, echter met aftrek van de inkomsten die zij geniet als gevolg van haar

laatste huwelijk.

8. Uit de algemene kas tot steun aan de kerken ten behoeve van de verzorging van emeriti-predikanten, predikantsweduwen en -wezen kan geen steun verleend worden ter verzorging van broeders die volgens art. 3 K.O. de kerken met het spreken van een stichtelijk woord hebben gediend of van hun weduwen en wezen.
9. Eventuele gehele of gedeeltelijke voorziening in het onderhoud van haar die een ongehuwde predikant heeft verzorgd, behoort tot de competentie van de desbetreffende kerkeraad.
8. het reglement voor de algemene kas tot steun aan de kerken ten behoeve van de verzorging van emeriti-predikanten, predikantsweduwen en -wezen in te trekken;
9. de door deputaten voorgestelde instructie als volgt vast te stellen:

Instructie voor deputaten voor het beheer van de algemene kas tot steun aan de kerken ten behoeve van de verzorging van emeriti-predikanten, predikantsweduwen en -wezen.

Art. 1.

De plaatselijke kerken zijn verplicht overeenkomstig Gods Woord in het levensonderhoud van hun emeriti-predikanten, predikantsweduwen en -wezen op een verantwoorde wijze te voorzien. De kerken hebben aan deze verplichting uitdrukking gegeven in art. 13 K.O.

Art. 2.

Er bestaat een algemene kas die gerechtigd is aan de plaatselijke kerken uitkeringen te doen om aan de in art. 1 bedoelde verplichtingen te helpen voldoen. In overleg met de desbetreffende kerkeraad kunnen de uitkeringen uit de kas ook rechtstreeks aan de belanghebbende emeriti-predikanten, predikantsweduwen en -wezen worden gedaan.

Art. 3.

Het beheer van de kas is opgedragen aan zes deputaten, die daartoe machtiging en instructie ontvangen van de generale synode. Elke van de vier particuliere synoden benoemt een deputaat met een secundus. Zij hebben drie jaren zitting, doch zijn bij aftreding terstond herkiesbaar.

De eerste en de tweede penningmeester worden benoemd door de generale synode voor een periode die ligt tussen de benoemende en de volgende generale synode. Zij zijn herbenoembaar.

Deputaten zijn verplicht op aanvraag van de desbetreffende kerkeraad steun te verlenen, overeenkomstig de in deze instructie gestelde regels.

Art. 4.

Wanneer deputaten art. 13 K.O. van een classis bericht van emeritaatsverlening hebben ontvangen, zenden zij aan de desbetreffende kerkeraad een formulier met verzoek de daarop gevraagde inlichtingen te verstrekken.

Art. 5.

De uitkeringen uit de emeritikas beogen de emeriti-predikanten en de predikantsweduwen een inkomen te garanderen tot een door de generale synode te bepalen percentage van het aanvaardbare minimumtraktament voor predikanten met tien dienstjaren (uitkeringsgrondslag). Op deze uitkeringen worden de door belanghebbenden genoten AOW-, AWW- of AAW-uitkeringen in mindering gebracht.

Elke generale synode besluit of de koppeling van de uitkeringen uit de emeritikas aan het in de vorige alinea genoemde minimumtraktament tot de eerstvolgende generale synode gehandhaafd blijft.

Art. 6.

De uitkeringen worden per kwartaal bij vooruitbetaling gedaan.

Art. 7.

Een emerituspredikant van 65 jaar of ouder ontvangt een zodanige uitkering uit de emeritikas, dat deze, tezamen met zijn AOW-uitkering, 85 % van het aanvaardbare minimumtraktament voor predikanten met 10 dienstjaren bedraagt. Een emerituspredikant beneden de leeftijd van 65 jaar ontvangt een zodanige uitkering uit de emeritikas, dat deze, tezamen met zijn AAW-uitkering, 85 % van het in de vorige alinea bedoelde minimumtraktament bedraagt.

Voor het geval het verzoek van een predikant beneden de leeftijd van 65 jaar om toekenning van een AAW-uitkering wordt afgewezen, wordt hem bij emeritering een uitkering tot de volle 85 % van het hiervoor genoemde minimumtraktament verleend.

De uitkeringen worden eventueel nog vermeerderd met 85 % van de kindertoelage die de predikant — als hij niet geëmeriteerd zou zijn — van de kerkeraad zou hebben genoten.

Bovendien worden aan emeriti-predikanten beneden de leeftijd van 65 jaar de hun opgelegde aanslagen in de premieheffing voor de volksverzekeringen gerestitueerd voor zover de aanslagen betrekking hebben op de tijd die valt na de datum waarop hun uitkering uit de emeritikas is ingegaan, en voor zover de aanslagen betrekking hebben op hun uitkering uit de emeritikas.

Art. 8.

Op de uitkering ingevolge art. 7 voor emeriti-predikanten van 65 jaar of ouder worden in mindering gebracht:

- a. inkomsten die predikanten genieten uit hoofde van de vervulling van bijzondere arbeid, als bedoeld in art. 6 K.O., inclusief een hun als zodanig toegekend pensioen;
- b. pensioenrechten die voortvloeien uit de vervulling van functies vóór en/of naast functies tijdens de ambtsperiode, voor zover die 15 % van de uitkeringsgrondslag te boven gaan;

Art. 9.

Op de uitkering ingevolge art. 7 aan emeriti-predikanten beneden de leeftijd van 65 jaar worden in mindering gebracht:

- a. inkomsten als genoemd in art. 8 sub a;
- b. inkomsten uit arbeid van welke aard die ook moge zijn, voor zover deze 15 % van de uitkeringsgrondslag te boven gaan;
- c. pensioenrechten als omschreven en beperkt in art. 8 sub b.

Art. 10.

Wanneer deputaten art. 13 K.O. van een kerkeraad bericht ontvangen van het overlijden van een predikant, hetzij in actieve dienst of na reeds verleend emeritaat, die een weduwe en/of kinderen nalaat, zenden zij aan die kerkeraad een formulier met verzoek de daarop gevraagde inlichtingen te verstrekken.

Art. 11.

Een weduwe van een emerituspredikant ontvangt gedurende een periode van 5 maanden na de maand waarin haar echtgenoot is overleden, nog dezelfde uitkering die haar echtgenoot zou hebben genoten als hij niet zou zijn overleden. Daarna wordt aan de weduwe de weduwenuitkering uit de kas betaald.

Art. 12.

Een predikantsechtgenote die weduwe wordt op de leeftijd van 40 jaar of ouder en geen kinderen heeft te verzorgen, ontvangt een zodanige uitkering uit de emeritikas, dat deze — tezamen met haar AWW of AOW-uitkering — 70 % van het aanvaardbare minimumtraktament voor predikanten met 10 dienstjaren bedraagt. Voor een weduwe die 1 kind te verzorgen heeft, wordt het percentage van 70 % verhoogd tot 80 %.

Voor een weduwe die 2 of meer kinderen te verzorgen heeft, wordt het percentage van 70 % verhoogd tot 85 %. Aan laatstbedoelde weduwe wordt bovendien in de premie voor verzekering tegen ziektekosten een toelage verstrekt van 85 % van de helft van het bedrag waarmee haar werkelijke premiekosten de f 2.300,— overschrijden.

Dit artikel is van toepassing op kinderen die de leeftijd van 16 jaar nog niet hebben bereikt en op studerende of invalide kinderen zolang zij jonger zijn dan 27 jaar en niet over voldoende eigen inkomen beschikken.

Bovendien worden aan de in dit artikel bedoelde weduwen die de leeftijd van 65 jaar nog niet hebben bereikt, de hun opgelegde aanslagen in de premieheffing voor de volksverzekeringen gerestitueerd voor zover de aanslagen betrekking hebben op de tijd die valt na de datum waarop hun uitkering uit de emeritikas is ingegaan, en voor zover de aanslagen betrekking hebben op hun uitkering uit de emeritikas.

Art. 13.

Een echtgenote van een predikant die weduwe wordt op een leeftijd beneden 40 jaar en geen kinderen te verzorgen heeft, ontvangt gedurende het aantal maanden waarin zij een tijdelijke AWW-uitkering geniet, een uitkering uit de emeritikas tot het percentage genoemd in het eerste lid van art. 12. Houdt de tijdelijke AWW-uitkering op, dan vervalt ook de uitkering uit de emeritikas.

Voor het geval de in dit artikel bedoelde weduwe niet in haar eigen onderhoud kan voorzien, zal zij, indien er sprake is van arbeidsongeschiktheid, een AAW-uitkering dienen aan te vragen. Wordt de AAW-uitkering toegewezen, dan wordt haar ook een uitkering uit de emeritikas toegekend, die naar de mate van arbeidsongeschiktheid zal worden vastgesteld.

Indien een weduwe geen AWW- of AAW-uitkering geniet, kan haar — indien de omstandigheden daartoe aanleiding geven — door deputaten een uitkering uit de emeritikas worden toegekend, nadat deputaten belanghebbende hebben gehoord.

Op de in dit artikel bedoelde weduwen is de laatste alinea van het vorige artikel van overeenkomstige toepassing.

Art. 14.

Op de weduwenuitkering ingevolge de artikelen 12 en 13 van deze instructie wordt in mindering gebracht het weduwenpensioen waarop een weduwe recht heeft op grond van pensioengerechtigde diensttijd, die haar echtgenoot voor zijn overlijden heeft doorgebracht in functies vóór en/of nevenfuncties tijdens zijn ambtsperiode.

Een pensioen dat een in het vorige lid bedoelde weduwe geniet wegens door haar zelf vervulde pensioengerechtigde diensttijd, wordt niet op de weduwenuitkering uit de emeritikas in mindering gebracht.

Op de weduwenuitkering, bedoeld in de voorlaatste alinea van het vorige artikel, worden ook in mindering gebracht uit arbeid verkregen inkomsten, waaronder ook begrepen is pensioen dat genoten wordt wegens door haar zelf vervulde pensioengerechtigde diensttijd.

Alle in dit artikel genoemde inhoudingen worden slechts toegepast voor zover het pensioen en/of de uit arbeid verkregen inkomsten een bedrag van 15% van de uitkeringsgrondslag te boven gaan.

Art. 15.

Aan volle wezen beneden de leeftijd van 16 jaar en aan volle wezen in de leeftijd van 16 tot 27 jaar, die studeren of invalide zijn en die niet over voldoende inkomsten beschikken, wordt een uitkering uit de kas verstrekt gelijk aan 50% van de door deze wezen genoten uitkering krachtens de AWW, onder aftrek van eigen inkomsten, anders dan de genoten AWW-uitkering. Wordt de AWW-uitkering voor een volle wees ingetrokken omdat hij voor een uitkering krachtens de AAW in aanmerking komt, dan blijft deze wees, indien zijn AAW-uitkering en zijn eventuele overige inkomsten niet voldoende zijn om in zijn onderhoud te voorzien, tot het bereiken van de 27-jarige leeftijd een aanvullende uitkering uit de emeritikas genieten, zodanig dat zijn inkomen gelijk is aan 150% van de uitkering krachtens de AWW.

Art. 16.

Aan een emerituspredikant-weduwenaar van 65 jaar of ouder die hertrouwt met een vrouw van 65 jaar of ouder, wordt — ofschoon zij beiden in het genot van de AOW-uitkering voor alleenstaanden blijven — de uitkering uit de emeritikas verieënd die geldt voor gehuwde emeriti-predikanten.

Art. 17.

Aangezien art. 13 K.O. beoogt in het levensonderhoud te voorzien, kan van de als norm geldende bedragen worden afgeweken in gevallen van bijzondere noden of

slechts gedeeltelijke onbekwaamheid tot uitoefening van de dienst.

Een en ander ter beoordeling van deputaten art. 13 K.O. gehoord de belanghebbende.

Art. 18.

Aan alle belanghebbenden wordt jaarlijks, in de maand mei, een procentuele vakantietoelage uitbetaald.

Het percentage van die toelage is gelijk aan het percentage dat jaarlijks door deputaten financiële zaken geadviseerd wordt voor de vakantietoelage voor de in actieve dienst zijnde predikanten. Het percentage wordt berekend over het bedrag van de uitkering die voor de belanghebbende in het desbetreffende kalenderjaar is vastgesteld en in evenredigheid aan het aantal maanden, dat de belanghebbende over een periode van 12 maanden, voorafgaande aan 1 juni, in het genot van een uitkering is geweest.

Art. 19.

Bij overlijden van een emerituspredikant, een predikantsweduwe of een volle wees van een predikant worden de uitkeringen met ingang van het kwartaal volgende op de datum van overlijden, gestaakt.

Terugvordering van reeds betaalde bedragen vindt niet plaats.

Art. 20.

Ter dekking van de uitgaven uit de emeritikas en ter vorming van een kapitaal dat zal dienen als reserve voor de dekking van toekomstige verplichtingen die ontstaan door toeneming van het aantal in actieve dienst zijnde predikanten, wordt jaarlijks van de kerken een verplichte minimumbijdrage geheven. De totale opbrengst daarvan voor een jaar zal tenminste gelijk moeten zijn aan 20% van het totaal-bedrag van de uitkeringsgrondslag van alle in actieve dienst zijnde predikanten, beneden de leeftijd van 65 jaar, over datzelfde kalenderjaar, of, indien het totaal-bedrag van de uitkeringen welke in dat jaar zullen moeten worden gedaan, meer is, aan laatstgenoemd totaal-bedrag.

De verplichte minimumbijdrage per lid en per dooplid wordt telkens door de generale synode voor drie jaren vastgesteld, na kennisgeving van de door deputaten aan de generale synode over te leggen begrotingen voor die jaren.

Art. 21.

Jaarlijks brengen deputaten art. 13 K.O. verslag uit van hun werkzaamheden aan de particuliere synoden, onder overlegging van de exploitatierekening over het voorgaande kalenderjaar en de balans per 31 december van dat jaar.

Aan elke generale synode brengen deputaten rapport uit met overlegging van de financiële gegevens betreffende de inkomsten, de uitgaven en het kapitaal van de kas over de voorgaande drie jaren en van begrotingen voor de komende drie jaren.

Art. 22.

Deputaten art. 13 K.O. zijn door de generale synode gemachtigd tot het in ontvangst nemen van de verplichte minimumbijdragen, giften, legaten en erflatingen.

De juiste formule voor legateringen en erflatingen ten gunste van de emeritikas luidt: „Aan de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland ten behoeve van de algemene kas tot steun aan de kerken voor de verzorging van emeriti-predikanten, predikantsweduwen en -wezen” of „Aan de Christelijke Gereformeerde kerk te ten behoeve van de algemene kas tot steun aan de kerken voor de verzorging van emeriti-predikanten, predikantsweduwen en -wezen”.

10. niet in te gaan op het advies van deputaten financiële zaken een studiecommissie in te stellen voor de emeriteringsproblematiek;
11. omtrent de kunne van een te benoemen deputaat in het kader van deze instructie geen uitspraak te doen;
12. de instructie 8.03 van de particuliere synode van het Zuiden met deze uitspraken als behandeld te beschouwen;
13. de handelingen van deputaten onder dankzegging voor hun arbeid goed te keuren;

14. opnieuw deputaten te benoemen.

Art. 151

Schorsing.

De zitting wordt geschorst in verband met de maaltijd.

VERVOLG NEGENDE ZITTING

donderdag 22 september 1977 van 7-10 uur.

Art. 152.

Heropening.

De praeses heropent de zitting en laat zingen Ps. 93 : 1 en 4.

Art. 153.

Vervolg - Contact met de kerkjeugd.

De praeses stelt voor de vierde keer het rapport van de deputaten voor contact met de kerkjeugd aan de orde (zie art. 92, 97 en 108). De meerderheid en de minderheid van commissie V komen met nieuwe voorstellen (bijlage LXXVII).

Ds. M. C. Tanis amendeert voorstel b van de volledige commissie als volgt: uit te spreken dat het werk van deputaten gezien hun brede werkterrein en de effectuering van hun opdracht nl. het bevorderen dat aan de jeugd schriftuurlijke voorlichting en leiding wordt gegeven, de financiële steun van de kerken verdient. In uitspraak e worde voor het woord „verzoek“ „dringend“ geplaatst.

Oud. A. de Geus stelt voor zich in de formulering van besluit a te houden aan de tekst van 1974.

Ds. P. Beekhuis stelt voor dat in de overweging c van het meerderheidsrapport het woord „terecht“ wordt ingevoegd.

Oud. W. C. van der Stel zag overweging a gaarne aldus gewijzigd: dat de uitvoering van de opdracht van de generale synode van 1974 aan deputaten ten aanzien van het wegnemen van de verontrusting met betrekking tot het jeugdwerk, nog niet het beoogde effect heeft gehad.

Ds. J. H. Velema stelt als amendement bij het voorstel-ds. Tanis voor in plaats van „de financiële steun van al onze kerken verdient“ te lezen: „nog steeds de financiële steun van al onze kerken verdient“.

De commissie neemt de amendementen van ds. M. C. Tanis, oud. A. de Geus en ds. J. H. Velema over.

Ds. M. C. Tanis verklaart met nadruk dat er tussen de twee voorstellen van de meerderheid en de minderheid van de commissie geen principieel- maar een gradueel verschil ligt. In het gemeenschappelijk voorstel blijkt immers duidelijk, dat men de verontrusting heeft geconstateerd. Deputaten hebben de opdracht in de komende periode de begeleiding en de voorlichting te effectueren. Mocht de effectuering niet blijken uit publikaties e.d., dan hebben de kerkeraden opnieuw het „recht“ met deputaten contact op te nemen en tegen hen te zeggen: „We kunnen in 1978-1979-1980 niet collecteren en we zullen langs de kerkelijke weg onze bezwaren ter kennis brengen“.

De synode besluit

1. deputaten te danken voor hun werk en hun beleid goed te keuren;

2. uit te spreken dat het werk van deputaten gezien hun brede werkterrein en de effectuering van hun opdracht nl. het bevorderen dat aan de jeugd schriftuurlijke voorlichting en leiding worden gegeven, nog steeds de financiële steun van al onze kerken verdient;

3. voorts de volgende uitspraak te doen:

De generale synode

overwegende

- dat de opdracht van de generale synode van 1974 ten aanzien van het wegnemen van de verontrusting met betrekking tot het jeugdwerk (Acta, art. 174) niet door deputaten voor contact met de kerkjeugd is uitgevoerd;
- dat deputaten voor contact met de kerkjeugd aan kerkelijke vergaderingen hebben gevraagd om inzage van alle stukken en notulen die betrekking hebben op het tot stand komen van de instructie 8.11 die diende op de synode van Amsterdam-Nieuw-West 1974;
- dat deze kerkelijke vergaderingen het verzoek van deputaten voor contact met de kerkjeugd hebben afgewezen;
- dat deputaten voor contact met de kerkjeugd tot de conclusie zijn gekomen dat zij daardoor niet aan de opdracht van de generale synode 1974 hebben kunnen voldoen;

van oordeel

dat het voor de goede gang van het kerkelijke leven in het algemeen en voor de plaats van het jeugdwerk in het bijzonder nodig is, dat de bedoelde verontrusting wordt weggenomen;

besluit

- deputaten voor contact met de kerkjeugd opnieuw op te dragen al het mogelijke te doen opdat de in 1974 geconstateerde verontrusting met betrekking tot het jeugdwerk zal worden weggenomen, en daartoe niet alleen schriftelijk maar ook mondeling in contact te treden met kerkelijke vergaderingen die daarvoor in aanmerking komen;
 - kerkelijke vergaderingen die een daartoe strekkend verzoek van deputaten voor contact met de kerkjeugd ontvangen, op te wekken de gevraagde medewerking te verlenen;
- uit te spreken dat deputaten de kerken in de universiteitssteden zoveel mogelijk begeleiden en bijstaan bij het pastoraat onder studerende;
 - deputaten op te dragen aan het stichtingsbestuur en de redactieraad van „Dia“ de ter synode geuite bezwaren ter kennis te brengen met het dringende verzoek zich te bezinnen op inhoud en methode, opdat een eenzijdig opinie-vormend effect van het blad voorkomen zal worden;
 - deputaten te verzoeken zich te blijven bezighouden met de problematiek van onze werkende jongeren, zulks in samenwerking met deputaten kerk en onderwijs;
 - opnieuw deputaten te benoemen.

Art. 154.

Appel Veenendaal-Bethelkerk.

De praeses stelt aan de orde het appel van de kerkeraad van Veenendaal-Bethelkerk (bijlage LXXVIII) met het rapport van commissie II (bijlage LXXIX). De rapporteur, ds. W. J. Quist, beantwoordt de gestelde vragen.

Ds. J. Manni stelt voor dat tussen de voorstellen 2 en 3 een nieuw voorstel wordt opgenomen: dat de particuliere synode van het Oosten had moeten constateren dat de classis Amersfoort te weinig de Schrift heeft laten spreken in de beoordeling van de instructie.

Besloten wordt de zaak naar de commissie terug te verwijzen (zie art. 172). Dit geschiedt mede op grond van het besluit ten aanzien van instructie 8.04 (zie art. 143).

Art. 155.

Comité-Generaal.

Art. 156.

Vervolg - Correspondentie met buitenlandse kerken - The International Council of Christian Churches.

De synode besluit

van de uittreding uit de I.C.C.C. mededeling te doen aan de I.C.C.C., de algemene secretaris dr. J. C. Maris, de kerkeraad van Haarlem-Noord en de classis Haarlem (zie art. 136).

Art. 157.

Comité-Generaal.

Art. 158.

Vervolg - Eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met buitenlandse kerken.

De synode besluit

de handelingen van deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met buitenlandse kerken goed te keuren onder dankzegging voor het verrichte werk (zie art. 129 en bijlage LXI sub 1).

Art. 159.

Vervolg - „De Wekker“.

De praeses stelt ter afhandeling aan de orde het rapport van de commissie van redactie van „De Wekker“ (zie art. 20). Het blijkt dat de in art. 20 genoemde toegezegde comité-zitting niet meer nodig is.

De synode besluit

1. de commissie van redactie te danken voor haar arbeid en haar beleid goed te keuren;
2. opnieuw een commissie van redactie te benoemen.

Art. 160.

Vervolg - Geestelijke verzorging van zeevarenden.

Aan de orde wordt gesteld het moderamen voorstel betreffende het rapport van de deputaten voor de geestelijke verzorging van zeevarenden (bijlage LXXX en zie de art. 35 en 53).

De synode besluit

1. deputaten hartelijk dank te zeggen voor al de arbeid die zij in de afgelopen periode ten behoeve van de geestelijke verzorging van de zeevarenden hebben verricht;

2. deputaten mee te delen dat de arbeid en het profiel van een part-time werker de synode niet duidelijk zijn geworden en zij mede daarom de eerste twee voorstellen van deputaten niet kan overnemen;
3. deputaten op te dragen een schrijven te richten aan de kerkeraden waarin zij erop aandringen dat de kerkeraden contact opnemen met hun zeevarende leden en dat contact waar reeds aanwezig, intensiveren;
4. opnieuw deputaten te benoemen.

Art. 161.

Sluiting.

De praeses sluit de zitting nadat ds. M. C. Tanis is voorgegaan in dankgebed.

TIENDE ZITTING

vrijdag 23 september 1977 van 9-12.30 uur.

Art. 162.

Opening.

De praeses opent de zitting. Hij laat zingen Ps. 65 : 1 en 3, leest 2 Cor. 4 : 7-15 en gaat voor in gebed.

Art. 163.

Appel-nominaal.

Bij het gehouden appel-nominaal blijkt dat de afgevaardigden aanwezig zijn als in de vorige zitting met dien verstande, dat ds. K. J. Velema en oud. D. Koole hun plaatsen weer hebben ingenomen en ds. A. van der Veer vervangen is door ds. J. Westerink en ds. D. Slagboom door ds. L. W. van der Meij. Ds. Westerink betuigt instemming met de belijdenis.

Art. 164.

Kerk en samenleving.

De praeses stelt aan de orde het rapport van de deputaten voor kerk en samenleving (bijlage LXXXI). Commissie IV rapporteert (bijlage LXXXII).

Enkele afgevaardigden uiten bezwaren tegen commissievoorstel 4. Men is bevreesd voor rapporten die kerkelijk gelijkt zijn en voor de uitholling van de eigen verantwoordelijkheid van de individuele gelovige. Andere afgevaardigden onderstrepen de noodzaak dat er studies verschijnen die met de hedendaagse economische wereldorde samenhangen.

Volgens prof. dr. W. van 't Spijker past een bezinningsdeputaatschap niet in het gereformeerde kerkrecht.

De rapporteur, ds. J. van Amstel, en de voorzitter van deputaten, prof. dr. W. H. Velema, gaan op de gestelde vragen en opmerkingen in. Prof. Velema beklemtoont dat deputaten slechts een handvat willen aanreiken en dat hun opdracht een beperkte is.

De synode besluit

1. de handelingen van deputaten goed te keuren onder dank voor het werk dat reeds werd verricht;
2. opnieuw deputaten te benoemen;
3. deputaten te machtigen hun studies te voltooien en andere, naar gelang de noodzaak daartoe, aan te vatten.

Art. 165.

Kerkelijk-administratief bureau.

De praeses stelt aan de orde het rapport van de deputaten voor het kerkelijk-administratief bureau (bijlage LXXXIII) met het rapport van commissie VII (bijlage LXXXIV). Buiten de bespreking blijven de opmerkingen sub 3 en 6a uit het commissierapport.

De rapporteur, oud. G. G. van Wijngaarden, en de deputaten br. C. Groeneveld en br. J. D. Wisman repliceren.

De synode besluit

1. de voorlopige instructie voor deputaten tot beheer van het kerkelijk-administratief bureau (Acta 1968, art. 181, zoals gewijzigd in 1971, Acta 1971, art. 219) definitief te doen zijn;
2. gedurende het lopende jaar 1977 en voorts voor elk der jaren 1978, 1979 en 1980 telkens uit de generale kas een bedrag van f 0,40 per lid en dooplid aan deputaten kerkelijk-administratief bureau beschikbaar te stellen;
3. deputaten onder dankzegging voor hun arbeid decharge te verlenen;
4. opnieuw deputaten te benoemen.

Art. 166.

Radio-kerkdienstuitzendingen.

De praeses geeft in bespreking het rapport van de deputaten voor radio-kerkdienstuitzendingen (bijlage LXXXV). Er zijn twee rapporten van commissie V: een meerderheidsrapport (bijlage LXXXVI) en een minderheidsrapport (bijlage LXXXVII).

Er worden vragen gesteld over het karakter en de aankondiging van de samenkomsten die voor de televisie werden uitgezonden.

De samenroeper van de commissie, dr. T. Bienen, en ds. G. Bouw gaan op de gestelde vragen in.

Namens deputaten antwoordt de voorzitter, prof. dr. J. P. Versteeg. Hij brengt de synode onder de aandacht dat de deputaten zich terdege realiseerden, dat er volgens het besluit van 1956 geen kerkdiensten voor de televisie mogen worden uitgezonden. De gedachten van deputaten gingen derhalve uit naar speciale diensten waarin de boodschap van het evangelie wordt verwerkt.

Art. 167.

Schorsing.

De zitting wordt geschorst in verband met de maaltijd.

VERVOLG TIENDE ZITTING

vrijdag 23 september 1977 van 2-6 uur.

Art. 168.

Heropening.

De praeses heropent de zitting en laat zingen Ps. 76 : 1 en 2.

Art. 169.

Comité-Generaal.

Art. 170.

Vervolg - Buitenlandse zending.

De praeses deelt mede dat ten aanzien van de relatie van de buitenlandse zending tot het kerkelijk bureau en de centrale kas in comité-zitting besloten werd:

1. dat de financiële zendingsadministratie ondergebracht behoort te worden bij het kerkelijk bureau;
2. aan deputaten voor de buitenlandse zending en deputaten voor het kerkelijk-administratief bureau opdracht te geven het overleg te continueren en voorbereidingen te treffen om de overdracht per 1 januari 1979 te doen plaats vinden;
3. aan deputaten voor financiële zaken op te dragen dit overleg en deze voorbereidingen met hun adviezen te begeleiden.

Art. 171.

Vervolg - Radio-kerkdienstuitzendingen.

De voorzitter van deputaten voor radio-kerkdienstuitzendingen, prof. dr. J. P. Versteeg, vervolgt zijn betoog (zie art. 166). Hij benadrukt dat als een bijzondere dienst in de plaats komt van een officiële kerkdienst, deze niet valt onder de competentie van deputaten maar voor de verantwoordelijkheid blijft van de plaatselijke kerkeraad.

Ds. J. Brons stelt voor dat de synode besluit aan deputaten op te dragen erop toe te zien, dat de toe te wijzen televisie-zendtijd naar het besluit van de generale synode 1974 (Acta, art. 168) wel voor het uitzenden van evangelisatie-samenkomsten en andere evangelisatorische doeleinden maar niet voor het uitzenden van kerkdiensten zal worden gebruikt (Acta 1956, art. 26).

De synode besluit

1. deputaten te danken voor hun werk en hun beleid goed te keuren;
2. opnieuw deputaten te benoemen.

Art. 172.

Vervolg - Appel Veenendaal-Bethelkerk.

De praeses geeft de rapporteur van commissie II, ds. W. J. Quist, gelegenheid om een nieuw voorstel in te dienen inzake het bezwaarschrift van de raad van Veenendaal-Bethelkerk tegen het besluit van de particuliere synode van het Oosten (zie art. 154). De commissie stelt voor „spreekt uit” te veranderen in „overwegende”, overweging 4 aldus te formuleren: „dat de beslissing in deze zaak samenhangt met de beslissing van de generale synode ter zake van de instructie 8.04” en toe te voegen:

spreekt uit

dat daarom de beslissing ten aanzien van het in het appel aan de orde gestelde is op te schorten tot de uitspraak van de volgende synode ten aanzien van het kerkelijk lied

en besluit

hiervan kennis te geven aan de kerkeraad van Veenendaal-Bethelkerk en aan de particuliere synode van het Oosten.

Prof. dr. J. van Genderen meent dat de synode het appel niet kan af- of toewijzen, daar de materie in verband staat met een complex van vragen dat

in opdracht van deze synode in studie wordt genomen.

Prof. dr. W. H. Velema stelt met nadruk dat men zich in de komende drie jaren te houden heeft aan wat onder de inhoud van artikel 69 tot nu toe altijd verstaan werd, daar het appel de interpretatie betreft van artikel 69. Hij vindt het een ondermijnen van het genomen besluit inzake de instructie van de particuliere synode van het Noorden, als geantwoord wordt zoals de commissie voorstelt.

Prof. dr. J. P. Versteeg brengt onder de aandacht dat het gaat om een materie die in discussie is, en wijst op de onhoudbaarheid van de situatie als thans een besluit wordt genomen dat tegenovergesteld is aan dat ten opzichte van instructie 8.04. Daarom is het een zaak van wijs beleid om deze appel-zaak aan te houden.

Naar de mening van ds. J. Manni kan de synode niet anders doen dan vaststellen dat de particuliere synode van het Oosten het gebrek aan schriftuurlijke motivering van het classisbesluit had moeten signaleren.

De waarnemende samenroeper van de commissie, oud. D. Kooie, onderstreept dat de particuliere synode van het Oosten geen voldoende zekerheid had wat de Heilige Schrift wel of niet in dezen zegt, en dat daarom de beoordeling van deze zaak in haar totaliteit op dit moment niet alleen ongewenst maar ook onmogelijk is.

Prof. dr. W. van 't Spijker adviseert in dit concrete geval dat inhoudelijk samenhangt met heel de materie van 8.04, de finale beslissing uit te stellen tot de volgende synode.

Ds. G. Bouw stelt voor dat de synode besluit het appel van Veenendaal-Bethelkerk af te wijzen en hiervan kennis te geven aan de kerkeraad van Veenendaal-Bethelkerk en aan de particuliere synode van het Oosten.

De synode

kennis genomen hebbende van het appel van de kerkeraad van Veenendaal-Bethelkerk tegen het besluit van de particuliere synode van het Oosten, d.d. 19 april 1977;

overwegende

dat de beslissing in deze zaak samenhangt met een belangrijk onderdeel van een complex van vragen dat in studie wordt genomen in opdracht van deze generale synode;

spreekt uit

dat de beslissing ten aanzien van het in het appel aan de orde gestelde op te schorten is tot de uitspraak van de volgende generale synode ten aanzien van het kerkelijk lied;

en besluit

hiervan kennis te geven aan de kerkeraad van Veenendaal-Bethelkerk en aan de particuliere synode van het Oosten onder mededeling van de beslissing van de generale synode ten aanzien van de instructie van de particuliere synode van het Noorden (zie art. 143).

Art. 173.

Comité-Generaal.

Art. 174.

Vervolg - Kerkelijke verhoudingen binnenland-Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt).

De praeses deelt mede dat in comité-zitting aan de orde werd gesteld het verslag van de samenspreking tussen het moderamen van deze synode en de deputaten, daartoe benoemd, van de generale synode van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt), gehouden te Kampen in 1975 (zie art. 58).

Besloten werd dat aan de synode van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt), in 1978 in vergadering bijeen te Groningen-Zuid, een antwoord-schrijven zal worden verzonden (bijlage LXXXVIII).

Art. 175.

Comité-Generaal.

Art. 176.

Comité-Generaal.

Art. 177.

Schorsing.

De praeses schorst de vergadering in verband met de maaltijd.

VERVOLG TIENDE ZITTING

vrijdag 23 september 1977 van 7-9.30 uur.

Art. 178.

Heropening.

De praeses heropent de zitting. Hij laat zingen Ps. 101 : 1 en 2.

Art. 179.

Presentie.

Diak. T. van Dieren vroeg en ontving verlof de synode te verlaten.

Art. 180.

Comité-Generaal.

Art. 181.

Comité-Generaal.

Art. 182.

Quaestoraat van de generale synode.

De praeses deelt mede dat de synode zich in comité-zitting heeft beziggehouden met het financiële verslag en de begroting van de quaestor van de synode (bijlage LXXXIX) en met het desbetreffende commissierapport (bijlagen XC en XC a).

De synode besloot

1. het door de quaestor gevoerde beleid goed te keuren;
2. de quaestor over de verslagperiode decharge te verlenen met hartelijke dank voor alle door hem in die periode verrichte arbeid;
3. de ingediende begroting over de periode 1977-1979 goed te keuren.

Art. 183.

Comité-Generaal.

Art. 184.

Comité-Generaal.

Art. 185.

Begrotingen.

336 De praeses deelt mede dat de synode zich in comité-zitting heeft beziggehouden met de begrotingen, ingediend door de onderscheidene deputaatschappen, zoals vermeld in rapport VIII van commissie VII (bijlage XCI).

De synode besloot

1. de begrotingen voor de kashoudende deputaatschappen voor de jaren 1978, 1979 en 1980 vast te stellen, rekening houdend met vorenvermelde wijzigings- en aanvullingsvoorstellen;
2. de begroting voor 1981 van deputaten financieel Theologische Hogeschool totaal belopende f 1.046.000,— te aanvaarden als basis voor de subsidieaanvraag bij de Rijksoverheid;
3. de kashoudende deputaatschappen te machtigen tot het doen van uitgaven binnen het raam van de aldus vastgestelde begrotingen;
4. deputaten onderlinge bijstand te machtigen tot verhoging van de minimumbijdragen van 1979 en 1980 overeenkomstig het onder 9.04 gestelde;
5. de kerkeraden resp. de diaconieën met klem te vragen de langs kerkelijk juiste weg gezamenlijk aanvaarde taken ook eensgezind te financieren, onafhankelijk van een eventueel kritische visie op onderdelen;
6. de deputaten van het kerkelijk bureau op te dragen de thans vastgestelde minimumbijdragen als zodanig in het collectenrooster op te nemen;
7. de deputaten van het kerkelijk bureau op te dragen vóór iedere voorjaarsclassis de roepende kerk een gespecificeerde opgave te verstrekken van de kerken en/of diaconieën die niet in voldoende mate de onder 5 bedoelde klemmende vraag honoreren en eveneens de desbetreffende kerkeraden en/of diaconieën te berichten.

Art. 186.

Comité-Generaal.

Art. 187.

Benoemingen.

De praeses deelt mede dat de synode in comité-vergadering besloot te benoemen tot leden van

A. DE DEPUTAATSCHAPPEN WAARIN TEVEN GEDEPUTEERDEN BENOEMD DOOR DE PARTICULIERE SYNODE ZITTING HEBBEN, VOOR

1. het beheer van de algemene kas tot steun aan de kerken ten behoeve van de verzorging van emeriti-predikanten, predikantsweduwen en -wezen naar art. 13 K.O.:
J. de Jong, 1e penningmeester; P. Zuidema, 2e penningmeester.
2. het beheer van het studiefonds van de Theologische Hogeschool naar art. 19 K.O.:
J. O. Elshout, penningmeester; T. L. Meijer, secundus-penningmeester.
3. de Theologische Hogeschool:
 - a. het curatorium:
ds. B. Bijleveld, primus-secretaris; ds. H. van der Schaaf, secundus-secretaris.

b. het financieel beheer:

primi; J. M. Maris, ds. H. Schuurhuis, J. D. Wisman;

secundi: A. F. Mijnhart, ds. G. van Westrienen, M. W. Wierenga.

4. de Evangelieverkondiging onder Israël:

ds. M. Drayer, secretaris; ds. J. de Jong, 2e secretaris; ds. D. Biesma jr., 1e penningmeester; D. J. Doolaard, 2e penningmeester; prof. dr. B. J. Oosterhoff, adviseur.

5. de buitenlandse zending:

ds. K. J. Velema, voorzitter; ds. M. Drayer, secretaris; W. Duindam, penningmeester; C. Luiten, 2e penningmeester; P. Vree, secundus-penningmeester; ds. Jac. J. Rebel; prof. dr. J. P. Versteeg, adviseur.

6. de evangelisatie:

P. de Korte, penningmeester; ds. H. van Mulligen; ds. B. van Smeden; secundi: ds. J. W. Maris, ds. W. Steenbergen.

voor de vorming van een nieuw deputaatschap kerk en bedrijfsleven: ds. H. P. Brandsma, B. Groenewold; H. R. Takken; secundus: ds. H. Alblas.

7. de steunverlening aan de kerken in de nieuwe polders rond het IJsselmeer:

ds. H. van der Schaaf, voorzitter; ds. J. de Jong, secretaris; J. Hartog Bzn., penningmeester; secundi: ds. J. van Mulligen, ds. B. de Romph.

8. de onderlinge bijstand:

D. Koole, voorzitter; W. Fernhout, 2e voorzitter; J. C. van Beveren, penningmeester; secundi: A. de Geus, J. C. de Jong, J. Zuidema.

9. de kerkbouwaangelegenheden:

A. de Geus, voorzitter; C. van Drieënhuizen, penningmeester; ir. G. de Boer; W. R. Groenendijk; G. Ploeg.

B. DE GENERALE DEPUTAATSCHAPPEN VOOR:

10. de radio-kerkdienstuitzendingen:

prof. dr. J. P. Versteeg, voorzitter; ds. H. W. Eerland, secretaris; ds. D. Biesma jr., ds. W. J. Quist; secundus: ds. H. de Graaf.

11. de ambtelijke bearbeiding van de schippers:

ds. Th. Ritters, voorzitter; K. de Waal, secretaris-penningmeester; ds. G. J. Buijs; ds. W. de Joode; ds. A. Rebel; J. C. Schoemeyer, secundus secretaris-penningmeester; secundus: ds. M. Vlietstra.

12. de geestelijke verzorging van de zeevarenden:

ds. M. C. Tanis, voorzitter; ds. J. Manni, secretaris; P. Zuidema, penningmeester; ds. C. van der Wee.

13. de geestelijke verzorging van de militairen:

ds. C. J. Ph. Sobering, voorzitter; A. C. Floor, secretaris (en vertegenwoordiger in het C.I.O.M.); ds. G. Bijkerk; ds. H. W. Eerland; ds. A. Hilbers; L. W. H. van Schalk; ds. H. Toorman.

14. het contact met de kerkjeugd:

ds. K. Boersma, voorzitter; ds. T. Harder, secretaris; S. de Vlieger, penningmeester; ds. A. Baars; ds. R. van Beek; ds. G. Bijkerk; ds. P. N. Ribbers; ds. P. H. Vree.

15. **kerk en recreatie:**
ds. J. Westerink, voorzitter; ds. P. Roos, secretaris; H. W. van den Brink; secundus: F. de Ronde.
16. **kerk en onderwijs:**
prof. dr. W. H. Velema, voorzitter; ds. H. Biesma, secretaris; D. Kooie; J. Vuyk; drs. P. Wardekker.
17. **de geestelijke verzorging van gehandicapten:**
ds. C. Langbroek, voorzitter; A. van der Kruk, secretaris; mevr. C. C. Hakkenberg-van Kooten Niekerk; mej. M. C. Nieuwland; ds. A. van der Veer.
18. **de algemene diaconale en maatschappelijke aangelegenheden:**
ds. T. Harder, voorzitter; W. Huizer, secretaris; P. M. Kalkman, penningmeester; N. van Aken; mej. T. Drenth; A. F. Kiljan; D. M. van der Leeden; ds. J. Manni; A. Pothof; W. C. van der Stel; dr. ir. A. K. van der Vegt; ds. J. Vogel; secundi: ds. A. Bakker, G. van Oord.
19. **de hulpverlening in binnen- en buitenland:**
ds. Jac. J. Rebel, voorzitter; ir. P. Pellikaan, secretaris-penningmeester; ds. J. Manni; drs. W. C. Moerdijk; S. Pieper; drs. A. van der Vegt; ds. K. J. Velema.
20. **de redactie van „De Wakker“:**
prof. dr. B. J. Oosterhoff, hoofdredacteur; ds. J. H. Velema, secretaris en waarnemend hoofdredacteur; ds. I. de Bruyne; D. Kooie; ds. P. N. Ribbers.
21. **de redactie van het Jaarboek:**
ds. J. H. Velema, voorzitter; ds. H. van der Schaaf, secretaris; ds. M. Drayer.
22. **de uitgave van de Kerkorde:**
prof. dr. W. van 't Spijker, voorzitter; ds. M. Drayer, secretaris; ds. J. C. L. Starreveld.
23. **de correspondentie met de Hoge Overheid:**
prof. dr. B. J. Oosterhoff, voorzitter; mr. dr. C. J. Verplanke, secretaris (en lid C.I.O.); ds. D. Biesma jr.; C. N. van Dis; prof. dr. W. van 't Spijker; secundus: ds. I. de Bruyne.
24. **de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met buitenlandse kerken:**
prof. dr. J. van Genderen, voorzitter; drs. W. Steenbergen, algemeen secretaris en secretaris binnenland; prof. dr. J. P. Versteeg, secretaris buitenland; ds. G. Bilkes; K. Geleynse; A. van Hattem; ds. A. Rebel; ds. B. van Smeden; prof. dr. W. van 't Spijker; ds. J. C. L. Starreveld; ds. J. Westerink.
25. **de vertegenwoordiging der kerken:**
ds. K. Boersma, voorzitter; ds. H. van der Schaaf, secretaris; ds. P. N. Ribbers; ds. J. H. Velema.
26. **de raad voor contact en overleg N.B.G.:**
drs. W. C. Moerdijk; secundus: drs. Joh. Kruis.
27. **financiële zaken:**
J. Bijleveld, voorzitter; C. Kleinjan, secretaris; J. H. Braber; D. C. van de Kreeke; H. Steegstra; secundus: G. P. Groeneveld.

28. **het kerkelijk-administratief bureau:**
A. de Geus, voorzitter; C. Groeneveld, secretaris; C. Luiten; H. Vreman; J. D. Wisman; secundus: J. W. van Westrienen.
29. **het quæstoraat van de generale synode:**
G. G. van Wijngaarden, primus; J. de Jong, secundus.
30. **het archief van de generale synode:**
W. van de Kamp, 1e archivaris; H. E. Madern, 2e archivaris.
31. **de controle van het synodaal archief:**
prof. dr. W. van 't Spijker, voorzitter; ds. M. Drayer, secretaris; P. Sluimer.
32. **onderzoek naar het kerkelijk lied:**
drs. W. Steenbergen, voorzitter; ds. J. van Amstel, secretaris; ds. K. Boersma; ds. J. Brons; drs. A. C. de Geus; drs. Joh. Kruis; ds. D. Slagboom; prof. dr. L. Strengtholt.
33. **de officiële tekst van de belijdenisgeschriften:**
prof. dr. J. van Genderen, voorzitter; ds. W. J. Quist, secretaris, prof. dr. W. van 't Spijker.
34. **kerk en samenleving:**
prof. dr. W. H. Velema, voorzitter; ds. J. W. Maris, secretaris; ds. J. Brons; W. Huizer; drs. W. Steenbergen.

Als contactpersoon voor het overleg met de uitgever D. J. van Brummen B.V. te Dordrecht in verband met een volgende druk van de „Liturgische Formulieren“ (zie art. 21) wordt dr. T. Bienen benoemd.

Art. 188.

Afscheid prof. dr. J. C. Coetzee.

De praeses neemt afscheid van prof. dr. J. C. Coetzee. Er was een hartelijke en broederlijke band. Hij wenst hem, zijn kerken en het volk van Zuid-Afrika de zegen des HEREN toe.

Art. 189.

Roepende kerk voor de generale synode 1980.

Op voorstel van het moderamen wordt besloten de kerk van Amersfoort aan te wijzen als de roepende kerk voor de D.V. in 1980 samen te roepen generale synode.

Art. 190.

Slotwoorden.

De praeses spreekt nu een slotwoord. Hij gewaagt van een niet onbelangrijke synode. We mogen met een positieve balans eindigen. Hij dankt alle afgevaardigden voor de goede samenwerking. Er zijn bruggen geslagen. Moge het een dringen worden om meerdere bruggen te slaan.

Woorden van dank richt hij aan het adres van hen die veel werk verzetten. Genoemd worden de koster, br. Joh. Nijstad, br. T. Wolting, voorzitter van de voorbereidingscommissie, zr. J. Guichelaar-Zomer voor de verzorging, zr. S. van Oosten-Jongbloed voor de logeadressen, zr. T. Sportel-Datema en zr. A. P. van Tellingen-van der Knijff voor het type- en stencilwerk en br. W. van Dijk voor de inrichting van de gebouwen. Met hun staf dienden zij de synode.

De assessor dankt de praeses voor zijn bekwame leiding. Hij kenmerkt zijn

presidium als zachtmoedig en goedsmoeds. Hij onderstreept de uitgesproken dankwoorden aan het adres van de kerk van Hogeveen, Namens de synode overhandigt hij aan de Hogeveense predikant ds. A. Hilbers een envelop met inhoud bestemd voor de kerkeraad en als een bewijs van dankbaarheid.

Prof. dr. W. H. Velema spreekt namens de preadviseurs een woord van dank. Ook hij roemt de gegeven leiding en dat door de praeses de preadviseurs gewaardeerd werden, niet geweerd maar zelfs geactiveerd.

Art. 191.

Sluiting.

De praeses leest Handelingen 11 : 20-26. Daarna gaat hij voor in gebed, de kerken en hun arbeid aan de HERE opdringend.

Nadat staande Ps. 72 : 3 en 4 gezongen is, verklaart de praeses de generale synode van Hogeveen Anno Domini 1977 voor gesloten.

Het moderamen van de synode:

- ds. K. Boersma, praeses,
- ds. J. H. Velema, assessor,
- ds. H. van der Schaaf, scriba I,
- ds. P. N. Ribbers, scriba II.

BIJLAGEN

BIJLAGE I
art. 18

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR DE VERTEGENWOORDIGING
VAN DE KERKEN

A. In memoriam

Eén van de door de generale synode van Amsterdam-Nieuw-West 1974 benoemde deputaten, nl. ds. P. op den Velde, werd door de Here uit ons midden weggenomen. Wij denken met dankbaarheid de liefde en trouw, waarmee onze broeder al zijn arbeid, ook die in ons deputaatschap, heeft verricht. De Here heeft tijdens de ziekte van broeder Op den Velde duidelijk laten zien dat het een machtig verschil is, of we in Adam aan de afgang of in Jezus Christus aan de opgang van ons leven bezig zijn. Het ziekbed werd door Gods genade een predikstoel.

B. Vertegenwoordiging

Uw deputaten ontvingen de volgende uitnodigingen om de kerken te vertegenwoordigen, die zij op de erbij vermelde wijze behandelden:

1. De kerkeraad van Zierikzee nodigde deputaten uit aanwezig te zijn tijdens de bijeenkomst en op de receptie ter gelegenheid van het zilveren ambtsjubileum van zijn predikant ds. P. op den Velde, 15 november 1974. Ds. J. H. Velema vertegenwoordigde deputaten.
2. De raad van de Chr. Geref. Kerk „Oostelijk Flevoland“ nodigde deputaten uit tot het bijwonen van de kerkdienst op 15 januari 1975, waarin de wijkraad Lelystad geïnstitueerd werd tot een zelfstandige gemeente Lelystad. Een felicitatie-schrijven werd gezonden, waarin tevens gewezen werd op het feit dat in dit geval de kerken vertegenwoordigd zijn in de afgevaardigden van de classis.
3. De Stichting „Sanaria“ zond een verzoek om financiële steun bij de bouw van een hindoe-kerk in Den Haag. Hierop is geantwoord dat aan dit verzoek niet voldaan kon worden, aangezien wij krachtens het standpunt van de Chr. Geref. Kerken de eredienst van een andere godsdienst niet kunnen bevorderen.
4. De generale synode van de Gereformeerde Kerken zond het rapport „Over mensen die homofiel zijn“ met verzoek om onze mening te geven over de in dit rapport aan de orde gestelde zaken. Deputaten hebben een exemplaar van het rapport gezonden aan prof. dr. W. H. Velema, aangezien het op prijs werd gesteld het oordeel van de hoogleraar in de ethiek te mogen vernemen. Na ontvangst van zijn reactie is een uitvoerig schrijven gezonden aan deputaten voor de bestudering van de vragen inzake de pastoraal-ethische begeleiding van de homofiele naaste (zuiks op verzoek van de generale synode van de Gereformeerde Kerken). Uit deze brief citeren we het volgende: „Het is te waarderen dat het vraagstuk van de begeleiding van de homofiele naaste aan de orde wordt gesteld. Het gaat om mensen in nood. Het is te betreuren, dat in het toegezonden rapport te weinig uitkomt dat de Heilige Schrift normatief is. Met dit rapport doet u onze tijd meer normatief zijn. U zult opmerken: er is toch een uitvoerige bespreking van de bijbelse gegevens. Dit is waar. En wij willen met name onze waardering uitspreken voor het helder overzicht van hoofdstuk IV. Maar kernpunt bij de bespreking van de bijbelse gegevens is de hermeneutische sleutel die in dit rapport wordt gehanteerd. Uit verschillende passages blijkt dat de opstellers van mening zijn dat wat Paulus en de oudtestamentische wetten over homofilie zeggen, voor onze tijd niet meer ter zake is. Zie met name hoofdstuk V en VI“. Aan het eind van de brief is geschreven: „Gelet op het ons toegezonden rapport zien wij geen mogelijkheid tot een gemeenschappelijke standpuntbepaling. Wanneer deze brief voor u aanleiding zou zijn om een gesprek over deze materie te willen hebben, delen wij u mede dat deputaten voor de vertegenwoordiging van de kerken bereid zijn hun standpunt eventueel nader toe te lichten.“
5. Brieven van notaris H. D. van Meijnefeldt te Leerdam; van de Pachtkamer van het kantongerecht te Gorinchem; en van de Grondkamer voor Gelderland i.v.m. de erfenis van de heer A. A. van Bruijnswijk, gewoond hebbende te Asperen. Het aan de Theologische Hogeschool toekomende bedrag is inmiddels uitgekeerd.
6. Ieder jaar zendt de Contact-commissie tot voorbereiding van de gebedssamenkomst ter gelegenheid van de opening van het Parlementaire jaar een uitnodiging de gebedssamenkomst bij te wonen. Aan deze uitnodiging werd desverzocht vele jaren voldaan door ds. Chr. Verhage. Ds. Verhage deelde in 1975 mee dat het door organisatoren op prijs gesteld zou worden, wanneer één van de deputaten ook eens zulk een gebedssamenkomst bezocht. Daarom heeft in 1976 ds. B. Bijleveld namens deputaten de gebedssamenkomst bijgewoond.
7. Het Komitee Kerken voor Angola zond op 16 december 1975 een door ongeveer 400 mensen ondertekende oproep inzake Angola. Hierin wordt aan de kerken gevraagd zich uit te spreken tegen de buitenlandse (militaire) inmenging in Angola en op te roepen tot politieke en materiële steun aan het Angolese volk en de M.P.L.A. Voor kennisgeving aangenomen.

8. Het moderamen van de generale synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland zond een uitnodiging tot het bijwonen van de receptie ter gelegenheid van het afscheid van ds. K. J. Schaafsma als actuarius van de generale synode op 12 februari 1976. Ds. J. H. Velema vertegenwoordigde deputaten.
9. Deputaten voor financiën en organisatie van de generale synode van de Gereformeerde Kerken zonden een uitnodiging om op 2 april 1976 de officiële opening van het dienstencentrum van de Gereformeerde Kerken te Leusden bij te wonen. Een schriftelijke zegenwens is gezonden.
10. De vier moderamina der Israëlcolleges van de samenwerkende kerken zonden op 31 maart 1976 een schrijven over de z.g. doopbewijzen. I.v.m. het verzoek om publicatie in de kerkelijke pers is dit stuk opgenomen in „De Wakker“ van 28 mei 1976.
11. Deputaten ontvingen van de Interimraad van deputaten „Samen op Weg“ het verzoek de Christelijke Gereformeerde Kerken te laten vertegenwoordigen tijdens de gezamenlijke vergadering van de generale synode der Gereformeerde Kerken in Nederland en de generale synode der Nederlandse Hervormde Kerk op 17 en 18 september 1976. Op dit verzoek konden uw deputaten niet ingaan. In het antwoordschrijven is nog eens in herinnering gebracht, hetgeen geschreven werd naar aanleiding van de vorige uitnodiging in 1973: „Aanvaarding van uw verzoek ligt o.l. niet in de lijn van de uitspraken van onze synoden. Met name niet van die van 1965 waarin o.m. gezegd werd dat uit de gehouden samentrekingen met de deputaten van de Gereformeerde Kerken in Nederland — met de Nederlands Hervormde Kerk hebben in het geheel geen samentrekingen plaats gevonden — niet een zodanige overeenstemming blijkt dat aan het uitwisselen van waarnemers behoefte is.“
12. De kerkeraad van Bussum nodigde deputaten uit aanwezig te zijn bij de samenkomst en de receptie ter gelegenheid van het zilveren ambtsjubileum van zijn predikant ds. B. Bijleveld op 8 december 1976. Daar zowel de samenkomst als de receptie 's avonds werden gehouden, kon geen der deputaten aanwezig zijn. Schriftelijk werden de gelukwensen overgebracht.
13. De RCOB, Raad voor Contact en Overleg betreffende de Bijbel, zond een uitnodiging om op woensdag 18 mei 1977 te Delft zowel de beleidsconferentie bij te wonen als de herdenkingsamenkomst in verband met het feit, dat 500 jaar geleden de eerste Nederlandstalige bijbel is verschenen. Geschreven is dat ds. J. H. Velema en ds. B. Bijleveld, voorzitter en secretaris van deputaten, de beleidsconferentie en de herdenkingsamenkomst hopen bij te wonen.
14. Uitnodigingen die vielen onder de competentie van bestaande deputaatschappen, werden steeds naar de betrokken deputaatschappen doorgezonden.

C. RCOB — bijbelweek

Van de RCOB, Raad voor Contact en Overleg betreffende de Bijbel, ontvingen uw deputaten een brief d.d. 23 oktober 1975 over een speciale jaarlijkse bijbelweek. Toen deputaten van ds. W. C. Moerdijk vernamen, dat deze week verschoven is van eind 1976 naar oktober 1977, kwam het hun wenselijk voor de brief door te zenden naar de roepende kerk voor plaatsing op de agenda van de generale synode. Van deze doorzending is de RCOB op de hoogte gesteld. Eveneens is een brief d.d. 24 maart 1977 over deze materie doorgezonden. Het is goed dat de synode zelf een beslissing neemt in deze zaak.

D. Voorstel

Deputaten stellen u voor opnieuw de leden van het moderamen van uw vergadering te benoemen tot deputaten voor de vertegenwoordiging van de kerken in gevallen die niet behoren tot de competentie van andere deputaatschappen.

B. Bijleveld,
secretaris.

BIJLAGE Ia
art. 18

AANVULLEND RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR DE VERTEGENWOORDIGING
VAN DE KERKEN

Na het indienen van het rapport van de deputaten voor de vertegenwoordiging van de kerken bij de roepende kerk van Hoogeveen hadden uw deputaten nog een gesprek met het moderamen van de generale synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland in Leusden op 20 april 1977.

Tot dit gesprek werden uw deputaten uitgenodigd na een brief van de deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland aan het moderamen van de Gereformeerde synode over een publieke uitspraak van dr. P. G. Kunst over de houding van de Chr. Geref. afgevaardigden in Kaapstad.

Ds. C. Mak, pressen, deed de toezegging, dat de stukken die met deze zaak te maken hebben, aan deputaten voor de eenheid zullen worden toegezonden.

Over deze kwestie is dan ook niet gesproken tijdens de ontmoeting, aangezien deze zaak behoort tot de competentie van het deputaatschap voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met buitenlandse kerken.

De C. Mak stelde de vraag: wat kunnen wij doen ten aanzien van nadere contacten?

De J. H. Velema gaf een uiteenzetting over de taak van uw deputaten.

Hij verwees verder naar de synode Zwolle/Apeldoorn 1965/1966 en naar de contacten tussen de deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders, die nogal moeizaam waren.

Een gesprek volgde in een goede sfeer; duidelijk kwam uit wat ons bindt en wat ons scheidt. Onzerzijds werd o.m. gezegd: er is in de Chr. Geref. Kerken teleurstelling over het feit dat de Gereformeerde Kerken structureel dezelfde kant opgaan als de Ned. Hervormde Kerk.

Als gemeenschappelijke conclusie is aanvaard dat het goed zou zijn om het C.O.G.G. wat uit te bouwen, zodat er meer komt dan een vrijblijvend gesprek.

Een gemeenschappelijk rapportageverslag van deze vergadering met de conclusie om te werken in de richting van het C.O.G.G. als platform voor de discussie, zal wat de Chr. Geref. Kerken betreft toegezonden worden aan de deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met buitenlandse kerken.

B. Bijleveld,
secretaris.

BIJLAGE II art. 19

RAPPORT VAN HET MODERAMEN VAN DE SYNODE 1974

Het moderamen van de synode 1974 heeft de eer u het volgende te rapporteren over de verrichte arbeid.

A. Besluitenboekje

Er was een goed overleg met de redactie van het maandblad ten dienste van ouderlingen en diakenen van de Christelijke Gereformeerde Kerken „Ambtelijk Contact“. Door deze samenwerking was het mogelijk het „Besluitenboekje“ gedrukt aan de kerkeraden toe te zenden, terwijl de tekst van het „Besluitenboekje“ in het blad werd opgenomen. Naar iedere kerkraad (classis en particuliere synode) werd één exemplaar van het „Besluitenboekje“ gezonden. Door de opname in „Ambtelijk Contact“ kwam de inhoud binnen het bereik van iedere ambtsdrager. Er waren vrij veel nabestellingen.

B. Acta van de synode

De oplage werd weer op 500 exemplaren gesteld. Hiervan waren begin april j.l. nog ongeveer 80 exemplaren in voorraad.

De samenwerking met de drukker, br. H. Zijdeveld van Drukkerij „Naarden“ te Naarden, is zeer goed geweest.

In verband met de klacht, geuit in het rapport van het moderamen van de synode 1971/1972, over het feit dat de secretarissen van de deputaatschappen onderling een verschillende spelling toepassen en op onderscheidene wijze hoofd- en kleine letters gebruiken, werd aan één van de afgevaardigden ter synode, br. G. van Eck, gevraagd assistentie te verlenen bij het gereed maken van de Acta. Deze broeder was hiertoe bereid (zie Acta 1974, art. 105). De bijlagen zijn op het punt van de spelling door hem bijgewerkt. Deze assistentie is zeer gewaardeerd.

C. Correspondentie

In de loop van de verslagperiode zijn onderscheiden drukwerken binnengekomen, zoals jaarverslagen van de Christelijke Vereniging tot verpleging van langdurig zieken „Het Zonnehuis“, het 33ste CNV-verslag enz. De meeste correspondentie betrof naast de uitvoering van de besluiten van de generale synode het overleg tussen moderamen, preadviseurs, quaeator en drukker, alsmede verschillende verzoeken om informatie.

B. Bijleveld,
scriba I

BIJLAGE III art. 20, 159

RAPPORT VAN DE COMMISSIE VAN REDACTIE VAN „DE WEKKER“

In de verslagperiode na de laatste generale synode van 1974 mocht de redactie van ons kerkelijk orgaan de arbeid die wekelijks terugkeert en periodiek onderwerp van bespreking is op onze vergaderingen — twee keer per jaar — met vreugde verrichten, zij het niet zonder zorg.

Die zorg betreft niet in de eerste plaats de inhoud, maar vooral de steeds stijgende kosten in deze periode. Ieder blad heeft met dit probleem te kampen en ook ons blad werd geconfronteerd met een schrikbarende stijging van druk- en portokosten, zodat in 1975 en 1976 met verlies moest worden gewerkt. Dit ondanks de verhoging van de abonnementsgelden, welke verhoging in feite niet in overeenstemming is met de stijging van de kosten.

De redactie durfde de abonnementsgelden niet meer en niet sneller te verhogen, bang voor het verlies van abonnees.

Wells waar mogen we niet klagen over het abonnementsbestand, maar een grote vooruitgang is niet te bespeuren. Bij het beëindigen van een jaargang bedanken vele abonnees; wel wordt

in de regel in de loop van het jaar het aantal abonnees weer uitgebreid, maar reden tot juichen is er niet. Het aantal betalende abonnees is iets meer dan 7000.

Opmerkelijk is ook dat direct na het overlijden van oude abonnees het abonnement door de familie wordt opgezegd; de plaatsen worden o.i. niet voldoende door jongere abonnees ingenomen.

De betrokkenheid bij het kerkelijke leven zou ook moeten blijken uit het lezen van ons kerkelijk orgaan.

We weten dat ons blad in dit opzicht een eigen plaats en functie heeft en zal blijven houden — een plaats, die door andere bladen niet kan worden overgenomen.

Juist daarom vragen we ons als redactie wel eens af: is er wel voldoende betrokkenheid bij het kerkelijke leven? Naar onze ervaring zijn er nog tientallen kerkeraadsleden in den lande die niet op De Wekker geabonneerd zijn en ook van de inhoud geen kennis nemen.

In goede harmonie met elkaar hebben de redactieleden hun werk kunnen verrichten.

De synode benoemde i.p.v. br. L. Pieper br. D. Koole en voelde aan ons verzoek de redactie uit te breiden met een predikant. De P. N. Ribbers werd als zodanig benoemd.

Beide broeders gaven hun gewaardeerde medewerking en op de redactievergaderingen en in de vorm van bijdragen van hun hand in ons blad.

De inhoud van ons blad wordt op elke redactievergadering besproken en zo mogelijk gepland. Het stemt de redactie tot vreugde dat de inhoud van ons blad verschillende positieve reacties oproept in deze periode.

Overigens blijft het zoeken naar de juiste formule; er zijn vele gevarieerde wensen.

We zijn geen theologisch tijdschrift en ons blad wil ook meer zijn dan een stichtelijk blaadje.

We proberen zoveel mogelijk leiding te geven aan de leden van onze kerken. Het verheugt ons, wanneer we merken dat dit gewaardeerd wordt en ons blad op deze wijze toch een eigen taak heeft.

Het is, ondanks alle zorg en arbeid die telkens terugkeren, een vreugde om dit werk te mogen doen.

Zoals u gemerkt zult hebben is ook onze drukkerij overgegaan op een modernere vorm van drukken.

De verzorging van ons blad en de aandacht die de drukkerij hieraan geeft, zijn uitstekend. Hier is veel reden tot dank.

Het is onze hartelijke wens, dat ons blad ook in de komende periode ten zegen en tot opbouw voor onze kerken zal werken.

J. H. Velema,
secretaris.

BIJLAGE IV art. 21

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR DE EREDIENST

Deputaten voor de eredienst, benoemd door de generale synode 1974, kunnen u het volgende rapporteren:

1. Samenstelling van het deputaatschap:

Door de generale synode 1974 werden tot deputaten benoemd: prof. dr. J. van Genderen, voorzitter; dr. T. Bienen, secretaris; drs. A. C. de Geus.

2. Opdracht van het deputaatschap:

De generale synode 1974 droeg de deputaten op al de herziene liturgische formulieren te laten uitgeven of opnieuw in druk uit te geven, waarbij tevens zijn opgenomen het nieuwe formulier voor de openbare belijdenis des geloofs (bijlage XXXVIII, art. 61 K.O.) en de belijdenisvragen (bijlage XXXVII, art. 61 K.O.). Zie Acta 1974, blz. 73.

3. Werkzaamheden van het deputaatschap:

Deputaten namen ter uitvoering van de hun toevertrouwde opdracht contact op met de uitgever D. J. van Brummen B.V. te Dordrecht, die bereid was de bedoelde uitgave te verzorgen en geheel voor zijn rekening te nemen. De inhoud bleef daarbij vanzelfsprekend voor verantwoordelijkheid van deputaten. De eerste oplage was groot 5500 exemplaren. Spoedig was echter een tweede druk nodig. Deze is inmiddels verschenen, ook weer in 5500 exemplaren. Daarvan zijn er bij de uitgever Van Brummen nog 2800 exemplaren voorradig. Nog steeds komen bestellingen binnen, alleen niet meer zo frequent als in het begin. Deputaten kunnen vermelden, dat ook nog wat bestellingen uit de kring van de Geref. Kerken (vrijgemaakt, buiten verband) bij de uitgever zijn binnengekomen, waaruit blijkt dat men daar ook behoorlijk gebruik maakt van onze herziene liturgische formulieren. Bij een derde druk zal op blz. 13 regel 1 v.o. een correctie worden aangebracht, zodat in plaats van „Heilige“ gedrukt zal worden „Heiligen“ en op blz. 48 regel 5 v.o. zal het streepje boven „broeder(s)“ worden weggenomen. Deputaten menen te aan hun opdracht te hebben voldaan.

4. Voorstel van deputaten:

Deputaten geven de synode in overweging iemand aan te wijzen die contact blijft onderhouden met de uitgever D. J. van Brummen B.V. te Dordrecht in verband met een volgende druk van de uitgave „Liturgische Formulieren“.

T. Bienen, secretaris.

BIJLAGE V art. 22

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR DE UITGAVE VAN DE KERKORDE

De deputaten voor de uitgave van de Kerkorde hebben de eer u het volgende te rapporteren:

- Van de Uitgeverij D. J. van Brummen B.V. te Dordrecht werd de mededeling ontvangen dat er van de laatste uitgave van de Kerkorde (1973 — oplage 2500 exemplaren) nog ongeveer 200 exemplaren in voorraad zijn; de vraag werd gesteld of herdruk overwogen dient te worden.
 - Daar nog niet bekend is tot hoeveel wijzigingen, aanvullingen enz. uw vergadering zal besluiten — de generale synode van Amsterdam-1974 besloot tot een twaalfal — is de vraag of met het beschikbaar stellen van een supplement op de laatste uitgave kan worden volstaan, op dit moment nog niet te beantwoorden.
 - Het komt deputaten voor, dat een geheel nieuwe uitgave van de Kerkorde handzamer in het gebruik is.
- Deputaten stellen u voor:
- opnieuw deputaten voor de uitgave van de Kerkorde te benoemen;
 - deze deputaten te machtigen tot het uitgeven hetzij van een supplement op de uitgave van 1973, hetzij tot een geheel nieuwe uitgave van de Kerkorde met de wijzigingen en aanvullingen waartoe de synode van 1974 besloot, resp. uw vergadering zal besluiten;
 - opdracht te geven aan de scribe synodi deze deputaten ten spoedigste na de sluiting van de synode in kennis te stellen met de wijzigingen, aanvullingen enz. waartoe u besluit.

M. Drayer, secretaris.

BIJLAGE VI art. 28, 96

Zie bijlage XLVIII

RAPPORT VAN DE VERTEGENWOORDIGER IN DE RAAD VOOR CONTACT EN OVERLEG BETREFFENDE DE BIJBEL (RCOB)

Inzake de RCOB, waarin door u ds. W. C. Moerdijk en ds. Joh. Kruls resp. als primus en secundus zijn afgevaardigd om onze kerken te vertegenwoordigen, valt het volgende te rapporteren:

De RCOB is opgericht als overlegorgaan van de kerken en geloofsgemeenschappen enerzijds en de bijbelorganisaties anderzijds. Het vertalen, gebruiken en verspreiden van de bijbel is immers niet een zaak van enkele „bijbelvrienden“, maar behoort tot de verantwoordelijkheid van de kerk, aan wie de woorden Gods zijn toevertrouwd.

De RCOB beweegt zich op drie terreinen: overleg/beraad — studie — praktische arbeid.

1. Overleg/beraad

In de verslagperiode is zesmaal vergaderd. Daarbij doet zich steeds meer de moeilijkheid gevoelen dat het overleg zich afspeelt op het vlak van beleidszaken, terwijl de RCOB reglementair geen beleidsinstantie is.

Daarom komt de RCOB met het volgende voorstel, dat letterlijk aan u wordt doorgegeven: „Hoewel in de RCOB officiële vertegenwoordigers of gedelegeerden van de participanten zitting hebben, zijn deze niet allen ook betrokken in het beleid van de door hen vertegenwoordigde instantie. Daarom acht de Raad het noodzakelijk de reeks eigen vergaderingen aan te vullen met een regelmatig (drie-jaarlijks) topoverleg, een zgn. beleidsconferentie over de te volgen strategie met de mogelijkheid tot een inbreng van alle participanten“. Daarnaast zou dan komen een „jaarlijks beraad van de RCOB zelf over de kleinere stappen van deze strategie rondom jaarverslagen, jaarplannen op het gebied van het bijbelwerk van alle participanten“.

2. Studie

Eenmaal werd in de verslagperiode een studieconferentie gehouden over het thema „kind en bijbel/kinderbijbel“.

Een tweede conferentie over „De verhouding tussen Oud en Nieuw Testament“ staat op stapel en zal in mei 1977 worden gehouden. Als vrucht van studie kwamen ook aanbevelingen gereed inzake het gebruiken, vertalen en verspreiden van de bijbel. Deze zijn toegezonden aan alle participanten.

Men kwam tot één gezamenlijke tekst van het „Onze Vader“ en stelt pogingen in het werk te komen tot een gemeenschappelijk pericopenstelsel. Het spreekt voor zichzelf dat resultaten slechts ter overweging aan de participanten worden aangeboden.

3. Praktische arbeid

Er zijn plannen te komen tot een TELEAC-cursus over de bijbel. Deze zal niet vóór 1978 gerealiseerd kunnen worden.

Van 9-16 oktober 1977 zal een landelijke bijbelzondag/week gehouden worden. Het is de bedoeling in die week de betekenis van de bijbel expliciet aan de orde te laten komen in prediking, catechese, vormingswerk enz.

Materiaal zal aan alle pastores in Nederland worden toegezonden, waarin een gedifferentieerd aanbod wordt gedaan.

Ieder is vrij om te gebruiken wat hem dienstig lijkt.

Aan deze week zal ook ruime aandacht worden geschonken in de media.

Na aldus een overzicht gekregen te hebben van het werk van de RCOB, wordt u het volgende voorgesteld:

- opnieuw een vertegenwoordiger (primus en secundus) in de RCOB te benoemen;
- deel te nemen aan de voorgestelde beleidsconferentie(s) en vertegenwoordigers daarvoor aan te wijzen;
- medewerking te verlenen aan de bijbelzondag/week door de kerken daarop te attenderen en te wijzen op de mogelijkheden die er voor de gemeenten zijn om daaraan deel te nemen.

W. C. Moerdijk.

BIJLAGE VII art. 29

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN INZAKE EMIGRATIE

Uw deputaten inzake emigratie waren in de afgelopen periode ds. G. Blikse, voorzitter, ds. A. W. Drechsler en ds. K. Boersma, secretaris, terwijl ds. J. Westerink als secundus was aangewezen.

De vorige synode besloot het deputaatschap te continueren, ofschoon in het vorige rapport van deputaten reeds twijfels waren geuit omtrent de wenselijkheid ervan. Voortgezet contact met de Christelijke Emigratie Centrale zou meer licht kunnen verschaffen over de vraag, of er in onze kerken nog behoefte aan dit deputaatschap bestaat. Deputaten namen zich voor uw synode hierover te adviseren.

Een uitvoerig gesprek met de directeur van de Christelijke Emigratie Centrale toonde aan, dat de verwachting, in ons vorige rapport uitgesproken, is uitgekomen. Nieuwe emigraties moeten nu centraal aangemeld worden bij de Directie voor de Emigratie te Den Haag. De Christelijke Emigratie Centrale wordt nu alleen maar op uitdrukkelijk verzoek in kennis gesteld van de gegevens van de betrokken personen. Dat betekent, dat de kerkeraden en de deputaten vaak pas achteraf horen of iemand is vertrokken en dat het in dat geval weinig zin heeft om nog te spreken over de vraag, of ook rekening is gehouden met de geestelijke en kerkelijke vragen rondom de emigratie.

Wel wijzen volgens de Christelijke Emigratie Centrale officiële cijfers uit, dat jaarlijks nog een vrij groot aantal Nederlanders emigreert. Daaruit zou moeten volgen, dat ook een voldoende aantal leden uit onze kerken een bestaansreden voor dit deputaatschap vormen zou. Echter moet gezegd worden, dat sinds de laatste rapportering slechts zes berichten zijn binnengekomen, t.w. 2 naar Canada (beide naar de Free Reformed Church te Aldergrove), 1 naar Zuid-Afrika, 2 naar Australië en 1 naar Suriname.

De enige manier, waarop hulp door de Christelijke Emigratie Centrale (en eventueel door deputaten) kan worden geboden ten aanzien van geestelijke en kerkelijke vragen is, dat predikanten en kerkeraden zo vroeg mogelijk op de hoogte zijn van plannen van hun gemeenteleden, eventueel vertrouwelijk. Deputaten hebben kunnen constateren dat dit ook wel gebeurd is. Maar om dit te stimuleren hebben zij zowel in 1976 als in 1977 in alle landelijke en regionale officiële bladen in onze kerken geschreven over bovengenoemde zaken.

Verder is er tussen deputaten en de Christelijke Emigratie Centrale opnieuw contact geweest over de wenselijkheid emigranten attent te maken op de Free Reformed Church in Canada. Ons wordt steeds verzekerd, dat hieraan in voorkomende gevallen aandacht geschonken wordt.

Correspondentie met deputaten voor Immigratie van die kerken wees uit, dat men daar nog steeds weinig van de Christelijke Emigratie Centrale verwacht.

Wanneer deputaten komen tot een advies, moeten zij voorzichtig twee conclusies trekken:

- het aantal emigranten uit onze kring zal, anders dan vroeger, vrij sterk beneden het landelijk percentage liggen;
- minder dan vroeger zal behoefte bestaan aan overleg vooraf met kerkelijke of semi-kerkelijke organen betreffende geestelijke vragen, aan emigratie verbonden. Men kan dit betreuren, maar het verschijnsel staat niet op zichzelf.

Deputaten nelen ertoe voor zichzelf verder te concluderen, dat er voor hen als landelijke instantie weinig bestaansreden is overgebleven.

Een ander onderdeel van het werk van deputaten heeft in het verleden bestaan in het onderhouden van enig contact met emigrantenkerken. In bepaalde gevallen heeft dit ook bestaan in het verstrekken van enige financiële steun, hoewel die niet veel meer dan een symbolische gift is geweest. In de laatste jaren is dit niet meer voorgekomen en deputaten zijn van mening, dat het ook niet nodig is.

Overigens zou het onderhouden van contact met emigrantenkerken kunnen gebeuren door deputaten voor contact met buitenlandse kerken.

Hoewel er wellicht iets voor te zeggen zou zijn het deputaatschap voort te zetten als contactadres en voor het geval dat zich onverwachte ontwikkelingen zouden voordoen, zal het u duidelijk zijn, dat deputaten zelf zich van voortzetting van hun werkzaamheden weinig voorstellen.

K. Boersma, secretaris.

BIJLAGE VIII
art. 30

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR HET JAARBOEK

Uw deputaten betreffende het Jaarboek onzer kerken hebben hun opdracht vervuld, zoals u zich dat heeft voorgesteld. Gedurende de drie jaren werd er driemaal vergaderd om inhoud en vorm te bespreken. Eveneens werd er telken jare vergaderd om de drukproef zo zorgvuldig mogelijk te corrigeren. Bij al deze samenkomsten was de heer D. J. van Brummen tegenwoordig met zijn deskundige adviezen. Aan overleden predikanten werd een „in memoriam“ gewijd, terwijl jubilerende predikanten in het jaarverslag werden vermeld met een kort verslag van hun arbeid. Alle binnengekomen kerkelijke gegevens werden systematisch vermeld en zo nauwkeurig mogelijk doorgegeven. Daarnaast zijn bijdragen geleverd van kerkelijke, theologische en sociologische aard. Het Jaarboek kreeg goede recensies en deed in de belangstelling van onze kerkelijke lezerskring. De financiële kant werd door de daartoe aangewezen instantie gecontroleerd en akkoord bevonden. Er is getracht informatie te geven inzake zending en met ons corresponderende kerken in het buitenland.

Deputaten verzoeken u opnieuw verzorgers van het Jaarboek te benoemen. De secretaris is wegens de leeftijdsgrens niet herkiesbaar en dankt u voor het vertrouwen dat hij zoveel jaren van u mocht ontvangen. Voorgesteld wordt om geen vier deputaten te benoemen, maar het driemanschap voldoende georiënteerd is om verzorging en uitgave te laten functioneren. Dit bespaart kosten en tijd voor een vierde man.

L. S. den Boer, secretaris.

BIJLAGE IX
art. 33

RAPPORT VAN DE ARCHIVARIS VAN DE GENERALE SYNODE

Aangezien het moment nadert waarop uw synode in haar zittingen bijeen hoopt te komen, wil ondergetekende, ingevolge uw opdracht hem verstrekt, uw vergadering een rapport aanbieden inzake het beheer van het archief der generale synode over het tijdvak na de laatste gehouden synode tot heden.

In aansluiting aan vorige rapporten kan worden medegedeeld dat weer diverse stukken, zowel geschreven als gedrukt, zijn ontvangen van de diverse scribae der synoden. Deze zijn door ondergetekende opnieuw geordend, zodat de toegang tot de archivalia overzichtelijk is geworden.

Hierna zijn alle stukken ondergebracht in de archiefruimte van de Christelijke Gereformeerde Kerk van Rotterdam-Centrum.

Thans kan dan ook aan uw vergadering medegedeeld worden dat:

- De serie Jaarboekjes der kerken compleet zijn tot en met 1975.
- De Acta der synoden aanwezig zijn tot 1974, wat de archiefexemplaren betreft; de getekende Acta, door het moderamen tot en met 1971/1972, terwijl het exemplaar 1974 wacht op de ondertekening in uw zittingen. De Free Ref. Church in Canada en U.S.A. zond enkele exemplaren van haar gestencilde Acta over haar zittingen tot 1975. Voorts enkele delen van haar Kerkorde. Ook werden ontvangen twee boekwerken, behelzende de Acta van de vorige generale synode van de Gereformeerde Kerken (synodaal) met de bijlagen.
- Alle correspondentie aanwezig is tot de synode van 1971/1972, uitgezonderd de comité-notulen van deze synode en de bijbehorende stukken welke bijna compleet zijn en ook spoedig ingevoegd kunnen worden. Evenzo nog te ontvangen de correspondentiestukken van de zittingen der synode van 1974, welke na de ondertekening der Acta ook vrijkomen.
- Prof. J. Hovius zond nog enkele mappen met oude stukken van de synoden van 1934 tot en met 1937 en 1941 tot en met 1944. Deze zijn opgenomen onder de correspondentie van de desbetreffende jaren.
- De kerken van Delft en Enschede zonden een exemplaar van het boekje uitgegeven ter gelegenheid van hun jubileum.

Na de vorige synode zijn geen stukken ontvangen van de diverse deputaatschappen.

Aangezien in vorige Acta meerdere malen een inventarislijst is gepubliceerd, wil ondergetekende ditmaal volstaan met de volgende aanvulling:

Generale synode 1971/1972

DOOS C 11

- map 1 A. Correspondentie, scriba I (algemeen)
B. idem afvaardiging buitenlandse kerken
C. Lastbrieven.
D. Benoemingen deputaten.
- map 2 Commissie-rapporten.
- map 3 Rapporten commissie VII inzake het kiesrecht van de gemeente.
- map 4 Correspondentie scriba II.
- map 5 Rapport I.C.C.C.-Congres 1968.

DOOS C 12

Rapporten van deputaten (met inhoudsopgaven in dossiers)

In het rapport 1974 onzerzijds werd de aandacht erop gevestigd, dat door de vermeerdering der bezittingen de kerkruimte geheel bezet was.

Gemeld werd toen ook, dat de koster van de kerk van Rotterdam-Centrum enkele goede gebruikte kasten te koop wist. Na overleg met deputaten ter controle werd deze broeder opdracht verleend deze aan te kopen.

Deze handeling kon niet plaats vinden, omdat deze kasten reeds verkocht waren.

Zodoende is het ruimte-probleem met de nieuwe aanwinsten wel erg acuut geworden en liggen verschillende onderdelen los op de tafel in de archiefkamer. Dit is onverantwoordelijk. Tijdens het bezoek van de brs. deputaten ter controle is deze situatie een belangrijk onderdeel van gesprek geweest.

Het oordeel van deze brs. was, dat dit een onhoudbare situatie was en na overleg is dan ook de beslissing gevallen om zo snel mogelijk over te gaan tot de aankoop van een nieuwe archiefkast.

Deze opdracht is volvoerd en door bemiddeling van br. Stuijmer is deze kast aangekocht en zal deze wel reeds geplaatst zijn. Zodoende kunnen alle beschelden weer een goede plaats ontvangen en is het ruimte-probleem weer voor jaren opgeheven.

Ook de genoemde deputaten zullen hierover wel rapporteren. Hopelijk kunnen deze besluiten de goedkeuring van uw vergadering wegdragen.

Het contact met de brs. deputaten controle was daardoor zeer goed en broederlijk eensgezind.

De samenwerking met de 2e archivaris, br. Madern te 's-Gravenhage bestond, tengevolge van de grote afstand, slechts uit enkele telefoongesprekken, maar de afspraak is dat gezamenlijk binnenkort de situatie zal worden bekeken en besproken. Ook zal deze br. een afschrift van dit rapport worden toegezonden.

Evenzo de brs. deputaten ter controle.

In de hoop hiermede aan de opdracht der synode voldaan te hebben en voorts dankend voor het genoten vertrouwen,

W. van de Kamp,
archivaris.

BIJLAGE X
art. 34RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR DE CONTROLE VAN HET ARCHIEF
VAN DE GENERALE SYNODE

De deputaten voor de controle van het archief van de generale synode hebben de eer u het volgende te rapporteren:

- Op 2 april jl. hebben zij overeenkomstig hun instructie het synodale archief gecontroleerd. Zij kunnen u rapporteren dat zij alles in goede orde hebben bevonden.
- De pogingen om via antiquariaten de ontbrekende Acta (1837, 1857 en 1885) te bemachtigen hadden in zoverre resultaat, dat een aanbieding werd ontvangen betreffende de Acta 1857, waarvan dankbaar gebruik werd gemaakt.
- Van de na 1892 verschenen uitgaven van de Kerkorde konden die van 1948, 1967 en 1973 beschikbaar worden gesteld.
- Deputaten hebben de archieven van de archiefhoudende deputaatschappen overeenkomstig art. 9 van het Reglement voor het archief van de generale deputaatschappen mede in hun controle betrokken, nl. die van het curatorium, de zendingdeputaten en de Israël-deputaten. Het is hun gebleken, dat deze archieven wel in stalen kasten zijn gedeponeerd, maar dat deze kasten zich niet in redelijkerwijs brandvrije ruimten bevinden. Zij geven u in overweging de betrokken deputaatschappen op te dragen ten dezen maatregelen te nemen.
- Deputaten stellen u voor:
 - opnieuw deputaten voor de controle van het synodaal archief te benoemen;
 - opnieuw aan diverse deputaatschappen op te dragen volgens art. 9 van het Reglement hun archiefstukken van de jaren vóór 1968 in het synodale archief te doen opnemen.

M. Drayer, secretaris.

BIJLAGE XI
art. 35, 53, 160
Zie bijlage LXXXRAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR DE GEESTELIJKE VERZORGING
VAN DE ZEEVARENDEN

1. Samenstelling van het deputaatschap

De synode van 1974 benoemde de volgende deputaten: ds. J. P. Geels, voorzitter, ds. S. Wijsma, secretaris, br. P. Zuidema te Utrecht en voor het hospitaalkerkchip „De Hoop“ ds. C. v. d. Weele.

2. Werkzaamheden

Daar de post Hamburg is weggevaallen en de inkomsten voor het werk onder de zeevarenden zijn stopgezet, konden de deputaten niet anders doen dan zich bezinnen op het werk. Deputaten vergaderden enkele malen in Amersfoort.

Tevens waren leden van het moderamen betrokken bij het werk en de vergaderingen van instanties, die zich bezighouden met het welzijn en de geestelijke verzorging van zeevarenden. De contacten die deputaten vrij frequent onderhouden, zijn met de stichting Zeemanswelzijn te Den Haag, de Nederlandse Zeemanscentrale te Rotterdam, de Zeemansraad te Rotterdam, de Stichting Gezinscontacten zeevarenden en het Moderaminacontact.

Naast het contact met eigen kerken, hebben deputaten geprobeerd het contact met de zeevarenden van onze kerken te bewaren, door het zenden van rondzendbrieven en correspondentie met de gezinnen. Ook hebben deputaten adviezen gegeven aan de ouders van jongelui, die „naar zee“ wilden. Via de koopvaardijpredikanten konden deputaten in sommige gevallen in contact komen met zeevarenden, die van huis uit tot onze kerken behoorden, maar de kerk vergeten waren.

3. Nederlandse Zeemanscentrale en het Moderaminacontact

De meeste contacten waren er met de Nederlandse Zeemanscentrale en het Moderaminacontact. De N.Z.C., die in Nederland en overal ter wereld Zeemanstehuizen in stand houdt en de geestelijke verzorging van de zeeman mogelijk maakt. Het Moderaminacontact bestaat uit leden van de moderamina van deputaatschappen voor de geestelijke verzorging van hen, die ter koopvaardij varen van de Ned. Hervormde Kerk, de Gereformeerde Kerken en de Chr. Geref. Kerken; met daaraan toegevoegd het moderamen van de N.Z.C. en leden van de Ned. Christelijke Zeevarenden Vereniging. Dit lichaam bedoelt het activeren van de geestelijke verzorging der zeevarenden. Daartoe worden rapporten aan elkaar uitgewisseld, vinden beraadslagingen plaats om de verschillende taken te verdelen en uit te voeren. Door deze manier van beraad is men er achter gekomen, dat de benadering van de zeeman meer direct — vaak op de schepen zelf — moet plaats vinden, omdat de containerschepen steeds korter in de havens liggen en hun kostbare ultrastuur een vluggere afhandeling vereist. De zeemanstehuizen worden minder bezocht, maar het „boordwerk“ werd uitgebreid. Omdat de schepen steeds meer bevolkt worden met mensen uit „de derde wereld“, zijn de Hervormde en Gereformeerde Kerken er toe over gegaan deze mensen met het evangelie te benaderen.

Dit werk is zo toegenomen, dat zondag 22 mei jl. de heer Haurissa, oud stuurman van de K.P.M., afkomstig uit Z.O. Azië, ouderling van de Geref. Kerk te Schiedam, als kerkelijk medewerker is bevestigd. Deze broeder, een gelovig mens, spreekt vele talen en is van onschatbare waarde voor dit werk.

Ook de werknemers in de baggerbedrijven hebben reeds geruime tijd de aandacht. Steeds meer baggeraars gaan voor korter of langer tijd naar het Midden-Oosten, 2200 Nederlanders werken in Zuid-Afrika, de Perzische Golf en in vele andere landen. Deze mensen staan open voor geestelijke verzorging. De Grashof is voor dit werk uitgezonden, maar kan dit werk niet alleen doen, daar er steeds meer projecten komen en het werk wereldwijd wordt. Daarom zint men op middelen en wegen om een tweede kracht in te zetten. Onze deputaten werd gevraagd of de Christelijke Gereformeerde Kerken hier geen inbreng konden geven. Daar de synode van 1974 de vergunning tot collecteren introk, konden deputaten niet anders doen dan te verwijzen naar de komende synode. Hoewel de andere leden van het Moderaminacontact alle begrip hadden voor onze positie, was het toch voor deputaten van onze kerken niet altijd prettig om op deze manier mee te doen. Zij deden wel mee aan de beraadslagingen, maar konden niets toezeggen.

Deputaten zijn van mening, dat hier vele en grote mogelijkheden liggen. Onze kerken zijn zeer actief op het terrein van de buitenlandse zending, evangelisatie etc. Waarom zouden zij dan aan dit werk voorbijgaan?

4. Overdracht kas deputaten

In opdracht van de generale synode van 1974 werd de kas van deputaten overgedragen door onze penningmeester, br. P. Zuidema, aan de quaestor van de generale synode. Alle stukken werden daarbij in orde bevonden.

5. Kaartsysteem zeevarenden

Ook het kaartsysteem werd overgebracht naar het kerkelijk bureau te Schiedam. Voor zover bekend zijn alle varende leden van onze kerken in dit kaartsysteem ondergebracht.

6. Voorstellen

1. Aangezien het werk van het pastoraat ter zee zodanig is gewijzigd, dat de zeevarenden steeds meer op eigen thuishaven zijn aangewezen, is het nodig, dat er vanuit eigen gemeente een intensief contact met hen en hun gezin of familie wordt onderhouden. Een part-time werker zou zeer gewenst zijn.
2. Deputaten stellen voor een zeker bedrag (bijv. f 2500) beschikbaar te stellen voor het werk onder de baggeraars en de mensen van de derde wereld. Dit geld b.v. in overleg met deputaten financiële zaken, als eerste inbreng te besteden.
3. De handelingen van deputaten goed te keuren.
4. Opnieuw deputaten te benoemen.

S. Wijnsma, secretaris.

BIJLAGE XII art. 39, 42, 43

RAPPORT VAN HET CURATORIUM VAN DE THEOLOGISCHE HOGESCHOOL

1. Samenstelling van het curatorium

Gedurende de verslagperiode 1974-1977 is er in de samenstelling van het curatorium enige verandering gekomen zowel wat de primus als wat de secundus betreft.

Na een ernstige ziekte werd de primus-curator ds. P. op den Velde in het voorjaar van 1976 door de Here opgenomen in heerlijkheid.

Met grote dankbaarheid gedenken wij zijn arbeid, die gedragen werd door vroomheid en wijsheid.

In de ontstane vacature benoemde de part. syn. van het Zuiden ds. D. Slagboom, tot aan die tijd secundus, terwijl als secundus werd aangewezen ds. B. de Romph.

Ook in de part. syn. van het Westen ontstond door overlijden een vacature. Op 1 juli 1975 overleed plotseling de secundus-curator ds. Joh. Prins; uit zijn volop bezig zijn in de dienst van zijn Here werd hij overgeplaatst in de triumerende Kerk.

Ter vervulling van de ontstane vacature benoemde de part. syn. van het Westen ds. A. W. Drechsler.

De primus-curator ds. Chr. Verhage is al geruime tijd ernstig ziek; de Here gedenke hem en zijn echtgenote met Zijn sterken nabijheid en vertroosting.

Wat de part. syn. van het Oosten betreft, kan worden meegedeeld, dat de beide secundus-curatoren, te weten de predikanten P. den Butter en J. Westerink, beiden het ressort van deze synode hebben verlaten: ds. P. den Butter vertrok naar Canada en ds. J. Westerink naar de part. syn. van het Noorden. Als secundus werden benoemd de dl. J. v. Amstel en M. Vlietstra.

In de part. syn. van het Noorden vroeg en verkreeg ds. J. M. Visser ontheffing als secundus-curator, in zijn plaats benoemde deze synode ds. W. Steenbergen.

In het curatorium hebben thans zitting:

namens de part. syn. van het Noorden ds. A. Hilbers en ds. K. J. Velema;

hun secundus zijn resp. de dl. dr. T. Brien en ds. W. Steenbergen;

namens de part. syn. van het Oosten ds. J. Brons en ds. J. H. Velema;

hun secundus zijn resp. de dl. M. Vlietstra en J. van Amstel;

namens de part. syn. van het Westen ds. P. N. Ribbers en ds. Chr. Verhage;

hun secundus zijn resp. de dl. A. W. Drechsler en J. P. van den Boogaard;

namens de part. syn. van het Zuiden ds. D. Slagboom en ds. M. C. Tanis;

hun secundus zijn resp. de dl. H. van der Schaaf en B. de Romph.

Namens de generale synode hebben zitting ds. D. H. Biesma als secretaris en ds. B. Bijleveld als secundus-secretaris, die beiden aftredend zijn. Volgens art. 198 Acta 1974 is de secretaris niet herkiesbaar. Ter vergadering zal u een voordracht voor benoeming van een secretaris en een secundus-secretaris worden aangeboden.

Het moderamen van het curatorium wordt thans gevormd door ds. K. J. Velema als president, ds. Chr. Verhage als assessor en ds. D. H. Biesma als secretaris.

Van curatoren kan voorts worden vermeld, dat tijdens bovengenoemde verslagperiode de predikanten P. op den Velde, Chr. Verhage, D. Slagboom en B. Bijleveld hun 25-jarig ambtsjubileum mochten vieren. (Data resp. 13 november 1974, 12 november 1975, 14 oktober 1976, 6 december 1976).

2. Vergaderingen

Als regel vergadert het curatorium minstens viermaal per jaar; in de maanden januari of februari, in juni ter gelegenheid van de examens en in september bij de opening van de cursus.

De hoogleraren wonen de vergaderingen bij en geven, desgevraagd, hun gewaardeerde adviezen. Ook de beide emeriti-hoogleraren J. Hovius en W. Kremer bezoeken, voorzover hun dit mogelijk is, de vergaderingen; ook hun aanwezigheid wordt zeer op prijs gesteld.

In meer dan één vergadering hebben besprekingen plaats met de deputaten-financieel.

3. Hoogleraren

Met dankbaarheid mogen wij uw vergadering meedelen, dat onze vijf hoogleraren gedurende deze verslagperiode hun verantwoordelijke taak zonder door ziekte daarin verhinderd te zijn geweest, hebben kunnen verrichten.

Ook in de toekomst geve de Here aan ieder van hen wat nodig is om de kerken in de opleiding te dienen, waarbij zij zich gesterkt mogen weten door het voortdurend gebed van de kerken.

Jubilea werden in dankbare stemming gevierd:

op 2 november 1974 stond prof. J. Hovius 50 jaar in zijn ambt;

op 3 november 1975 mocht prof. dr. W. van 't Spijker zijn 25-jarig predikantsjubileum gedenken;

op 31 oktober 1976 was het vijftig jaar geleden, dat prof. W. Kremer in het ambt van dienaar des Woords werd bevestigd;

op 16 november 1976 herdacht prof. dr. B. J. Oosterhoff zijn 35-jarig predikantsjubileum.

In al deze jubilea mogen wij de goede hand van de Here onze God over school en kerken zien.

Contacten met kerken in het buitenland werden namens de schoolgemeenschap door hoogleraren onderhouden:

prof. dr. W. van 't Spijker vertegenwoordigde het college van hoogleraren op een in september 1975 te Potchefstroom in Zuid-Afrika gehouden conferentie van gereformeerde wetenschapsbeoefenaars, waar hij een referaat hield over „Academische vrijheid in christelijk perspectief“;

prof. dr. W. H. Velema vervulde op de theologische conferentie van de Gereformeerde Oecumenische Synode te Kaapstad een spreekbeurt over „Central issues in current theology“, en daarnaast gaf hij gastcolleges aan de theologische faculteit van de Universiteit van Pretoria en van de Theologische School te Potchefstroom;

prof. dr. J. P. Versteeg heeft in de nazomer van 1976 enkele gastcolleges gegeven aan de Theologische School te Potchefstroom; op de G.O.S.-vergadering te Kaapstad leidde hij de bijbelstudies voor de zendingconferentie en voor de Vereniging van Gereformeerde Predikanten in Pretoria werd door hem een inleiding verzorgd over de „Oudtestamentische citaten in het Nieuwe Testament“.

Ook in de publicistische arbeid laten onze hoogleraren zich niet onbetuigd; met name willen wij u wijzen op de rectorale oraties, verschenen in de serie „Apeldoornse studies“.

Hierbij willen wij niet onvermeld laten de bundel „Priesterlijke prediking“, een bundel eigen werk, verzameld en aangeboden ter gelegenheid van zijn gouden ambtsjubileum aan prof. W. Kremer, najaar 1976.

4. Leraren

Drs. Joh. Kruis, predikant te 's-Hertogenbosch, is aan onze Hogeschool verbonden als assistent hebreuws van prof. dr. B. J. Oosterhoff.

Wat de vervulling van de vacature-spraakleraar betreft, kan worden medegedeeld, dat vele daartoe aangewende pogingen eindelijk bekroond werden met de benoeming van mevr. D. M. Knol-Schipper te Maarssen, die haar taak als logopediste aan onze Hogeschool in maart van dit jaar heeft aangevangen.

5. Onderwijs

Volgens een vastgesteld rooster bezochten curatoren elk cursusjaar de colleges, waarbij zij zich op de hoogte konden stellen van het onderwijs.

Graag spreken zij hun dankbaarheid uit over de wijze waarop de colleges worden gegeven. De hoogleraren geven veel en van de studenten wordt veel gevraagd.

Ook woonden de curatoren, wanneer zij daartoe in de gelegenheid waren, speciale colleges bij, waarin door de studenten met het oog op hun vorming voor de praktijk preekchetsen worden geleverd, de zogenaamde „critiek-colleges“.

In de maand juni wordt elk jaar ter gelegenheid van de examens door de rector namens het college van hoogleraren aan het curatorium rapport uitgebracht over de studie van de studenten.

In 1975 werden vijf kandidaten beroepbaar gesteld, in 1976 negen kandidaten, onder wie er twee waren, die al eerder kandidaatsexamen hadden afgelegd, maar die in verband met voortzetting van hun studie destijds niet beroepbaar waren gesteld. Momenteel is er nog één kandidaat, die met het oog op verdere studie thans nog niet beroepbaar is.

Na gehouden admittent-examen konden in het album studiosorum worden ingeschreven in 1975 acht personen en in 1976 vijf personen.

In de loop van de cursus 1975-1976 en 1976-1977 heeft zich een drietal studenten aan de studie onttrokken, onder wie één student, die was ingeschreven volgens art. 16 van het Reglement.

Momenteel zijn ingeschreven 62 studenten, van wie 26 volgens art. 16 van het Reglement. Van deze 26 behoren 14 tot onze kerken en 12 tot andere kerken. Uit dit laatste mag met dankbaarheid worden geconstateerd, dat het onderwijs dat in Apeldoorn wordt gegeven, ook buiten onze kerken wordt gewaardeerd, met name in de kring van de Geref. Kerken (vrijgemaakt, buiten verband).

Wat de indeling van de studiejaar betreft, mogen wij u wel verwijzen naar het jaarboek 1977 van onze kerken.

Ten aanzien van de praktische vorming van de studenten kan worden opgemerkt, dat hieraan zoveel mogelijk aandacht wordt geschonken. Dit moge blijken uit de volgende opsomming:

het geven van praktische homiletiekcolleges; het maken van preekchetsen voor de zogenaamde critiekcolleges; het verlenen van preekconsent: de studenten komen dan in aanraking met de gemeenten van welke contacten een vormende invloed uitgaat; het uitnodigen van sprekers voor bijzondere colleges (gastcolleges, op de praktijk van het ambtelijk werk gericht); rondleiding door ziekenhuizen, waarbij „pastorale“ gesprekken door de studenten met patiënten worden gehouden; het organiseren van „werkweken“; het bijwonen door de studenten van het laatste studiejaar van kerkeraadsvergaderingen.

Naar gewoonte werd elk voorjaar met de studenten een studieweek gehouden in Beekbergen. In 1975 refereerde prof. dr. G. E. Meuleman van de V.U. te Amsterdam over „Wat is theologie?“ De professoren dr. J. van Genderen en dr. J. P. Versteeg belichtten resp. de facetten „Confessie en theologie“ en „Nieuw Testament en theologie“. De gereformeerde predikant (vrijgemaakt, buiten verband) H. Smit van Den Helder vroeg aandacht voor „Theologie en praktijk“, terwijl de heer W. Ramaker (medewerker van de N.C.R.V.) een lezing verzorgde over „Theologie en literatuur“.

In 1976 sprak prof. dr. B. J. Oosterhoff tijdens de studieweek over „Secularisatie en de bijbel“, prof. dr. ir. E. Schuurman over „Secularisatie, wetenschap en cultuur“, prof. dr. W. H.

Velema over „Secularisatie en ethiek“ en prof. dr. H. Jonker over „Secularisatie en prediking“.

In 1977 zijn de volgende referaten aan de orde gesteld: „De N.T.-ische gegevens betreffende het pastoraat“, door prof. dr. J. P. Versteeg, „Pastoraat in deze tijd“, door dr. J. S. Hielema, „De pastor in het ziekenhuis“, door dr. E. Florijn en „Pastoraat onder werknemers“, door ds. T. Harder.

6. Schooldagen

De jaarlijkse Schooldag is steeds een hoogtepunt zowel in het leven van de kerken als in het geheel van de schoolgemeenschap. Tijdens de laatstgehouden Schooldag, 4 september 1976, werd met dankbaarheid herdacht de vele arbeid door ds. C. v. d. Zaai, in mei 1976 in de Here ontslapen, verricht als adviseur van het comité „Vrouwenactie Bibliotheek Theol. Hogeschool“; ds. C. v. d. Zaai heeft indertijd het initiatief genomen tot het in het leven roepen van dit comité, en steeds ging er grote stimulerende invloed van hem uit.

In 1975 bood het comité een bedrag aan van in totaal f 67.500,— en op de Schooldag 1976 werd een totaalbedrag van f 70.000,— afgedragen. Dit laatstgenoemde bedrag werd overhandigd door mevr. W. v. d. Zaai-Veerman, die de tijd gekomen achtte om uit het comité te treden.

Onder hartelijke dankzegging werd van mevr. v. d. Zaai-Veerman afscheid genomen. Een lange reeks van jaren heeft zij als presidente van het comité met grote liefde voor school en kerken leiding gegeven aan de actie.

7. Bibliotheek

De bibliothecaris, prof. dr. J. van Genderen, mag elk jaar in zijn verslag aan het curatorium met grote dankbaarheid gewagen van de activiteiten van het damescomité.

Naast de gelden die door de dames in de kerken worden ingezameld en aan het comité worden afgedragen en waarvoor belangrijke werken voor de bibliotheek kunnen worden aangeschaft, is vermeldenswaard het feit, dat zowel afzonderlijke giften als ook boekenschenken worden ontvangen.

In het beheer van de bibliotheek wordt de bibliothecaris bijgestaan door de conciërge, de heer W. ten Hove, die alles wat wordt aangeschaft en/of gekregen, inschrijft, terwijl met medewerking van een van de studenten een zaakregister wordt verzorgd.

Een jaarlijks overzicht van de aanwinsten van de bibliotheek is beschikbaar voor de dames van het comité, voor de curatoren, de hoogleraren en de studenten en desgevraagd ook voor de predikanten.

8. „De Welker“

Met dankbaarheid mag worden gewezen op de vele arbeid, die door de commissie van redactie ten behoeve van ons blad wordt verricht.

Voor bijzonderheden mogen wij u verwijzen naar het verslag van de commissie van redactie.

9. Financiën

Wat de financiële positie van onze schoolgemeenschap betreft, dienaangaande verschaft het rapport van de deputaten-financieel u inlichtingen. Het college van curatoren en hoogleraren heeft de grootste waardering voor de wijze waarop deze deputaten de hun toevertrouwde taak vervullen. Er is een intensief contact tussen de deputaten en het college van curatoren en hoogleraren; in de vergaderingen van de deputaten zijn de curatoren vertegenwoordigd door de president-curator en de hoogleraren door de rector. Bovendien wordt meer dan eens in gezamenlijke vergadering gesproken over de materiële belangen van de schoolgemeenschap.

10. Benoemingen

Ter vergadering zullen voorstellen inzake benoemingen worden aangeboden.

11. Aanvullend verslag

Verschillende mededelingen en/of voorstellen zullen in een aanvullend rapport u alsnog worden verstrekt.

12. Slot

Onze dank gaat uit naar de Koning der Kerk. Die gedurende deze verslagperiode de Hogeschool in zijn genadevolle trouw wilde gedenken en de hoogleraren wilde sparen voor en sterken in het werk van de opleiding.

D. H. Biesma, secretaris.

TWEDE GEDEELTE RAPPORT CURATORIUM VAN DE THEOLOGISCHE HOGESCHOOL

13. In memoriam mevr. R. van der Meiden-van der Hout

In aansluiting op sub 11 van het eerste gedeelte van het rapport van het curatorium willen wij u herinneren aan het overlijden van mevr. R. van der Meiden-van der Hout, de weduwe van prof. L. H. van der Meiden. De schoolgemeenschap had altijd een bijzondere plaats in haar meeleven en in haar gebed. Er ging van haar een stimulerende kracht uit.

14. Pastorale begeleiding van de studenten

De generale synode van Amsterdam-Nieuw-West 1974 besloot o.m. het curatorium op te

dragen zich te bezinnen op een intensivering van de pastorale begeleiding van de studenten en hierover op de eerstvolgende generale synode te rapporteren en intussen zelf het nodige te doen.

Het curatorium heeft zich op deze zaak bezonnen. Een in alle opzichten bevredigende regeling is niet gevonden.

De studenten ontvangen naast het huisbezoek dat de ambtsdragers van de Apeldoornse of andere gemeenten dienen te brengen, ook huisbezoek van de professoren.

Het curatorium heeft zich opnieuw beraden op het verlenen van preekconsent.

Ten aanzien van het verlenen van preekconsent is nu een nadere regeling getroffen, o.m. inhoudend, dat zij die zich voorbereiden op het tweede gedeelte van het kandidaatsexamen een maand vóór bedoeld examen een preekvoorstel in 15-voud inleveren bij de rector, ter toezending aan hoogleraren en curatoren. Na het examen volgt een gesprek met de betrokken student, indien daartoe aanleiding bestaat.

Na de sluiting van de cursus 1976-1977 heeft de president-curator in een bijeenkomst van curatoren met hen die preekconsent ontvingen, op pastorale wijze gewezen op de ernst van het voorgaande in de dienst des Woords. Ook de rector was bij deze bijeenkomst aanwezig.

15. Subsidiering Theologische Hogeschool

Bij Koninklijk Besluit van 8 maart 1975 is onze Theologische Hogeschool aangewezen als Hogeschool die ten aanzien van het door haar te verlenen getuigenschrift van met goed gevolg afgelegd kandidaatsexamen gelijkgesteld is met de Rijksuniversiteiten.

In verband met dit besluit heeft het curatorium gevolg kunnen geven aan de machtiging van de generale synode 1974 om een partiële subsidiering aan te vragen, op welke aanvraag inmiddels gunstig is beslist.

16. Doctoraalstudie

De generale synode van Amsterdam-Nieuw-West besloot in principe, „dat aan de Theologische Hogeschool voortgezette studie mogelijk gemaakt moet worden en het curatorium op te dragen, zodra de Theologische Hogeschool door de overheid erkend en gesubsidieerd is, alles in het werk te stellen, opdat deze mogelijkheid gerealiseerd worde, en daarover te rapporteren aan de eerstvolgende generale synode“ (Acta, art. 47 sub 10).

Ter uitvoering van dit besluit hebben curatoren aan het college van hoogleraren gevraagd een schema voor doctoraalstudie te ontwerpen.

Hoogleraren zijn bij de bespreking van dat verzoek gestuit op de vraag van de studieduur. In het algemeen is er het verlangen om de duur van de studie korter te maken. Een opleiding tot en met het doctoraal voor aanstaande predikanten zal ten hoogste zes jaar kunnen duren.

Daarvan uitgaande kan men de verdeling maken tussen een studie voor het kandidaatsexamen van 4½ jaar en voor daaropvolgend doctoraalexamen 1½ jaar. Men komt dan tot een totaal van zes jaar.

Hoogleraren achtten het gewenst om bij deze stand van zaken het doctoraal-examen verplicht te stellen, zoals dat elders thans het geval is. Curatoren vonden het te ingrijpend om met een voorstel te komen tot een verplicht doctoraal-examen.

Vergeleken met de duur van de studie op dit moment zou dat een vermindering van een half jaar betekenen voor het kandidaatsexamen. Deze vermindering betekent een verzwakking van het huidige kandidaatsexamen. Zij sluit wel aan bij de algemene tendens om de studieduur te bekorten. Het blijft de vraag of men op de duur niet moet meegaan. Het curatorium wil liever eerst de resultaten afwachten van de verkorting van de studieduur met een half jaar om daarna zich een definitief oordeel te vormen over de wenselijkheid, resp. noodzakelijkheid van een verplicht doctoraal-examen van onze predikanten.

De opzet van de studie in zes jaar maakt de invoering van een semestersysteem zeer gewenst.

Het lijkt het curatorium gewenst om bij wijze van experiment ook voor het kandidaatsexamen volgens het semestersysteem te gaan werken.

In een bijlage is aangegeven, hoe curatoren en hoogleraren zich de semesterindeling denken. Benadrukt moet worden, dat dit voorstel het karakter draagt van een experiment. Eerst wanneer men enige tijd volgens dit schema heeft gewerkt, kan worden beoordeeld of het toereikend is.

In aansluiting op het schema kandidaatsexamen nieuwe stijl is een opzet ontworpen voor een doctoraalopleiding van 1½ jaar.

Ieder der hoogleraren heeft voor één van zijn vakken een model ontworpen.

Zowel het semestersysteem als de doctoraalopleiding brengen een niet onaanzienlijke verzwaring mee van het aantal college-uren. In verband daarmee is het nodig dat er wetenschappelijke medewerkers, resp. -hoofdmedewerkers aangetrokken worden.

Voor de eerstkomende jaren wordt gedacht aan een medewerker voor de studie van het O.T., eveneens voor de studie van het N.T., terwijl ook Judaïca en Aramees om voorziening vragen.

Verder is het nodig, dat er voor missiologie, kerkgeschiedenis en de ambtelijke vakken (catechetiek en liturgiek) medewerkers worden aangetrokken.

Wat de dogmatiek betreft wordt voorlopig gedacht aan gastcolleges door hoogleraren van elders, terwijl godsdienstgeschiedenis en godsdienstwijsbegeerte elders zouden moeten worden bestudeerd. Dit is een vorm van zogenaamde extramurale studie.

De benoeming zou moeten geschieden door het curatorium op voorstel van het college van hoogleraren. De aan te trekken medewerkers zouden bij voorkeur lid van de Christelijke Gereformeerde Kerken moeten zijn. In elk geval dienen zij in te stemmen met de gereformeerde belijdenis. De formulering van deze regeling zou gezocht kunnen worden in aansluiting op art. 6. Naast lectoren zou dan van wetenschappelijke medewerkers en -hoofdmedewerkers gesproken moeten worden. De benoeming zou tot aan de volgende generale synode op part-time basis moeten geschieden voor één dag per week.

Het curatorium zou de nieuwe opzet voor de studie van het kandidaatsexamen en die voor het doctoraal-examen willen doen ingaan met de cursus 1978-1979. Daarbij moet als voorbehoud gemaakt worden, dat er op dat moment een redelijke zekerheid moet zijn, dat ons programma door het ministerie in Den Haag zal worden goedgekeurd en eventueel te verlenen graden wettelijk worden erkend.

In het verlengde van de studie voor het doctoraal-examen ligt de mogelijkheid om aan de Theologische Hogeschool te promoveren tot doctor in de theologie. De regeling die hiervoor nodig zal zijn, zal moeten aansluiten bij de bepalingen van het Academisch Statuut.

17. Erkenning van het voortentamen of colloquium

Tot heden konden zij, die elders een voortentamen of colloquium in klassieke talen hadden afgelegd, aan onze Hogeschool alleen dan worden ingeschreven, wanneer zij ook elders een propaedeutisch examen hadden afgelegd.

Het curatorium stelt nu voor om van de indirecte erkenning van het voortentamen of van het colloquium elders tot een directe erkenning over te gaan. Dat heeft ook dit voordeel, dat deze studenten het propaedeutisch jaar kunnen volgen aan onze Hogeschool. Er blijkt tussen het propaedeutisch programma elders en bij ons nog wel enig verschil te bestaan. Een volledige opleiding in Apeldoorn verdient daarom de voorkeur.

Een voorstel tot reglementswijziging, als gevolg van het aanvaarden van deze beide voorstellen, treft u hierbij aan.

18. Wijziging art. 13 van het Reglement

Wanneer het bovenstaande wordt aanvaard door de synode, moet art. 13 worden gewijzigd. Het lijkt het beste om voorhands te volstaan met de machtiging aan het curatorium om voor de cursus 1978-1979 en volgende een regeling te ontwerpen in overeenstemming met de uitgangspunten van hetgeen besloten wordt terzake van het semestersysteem en de doctoraalstudie. Aan de volgende synode kan dan een concept-formulering voor art. 13 worden voorgelegd.

19. Vooropleiding klassieke talen

Het blijkt steeds weer, dat er jongelui zijn met diploma VWO, die graag aan onze Hogeschool een opleiding in Latijn en Grieks zouden ontvangen om daarna naar art. 16 theologie te studeren in Apeldoorn. Tot heden moesten deze jonge mensen steeds worden verwezen naar andere universiteiten en hogescholen. Het komt het curatorium gewenst voor, dat een dergelijke opleiding worde gecreëerd door de benoeming van een classicus.

Het curatorium stelt de synode voor om een opleiding in de klassieke talen in te stellen en de daarvoor noodzakelijke benoemingen door het curatorium, na advies van het college van hoogleraren, te doen geschieden.

20. Uitbreiding gebouwencomplex

Het curatorium moest zich ook bezinnen op de consequenties t.a.v. de noodzakelijke ruimte, wanneer de synode tot doctoraalopleiding beslist. Ook afgezien van een doctoraalopleiding moeten we rekening houden met het feit dat het aantal studenten gestegen is. De toename van het aantal college-uren in de kandidaatsfase en het instellen van een doctoraalopleiding maken uitbreiding van het aantal beschikbare collegieruimten noodzakelijk. Nu reeds werd in ruime mate gebruik gemaakt van de aula voor die colleges waarin studenten van vier studiejaar bijeen zijn. Dit blijkt echter voor de toekomst te enen male onvoldoende.

Bovendien is het nodig, dat er een ruimte komt waarin de studenten tussen de colleges iets kunnen gebruiken. De gang van zaken van de laatste jaren — opeenhoping van studenten in de benedengang — is niet langer verantwoord en komt ook de goede omgang met elkaar niet ten goede.

Doordat de woning van de conciërge is vrijgekomen kan er administratieruimte worden gevonden in de voormalige conciërgewoning. Juist dit is het moment waarop verdere uitbreiding en het erbij trekken van de conciërgewoning gerealiseerd kan worden.

Het is geen luxe dat de Hogeschool wordt uitgebreid; het is dringend noodzakelijk.

In vergaderingen van curatoren en hoogleraren, waarbij ook deputaten-financieel aanwezig waren en hun gewaardeerde adviezen uitbrachten, is deze zaak besproken. Er zijn nu plannen tot uitbreiding van het schoolgebouw. In overleg met deputaten-financieel is contact opgenomen met een architect. De gevolgen van de uitbreiding worden vermeld in het rapport van deputaten-financieel.

Er wordt dan weer een beroep gedaan op de offervaardigheid van de kerken. Dit wordt gevraagd voor de dienst des Heren. Er is ook op deze wijze gelegenheid om de liefde te tonen.

21. Voorstellen

In verband met het vorengenoemde stelt het curatorium u het volgende voor:

1. het kandidaatsexamen terug te brengen van vijf jaar tot vier en een half jaar; deze studiejaren volgens semestersysteem te geven met ingang van de cursus 1978-1979;
2. een doctoraalopleiding te creëren, zo mogelijk met ingang van de cursus 1978-1979;
3. uit te spreken dat het college van hoogleraren bevoegd is de graad van doctor in de theologie te verlenen;
4. wetenschappelijke medewerkers, resp. -hoofdmedewerkers, op voorstel van het college van hoogleraren door het curatorium te doen benoemen onder nadere goedkeuring van de generale synode;
5. de vooropleiding klassieke talen ook open te stellen voor hen die naar art. 16 aan de Theologische Hogeschool willen studeren en daartoe door curatoren een docent klassieke talen te doen benoemen;
6. het voortentamen of het colloquium van universiteiten en hogescholen te erkennen;
7. art. 6 van het Reglement als volgt te lezen:
„Onder nadere goedkeuring van de generale synode kan het curatorium, gehoord het advies van de hoogleraren, wetenschappelijke medewerkers, resp. -hoofdmedewerkers, benoemen. Deze dienen bij voorkeur lid te zijn van de Christelijke Gereformeerde Kerken. In elk geval dienen zij in te stemmen met de gereformeerde belijdenis”;
8. art. 15 van het Reglement aldus te lezen:
„Aan de Theologische Hogeschool is verbonden, eveneens onder toezicht van het curatorium staande, een voorbereidende opleiding tot de propaedeutische studien der theologie voor hen die met gunstig gevolg het admissie-examen hebben afgelegd, maar niet in het bezit zijn van de in de laatste alinea van artikel 12 genoemde getuigschriften, alsmede voor hen die op grond van artikel 16 worden toegelaten zonder dat zij de bedoelde getuigschriften bezitten”;
9. artikel 16 van het Reglement vanaf de vijfde regel aldus aan te vullen:
„Wie een voortentamen of colloquium hebben afgelegd volgens de regels van de Vereniging van theologische faculteiten en hogescholen, kunnen eveneens worden toegelaten, evenals bezitters van een eindexamen van het Atheneum of de H.B.S.”;
10. artikel 1 van de regeling volgens art. 15 van het Reglement aldus te lezen:
„Aan de Theologische Hogeschool is een voorbereidende opleiding verbonden. Studenten die tot deze opleiding zijn toegelaten, ontvangen onderwijs in Bijbelkennis, Grieks en/of Latijn”;
11. artikel 2 te laten vervallen;
12. het curatorium te machtigen met ingang van de cursus 1978-1979 een regeling te ontwerpen in overeenstemming met de uitgangspunten van hetgeen door de generale synode wordt besloten terzake van het semestersysteem en een doctoraalopleiding. Curatoren dienen op de volgende synode een concept voor een definitieve formulering van art. 13 aan te bieden;
13. het curatorium te machtigen om in aansluiting op de bepalingen van het Academisch Statuut regels te formuleren voor het verwerven van het doctoraat in de theologie, welke regels aan de volgende synode moeten worden voorgelegd;
14. het curatorium te machtigen om de noodzakelijke uitbreiding van de gebouwen te doen plaats vinden.

D. H. Biesma, secretaris.

BIJLAGE

SCHEMA voor de theologische studie

De studieduur tot aan het kandidaatsexamen bedraagt vier en een half jaar, bestaande uit negen semesters.

Een semester bestaat uit 12 collegeweken en 8 studieweken.

Na elk semester volgt voor een aantal vakken een tentamen, waarmee de studie voor die vakken wordt afgerond.

Gedurende dat semester worden ook reeds colleges gevolgd, waarin eerst later tentamen wordt gedaan.

Na het negende semester volgt het kandidaatsexamen (nieuwe stijl).

Preekconsent kan worden verleend aan het eind van het achtste semester, na het afleggen van de vereiste tentamens, het inleveren van een preek bij het curatorium en het advies van het college van hoogleraren.

Bij doorstuderen voor het doctoraalexamen volgt de beroepbaarstelling eerst na dat examen.

PROPAEDEUSE

De propaedeutische omvat 1 jaar en bestaat uit 2 semesters. Daarin worden de vakken hebreuws, nieuwtestamenteel grieks, patristisch latijn, bijbelse oudheidkunde (een betere benaming voor het huidige vak archeologie), geschiedenis der wijsbegeerte en psychologie gegeven.

Daaraan wordt toegevoegd het vak inleiding in de theologie, dat het vak encyclopedie (nu in het tweede jaar gegeven) vervangt.

Bij dit vak wordt de studenten enige kennis van de studie in de theologie bijgebracht.

Van die studie wordt een globaal overzicht gegeven.

Eerste semester

Colleges worden gevolgd in alle bovengenoemde vakken.

Dit semester wordt afgesloten met een **tentamen** in bijbelse oudheidkunde, een gedeelte van de hebreeuwse grammatica, van de geschiedenis der wijsbegeerte en van de psychologie.

Aantal colleges: 12.

Tweede semester

Colleges worden gevolgd in alle tot de propaedeutische behorende vakken behalve bijbelse oudheidkunde.

Tentamens worden afgelegd in:

het resterende deel van de geschiedenis der wijsbegeerte en der psychologie, inleiding in de theologie.

Een **afsluitend examen** wordt afgelegd in: hebreuws, nieuwtestamenteel grieks en patristisch latijn (wanneer het voor-examen voor dit laatste vak 6 of meer is, kan daarvan vrijstelling voor het examen worden verleend).

Aantal colleges: 11.

KANDIDAATSEXAMEN (nieuwe stijl).

Dit omvat qua pakket dezelfde vakken als thans in het reglement zijn aangegeven, met uitzondering van inleiding dogmatiek (komt bij dogmatiek) en encyclopedie (dit wordt als inleiding in de theologie in het eerste jaar gegeven).

Derde semester

Colleges worden gevolgd in:

Historia Revelationis O.T., 2 uur;

Canoniek O.T., 2 uur;

Tekstkritiek O.T.;

Exegese O.T.;

Exegese N.T.;

Algemene kerkgeschiedenis (oude kerkgeschiedenis), 2 uur;

Dogmageschiedenis.

Aantal colleges: 10.

Afrondende tentamens worden na dit semester afgelegd in:

Historia Revelationis O.T. I,

Canoniek O.T.,

Tekstkritiek O.T.,

Algemene kerkgeschiedenis I.

Vierde semester

Colleges worden gevolgd in de vakken:

Historia Revelationis O.T.;

Historia Revelationis N.T., 2 uur;

Canoniek N.T., 2 uur;

Tekstkritiek N.T.;

Exegese O.T.;

Exegese N.T.;

Algemene kerkgeschiedenis (Middelen en Reformatie), 2 uur;

Dogmageschiedenis.

Aantal colleges: 11.

Afrondende tentamens worden afgelegd in:

Historia Revelationis N.T. I;

Canoniek N.T.;

Tekstkritiek N.T.;

Algemene kerkgeschiedenis II;

Dogmageschiedenis.

Vijfde semester

Colleges worden gevolgd in de vakken:

Historia Revelationis O.T., Hermeneutiek O.T., 2 uur, Exegese O.T., Historia Revelationis

N.T., 2 uur, Hermeneutiek N.T., 2 uur, Exegese N.T., Algemene Kerkgeschiedenis (Reformatie)

2 uur, Dogmatiek 2 uur, Symboliek, Ethiek, Missiologie, Kerkrecht, Homiletiek 2 uur (theore-

tisch en praktisch).

Aantal colleges: 19.

Afrondende tentamens worden afgelegd in:

Historia Revelationis O.T. II,

Hermeneutiek O.T.,

Historia Revelationis N.T. II,

Hermeneutiek N.T.,

Algemene kerkgeschiedenis III,

Ethiek I.

Zesde semester

Colleges worden gevolgd in de vakken:

Exegese O.T., Exegese N.T., Nieuwe kerkgeschiedenis, Oecumenica 2 uur, Kerkrecht, Vader-

landse kerkgeschiedenis 2 uur, Symboliek, Dogmatiek 2 uur, Ethiek, Missiologie, Homiletiek, 2 uur.

Aantal colleges: 14.
Afrondende tentamens worden afgelegd in:
Nieuwe kerkgeschiedenis, Decumenica, Kerkrecht I, Vaderlandse kerkgeschiedenis I, Missiologie.

Zevende semester

Colleges worden gevolgd in de vakken:
Exegese O.T., Exegese N.T., Dogmatiek 2 uur, Ethiek, Vaderlandse kerkgeschiedenis, Kerkrecht, Homiletiek 2 uur, Evangelistiek, Apologetiek, Poimeniek, Catechetiek.

Aantal colleges: 13.
Afrondende tentamens worden afgelegd in:
Vaderlandse kerkgeschiedenis II, Evangelistiek, Apologetiek.

Achtste semester

Colleges worden gevolgd in de vakken: Exegese O.T., Exegese N.T., Dogmatiek 2 uur, Ethiek, Kerkrecht 2 uur, Homiletiek 2 uur, Catechetiek, Liturgiek, Poimeniek, Symboliek.

Aantal colleges: 13.
Afrondende tentamens worden afgelegd in:
Symboliek, Ethiek, Liturgiek.

Negende semester

Colleges worden gevolgd in de vakken:
Exegese O.T., Exegese N.T., Dogmatiek, Kerkrecht, Homiletiek 2 uur, Poimeniek.

Aantal colleges: 7.
Afrondende tentamens worden afgelegd in:
Poimeniek.

Het KANDIDAATSEXAMEN omvat de vakken:

Exegese O.T.
Exegese N.T.
Dogmatiek
Kerkrecht
Homiletiek

DOCTORAALLEXAMEN

Het doctoraalexamen kan na anderhalf jaar worden afgelegd.
Voor het hoofdvak is de duur gesteld op een jaar, voor de bijvakken samen een half jaar.
Voor het hoofdvak moet een scriptie worden geschreven van ongeveer 100 bladzijden; voor een van de bijvakken een scriptie van beperkter omvang. De studie voor het bijvak waarvoor een scriptie moet worden geschreven, kan iets langer duren dan voor het bijvak zonder scriptie. De totale duur voor de twee bijvakken moet het half jaar niet overschrijden.

Het doctoraalpakket bestaat uit een hoofdvak en twee bijvakken, van welke drie altijd een O.T. of N.T. moet zijn.

Indien het O.T. als hoofdvak wordt gekozen, is bestudering van een semitische taal vereist. Hetzelfde geldt voor de bestudering van het Aramees, indien het N.T. hoofdvak is.

Bij het doctoraalpakket moet de studie van Judaïca als mogelijkheid worden ingebouwd. Het is gewenst, dat het element van de kennis van de reformatische theologie verdisconterd wordt bij de keus van de vakken: dogmatiek, dogmageschiedenis, kerkgeschiedenis, symboliek of ethiek als doctoraal vakken.

BIJLAGE XIII
art. 39, 42, 44

RAPPORT I VAN COMMISSIE I - BETREFFENDE DE THEOLOGISCHE HOGESCHOOL

Met betrekking tot het rapport van het curatorium wil de commissie het volgende opmerken:

Sub 1 Samenstelling van het curatorium

Curatoren vermelden met dankbaarheid de arbeid van wijlen ds. P. op den Velde, gedurende tien jaren — sinds 1966 — curator van de Theol. Hogeschool. De commissie sluit zich van harte hierbij aan.

Het rapport vermeldt eveneens de ernstige ziekte van ds. Chr. Verhage. Nu ds. Verhage op 16 juli j.l. is overleden, willen we ook met grote dankbaarheid terugzien op het werk dat ds. Verhage sinds 1969 als curator van onze Theol. Hogeschool heeft verricht.

De Here sterke en trooste mevr. Op den Velde en mevr. Verhage door Zijn Woord en Geest. Volgens art. 198 Acta 1974 is de secretaris van het curatorium, ds. D. H. Biesma, niet herkiesbaar. Toen in 1947 ds. P. J. de Bruijn het curatorium verliet, werd ds. D. H. Biesma, toen nog curator voor de P.S. van het Noorden, als zijn opvolger benoemd. Bijna dertig jaar dus — sinds 1966 in deze functie steeds benoemd door de generale synode — was ds. Biesma met het

secretariaat belast. De commissie meent, dat er alle reden voor is, dat de generale synode haar erkentelijkheid uitspreekt voor de jarenlange, getrouwe arbeid, die ds. Biesma voor de Theol. Hogeschool heeft verricht.

Sub 3 Hoogleraren

Tot onze vreugde vernemen we uit het rapport, dat de vijf hoogleraren hun werk geregeld hebben kunnen verrichten. We mogen ons verblijden over de contacten met de kerken in het buitenland die door de hoogleraren werden onderhouden. Het is ook belangrijk, dat steeds weer „Apeldoornse studies“ verschijnen.

Sub 4 Leraren

De commissie meent, dat de kerken blij mogen zijn met het werk dat ds. Joh. Kruis aan onze Theol. Hogeschool verricht. Belangrijk en verheugend achten wij het, dat het nu eindelijk kon komen tot de benoeming van een logopediste, in de persoon van mevr. D. M. Kniel-Schipper.

Sub 5 Onderwijs

De mogelijkheid om volgens art. 16 van het Reglement in Apeldoorn te studeren, blijkt in een behoefte te voorzien. Twaalf studenten uit andere kerken zijn op deze wijze ingeschreven. Dankbaar is de commissie, dat de landelijke vergadering van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt, buiten verband) officieel in een advies de weg naar Apeldoorn wees.

De generale synode van 1974 droeg opnieuw aan het curatorium op „te overwegen of een nog meer gerichte praktische vorming van de studenten mogelijk is en hierover te rapporteren op de eerstvolgende generale synode“.

Uit het rapport van curatoren blijkt, dat hieraan door curatoren en professoren zeker aandacht is geschonken. Het rapport noemt duidelijke voorbeelden hiervan. Het is de commissie gebleken, dat het voor de hoogleraren, binnen het huidige studieprogramma, niet mogelijk is nog meer aandacht aan deze praktische vorming te geven.

Naar de mening van de commissie behoeft dit niet te betekenen, dat er verder geen mogelijkheden tot praktische vorming van onze studenten overblijven. We denken in dit verband aan de taak die kerkeraden hebben t.o.v. de studenten, die preekconsent ontvangen. De generale synode zou aan curatoren in overweging kunnen geven een schrijven te richten aan de kerkeraden. In dit schrijven kan aan de kerkeraden worden gevraagd mogelijkheden te zoeken tot een rustig gesprek met de student die op een zondag in de gemeente voorgaat, o.a. over de preek. Zo'n gesprek zal de praktische vorming van de student ten goede komen.

Als de voorstellen die het curatorium doet t.a.v. de doctoraalstudie, door de generale synode worden aanvaard, ziet de commissie zeker een verruiming van de mogelijkheid tot praktische vorming. De studie voor het kandidaatsexamen wordt dan teruggebracht tot 4½ jaar. Bij de studenten die daarna niet de doctoraalstudie zullen volgen, kan dan gedacht worden aan enkele maanden van stage in een plaatselijke gemeente, onder begeleiding van de plaatselijke predikant of kerkeraad. Deze stageperiode zou dan kunnen vallen tussen het kandidaatsexamen in bv. februari en de beroepbaarstelling in juni. Voor hen die wel de doctoraalstudie volgen, kan de stage ingebouwd worden in de tijd die aan hun doctoraalexamen voorafgaat. De grote betekenis van een stageperiode is, dat de a.s. predikant kennis maakt met het pastorale werk in de gemeente, met alle aspecten daarvan.

Reeds op de generale synode 1971 is over een stage-periode gesproken n.a.v. een instructie van de P.S. van het Noorden. Deze instructie bedoelde een stage-periode na het preparatoir examen, dus in feite na de beroepbaarstelling. Wij willen echter onderstrepen, dat de stage-periode dient te vallen vóór de beroepbaarstelling.

Over de gevolgen die een stage-periode met zich mee zou kunnen brengen voor het studiefonds, spreken we in ons rapport II.

Sub 14 Pastorale begeleiding van de studenten

Het rapport van het curatorium vermeldt de opdracht van de generale synode 1974 „zich te bezinnen op een intensivering van de pastorale begeleiding van de studenten...“ Het curatorium moet echter aan de G.S. rapporteren, dat „een in alle opzichten bevredigende regeling niet is gevonden“.

De commissie onderstreept dit laatste, maar beseft tegelijk, dat de pastorale begeleiding van de studenten geen eenvoudige taak is. Het is duidelijk, dat de hoogleraren van de studenten geen eenvoudige taak jegens de studenten hebben. De commissie meent, dat de generale synode vertrouwen mag hebben, dat deze zaak curatoren en professoren blijft bezig houden.

Sub 15 Subsidiëring Theologische Hogeschool

De partiële subsidiëring die de Theol. Hogeschool zal ontvangen, is een subsidiëring voor een bedrag, dat ligt beneden de 50 % van de totale kosten. Daar verblijft de commissie zich over. Zo wordt de opvoeding in Apeldoorn toch voor het grootste gedeelte van de kosten gedragen door de kerken zelf.

De partiële subsidie houdt dan ook niet in, dat de offervaardigheid kan worden vermindert. We behoeven alleen maar te denken aan de noodzakelijke uitbreiding van het gebouwencomplex.

Sub 16 Doctoraalstudie

Volgens besluit van de G.S. 1974 komen curatoren, nu de Theol. Hogeschool is erkend en gesubsidieerd, met een uitvoerig rapport over de mogelijkheden van voortgezette studie. De hoogleraren ontwierpen een schema voor doctoraalstudie.

Curatoren en hoogleraren gaan er van uit, dat een opvoeding tot en met het doctoraalexamen ten hoogste zes jaar zal kunnen duren; een studie van 4½ jaar voor het kandidaatsexamen en

voor het daaropvolgend doctoraalexamen van 1½ jaar. Hier sluiten zij zich aan bij de algemene tendens om de studieduur te verkorten. I.v.m. het terugbrengen van de studie voor het kandidaatsexamen tot 4½ jaar spreken curatoren in hun rapport over een „verzwakking van het huidige kandidaatsexamen“. Hier staat echter tegenover de voorgestelde invoering van het semestersysteem. Het semestersysteem betekent een intensievere begeleiding van de studenten, waardoor de verkorting van de studietijd opgevangen wordt.

Curatoren benadrukken in hun rapport, dat het voorstel tot invoering van het semesterstelsel bij de studie voor het kandidaatsexamen en bij de doctoraalstudie het karakter draagt van een experiment. Eerst wanneer men enige tijd volgens dit schema heeft gewerkt, kan worden beoordeeld of het toereikend is.

De commissie is van mening, dat de verkorting van de studie voor het kandidaatsexamen, waardoor de opleiding tot en met het doctoraalexamen ten hoogste zes jaar zal kunnen duren, aanvaardbaar is, juist in combinatie met het semestersysteem.

Stellig hangt de verkorting van de studieduur samen met de aanvaarde overheidsbehoefte, maar ook los hiervan is er iets voor te zeggen, dat de studieduur binnen de perken blijft. Dit wordt ook aan andere Hogescholen besett. Het geheel mag niet overloos worden. En het semestersysteem, dat leidt tot een meer gebonden studie, heeft in dit verband duidelijk voordelen. In de verkorte studieperiode zal hard worden gewerkt.

Wij stellen u dan ook voor aan curatoren en hoogleraren de ruimte te geven om tot het voorgenomen experiment over te gaan.

Hier hangt mee samen, dat er wetenschappelijke medewerkers, resp. hoofdmedewerkers zullen moeten worden aangetrokken. De commissie kan zich verenigen met wat curatoren hierover voorstellen. We willen de opmerking van curatoren onderstrepen, dat de aan te trekken medewerkers bij voorkeur lid van een chr. geref. kerk moeten zijn. Wij interpreteren dit zo, dat voor een bepaald vak allereerst binnen onze kerken zal worden omgezien naar een medewerker. Eerst wanneer binnen onze kerken geen geschikte medewerker te vinden zou zijn, kan een medewerker uit andere kerkelijke kring worden aangetrokken.

De vereiste instemming met de gereformeerde belijdenis zal, naar de mening van de commissie, schriftelijk dienen te geschieden.

Met het curriculum is de commissie het eens, dat een mogelijkheid dient te worden geschaapen aan de Theol. Hogeschool te promoveren tot doctor in de theologie. Dit ligt duidelijk in het verlengde van de studie voor het doctoraalexamen.

Sub 17 Erkennen van voortentamen of colloquium

De directe erkenning van voortentamen of colloquium elders afgelegd, acht de commissie een belangrijke zaak. Een volledige opleiding in Apeldoorn is zeker in het belang van de kerken.

Sub 19 Vooropleiding klassieke talen

Het voorstel een vooropleiding in te stellen die ook toegankelijk is voor jongeren die naar art. 16 in Apeldoorn theologie willen studeren, voorziet, naar de mening van de commissie, in een behoefte die steeds weer is gebleken.

Sub 20 Uitbreiding gebouwencomplex

Uit het rapport van de curatoren blijkt wel, hoe noodzakelijk de uitbreiding van het gebouwencomplex van onze Theol. Hogeschool is. Als we even naast het curatorenrapport het rapport van de deputaten-financieel van de Theol. Hogeschool bezien, blijkt uit hun rapport, dat — mede door de subsidie — de uitbreiding ook financieel mogelijk is. Zo is er alle reden tot de uitbreiding, die voor onze Hogeschool zeer wenselijk is, over te gaan.

Voorstellen:

De commissie stelt u het volgende voor:

1. curatoren te danken voor het werk dat zij hebben verricht en hun handelingen goed te keuren;
2. erkentelijkheid uit te spreken voor de jarenlange, getrouwe arbeid, die ds. D. H. Biesma als secretaris van het curriculum heeft verricht; een nieuwe secretaris te benoemen en een secundus-secretaris;
3. de duur van de studie voor het kandidaatsexamen te brengen van vijf jaar op vier en een half jaar; deze studie jaren volgens het semestersysteem te geven met ingang van de cursus 1978/1979;
4. een doctoraalopleiding in te stellen, zo mogelijk met ingang van de cursus 1978/1979;
5. uit te spreken dat het college van hoogleraren bevoegd is de graad van doctor in de theologie te verlenen;
6. aan curatoren op te dragen een regeling te ontwerpen voor een stage-periode zoals in dit commissierapport beschreven, en hierover te rapporteren aan de volgende generale synode;
7. wetenschappelijke medewerkers, resp. hoofdmedewerkers, op voorstel van het college van hoogleraren door het curriculum te doen benoemen onder nadere goedkeuring van de generale synode;
8. de vooropleiding klassieke talen ook open te stellen voor hen die naar art. 16 aan de Theol. Hogeschool willen studeren, en daartoe door curatoren een docent klassieke talen te doen benoemen;
9. het voortentamen of het colloquium van universiteiten en hogescholen te erkennen;
10. art. 6 van het Reglement als volgt aan te vullen:

„Eveneens onder nadere goedkeuring van de generale synode kan het curriculum, gehoord het advies van de hoogleraren, wetenschappelijke medewerkers, resp. hoofdmedewerkers, benoemen. Deze dienen bij voorkeur lid te zijn van de Christelijke Gereformeerde Kerken.

In elk geval dienen zij schriftelijk in te stemmen met de gereformeerde belijdenis“.

11. art. 15 van het Reglement aldus te lezen:

„Aan de Theologische Hogeschool is verbonden, eveneens onder opzicht van het curriculum staande, een voorbereidende opleiding tot de propaedeutische studien der theologie voor hen, die met gunstig gevolg het admissie-examen hebben afgelegd, maar niet in het bezit zijn van de in de laatste alinea van art. 12 genoemde getuigschriften, alsmede voor hen die op grond van art. 16 worden toegelaten zonder dat zij de bedoelde getuigschriften bezitten“;

12. art. 16 van het Reglement vanaf de vijfde regel aldus aan te vullen:

„Wie een voortentamen of colloquium hebben afgelegd volgens de regels van de Vereniging van theologische faculteiten en hogescholen, kunnen eveneens worden toegelaten evenals bezitters van een eindexamen van het Atheneum of de H.B.S.“;

13. art. 1 van de Regeling volgens art. 15 van het Reglement aldus te lezen:

„Aan de Theologische Hogeschool is een voorbereidende opleiding verbonden. Studenten die tot deze opleiding zijn toegelaten, ontvangen onderwijs in Bijbelkennis, Grieks en/of Latijn“;

art. 2 te laten vervallen;

14. het curriculum te machtigen met ingang van de cursus 1978/1979 een regeling te ontwerpen in overeenstemming met de uitgangspunten van hetgeen door de generale synode wordt besloten terzake van het semestersysteem en een doctoraalopleiding. Curatoren dienen op de volgende synode een concept voor een definitieve formulering van art. 13 aan te bieden;

15. het curriculum te machtigen in aansluiting op de bepalingen van het Academisch Statuut regels te formuleren voor het verwerven van het doctoraat in de theologie, welke regels aan de volgende synode moeten worden voorgelegd;

16. het curriculum te machtigen het verzoek aan de Kroon voor te leggen, dat de Theologische Hogeschool ook ten aanzien van het doctoraalexamen en het doctoraat gelijkgesteld zal zijn met de Rijksuniversiteiten;

17. het curriculum te machtigen om de noodzakelijke uitbreiding van de gebouwen te doen plaats vinden.

A. W. Drechsler, rapporteur.

BIJLAGE XIV

art. 45

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR DE CORRESPONDENTIE MET DE HOGE OVERHEID

1. Samenstelling en werkwijze

Door de generale synode van Amsterdam-Nieuw-West 1974 werden tot deputaten benoemd: prof. dr. B. J. Oosterhoff, voorzitter, mr. dr. C. J. Verplanke, secretaris, ds. D. Biesma Jr., C. N. van Dis en prof. dr. W. van 't Spijker, en als algemeen secundus ds. I. de Bruyne.

Deputaten kwamen in de verslagperiode, welke werd afgesloten op 1 april 1977, vijf maal bijeen.

2. Interkerkelijk Contact in Overheidszaken

Door de generale synode van Amsterdam-Nieuw-West 1974 werd als gedelegeerde in het Interkerkelijk Contact in Overheidszaken aangewezen mr. dr. C. J. Verplanke, die reeds langer functioneerde als één der beide assessoren in het moderamen en intussen tevens werd benoemd tot voorzitter van de kerncommissie — een commissie bestaande uit vier (juridisch geschoolde) gedelegeerden, die tezamen met juridische en financiële specialisten uit enkele Kerken, de behandeling van technische problemen door het C.I.O. voorbereidt. In de verslagperiode kwam het C.I.O. tien maal, de kerncommissie veertien maal bijeen.

Van de vraagstukken die in het C.I.O. werden behandeld, kunnen met name worden genoemd, behalve de regelmatige rapportages van de C.I.O.-commissies voor de geestelijke verzorging in de Inrichtingen van het ministerie van Justitie (C.I.O.-J.) en van de militairen (C.I.O.-M.) en behalve allerlei incidentele problemen van fiscale en van juridische aard:

a. het treffen van een alternatieve regeling voor de beëindiging van de financiële verhouding tussen de Kerken en de Staat (het voormalige art. 185 Grondwet, dat in 1972 is overgebracht naar Additioneel Artikel X van de Grondwet). De acht rechtshabende Kerken blijken grote bezwaren te hebben tegen de uitgangspunten van de afkoopregeling, welke is neergelegd in de in 1971 uitgebrachte Interimnota van de in 1970 ingestelde Adviescommissie Afkoopregeling Aanspraken ex artikel 185 van de Grondwet (commissie-Verdam). In overleg met hen heeft het C.I.O. op grond van een studie die gebaseerd is op de actuele gegevens van het predikanten- en pastorensbestand der drie grootste Kerken, een alternatieve afkoopregeling ontworpen, welke gerealiseerd zou kunnen worden middels bijdragen in de pensioensfeer (betaling van pensioen-inkoopssommen in een pensioenfonds) en uit een oogpunt van rechtsgelijkheid zou dienen

te gelden voor alle Kerken met full- of part-time openbare bedienaren die door dergelijk werk geheel of gedeeltelijk in hun onderhoud (hebben) voorzien, een en ander voorzover die Kerken aan zulk een regeling wensen deel te nemen. Deputaten hebben het C.I.O. bericht, dat zij met deze procedure konden instemmen. De nota is inmiddels namens het C.I.O. aangeboden aan de minister van Financiën.

b. de herziening van de Regelen voor het C.I.O. In bijgevoegd schrijven heeft het C.I.O. zich ook tot uw synode gewend met het verzoek aan deze herziening haar goedkeuring te hechten. Deputaten hebben zich over dat verzoek diepgaand beraden en adviseren u, geleid op het feit dat het in het C.I.O. uitsluitend om zakelijke kwesties gaat, de R.K. Kerk reeds sedert 1941 als waarnemster bij de C.I.O.-besprekingen is betrokken en de voorgestelde herziening een volstrekte scheiding tussen het C.I.O. en Raad van Kerken waarborgt, aan dat verzoek gevolg te geven.

3. Werkzaamheden van deputaten

Deputaten hielden zich in hun vergaderingen, behalve met de rapportages van de gedelegeerden in het C.I.O., o.m. bezig met de abortuswetgeving, hetgeen geleid heeft tot de verzending van een adres aan de Bijzondere Commissie inzake de Abortuswetgeving uit de Tweede Kamer. In dit adres werd tot uitgangspunt genomen het door de Schipper gegeven en in Zijn Wet beschermde leven, ook van de ongeboren vrucht, waarvan het dragen en de bescherming zijn toevertrouwd aan de vrouw, die niet eigenmachtig over dat leven mag beschikken. Eerst wanneer de aanwezigheid der vrucht een lichamelijke (somatische) of zelfs psycho-somatische bedreiging vormt van het bestaan (het lichamenlijk en geestelijk zijn) der vrouw, een bedreiging die door abortus provocatus kan worden afgewend, ontstaat er een botsing van plichten en zal het leven der vrouw prevaleren boven dat van de ongeboren vrucht. In de nood die daardoor kan ontstaan, zal daadwerkelijke hulp moeten worden geboden door de gemeenschap, met name door de kerk; ook zal de mogelijkheid tot adoptie aangegrepen kunnen worden. De volledige tekst van het adres is gepubliceerd o.m. in De Wakker van 9 mei 1975.

Voorts hebben deputaten bij de verjaardagen van H.M. Koningin Juliana en H.H.K.K.H.H. Prinses Beatrix en de Prins Bernhard en Claus namens de Kerken hun schriftelijke gelukwensen aangeboden.

4. Overige mededelingen

Deputaten ontvingen mededeling van de instituerende en Chr. Geref. Kerk in Lelystad en Apeldoorn-Oost en van de opheffing der Chr. Geref. Kerk te Rotterdam-Overschie.

5. Voorstellen

Deputaten stellen u voor:

- de handelingen van deputaten goed te keuren;
 - opnieuw leden van het deputaatschap te benoemen;
 - de herziening van de Regelen voor het C.I.O. (zie hierboven onder 2 b) goed te keuren.
- C. J. Verplanke, secretaris.

BIJLAGE 1

INTERKERKELIJK CONTACT IN OVERHEIDSZAKEN

76-8285/VS/C.I.O. 24

Tilburg, 12 oktober 1976.

Aan de deelnemende Kerken.
Zeer geachte dames en heren,
Namens het Interkerkelijk Contact in Overheidszaken mogen wij uw aandacht vragen voor het volgende.

De vigerende Regelen van het Contact dateren van 20 maart 1967. Sindsdien zijn de Vrijgemaakte Gereformeerde Kerken buiten Verband toetreden tot het Contact, terwijl in de praktijk de samenwerking met de R.K. Kerkprovincie in Nederland zich steeds meer heeft uitgebreid. Zo nemen op dit moment twee waarnemers van de R.K. Kerkprovincie deel aan de arbeid van het Contact, terwijl brieven van het Contact aan de Overheid over voor alle Kerken belangrijke kwesties vaak gezamenlijk door het Contact en de R.K. Kerkprovincie of door het Contact ook namens de R.K. Kerkprovincie worden ondertekend.

Daarom heeft het Contact een wijziging van de Regelen voorbereid, die het hierbij aan de deelnemende Kerken overeenkomstig artikel IX ter goedkeuring voorlegt.

Ter toelichting moge daarbij het volgende worden opgemerkt.
Bij de voorbereiding van de wijziging is langdurig overleg gevoerd over de verhouding tot de Raad van Kerken.

Het Contact is tot de conclusie gekomen, dat een mogelijke positie als Sectie van de Raad van Kerken geen recht doet aan het karakter van de samenwerking van de Kerken in het Contact en dat het met name ten aanzien van die Kerken, die wel aan het Contact participeren, doch zich afzijdig houden van de Raad van Kerken, moeilijkheden zou opleveren.

Daarom is het Contact van oordeel, dat het niet als Sectie van de Raad van Kerken, maar naast de Raad moet blijven optreden, zij het dat het Contact gaarne bereid is tot een zo nauw mogelijke samenwerking, wederzijdse informatie en overleg over de afgrenzing van taken en over de behandelde en te behandelen onderwerpen.

Ten aanzien van de commissies (C.I.O.-M.) en C.I.O.-J.) is na overleg met de betreffende commissies en met de R.K. Kerkprovincie uitgegaan van de bestaande situatie en van het feit, dat een fusie van de commissies met R.K. organen of diensten niet in het voornemen of bedeling ligt.

Daarom zijn de artikelen V.2 en VI.5 toegevoegd.

Over een mogelijke vorm van meer samenwerking op deze terreinen ware nader overleg te plegen, nadat de R.K. Kerkprovincie officieel tot het Contact is toetreden.

Door de waarnemers van de R.K. Kerkprovincie is reeds de bereidheid uitgesproken te bevorderen, dat gegevens verstrekt worden ter wederzijdse informatie over deze taakvelden.

In artikel II. 1. b. worden de vaste commissies voor de geestelijke verzorging in de arbeiderskampen, op de koopvaardijvloot, van de gepatriëerden en van de Ambonnezen niet meer vermeld, omdat deze commissies al geruime tijd niet meer fungeren.

In artikel VI.1. is de verdeelsleutel voor de onkosten aangepast, waarbij als verdeelsleutel is genomen de door de Kerken opgegeven ledentalen, zoals in VI.2. nu uitdrukkelijk is opgenomen.

Namens het Contact mogen wij u verzoeken uw goedkeuring te verlenen aan de wijziging van de Regelen.

Het Contact stelt het op prijs spoedig te vernemen op welk tijdstip deze goedkeuring verwacht kan worden, indien de bevoegde organen pas over geruime tijd bijeenkomen.

Nadat de deelnemende Kerken haar goedkeuring hebben gehecht aan de voorgestelde wijziging zullen de Regelen worden vastgesteld door het Contact.

De Kerken, haar gedelegeerden en de commissies zullen een door het moderamen van het Contact gewaarmerkt afschrift van de Regelen en van de wijzigingen daarin aangebracht ontvangen.

Met de meeste hoogachting,
Prof. Mr. I. A. Diapenhorst,
voorzitter.

Mr. F. H. M. van Spaendonck,
secretaris.
Tivolistraat 24,
Tilburg.

BIJLAGE 2

INTERKERKELIJK CONTACT IN OVERHEIDSZAKEN

Secretariaat:
Tivolistraat 24
Tilburg
013-425475

76/8287/VS/C.I.O. 24- 12 okt. 1976
(ontwerp-wijziging)

REGELEN

voor het Interkerkelijk Contact in Overheidszaken.

I.

PARTICIPATIE.

- In het Interkerkelijk Contact in Overheidszaken participeren de navolgende Kerken:
de Rooms-Katholieke Kerk in Nederland
de Nederlands Hervormde Kerk
de Gereformeerde Kerken in Nederland
de Christelijke Gereformeerde Kerken
de Evangelisch Lutherse Kerk
de Doopsgezinde Broederschap
de Remonstrantse Broederschap
de Bond van Vrije Evangelische Gemeenten
de Unie van Baptisten Gemeenten
de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt buiten verband
de Oud-Katholieke Kerk.
- Andere Kerken kunnen tot het Contact toetreden, indien daaromtrent in het Contact overeenstemming is verkregen.
- De participerende Kerken kunnen bij gemotiveerd besluit de samenwerking met een participerende Kerk beëindigen, indien tenminste twee derden der participerende Kerken zich daarvoor hebben verklaard.

II.

DOEL.

- Het Contact heeft ten doel:
 - de gemeenschappelijke bespreking, behandeling of afdoening door de participerende Kerken van op het terrein van Kerk en Overheid gelegen zaken, die daartoe hetzij door een of meer Kerken worden ingebracht; hetzij door het Contact eigener beweging ter hand worden genomen; hetzij door de Overheid bij het Contact aanhangig worden gemaakt en daar ter gemeenschappelijke behandeling worden aanvaard.
 - de gemeenschappelijke verzorging — door middel van commissies van het Contact — van daartoe aangewezen taken of belangen, waarbij er met name commissies zijn voor de geestelijke verzorging
 - in de inrichtingen van het Ministerie van Justitie;
 - van de militairen.
- Een commissie kan door het Contact ook ten behoeve van slechts een deel van de in het Contact participerende Kerken worden ingesteld.

III.

SAMENSTELLING VAN HET CONTACT.

1. De gedelegeerden naar het Contact worden aangewezen door de Kerken, met dien verstande, dat de Rooms-Katholieke Kerk en de Nederlandse Hervormde Kerk drie, de Gereformeerde Kerken twee en de overige Kerken ieder één gedelegeerde aanwijzen.
2. Elke Kerk wijst desgewenst voor haar gedelegeerde(n) één of meer plaatsvervangers aan.
3. Bij verhindering of ontstentenis van een gedelegeerde zorgt deze — of de door hem vertegenwoordigde Kerk — voor het oproepen van en de doorzending van de agendastukken aan degene, die hem vervangt.

IV.

MODERAMEN.

1. Het Contact heeft een moderamen, bestaande uit een voorzitter, een vice-voorzitter, een secretaris en twee assessoren, met dien verstande, dat in het moderamen niet meer dan twee gedelegeerden van één Kerk zitting kunnen hebben.
2. Het Contact kan ook buiten zijn leden een secretaris benoemen, die alsdan in de vergaderingen van het Contact en van het moderamen een adviserende stem heeft.

V.

BESLUITVORMING.

1. Een in het Contact genomen besluit bindt een participerende Kerk niet, indien haar delegatie blijkens een, in de notulen vast te leggen, verklaring meent voor dat besluit geen verantwoordelijkheid te kunnen dragen en zich dus aan de verantwoordelijkheid voor dat besluit onttrekt.
2. Aan de behandeling van aangelegenheden, welke betrekking hebben op een commissie van het Contact, welke slechts ten behoeve van een deel van de participerende Kerken is ingesteld, nemen bij uitsluiting alleen deel de gedelegeerden van die Kerken, ten behoeve waarvan die commissie is ingesteld.

VI.

GELDMIDDELEN.

1. De onkosten van het Contact worden door de Kerken, behoudens het bepaalde in het tweede lid van dit artikel, tezamen gedragen, waartoe het voor elk kalenderjaar een begroting vaststelt en na de afloop van dat jaar de binnen het kader diër begroting gedane uitgaven over de Kerken omslaat naar de volgende verhouding:

de Rooms-Katholieke Kerk	40 %
de Nederlandse Hervormde Kerk	25 %
de Gereformeerde Kerken	10 %
de Christelijke Gereformeerde Kerken	5 %
de Evangelisch Lutherse Kerk	5 %
de Doopsgezinde Broederschap	5 %
de Remonstrantse Broederschap	5 %
de Bond van Vrije Evangelische Gemeenten	2 %
de Unie van Baptisten Gemeenten	1 %
de Geref. Kerken Vrijgemaakt buiten verband	1 %
de Oud-Katholieke Kerk	1 %
2. Bij toe- of uittreding van een Kerk of bij wijziging van de ledentallen van de Kerken kan deze verdeelsleutel door het Contact worden gewijzigd.
3. De financiële administratie van het Contact berust bij de secretaris van het Contact en die van de commissies bij de secretarissen van die commissies.
4. Het Contact kan aan een financieel orgaan van één der participerende Kerken verzoeken de financiële administratie van het Contact of zijn commissie geheel of ten dele te verzorgen.
5. Indien een commissie slechts ten behoeve van een deel van de in het Contact participerende Kerken werkzaam is, worden de financiële lasten van die commissie gedragen door en omgeslagen over dat deel van die Kerken naar een regeling door de gedelegeerden van die Kerken vastgesteld en in de notulen van het Contact vastgelegd.
6. Indien of voorzover het vorige lid niet van toepassing is en financiële lasten ener commissie ten laste van alle Kerken worden gebracht, neemt het Contact — de betrokken commissie gehoord — daarvoor in zijn begroting een maximum bedrag op, terwijl de commissie binnen drie maanden na afloop van het kalenderjaar rekening doet aan het Contact over de in dat jaar te harer beschikking gestelde gelden.

VII.

DE SAMENSTELLING DER COMMISSIES.

1. De vaststelling van het aantal leden der commissie geschiedt door het Contact, met dien verstande, dat elke Kerk, die in de arbeid van een commissie participeert, — zo zij het verlangen daartoe te kennen geeft — in die commissie op tenminste één zetel aanspraak heeft.
2. Bij de vaststelling van het aantal zetels en de toewijzing daarvan aan de Kerken wordt mede gelet op de grootte van de Kerken en op het belang, dat een Kerk bij de zorg voor het betrokken arbeidsveld heeft.

3. De benoeming van de leden der commissies geschiedt door het Contact, op voordracht van de betrokken Kerk.
4. Niet benoembaar tot lid ener commissie zijn degenen, die op het terrein, waarop de commissie werkzaam is, een bezoldigde functie vervullen, met dien verstande evenwel, dat een reserve vloot-, of leger- of luchtmachtpredikant, die deel mocht uitmaken van de commissie voor de geestelijke verzorging van de militairen, aan de beraadslagingen en besluitvorming van die commissie slechts deelneemt, zolang hij niet in actieve dienst is.
5. De commissies wijzen uit haar midden een voorzitter, een vice-voorzitter, een secretaris en zo nodig een penningmeester aan, welke aanwijzing geldt voor de tijd, dat de betrokkene in de commissie zitting heeft, doch met dien verstande, dat de keuze van de voorzitter geschiedt na overleg met het Contact.
6. Een commissie kan — na verkregen overeenstemming van het Contact over de keuze van de betrokkene — buiten haar leden een secretaris benoemen, die in de vergaderingen der commissie een adviserende stem heeft.
7. Voor de leden der commissies geldt geen termijn van aftreden, onverminderd de bevoegdheid der betrokken Kerk voor haar representant(en) in de commissies een eigen regeling voor hun aftreden te maken of hen door een ander te vervangen, in welke gevallen de betrokken Kerk tijdig een voordracht tot vervanging bij het Contact indient.

VIII.

DE TAAK DER COMMISSIE.

1. De commissies hebben tot taak de verzorging — in samenwerking met de Kerken, met de Overheid of met andere daarvoor in aanmerking komende lichamen — van het haar toegewezen arbeidsveld en bijstand te verlenen aan hen, die in dienst van de Overheid of anderszins op het betrokken arbeidsveld in het pastoraat werkzaam zijn.
2. Zij zenden aan het secretariaat van het Contact in evenveel exemplaren als het Contact gedelegeerden telt:
 - a. de notulen harer vergaderingen;
 - b. vóór 1 mei van elk jaar een overzicht van de gang van zaken op haar arbeidsveld in het afgelopen jaar.
3. Op initiatief, hetzij van het Contact, hetzij van een commissie, vindt mondeling overleg plaats over het beleid.
4. Indien het Contact in dat overleg in geval van bijzondere vragen of moeilijkheden, dan wel bij onderwerpen, die mede van belang zijn voor of van invloed op het arbeidsveld van andere commissies of van het Contact zelf daartoe aanleiding meent te vinden, kan het de betrokken materie ter verdere behandeling en afdoening van de commissie overnemen.
5. Indien van een commissie een voordracht, aanbeveling of advies wordt gevraagd inzake de benoeming van een op het arbeidsveld der commissie met de leiding belaste functionaris, brengt de commissie het Contact tijdig van zulk een verzoek op de hoogte en wordt aan dat verzoek geen gevolg gegeven, dan nadat over zulk een voordracht, aanbeveling of advies tevoren tussen de commissie en het Contact overeenstemming is verkregen.
6. Een commissie neemt ten aanzien van haar gewone werkzaamheden besluiten bij meerderheid van stemmen, met dien verstande evenwel, dat een minderheid bij ernstig bezwaar bevoegd is opschorting van de tenuitvoerlegging van dat besluit te vragen, totdat het Contact daaromtrent een bindende uitspraak zal hebben gegeven, onverminderd de bevoegdheid van een of meer leden der commissie om zich bij in de notulen vast te leggen verklaring aan de verantwoordelijkheid voor het betrokken besluit te onttrekken.
7. Een commissie kan daarvoor in aanmerking komende overheidsfunctionarissen uitnodigen haar vergaderingen geheel of ten dele als adviseur bij te wonen.

IX.

VASTSTELLING EN WIJZIGING.

1. Deze regelen worden vastgesteld en gewijzigd door het Contact, nadat daarover met de commissies, voorzover haar betreft, overleg is gepleegd en de Kerken haar goedkeuring daaraan hebben gehecht.
2. De Kerken, haar gedelegeerden in het Contact en de commissies ontvangen een door het moderamen van het Contact gewaarmerkt afschrift van deze regelen en van de wijzigingen daarin aangebracht.

Ontwerp wijziging vastgesteld in de C.I.O.-vergadering, d.d. 24 sept. 1978.

BIJLAGE XV
art. 45RAPPORT III VAN COMMISSIE I — INZAKE DE CORRESPONDENTIE
MET DE HOGE OVERHEID

Over het rapport van deputaten voor de correspondentie met de Hoge Overheid merken wij het volgende op:

Sub 2 Interkerkelijk Contact in Overheidszaken

Het is de commissie wel gebleken, dat het C.I.O. waarin ook onze kerken zijn vertegenwoordigd, zakelijke aangelegenheden behandelt, die in de relatie overheid-kerken aan de orde zijn. Het in 2a vermelde over het treffen van een alternatieve regeling voor de beëindiging van de financiële verhouding tussen de kerken en de staat, is hiervan een duidelijk voorbeeld.

Juist vanwege het zakelijke karakter van alle handelingen van het C.I.O. meent de commissie, dat er geen bezwaar tegen behoeft te zijn de herziening van de Regelen voor het C.I.O., genoemd in 2b, goed te keuren. De herziening van de regelen (als bijlage gevoegd bij het rapport van de deputaten) raakt vooral de positie van de Rooms-Katholieke Kerk in het C.I.O. Tot nog toe was de R.K. Kerk vertegenwoordigd door een waarnemer, in de herziene regelen wordt zij volledig participant.

Met de deputaten zien wij hierin geen bezwaar, te meer waar duidelijk binnen het C.I.O. de gedachte is afgewezen om als sectie van de Raad van Kerken op te treden. Zie het bij het rapport gevoegde schrijven van het C.I.O.

Het diepgaand beraad waar deputaten in hun rapport onder 2b over spreken, mag ons bovendien vertrouwen geven, dat deputaten in deze zaak niet lichtvaardig hebben gehandeld.

De percentages, genoemd in de ontwerp-wijziging der Regelen onder VI-1, doen wat vreemd aan. Deputaten hebben de commissie verzekerd, dat deze percentages nog zullen worden herzien bij de definitieve vaststelling der Regelen.

In het rapport van deputaten en in de bijlagen wordt ook gesproken over de C.I.O. commissie, C.I.O.-M. en C.I.O.-J. Bij deze commissies zijn deputaten voor de correspondentie met de Hoge Overheid slechts zeer zijdelings betrokken. In het C.I.O.-M. b.v. zijn onze kerken vertegenwoordigd door de deputaten voor de geestelijke verzorging van de militairen. Als commissie hebben we ons hier dan ook niet verder mee bezig gehouden. Wel willen we onderstrepen, dat in deze commissies de R.K. Kerk-provincie niet is vertegenwoordigd, al zijn er wel zakelijke contacten tussen b.v. C.I.O.-M. en R.K. organen.

De commissie heeft geen antwoord gevonden op de vraag waarom onze kerken niet vertegenwoordigd zijn in het C.I.O.-J.

Sub 3 Werkzaamheden van deputaten

De commissie heeft waardering voor het adres dat deputaten verzonden aan de bijzondere commissie inzake de abortus-wetgeving uit de Tweede Kamer. In hun rapport aan de vorige generale synode schreven deputaten reeds, dat zij terzake van de vragen rond de abortus-wetgeving diligent bleven. Het blijkt, dat deputaten inderdaad diligent zijn geweest.

Voorstellen

De commissie stelt u voor:

1. deputaten te danken voor het werk dat zij hebben verricht en hun handelingen goed te keuren;
2. opnieuw leden van het deputaatschap te benoemen;
3. de herziening van de Regelen voor het C.I.O. goed te keuren.

A. W. Drechsler,
rapporteur.

BIJLAGE XVI art. 46

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN-FINANCIËEL VAN DE THEOLOGISCHE HOGESCHOOL

Samenstelling en werkwijze

Door de generale synode 1974 werd tot deputaat benoemd br. H. Schuurhuis en herbenoemd de brs. H. J. van der Meiden en J. D. Wisman met als secundi de broeders A. F. Mijndhardt, G. van Westrienen en M. W. Wieringa. Op de medewerking van de broeders secundi behoefde geen beroep te worden gedaan.

Br. Van der Meiden, die vanaf januari 1965 zitting heeft gehad in het deputaatschap, heeft verzocht niet voor herbenoeming in aanmerking te komen.

Gaarne willen deputaten hun waardering uitspreken voor alle arbeid die br. Van der Meiden in het belang van de Theologische Hogeschool heeft verricht.

Ingevolge de voor ons deputaatschap vastgestelde instructie hebben wij ons werk in nauw contact met curatoren verricht. Dit heeft er tijdens de verslagperiode toe geleid, dat praktisch alle curatoriumvergaderingen door twee van onze deputaten werden bezocht om gedurende enige tijd van gedachten te wisselen over de financiële aangelegenheden onze Hogeschool betreffende.

Anderzijds hebben de president-curator en de fungerende rector in de afgelopen jaren met adviserende stem aan ons werk deelgenomen en onze vergaderingen bijgewoond.

Bespreking ontvangsten en uitgaven 1974/1976

De minimumbijdrage uit de kerken bedroeg voor de jaren 1974 tot en met 1976 resp. f 4,80, f 5,70 en f 6,50 per lid en dooplid. Dank zij de belangrijke afdrachten van het Vrouwencomité en de overige inkomsten uit hoofde van giften en legaten konden de verslagjaren afgesloten worden met een batig saldo terwijl tevens belangrijke bedragen konden worden gedoteerd aan het emeriteringsfonds.

In verband met het feit dat de dotaties aan dit fonds ten laste van de exploitatierekening (22 1/2% van het honorarium van hoogleraren) niet voldoende bleken om de emeritaatsgelden te

kunnen voldoen alsmede op grond van het feit dat deputaten de voorziening onvoldoende achtten, werd besloten uit de voordelige saldi een extra bedrag te bestemmen voor dit fonds. In het vervolg van dit verslag komen wij op dit punt nader terug.

Zoals uit het financieel verslag 1976 blijkt, werd door deputaten besloten om met ingang van 1976 de legaten rechtstreeks toe te voegen aan het vermogen. Gezien het bijzondere karakter van deze ontvangsten menen deputaten, dat hier niet van normale exploitatie-ontvangsten gesproken kan worden.

Voorts werd besloten om de voorziening Onderhoud Gebouwen met ingang van 1976 eveneens toe te voegen aan het eigen vermogen. Het voorgaande houdt ten nauwste verband met het feit dat met ingang van 1 januari 1977 door de rijksoverheid een subsidie van 48 1/2% in de totale exploitatiekosten is toegekend.

Voor de specificaties van de baten en lasten voor de jaren 1976, 1975 en 1974 verwijzen wij naar de rapporten van deputaten, welke ter synode ter vertrouwelijke inzage liggen.

Samengevat luidt het beeld als volgt:

BATEN	1976	1975	1974
Collecten en giften	f 466.000,—	f 397.600,—	f 337.700,—
Legaten	" —,—	" 42.300,—	" 15.800,—
Comité Vrouwenactie	" 37.500,—	" 36.000,—	" 32.700,—
Interest	" 7.600,—	" 7.400,—	" 6.100,—
Overige inkomsten	" 56.600,—	" 37.400,—	" 18.200,—
	f 567.700,—	f 520.700,—	f 410.500,—
LASTEN			
Honoraria hoogleraren	f 276.800,—	f 249.000,—	f 226.800,—
Sociale lasten hoogleraren	" 38.200,—	" 33.600,—	" 30.200,—
Salariissen overig personeel	" 26.700,—	" 23.600,—	" 21.700,—
Sociale lasten overig personeel	" 7.700,—	" 6.900,—	" 6.100,—
Overige personele lasten	" 20.100,—	" 21.100,—	" 10.700,—
	f 369.500,—	f 334.200,—	f 295.500,—
Emeritaatsgelden incl. dotatie emeriteringsfonds	f 109.400,—	f 93.300,—	f 63.300,—
Huisvestingskosten	" 22.750,—	" 25.800,—	" 25.800,—
Kosten colleges	" 4.950,—	" 3.400,—	" 2.700,—
Diverse kosten	" 31.000,—	" 28.700,—	" 20.600,—
	f 537.600,—	f 517.400,—	f 407.700,—
BATIG SALDO	f 30.100,—	f 3.300,—	f 2.800,—
Van de kerken was gevraagd	f 466.000,—	f 408.900,—	f 342.200,—
Er is ontvangen	" 443.400,—	" 386.200,—	" 329.200,—
	f 22.600,—	f 20.800,—	f 13.000,—
Te weinig ontvangen			
Uitgedrukt in procenten kwam binnen	95,1	95,0	96,2

In november 1976 is aan de kerkeraden, door middel van een gezamenlijk schrijven van het curatorium en ons deputaatschap, medegedeeld, dat door het Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen vooruitlopend op de totstandkoming van een wettelijke bekostigingsregeling ter zake, ten behoeve van de opleiding van dienaren aan ons kerkgenootschap, gerekend van 1 januari 1977 een financiële bijdrage in de hiaraan verbonden kosten is verstrekt. De grootte van deze financiële bijdrage is voorlopig vastgesteld op een maximum van 48 1/2% van de door ons voor 1977 geraamde exploitatieuitgaven.

Jaarlijks vóór 1 januari van het jaar, voorafgaand aan het desbetreffende begrotingsjaar, dient een begroting bij het hiervoor genoemde Ministerie te worden ingediend. Het voorgaande houdt in, dat inmiddels een begroting voor het jaar 1978 door ons is verzonden.

Bij de indiening hiervan hebben wij rekening moeten houden met nog door de synode te nemen besluiten. Met name zijn wij uitgegaan van de mogelijkheid dat aan onze Hogeschool een doctoraalsopleiding zal worden ingesteld. Uit dien hoofde is met de aantrekking van zes wetenschappelijke medewerkers op part-time-basis rekening gehouden. Bovendien hebben wij een verbetering in de honorering van onze hoogleraren ingecalculeerd en reeds voor 1977 ingevoerd. Het voorgaande betekent niet, dat de honorering van onze hoogleraren hierdoor ook maar enigszins vergelijkbaar is geworden met de honorering aan andere universiteiten en hogescholen.

Reeds geruime tijd blijkt, dat het schoolgebouw met ruimtegebrek te kampen heeft als gevolg van de uitbreiding van het aantal studenten tot gemiddeld 65 personen. In dit verband heeft inmiddels een kleine verbouwing plaats gevonden waardoor twee kamers konden worden samengevoegd tot één grote collegezaal. Bovendien is het noodzakelijk gebleken om het gebouw enigszins aan te passen aan de eisen van deze tijd. Behoudens de meerdere ruimte die benodigd is voor een eventuele doctoraalsopleiding, is er dringend behoefte aan een ontmoetingsruimte alsmede aan administratie- en bibliotheekruimte. In overleg met het curatorium en de hoogleraren is een onderzoek ingesteld naar de mogelijkheid om het gebouwencomplex uit

te breiden waarmee een bedrag van circa f 750.000,— gemoeid zal zijn. Deputaten zijn van mening, dat om verschillende redenen een snelle afschrijving ten laste van de exploitatierekening in de komende jaren wenselijk is. Deputaten denken in dit verband aan een periode van 5 jaar.

Op grond van de voorgaande overwegingen hebben curatoren en deputaten na rijp beraad besloten om de minimumbijdrage uit de kerken voor 1977 niet te verhogen tot f 7,10 per lid/dooplid maar te handhaven op f 6,50 per lid/dooplid. Wij zijn van mening, dat een verlaging van de minimumbijdrage niet verantwoord zou zijn geweest.

Begrotingen 1977-1980

In verband met de reeds getroffen maatregelen en de gevolgen van de door de synode nog te nemen besluiten hebben deputaten voor 1977 tot en met 1980 de volgende begrotingen samengesteld:

LASTEN	1977	1978	1979	1980
Personeelskosten (incl. emeritaalsuitkeringen)	f 539.000,—	f 779.900,—	f 800.000,—	f 840.000,—
Bibliotheek	.. 30.000,—	.. 33.000,—	.. 35.000,—	.. 37.000,—
Huisvestingskosten	.. 35.000,—	.. 66.000,—	.. 70.000,—	.. 73.000,—
Diverse kosten	.. 33.500,—	.. 37.000,—	.. 39.000,—	.. 41.000,—
Ontvoorzien	.. 11.900,—	.. 4.100,—	.. 4.000,—	.. 4.000,—
	f 650.000,—	f 920.000,—	f 948.000,—	f 995.000,—
BATEN				
Subsidie	f 312.000,—	f 441.000,—	f 455.000,—	f 477.000,—
Vrouwencomité en giften	.. 50.000,—	.. 53.000,—	.. 56.000,—	.. 59.000,—
Collegegelden	.. 21.000,—	.. 21.000,—	.. 21.000,—	.. 21.000,—
	f 383.000,—	f 515.000,—	f 532.000,—	f 557.000,—
Blijft te dekken	f 267.000,—	f 405.000,—	f 416.000,—	f 438.000,—

Bij de hiervoor gegeven begrotingen moet in aanmerking worden genomen dat voor het jaar 1977 rekening is gehouden met een uitbreiding van docenten over de periode 1 oktober-31 december 1977. In deze begroting is nog geen rekening gehouden met een herziening van het honorarium van de hoogleraren. Voor de jaren 1978, 1979 en 1980 is daarmee uiteraard wel rekening gehouden, terwijl de uitbreiding van het docentencorps volledig is ingebouwd.

Uit vorenstaande opstellingen blijkt, dat 1977 zal sluiten met een aanzienlijk overschot omdat de bijdrage gehandhaafd bleef op f 6,50. Uit door deputaten uitgevoerde berekeningen voor de komende jaren is komen vast te staan dat bij gelijkblijvende subsidie ad 48 % van de exploitatie-uitgaven en handhaving van de minimumbijdrage per lid/dooplid op f 6,50 in het jaar 1980 de begroting geen overschot meer te zien zal geven. Dit heeft tot gevolg, dat de gewenste afschrijving in circa 5 jaar op het gebouwencomplex niet gerealiseerd kan worden. Deputaten menen derhalve u te moeten adviseren om de minimumbijdrage voor 1978 te stellen op f 7,—, voor 1979 op f 7,50 en voor 1980 op f 8,—. De stijgingen zijn gering van omvang hetgeen mogelijk gemaakt wordt door de overschotten uit de jaren 1977 en 1978, welke als eerste afschrijving kunnen dienen.

Vermogenspositie

Deze was per 31 december 1976 in ronde bedragen als volgt:

Eigen vermogen	f 233.000,—
Bestemmingsreserves:	
— Uitbreiding docentencorps	f 19.000,—
— Bibliotheekfonds	.. 10.000,—
— Fonds Jubileumgave	.. 34.000,—
	.. 63.000,—
Voorzieningen:	
— Emeriteringsfonds	f 244.000,—
— Pensioenvoorziening	.. 5.000,—
	.. 249.000,—
	f 545.000,—

In dit verband dient opgemerkt te worden, dat in het gebouwencomplex een stille reserve aanwezig is waarmee in bovenstaande opstelling geen rekening is gehouden.

Emeritering

Conform de opdracht van de synode Amsterdam-Nieuw-West 1974 werd volgens de Acts art. 48 deputaten opgedragen het vraagstuk van de emeritering van hoogleraren te bestuderen in overleg met het curatorium en eventueel in overleg met deputaten naar art. 13 K.O. Deputaten hebben in de eerste plaats onderzocht, of de mogelijkheid aanwezig was de hoogleraren voor wat de pensioenvoorziening betreft onder te brengen bij het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds op basis van vrijwilligheid.

Uit dit onderzoek bleek, dat voor opnemings in het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds het ambtenaarschap in de zin van de Algemene Burgerlijke Pensioenwet noodzakelijk is en niet

op basis van vrijwilligheid kan worden verkregen. Van ambtenaarschap is eerst sprake indien de personeelskosten van onze Hogeschool voor tenminste 51 % worden vergoed. Zelfs het subsidiëren van meer dan 50 % doch minder dan 51 % heeft het uitblijven van het ambtenaarschap tot gevolg.

Vervolgens hebben deputaten zich bezonnen op de vraag of het mogelijk zou zijn over te gaan van het omslagstelsel naar een kapitaaldeckingsstelsel. Tot op heden is gebleken, dat het omslagstelsel voldoet, getuige het feit dat de overheid voor de Algemene Ouderdomswet van hetzelfde systeem uitgaat.

Tegen deze financieringsmethode bestaat geen bezwaar in de zin van veiligheidsoverwegingen, mits de kerken in de toekomst bereid en in staat zijn om de jaarlijkse lasten op te brengen.

Uit dien hoofde kan naar de mening van deputaten dan ook niet gesproken worden van een onvoldoende voorziening voor toekomstige pensioenrechten. Heeft men twijfels over de vraag of de toekomstige generatie bereid is om de lasten te dragen van de dan geëmeriteerde hoogleraren, hetgeen door de leeftijdsopbouw gedurende een bepaalde periode een extra zware last kan betekenen, dan betekent dit, dat men terecht komt bij een kapitaaldeckingsstelsel.

Projecteert men op deze basis — uitgaande van de leeftijden op dit moment en de verwachte emeriteringsdatum — het benodigde bedrag om te zijner tijd aan de verplichtingen te kunnen voldoen, dan blijkt dat een groot bedrag benodigd is, zodanig dat aan deze verplichting niet kan worden voldaan.

Uiteraard is de hiervoor geschetste problematiek identiek bij de emeritering van onze predikanten.

In het licht van het voorgaande zou de vraag kunnen rijzen waarom deputaten de extra dotaties aan het emeriteringsfonds noodzakelijk achten. Het antwoord hierop luidt, dat men enerzijds kan denken aan een egaliseringsfonds in het geval in een bepaalde periode een aantal hoogleraren of weduwen tegelijk ten laste van het emeriteringsfonds komt of anderzijds aan de mogelijkheid om een klein deel van het emeriteringsfonds aan te wenden als koopsom in de zin van een kapitaaldeckingsstelsel.

Ter oriëntering terzake van de in het geding zijnde bedragen hebben deputaten verschillende berekeningen laten uitvoeren, nl. enerzijds op premiebasis en anderzijds op premie en koopsombasis. Afhankelijk van de stijging van de pensioenen naar rato van een percentage per jaar luiden de benodigde bedragen aan premie per jaar f 215.000,— tot f 330.000,—. In het tweede geval (premie en koopsom) bedraagt de premie f 58.000,— tot f 88.000,— per jaar en de koopsom f 730.000,— tot f 1.110.000,—.

Uit het voorgaande volgt dat de overgang naar het kapitaaldeckingsstelsel een belangrijke financiële extra last tot gevolg heeft, die gebaseerd moet zijn op de principiële uitspraak of men van het huidige systeem wil overgaan op het meer veiligheid biedende systeem van de kapitaaldekking.

Eén der deputaten kan zich met de vorenstaande overwegingen en conclusies ten aanzien van de emeritering van de hoogleraren niet verenigen en is van mening dat onze verantwoordelijkheid meebrengt, dat door middel van de een of andere vorm van pensioenvoorzieningsverzekering voor de toekomst van de hoogleraren dient te worden gezorgd en dat de lasten, hieraan verbonden, niet moeten worden vooruitgeschoven.

Voorts hebben deputaten onderzocht of het aanbeveling verdient over te gaan tot de verzekering van risico-kapitaal. Dit betekent, dat bij overlijden een kapitaal wordt uitgekeerd dat zodanig is bepaald, dat na de ingangsdatum precies het weduwenpensioen, op bepaalde grootte, kan worden gekocht. De jaarpremie hiervoor bedraagt circa f 17.000,—. Indien deze collectieve verzekering uitsluitend voor onze hoogleraren zou worden gesloten, betekent dit, dat geen gebruik gemaakt kan worden van bepaalde faciliteiten vanwege het geringe aantal.

Uit dien hoofde zou een combinatie met deputaten naar art. 13 K.O. terzake van onze predikanten gewenst zijn. Het is ons evenwel bekend, dat voor een dergelijke verzekering door genceemde deputaten geen voorstel aan de generale synode zal worden gedaan.

Ons deputaatschap is evenwel van mening, dat het sluiten van een dergelijke verzekering sterke aanbeveling verdient.

Deputaten zijn dankbaar voor de offervaardigheid der kerken waaruit de liefde voor onze Hogeschool blijkt en waardoor het mogelijk was onze arbeid te verrichten.

Het valt te betreuren, dat een enkele kerkeraad welgetoet de minimumbijdrage te voldoen en anderen volstaan met de afdracht van één collectie met voorbijgaan van het feit dat het lidmaatschap van onze kerken impliceert om ook aan de verplichtingen die daaruit voortvloeien, te voldoen om andere dan financiële redenen.

Wij leggen het gevoerde beleid aan u voor ter beoordeling en stellen u voor:

- opnieuw deputaten te benoemen;
- deputaten te machtigen de uitkeringsverplichtingen welke ontstaan door het overlijden van hoogleraren vóór het bereiken van de leeftijd van emeritering, onder te brengen bij een verzekeringsmaatschappij;
- de minimumbijdragen der kerken voor de jaren 1978, 1979 en 1980 vast te stellen op resp. f 7,—, f 7,50 en f 8,—.

Drs. H. Schuurhuis,
secretaris/penningmeester.

AANVULLING
BIJLAGE XVI
art. 46, 185 sub 2

THEOLOGISCHE HOGESCHOOL

Begroting 1981

Personeelskosten (inclusief emeritaatsuitkeringen)	f 882.000,—
Bibliotheek	" 40.000,—
Huisvestingskosten	" 76.800,—
Diverse kosten	" 43.000,—
Onvoorzien	" 4.400,—

Subsidie
Vrouwencomité en giften
Collegegelden

	f 1.046.000,—
	f 802.000,—
	" 88.000,—
	" 21.000,—

Blijft te dekken

	f 611.000,—
	f 435.000,—

BIJLAGE XVII
art. 46

RAPPORT IV VAN COMMISSIE VII — INZAKE DEPUTATEN FINANCIËEL
THEOLOGISCHE HOGESCHOOL

Met belangstelling heeft uw commissie kennis genomen van het rapport van deputaten. Uw commissie heeft u met betrekking tot dit rapport het volgende te rapporteren:

- Uw commissie heeft geconstateerd, dat belangrijke bedragen in het emeriteringsfonds werden gestort ondanks het feit dat de generale synode 1974 het voorstel van deputaten tot aanvulling van dit fonds niet heeft overgenomen. Na informatie is gebleken, dat deputaten tot toevoeging aan dit fonds zijn overgegaan omdat legaten werden ontvangen en omdat deze toevoeging geen verhoging van de vastgestelde minimumbijdragen tot gevolg zou hebben. Uw commissie acht voornoemde stortingen verantwoord en is van oordeel, dat deputaten niet in strijd met het besluit van de generale synode 1974 gehandeld hebben.
- Deputaten melden in hun rapport dat een verbetering in de honorering van de hoogleraren reeds voor 1977 werd ingevoerd. De commissie heeft zich afgevraagd of deputaten bevoegd waren uitgaven te doen in afwijking van de door de generale synode goedgekeurde begrotingen. Na ingewonnen inlichtingen bleek, dat deputaten deze verbetering in de honorering in 1977 hebben ingevoerd, nadat over 1977 een subsidie van f 312.000,— werd ontvangen als extra baten, zodat geen beroep op de kerken tot verhoging van de minimumbijdragen gedaan behoeft te worden. Deputaten zijn van mening binnen de goedgekeurde begroting te zijn gebleven.
- De commissie heeft kennis genomen van het voorstel van deputaten de kosten, verbonden aan de uitbreiding van het gebouwencomplex van de Theologische Hogeschool, geraamd op f 750.000,—, in 5 jaar ten laste van de exploitatierekening af te schrijven. Uw commissie kan na de uitvoerige bespreking van de zijde van deputaten (in comité) met deze versnelde afschrijving akkoord gaan.
- Inzake de emeritering van hoogleraren merkt uw commissie op, dat deputaten financiële zaken in hun rapport opnieuw op dit vraagstuk de aandacht hebben gevestigd. Aangezien dit rapport niet los gezien wordt van de emeritering van predikanten en het rapport van deputaten emeritiekas ook aan uw commissie ter beoordeling werd opgedragen, wordt voor de behandeling van dit vraagstuk verwezen naar rapport VII van de commissie VII.

Voorstellen

De commissie stelt voor:

- het beleid van deputaten onder dankzegging voor hun werk goed te keuren;
- opnieuw deputaten met hun secundi te benoemen;
- de minimumbijdragen der kerken voor 1978 t/m 1980 vast te stellen tot de bij de behandeling van de desbetreffende begrotingsvoorstellen te bepalen bedragen.

G. G. van Wijngaarden,
rapporteur.

BIJLAGE XVIII
art. 47

RAPPORT VAN DEPUTATEN VOOR HET STUDIEFONDS
VAN DE THEOLOGISCHE HOGESCHOOL

1. Samenstelling van het deputaatschap

In de genoemde verslagperiode onderging de samenstelling van het deputaatschap enige wijziging. Br. H. W. v. d. Brink vertrok uit het ressort van de P. S. van het Oosten en moest daarom ons deputaatschap verlaten. Ds. B. Bijleveld werd benoemd tot secundus-secretaris van het curatorium en daarmee werd ook zijn plaats vacant. Br. E. H. van Essen, door de G. S. benoemd tot secundus-penningmeester, stelde (om persoonlijke redenen) zijn functie ter beschikking. Deputaten zijn dankbaar voor het vele werk dat genoemde broeders voor het studiefonds hebben gedaan.

Het deputaatschap is nu als volgt samengesteld:

namens de P.S. van het Noorden: dr. T. Bienen, secundus: G. E. van Nee,
namens de P.S. van het Oosten: T. L. Meijer, secundus: J. Tanger,
namens de P.S. van het Westen: ds. W. J. Quist, secundus: ds. E. E. Slofstra,
namens de P.S. van het Zuiden: A. Mol, secundus: J. van Bergeyk,
namens de G.S.: J. O. Elshout als 1e penningmeester.

Dr. T. Bienen fungeert nu als voorzitter en ds. W. J. Quist als secretaris van het deputaatschap. Br. T. L. Meijer is naar interne regeling waarnemend (secundus) penningmeester.

2. Werkzaamheden van het deputaatschap

Het feit dat sinds de cursus 1972-1973 onze studenten in de theologie in aanmerking komen voor een rijksstudietoelage, heeft grote veranderingen gebracht in het aantal studenten aan wie onze kas een toelage verstrekt. Kon het rapport, uitgebracht ter G.S. van 1974 nog een getal van 8 noemen, momenteel worden nog slechts aan een tweetal studenten uitkeringen gedaan. Het betreft hier aanvullende toelagen op de rijksstudietoelage voor gehuwde studenten. De grootte van deze toelage wordt vastgesteld aan de hand van een (gezins)begroting. Ook in de afgelopen jaren maakten de meeste studenten die hiervoor in aanmerking kwamen, gebruik van de gelegenheid een boekentoelage te ontvangen. Deze toelagen zijn nu zo vastgesteld, dat een eerstejaars theologiestudent een bedrag ontvangt van f 150,—. De toelage loopt dan op tot f 750,— voor de vijfdejaars student. Met enkele heren die hun studie aan de Theologische Hogeschool voortdijg afbraken en die inderijd een uitkering uit het studiefonds ontvingen, is een regeling getroffen voor terugbetaling.

Deputaten vergaderden in de verslagperiode in totaal vijf keer.

3. Bezinning van het deputaatschap

Ook in deze verslagperiode heeft het deputaatschap zich uitvoerig en diepgaand bezonnen op de vraag, of er in de toekomst nog wel een taak voor het deputaatschap studiefonds overblijft en zo ja, welke.

Immers, nu de G.S. in 1974 besloot, „dat voortaan voor toelating tot de vooropleiding aan de Theologische Hogeschool als voorwaarde gesteld wordt het bezit van een eindexamen van het V.W.O. (Atheneum of H.B.S.), van de Pedagogische Academie, de H.T.S. of van de H.L.S.” (Acta 1974, p. 23) is het te verwachten, dat alle studenten die in de toekomst aan onze Hogeschool worden toegelaten, in aanmerking komen voor een rijksstudietoelage. Alleen in het geval dat iemand tot de studie aan onze Theologische Hogeschool zou worden toegelaten, die wel de vereiste diploma's heeft, maar om b.v. leeftijdsredenen niet in aanmerking komt voor een rijksstudietoelage, zou er bij ons deputaatschap nog een aanvraag binnen kunnen komen om deze student te voorzien van de financiële middelen om zijn studie te bekostigen.

Verder zal het in de toekomst (evenals nu) steeds gaan om zekere aanvullende uitkeringen bij de toegekende rijksstudietoelage. Deputaten vragen zich af, of deze toelagen dan wel terecht worden verstrekt, omdat het rijk een verantwoorde toelage geeft aan ongehuwde, resp. gehuwde studenten, waardoor dezen in hun levensonderhoud en studiekosten kunnen voorzien. Voorts dient bedacht te worden, dat de door ons toegekende (aanvullende) toelage voor een groot gedeelte weer in mindering gebracht wordt op de door het rijk verstrekte toelage.

De tot nu toe verleende boekentoelagen waren steeds een welkome gift aan de studenten ten behoeve van het aanschaffen van boeken, die jaarlijks in prijs stijgen, maar ook voor de aanschaf van boeken is een bedrag opgenomen in de rijksstudietoelage. Het verstrekken van de boekentoelage door ons is aardig, wordt door de studenten zeer op prijs gesteld, maar is als een op zichzelf staande uitkering niet voldoende ter honorering van de eigenlijke opdracht van deputaten.

Uit al deze overwegingen vormde zich als de mening van deputaten, dat wij met ons deputaatschap studiefonds gekomen zijn in een bepaalde afbouwfase. Wij mogen dankbaar zijn voor wat de kerken in het verre en meer nabije verleden hebben gedaan om jonge mannen de studie aan onze Hogeschool financieel mogelijk te maken. Wij mogen ook dankbaar zijn voor het feit, dat onze Hogeschool door het rijk erkend is en dat onze studenten nu uit de algemene rijksmiddelen hun studietoelagen kunnen ontvangen.

Voor ons deputaatschap betekent een en ander echter, dat als de geschetste ontwikkeling zich verder uitkristalliseert, zijn bestaansredenen komen te vervallen.

4. Financiën van het deputaatschap

Wat de financiën betreft kan meegedeeld worden, dat gezien wat boven is vermeld er door de deputaten moeilijk een begroting was vast te stellen. Het financieel overzicht over de afgelopen periode kan wel worden opgenomen. In de verslagperiode werd ontvangen:

	1974	1975	1976
Collecten	f 26.910,89	f 9.577,24	f 7.910,46
Giften en legaten	" 8.000,—	" 39.667,55	" 8.357,93
Interest	" 7.077,54	" 7.533,78	" 7.077,79
Jaarboek	" 1.054,04	" 1.191,18	" 2.498,07
	f 43.042,47	f 57.969,75	f 23.844,25
Uitgegeven werd:			
Toelagen	f 39.970,—	f 33.902,50	f 38.250,—
Onkosten	" 4.028,38	" 5.121,00	" 3.445,89
	f 43.998,38	f 39.024,10	f 41.695,89
Nadellig saldo	f 955,91		f 17.851,64
Voordellig saldo		f 18.945,65	

5. Voorstellen van het deputaatschap

- Deputaten leggen u bij deze hun handelingen voor en verzoeken u:
- ook voor de komende periode nog een eerste- en een secundus-penningmeester te benoemen, rekening houdend met een schrijven dat deputaten de synode nog zullen doen toekomen;
 - geen bijdrage voor de komende drie jaren van de kerken te vragen;
 - deputaten mandaat te geven in de door hen aangegeven richting verder te werken en hun werkzaamheden af te bouwen.

W. J. Quist, secretaris.

BIJLAGE XIX
art. 47RAPPORT II VAN COMMISSIE I — INZAKE STUDIEFONDS
THEOLOGISCHE HOGESCHOOL

Met betrekking tot het rapport van deputaten voor het studiefonds van de Theologische Hogeschool wil de commissie het volgende opmerken:

De deputaten hebben zich diepgaand bezonnen op de vraag of er in de toekomst nog wel een taak voor het studiefonds overblijft. Er worden boekentoeelagen gegeven, maar verder beperkt het werk van het deputaatschap zich op het ogenblik tot het verstrekken van aanvullende toelagen op de rijksstudietoelage voor gehuwde studenten. Hierbij wordt volgens het rapport uitgegaan van een (gezins)begroting. De aanvullende toelage is dus geen regel, want de rijksstudietoelagen zijn zo berekend, dat alle kosten van de student worden gedekt. En in deze rijksstudietoelage is voor de gehuwde student een gezinstoelage begrepen.

Dit zou tot de conclusie kunnen leiden, dat het studiefonds voor uitzonderingsgevallen zou moeten blijven bestaan. Het is begrijpelijk, dat deputaten in deze situatie menen, dat het studiefonds in een bepaalde afbouwfase is gekomen.

De commissie is echter van mening, dat het nu nog te vroeg is om aan deputaten op te dragen hun werkzaamheden af te bouwen.

De aanvullende toelagen op de rijksstudietoelage voor gehuwde studenten mogen dan geen regel zijn, steeds zullen er bijzondere gevallen zijn, waarin deze aanvullende toelage noodzakelijk is.

Bovendien is het onzeker of een student, die met een diploma P.A. of H.T.S. onze vooropleiding volgt, in de toekomst wel steeds zal worden aangemerkt als student in de zin der wet. Zal er ter ondersteuning van deze studenten geen taak blijven voor het studiefonds?

Wellicht zal het studiefonds zelfs nog een grote taak krijgen, als de generale synode besluit tot invoering van de stageperiode die wij noemden in rapport I. Heeft de student die een kandidaatexamen deed en vóór zijn beroepsaanstelling stage loopt in een plaatselijke gemeente, recht op een rijksstudietoelage? Voor de commissie ligt dit nog niet duidelijk. Het zal nodig zijn dit nader te onderzoeken. Op een volgende generale synode kan hierover wellicht meer duidelijkheid zijn. Het zou kunnen leiden tot een nieuwe formulering van de instructie van deze deputaten.

De commissie is het er overigens mee eens, dat er voor de komende drie jaren geen bijdrage van de kerken wordt gevraagd.

De commissie stelt u het volgende voor:

- deputaten voor het studiefonds te danken voor het werk dat zij hebben verricht en hun handelingen goed te keuren;
- voor de komende periode opnieuw een eerste- en een secundus-penningmeester te benoemen;
- in afwachting van een nadere bestemming van het studiefonds geen bijdrage voor de komende drie jaren van de kerken te vragen.

A. W. Drechsler, rapporteur.

BIJLAGE XX
art. 48RAPPORT VAN DEPUTATEN TOT STEUN AAN DE KERKEN ROND
DE IJSELMEERPOLDERS

A. Deputaten

Gedurende de verslagperiode was de samenstelling van het deputaatschap als volgt: namens de P.S. van het Noorden ds. J. Verhage, die onlangs werd vervangen door ds. J. Dol.

Namens de P.S. van het Oosten ds. J. Brons, die korte tijd werd vervangen door ds. J. Kievit en recentelijk werd opgevolgd door ds. P. Roca. Namens de P.S. van het Zuiden ds. G. Leendertse, die vanwege verhuizing vervangen werd door br. A. Mol. Namens de P.S. van het Westen heeft zitting ds. C. v. d. Weele.

Namens de generale synode hadden zitting ds. H. van der Schaaf, voorzitter, ds. J. de Jong, secretaris en br. J. Hartog, penningmeester.

B. Vergaderingen

Deputaten hebben in deze jaren 12 maal vergaderd, waarin de helft in het eerste jaar van deze periode. Dit hield verband met de snelle ontwikkelingen in Lelystad en met de verandering van de werker op het terrein. Bovendien had het moderamen een gesprek met de broeders in Dronten en Lelystad, terwijl het gehele deputaatschap aan Lelystad een werkbezoek heeft gebracht.

C. Werkterrein

a. Dronten. In het begin van deze periode kwam de bemoeienis van deputaten met de gemeente Oostelijk Flevoland gevestigd te Dronten tot een afronding. Dit hield verband met het zelfstandig worden van de gemeente te Lelystad (zie onder).

Reeds werd aan de vorige G.S. gerapporteerd, dat deputaten alleen nog garant zouden staan voor een eventueel exploitatie-tekort voorzover dat niet voortvloeiende uit nieuwbouw of verbouw.

Het is gebleken, dat over 1974 aan Dronten een bedrag van f 6.430,— moest worden overgemaakt. Er is aldaar nu een stabiel kerkelijk leven. De groei is min of meer tot staan gekomen.

Deputaten hebben de indruk, dat hun werk heeft mogen bijdragen tot een goede ontplooiing van het kerkewerk aldaar.

b. Lelystad. Op 15 januari werd Lelystad als zelfstandige gemeente geïnstitueerd. Het ledental groeide uit van p.m. 115 tot 190 in deze periode.

Van overheidswegen worden maatregelen getroffen om door middel van „verhoogde taakstelling” zowel Lelystad als Almere nog sneller te doen groeien.

Alhoewel ds. J. Plantinga te Dronten na het vertrek van br. G. Visser de noodzakelijke werkzaamheden heeft opgevangen, waren deputaten verheugd uitvoering te kunnen geven aan het besluit van uw synode 1974 om „een afzonderlijke kracht aan te trekken voor Lelystad en Almere”. Deputaten waren van oordeel, dat de nieuwe kracht het best een fulltime predikant zou kunnen zijn.

Uit het regelmatig contact met de broeders in Lelystad werd nl. overduidelijk, dat de aard van de bevolking met zich meebracht, dat pastoraal gezien een zo goed mogelijk gekwalificeerde kracht zou moeten worden aangesteld. Bovendien bleek het van belang, dat de bewoners ook in zondagse kerkdiensten dezelfde man ontmoeten, die in de week onder hen werkzaam is.

Zodoende kwam het na rijp beraad tot het aantrekken van een predikant d.m.v. een beroep door de gemeente Lelystad uitgebracht. De positie van deze predikant kon naar het oordeel van deputaten het best via art. 6 K.O. worden geregeld. Een overeenkomst tussen deputaten en Lelystad werd vastgesteld en de instructie van de werkzaamheden werd — met inachtneming van de instructie van deputaten — in gezamenlijk overleg opgesteld en aan de beroepsbrief toegevoegd. Op 29 januari 1976 is ds. A. Broersma bevestigd en zijn arbeid in dienst van deputaten met als standplaats Lelystad begonnen. De overloop vanuit Amsterdam naar Lelystad is groot. De bevolking neemt — in vergelijking met 1972 — grote vormen aan. Nu is 44 % onkerkelijk. Het inwonertal is 23.000, maar zal in 1984 65.000 bedragen.

Het spreekt vanzelf, dat het evangelisatie-werk grote aandacht heeft. Op dit punt worden voorzover dat mogelijk is, samengewerkt met andere kerken. Er ligt een goede overeenkomst aan ten grondslag, waarbij de bijbel als het Woord van God wordt vastgehouden. Elke participant heeft „velo-recht”, zodat alleen gezamenlijk wordt verricht, wat ieders instemming heeft.

De pas gestarte diensten voor belangstellenden vinden plaats onder verantwoordelijkheid van de desbetreffende kerk.

De samenwerking die de gemeente heeft met de Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt, buiten verband) is voortreffelijk. Voor alle duidelijkheid diene, dat de zelfstandigheid van elke kerkeraad niet wordt aangetast.

Desgevraagd verklaarde de Chr. Gerel. kerkeraad, dat opzicht, tucht en diaconaat volledig onder eigen verantwoordelijkheid plaatsvinden. Onze predikant mag met grote zegen en vreugde daar werken, terwijl ook de broeders en zusters uit de samenwerkende kerk hem volledig als „hun predikant” kunnen aanvaarden.

Van binnenuit gevoelt men zich één gemeente.

Dit blijkt o.a. uit de grote offervaardigheid ter plaatse.

Nu stelt men zich voor in enkele jaren volledig — samen — de predikantskosten te kunnen dragen.

Meer en meer blijkt de gemeente zelfstandig te kunnen functioneren en kan aan de opdracht van deputaten om zorg te dragen, dat de te stichten gemeenten zo spoedig mogelijk zelf-supporting zullen zijn, worden voldaan.

De gewenste „Bijlmermeerproblemen” blijven in Lelystad helaas niet uit. Dat vraagt intensieve behandeling. Ds. Broersma verricht nu nog het nodige werk in Almere, maar het laat zich aanzien, dat dit op korte termijn niet zo kan blijven.

Zowel in Lelystad als in Almere zal er te veel werk zijn om door één man volbracht te worden.

Het kerkewerk in Lelystad ontvangt een niet geringe steun van het feit, dat men sinds Pinksteren 1976 kan beschikken over een uitstekend kerkgebouw. Het is het laatste, dat met overheidssubsidie zal kunnen worden gebouwd. Voor Almere zullen er grotere moeilijkheden opduiken. Het kerkgebouw kwam ter plaatse tot stand door samenwerking met de eerder genoemde vrijgemaakte kerk b.v. en met steun van deputaten.

Kerkgebouw en pastorie-bouw werden volledig gerealiseerd en konden dusdanig worden gefinancierd, dat de reservering van de pensioenvoorziening van br. Visser op geen enkele wijze in gevaar kwam. T.b.v. kerkbouw kon zelfs dezelfde regel worden toegepast als in Dronten: een derde als gift.

Door de stijging van de kosten bedroeg deze gift f 76.500,—.

De definitieve afrekening van de kerkbouw heeft op het moment van dit verslag nog niet plaatsgevonden. Enkele geconstateerde gebreken worden nog op hun aard en ernst aan een nader onderzoek onderworpen.

Deputaten constateren met dankbaarheid, dat zoveel leden van de plaatselijke gemeente zich voor de verwerkelijking van de bouwplannen hebben ingezet. De ingebruikname van de gebouwen was dan ook een feest. Bij alle moeilijkheden die er zijn, kunnen we gewagen van de zegen des Heren bij de noeste vlijt, die Hij van ons vraagt.

c. **Almere.** De opbouw van kerkelijk Almere zal in de komende jaren alle aandacht vragen. Het laat zich nu al aanzien, dat die een zeer moeilijke zal zijn. We behoeven ons wat de kerkelijkheid betreft geen enkele illusie te maken. De kerk zal in Almere een marginaal verschijnsel zijn. De landelijke tendens komt men hier ongetwijfeld geconcentreerd tegen. Wat Almere als plaats betreft het volgende: Het structuurplan voor Almere (250.000 inwoners) geeft het volgende beeld:

er zullen meerdere kernen zijn met daartussen en eromheen landelijk gebied met recreatieve-, agrarische- en natuurlijke bestemmingen. De kernen zijn van verschillende grootte en zullen 5 à 10.000 tot 80 à 100.000 inwoners hebben. De centrale kern zal Almerestad zijn. In 1984 zal A-stad 19.200, A-haven 22.500 en A-drie 5.400 inwoners hebben. Reeds in 1979 moet echter Almere-haven al 10.000 inwoners hebben. De eerste bewoners zijn er al neergestreken. Ds. Broersma heeft er regelmatig contacten. Zelfs is er al activiteit rond het Chr. onderwijs. Er is intussen contact geweest tussen de kerkeraden van Lelystad en Almere, de diverse pastores, twee C.D.A.-leden van het dagelijks adviescollege en de landdrost, de heer Lammers. De overheid heeft de uitdrukkelijke wens, dat de kerken een reële taak zullen hebben bij de opvang van de bewoners en de opbouw van het nieuwe woon-gebied. Die opbouw zal mede bepaald worden door de regio.

Het is duidelijk, dat A. als overloop van Amsterdam dienst gaat doen. Er zullen directe railverbindingen komen met Amsterdam en het Gooi. Deputaten hebben door bemiddeling van de broeders in Lelystad de gegevens van het structuurplan bij de hand.

Daaruit blijkt dat Almere zal uitgroeien tot een moderne stad van 250.000 inwoners. De Zuiderzeespoortlijn zal de verbinding met Amsterdam, Amersfoort, Utrecht en Lelystad tot een aantrekkelijke maken.

Het laat zich denken, dat hier niet, zoals in de andere polders, de typische pioniersgeest zal heersen. In Almere zal men niet als „producent” arriveren, maar als „consument”, verlangend om alle voorzieningen die men op het oude land had, aan te treffen en zelfs betere! Gehele wijken worden vanuit Amsterdam naar Almere overgeplaatst. Om de aard van de bevolking te leren kennen is het wellicht interessant om te zien, hoe Almere bij de J.I. gehouden Tweede-Kamerverkiezingen heeft gestemd: 242 mensen brachten hun stem uit. Het C.D.A. kreeg 37 stemmen, de P.v.d.A. 127, de V.V.D. 32, de C.P.N. 15, D 66 kreeg er 18, DS 70 kreeg er 4, de S.G.P. 1, het G.P.V. 2, de R.K.P.N. 1, de P.S.P. 1 en de N.V.U. 1.

Wat toekomstige kerkbouw betreft zijn deputaten diligent om eventueel grond te kunnen reserveren. De gegevens die momenteel beschikbaar zijn, wijzen in de richting van toekomstige kerkbouw in Almere-stad, daar dit geografisch het beste zal zijn. Er bestaat in Almere een z.g.n. platform Almere, dat uitgaat van de R.K., de N.H. Gemeente en de Geref. Kerk.

Deelneming daaraan is onzerzijds niet mogelijk, maar lijkt deputaten ook niet gewenst. Wel is er in het persoonlijke vlak een goed contact tussen de werkers en is het mede daardoor mogelijk van de ontwikkelingen op de hoogte te blijven.

Uit de rapportage van ds. Broersma is deputaten gebleken, dat het uitermate gewenst is, dat er medio 1978 een aparte kracht voor Almere wordt aangesteld.

Deputaten stellen u voor toestemming daartoe te verlenen. Niet alleen de afstand (Lelystad-Amsterdam is 40 km), maar zeker ook de problematiek maken dit gewenst.

Polderwerk betekent, dat men bijna dagelijks ter plaatse dient te zijn. Deputaten zijn blij om na Lelystad aan deze volgende ronde te mogen beginnen. Ds. Broersma kan een en ander voorbereiden, maar het is duidelijk, dat kerkopbouw aldaar vraagt om een zeer slagvaardig beleid en een volledig beschikbare, gekwalificeerde werker.

D. Financiën

De financiële positie van ons deputaatschap is goed te noemen. Niet alleen kon het negatieve vermogen worden aangevuld, maar zelfs konden wij een begin maken met de vorming van een beschikbare vrij eigen vermogen, conform het advies van deputaten financieel. Ongeveer 80 % van de verplichte minimumbijdragen komt binnen. Helaas blijven er plaatselijke kerken, die t.a.v. hun verplichtingen volkomen independentistisch denken. Ook na correspondentie verandert dat nauwelijks. Wellicht kan het zinvol zijn, dat uw vergadering daarop opnieuw wijst.

Dat desondanks de financiën geen al te grote zorgen baren, is mede te danken aan de bijzonder grote offervaardigheid van de gemeente Lelystad. Zelfs worden momenteel de vaste vrijwillige bijdragen die vanuit Almere binnenkomen, voor toekomstig Almere gereserveerd. Bovendien is het uiteraard gunstig, dat deputaten niet voor de pensioenvoorziening van ds. Broersma behoeven te zorgen. De steun die aan de kerkbouw te Lelystad kon worden gegeven, is mede daardoor mogelijk geworden.

Een en ander is de opbouw van Lelystad zeer ten goede gekomen. Als men bedenkt, dat mede door de financiële steun van de Geref. Kerk (vrijgemaakt b.v.) men zich voorstelt in 1977 50 % van de predikantskosten te kunnen dragen, dan mag van een verheugende ontwikkeling worden gesproken.

Het behoeft geen betoog, dat deze voorspoedige ontwikkeling mede te danken is aan de uitstekende samenwerking met voornoemde kerk.

De geestelijke eenheid is in Lelystad absoluut primair, maar dit heeft — en eigenlijk kan dat ook niet anders — ook gevolgen voor de gezamenlijke financiële inspanning, die men zich getroost.

Uit dit verslag moge voorts duidelijk zijn, dat Almere zich ook financieel meldt. Zowel voor een toekomstige werker, als ook t.a.v. toekomstige kerkbouw dienen vanaf heden de gelden gereserveerd te worden. Uw vergadering zal hiervan in de begroting de weerslag zien. De overige financiële gegevens gelieve u in de bijlage aan te treffen.

E. Samenvatting:

Alles overziende, zijn deputaten de Here dankbaar, dat ons in de afgesloten verslagperiode zoveel goeds geschonken is en dat aan de materiële en geestelijke opbouw van het kerkelijk leven zoveel kon en mocht worden gedaan. De Geest van Pinksteren is op ons gebed ook over de nieuwe polders gegaan. Dat betekent niet, dat wij met emeritaat kunnen. Het noopt uw deputaten tot voortdurende en nauwgezette arbeid. Deze arbeid wordt met vreugde en in bijzonder goede teamgeest verricht. De broederschap in ons deputaatschap staat onder Gods zegen op hoog peil en de contacten met Lelystad zijn open en eerlijk.

Na dit alles doen uw deputaten u de volgende voorstellen:

1. het in het rapport geschetste beleid van uw goedkeuring te voorzien;
2. de verplichte minimumbijdragen voor ons deputaatschap vast te stellen op voor 1977 en 1978 f 1,20; voor 1979 en 1980 op f 1,30;
3. toestemming te verlenen om met ingang van medio 1978 opnieuw een kracht aan te trekken, nu voor Almere;
4. opnieuw voor de lopende arbeid deputaten te benoemen. Onzerzijds behoeven u separaat geen voorstellen omtrent benoemingen te worden gedaan.

Wij wensen uw vergadering het licht van Gods Geest toe bij alle arbeid, zowel in het algemeen als ook t.a.v. het daarbij aan u voorgelegde rapport. Moge de grote Bouwheer, Jezus Christus, Zijn kerk bouwen mede door het werk van ons deputaatschap.

J. de Jong, secretaris.

DEPUTATEN STEUNVERLENING AAN KERKEN IN DE POLDERS ROND HET IJSELMEER EXPLOITATIEREKENING 1976

BATEN	1976	1975	1974
Collecten	f 73.145,82	f 57.805,23	f 44.224,88
Giften	„ 30,—	„ 34,—	„ 10,—
Rijkssubsidie	„ —,—	„ 950,—	„ 850,—
Interest	„ 3.333,73	„ 3.387,07	„ 6.654,53
	f 76.509,55	f 62.177,20	f 51.739,21

LASTEN

Algemene kosten	f 3.425,20	f 8.840,80	f 5.639,13
Honorarium en bijkomende kosten	„ 27.228,95	„ —	f 30.249,70
Pensioenuitkering	„ 5.583,—	„ 5.452,80	„ 732,—
Premieheffing	„ —	„ 588,—	„ —
Verhuiskosten	„ 1.475,—	„ —	„ —
Autokosten	„ 4.666,66	„ —	„ 3.720,15
Toevoeging pensioenvoorziening	„ 10.000,—	„ 5.000,—	„ 5.000,—
Reserve kerkbouw	„ 7.500,—	„ 22.500,—	„ —
Kosten Lelystad	„ —	„ —	„ 620,50
Exploitatietekort Dronten 1974	„ —	„ 6.430,—	„ —
Lelystad 1976	„ 2.150,25	„ —	„ —
	f 62.029,06	f 48.819,60	f 45.951,48
Batig saldo	f 14.480,49	f 13.357,60	f 5.777,73

BEGROTINGEN POLDERDEPUTATEN

	1977	1978	1979	1980
Honorarium + bijkomende kosten Lelystad ¹⁾	f 40.000,—	f 20.000,—	f 10.000,—	f 5.000,—
idem Almere ²⁾	„ —	„ 20.000,—	„ 40.000,—	„ 44.000,—
Autokosten	„ 6.000,—	„ 6.500,—	„ 7.000,—	„ 7.500,—
Algemene onkosten	„ 3.500,—	„ 4.000,—	„ 4.500,—	„ 5.000,—
Kosten Lelystad	„ 3.000,—	„ —	„ —	„ —
Kosten Almere	„ —	„ 2.000,—	„ 2.000,—	„ 3.000,—
Lectuurverspreiding	„ 1.500,—	„ —	„ 500,—	„ 1.000,—
Pensioenuitkering	„ 5.000,—	„ 5.000,—	„ 5.000,—	„ 5.000,—
Toevo. pensioenreserve	„ 10.000,—	„ 10.000,—	„ 10.000,—	„ 10.000,—
Toevo. reserve kerkbouw	„ 7.500,—	„ 15.000,—	„ 15.000,—	„ 15.000,—
Expl. nieuwbouw Lelystad	„ 9.000,—	„ 5.000,—	„ —	„ —
	f 85.500,—	f 87.500,—	f 94.000,—	f 95.500,—
Giften	„ 100,—	„ 100,—	„ 100,—	„ 100,—
Rente	„ 500,—	„ 3.000,—	„ 4.000,—	„ 5.000,—
	f 84.900,—	f 84.400,—	f 89.900,—	f 90.400,—
: 70.000	afgerond „ 1,20	„ 1,20	„ 1,30	„ 1,30

¹⁾ aflopend i.v.m. stijgende bijdrage Lelystad.

²⁾ uitgangspunt m.i.v. 1 juli '78 draagt dit deputaatschap de lasten van een nieuwe werker in Almere.

³⁾ verhoogd i.v.m. stijgende bouwkosten.

BIJLAGE XXI
art. 48

RAPPORT V VAN COMMISSIE V — INZAKE STEUN KERKEN POLDERS

- Dankbaarheid is er bij de commissie over het feit, dat deputaten hun werk in Dronten konden afronden.
- De groei van de stad Lelystad is enorm. Dat nu reeds daar een predikant werkzaam is én dat de gemeente aldaar eveneens kan beschikken over een eigen kerkgebouw, stamt eveneens tot dankbaarheid. Het is fijn, dat het kerkelijk leven zich daar zo kan ontplooiën.
- Op de vraag van uw commissie, onder wiens verantwoordelijkheid de zo goede samenwerking in Lelystad tussen onze gemeente aldaar en de Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt, buiten verband) plaatsvindt, werd ons geantwoord, dat dit valt onder de verantwoordelijkheid van de gemeente van Lelystad en de classis Zwolle.
- Duidelijk blijkt uit dit rapport van deputaten, dat nu Almere de aandacht en de steun van de kerken verdient. Dat onze kerk van meet af aan in deze nieuwe stad aanwezig moet zijn, is ook de mening van uw commissie. Of reeds medio 1978 daar een aparte kracht in Almere aanwezig moet zijn, kan uw commissie moeilijk overzien. Er blijkt nu, medio 1977, één gezin te wonen. Het lijkt de commissie verstandig toe in ieder geval een principe-uitspraak te doen, dat er een werker moet komen. Deputaten kunnen dan, in overleg met de gemeente van Lelystad, een nader tijdstip vaststellen, waarop deze werker zal kunnen beginnen.
- De commissie stelt voor:
 - deputaten te danken voor hun werk en hun beleid goed te keuren;
 - deputaten mandaat te geven een afzonderlijke kracht aan te trekken voor Almere, dit met inachtneming van het onder 4 vermelde;
 - opnieuw een voorzitter, secretaris en penningmeester te benoemen.

A. van der Veer, rapporteur.

BIJLAGE XXII
art. 49

RAPPORT VAN DEPUTATEN KERK EN RECREATIE

A. Samenstelling van het deputaatschap:

De synode van 1974 benoemde als deputaten ds. J. Westerink, voorzitter, ds. P. N. Ribbers, secretaris, br. H. W. van den Brink.

B. Vergaderingen

Deputaten vergaderden in de afgelopen periode driemaal.

C. Werkzaamheden

Om aan de opdracht van de synode van 1974 — zoals genoemd in de Acta onder art. 54 sub 3 — te voldoen richtten deputaten een schrijven aan alle kerkeraden van onze kerken, welk schrijven vergezeld ging van een aantal vragen. Van ruim 70 kerkeraden ontvingen deputaten antwoord. Dus bijna de helft reageerde. Naar onze mening gaf de enquête (d.w.z. de antwoorden op de gestelde vragen) een vrij betrouwbaar beeld van hetgeen betreffende de recreatie leeft in onze kerken. Zr. S. P. Sturm uit 's-Gravenhage was zo vriendelijk de ontvangen antwoorden te rubriceren en te verwerken in een statistiek.

Deputaten willen graag hun waardering uitspreken voor de vele arbeid die deze zuster in dit opzicht voor ons deputaatschap heeft verricht.

Het is uiteraard niet mogelijk dit alles in het rapport, dat wij u hierbij aanbieden, te noemen. Uit de beantwoording van de vragen is ons in ieder geval wel gebleken, dat de ontwikkeling van de recreatie — en met name van de weekendrecreatie — in onze kerken ongeveer hetzelfde beeld vertoont als landelijk te zien is. Daarbij moet wel worden aangetekend, dat er plaatselijk grote verschillen zijn.

Wanneer de ontvangen antwoorden representatief zijn voor het geheel van onze kerken — en wij meenden daarvan te kunnen uitgaan — kunnen wij concluderen, dat in ongeveer 60 % van de kerken de weekendrecreatie een rol speelt.

Opmerkelijk is vervolgens, dat slechts in (ongeveer) de helft van deze kerken de problematiek met de betreffende leden wordt doorgesproken. Wel hebben deputaten de indruk, dat door genoemd schrijven de kerken a.h.w. op dit probleem zijn „gedrukt“.

Meerdere kerken antwoorden in antwoord op de vraag „wijst u de leden op bovengenoemde gevaren en mogelijkheden?“ dat zij van plan waren aandacht aan deze zaak te besteden, terwijl uit de antwoorden ook duidelijk werd, dat door sommigen de problematiek (eerder) niet werd gezien.

Het lijkt deputaten — gezien de ontvangen antwoorden — niet nodig er bij de kerken op aan te dringen in de zomermaanden aparte diensten te (doen) houden in die streken, waar in de naaste omgeving geen Chr. Geref. Kerk is.

Dit zou waarschijnlijk slechts heel sporadisch mogelijk en noodzakelijk zijn.

Blijkens de gehouden enquête zag geen der kerkeraden deze mogelijkheid. Wel werden deputaten door één van de leden van de kerken t.a.v. het (doen) beleggen van kerkdiensten benaderd. Deze broeder verwezen wij naar de plaatselijke kerk.

Deputaten ontvingen niet de opdracht kerken financieel te steunen bij de geestelijke verzorging van de recreanten en hebben ook niet het recht een collecte van de kerk te vragen. Wij hebben ook niet de indruk gekregen, dat — over het geheel genomen — de financiën de grootste moeilijkheid vormen bij de verzorging van de recreanten.

Een uitzondering moeten wij maken voor de kerk van Haamstede, waar weinig leden de zorg dragen voor vele honderden recreanten.

Het was onze bedoeling uw vergadering te vragen deputaten naar art. 11 toestemming te geven in dit bijzondere geval bijstand te mogen verlenen zonder inachtneming van bepalingen die bij het bepalen van „gewone aanvragen“ (zoals grootte van de gemeente) doorslaggevend zijn.

Deputaten voornemens berichten ons aangaande deze zaak zelf voorstellen te zullen doen aan uw vergadering.

Op het moment, dat dit rapport samengesteld wordt, zijn de voorstellen dienaangaande van deputaten naar art. 11 ons nog niet exact bekend, maar wij mogen u toch wel naar deze voorstellen verwijzen en de synode verzoeken of deputaten naar art. 11 of ons deputaatschap te machtigen in bijzondere gevallen ook bijzondere maatregelen te mogen nemen.

Ingevolge de opdracht van uw vergadering hebben deputaten zich ook verder bezonnen op de huidige situatie.

In ons vorige rapport schreven we onder C 2: Of deze ontwikkeling zo door zal gaan is niet te voorspellen.

Het blijkt, dat ondanks de economische recessie de recreatie nog toeneemt. Het percentage van de Nederlandse bevolking, dat met vakantie gaat, groeide in de periode van 1969 tot 1975 (de cijfers over het afgelopen jaar zijn op dit moment nog niet bekend) van 42,8 tot 53,8. Dit betekent, dat in 1969 8,4 miljoen Nederlanders met vakantie gingen en in 1975 7,2 miljoen. Merkwaardig is daarbij, dat de tweede vakantie steeds meer in zwang komt. In 1969 genoten nog „slechts“ 900.000 personen zo'n tweede vakantie. In 1975 waren het er reeds twee miljoen. Dus: In 1975 gingen 7,2 miljoen Nederlanders éénmaal met vakantie

en van die 7,2 miljoen gingen 2 miljoen nog een tweede keer. Het aantal Nederlanders dat de eerste en/of tweede vakantie in het binnenland heeft doorgebracht is in de absolute zin gestegen, procentueel echter iets teruggelopen. In 1969 bleven 3,5 miljoen (53 %) in eigen land, in 1975 4,5 miljoen (49 %). In 1969 werd 14 procent van alle binnenlandse vakanties doorgebracht in caravans of vouw-wagens, in 1975 bleek dit percentage bijna verdubbeld tot 27. Bij dit caravangebruik waren in 1975 ruim 1,2 miljoen Nederlanders betrokken. Dit impliceert, dat 1,2 miljoen Nederlanders ook OVER ACCOMMODATIE BESCHIKKEN VOOR EEN VASTE (WEEKEND) STANDPLAATS OP EEN CAMPING.

Tweede woningen en zomerwoningen

Over het tweede woningbezit zijn geen landelijke cijfers beschikbaar. In sommige provincies is men naarstig bezig dit verschijnsel te onderzoeken. Interessant is een inmiddels afgesloten onderzoek in Zeeland. Daar bleek het bestand aan tweede woningen tussen 1966 en 1973 van 1533 tot 4662 te zijn toegenomen, dus ruim verdrievoudigd. Bij deze aantallen komt het in kleine plattelandskernen reeds voor, dat één op de vijf of één op de zeven woningen als tweede woning in gebruik is! Daarnaast kent deze provincie een groeiend aantal „zomer-woningen“. Hiermee worden die zelfoverblijven aangeduid, welke niet voldoen aan alle eisen voor permanente bewoning. Zeeland kende in 1975 reeds 9240 zomerwoningen en op basis van bestaande bouwplannen verwacht men daar binnen zeer afzienbare tijd een uitbreiding tot ruim 14.000. Met betrekking tot de tweede woning kunnen vergelijkbare ontwikkelingen worden vermoed in de provincie Friesland.

Verhoogde mobiliteit

Wat hierboven opgemerkt is t.a.v. de recreatie als zodanig (nl. dat de ontwikkeling ervan doorgaat, alle sombare verwachtingen ten spijt) geldt ook van de mobiliteit. De auto is nu wel gemeengoed. De tweede auto is in opmars. Dat dit grote gevolgen heeft — niet alleen voor de weekendrecreatie en de zomervakantie! — behoeft naar de mening van uw deputaten niet met zoveel woorden te worden aangevoerd.

Consequenties

Wat de consequenties van een en ander zijn voor onze kerken, is uiteraard niet exact te zeggen. De door de deputaten gehouden enquête heeft uitgewezen, dat in 60 % van onze kerken de weekendrecreatie een rol speelt. Men kent het verschijnsel van het periodiek afwezige gezin, dat naar zijn weekendverblijf is, men kent ook ongetwijfeld het verschijnsel van de periodiek in de kerk komende weekendganger. Er is momenteel geen enkele reden (wie kan in de toekomst zien???) om aan te nemen, dat de ontwikkeling van de weekendrecreatie zal stoppen. Niet alleen neemt de welvaart nog steeds toe — zij het dan wellicht in meer genivelleerde vorm! — MAAR OOK HET BESTEDINGSPATROON WIJZIGT ZICH. Zeker ook in die zin dat méér wordt gespendeerd ten gunste van een zo prettig mogelijke inrichting van de „vrije“ tijd. (Men sluit rustig nog een hypotheek om een weekendverblijf te kunnen kopen). Kerkeraden zullen — naar de mening van deputaten — dan ook attent moeten worden, zijn en blijven op de gevolgen van het recreatie- en tijdbestedingspatroon, zoals dat in de samenleving bezig is te groeien.

Conclusies

Het lijkt deputaten noodzakelijk (of tenminste zeer belangrijk), dat onze kerkeraden op de hoogte worden gebracht van de resultaten van de gehouden enquête. Het behoeft nl. o.l. geen betoog, dat de situatie van kerk tot kerk zeer verschillend kan zijn. Men dient daarom — naar onze mening — op de hoogte te zijn én van datgene, wat zich op landelijk niveau afspeelt en van het feit, dat deze dingen ook daar een rol kunnen gaan spelen, waar ze tot nu toe geen rol (van betekenis) hebben gespeeld. Vervolgens lijkt het deputaten wenselijk, dat de kerken op de hoogte gebracht worden van de hierboven geschetste ontwikkelingen en verwachtingen. Niet alleen om er kennis van te nemen, maar ook om er rekening mee te houden! Met name in het pastorat. Onze voorstellen zijn mede door deze overwegingen bepaald. In ons schrijven aan de kerkeraden is aan de pastorale zijde van deze zaak ruime aandacht gegeven. Dit alles in het rapport aan uw vergadering te herhalen lijkt ons overbodig.

D. Voorstellen

Deputaten stellen u voor:

1. Aan deputaten op te dragen opnieuw een schrijven aan de kerkeraden te richten, in welk schrijven niet alleen gewezen wordt op de gevaren die hier dreigen, maar hen ook attent te maken op de roeping t.a.v. die leden, die op welke wijze dan ook met de weekendrecreatie te maken krijgen.
2. Deputaten op te dragen voort te gaan met de bezinning zoals in de opdracht van de voorlaatste synode is omschreven én de ontwikkeling te blijven volgen.
3. Opnieuw deputaten te benoemen, c.q. te herbenoemen.

Naschrift

Na afsluiting van dit rapport ontvingen wij van deputaten kas onderlinge bijstand een schrijven d.d. 25 maart.

Aan dit schrijven ontleen wij het volgende:

„Binnen het raam van de voor ons deputaatschap geldende instructie kunnen wij niet verder gaan dan de toezegging van steun tot ten hoogste 25 % van het totaal der predikantskosten.

Aangezien het probleem Haamstede binnen het kader van onze instructie niet op te lossen is, adviseren deputaten u deze zaak ter kennis te brengen van de generale synode, eventueel met het verzoek ons deputaatschap te machtigen dat voor dit incidentele geval van de geldende instructie wordt afgeweken.“

Hieruit blijkt dus dat deputaten zelf niet — zoals wij eerst op grond van mondelinge mededelingen vermoedden — met een voorstel van dien aard zich tot uw vergadering zullen richten.

Hoewel het waarschijnlijk ongebruikelijk is, dat het ene deputaatschap voorstellen doet tot machtiging van een ander deputaatschap, willen wij toch het voorstel van bedoelde deputaten overnemen en in dit naschrift aan uw vergadering voorleggen.

P. N. Ribbers, secretaris.

BIJLAGE XXIII

art. 49

RAPPORT VII VAN COMMISSIE V — INZAKE KERK EN RECREATIE

1. De uitslag van de enquête die dit deputaatschap hield, onderstreept opnieuw de noodzaak van een voortdurende bezinning op de niet-evangelisatorische aspecten van de problematiek kerk-recreatie.
2. De commissie is met de deputaten van mening dat daarom ook de kerken op de hoogte gebracht moeten worden van de in het rapport geschetste ontwikkelingen en verwachtingen omtrent de voortgang van de recreatie.
3. Deputaten vragen toestemming opnieuw een schrijven aan de kerkeraden te mogen richten. De commissie is van mening, dat dit in het verlengde ligt van het besluit dat de generale synode van 1974 (art. 54 sub 3) heeft genomen. Het lijkt ons juist toe, dat de resultaten van de bezinning van dit deputaatschap niet alleen de synode, maar ook de kerken voortdurend bereiken.
4. Begrip heeft de commissie voor het wat uitzonderlijk verzoek van deputaten (hun taak is immers bezinning en geen andere) in verband met de gemeente van Haamstede. Er zijn namelijk niet veel plaatsen op te noemen, waar een zo kleine gemeente de zorg heeft voor zoveel recreanten. Toch acht uw commissie zich niet bevoegd en ook niet in staat, met de weinig ons beschikbare gegevens, zich positief op te stellen achter het verzoek van deputaten. Het lijkt ons echter juist, dat de synode deputaten kas o.b. gelast naar dit alles een nader onderzoek in te stellen om zo te onderzoeken of er reden is om in dit concrete geval af te wijken van hun instructie en, indien dit het geval is, hun mandaat te geven de gemeente van Haamstede zo financieel bij te staan, dat er een predikant kan worden aangetrokken, en daarover op de komende generale synode te rapporteren.
5. De commissie stelt voor:
 - a. deputaten te danken voor hun werk en hun beleid goed te keuren;
 - b. deputaten op te dragen voort te gaan met de bezinning op de problematiek van kerk en recreatie;
 - c. deputaten verder op te dragen de kerken voortdurend op de hoogte te houden van de resultaten hiervan;
 - d. het verzoek van deputaten over de extra ondersteuning van de kerk van Haamstede te leggen in handen van deputaten kas o.b. en hun opdracht te geven te onderzoeken of er in dit concrete geval aanleiding is af te wijken van hun instructie en dan daarnaar te handelen;
 - e. van dit alles de volgende generale synode te rapporteren;
 - f. opnieuw deputaten te benoemen.

A. van der Veer, rapporteur.

BIJLAGE XXIV

art. 52

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VAN DE AMBTELIJKE BEARBEIDING VAN SCHIPPERS

Samenstelling deputaatschap

Het deputaatschap bestaat uit:

ds. Th. Ruffers	— 1e voorzitter;
ds. W. de Jooze	— 2e voorzitter;
P. Vree	— secretaris-penningmeester;
K. de Waal	— secundus secretaris-penningmeester;
ds. G. J. Buijs	
ds. A. Rebel	
ds. M. Vlietstra	— algemeen secundus.

Adviseurs van deputaten zijn:

G. Bruins te Zwijndrecht,
J. Pöker te Dordrecht (ouderling),
N. v. d. Veen te Kampen (ouderling).

Eens per kwartaal vindt een vergadering plaats: de adviseurs en de secundus secretarissenpenningmeester woonden vrijwel steeds de vergadering bij.

Ontwikkelingen in de binnenscheepvaart

1. Globaal genomen was de scheepvaart vóór de eerste wereldoorlog „domicilieplaats” gebonden. De kerkelijke verzorging concentreerde zich op de oplegtijd van medio december tot begin februari. De gezinnen waren in diverse gevallen in de domicilieplaats aan de wal. Na de eerste wereldoorlog werd de vaart wilder. Men voer minder volgens vaste patronen. Dit werd helemaal doorbroken toen in 1933 de evenredige vrachtverdeling werd ingevoerd. De schepen, die inmiddels niet meer van hout of van ijzer, maar van staal waren, hoefden tijdens de winterperiode niet meer opgelegd te worden. Het contact met de kerk werd moeilijker. Er ontstond een hiaat in de geestelijke verzorging.
2. De technische ontwikkeling zette door: van lieverlee kregen veel schepen de beschikking over motorische kracht, al was deze in het begin van bescheiden aard (opduwers en zijschroeven). In de loop van de vijftiger jaren werd overgegaan op grotere schepen met sterker motorvermogen. De grotere investeringen noopten tot grotere activiteit. Langzamerhand kwam het werktarief van de scheepvaart meer in het buitenland te liggen (momenteel vaart ca. 40 % van de schepen internationaal en ligt minstens 75 % van de arbeidsprestatie van de Nederlandse binnenscheepvaart over de grens). Er zijn twee hoofdstromen te onderscheiden: de grotere schepen naar Duitsland (en via de Moosel naar Frankrijk) en de schepen tot ongeveer 350 ton (spitsen) naar België en Frankrijk.
3. Intussen ontstond ook de continu-vaart in de vorm van o.a. de duwvaart met een bezetting van uitsluitend mannen. Verder werden van invloed de saneringsregeling (voor schippers van 55 jaar en ouder op schepen beneden de 300 ton) en de leerplicht voor de schipperskinderen. Dit had een verdere uitdunning van de varende bevolking, die tussen 1920 en 1950 al was teruggelopen van bijna 60.000 naar 38.000, tot gevolg.
4. Een en ander moet niet de gedachte wekken, dat de scheepvaart een aflopende zaak zou zijn. Bij een geringer aantal schepen is de totale tonnage nog steeds stijgende. In eigen kring is het aantal varende eenheden (gezinnen en alleenvarenden) de laatste jaren gedaald met ca. 20 % (zie verder „Ledenbestand”). Ook wordt de vaart een bedrijf met opvallend veel jongeren beneden de 40 jaar. Boven die leeftijd zijn er velen aan de wal gegaan mede om het schoolgaan van de kinderen. Dit betekent, dat degenen die jonger zijn en zij die oudere kinderen aan boord hebben wat extra vertegenwoordigd zijn en dat de groep met schoolgaande kinderen kleiner wordt.

Activiteiten

1. Jaarlijks wordt in Rotterdam (Noordsingel) in de middaguren een kerstfeestviering gehouden. Deze bijeenkomst wordt steeds druk bezocht; het is een uitstekende gelegenheid voor de schippers om contact met elkaar te houden.
2. Tevens wordt eenmaal per jaar, meestal in het winterselzoen, een schippersdag georganiseerd. Door predikanten worden inleidingen verzorgd o.a. over „De dagelijkse omgang met God” en „Wat is Christelijk Gereformeerd (over onze identiteit)?”. Ook de algemeen maatschappelijke problemen komen aan de orde. Deputaten houden vooral door dit soort bijeenkomsten goede voeling met de problematiek in de schipperswereld.
3. Begin 1975 is te Dordrecht ingericht een internaat voor schipperskinderen uitgaande van de Gereformeerde Gemeenten. Namens deputaten is als adviseur aan de stichting toegevoegd: br. J. Pöker, primus en ds. W. de Jood, secundus. Het internaat heeft een capaciteit van 140 kinderen; van christelijke gereformeerde zijde zijn ongeveer 10 kinderen opgenomen (de huidige bezetting is ca. 90).
4. Op zijn verzoek heeft één der gereformeerde schipperspredikanten, ds. A. C. Verheul, een vergadering van deputaten bijgewoond en ons deelgenoot gemaakt van zijn visie en ervaringen (deze predikant bezocht en kent meerdere chr. geref. schippers onder de grote rivieren). Met als achtergrondgedachte om tot nader contact te geraken en mogelijkheden af te tasten voor samenwerking op enig punt, hebben ons vanuit het deputaatschap voor geestelijke verzorging van schippers van de Gereformeerde Kerken enige brieven bereikt. Deputaten hebben geantwoord, dat een nauwere samenwerking nog niet zal worden geëffectueerd wegens gemis van een eigen predikant voor dit werk. Zodra de vacature is vervuld, zullen deputaten zich hierop nader bezinnen. Wel heeft één onze predikanten een preekbeurt vervuld in Mannheim (W.-Dld.) en tevens bezoeken afgelegd.

Vaste toezeggingen voor regelmatige preekbeurten (wat hoofdzakelijk door gereformeerde predikanten geschiedt) konden wegens eerdergenoemde reden niet worden gedaan. Deputaten werden op de hoogte gesteld van het feit dat in Rogny (België) Hollandse kerkdiensten worden gehouden.

Christelijke gereformeerde predikanten-deelname zou op prijs gesteld worden. Deputaten zijn hierop attent en zullen predikanten hiervoor benaderen.

5. Diverse activiteiten buiten de directe verantwoordelijkheid van deputaten:
 - a. arbeid van schippersouderlingen;
 - b. christelijke gereformeerde medewerking in Rotterdamse schippersraad;
 - c. schippersteam te Zwolle.

Publikatie-organ „De Vaste Koers”

1. De Vaste Koers verschijnt maandelijks (behalve in de maand juli).
2. Redacteur is ds. Th. Ritters te Deventer.
3. Vaste rubrieken zijn:
 - A. meditatie;
 - B. catechisatie-rubriek door ds. W. de Jood.
4. Vrije rubrieken:
 - A. nieuws en artikelen uit andere chr. geref. bladen;
 - B. berichtgeving werkzaamheden deputaten;
 - C. activiteiten;
 - D. familie- en adresberichten;
 - E. informatieve artikelen.
5. De meeste schippers zijn geabonneerd op het algemeen schippersblad (De Schuttevaer) waarin zij worden voorgelicht over algemeen maatschappelijke vraagstukken.
6. Via de catechisatie-rubriek wordt op specifiek gerichte vragen (b.v. avondmaatsviering als gast elders) ingegaan.
7. De abonnementsprijs groot / 6,— per jaar is in de verslagperiode niet verhoogd. Op een gedeelte van de abonneementen wordt geen betaling ontvangen; dit betreffen vooral present-exemplaren en nummers ten behoeve van kerkeraden.
8. Bij het functioneren van een eigen schipperspredikant overwegen deputaten het blad te laten vervallen en te volstaan met een periodieke rondzendbrief.

Geestelijke verzorging

De mogelijkheden en zorgen rond de geestelijke verzorging van de schippers laten zich het best vertolken door een (voor sommige situaties) vergelijking te trekken met de geestelijke verzorging aan de wal.

- A. De bereikbaarheid op het schip is uiteraard moeilijker en meer tijdsintensief.
- B. Aan wal kan men een bezoek van te voren aankondigen, op het schip komt een bezoek gezien de afwijkende, vaak wisselende indeling van arbeidsuren wel eens minder gelegen.
- C. Het onderwerp van het bezoek is minder doelgericht door onbekendheid van predikant en bezochte. De entree is vaak rommelig.
- D. Er is sprake van wederzijdse beeldvorming, vooral in de fase van het elkaar nog niet kennen.
- E. Het groepswerk neemt af (men neemt deel als men er toevallig is); het werk wordt incidenteel waardoor de continuïteit gaat ontbreken.
- F. Door sneller en meer varen (zie ontwikkelingen in de binnenscheepvaart) wordt het geestelijk isolement van de schipper groter.
- G. Er komen meer buitenkerkelijke echtparen, die wel van schippers- en kerkelijke afkomst zijn.
- H. De coördinatie van medewerkers verloopt stroever door de vele wisselingen van standplaats.
- I. Uit het voorgaande blijkt, dat de vastlegging van administratieve gegevens problematisch blijft.
- J. Contacten met andere (kerk-)genootschappen in de ligplaats (meevieren erediensten, avondmaal etc.).

Meer dan ooit is in het schipperspastoraat voor de gehele geestelijke arbeid maar één vorm beschikbaar: nl. het gesprek (terwijl aan de wal meer vormen beschikbaar zijn).

Indien het mogelijk is dat de schippers deelnemen aan het kerkewerk, blijkt dat dit meestal geschiedt via de persoon van de pastor.

Ledenbestand

Eind 1975 is een nieuwe adresgids (in losbladige vorm) opgesteld onder de naam „adresboek voor onze schippers”.

De gegevens voor dit adresboek zijn verkregen middels een rondzendbrief aan kerkeraden en schippers en bevatten uitsluitend praktiserende schippers.

Uit deze gids kunnen de volgende cijfers worden afgeleid:

Gemeenten met schippers	30
Gemeenten zonder schippers	142
totaal	172

De concentratie van schippers ligt in de regio Rotterdam/Dordrecht. Een verdeling naar belijdende leden en doopleden geeft:

belijdende leden mnl.	88
idem vrl.	83
doopleden mnl.	117
idem vrl.	101
totaal	389

Hierbij dient rekening te worden gehouden met circa 10 personen, die wel tot een schippersgezin behoren, waarvan man of vrouw belijdend lid is, maar niet in onze kerkelijke registers staan ingeschreven.

De gemiddelde leeftijd van het gezinshoofd is 38 jaar.

Het adresboek uit 1972 bevatte ca. 440 leden, waarbij opgemerkt moet worden, dat dit cijfer door omstandigheden enigszins is geflatteerd.

De conclusie uit bovenvermelde cijfers is, dat het schippersbestand een dalende tendens vertoont.

Administratie

De administratie wordt op accurate wijze gevoerd door het kerkelijk bureau te Schiedam. In aansluiting op het in de vorige verslagperiode vermelde terzake van de hoge kosten van dit bureau kunnen wij tot ons genoegen mededelen, dat deze kosten aanzienlijk zijn gedaald.

De administratie van „De Vaste Koers“ is in goede handen van br. J. C. Schoemaker te Uithoorn; deze persoon heeft ook regelmatig onze vergaderingen bijgewoond.

Financiën

In een bijlage ontvangt u een overzicht van de baten en lasten. Zoals u hieruit kunt opmaken, zijn de baten, door het ontbreken van een schipperspredikant, voldoende om de lasten te dekken.

Bij de vervulling van de bestaande predikantsvacature zal echter een zodanig beroep op het eigen vermogen nodig zijn, dat na circa een half jaar het niveau is bereikt waarover wordt gesproken in de door de generale synode van Amsterdam 1974 genomen algemene besluiten t.w. „Dat bij de vaststelling van de minimumbijdragen ten behoeve van kashoudende deputatschappen rekening dient te worden gehouden met de te verwachten normale jaarlijkse uitgaven, alsmede met de omvang van het eigen vermogen, dat toereikend moet zijn om anderhalf maal de normale jaarlijkse uitgaven te dekken“.

Met deputaten financiële zaken zal in deze situatie contact worden opgenomen inzake het vragen aan de kerken van een bijdrage via plaatsing op het collectercooster.

In de begroting zijn berekeningen opgenomen met en zonder de lasten van een predikantsbezetting.

Werkzaamheden rond een full-time schipperspredikant

Teneinde de gedachten van de schippers ten aanzien van de wenselijkheid van een schipperspredikant te pellen is januari 1975 een rondzendschrijven (met antwoordformulier) gericht aan alle geregistreerde leden.

De respons is echter, ook na herhaalde verzoeken tot deelname, beperkt gebleven tot ca. 25 reacties. Dit is ongeveer 1/5 deel van het aantal verzonden brieven.

Het is ondoenlijk om een algemene tendens uit de antwoorden te destilleren; daarbij komt, dat de antwoorden (gezien de geringe respons) niet representatief behoeven te zijn voor alle schippersleden.

Deputaten zijn dan ook tot de conclusie gekomen, dat gezien de huidige lacune m.b.t. de geestelijke verzorging (zie Geestelijke verzorging) en mede gezien het feit dat de kerkeraden, ondanks de vooral in het verleden gedane pogingen om hier verbetering te bewerkstelligen, niet altijd attent zijn op hun taak zoals deze is vastgelegd in de instructie artikel 3 A, voortgegaan moet worden in de pogingen te komen tot een schipperspredikant.

De concept-instructie voor een schipperspredikant geeft ten deze een goed beeld van de te verrichten werkzaamheden.

Verscheidene gesprekken zijn met hiervoor in aanmerking komende predikanten gevoerd. Steeds wordt de vraag part-time of full-time aan de orde gesteld. Blijkens de praktijk van de gevoerde gesprekken is er weinig animo voor een gecombineerde taak (schipperspredikant en tevens predikant van een kleine gemeente).

De deputaten (inclusief adviseurs) zijn van mening dat het werkkterrein ruim voldoende is om een full-time werker te laten functioneren, mede omdat de instructie voldoende ruimte geeft voor evangelisatie-activiteiten.

In de voorgesprekken met predikanten is tevens de mogelijkheid naar voren gebracht dat indien sprake is van interesse, de predikant enige maanden op kosten van deputaten en uiteraard na toestemming van de kerkeraad de gelegenheid gegeven wordt zich een beeld van het werk te laten vormen door in de schipperswereld te arbeiden.

De moeilijkheden die in de gesprekken naar voren kwamen, zijn:

1. er kan geen continu-pastoraat uitgeoefend worden;
2. de contacten zijn te fragmentarisch;
3. de entree op het schip is niet gemakkelijk;
4. men komt wat los te staan van het algemeen kerkelijk leven.

P. Vree, secretaris.

BIJLAGE XXV art. 52

RAPPORT III VAN COMMISSIE V — INZAKE AMBTELIJKE BEARBEIDING SCHIPPERS

1. De commissie wil haar dank uitspreken voor het uitvoerige overzicht van de ontwikkelingen in de binnenscheepvaart. Dat deze nieuwe ontwikkelingen de geestelijke verzorging van onze schippers voor nieuwe problemen stelt, is duidelijk.
Het contact met de varende leden van onze kerken is nog moeilijker geworden.
2. Het publikatieorgaan „De Vaste Koers“ vervulde in dit contact in het verleden een nuttige functie. Toch ondersteunt uw commissie de overweging van dit deputaatschap in de toekomst dit blad te laten vervallen en te vervangen door een periodieke rondzendbrief. De inhoud van deze brief zal nog meer dan in „De Vaste Koers“ het geval was, afgestemd moeten zijn op het leven en werk van onze schippers.
3. Is uit dit rapport gebleken, dat het beroepen van een predikant voor dit werk per se noodzakelijk is? Uw commissie vindt van niet. Het blijkt in dit rapport, dat het om een kleine vierhonderd leden en doopleden gaat. Onder deze leden is beslist een niet gering aantal, dat vanuit de thuisgemeenten geestelijke verzorging ontvangt. De vraag is dan: wat blijft er over van dit getal, als we deze leden er van aftrekken? Moeten deputaten niet een andere weg inslaan? De commissie denkt met name aan een meer activeren van die gemeenten waartoe de varende leden behoren. En verder valt te denken aan instructie van die kerken die gelegen zijn aan belangrijke waterwegen, over wat ook zij voor onze varende leden kunnen doen.
4. Dankbaar is de commissie voor het uitkomen van het nieuwe adresboek van onze schippers. Het boekje geeft een duidelijk overzicht van hoeveel varende gezinnen er in onze kerken zijn en van hun adressen.
5. In een gesprek met een afgevaardigde van het deputaatschap is toegezegd, dat het ontbrekende financiële overzicht over de jaren 1974-1975 alsnog de afgevaardigden zal worden toegezonden.
6. De commissie stelt voor:
 - a. deputaten dank te zeggen voor hun werk en hun beleid goed te keuren;
 - b. uit te spreken dat het rapport van deputaten opnieuw niet overtuigt van de noodzaak van het beroepen van een eigen predikant;
 - c. deputaten daarom te vragen voorlopig niet verder te gaan met het zoeken van een full-time werker voor de geestelijke verzorging van onze schippers;
 - d. deputaten op te dragen andere wegen in te slaan;
Te denken valt aan meer contact met en instructie van die gemeenten waaronder de schippers resesorteren en die gemeenten die gelegen zijn aan belangrijke waterwegen.
 - e. opnieuw deputaten te benoemen.

A. van der Veer, rapporteur.

BIJLAGE XXVI art. 58, 174

Zie bijlage LXXXVIII

RAPPORT I A VAN COMMISSIE III — INZAKE KERKELIJKE VERHOUDINGEN GEREFORMEERDE KERKEN (VRIJGEMAAKT)

CONSTATERINGEN

Uw commissie constateert:

1. De brief is een antwoord op het schrijven van de generale synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland van Amsterdam-Nieuw-West 1974 (Acta 1974, bijlage LXXXII, pag. 304).
2. Blijkens het schrijven is voor de gereformeerde synode niet voldoende duidelijk geworden, waarom onze synode meende, dat de toenadering tussen beide kerken op dat moment niet geïnd was door het doen van „bondige uitspraken omtrent zaken, waarvan de beoordeling berust op een verschillende visie ten aanzien van wat naar de norm van Schrift en belijdenis geboden of geoorloofd is...“
3. Eveneens verkeert de gereformeerde synode 1975 in het onzekere omtrent de schriftuurlijke gronden die voor onze synode in de door haar geconstateerde verschillen een verandering op de weg naar daadwerkelijke eenheid vormen.
4. Het moderamen van de generale synode 1975 van de Gereformeerde Kerken is gemachtigd onze huidige synode toelichting op deze brief te geven.

OVERWEGINGEN

Uw commissie overweegt:

1. Het is inderdaad roeping van 's Heren wege Gods Woord te bewaren in eenheid van kerkelijk samenleven, met alle ware Christgelovigen.
2. Met de Acte van Afscheiding hebben we uitgesproken ons te willen verenigen met elke op Gods Woord gegronde vergadering, op het fundament van Schrift en belijdenis.

3. Het ligt op onze weg, met inachtneming van het voorgaande, duidelijk te maken, waarom ons beleid geweest is zoals het is geweest.
4. Indien mogelijk dienen de beletselen voor kerkelijk samenleven indringend te worden besproken met het doel ze weg te nemen of te doen nemen.

VOORSTELLEN

Uw commissie stelt de generale synode voor:

1. Het moderamen opdracht te geven het moderamen van de generale synode van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) van Kampen 1975 uit te nodigen tot een onderling gesprek van beide moderamina ter toelichting op de brief.
2. In dit gesprek aan het moderamen van de gereformeerde synode duidelijk te maken dat het een zaak van beleid geweest is om uit te spreken, dat de door ons gesignaleerde verschillen eerst uit de weg moeten geruimd worden vóór een eventuele vereniging.
3. Ook in dit gesprek het moderamen van de gereformeerde synode duidelijk te maken, dat een voortzetting van het gesprek onzerzijds via de deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders zal moeten lopen.

J. Manni, rapporteur.

BIJLAGE BIJ RAPPORT I A VAN COMMISSIE III — INZAKE KERKELIJKE VERHOUDINGEN

Kampen, 20 juni 1975.

Generale Synode van de
Gereformeerde Kerken
in Nederland
Kampen 1975
Postbus 243 Kampen.

Aan de eerstkomende generale synode
van de Christelijke Gereformeerde Kerken,
p/a de roepende kerk van Hoogeveen,
p/a de Eerwaarde Heer K. Hagen,
Jan Dekkerstraat 45,
Hoogeveen.

Wederwaardige en eerwaardige heren en broeders,

De generale synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland, samengekomen te Kampen op 15 april 1975, nam in haar vergadering van 17 juni 1975 kennis van de brief van uw generale synode van Amsterdam gedateerd 11 december 1974.

Zij deed dit met enige verbazing. Immers, onze synode van Hattem 1972/73 zond aan uw synode van Amsterdam een sterk appellierende brief, waarin zij in de eerste plaats inging op de argumentatie van uw synode van Rotterdam 1971/72 en vervolgens de hoop uitsprak dat haar appel bij uw kerken gehoor zou vinden. Zo zou het onder Gods zegen door samenwerking tot daadwerkelijke toenadering kunnen komen.

Uw synode van Amsterdam 1974 reageerde daarop met een korte brief, waarin zij stelde dat de wederzijdse toenadering thans niet gediend is door het doen van bondige uitspraken over onderlinge verschillen zoals deelneming aan de G.O.S. en de I.C.C.C. Bovendien achtte uw synode op een aantal essentiële punten nog geen genoegzame eenheid verkregen en gaf onze synode van Hattem naar uw oordeel een andere beoordeling van de intentie van de door uw synode van Rotterdam gestelde vragen dan deze synode daarmee bedoeld heeft. Tenslotte deelt uw synode mee dat zij geen redenen ziet om op het schrijven van de vorige synode terug te komen, maar dat zij wel bereid is tot hernieuwd deputatenoverleg omtrent „de verhouding van uwe en onze kerken“.

Is dit nu een zakelijk antwoord, broeders, op de brief van de synode van Hattem? In het verleden hebben onze synoden herhaaldelijk te kennen gegeven de hartelijke begeerte, dat ook uw synoden tot de uitspraak zullen komen, dat het vanwege de roeping van de kerk om Gods Woord te bewaren eis is van 's Heren wege dit te doen in eenheid van kerkelijk samenleven. Met die uitspraak zou dan een eerste stap gezet zijn op de weg naar daadwerkelijke toenadering en vereniging. Daarbij werd er telkens op gewezen, dat mochten uw synoden blijven bij de opvatting, dat eerst bepaalde verschillen moeten worden weggenomen, het voor een juiste beoordeling van de verhouding tussen uw en onze kerken noodzakelijk zal zijn, dat van uw kant wordt aangegeven, op welke grond deze verschillen als een beletsel om tot eenheid te komen mogen gelden (brief van onze synode van Rotterdam-Delfshaven 1964/65).

Toch moest ook onze synode van Hattem opnieuw constateren, dat tot op dat moment een duidelijk op schrift gestelde verantwoording uwerzijds achterwege bleef. Ook in deze brief van uw synode van Amsterdam ontbreekt dat.

Waarom toch broeders?

Uw en onze kerken hebben in het verleden meermalen te kennen gegeven te willen staan voor wat in de „Acte van Afscheiding of Wederkeer“ van oktober 1834 werd uitgesproken, nl. dat wij gemeenschap willen zoeken met alle ware gereformeerde lidmaten en ons daarom willen verenigen met elke op Gods Woord gegronde vergadering op het fundament van Schrift en belijdenis en daarop alleen.

De Heilige Schrift eist dit ook duidelijk van ons: Rom. 15 : 5-7; 1 Cor. 10 : 16 en 17; Fil. 2 : 1 en 2; Ef. 4 : 1-6, zoals we ook samen daarvan belijdenis doen in art. 28 N.G.B.

Wanneer wij nu in deze overtuiging overeenstemmen, mogen wij toch ook van u verwachten dat u zakelijk op onze brieven ingaat, en dat u, wanneer er naar uw mening verschillen zijn die een vereniging verhinderen, duidelijk aangeeft waarom die verschillen een verandering vormen.

Wordt in dit licht de stelling van uw synode van Amsterdam dat de wederzijdse toenadering van uw en onze kerken thans niet gediend is door het doen van bondige uitspraken omtrent „zakelijke, waarvan de beoordeling berust op verschillende visie“, niet onverklaarbaar? Wilt u dan niet met ons veel meer alles doen, wat nodig is, om tot wegneming van de beletselen te komen en een daadwerkelijke toenadering en vereniging te dienen?

In verband hiermee doet de synode een dringend beroep op u om antwoord te geven op de volgende vragen:

1. Indien u met uw voorgangster van mening bent, dat er verschillen zijn die een verandering op de weg naar daadwerkelijke eenheid vormen, wilt u dan aangeven, op welke Schriftuurlijke gronden deze verschillen naar uw oordeel een verandering vormen?
2. Kunt u ons duidelijk maken, waarom uw generale synode van Amsterdam van oordeel was, dat de wederzijdse toenadering van uw en onze kerken thans niet gediend is door het doen van duidelijke uitspraken omtrent deelneming aan organisaties als de I.C.C.C. en de G.O.S., mee geleid op de bezwaren die met name door onze synoden van Amersfoort 1967 en Hoogeveen 1969/70 u ter kennis werden gebracht?

Intussen willen wij u ook niet verzwijgen, dat er in onze vergadering zorg werd uitgesproken ten aanzien van bepaalde ontwikkelingen in uw kerkelijk leven. De synode is zich er van bewust, dat zij door u dit bekend te maken in uw moeiten treedt. Zij wil zich daarbij bescheiden opstellen, maar acht het toch noodzakelijk en broederlijk van deze zorg melding te maken.

Tenslotte, broeders, is de synode met haar laatste drie voorgangers van oordeel, dat het niet zinvol is deputaten te benoemen zoals in de jaren voor 1967, om te spreken over de verhouding van uw en onze kerken, zolang wij uwerzijds geen concreet antwoord op de boven door ons gestelde vragen hebben ontvangen. Wel besloot zij de leden van haar moderamen te machtigen om, indien haar brief u niet in alle opzichten duidelijk mocht zijn, als haar gedeputeerden deze nader voor u toe te lichten.

Geve de Here, dat deze brief en de overweging ervan door uw synode er toe moge leiden, dat de weg naar de vurig begeerde Schriftuurlijke eenheid geopend wordt.

BIJLAGE XXVII

art. 69, 82, 103, 106, 109, 114, 118, 119, 128, 129, 132, 136, 156, 158, 174

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR DE EENHEID VAN DE GEREFORMEERDE BELIJDELIJKE EN DE CORRESPONDENTIE MET BUITENLANDSE KERKEN

De synode van 1947 besloot tot instelling van dit deputaatschap. Dertig jaar later moeten we constateren dat de eenheid van de gereformeerde belijders nog ver te zoeken is; de verdeeldheid is integendeel groter geworden.

Meermalen was deze situatie in ons deputaatschap reden tot zorg en daarom onderwerp van gesprek.

1. Algemeen overzicht

1. Deputaten

De generale synode van Amsterdam-Nieuw-West benoemde tot deputaten prof. dr. J. van Genderen, voorzitter;

ds. J. H. Velema, algemeen secretaris en secretaris binnenland;

prof. dr. J. P. Versteeg, secretaris buitenland;

ds. D. Blesma jr.; ds. G. Bliks; K. Geleynse; A. van Hattem; ds. A. Rebel; ds. B. van Smeden;

prof. dr. W. van 't Spijker en ds. W. Steenbergen.

De broeders Geleynse en Van Hattem werden voor het eerst benoemd en hadden als niet-theologen een eigen inbreng in ons deputaatschap. Ds. Blesma heeft te kennen gegeven niet meer voor een herbenoeming in aanmerking te willen komen.

Zoals op de vorige synode reeds werd medegedeeld zal ook de algemeen secretaris deze arbeid nu neerleggen.

2. Vergaderingen

Deputaten vergaderden elf keer in eigen kring:

15 januari, 15 mei en 29 september 1975;

25 februari, 31 mei, 10 september en 3 december 1976;

25 februari, 11 en 25 maart, en 22 april 1977.

Met de commissie benoemd door het Convent van Geref. Kerken werd zes keer vergaderd.

De vertegenwoordiging in het C.O.G.G. werd in deze periode vervuld door de prof. Van Genderen en Van 't Spijker en de di. Steenbergen en Velema.

3. Werkwijze

Deputaten handhaafden de secties binnen- en buitenland.

In de sectie binnenland hebben zitting ds. Blesma (voorzitter), br. Van Hattem, prof. Van 't Spijker en di. Steenbergen en Velema.

De sectie buitenland werd bevestigd door ds. Van Smeden (voorzitter), ds. Bliks, br. Geleynse, ds. Rebel en prof. Versteeg.

De sectie binnenland vergaderde eenmaal; de sectie buitenland meerdere malen in verband met gesprekken met predikanten uit het buitenland of met de functionaris van de G.O.S.

Alle vergaderingen werden in Apeldoorn gehouden.

II. Binnenland

A. De Geref. Kerken (vrijgemaakt, buiten verband)

In deze periode werd met de gereformeerde commissie voor samenspreking met de chr. geref. deputaten in 1975 vier keer vergaderd en in 1977 twee keer. In 1976 kwam het Convent van Geref. Kerken verschillende keren bijeen.

De vergaderingen in 1975 werden vooral gehouden om een gemeenschappelijke verklaring te ontwerpen. De laatste vergaderingen werden besteed aan de bespreking van de besluiten van het Convent en van de wederzijdse verhouding.

1. Gemeenschappelijke verklaring

De synode van 1974 droeg ons op — Acta 1974, art. 170, besluit 3 — „de bereikte overeenstemming te verwerken in een zo mogelijk gemeenschappelijke verklaring om als handleiding te kunnen dienen bij plaatselijke samensprekingen en toenadering”.

Op onze gemeenschappelijke vergadering na de synode, 5 maart 1975, werd over deze opdracht gesproken.

Van meet af stelden wij ons op het standpunt dat samenwerking bij de voorbereiding van deze verklaring een schone zaak zou zijn.

In de geref. commissie bestond er eerst enige vrees om tot een dergelijke verklaring te komen. O.a. werd gezegd: Wat is het karakter van zo'n verklaring/handleiding? Het wordt zo gemakkelijk een belijdenisgeschrift. We zijn er angstig voor. We moeten het overlaten aan de plaatselijke kerkeraden.

Nadat de broeders in eigen kring tot overeenstemming waren gekomen hebben zij met ons meegewerkt om te komen tot een gemeenschappelijke verklaring ten aanzien van de toe-eigening des heils. Bij het opstellen van deze verklaring werd uitgegaan van de notulen van de gehouden samensprekingen. Gemakkelijk was dit niet, vooral omdat de commissie gedeeltelijk anders was samengesteld dan ten tijde van de samensprekingen.

Na drie vergaderingen, waarin werd geamendeerd en gecorrigeerd, kon tenslotte de verklaring worden vastgesteld, die aan de kerkeraden en de kerkelijke bladen werd toegezonden en die als bijlage 1 bij dit rapport is gevoegd.

De verklaring bevat zeven punten, die in de loop van de vorige periode aan de orde waren geweest: het werk van de Heilige Geest en de verkondiging van het Evangelie; tweërlei kinderen des Verbonds; kenmerkenprediking; de oproep tot geloof en bekering; Wet en Evangelie; geloof en wedergeboorte; de Heilige Geest en onze verantwoordelijkheid.

In november 1975 kon deze gemeenschappelijke verklaring aan de kerkeraden worden toegezonden met een begeleidend schrijven, waarin deputaten meedeelden bereid te zijn deze verklaring desgewenst in de plaatselijke kerken te komen toelichten. Enkele kerkeraden hebben van deze mogelijkheid gebruik gemaakt. Deputaten spreken de hartelijke wens uit, dat deze verklaring ook in de praktijk van de prediking en ambtelijke bearbeiding in beide kerken zal functioneren. Het zou de eenheid in en tussen de kerken bevorderen.

2. Kerkverband

De synode van 1974 sprak ook uit: „dat het gesprek over de verschillen met betrekking tot het kerkverband moet worden voortgezet vanuit de overtuiging dat het kerkverband uitdrukking is van de eenheid in leer en geloof” (Acta, art. 170, besluit 2).

Op de vergadering van 5 maart 1975 werd uitvoerig over dit punt gesproken. Sterke nadruk is onzerzijds gelegd op de betekenis van het kerkverband voor de eenheid der kerken. We hadden en hebben er begrip voor, dat de buitenverbanders slachtoffer zijn geworden van het „wegroepingskerkrecht”. Maar we hebben er ook op gewezen, dat de eenheid van onze beide kerken het meest gediend wordt, wanneer de geref. broeders aan de zaken van het kerkverband goede aandacht schenken. In onze kerken zijn we er, bij alle verschillen die er mogen zijn, unaniem van overtuigd, dat een goed functionerend kerkverband een zegen is.

De geref. commissie heeft ons duidelijk gemaakt, dat deze kerken via een kerkelijk akkoord zovelen als mogelijk is willen meestrekken, maar dat kerkelijk akkoord is nog niet hetzelfde als de D.K.O., zoals die vigeert in onze kerken.

Op de eerste ontmoeting na het in 1976 gehouden Convent — januari 1977 — deelden de commissieleden mee in een brede nabespreking op de gang van zaken op het Convent, dat dit Convent samenbindend heeft gewerkt, ook ten aanzien van de vragen en verschillen met betrekking tot het kerkverband. Er werd bereidheid uitgesproken, terwille van de eenheid met de Chr. Geref. Kerken, kerkrechtelijke inzichten daaraan ondergeschikt te maken. Op deze samenspreking werd hunnerzijds krachtig betoogd, dat zij af willen van het beeld, dat velen zich van de buitenverbanders gevormd hebben, nl. independenten, die zich om kerkordelijke vragen niet druk maken. Het aantal kerken dat zich vrij opstelt, wordt kleiner. Maar de broeders willen zoveel mogelijk kerken meekrijgen en vragen daarom geduld van ons. We vermelden tevens, dat op een van de zittingen van het Convent — 3 april 1976 — twee van onze deputaten ons deputaatschap hebben vertegenwoordigd: de brs. Geleynse en Steenbergen. Deze vertegenwoordiging is door het Convent zeer gewaardeerd als een teken van de broederlijke verhoudingen.

De gereformeerde commissie heeft ons gevraagd of enkele van haar leden de bespreking van de onderlinge verhouding op onze synode kunnen maken. Wij ondersteunen dit verzoek.

3. Enquête

Een laatste opdracht van de synode van 1974 met betrekking tot de Geref. Kerken (vrijgemaakt, buiten verband) was „gezien de thans bereikte resultaten, door middel van een

enquête een onderzoek in te stellen naar de plaatselijke verhoudingen” (Acta, art. 170, besluit 4).

De enquête werd gehouden in het najaar van 1976. Als bijlage 2 voegen we de gezonden vragenlijst aan ons rapport toe.

Van de 175 kerken (Urk-Oost werd nog niet meegerekend) kwamen 130 formulieren of brieven terug; 45 kerkeraden antwoordden niet. De respons was dus bijna 75 %.

Het feit dat de gemeentelijke grenzen van onze kerken niet samenvalen met die van de buitenverbandse kerken, is een moeilijkheid om de verhoudingen exact weer te geven.

Van de 130 kerken antwoordden:

- 20 — geen Geref. Kerk (vrijgem.) binnen noch buiten verband ter plaatse;
- 29 — geen Geref. Kerk (vrijgem., buiten verband); wel Geref. Kerk (vrijgem., binnen verband);
- 21 — geen contact gehad;
- 23 — contact verbroken;
- 14 — kanselruil;
- 23 — geen kanselruil, maar wel voortzetting van contact.

Een deel van de kerkeraden antwoordde, dat de contacten uitzichtloos waren — vele kerkeraden beantwoordden deze vraag niet.

Een ander deel was van mening, dat dit werk op de lange baan is, maar niet uitzichtloos; de contacten dienen te worden voortgezet. Waar wel kanselruil is, is veelal sprake van instemming, hoewel een kritische opstelling van een deel van de gemeente ook niet ontbreekt.

De gemeenschappelijke verklaring is door alle kerkeraden die geantwoord hebben, zeer positief ontvangen. Ze heeft stimulerend en verhelderend gewerkt, als we de antwoorden samenvatten op dit punt.

Er werden verschillende algemene opmerkingen gemaakt:

- we zijn wederzijds van mening, dat er op dit moment weinig ruimte is om verder te kunnen gaan;
- de aandacht van deputaten wordt gevraagd voor: wat de eenheid van het ware geloof werkelijk inhoudt en wat daar niet toe behoort;
- er is vrees voor het verlies van eigen identiteit;
- we vragen ons af, of „buiten verband” inderdaad eenwording met de Chr. Geref. Kerken begeert.

Bijzondere opmerkingen werden gemaakt met betrekking tot onze interne situatie: eenheid in eigen kerk is belangrijker dan eenheid met de buitenverbanders; er is een duidelijk verschil in gemeentebespreking tussen beide kerken; onze kerkeuren staan open, dus laat men handelen naar art. 28 NGB.

In verband met deze enquête is het van belang de samenvatting van de verkregen gegevens van de Geref. Kerken na te gaan, zoals die te vinden is in de Notulen van de Landelijke vergadering 1976, pag. 135-140.

Hierin wordt gezegd, dat 15 kerken kanselruil hebben; volgens onze gegevens regardeert dit 14 Chr. Geref. Kerken.

Wederzijdse aanvaarding is er volgens hen in 40 kerken; maar ons is gebleken, dat deze aanvaarding niet overal functioneert.

Deputaten hopen dat de verkregen gegevens kunnen dienen om enig inzicht te verkrijgen in de plaatselijke verhoudingen.

4. Evaluatie

Zowel in eigen kring als in een laatste samenspreking met de geref. commissie voor samenspreking hebben we ons beziggehouden met de evaluatie van deze enquête.

De resultaten van deze enquête stemmen tot nuchterheid. De begeerte naar eenheid met deze kerken leeft, althans wat onze kerken betreft, lang niet overal. Als de kerken niet meekomen, roept dit wederzijdse deputaten tot bezinning.

Het is ons opgevallen dat over het algemeen het gebod tot eenheid niet sterk leeft in onze kerken. Het is niet altijd duidelijk waar de oorzaak ligt. Vindt men het wel goed, voelt men zich tevreden met een knus eigen kerkelijk leven en vreest men onrust als men aan de eenheid van kerken gaat werken of is er een gerechtvaardigde vrees, dat er toch geestelijke verschillen liggen tussen onze kerken en de buitenverbanders en is men bang, dat deze verschillen in de praktijk tot grote moeilijkheden aanleiding kunnen geven?

Het is bijzonder moeilijk deze vragen afdoende te beantwoorden. Beide motieven zullen een rol spelen.

Zoals reeds werd geschreven: we kunnen alleen maar hopen, dat de gemeenschappelijke verklaring ten aanzien van de toe-eigening des heils voluit zal functioneren in de beide kerken. We mogen verwachten, dat ook in de prediking deze verklaring functioneert en er geen kloof is tussen wat in de verklaring staat en in de beide kerken geleerd en gebracht wordt.

De besprekingen met de gereformeerde commissie voor samenspreking kenmerkten zich door grote openheid. Wederzijds werden moeilijkheden niet omzeild en werd de interne situatie niet toegedekt.

O.a. werd op de laatste samenspreking de vrees uitgesproken, dat bij lang uitblijven van de eenwording van beide kerken de plaatselijk hier en daar bereikte resultaten zullen wegebben. Hier en daar had men elkaar gevonden en was een intensieve vorm van samenleving ontstaan; maar landelijk blijven resultaten uit; ambtsdragers die de besprekingen hebben bijgewoond, worden door broeders vervangen, die het proces niet hebben meegemaakt. Dan komt er in

de gemeente teleurstelling; het wordt toch nooit wat.

Ook zij die de eenheid voorstaan, weten niet meer wat ze nog meer moeten doen, als de situatie landelijk blijft zoals ze is. Een situatie als in Lelystad, waar de chr. geref. predikant beide kerken dient, is uniek en niet maatgevend voor de landelijke verhoudingen.

Het is ons als deputaten ook niet duidelijk wat in deze problematiek — plaatselijke kerk/kerkverband — moet worden geadviseerd. Duidelijk is, dat beide kerken de band met eigen kerkelijk leven niet willen verbreken. Overigens blijven er verschillende voorbeelden van plaatsen, waar beide kerken langs elkaar heen leven en geen geestelijke affiniteit hebben. Daarnaast zijn er plaatsen, waar een nauwer samenleven mogelijk en verantwoord is.

Ook op de laatste samenspreking werd gesproken over de federatiegedachte. Op de landelijke vergadering is n.l. de vraag gesteld, of het niet mogelijk is te komen tot een federatief kerkverband. Dat zou dan een tussenfase kunnen zijn op de weg naar een grotere toenadering. Onzerzijds is gesteld, dat federatie een duidelijk begrip lijkt op de klank afgaand, maar in de praktijk uitermate gecompliceerd is.

In de laatste twee vergaderingen hebben we ook gesproken over de oprichting van een gereformeerd seminarie. De motieven daartoe zijn uiteengezet — in de kring van deze kerken is vrees voor verwetenschappelijking van de theologie. Er zijn commissieleden die daadwerkelijk meewerken aan dit seminarie. Andere commissieleden vinden dit streven niet bevorderlijk voor de eenheid met de Chr. Geref. Kerken.

Overigens wil men graag gehouden worden aan het advies van het Convent om de a.s. studenten naar Apeldoorn te zenden om daar opgeleid te worden.

Uit dit alles blijkt, dat het een kwalijke zaak zou zijn een eenheid te forceren die niet wortelt in de bodem van de kerken. We zullen naar elkaar toe moeten groeien; het zal in de gemeenten meer en meer moeten gaan leven; waar samenwerking mogelijk is, zal die gezocht moeten worden, opdat daaruit verdere toenadering kan volgen. Genoemd werden de laatste keer: ontmoetingen van ambtsdragers. Bovenal zullen we in prediking, ambtelijke bearbeiding en publicaties veel aandacht moeten geven aan Christus' gebod tot eenheid en die eenheid moeten zoeken niet alleen met de buitenverbanders, maar met allen die in waarheid onder het gezag van Gods Woord willen buigen en naar de gereformeerde belijdenis willen leven en die begenen te handhaven.

B. C.O.G.G.

De deelname aan het C.O.G.G. werd in deze periode gecontinueerd. Het presidium werd in deze periode waargenomen door dr. J. H. Velema, die als zodanig eind 1976 werd opgevolgd door prof. dr. K. Runia, nu de Gereformeerde Kerken weer aan de beurt waren de voorzitter aan te wijzen.

De werkwijze was als in vorige perioden: elk jaar werd een conferentie gehouden, waar in 1975 prof. dr. J. Douma refereerde over „Gereformeerde ethiek — fasco of perspectief?“, in 1976 ds. J. Overduin over „Gereformeerde prediking in deze tijd“ en in 1977 dr. T. Brien over „De bevinding“.

Het feit dat de beide laatste conferenties ééndaagse conferenties waren, bevorderde de opkomst. Ook nu werd een aantal leden van onze kerk uitgenodigd om deze conferenties bij te wonen op kosten van deputaten.

De conferenties zijn waardevol door de ontmoeting van leden van verschillende kerken; er groeit een stuk verbondenheid, die niet statistisch is uit te drukken, maar die de verhouding tussen de leden van de gereformeerde gezindte ten goede komt en naar we hopen op lange baan ook de verhouding tussen de kerken.

Veel aandacht werd in deze periode besteed aan twee zaken.

Allereerst het Geloofsgetuigenis, dat ook aan het C.O.G.G. was toegezonden door het moderamen van de geref. synode.

Dr. R. H. Bremmer, geref. predikant (vrijgem.) te Enschede heeft aan dit Geloofsgetuigenis een exposé gewijd, dat de instemming van onze vertegenwoordigers in het C.O.G.G. had. Vanuit Schrift en belijdenis maakte hij vele kritische opmerkingen over dit stuk. Geref. deputaten stonden in hun verweer tegen deze opmerkingen vrijwel alleen; zij vroegen veel begrip voor de motieven, die geleid hadden tot het opstellen van dit Geloofsgetuigenis: de moeiten die velen hebben met de oude belijdenisgeschriften, de nieuwere ontwikkeling, de vragen van deze tijd.

In de behandeling van dit stuk beantwoordde het C.O.G.G. aan zijn doel en sprak men elkaar aan op de basis van Schrift en belijdenis, terwijl men bezig was naar elkaar te luisteren en elkaar te corrigeren en tegelijk te confronteren met de in de kerken levende vragen.

Een tweede zaak werd door ons deputaatschap aan de orde gesteld. In onze kring werd de positie van de Geref. Kerken in het C.O.G.G. ter sprake gebracht. Kunnen wij deze kerken op den duur accepteren als lid?

Het wordt tijd om aan de geref. leden van het C.O.G.G. te vragen: maken uw kerken voldoende ernst met het gereformeerde karakter van de kerk?

Maar anderzijds willen we ons ook niet te spoedig de mogelijkheid ontnemen om met de afgevaardigden van de Geref. Kerken te spreken. Op een vergadering van het C.O.G.G. op 1 oktober 1976 werd deze kwestie besproken. Gereformeerde deputaten gingen er mee akkoord, dat we er in dit verband over spraken. Het was pijnlijk te merken dat de Geref. Kerken op de G.O.S. te Kaapstad door de chr. geref. gedelegeerden zo fel bestreden werden.

Overigens meenden zij, dat eerst bilateraal contact moet plaats vinden, b.v. van synode-moderamina.

Besloten werd in het C.O.G.G. een algemeen gesprek te houden over de vraag: hoe moet je vandaag de belijdenis handhaven?

Op een volgende vergadering refereerde prof. dr. J. van Genderen over de binding aan de belijdenis, waarin hij kritiek maakte op de gang van zaken met betrekking tot het nieuwe onderkeningsformulier, zoals dat in de Geref. Kerken is aangenomen.

De besprekingen worden voortgezet.

Deputaten zijn van mening, dat deelname aan het C.O.G.G. moet worden gecontinueerd, al moeten ze erkennen dat het C.O.G.G. een zwak plantje is en de toenadering tussen de kerken van gereformeerde belijdenis niet zo vordert als we graag zouden willen; het is alles nog zo vrijblijvend.

De deelname van de kant van de Geref. Gemeenten laat veel te wensen over. De Geref. Bond neemt intensief deel aan de arbeid van het C.O.G.G.; ook de Geref. Kerken zijn zeer actieve leden van het Contactorgaan en zorgen er steeds voor goed vertegenwoordigd te zijn. Nu dit podium van de gereformeerde gezindte er is, menen deputaten, dat het goed is het te bewaren en te versterken.

C. Geloofsgetuigenis

Reeds aan de vorige synode werd gerapporteerd — Acta 1974, bijlage XXXIV, sub II C 3, pag. 168 — dat we het Geloofsgetuigenis ontvingen van het moderamen van de synode der Geref. Kerken, maar toen nog geen gelegenheid hadden dit stuk te bespreken. Inmiddels is dit gebeurd, waarbij dankbaar gebruik gemaakt kon worden van de besprekingen in het C.O.G.G. — zie boven.

We verzonden de volgende brief aan het moderamen van de geref. synode met betrekking tot het Geloofsgetuigenis.

„Ons deputaatschap heeft met belangstelling kennis genomen van het „Geloofsgetuigenis“ dat u ons toezond met verzoek er op te reageren.

Deze belangstelling kwam niet alleen voort uit de behoefte om op de hoogte te blijven van ontwikkelingen in andere kerken van gereformeerde belijdenis, maar ook uit het besef dat de vragen waarmee uw kerken ten aanzien van de belijdenis bezig zijn, ook onze kerken niet voorbijgaan.

Wij moeten echter opmerken, dat het „Geloofsgetuigenis“ ons naar zijn inhoud veelszins teleurstelt. Hoewel er veel in te vinden is, waarmee wij instemmen, hebben wij ook fundamentele kritiek. Dat betreft met name

- het feit dat de bereidheid om van de nieuwe ontwikkelingen in de theologie te leren niet gepaard gaat met het betrekken van de wacht tegen de gevaren van deze theologie (zo b.v. ten aanzien van de Heilige Schrift);
- het feit dat niet duidelijk wordt hoe het begrip centraliteit functioneert;
- de nadruk op de universaliteit van het heil ten koste van de particulariteit;
- het manco, dat wij constateren ten aanzien van de uitverkiesing, de leer van de Heilige Geest en het beslissend karakter van geloof en bekering, waarbij het eeuwig behoud of het voor eeuwig verloren gaan op het spel staan.

Omdat wij voor een nadere uitwerking van deze punten kunnen verwijzen naar de kritiek, die is geleverd door prof. dr. C. Graafland („Bezinning op het eenparig geloofsgetuigenis“) en door dr. R. H. Bremmer (ter C.O.G.G.-vergadering), menen we te kunnen volstaan met bovenstaande korte weergave van onze bezwaren.

Wij erkennen overigens dat er reden is voor de vraag of de algemeen aanvaarde belijdenis ook voldoende functioneert. Er zullen daarom wegen gezocht moeten worden om de kerken de aktualiteit van de reformatorische belijdenis weer te doen verstaan en te beleven.

Hierom juichen we het toe dat in het C.O.G.G. een bespreking begonnen is van vragen inzake de belijdenis. Deze bespreking moet o.l. worden voortgezet.

Het gaat hier om een zaak van gemeenschappelijk belang, niet alleen voor uw kerken én de onze, maar ook voor heel de „gereformeerde gezindte“.

III. Correspondentie met buitenlandse kerken

A. Free Reformed Church of North America

Aan een belangrijke vorm van contact met deze kerk kon ook in deze periode gestalte gegeven worden, doordat aan verschillende predikanten van deze kerk toestemming verleend kon worden om in onze kerken voor te gaan tijdens een verblijf in ons land.

Het verzoek van een van de predikanten van deze kerk, n.l. ds. K. van den Belt, om eveneens in onze kerken te mogen voorgaan, stelde ons deputaatschap voor een moeilijke beslissing. Dit verzoek gaf ons deputaatschap reden tot bespreking en correspondentie. Van een en ander willen deputaten u graag in kennis stellen door middel van een vertrouwelijk rapport, dat u tijdens de zittingen van deze generale synode ter hand gesteld zal worden.

B. Reformed Churches of Australia

In het leven van deze kerken vonden — althans naar menselijke maatstaven — geen opzienbarende dingen plaats. Het kerkelijk leven mocht zich op een goede wijze ontwikkelen. Trouw aan de gereformeerde belijdenis neemt deze kerkgemeenschap haar eigen plaats in in de samenleving waarin ze gesteld is. Aan één predikant van deze kerken werd in de afgelopen periode toestemming verleend voor te gaan in onze kerken.

Een uitnodiging werd ontvangen tot bijwoning van de van 4 tot 14 mei 1976 gehouden synode van deze kerken. Door de grote — geografische — afstand was het niet mogelijk aan dit ver-

zoek te voldoen. In een schrijven werd ons medeleven met deze kerken onder woorden gebracht.

C. Reformed Churches of New Zealand

Hetzelfde wat van de Reformed Churches of Australia gezegd is, is ook te zeggen van de Reformed Churches of New Zealand. Ook in deze kerken mag in gebondenheid aan de gereformeerde belijdenis het kerkelijk leven zich ontwikkelen.

In een schrijven, gedateerd 2 november 1974, deelden deze kerken ons deputaatschap mee, dat de synode die gehouden werd van 26 tot 31 augustus 1974, een aantal besluiten nam met betrekking tot de correspondentie met de Gereformeerde Kerken in Nederland. Besloten werd attestaties, afgegeven door een Gereformeerde Kerk in Nederland, slechts te aanvaarden, nadat gebleken is, dat zij, aan wie de attestaties werden afgegeven, het gezag van de Schrift en het bindend karakter van de confessies aanvaarden. Tevens werd besloten aan predikanten uit de Gereformeerde Kerken in Nederland, die in Nieuw-Zeeland op bezoek zijn, slechts toegang tot de kansels te verlenen, nadat hun trouw tegenover Schrift en belijdenis gebleken is. Tenslotte werd besloten vrouwelijke ambtsdragers uit de Gereformeerde Kerken in Nederland niet te ontvangen in enige officiële hoedanigheid.

Ook van deze kerken werd een uitnodiging ontvangen om de synode, te houden van 22 tot 26 augustus 1977, bij te wonen. Helaas zag ons deputaatschap ook bij dit verzoek geen mogelijkheid erna te voldoen, zodat volstaan werd met het schriftelijk overbrengen van onze groeten.

D. Die Gereformeerde Kerk in Zuid-Afrika

Aan verschillende predikanten van deze kerk werd in de afgelopen periode toestemming verleend in onze kerken voor te gaan. Met al deze predikanten had de sectie-buitenland van ons deputaatschap een ontmoeting. Van deze ontmoetingen werd steeds gerapporteerd in een vergadering van het gehele deputaatschap. Voor het feit, dat ook deze predikanten met zegen in onze kerken mochten voorgaan, zijn deputaten bijzonder dankbaar. Voor een grotere kennis van en een rijkere band met de kerken in het buitenland waarmee onze kerken correspondentie onderhouden, is de ontmoeting met de predikanten van deze kerken in de zondagse eredienst van grote betekenis. In het vorige rapport van ons deputaatschap aan de generale synode werd vermeld, dat aan de deputaten voor correspondentie van die Gereformeerde Kerk advies gevraagd was over de mogelijkheid rechtstreeks te corresponderen met de Bantoe-kerken, i.e. de Sinode Soutpansberg. Zoals bekend omvat deze synode de kerken waaraan onze kerken in het zendingswerk dienstbaar mogen zijn. Op ons schrijven was bij de vaststelling van het vorige rapport nog geen antwoord uit Zuid-Afrika ontvangen. In een schrijven van 4 juni 1974 werd op onze vraag het volgende geantwoord: „Ons kan u hierop antwoorden dat, hoewel ons in eenheid is met de nie-blanke kerke en dit tot op Algemeen Sinodale vlak tot uiting kom, daar tog sekere sake is wat selfstandig deur die kerkverbande op Nasionale vlak behartig word. Hieronder val ook die korrespondensie met buitenlandse kerke. Ons deputate fungeer dus alleen vir die „niet-Bantoe Gereformeerde kerk in Suid-Afrika“. Ons het geen opdrag om ook namens die Sinode Soutpansberg met u te korrespondeer nie. Ons sou adviseer en sal dit ook verwelkom as u direkt met die Sinode Soutpansberg korrespondeer“. Hierop werd contact opgenomen met de zendingdeputaten. In een schrijven van 9 april 1975 deelden zij mee, „dat de zendingdeputaten van mening zijn dat het officieel aangaan van correspondentie met deze kerk geheel in overeenstemming is met de wens die leeft bij de conferentie van zendingswerkers in Zuid-Afrika die herhaaldelijk bij de zendingdeputaten hebben aangedrongen om deze zaak ahangig te maken. Omdat de zendingdeputaten hiermee instemden, hebben zij destijds zich tot u gericht. Zij zijn van oordeel dat dit ook geheel ligt in de lijn van het beleid dat ten aanzien van de Toraakerken in Indonesië werd gevoerd.“

Ons deputaatschap kon zich geheel bij de opvatting van de zendingdeputaten aansluiten en besloot de generale synode voor te stellen correspondentie aan te gaan met de Sinode Soutpansberg van die Gereformeerde Kerk in Zuid-Afrika (niet-blank). Aan het Reformed Ecumenical Synod Handbook 1976 is te ontlezen, dat deze kerkgemeenschap twaalf plaatselijke kerken omvat, verspreid in (het noorden van) de Republiek Zuid-Afrika en (het zuiden van) Rhodesië. Het totaal aantal leden bedraagt 4960. De predikanten ontvangen hun opleiding aan de Theologische School te Hammanskraal waaraan onder meer prof. dr. L. Floor als hoogleraar verbonden is. De drie formulieren van Enigheid zijn de belijdenisgeschriften, aanvaard door deze kerkgemeenschap.

Het verhoogde ons deputaatschap, dat het in deze periode voor het eerst in de gelegenheid was een afgevaardigde naar de synode van die Gereformeerde Kerk te benoemen. Benoemd werd ds. J. H. Velema. Hij bracht het volgende rapport uit, dat deputaten hierbij gaarne doorgeven.

1. Vergaderingen

De synode vergaderde van woensdagmiddag 14 tot woensdagavond 26 januari 1976, voor het eerst in een speciaal daarvoor gebouwde synodezaal.

De meeste vergaderingen tot dinsdagmorgen 27 januari heb ik bezocht. De afgevaardigden van corresponderende kerken brachten in een gewone vergadering van de synode de groeten van hun kerken over; de overige afgevaardigden deden dit in een synodezitting na de bidstond.

Er zijn vijf particuliere synoden. Niet elke particuliere synode stuurt een gelijk aantal afgevaardigden. Totaal 200 afgevaardigden. Resultaat is een grote vergadering, hetgeen de besluitvaardigheid niet ten goede komt.

Het moderamen bestond uit vier leden, als bij ons.

Prases was dr. K. S. van Wijk de Vries, en assessor dr. J. J. v. d. Walt. De hoogleraren van Potchefstroom en Hammanskraal waren adviserende leden. Naar hun advies werd nimmer gevraagd. Zij vroegen zelf het woord en kregen het steeds onverwijd.

Men kent een speciale order- of agendacommissie, die voorstelt wat behandeld moet worden en een agenda opstelt voor enkele dagen. Geen enkel rapport of instructie werd bij voorbaat commissoriaal gemaakt.

Men begint met de behandeling van een rapport, dat mondeling door de voorzitter of secretaris van de deputaten wordt samengevat of toegelicht (tijdens de toelichting kan een afgevaardigde het betreffende rapport nog lezen). Doen er zich moeilijkheden of meningsverschillen voor, dan wordt een commissie benoemd. Het is de taak van de assessor namen voor zo'n commissie te noemen, staande de vergadering.

2. Werkzaamheden

De werkzaamheden van de synode bestonden uit de behandeling van rapporten en instructies, beschrijvingspunten genoemd.

De rapporten zijn strak opgebouwd naar het decimale stelsel. Over de „aanbevelings“ wordt gestemd.

Zijn er geen problemen, dan kan een belangrijk rapport er in een korte tijd worden afgehandeld.

Dat geeft iets onbevredigends.

De agenda bevat 18 afdelingen. De agendapunten worden niet opgesteld naar de volgorde van de kerkorde, maar alfabetisch, zodat als eersten in de agenda de appel- en bezwaarschriften staan afgedrukt. Anders dan bij ons worden indienen van appel- en bezwaarschriften eerst in plenaire vergadering in de gelegenheid gesteld hun bezwaren toe te lichten; afgevaardigden kunnen vragen stellen; daarna wordt in de regel een commissie benoemd.

Andere afdelingen: bijbelvertaling; diaconale zaken; ekumenisiteit; kerkregtelijk (w.o. rapport redacteur Die Kerkblad; bearbeiding van gevangenen; vertaling van kerkorde in het Engels); leerstellig (w.o. liturgische formulieren; hervatting van belijdenisgeschriften en verkorting van formulieren); publikaties; theologische scholen (Potchefstroom en Hammanskraal).

Het is uiteraard ondoenlijk om in dit rapport alle besluiten van deze synode weer te geven. Er is in deze kerk een parallelle ontwikkeling met ons kerkelijk leven. Zo werd — met dezelfde argumenten — gediscussieerd over de plaats van de diakenen op de meerdere vergaderingen; over een nieuwe bijbelvertaling, die men niet à priori afwijst, maar waartegen men wel bezwaren heeft, inzonderheid tegen de vertaling van de Psalmen (tot dusver zijn verschenen de Evangelien en de Psalmen); over een nieuwe psalmberijming, omdat men in andere Zuid-afrikaanse kerken de berijming van Totius te ouderwets vindt; over gemoderniseerde liturgische formulieren; over catechetisch onderwijs, enz.

Veel aandacht werd besteed aan de zaken van de gereformeerde oecumenische synode. Zoveel mogelijk werd tegemoet gekomen aan de besluiten van de G.O.S. van 1972, die door de synode van 1973 commissoriaal waren gemaakt. Op enkele punten wilde men eigen visie en formulering behouden.

Algemene indruk was dat men de besluiten van de G.O.S. inzonderheid op het punt van de rassenvetenschappen serieus wil verdisconteren. Trouwens, als het gaat om de apartheidspolitiek, dan blijkt er in de kring van deze kerk een ernstige worsteling te zijn om het evangelie te laten doorwerken; de zaak is in beweging; er komen openingen; het evangelie werkt door.

Een bijzonder besluit, dat ons land raakt, was de bespreking van de arbeid van het deputaatschap voor emigratie.

In het verleden kwamen verschillende predikanten van die Gereformeerde Kerk naar Nederland om de emigratie te bevorderen.

Zoals bekend woonden zij in Wilnis, waar men een huis gehuurd had. Dit alles gebeurde met regeringsteun.

In de boezem van de Dopperkerk is van meetaf een minderheid geweest, die zich afvroeg of dit de taak van de kerk is. Men heeft nu besloten het werven van emigranten af te stoten.

3. De correspondentie met de Gereformeerde Kerken

Het belangrijkste synodebesluit was uiteraard de verbreking van de correspondentie met de Gereformeerde Kerken in Nederland.

De agenda bevatte een uitvoerig rapport met vele bijlagen; wederzijdse correspondentie tussen die Gereformeerde Kerk en de Gereformeerde Kerken; een beschrijvingspunt van de particuliere synode van Noord-Transvaal om de correspondentie te beëindigen.

In de rapporten werden uitvoerige informatie over de kerkelijke contacten met en de kerkelijke situatie in Nederland gegeven, o.a. ook over onze kerken met de aanbeveling, dat de correspondentie met onze kerken meer daadwerkelijk moet functioneren.

De behandeling van deze zaak heeft veel tijd gekost.

Op maandag 19 januari werd het rapport van de deputaten besproken, waarbij reeds vele opmerkingen werden gemaakt.

De zaak met Nederland werd daarna commissoriaal gemaakt.

De commissie vergaderde van dinsdagmorgen na de morgenpauze tot laat in de avond. Deze vergadering heb ik bijgewoond. De afgevaardigden van de Gereformeerde Kerken kregen hier scherpe vragen te beantwoorden. Aan het eind van de commissievergadering, toen de Nederlandse afgevaardigden op hun verzoek vertrokken waren, werd mij gevraagd hoe ik de situatie in de Gereformeerde Kerken zag. Ik heb gezegd dat er een worsteling gaande is in de Gereformeerde Kerken; dat er in verschillende delen van het land verontrusting is; dat er tot dusver

geen tekenen van verbetering zijn en dat de ontwikkeling met zorg vervult.

Op vrijdag 23 januari, nadat de commissie onder leiding van prof. dr. T. v. d. Walt twee dagen had vergaderd, werd het rapport uitgedeeld, dat besproken werd, nadat de praeses eerst was voorgegaan in gebed. Het rapport, dat negen pagina's telde + zeven pagina's bijlagen (voornamelijk synodebesluiten van de Gereformeerde Kerken), beoordeelde de verhouding tot de Gereformeerde Kerken met betrekking tot „Leerkwessies en leertug“ en de Wereldraad van Kerken.

Ten aanzien van het eerstgeconstateerde werd geconstateerd met innige smart dat de Gereformeerde Kerken volharden in het dulden van dwaalleer; dat leertucht in de zin van schorsing nog niet overwogen wordt; dat de verschillen tussen beide kerken eerder groter dan kleiner zijn geworden.

Daarom meent de commissie dat het onverantwoord is de status quo ook maar enigszins te handhaven en eenheid te zoeken ten koste van de waarheid.

Ten aanzien van de Wereldraad van Kerken werd gezegd, dat de Gereformeerde Kerken hun houding tegenover de Wereldraad in geen enkel opzicht hebben gewijzigd, ondanks de uitspraken van de G.O.S.

In dit verband werd het besluit om het anti-racisme-fonds te steunen, geheld, temeer omdat in 1961 gewaagd werd om zendingswerk in Zuid-Afrika te ondernemen.

Het zwaard van de Geest is ingeruild voor het zwaard van het vlees: het Woord voor het geweld.

De correspondentieband is genegeerd doordat inlichtingen werden geput uit bronnen als het Christelijk Instituut.

Ook werd in dit verband genoemd het feit dat men ondanks herhaalde verzoeken nog steeds wacht op het concrete commentaar van de Gereformeerde Kerken op de synodebesluiten in verband met het volkerenvraagstuk.

Conclusie: beide kerken zijn niet langer één in leer, dienst en tucht; de facto hebben de Gereformeerde Kerken de correspondentie reeds verbroken.

Voorstel: de correspondentie overeenkomstig art. 51 K.O. te beëindigen.

De bespreking van dit rapport nam de gehele vrijdag in beslag. Niet minder dan 26 afgevaardigden namen aan deze bespreking deel. Hierna was het woord aan de voorzitter van de commissie.

Vervolgens liet de praeses, van wie iedereen meende dat hij voor verbreking van de correspondentie was, weten dat zijns inziens de correspondentie nu nog niet verbroken moest worden.

Zijn standpunt wakte bevreemding, niet het minst bij de commissie, wier leden meenden dat hij met het commissierapport instemde — hij behoorde zelf ook tot de commissie.

Vervolgens kwamen ds. C. Mak en prof. dr. J. Piomp aan het woord.

Ds. Mak zei o.a. dat ze door geen enkele kerk in Nederland waren geholpen in hun moeilijkheden. Op dringend verzoek heb ik toen iets gezegd over de situatie tussen de Gereformeerde Kerken en de Chr. Gereformeerde Kerken. De stemming wees uit dat zeker drie-vierde van de afgevaardigden voor verbreking van de correspondentie was. Dat was een historisch ogenblik.

4. Kerkelijke verhoudingen

Bij de behandeling van de correspondentie met de Gereformeerde Kerken kwam o.a. naar voren dat volgens de Dopperkerk correspondentie in de D.K.O. voor de kerkelijke verhoudingen zoveel betekent als kerkverband.

In een rapport aan de synode werd aanbevolen om de term correspondentie alleen in de betekenis van kerkverband te gebruiken.

In het rapport van de commissie-Nederland werd eerst op het begrip correspondentie ingegaan en gezegd: ons standpunt is dat correspondentie betekent: „Korrespondentie is kerkverband oor nationale grense heen“. Die woord „kerkverband“ verteenwoordigt hierin die eenheid van die kerke wat in korrespondentie is in leer, diens en tug (lg. in kerkregtelike en nie in kerkordelike sin nie).

Bij de behandeling van dit onderdeel heb ik — daarmee instemmend met de gereformeerde afgevaardigden — gezegd dat wij vreemd aankijken tegen de gelijkstelling van correspondentie en kerkverband. Overigens blijkt uit het rapport dat we ondanks dit terminologisch verschil zakelijk aan het begrip correspondentie dezelfde inhoud geven: correspondentie onderstelt eenheid in leer, eredienst en tucht; kan alleen aangegaan worden met kerken in het buitenland die een gereformeerde kerkregering hebben, dezelfde belijdenis onderschrijven en handhaven.

Hieruit vloeit voort: wederzijdse erkenning van de opleiding van predikanten; beroepen van predikanten en voorgaan in de bediening van Woord en sacramenten; afgeven van kerkelijke attestaties en het recht om bij verschillen, ook ingrijpende verschillen, elkaar aan te spreken, te vermanen en op te roepen tot bekering en terugkeer naar de eenheidsbasis van Schrift, belijdenis en kerkregering.

Ter synode was een brief van de (vrijgemaakte) synode van Hattem, waarin de hand werd uitgestoken naar de Dopperkerk.

„Mocht uw synode kunnen besluiten de correspondentie met de gereformeerde kerken (synodaal) in Nederland te beëindigen, dan ontstaat er uiteraard een geheel nieuwe situatie“.

„Tegelijkertijd vraagt een zodanige correspondentie om een nadere positiekeuze ten aanzien van de Chr. Gereformeerde Kerken in Nederland, met welke kerken uw kerken correspondentie onderhouden“.

Uit het besluit is me duidelijk geworden, dat men de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) niet ziet als remplaçants van de Gereformeerde Kerken (synodaal).

5. Geestelijk klimaat

Op verschillende manieren maakte ik kennis met het kerkelijke leven van onze zusterkerken. In zes verschillende kerken mocht ik voorgaan in de dienst des Woords.

Met vele predikanten, ouderlingen en kerkleden heb ik gesproken en getracht een indruk te krijgen van deze kerken.

Overal vond ik een tegemoetkomende, open en wat onze kerken betreft waarderende houding, ook al is in veel opzichten in die Gereformeerde Kerk een Kuiperiaanse invloed merkbaar.

Over prof. Floor wordt met veel waardering gesproken; zijn komst is een verrijking voor onze kerken, hoorde ik.

Het speet me dat ik geen kennis kon maken met de z.g. N.G. kerken, een grote kerkgemeenschap.

De Doppers vinden de N.G. kerk methodistisch. Maar ex-Nederlanders verzekerden me dat in de N.G. kerk hier en daar een warmere prediking te beluisteren is dan in die Gereformeerde Kerk.

6. Onze correspondentie

De afvaardiging naar deze synode heeft die Gereformeerde Kerk duidelijk gemaakt, dat wij de correspondentie met deze kerk serieus nemen. Dat is zeer op prijs gesteld.

De band is op deze wijze zeker versterkt, maar dat is nodig, juist nu de correspondentie met de Gereformeerde Kerken is beëindigd. We zullen nu op versteviging van deze band in de komende tijd zeer bedacht moeten zijn en zeker iedere drie jaar een afgevaardigde moeten zenden.

Uitwisseling van hoogleraren van Apeldoorn met die van Potchefstroom zal op duidelijke wijze uitdrukking geven aan de ernst en waarachtigheid van de correspondentie.

Op theologische lectuur uit onze kerken stelt men grote prijs. We zullen ook hieraan goede aandacht moeten geven.

E. Igreja Evangélica Reformada do Brasil

Doordat ds. B. Witzler als predikant verbonden werd aan de kerk van Carambel (Paraná, Brasil), zijn de contacten met deze kerken duidelijk geïntensiveerd. Erkentelijk zijn de deputaten voor het feit, dat in de afgelopen periode de Acta van de synode van deze kerken werden toegezonden, alsook andere informatie omtrent deze kerken. Als kleine kerkgemeenschap nemen de Igreja Evangélica Reformada do Brasil in de Braziliaanse samenleving een eigen en in tal van opzichten niet gemakkelijke plaats in. Men blijkt ook een open oog te hebben voor de problemen van de samenleving. Zo is op de synode, gehouden op 20 en 21 mei 1976 te Arapoti, lang en diepgaand gesproken over de theologie van de bevrijding. Gesteld werd, dat de kerk het evangelie niet mag laten opgaan in een „social gospel“, maar dat anderzijds de kerk zich ook niet mag neerleggen bij onrecht en geweld. De kerk moet zich ook bezighouden met de structuren van de samenleving. Opgemerkt mag nog worden, dat namens de Igreja Evangélica Reformada do Brasil van ds. Proes een schrijven ontvangen werd met het verzoek hulp te verlenen bij de regeling van de emeritaatsvoorziening van ds. Witzler. Deze brief werd door ons deputaatschap doorgezonden aan de deputaten van de kas voor de emeritaatsuitkeringen. Onzerzijds werd het verzoek in het schrijven onderstreept, onder meer met verwijzing naar art. 51 A 6 van de K.O., waar gesproken wordt over het bieden niet alleen van geestelijke, maar ook van stoffelijke steun aan de kerken waarmee wij in correspondentie staan.

F. Gereja Toraja Mamasa

Met deze kerken had ons deputaatschap in de afgelopen periode geen bijzondere contacten. Uiteraard werden wel veelvuldig contacten met deze kerken onderhouden door de zendingsdeputaten.

G. Free Church of Scotland

Hoewel tussen onze kerken en de Free Church of Scotland geen officiële correspondentie bestaat, stellen we het toch op prijs met deze kerken in relatie te staan. Gepoogd wordt eens in de drie jaar een afgevaardigde van onze kerken te benoemen ter bijwoning van een synode van deze kerk.

In deze periode werd prof. Versteeg afgevaardigd om onze kerken te vertegenwoordigen op de synode die gehouden werd van 24 tot 27 mei 1977 te Edinburgh.

H. Christian Reformed Church in North America

Van de Interchurch Relations Committee van deze kerk ontving ons deputaatschap een uitvoerig schrijven, gedateerd 20 november 1974. In dit schrijven werd meegedeeld, dat de (op dat moment) laatstgehouden synode besloten had een wijziging aan te brengen in de bestaande relaties met verschillende kerken. Tot op dat moment kende men tweërlei relaties, nl. een relatie van „zusterkerken“, te vergelijken met de relatie die wij kennen tot de kerken waarmee wij in correspondentie staan, en een relatie van „corresponderende kerken“, te vergelijken met de relatie die wij kennen tot de kerken waarmee wij contact onderhouden. Deze tweërlei relatie werd teruggebracht tot één relatie, nl. die van kerken waarmee kerkelijke gemeenschap onderhouden wordt („Churches in Ecclesiastical Fellowship“).

Men besloot dat deze kerkelijke relatie het volgende zou omvatten:

- de uitwisseling van afgevaardigden op belangrijke kerkelijke vergaderingen („Exchange of fraternal delegates at major assemblies“);

- het openstellen van de kansels voor bezoekende predikanten („Occasional pulpit fellowship”);
- het voor elkaar openstellen van de avondmaalstafel („Intercommunion, i.e. fellowship at the table of the Lord”);
- gemeenschappelijke activiteit in gebieden waarvoor een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid geldt („Joint action in areas of common responsibility”);
- overleg op meer belangrijke punten van gemeenschappelijk belang („Communication on major issues of joint concern”);
- het elkaar wederzijds bemoedigen en vermanen met het oog op het bevorderen van de grondbeginselen van de christelijke eenheid („The exercise of mutual concern and admonition with a view to promoting the fundamentals of Christian unity”).

In het schrijven werd ook gesteld, dat een kerkgemeenschap waaraan de Christian Reformed Church aanbod in deze vorm van relatie te treden, het recht heeft van haar kant eigen regels en aanduidingen voor de relatie te gebruiken. Verzekerd werd dat de Christian Reformed Church ten volle toegewijd is aan het handhaven van het geloof, zoals dat beloden wordt door de gereformeerde kerken op de basis van de Heilige Schrift en de gereformeerde confessies (de drie formulieren van Eenigheid) en aan het overleveren van dat geloof aan alle volken en naties tot de komst van het koninkrijk van Jezus Christus. Aan onze kerken werd deze nieuwe vorm van kerkelijke relatie aangeboden.

Op 29 september 1975 ontving ons deputaatschap een delegatie van de Interchurch Relations Committee van de Christian Reformed Church onder leiding van prof. dr. J. H. Kromminga en verder bestaande uit ds. G. Bouma, ds. J. D. Eppinga en ds. T. E. Hofman, allen leden van de Interchurch Relations Committee. De ontmoeting had plaats in een bijzonder goede sfeer. Van onze kant werd gesteld, dat de nieuwe relatie mogelijkheden bood die vroeger niet aanwezig waren. Door de delegatie werd onderstreept wat reeds in het ontvangen schrijven gezegd was, dat door de beide kerken niet precies dezelfde regels voor de kerkelijke relatie gesteld hoefden te worden. Van onze kant werd gesteld, dat onze kerken slechts met de Christian Reformed Church in een relatie zouden kunnen treden na overleg met de Free Reformed Church. Van de kant van de delegatie bestond daarvoor alle begrip, terwijl de delegatie tevens de toezegging deed bij de Interchurch Relations Committee te bepleiten, dat aan de Free Reformed Church eveneens zou worden aangeboden te komen tot een relatie van „Churches in Ecclesiastical Fellowship”.

In een schrijven, gedateerd 25 november 1975, werd bericht, dat de Interchurch Relations Committee inderdaad de aan onze kerken aangeboden vorm van kerkelijke relatie ook had aangeboden aan de Free Reformed Church. Een afschrift van het schrijven waarin dit aanbod werd gedaan, werd eveneens toegezonden.

Hierop besloot ons deputaatschap in beginsel een positief advies te zullen uitbrengen aan de generale synode met betrekking tot het verzoek van de Christian Reformed Church met een voorbehoud wat betreft het punt van de openstelling van de kansels. Tevens werd besloten ds. G. Bilkas en prof. dr. W. van 't Spijker af te vaardigen naar de in juni 1977 te houden synode van de Christian Reformed Church. Aan deze afgevaardigden werd tevens de opdracht gegeven om, voorafgaande aan en na de synode van de Christian Reformed Church, contact op te nemen met vertegenwoordigers van de Free Reformed Church.

Mede op grond van het rapport van de afgevaardigden hoopt ons deputaatschap een voorstel te kunnen doen met betrekking tot het verzoek van de Christian Reformed Church. Het rapport van de afgevaardigden en het voorstel van ons deputaatschap zullen nog aan deze generale synode worden voorgelegd.

1. Orthodox Presbyterian Church

Ook in deze periode ontving het deputaatschap van deze kerk de Acta van de jaarlijks gehouden synode. Eveneens werden de Acta van onze laatstgehouden generale synode toegezonden.

2. De Gereformeerde Kerk in Japan

Van deze kerk werd een uitnodiging ontvangen om aanwezig te zijn bij de viering van het dertigjarig bestaan van deze kerk. Het deputaatschap zag geen mogelijkheid op de uitnodiging in te gaan, maar deed in een schrijven gelukwensen toekomen. Later werd van deze kerk nog een verklaring met betrekking tot de verhouding van kerk en staat ontvangen. Deze verklaring werd aanvaard bij de viering van het jubileum.

IV. De Gereformeerde Oecumenische Synode

A. Algemeen

Enkele malen had de sectie-buitenland een ontmoeting met dr. P. G. Schrottenboer, de algemeen secretaris van de G.O.S.

Regelmatig werd het deputaatschap door allerlei toegezonden stukken op de hoogte gehouden van de activiteiten van de G.O.S. en zijn algemeen secretaris.

Van 25 tot 28 april 1977 was een regionale conferentie van de G.O.S. aangekondigd. Deze conferentie zou gehouden worden te Potchefstroom en was bedoeld om verder inzicht te ontvangen met betrekking tot de rassenproblematiek in Zuid-Afrika. De deputaten besloten aan deze regionale conferentie niet deel te nemen. Het werd het meest juist geacht, dat de (blanke en niet-blanke) kerken in zuidelijk Afrika nu eerst zelf over deze problematiek zouden spreken. Later werd bericht ontvangen, dat de conferentie geen doorgang kon vinden. Van 10 tot 20 augustus 1976 werd weer een vergadering van de G.O.S. gehouden. Het deputaatschap

was in de gelegenheid drie afgevaardigden te benoemen voor het bijwonen van deze vergadering. Zij brachten het volgende rapport uit dat deputaten hierbij gaarne doorgeven.

B. Rapport van de afgevaardigden naar de G.O.S., gehouden van 10 tot 20 augustus 1976 te Kaapstad

1. Afgevaardigden

Als afgevaardigden naar de G.O.S. van Kaapstad werden door het deputaatschap voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met buitenlandse kerken benoemd prof. dr. W. H. Velema en prof. dr. J. P. Versteeg als stemhebbende leden van de synode en ds. G. Bilkas als niet-stemhebbend lid. Tot het werk van de synode behoorde ook het voorbereiden van de besluiten in een aantal commissies.

Ds. Bilkas was lid van de commissie die zich voornamelijk had te beraden op een rapport over de doop in de Heilige Geest en twee rapporten over de verhouding van sabbat en zondag.

Prof. Velema maakte deel uit van de commissie die voorstellen moest doen over de plaats van de Gereformeerde Kerken in Nederland binnen de G.O.S. Deze commissie werd ook betrokken bij de problematiek die aan een andere commissie was toebedeeld, nl. de vraag, of het lidmaatschap van de G.O.S. te combineren is met het lidmaatschap van de Wereldraad van Kerken.

Prof. Versteeg werkte mee in de commissie voor de vraagstukken met betrekking tot de rassenverhouding.

2. Opening en moderamen

Op de avond voordat de synode begon, werd een bidstond gehouden, waarin voorging ds. J. D. Vorster. De opening van de synode vond plaats op dinsdag 10 augustus door ds. D. P. Botha namens de Nederduitse Gereformeerde Zendingkerk, d.w.z. de Nederduitse gereformeerde kerk. Bij de opening werd gewezen op het feit, dat de G.O.S. in Zuid-Afrika vergaderde in een periode van ernstige crisis. Met een variant op het woord van Mordechai tot Esther werd gezegd: „Wie weet, of niet juist met het oog op deze tijd de G.O.S. in Kaapstad is samengeroepen”. De moeilijkheden in Soweto (Johannesburg) hadden zich reeds voorgedaan. Tijdens de synode zouden de moeilijkheden zich ook in Kaapstad voordoen.

In het moderamen werden gekozen: ds. J. P. Galbraith (Orth. Presb. Church, V.S.), praeses; ds. P. E. S. Smith (Ned. Ger. Kerk, Zuid-Afrika), scriba I; prof. dr. F. H. Klooster (Chr. Ref. Church, V.S.), scriba II; ds. S. P. E. Buti (Ned. Ger. Kerk, Bantu, Zuid-Afrika), assessor I; ds. A. I. de Graaf (Ger. Kerken, Australië), assessor II.

Evenals bij de vorige synode hadden ook nu drie van de vijf moderamenleden reeds zitting in het moderamen van de voorsigende synode. Wel werd nu — anders dan bij de vorige synode — geen van de moderamenleden in dezelfde functie herkozen. Geen afgevaardigde van een van de kerken in Europa werd in het moderamen gekozen. Door ds. Galbraith als praeses werden de vergaderingen op een voortreffelijke wijze geleid.

3. Besluiten

Voor een volledig overzicht van de genomen besluiten moge verwezen worden naar de Acta van de synode. Van een aantal van de belangrijkste besluiten is hier evenwel melding te maken.

a. de rassenproblematiek

Toen aan het einde van de eerste synode-week de onrust die in Zuid-Afrika heerste, zich ook uitbreidde tot Kaapstad, en ook in Kaapstad de eerste slachtoffers vielen, deed het moderamen van de synode het voorstel om met de slachtoffers deelneming te betuigen en een tijd van gebed af te zonderen.

Na een discussie werd het volgende besloten:

- om deelneming te betuigen met hen die omkwamen en met allen die in deze dagen verlies en onrecht leden;
- om een periode van de tijd van de synode af te zonderen om voorbede te doen voor vrede, gerechtigheid en orde in Zuid-Afrika;
- om op alle mensen een beroep te doen om zich te onthouden van alles wat het vuur van onrust en geweld in de huidige gespannen situatie kan doen oplaaien;
- om op de regering van de Republiek Zuid-Afrika een beroep te doen om al het mogelijke in het werk te stellen om lasten die bijdroegen tot het opkomen van deze ongerageldheden, te verlichten en om de regering te verzekeren van de gebeden van de synode;
- om op het Zuidafrikaanse volk een beroep te doen om zich in gebed tot de Here te keren en in liefde tot elkaar, zodat conflicten mogen worden opgelost in een geest van wederzijds begrip en zelfverloochening.

Direct na de discussie die tot dit besluit leidde, werd een uur van gebed voor Zuid-Afrika gehouden.

De besluiten met betrekking tot de rassenproblematiek, genomen door de G.O.S. die in 1972 in Sydney vergaderde, waren in de kerken van Zuid-Afrika op de eigen synoden onderwerp van bezinning geweest. Op twee punten werden door die kerken opmerkingen gemaakt en om een nadere verduidelijking gevraagd. Die twee punten waren de centrale punten in de uitspraken van de G.O.S. van Sydney, nl. de gemeenschappelijke eredienst en het raciaal gemengde huwelijk.

Op de synode van Kaapstad werd met betrekking tot de gemeenschappelijke eredienst de volgende uitspraak gedaan: „Erkend moet worden de eenheid van de kerk als het lichaam van Christus. Het kan zijn, dat linguïstische of culturele verschillen het vormen van afzonderlijke

gemeenten, dikwijls met hun eigen type van prediking en eredienst, wenselijk maken. In deze gevallen is het verstandig geen van buitenaf opgelegde en daarom kunstmatige vorm van eenheid te forceren, maar de verscheidenheid binnen de kring van het volk van God te erkennen. Waar verschillende kerken voor verschillende bevolkingsgroepen bestaan, mag niemand van de gemeenschappelijke eredienst worden uitgesloten op grond van ras of kleur. De gemeenschappelijke eredienst, met inbegrip van het Heilig Avondmaal, van christenen van alle rassen, is een uiting van de eenheid van het lichaam van Christus. Deze eredienst waarin mensen van verschillende rassen samenkomen, is een teken van de eenheid van de kerk en van de gemeenschap der heiligen. Zo kan ze ook een christelijk getuigenis voor de wereld zijn."

Het verdient vermelding, dat geen van de afgevaardigden tegen deze uitspraak stemde. Ook alle Zuidafrikaanse afgevaardigden stemden er dus voor of onthielden zich van stemming.

Hetzelfde was het geval met de uitspraak over het raciaal gemengde huwelijk. Op dit punt werd het volgende uitgesproken: "De Heilige Schrift spreekt zich niet expliciet uit over raciaal gemengde huwelijken. Het onderwijs van de Bijbel op het punt van het huwelijk en van de eenheid van de mensheid geeft geen aanleiding om zulke huwelijken als ongeoorloofd te beschouwen. Het huwelijk is niet slechts een persoonlijke zaak, maar heeft ook te maken met de relatie van het individu tot God, de kerk, de familie en de samenleving. In de praktijk zal rekening gehouden moeten worden met de problemen die in een huwelijk de raciale, etnische en culturele verschillen met zich mee kunnen brengen op het persoonlijke vlak, maar ook op het vlak van de familie en de samenleving. Kerk en staat moeten zich onthouden van een beperken van de vrije keuze van een huwelijkspartner op grond van ras of kleur. In al deze zaken heeft de kerk een pastorale of profetische roeping."

Het is begrijpelijk, dat vooral de passage, dat kerk en staat zich hebben te onthouden van een beperken van de vrije keuze van een huwelijkspartner op grond van ras of kleur, bij verschillende Zuidafrikaanse afgevaardigden op verzet stuitte. Te meer is het opmerkelijk, dat uiteindelijk niemand tegen de uitspraak gestemd heeft.

Aan het slot van de synode werd nog het belangrijke besluit genomen om in april 1977 in Potchefstroom een regionale conferentie te beleggen van alle kerken in zuidelijk Afrika — blanke en niet-blanke — om met elkaar verder te spreken over de rassenproblematiek. Deze conferentie is daarom zo belangrijk, omdat voor een groot deel de blanke en niet-blanke kerken in Zuid-Afrika binnen de G.O.S. de enige vorm van overleg bezitten. De kerken in Zuid-Afrika werden gevraagd memoranda op te stellen ter behandeling op de conferentie. Tegelijk werd er bij alle christenen op aangedrongen om elkaar in liefde de hand te reiken om zo de vrede in Zuid-Afrika te bevorderen.

b. De Wereldraad van Kerken

Een punt van zeer uitvoerige discussie vormde de vraag, of het lidmaatschap van de G.O.S. te combineren is met het lidmaatschap van de Wereldraad van Kerken. Ter tafel was het verzoek van een aantal aangesloten kerken om duidelijkheid in deze zaak te scheppen en uit te spreken, dat het lidmaatschap van de G.O.S. en dat van de Wereldraad van Kerken elkaar uitsluiten, zodat kerken die een dubbel lidmaatschap kennen een keuze voor één van beide oecumenische organisaties dienen te maken. Zo werd b.v. door de Gereformeerde Presbyteriaanse Kerk van Ierland in een instructie gesproken over het dubbele lidmaatschap als "een abnormale positie die indruist tegen de geest van de Constitutie van de G.O.S."

De commissie van de synode die de bespreking over deze zaak op de synode had voor te bereiden, kon niet tot een eensluidend voorstel komen. In haar geheel stelde de commissie de synode voor uit te spreken, dat de G.O.S. op basis van haar Constitutie niet kan optreden tegen bij haar aangesloten kerken inzake relaties met andere organisaties, tenzij deze relaties duidelijk maken, dat de betrokken kerken ontrouw geworden zijn aan de gereformeerde belijdenisgeschriften. Op grond van deze interpretatie van art. 5.2 van de Constitutie van de G.O.S. wilde de meerderheid van de commissie nu een definitieve beslissing nemen. Deze meerderheid deed het voorstel, dat de synode het advies van tal van voorgaande vergaderingen van de G.O.S. om zich niet bij de Wereldraad aan te sluiten zou bevestigen en dat de synode in overeenstemming met dit advies nu met nadruk zou uitspreken, dat het lidmaatschap van de Wereldraad in strijd is met dat van de G.O.S. Uit dit eerste voorstel vloeide direct een tweede voort. Het was het voorstel, uit te spreken dat de bij de G.O.S. aangesloten kerken, die tevens lid zijn van de Wereldraad, de zaak van het dubbele lidmaatschap opnieuw ernstig dienen te overwegen en het resultaat van deze overweging aan de eerstkomende vergadering van de G.O.S. dienen te rapporteren.

Een minderheid van de commissie wilde minder ver gaan. Zij was het met de meerderheid eens, dat het advies van de voorgaande vergaderingen om zich niet bij de Wereldraad aan te sluiten, bevestigd moest worden en ook dat die kerken binnen de G.O.S. die tevens lid zijn van de Wereldraad, dat laatste lidmaatschap opnieuw ernstig dienen te overwegen. Ze wilde evenwel niet zo ver gaan voor te stellen, dat werd uitgesproken, dat het lidmaatschap van de Wereldraad in strijd is met dat van de G.O.S.

De synode nam uiteindelijk een voorstel aan, dat duidelijk het karakter draagt van een tussen-voorstel. Aanvaard werd het voorstel dat de commissie in haar geheel gedaan had met betrekking tot de interpretatie van art. 5.2 van de Constitutie. Tevens werd het voorstel van de meerderheid van de commissie aanvaard om met nadruk uit te spreken, dat het lidmaatschap van de Wereldraad in strijd is met dat van de G.O.S. De grote moeilijkheid was evenwel wat bedoeld werd met de woorden "in strijd met". Het Engelse woord dat in het voorstel gebruikt werd, was het woord "inconsistent" (d.w.z. "tegenstrijdig", "inconsequent"). Bedoelde deze uit-

drukking aan te geven, dat iets niet kan en mag bestaan of dat het bestaan van iets volkomen ongerijmd is? In een toevoeging werd nu gezegd, dat het woord "inconsistent" in dit verband een afwijking van de besluiten van voorgaande G.O.S.-vergaderingen betekent, maar niet een directe onverenigbaarheid impliceert tussen de G.O.S. en de kerken die lid zijn van de Wereldraad. In deze toevoeging, waaraan de meerderheid van de synode haar stem gaf, werd aan de ene kant duidelijk gesteld, dat er een tegenstrijdigheid bestaat tussen het lidmaatschap van de Wereldraad en dat van de G.O.S. Tegelijk werd aan de andere kant deze tegenstrijdigheid duidelijk onderscheiden van directe onverenigbaarheid. Enerzijds werd het lidmaatschap van de Wereldraad afgewezen, anderzijds wilde men het lidmaatschap van de Wereldraad niet tot een breekpunt binnen de G.O.S. maken in zoverre de aangesloten kerken niet ontrouw geworden zijn aan de gereformeerde belijdenisgeschriften. In dit enerzijds-anderzijds komt het compromis-karakter uit van het voorstel dat aanvaard werd.

Tegelijk werd door de synode besloten, dat het Interim Committee op korte termijn in overleg moet treden met die aangesloten kerken die ook lid zijn van de Wereldraad om over dat laatste lidmaatschap te spreken. Het Interim Committee kreeg bovendien de instructie om over dat overleg te rapporteren aan de kerken en aan de vergadering van de G.O.S. in 1980.

Overgenomen werd het voorstel om op die kerken, die lid zijn van de Wereldraad, een beroep te doen om dat lidmaatschap opnieuw in ernstige overweging te nemen en het resultaat van die overweging aan de komende vergadering van de G.O.S. te doen weten.

c. de theologische ontwikkelingen binnen de Gereformeerde Kerken in Nederland

Op de synode van Sydney in 1972 kwamen bepaalde theologische ontwikkelingen binnen de Gereformeerde Kerken in Nederland reeds uitvoerig ter sprake. De synode van Kaapstad had nu te beslissen over de vraag, of in deze ontwikkelingen een reden lag om de legitimiteit van het lidmaatschap van de Gereformeerde Kerken aan te vechten. Door enkele aangesloten kerken was de vraag aan de synode voorgelegd. Het scherpst was de formulering van de instructie van de Gereformeerde Kerken van Nieuw-Zeeland. Deze kerken vroegen de synode "om te overwegen en na te gaan, of het feit dat de Gereformeerde Kerken in Nederland lid zijn van de Gereformeerde Oecumenische Synode in overeenstemming is met artikel 5 van de Constitutie van de G.O.S."

De commissie die de bespreking op de vergadering van de synode had voor te bereiden kwam met een voorstel dat in de lijn lag van de instructie van de Gereformeerde Kerken van Nieuw-Zeeland en waarin de legitimiteit van het lidmaatschap van de Gereformeerde Kerken in Nederland duidelijk in twiifel getrokken werd. Het voorstel van de commissie luidde als volgt:

1. De synode is van mening, dat de theologische situatie in de Gereformeerde Kerken in Nederland niet te harmoniseren is met wat in artikel 5 van de Constitutie van de G.O.S. bepaald wordt over de kenmerken van de ware kerk en dat deze kerken op weg zijn om de handhaving van het gereformeerd belijden in overeenstemming met de basis van de G.O.S., zoals geformuleerd in artikel 2, te verliezen.
2. De synode betreurt het gewijzigde theologische klimaat in de Gereformeerde Kerken in Nederland zeer en dringt er bij deze kerken van harte op aan om alle stappen te ondernemen die nodig zijn om deze ontwikkelingen een halt toe te roepen.
3. De synode verzoekt het Interim Committee in overeenstemming met artikel 5 van de Constitutie te onderzoeken, of in het licht van het gewijzigde theologische klimaat van de Gereformeerde Kerken in Nederland deze kerken lid van de G.O.S. kunnen blijven met het oog op de vereisten voor het lidmaatschap van de G.O.S., zoals bepaald in artikel 5 van de Constitutie en om een aanbeveling te doen aan de eerstkomende algemene vergadering van de G.O.S.
4. De synode roept op tot gebed, dat alle kerken binnen de G.O.S. trouw mogen blijven in het belijden en handhaven van de gereformeerde belijdenisgeschriften."

De commissie gaf drie gronden aan voor haar voorstel.

In de eerste plaats zag de commissie in de Gereformeerde Kerken een ontwikkeling die afvoert van een onduidelijk gereformeerd belijden. In de tweede plaats werd het de Gereformeerde Kerken kwalijk genomen, dat wel bepaalde opvattingen van prof. Kuilert en dr. Wiersinga veroordeeld werden, maar dat zij aan de andere kant niet verhinderd werden hun opvattingen in de kerken te leren en te preken. Daaruit bleek voor de commissie, dat twee kenmerken van de ware kerk — de rechte prediking van het evangelie en het getrouw uitoefenen van de tucht — niet langer gehandhaafd werden in de Gereformeerde Kerken. In de derde plaats meende de commissie, dat het nieuwe ondertekeningsformulier dat nu in de Gereformeerde Kerken in gebruik is, ruimte laat voor het binnendringen van leringen die ingaan tegen de gereformeerde belijdenisgeschriften en het accent van de tuchttoefening verlegt naar de dialoog en het gesprek. Dit voorstel van de commissie ging velen te ver. Toen het in bespreking kwam, werd er zelfs een tegenvoorstel gedaan om aan deze zaak geen verdere bespreking te wijden. Het argument voor dit tegenvoorstel was, dat door de synode van de Gereformeerde Kerken de behandeling van de bezwaarschriften tegen prof. Kuilert en dr. Wiersinga nog niet is afgesloten. Daarop zou eerst gewacht moeten worden. Dit tegenvoorstel werd verworpen, maar het stemmenverschil tussen voor- en tegenstanders was bijzonder klein.

Een nieuw tegenvoorstel werd ingediend door ds. D. P. Botha. Na enkele amendementen op ondergeschikte punten werd dit voorstel door de synode aanvaard. Uitgesproken werd:

1. Dat de synode, dankbaar voor de vele onschatbare bijdragen van de Gereformeerde

Kerken in Nederland, bepaalde theologische ontwikkelingen binnen deze kerk diep beurt.

2. Dat de synode op de verklaring van de afgevaardigden van de Gereformeerde Kerken in Nederland, dat „de Gereformeerde Kerken in Nederland in het geval van prof. Kuitert en dr. Wiersinga de kerkelijke tucht getrouw uitoefenen“ er bij de Gereformeerde Kerken in Nederland op aandringt om dit proces van tuchttoefening met alle vereiste voortvarendheid voort te zetten en de Gereformeerde Kerken in Nederland verzekert van de intense belangstelling, de steun en het vurig gebed van de G.O.S.
3. Dat de synode, zich bewust van de bijzondere problemen die de Gereformeerde Kerken in Nederland op haar weg ontmoeten in haar pogingen om op de juiste wijze de kerkelijke tucht uit te oefenen over theologen en ambtsdragers die van de Schriften en de belijdenisgeschriften afwijken, duidelijk stelt, dat wanneer aan deze problemen een hogere prioriteit wordt toegekend dan aan de plicht van de kerk om het volk van God voor afval te beschermen, het gevolg slechts kan zijn, dat de Gereformeerde Kerken in Nederland de kenmerken van de ware kerk zullen verliezen en daarom de Gereformeerde Kerken in Nederland eraan herinnert, dat een tuchttoefening die een onbijbelse leer en praktijk in de kerk toelaat, een overtreding betekent van artikel 5 van de Constitutie van de G.O.S.
4. Dat de synode de Gereformeerde Kerken in Nederland vriendelijk verzoekt het Interim Committee op de hoogte te houden van de vorderingen in deze kwestie en het Interim Committee vraagt om deze punten ter sprake te brengen in het overleg dat zal plaatsvinden tussen vertegenwoordigers van de Gereformeerde Kerken in Nederland en het Interim Committee.
5. Dat de synode alle kerken binnen de G.O.S. vraagt te bidden, dat zij en al onze andere kerken trouw mogen blijven aan de Schrift en in het belijden en handhaven van de gereformeerde confessies.

d. de verhouding van sabbat en zondag

De synode van de Gereformeerde Kerken in Australië besloot in 1967 zich tot de G.O.S. te wenden met het verzoek een commissie te benoemen die zich moest bezinnen op de verhouding van de sabbat en de zondag. Nader bepaald werd aan de G.O.S. gevraagd „om een commissie te benoemen voor de studie van het vierde gebod in al zijn exegetische, leerstellende en pastorale aspecten om een basis van overeenstemming te verschaffen onder de verschillende gereformeerde tradities.“

Toen de G.O.S. het jaar daarop bijeenkwam, besloot ze aan dit verzoek te voldoen. Op de vergadering van de G.O.S. van Sydney in 1972 bleek, dat deze zaak nog niet tot een afronding kon worden gebracht. Een nieuwe studiecommissie werd daarop benoemd.

Deze commissie kon niet met een gemeenschappelijk rapport komen. Er was een eigen rapport van het Noordamerikaanse en van het Nederlandse deel van de commissie. Tegelijk was er op de synodetafel in Kaapstad een studiestuk van de Free Church van Schotland over deze zaak. In de rapporten werden twee lijnen zichtbaar. Voor een deel sloten de rapporten duidelijk bij elkaar aan. Zelfs velden ze elkaar in bepaalde opzichten aan. Toch werden in beide rapporten niet minder duidelijk verschillende accenten gelegd.

In het Noordamerikaanse rapport werd vooral de lijn die de sabbat en de zondag aan elkaar verbindt, naar voren gebracht. In het Nederlandse rapport werd het eigen karakter van de nieuwtestamentische zondagsviering vooral onderstreept. In het Noordamerikaanse rapport werden uit de verschillende Schriftgegevens tal van conclusies getrokken. In het Nederlandse rapport was de tendens aanwezig om niets meer te zeggen dan wat de Schriftgegevens zelf zeggen. Het Noordamerikaanse rapport was meer synthetisch. Het Nederlandse rapport was meer analytisch.

Besloten werd onder meer, „dat de synode, erkennend de verschillende standpunten die in deze zaak gedurende vele eeuwen in de kerken van gereformeerd belijden zijn ingenomen, pleit voor een broederlijke verdraagzaamheid bij de aangesloten kerken ten opzichte van elkaar, zonder een op dit punt verordende houding.“ Ook aanvaardde de synode een „boodschap voor de kerken“ over de betekenis van de zondag.

e. de roeping van de kerk tegenover de wereld

Uitvoerig kwam op de synode ook de roeping van de kerk tot diaconale hulpverlening aan de orde. Ter tafel was een instructie van de Gereformeerde Kerken van Australië, ingediend door het deputaatschap voor het werelddiaconaat van deze kerken. In de instructie werd onder meer gevraagd „om met het oog op onvoorziene rampen een hulporganisatie van de G.O.S. op te richten die tot taak heeft om een internationaal netwerk op te zetten en om als intermediair te fungeren waar zich maar rampen voordoen“.

De synode besteedde de hele avond aan onderlinge informatie over hulp die door verschillende kerken momenteel gegeven wordt. Ook werd de uitspraak gedaan, „dat de synode er bij de bij haar aangesloten kerken op aandringt om nadruk te leggen op de eenheid van woord en daad in haar missionaire activiteiten, zodat de wereld de volle draagwijdte kan zien van de verlossing in Christus en zodat de volheid van wat de kerk bezit, gebruikt mag worden in de dienst van woord en daad.“

Toch besloot de synode — in de lijn van vroeger gedane uitspraken — niet aan het verzoek vanuit de Gereformeerde Kerken van Australië wat betreft een eigen hulpverleningsorganisatie te voldoen. De argumenten waren de volgende:

1. Het werk van de diaconale hulp dient uitgevoerd te worden door de kerken zelf.
2. De G.O.S. is er niet geschikt voor om een hulpverleningsorganisatie te worden en boven-

- dien is het niet juist om het hulpverleningswerk te scheiden van de totale missionaire taak.
3. Een hulpverleningsorganisatie van de G.O.S. zou noodzakelijk betekenen een herhaling van veel dat reeds gedaan wordt.
4. De resoluties van de G.O.S. van 1972 laten voldoende ruimte voor de noodzakelijke uitwisseling van informatie en coördinatie.
5. Kleinere kerken kunnen hun steun aan het werk van de hulpverlening geven via de kanalen van de reeds bestaande organisaties van de bij de G.O.S. aangesloten kerken.

Wel werd de algemeen secretaris door de synode gemachtigd om materiaal door te geven aan de kerken, waardoor deze bewust gemaakt kunnen worden van hun betrokkenheid in de omstandigheden die bijdragen tot het grote verschil tussen rijk en arm en van hun taak om zoveel als in het vermogen is, noden in de wereld te lenigen. Ook werd besloten om — meer in het algemeen — studie te gaan maken van de roeping van de kerk in de samenleving. Daar toe werd een studiecommissie benoemd. De opdracht van de commissie is nauwkeurig omschreven. De studie zal allereerst moeten ingaan op de bijbelse gegevens betreffende het koninkrijk Gods en de kerk, de kerk als instituut en als organisme, de taak van de kerk in en tegenover de wereld, en de kerk als eersteling van de nieuwe schepping.

Verder zal in een meer historisch-sociologisch onderzoek moeten worden nagegaan de rol van de kerk in een veranderende samenleving, de kerk als een gemeenschap temidden van de sociale structuren van de moderne tijd en de kerk als vervolgde gemeenschap. Tenslotte zal ook een antwoord gezocht moeten worden op concrete vragen, als de vragen naar de rechten van de mens, de sociale gerechtigheid, de rechtvaardige lonen en een juiste verdeling van het bezit, de industriële relaties, de waardering van het werk en de arbeid als een roeping voor de mens, de plaats van de vrouw in de samenleving en de menselijke uitbuiting.

f. de evangelieverkondiging onder Israël

De in 1972 gehouden synode van Sydney deed aan de kerken die studie maken van de vraagstukken met betrekking tot de evangelieverkondiging onder Israël het verzoek, de resultaten van deze studie aan de eerstvolgende synode te doen toekomen.

Aan dit verzoek werd voldaan door de Gereformeerde Kerken in Nederland die een studie-rapport aan de synode zonden.

Met dankbaarheid nam de synode van dit rapport kennis. Omdat de Gereformeerde Kerken in Nederland de enige waren die op het verzoek van de synode van Sydney reageerden, werd de algemeen secretaris opgedragen om alle aangesloten kerken te vragen aandacht te geven aan de bezinning op de evangelieverkondiging onder Israël en al het beschikbare materiaal op dit punt toe te zenden aan de algemeen secretaris ter doorzending aan de kerken. Tevens werd er — in de lijn van de in 1972 gedane uitspraken — bij de aangesloten kerken op aangedrongen om te participeren in het werk dat van gereformeerde zijde momenteel verricht wordt onder de Joden, door dat werk met gebed en gaven te steunen.

g. gereformeerd theologisch onderwijs

Ter tafel was een overzicht van de opleidingsmogelijkheden voor studenten van de bij de G.O.S. aangesloten kerken onder de titel „World Survey of Reformed Theological Education“. De synode bracht dank aan de commissie die dit overzicht had samengesteld.

Besloten werd, dat de in het overzicht opgenomen lijst van boeken — die als een introductie tot de gereformeerde theologie te gebruiken zijn — zal worden herzien door de commissie voor hulp bij het theologisch onderwijs. Deze herziening zal plaatsvinden in overleg met een aantal bibliothecarissen uit de aangesloten kerken. Verdere verspreiding zal tot deze herziening blijven rusten.

Het secretariaat werd gemachtigd om de aangesloten kerken uit te nodigen bij te dragen aan een centraal fonds, waaruit beurzen verstrekt kunnen worden voor studenten van kerken in ontwikkelingslanden. Ook kan zo voor deze studenten de aanschaf van noodzakelijke handboeken en het bijbrengen van de kern van een bibliotheek tijdens de studie mogelijk gemaakt worden. Nadere regels voor het beheer van een dergelijk fonds zullen worden opgesteld door de commissie voor hulp bij het theologisch onderwijs, waarna het fonds beheerd zal worden door het secretariaat.

Uitgesproken werd ook, dat aangesloten kerken in ontwikkelingslanden waarvan de predikanten niet in de gelegenheid zijn zich de meest noodzakelijke boeken aan te schaffen, lijsten met de titels van deze boeken aan het secretariaat mogen doen toekomen. Het secretariaat zal dan deze lijsten doen toekomen aan de andere aangesloten kerken die in de gelegenheid zijn hulp te bieden. Het secretariaat mag ook een voorraad van de meest noodzakelijke boeken aanleggen. Deze boeken zullen aan predikanten van kerken in ontwikkelingslanden ter beschikking gesteld worden tegen een vergoeding die binnen hun mogelijkheden ligt.

Tegelijk wees de synode erop, dat de zorg voor kerken in ontwikkelingslanden de ogen niet mag doen sluiten voor de noodzakelijke hulpverlening aan kleine, hulpbehoevende kerken in ontwikkelde landen. Gedacht werd hierbij b.v. aan de kleine Eglises Reformées Evangéliques Indépendantes in Frankrijk.

h. financiële aangelegenheden

De bijdrage van onze kerken in de onkosten van de G.O.S. werd opnieuw gesteld op 4 1/2 %. Het voor onze kerken bepaalde percentage bleef dus ongewijzigd.

Een zaak met belangrijke financiële consequenties was het voorstel van het moderamen om het Interim Committee te machtigen voor een volledige dagtaak iemand te benoemen die de algemeen secretaris kan bijstaan in het werk van het secretariaat. Het werk van het secretariaat heeft zo'n omvang aangenomen, dat het uitgesloten geacht moet worden, dat één persoon deze

taak naar behoren kan verrichten. Op grond van een uitspraak, gedaan door de vorige synode van Sydney, was voor een gedeeltelijke dagtaak reeds iemand ter assistentie van de algemeen secretaris aangezocht, nl. H. der Nederlanden (uit de Verenigde Staten, studierend voor de graad van „master“ in de letteren). Wanneer iemand met een volledige dagtaak benoemd zou kunnen worden, zouden ook taken van de algemeen secretaris, die nu blijven liggen, verricht kunnen worden, terwijl ook nieuwe taken aanvaard zouden kunnen worden (b.v. secretariaatswerkzaamheden van de commissie voor de zending en taken op het diaconale vlak).

De synode besloot „in principe“ het Interim Committee de gevraagde machtiging te verlenen. Besloten werd dat de benoeming pas zou kunnen geschieden, wanneer de benodigde fondsen door de aangesloten kerken gegarandeerd waren. Het budget voor de jaren 1977-1980 werd bij de benoeming van iemand, die voor een volledige dagtaak de algemeen secretaris zal gaan assisteren, bepaald op U.S. \$ 80.235,— per jaar. Wanneer het tot deze benoeming niet zou komen, zou het budget voor de komende jaren bedragen U.S. \$ 60.000,— per jaar. De voor onze kerken vastgestelde 4 % zou bij het budget van U.S. \$ 80.235,— neerkomen op \$ 3.209,40.

I. de aan de synode voorafgaande conferenties

Voorafgaande aan de synode werd van 2 tot 6 augustus 1976 in Kaapstad een zendingsconferentie onder auspiciën van de G.O.S. gehouden. Thema van de conferentie was: „Onderlicht voor de zending“. De onderwerpen die aan de orde kwamen waren: „Tendensen in het huidige missionaire onderricht“; „Het onderricht voor de missionaire predikant“; „Het onderricht voor de leden van de kerk tot het getuigenis“; „Het onderricht van de leden van de kerk tot de dienst“; „Het partnerschap bij het onderricht“.

Op voorstel van de commissie voor de zending gaf de synode een evaluatie van de conferentie. Waardering werd uitgesproken voor de wijze waarop met de problemen van het missionaire onderricht geworfeld was. Besloten werd ook in verbinding met de komende synode opnieuw een zendingsconferentie te organiseren. Als wens voor deze komende conferentie werd uitgesproken, dat het thema van de conferentie betrekking zou hebben op onderwerpen die in het bijzonder de jonge kerken regaderen en dat de leiders van die onderwerpen zouden proberen zo concreet en specifiek als mogelijk te zijn. Tevens werd besloten aan alle aangesloten kerken een „boodschap met betrekking tot de missionaire taak en de toerusting tot die taak“ te doen toekomen.

De zendingsconferentie werd bijgewoond door de afgevaardigden prof. Velema en prof. Versteeg, terwijl ook vanuit onze kerken aanwezig waren op de conferentie ds. C. D. Affourtit en prof. dr. L. Floor. Prof. Versteeg verzorgde op de conferentie de bijbelstudies.

Op 6 en 7 augustus 1976 werd eveneens in Kaapstad een door de G.O.S. belegde theologische conferentie gehouden. Thema was: „Theologie en kerk in de wereld van vandaag“. De volgende onderwerpen kwamen ter sprake: „Wat is theologie?“; „Theologie, confessie en kerk“ en „Kernpunten in de hedendaagse theologie“. Het laatste onderwerp werd ingeleid door prof. Velema.

De synode constateerde, dat de theologische conferentie een geslaagde conferentie genoemd mag worden. Fondsen zullen ter beschikking gesteld worden, zodat de gelovende referaten met de antwoorden van de co-referenten daarop gepubliceerd kunnen worden.

Deze theologische conferentie werd door de drie afgevaardigden bijgewoond.

4. Varia

Tijdens de synode was er een bijzonder goed contact met de afgevaardigde van de Reformed Presbyterian Church of Ireland, prof. F. S. Leahy. De Reformed Presbyterian Church of Ireland onderhoudt nauwe relaties met de Free Church of Scotland. Het was bekend, dat onze kerken in contact staan met de Free Church of Scotland.

Prof. Leahy was door zijn kerk gemachtigd om met de afgevaardigden van onze kerken in overleg te treden en te vragen, of het mogelijk is, dat onze kerken een zelfde contact als dat wat bestaat met de Free Church of Scotland opnemen met de Reformed Presbyterian Church of Ireland. De Reformed Presbyterian Church is een kleine kerk, 37 plaatselijke kerken omvatend met ongeveer 6500 leden. Het aantal predikanten bedraagt 28. De belijdenis van de kerk is — evenals die van de Free Church of Scotland — de Westminster Confession. De afgevaardigden brengen dit verzoek van de Reformed Presbyterian Church of Ireland hierbij gaarne over.

5. Conclusies

a. De G.O.S. van Kaapstad was geen gemakkelijke vergadering. Op de centrale punten die aan de orde waren, liepen de meningen van de afgevaardigden van de verschillende kerken duidelijk uiteen. Te noemen zijn in dit verband: de rassenproblematiek waarover ook de (blanke) Zuidafrikaanse afgevaardigden van duidelijke verschillen in opvatting blijken gaven, de kwestie van de verbinding van het lidmaatschap van de G.O.S. met dat van de Wereldraad van Kerken en de vraag naar de beoordeling van de theologische ontwikkelingen binnen de Gereformeerde Kerken in Nederland. Waarschijnlijk zijn de onderlinge verschillen binnen de G.O.S. nog nooit zo duidelijk aan het licht getreden en zo duidelijk onder woorden gebracht als op de vergadering in Kaapstad.

b. De G.O.S. van Kaapstad was niettemin een vergadering die over het algemeen gekarakteriseerd werd door een grote mate van openheid voor elkaar en bereidheid om naar elkaar te luisteren. Daar waar onderling scherpe kritiek geïntendeerd werd — met name op het punt van de theologische ontwikkelingen binnen de Gereformeerde Kerken in Nederland — gebeurde dat altijd op een bijzonder waardige wijze en op de basis van de gereformeerde confessies. Ook door hen op wie de kritiek zich richtte, werd dit onderkend en toegegeven.

c. De G.O.S. van Kaapstad was een vergadering die bijzonder zware verantwoordelijkheden

toevertrouwde aan het moderamen dat nu als Interim Committee zal blijven functioneren. Aan het Interim Committee werd opdracht gegeven in overleg te treden met de kerken die zowel van de G.O.S. als van de Wereldraad van Kerken lid zijn en om over dit overleg te rapporteren aan de aangesloten kerken en aan de eerstkomende vergadering van de G.O.S. Tevens werd aan het Interim Committee opdracht gegeven in het contact met de Gereformeerde Kerken in Nederland ook de voortgang in de tuchtprocedure met betrekking tot prof. Kuitert en dr. Wiersma ter sprake te brengen. Duidelijk komt dus een steeds zwaarder accent te liggen op de voorbereiding van besluiten op komende vergaderingen van de G.O.S. door het Interim Committee. Deze ontwikkelingen waardoor het Interim Committee steeds zwaardere verantwoordelijkheden krijgt, is voor de praktische voortgang van het werk waarschijnlijk noodzakelijk, maar sluit het gevaar in zich, dat de aangesloten kerken zelf steeds minder bij het werk betrokken worden, waardoor tevens het woord „synode“ in de naam G.O.S. steeds minder betekenis zou kunnen krijgen.

d. De G.O.S. van Kaapstad was ook op andere punten een vergadering waarop zich een zekere onderlinge vrijblijvendheid manifesteerde. Dit bleek met name bij de discussies rond de theologische ontwikkelingen binnen de Gereformeerde Kerken in Nederland. Ook die kerken die de band van de correspondentie met de Gereformeerde Kerken in Nederland verbraken, bleken voor een deel het behoud van de band binnen de G.O.S. op prijs te stellen. Hier bleek eveneens het gevaar, dat de G.O.S. zich steeds meer kan ontwikkelen in de richting van een contactorgaan voor de gereformeerde gezindte in wereldwijd verband. Overigens is hiermee niet ontkend, dat ook zo'n contactorgaan een zinvolle plaats en betekenis kan hebben.

e. De G.O.S. van Kaapstad was een vergadering die nog had voor de eenheid van woord en daad, verkondiging en diaconaat. Er was een worsteling om ook aan de diaconale roeping van de kerk in de wereld van vandaag beter gehoor te geven. Terecht werd daarbij allereerst op de roeping van de verschillende aangesloten kerken zelf gewezen. Met niet minder recht werd toch op een aantal punten het secretariaat van de G.O.S. gemachtigd in de richting van de hulpverlening in verschillende vormen op een bescheiden schaal iets te doen.

f. De G.O.S. van Kaapstad was een vergadering die veel vragen openliet. Een aantal belangrijke besluiten werd pakenmerkt door een compromis-karakter. Op deze punten zal nog een nadere verheldering in de toekomst moeten komen. Er zijn een aantal lijnen getrokken met betrekking tot de rassenproblematiek, de problematiek rond de Wereldraad van Kerken en de problematiek van de theologische ontwikkelingen binnen de Gereformeerde Kerken in Nederland. Op de eerstvolgende vergadering van de G.O.S. zal moeten blijken of en hoe men deze lijnen wil doortrekken, dan wel deze wil terugbuigen.

g. De G.O.S. van Kaapstad was een vergadering die de gereformeerde confessies als norm wilde hanteren. De worsteling die op de vergadering gevoerd werd, was in veel opzichten de worsteling om de handhaving van de gereformeerde confessies in het belijden (de Gereformeerde Kerken in Nederland) en in de praktijk (de blanke Zuidafrikaanse kerken in verband met de rassenproblematiek). Door dit karakter van de vergadering werd duidelijk, dat onze kerken terecht een plaats innemen binnen de organisatie van de G.O.S.

h. De afgevaardigden van onze kerken naar de G.O.S. van Kaapstad hebben in een goede onderlinge harmonie onze kerken op de vergadering vertegenwoordigd en gepoogd het belang van de vergadering te dienen in alle werk dat aan de orde was. Zij hebben het als een voorrecht en eer beschouwd dit werk namens onze kerken te hebben mogen doen.

V. De Internationale Raad van Christelijke Kerken

A. Rapport van de afgevaardigden naar het congres van de I.C.C.C., gehouden van 16 tot 25 juli 1975 te Nairobi, Kenya

Naar het negende wereldcongres van de I.C.C.C. konden als vertegenwoordigers van onze kerken worden benoemd: K. Geleynse, ds. B. van Smeden en ds. J. Westerink. Zij boden het onderstaande rapport aan.

1. Samenstelling

Dit was het eerste congres van de I.C.C.C. dat in een Afrikaans land werd gehouden. Het droeg dan ook een ander stempel dan de beide vorige congressen, beide in de U.S.A. Het aantal Afrikaanse aanwezigen, zowel afgevaardigden als bezoekers, was ver in de meerderheid.

Daarentegen viel de afwezigheid van sommige blanke kerken op. Het is begrijpelijk dat er veel minder Amerikaanse bezoekers waren dan te Cape May. Toch waren er nog vrij veel bezoekers uit Noord- en Zuid-Amerika. Uit Europa echter waren in het geheel geen vertegenwoordigers uit Engeland en Ierland, slechts één bezoeker uit Scandinavië, twee uit Zwitserland en één uit Duitsland. Australië, Nieuw-Zeeland en ook Zuid-Afrika waren zeer summiër vertegenwoordigd. Daartegenover stond een brede afvaardiging uit India, Pakistan, de Philippijnen en Taiwan. Naast uw afgevaardigden waren uit Nederland ook aanwezig enige afgevaardigden en bezoekers uit de Molukse kerk. Het Afrikaanse accent kwam ook uit in het feit, dat de meeste toespraken werden vertaald in een Afrikaanse taal. Verschillende Afrikaanse referenten leverden bijdragen, die door uw afgevaardigden zeer werden gewaardeerd. Voor gevoelens van blanke superioriteit werd geen plaats gelaten.

2. Organisatie

De organisatie van dit congres was minder goed dan die van vorige bijeenkomsten. Dit betreft

zowel de voorbereiding als het congres zelf. Direct na aankomst werden de dames van het kantoor te De Bilt overstroomd met werk. Er vormden zich lange rijen van wachtenden voor de balies voor inschrijving en huisvesting.

3. Dagindeling

Voorafgaande aan de plenaire samenkomsten werden dagelijks gebedssamenkomsten gehouden, waaraan ook uw afgevaardigden medewerking verleenden. Na de opening volgde een toespraak, waarin werd uitgegaan van het thema voor het congres, Jesaja 45 : 22. Dan volgden rapporten, o.a. van de algemeen secretaris en werden resoluties aan de orde gesteld. De middagen waren gereserveerd voor commissievergaderingen. Het plenaire congres kwam 's avonds weer bijeen van 6 tot 9 uur.

Op de beide eerste zondagen bezochten uw afgevaardigden de diensten in de Presbyterian Church. 's Middags werd in het congrescentrum een Nederlandse dienst gehouden. Op 13 juli ging dr. Maris hierin voor, op 20 juli ds. Van Smeden. Op 27 juli werd de avonddienst in de Baptistenkerk bezocht.

4. De toespraken en persoonlijke contacten

De persoonlijke contacten, zowel tijdens als rondom het congres, behoorden voor uw afgevaardigden tot de meest waardevolle zaken. Zij hebben een hartelijke geloofsverbondenheid ervaren in gesprekken met verscheidene afgevaardigden. Het sterke geloofsvertrouwen van eenvoudige Afrikaanse collega's, die vaak onder zeer moeilijke omstandigheden werken, heeft hen ontroerd en beschaamd. Meermalen werden zij getroffen door de hartelijkheid waarmee men verklaarde hun aanwezigheid op prijs te stellen. Juist voor mensen van kleine kerken uit de „derde wereld“ betekent een dergelijk congres heel veel. Men wordt zich plotseling bewust te horen bij een broederschap, die over de hele wereld verspreid is. Graag wil men blijvend contact en hulp, en vooral goede theologische literatuur, want er is een grote leeshonger.

De toespraken werden voor een groot deel beheerst door de omstandigheid dat de Wereldraad enige maanden later eveneens te Nairobi zou vergaderen. De meeste Afrikaanse kerken behoren tot deze W.C.C. We kregen de indruk dat zij zich over het algemeen niet bewust zijn van de modernistische invloeden in die kring. Het congres bood nu de gelegenheid om tegen deze invloeden te waarschuwen en de ogen van de Afrikaanse kerken voor deze gevaren te openen. Vele sprekers grepen deze gelegenheid dan ook herhaaldelijk aan.

Omdat de meeste kerken in Afrika uit de zending zijn voortgekomen en dus veel banden hebben met zending-drijvende kerken, was het geen wonder dat veel toespraken handelden over de legendarische zendingsvraagstukken. We noemen hier vooral: Africanization, een uitstekend betoog van de Keniaanse predikant S. Muthukya, waarin deze het opnam voor de betekenis van „de waarheid“ voor de kerk; Dialoog, een diepgaand betoog van dr. le Roy uit Brazilië; Moratorium, een bespreking door dr. Wesley uit India. Hierbij kwamen actuele problemen aan de orde, waarmee de kerken in Afrika bijna dagelijks te maken hebben.

Verder werd breed aandacht geschonken aan de conferentie van de New-Evangelicals te Lausanne, en de daar vertoende samenwerking tussen rechtzinnigen en vrijzinnigen. Een onderwerp dat ook in deze reeks kan worden geplaatst, was de toespraak van de Keniaanse Mambelo over „Sexism making God She“. Uit alles bleek dat het congres met eigentijdse zaken zich bezig hield. Uiteraard was de ene toespraak beter gefundeerd dan de andere. Soms voldeden uw afgevaardigden duidelijk het gemis van een noodzakelijke voorstudie. Het zo plotseling geplaatst worden voor theologische en misalologische vragen, zonder deze eerst eens diepgaand te hebben bekeken, maakte de instemming met het gebodene wat onzeker: werden de standpunten en motieven van hen die men bestreed, wel altijd evenwichtig weergegeven? Was het niet mogelijk geweest dat het programma vooraf aan de deelnemers was toegezonden en dus een gesprek ook beter mogelijk was geweest? Je hebt zo maar niet een bibliotheek bij de hand om de dingen eens na te slaan.

Maar over het algemeen moet worden gezegd dat de inhoud van de toespraken getuigde van een ernstig luisteren naar wat de bijbel in de huidige vraagstukken te zeggen heeft.

5. De resoluties

Verscheidene resoluties hielden verband met de gehouden toespraken. Er werden uitspraken gedaan over de Dialoog, de Africanisering (Afrikaanse theologie) en het Moratorium. En verder ook over de Charismatische Beweging. Voor zover zij konden, hebben uw afgevaardigden het hunne ertoe bijgedragen dat in deze resoluties vooral de bijbel aan het woord kwam, en daarin waren zij niet de enigen. De resolutie over de Charismatische Beweging b.v. was op voorstel van andere afgevaardigden veel beter dan het eerste ontwerp.

De inhoud van de resoluties gaf niet, zoals op het vorige congres, aanleiding tot wrijving. Al waren we met de inhoud ervan niet altijd even gelukkig, aanleiding om ons uitdrukkelijk te distancieren was er niet. Evenals op het vorige congres viel het op dat er wel grote nadruk werd gelegd op het geloof in de onfeilbaarheid van de Schrift, op de verlossing door het bloed van Christus en de bekering door de Heilige Geest, maar dat de betekenis van het geloof voor onze houding in het dagelijks en politieke leven en van de leiding door de Heilige Geest in de heiligmaking nauwelijks aan de orde kwam.

Overigens was de gang van zaken bij de vaststelling van de resoluties o.i. het zwakste punt van het congres. De eerste resolutie betrof het Woord van God. Niet een moeilijk punt. Maar voor de voorbereiding was nauwelijks tijd: donderdagmorgen werd de commissie benoemd die op vrijdagmorgen een voorstel aan het congres moest voorleggen. De commissie bestond uit 19 leden, van wie er in de loop van de dag 7 kwamen opdagen! Elk van uw afgevaardigden had soortgelijke ervaringen in zijn commissie. Door herhaalde afwijking van het programma (b.v.

omdat de commissie niet op tijd was klaargekomen, of het ontwerp moest worden herzien) moest op de laatste dag in allerijl een aantal resoluties worden behandeld. Ook al wordt de tekst dan vlak van te voren uitgedeeld, is een goede bespreking onmogelijk.

6. Gesprek met het Executive Committee

Aan uw afgevaardigden was uitdrukkelijk opgedragen het Executive Committee te verzoeken het door u gezonden schrijven te mogen toelichten, zo mogelijk zelfs voor de aanvang van het congres. Helaas moest dit gesprek dat aanvankelijk was vastgesteld op dinsdagavond 15 juli, worden uitgesteld. Uw afgevaardigden maakten die dag een tocht naar de zendingspost van de Gereformeerde Zendingbond in Eldoret en waren niet tijdig terug in Nairobi, ondanks uitdrukkelijke verzekeringen van de reis leider vooraf. Een voor ons gelukkige omstandigheid was dat ook het E.C. door een plotseling ingelaste persconferentie verhinderd bleek ons die avond te ontvangen. De bespreking werd toen bepaald op donderdag 24 juli, één van de laatste dagen van het congres.

In deze samenspreking heeft ds. B. van Smeden getracht duidelijk te maken dat onze G.S. zich medeverantwoordelijk acht voor hetgeen de I.C.C.C. zegt en doet. Daarom is de G.S. bezorgd over de zaken, genoemd in de punten 1 t/m 6 van de brief. In dit verband werden o.a. genoemd de vrees dat zo eenzijdig naar het communistisch gevaar wordt gezien dat men geen oog meer heeft voor ideologische dwalingen van een andere kant. Het namens de I.C.C.C. deelnemen aan bepaalde politieke demonstraties en de wijze waarop het vorig congres de uit Rusland gevluchte dochter van Stalin voor het eigen karretje wilde spannen (punt 3), alsook de manieren waarop de I.C.C.C. tot kerkelijke afscheiding opriep (waarbij de oprichting van een raad voor Indonesië, zonder overleg met eigen leden-kerken of daarmee gelieerde kerken, werd genoemd) kwam daarbij ter sprake.

Dr. McIntire ging in zijn antwoord op de genoemde 6 punten in. Hij zei o.a.:

- ad 1: Deelnemende kerken hebben gegarandeerd het volste recht om zich van bepaalde uitspraken te distancieren. Omdat verschillende kerken in een verschillende „context“ leven, zijn er nu eenmaal verschillende reacties.
- ad 2: Wanneer de Chr. Geref. Kerken behoefte hebben aan uitspraken over andere zaken dan die welke aan de orde worden gesteld, laten zij er dan mee komen. We willen niet eenzijdig zijn. Help ons alstublieft om andere zaken aan de orde te stellen. In dit verband wees dr. McIntire op het lage peil van de theologische kennis bij de meeste aangesloten kerken en vroeg hij ons nadrukkelijk om te helpen hierin verandering te brengen.
- ad 3: Wij willen geen werken en wapens van het vlees. Wij zien echter niet in waarom het vieselijk is om b.v. te demonstreren, zoals dat tijdens het vorige congres gebeurd is. Hier ligt een verschil tussen u en ons, en laten wij daarin elkaar respecteren.
- ad 4: Afscheiding is ook voor ons een laatste middel. Zolang we het kwaad de kerk kunnen uildrijven, moeten we dat doen en als dit niet meer mogelijk is, moeten we ons afscheiden. De toepassing van het principe van afscheiding is een zaak van het geweten.
- ad 5: Persoonlijke resoluties zijn voor persoonlijke verantwoordelijkheid. Ze kunnen overigens alleen maar uitdrukking geven aan wat duidelijk in de I.C.C.C. leeft. Als deze resoluties een probleem vormen, wil ik er graag mee stoppen.
- ad 6: Wij willen zelf niet anders dan dat onze resoluties gefundeerd zijn in het Woord van God. Aarzelt u als afgevaardigden niet om met moties en bezwaren te komen. We moeten daarbij bedenken dat wij geen generale synode vormen, doch slechts een „agency of churches“.

Kort kon ds. Van Smeden op de gemaakte opmerkingen van dr. McIntire ingaan. Hij merkte op dat het in onze bezwaren niet ging om wat iemand als persoon of als lid van zijn volk meende te moeten doen, maar om wat officieel namens de I.C.C.C. werd gedaan en gezegd. Wij wilden vanuit Nederland geen oordeel uitspreken over kerkafschiedingen in Amerika of Brazilië, doch de I.C.C.C. moet in zijn oproep tot afscheiding er rekening mee houden dat deze daad pas is geoorloofd als alle andere middelen om van dwaling terug te brengen, zijn beproefd. Verder mag niet worden vergeten dat het wapen van de Heilige Geest is het Woord, de positieve boodschap van genade en gerechtigheid, en niet b.v. de angst voor het communisme welke ertoe kan leiden om tegenstanders met wereldse wapenen te bestrijden.

De samenspreking die te laat begonnen was, moest wegens een persconferentie voortijdig worden afgebroken. Zij duurde plm. 40 minuten. We hebben benadrukt dat wij slechts een toelichting gaven op de brief en dat deputaten gaarne een antwoord van het E.C. zouden ontvangen.

7. Solsjenitsin en Tsjang kai Tsjek

Er is op dit congres een bezoek van de Russische schrijver Solsjenitsin aangekondigd, welk bezoek door de regering van Kenya niet werd toegestaan. Naar het gevoelen van uw afgevaardigden was het de vraag of deze schrijver nu wel eensgeestes was met de I.C.C.C. Tevens werd op dit congres een avond uitgetrokken voor de vertoning van een film over de begrafenis van de leider van Taiwan, Tsjang kai Tsjek, genoemd „een vriend van de I.C.C.C.“ Namens de I.C.C.C. waren dr. McIntire en dr. Maris bij deze begrafenis aanwezig geweest. Ook met de enge verbondenheid tussen dit regiem en de I.C.C.C. zijn uw afgevaardigden niet zo gelukkig. De regering van Tsjang, vroeger in China, riep veel vragen op over het „christelijke“ ervan, terwijl er tevens vragen zijn te stellen over zijn beleid op Taiwan. Wij vrezen dat hierbij meer een zeker anti-communisme dan een ware geestelijke eenheid de band vormde.

8. De uitwijzing van dr. McIntire

Voor zover uw afgevaardigden bekend, is het congres door regering en pers in Kenya welwillend tegemoetgetreden. Hierin kwam echter spoedig verandering. De persconferentie die dr. McIntire nog voor de opening gaf en waarin hij waarschuwde dat men, door aan de Wereldraad asiel te verlenen, spionnen van de Russische KGB binnen de grenzen haalde, viel bijzonder slecht. Vooral de bij de Wereldraad aangesloten kerken kwamen met felle afweer en de kranten bevatten veel kritiek op de I.C.C.C. De regering hield zich toen nog afzijdig.

De I.C.C.C. kwam echter het meest in het nieuws toen de regering op 24 juli dr. McIntire het land uitwees.

Om deze uitwijzing te begrijpen moeten we letten op de achtergrond waartegen één en ander zich afspeelde. In Kenya ligt de vrije meningsuiting, hoewel in de grondwet gewaarborgd, toch even anders dan wij gewend zijn. Dat kon de leiding van de I.C.C.C. weten toen men voor dit land koos als plaats voor dit congres, evenals de regering van Kenya kon weten wat zij aan de I.C.C.C. had, toen zij toestemming verleende daar het congres te houden. Verder is dit congres na het eerste begin door radio en pers eenzijdig en onvriendelijk bejegend, waarbij uw afgevaardigden duidelijk konden vaststellen dat vertegenwoordigers van de Wereldraad daarbij een rol speelden. Hierbij werd gespeculeerd op de emoties van het Afrikaanse volk. Daardoor liet de regering zich weer beïnvloeden. Ook al is dit te begrijpen tegen de achtergrond van de gelijktijdig gehouden OAE-conferentie in het buurland Oeganda, goed te keuren is het niet. De directe oorzaak van de uitwijzing lag in een stuk van de I.C.C.C.-persdienst onder de titel: „Ulster Protestantism under pressure“. Dit stuk dat uw afgevaardigden op een zekere morgen op hun tafel vonden, bevatte de zin: „In Rhodesië is een blanke minderheid vastbesloten tegenover grote vijandigheid van de zijde van zwart Afrika, het communisme en de liberale democratieën van het westen, de teugels van het bewind vast in handen te houden en de christelijke beschaving in dat deel van Afrika in stand te houden“.

Dit stuk moest in deze omgeving wel om moeilijkheden vragen en het is voor uw afgevaardigden dan ook onbegrijpelijk hoe het zo op de congresafzets kon komen. Zoals later bleek was het een stuk van één man. Het was niet ondertekend. Natuurlijk was het koren op de molen van radio en pers en het was voor de regering onmogelijk het zonder meer te laten passeren.

Dat het daarbij tot een uitwijzing van dr. McIntire kwam, vindt zijn aanleiding daarin dat deze voor de minister van buitenlandse zaken werd geciteerd om zijn excuses voor dit stuk aan te bieden. Dr. McIntire weigerde, omdat het geen officieel stuk van de I.C.C.C. was. Op de donderdag voor zijn uitwijzing legde dr. McIntire in het congres een verklaring af waarin hij de regering van Kenya dreigde bij de regering van de U.S.A. en bij de V.N. zijn beklag te zullen doen over de beperking van de vrijheid van meningsuiting. In die verklaring liet hij zich dermate gaan, dat uw afgevaardigden op dat moment voelden dat er iets mis ging. Hier ontbraken de voorzichtigheid en de wijsheid, die passen bij de wandel van christenen in deze wereld. Beter, en naar de mening van uw afgevaardigden ook juist, ware het geweest wanneer het congres zich in een openlijke verklaring had gedistancieerd van de gewraakte zinsnede. De opsteller heeft door zo te schrijven wel een grote verantwoordelijkheid op zich geladen.

De Afrikaanse leden van het Executive Committee hebben zich na het congres wel van dit stuk gedistancieerd. Eerlijkheidshalve moet worden gezegd dat de pers die beter wist, eerst enkele dagen na de sluiting van het congres een bericht plaatste over de herkomst van de gewraakte zin.

Uit het bovenstaande zal duidelijk zijn, dat uw afgevaardigden in tegenstelling tot de officiële verklaring van het congres, waarin werd verwezen naar 1 Petrus 4 : 12-14, instemmen met het commentaar van het Reformatorisch Dagblad van 29 juli 1978: „Van vervolging om het geloof is gelukkig geen sprake“.

9. Molukse kerk

Op het congres waren ook enige afgevaardigden van de Molukse kerk aanwezig. Met hen hebben uw afgevaardigden een uitvoerig gesprek gehad over de plaats van hun kerk in ons land. Uw afgevaardigden hebben bewondering voor het vertrouwen van deze broeders in de toekomstige zelfstandigheid van de Molukken, al kunnen zij dit vertrouwen niet delen.

10. Nabeschuiving en beoordeling

Het is duidelijk dat het „Amerikanisme“ waartegen afgevaardigden naar vorige congressen protesteerden, op dit congres veel minder sterk uitkwam, dankzij het feit dat in een land uit de zgn. „derde wereld“ werd vergaderd. Mogelijk een reden voor ons om er op aan te dringen ook een volgend congres buiten de V.S. te houden, b.v. in Brazilië.

Verder is duidelijk dat de jonge kleine kerken, door wier vertegenwoordigers wij zo hartelijk begroet werden, het als zeer pijnlijk zouden ervaren als wij ons uit de I.C.C.C. zouden terugtrekken. Het congres gaf geen enkele aanwijzing dat men het niet hartelijk meende, als men zelf we zijn erg blij met u.

Wat de resoluties betreft: de wijze van voorbereiding en de behandeling maken duidelijk, dat de meesten aan dit „spreken der kerk“ niet het gewicht hechten dat wij eraan toekennen. In het geheel van het congres hebben zij een ondergeschikte plaats. Willen we daar verandering in brengen, dan heeft het zin dat wij zelf een uitgewerkt voorstel indienen ten aanzien van de voorbereiding van de resoluties door enkelen vóór de aanvang van het congres. Te weinig wordt verstaan dat, als de kerk spreekt, zij spreekt in de Naam des Heren. We zouden ons in positieve zin kunnen afvragen wat onze inbreng voor het congres kan zijn. Kunnen we geen invloed oefenen door onderwerpen ter behandeling voor te stellen?

Ook is ons duidelijk geworden dat er gewacht wordt op en uitgezien naar hulp van onze kant, vooral in de zin van theologische literatuur en scholing. Zou hier voor ons geen taak kunnen liggen die aan ons lidmaatschap meer inhoud geeft?

Tenslotte willen uw afgevaardigden als hun mening aan u doorgeven dat, hoewel er op dit congres veel was dat voor verbetering in aanmerking komt, dit congres te Nairobi geen duidelijke redenen geeft om als kerken de I.C.C.C. te verlaten.

In aansluiting bij dit rapport maken de deputaten de volgende opmerkingen:

1. Het antwoord dat de vertegenwoordigers van onze kerken naar het congres van de I.C.C.C. tijdens dat congres ontvingen (zie punt 6 uit het rapport van de vertegenwoordigers) is niet in elk opzicht bevredigend te noemen. Een verschil werd b.v. geconstateerd zonder dat gepoogd werd op de bezwaren vanuit onze kerken dieper in te gaan (zie b.v. ad 3 bij punt 6 van het rapport).
2. In de organisatie van de I.C.C.C. zijn structurele fouten aanwijsbaar. Te veel hangt binnen de organisatie af van wat enkele leidinggevende personen zeggen en doen. Het is evident, dat er binnen de organisatie van de I.C.C.C. te weinig inspraak is van het Executive Committee als geheel. Te weinig mensen dragen te veel verantwoordelijkheden. Daardoor is ook van een werkelijke invloed van onze kerken binnen de I.C.C.C. te weinig merkbaar. De structuur van de organisatie verhindert, dat kritische geluiden vanuit onze kerken juist met betrekking tot die organisatie werkelijk gehoord en verdisconteerd worden.
3. Ten eerste wordt het door deputaten betreurd, dat zij nooit een officieel schriftelijk antwoord van het Executive Committee van de I.C.C.C. ontvangen hebben op de door de vertegenwoordigers ter vergadering van het Executive Committee in Nairobi toegezonden brief met de zes punten die de vorige synode van onze kerken als vraagpunten aan het adres van de I.C.C.C. formuleerde. Het uitblijven van een officieel schriftelijk antwoord is te meer verwonderlijk, omdat de vertegenwoordigers in hun rapport schreven: „We hebben benadrukt dat wij slechts een toelichting gaven op de brief en dat deputaten gaarne een antwoord van het E.C. zouden ontvangen“ (laatste zin van punt 6 van het rapport van de vertegenwoordigers). Het uitblijven van een officieel schriftelijk antwoord roept de vraag op, of er bij de I.C.C.C. voldoende oog is voor de ernst van de vragen die de vorige synode van onze kerken stelde.
4. Bij deputaten leeft een duidelijke teleurstelling over de gang van zaken binnen de I.C.C.C. Aan de verwachtingen waarmee onze kerken zich destijds bij de I.C.C.C. aansloten, is niet voldaan. Wel zien deputaten een verantwoordelijkheid binnen de I.C.C.C. tegenover de kleine z.g. „jonge kerken“ uit de derde wereld, die evenals onze kerken bij de I.C.C.C. aangesloten zijn.

Concluderend moeten deputaten zeggen, dat er naar hun oordeel geen waarborgen zijn, dat voldaan wordt aan de voorwaarden die de vorige synode van onze kerken gesteld heeft voor de continuering van ons lidmaatschap van de I.C.C.C.

B. Het werk van dr. J. C. Maris

Met dr. Maris vond overleg plaats over zijn werk als algemeen secretaris van de I.C.C.C. Bij dit overleg werd ook aandacht besteed aan de moeilijkheden die gerezen waren bij het bureau van de I.C.C.C. te De Bilt. Het verslag van dit overleg en een overzicht van de hand van dr. Maris van zijn werkzaamheden zullen u als vertrouwelijke stukken tijdens de zittingen van deze generale synode ter hand gesteld worden.

C. Diversen

Door de raad van de Chr. Geref. Kerk te 's-Gravenhage-West werd deputaten voorgesteld, dat zij de kerken rechtstreeks op de hoogte zouden stellen van ontwikkelingen binnen de I.C.C.C.

In het bijzonder werd gedacht aan de situatie, ontstaan na het congres, gehouden in Nairobi. Op de classis en de particuliere synoden zouden dan de zaken van de I.C.C.C. aan de orde kunnen komen, voordat ze ter generale synode behandeld worden. Een parallel werd getrokken met de kerkelijke behandeling inzake de psalmberijming. Geantwoord werd, dat de deputaten geen mogelijkheid zagen aan dit verzoek te voldoen. Deputaten hadden immers in dit opzicht geen opdracht. De getrokken parallel werd afgewezen, omdat de zaak van de psalmberijming de plaatselijke kerken in het bijzonder betrof, terwijl de zaak van de I.C.C.C. het kerkverband regardeert.

VOORSTELLEN:

1. Het aantal deputaten terug te brengen tot negen.
2. Te besluiten aan de Synode Soutpansberg van die Gereformeerde Kerk in Zuid-Afrika de correspondentie met onze kerken aan te bieden.
3. Aan deputaten op te dragen de mogelijkheden na te gaan om eventueel tot een contact met de Reformed Presbyterian Church of Ireland te komen.
4. Uit te spreken dat het voor onze kerken vastgestelde percentage van het budget van de Gereformeerde Oecumenische Synode dient te gelden voor het budget waarin voorzien is in de benoeming van een assistent van de algemeen secretaris voor een volledige dag-taak.

J. H. Velema,
algemeen secretaris en secretaris binnenland;
J. P. Vorstog,
secretaris buitenland.

BIJLAGE 1 BIJ HET RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR DE EENHEID VAN DE GEREFORMEERDE BELIJDELIJKE EN DE CORRESPONDENTIE MET BUITENLANDSE KERKEN

Gemeenschappelijke verklaring ten aanzien van de toeëigening des heils

1. Het werk van de Heilige Geest en de verkondiging van het Evangelie.

Met name werd gesproken over een al te vanzelfsprekende relatie tussen het Woord zoals het verkondigd wordt en het zaligmakend werk van de Heilige Geest. Kunnen wij bijvoorbeeld van elke preek zeggen: Hier werkt de Heilige Geest? Eenstemmig was men van oordeel, dat er te onderscheiden valt tussen het openbaarde Woord van God en de prediking.

Wij hebben immers te maken met de zwakheid en de beperktheid van de verkondiger. Moet er niet meer bescheidenheid komen in ons spreken? Een waarschuwing tegen de overschatting van het ambt is niet overbodig. Wij zijn mensjes uit het stof verzezen (Calvijn). Ook werd met nadruk de gedachte afgewezen als zouden de wegen en effecten van het Woord liggen in de macht van de prediker. De Here is immers soeverein en vrijmachtig. Hij is het die verkliest. Hij draagt ons de prediking op, waardoor Hij op Zijn tijd en wijze Zijn raad volvoert. Hij wil het Woord gebruiken tot redding en verlossing van zondaren, maar Hij kan in Zijn rechtvaardig oordeel ook mensen laten in de boosheid van hun hart. Alle ambtswerk in de gemeente, met name de verkondiging van Gods Woord, dient te geschieden in de diepste afhankelijkheid van de Here.

2. Tweeërlei kinderen des Verbonds

Hiermee wordt aangeduid: Er zijn verbondskinderen, wie de belofte toekomt, maar die deze belofte niet gelovig aanvaard hebben, en er zijn verbondskinderen, die dat wel gedaan hebben. Gods belofte en de geloofsbeleving zijn twee verschillende zaken. Het gevaar dreigt, dat het geloof in Christus soms vervangen wordt door het geloof, dat iemand een kind van God is. Een gevaar, dat van christelijke gereformeerde zijde gesignaleerd werd. Maar hartelijk werd door allen onderschreven, dat het laatstgenoemde „geloven dat“ alleen een gevolg kan zijn van het eerstgenoemde „geloven in“.

We waren het er over eens, dat we moeten waken tegen verzakelijking van het geloof. Het is niet natuurlijk dat iemand een kind van het verbond is en gelooft. Met betrekking tot de vrees, dat dit zou voorkomen in de gereformeerde kerken werd gewezen op de strijd, die men tegen de gereformeerde kerken (syn.) heeft moeten voeren ten aanzien van de leer van een tweeërlei verbond: een uitwendig en een inwendig verbond, met als gevolg tweeërlei beloften, namelijk voor de uitverkorenen en de niet-uitverkorenen.

Van gereformeerde zijde werd de vraag gesteld: wordt in christelijke gereformeerde kringen de realiteit van het verbond gezien?

De christelijke gereformeerden stemden toe, dat de waarachtigheid van Gods belofte telkens weer moet worden beklemtoond.

Ook het ongehoorzame en ongelovige volk wordt in de bijbel aangesproken met de naam kinderen Gods (Jeremia) — een aanspraak vol appél.

En Jezus Zelf zegt dat kinderen van het koninkrijk zullen worden uitgeworpen in de buitenste duisternis, Matth. 8 : 12.

In prediking en gemeentearbeid moet ten volle functioneren wat staat in Joh. 1 : 12: Doch allen, die Hem aangenomen hebben, hun heeft Hij macht gegeven om kinderen Gods te worden, hun, die in Zijn naam geloven. Dit impliceert dat al Gods kinderen, kinderen zijn van het verbond, maar dat niet alle kinderen van het verbond gelovende kinderen zijn. Onderscheidend preken is en blijft daarom nodig.

3. Kenmerkenprediking

Gevraagd werd van gereformeerde zijde: „Zijn er in de kring van de christelijke gereformeerde kerken geen publikaties, waarin sprake is van een bouwen op kenmerken in plaats van op Gods beloften?“

De christelijke gereformeerde deputaten erkenden, dat er in hun kerken voor een deel — historisch te begrijpen — een subjectivistische inslag is, maar dat er reeds jaren geleden een duidelijke wending naar de beloftenprediking is gekomen. Overigens kwam in het gesprek naar voren, dat er in de gereformeerde kerken ook een kenmerkenprediking is geweest, namelijk in activistische geest. Allen waren het er over eens, dat er onderscheid is tussen de zelfbeproeving en zelfbeschouwing; wie zich beproeft is met Gods beloften bezig; wie zichzelf beschouwt, met zichzelf.

Duidelijk werd gesteld, dat de kenmerken van het ware geloof in de prediking aan de orde moeten komen, maar niet als de gronden voor de zekerheid des geloofs, want Christus is de enige grond van het geloof.

4. De oproep tot geloof en bekering

Het had de gereformeerde commissie getroffen, dat deze oproep typerend is in de christelijke gereformeerde prediking. Van christelijke gereformeerde zijde werd betoogd, dat deze oproep ligt in de lijn van Schrift en belijdenis (H.C. zondag 31 en 33).

De gemeente heeft de volmaaktheid niet bereikt; er is geen reden voor geestelijke gearriveerdheid; persoonlijk en gemeentelijk staan we in de spanning. Deze oproep geeft ernst, diepte en perspectief aan de prediking. Deze oproep, klinkend in de werkelijkheid van het leven der gemeente, bedoelt niet de gemeente tot onzekerheid te brengen, haar te sterken

in haar twijfel of het fundament van Gods beloften onder haar weg te trekken.

Van gereformeerde zijde werd erkend, dat daar wel eens de zelfverzekerde gedachte leeft: wij zijn de gemeente des Heren en dus is het met ons in orde. Er is naar het oordeel van de commissie in de kring van de gereformeerde kerken na de jongste scheuring meer oog gekomen voor de bezwaren, die er van christelijke gereformeerde zijde werden aangevoerd op dit punt. Gezegd werd: we zijn minder zelfverzekerd geworden; er zijn andere accenten gekomen. Op basis van Gods verbond klinkt het sterkste appél van geloof en bekering. Als over bekering gesproken wordt, mag de toespitsing op duidelijke aanwijsbare concrete zonden niet ontbreken.

5. Wet en Evangelie

Aan christelijke gereformeerde zijde bestaat de vrees, dat de aanklagende, veroordelende functie van de wet soms wordt vergeten, terwijl erkend werd, dat men in deze vrees eenzijdig kan zijn of worden. Maar als men stelt „alleen door het evangelie komt de mens tot zelfkennis“ komt de wet niet meer aan het woord.

Gesproken wordt over het recht verstaan van de zondagen 2 - 4 van de Heidelbergse catechismus. Op grond van deze zondagen wordt wel gemeend, dat ellende, verlossing en dankbaarheid na elkaar moeten worden beleefd.

Maar als men deze mening — terecht — afwijst, mag de vraag toch worden gesteld: functioneert de wet nog wel? Is er soms niet een zekere afkeer, als dit aan de orde komt? Allen waren het erover eens dat de wet Gods gepredikt dient te worden op de wijze die in de Heidelbergse catechismus antw. 115 wordt beschreven.

6. Geloof en wedergeboorte

Bij de gereformeerde broeders ligt de nadruk op de wedergeboorte door het geloof, zoals de Nederlandse Geloofsbelijdenis artikel 24 zegt.

De christelijke gereformeerde broeders vragen ook aandacht voor Dordtse leerregels III - IV, 11 en 12 — het geloof dat uit de wedergeboorte voortvloeit. Hoewel van gereformeerde kant werd toegegeven, dat in deze kerken de woorden wedergeboorte en wederbarende genade niet zoveel meer gebruikt worden in de zin van de Dordtse Leerregels, functioneert die belijdenis zakelijk wel. De inhoud van die woorden behoort tot de kern van de preek. De verdorvenheid van de mens is een werkelijkheid. De Geest maakt van onwillig gewillig. Dit belangrijke punt mag niet op de achtergrond komen.

7. De Heilige Geest en onze verantwoordelijkheid

We moeten nadruk leggen op het werk van de Heilige Geest en we blijven verantwoordelijk. Een eenzijdig accent op het werk van de Heilige Geest leidt tot lijdelijkheid; eenzijdige accentuering van onze verantwoordelijkheid tot werkeilichheid. Beide zijden komen tot uitdrukking in het bekende Schriftwoord:

„Blijft uw behoudenis bewerken met vrees en beven, want God is het, die om Zijn welbehagen zowel het willen als het werken in u werkt“. (Fil. 2 : 12, 13).

Vastgesteld op 23 oktober 1975
te Apeldoorn.

Voor de Christelijke Gereformeerde

Deputaten:

J. van Genderen, voorzitter
J. H. Vellema, secretaris

Voor de Gereformeerde Commissie:

J. C. Janse, voorzitter
G. v. d. Brink, secretaris

BIJLAGE 2 BIJ HET RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR DE EENHEID VAN DE GEREFORMEERDE BELIJDELIJKE EN DE CORRESPONDENTIE MET BUITENLANDSE KERKEN

Vragenlijst met betrekking tot de verhouding tot de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt)

- Is er in uw woonplaats of in de naaste omtrek:
 - een Ger. Kerk (vrijgemaakt, binnen verb.)
 - een Ger. Kerk (vrijgemaakt, buiten verb.)
- Zo ja, zijn er tussen uw kerk en deze kerk(en) contacten (gewoest):
 - met de Ger. Kerk (binnen verb.)
 - met de Ger. Kerk (buiten verb.)
- Zo nee, kunt u de reden noemen waarom niet? Zijn er uwerzijds wel eens pogingen gedaan? Zijn er hunnerzijds pogingen gedaan, die door u niet zijn beantwoord?
- a. In geval u contact hebt gehad met de Ger. Kerk (buiten verb.), kunt u zeggen waarom deze contacten niet zijn voortgezet?
b. Is uw contact met de Ger. Kerk (buiten verb.) van invloed op de verhouding tot de Ger. Kerk (binnen verb.)?
- Ingeval u contact hebt met de Ger. Kerk (buiten verb.), van welke aard is dit contact:
 - samenwerking — over welke onderwerpen
 - wederzijdse aanvaarding
 - vergaande samenwerking
- a. Is de gemeenschappelijke verklaring over de toeëigening des heils onderwerp van gesprek geweest op uw kerkeraadsvergadering?
b. Hoe was bij gesprekken met de vrijgemaakte kerk de reactie op deze verklaring?

- c. Is hun visie op het kerkverband apart aan de orde gekomen bij samensprekingen?
7. Hoe functioneert het contact bij wederzijdse aanvaarding?
- Gebeurt dat door:
- kansenruil
 - gemeensch. diensten
 - gemeensch. avondmaalsvieringen
 - gemeensch. kerkeraadsvergaderingen
 - gezamenlijke bijbelstudiekringen
 - of andere ver. arbeid
 - wederzijds jeugdcontact
 - gezamenlijk kerkblad
8. Hoe reageert uw gemeente in geval van kansenruil op deze situatie?
- b.v. instemming
- teleurstelling
 - kritische opstelling
- en waarom is dit het geval?
9. Hoe moeten de contacten volgens u worden voortgezet, uitgebreid of bent u van mening dat deze contacten bij u ter plaatse uitloosbaar zijn?
10. Hebt u nog opmerkingen waarmee u de kerken kunt dienen?

AANVULLEND RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR DE EENHEID VAN DE GEREFORMEERDE BELIJDELIJKE EN DE CORRESPONDENTIE MET BUITENLANDSE KERKEN

1. Free Reformed Church of North America

(Aanvulling bij punt III A van het reeds uitgebrachte rapport).

Om te komen tot het beroepen van ds. G. Hamstra te Dundas (Ont. Canada) vroeg de raad van de kerk te Alphen aan den Rijn advies aan de classis 's-Gravenhage. De classis vroeg daarop inlichtingen bij ons deputaatschap. Bericht kon worden, dat aan deputaten niets bekend was waardoor het beroepen van ds. Hamstra zou moeten worden ontraden.

2. Igreja Evangélica Reformada do Brasil

(Aanvulling bij punt III E van het reeds uitgebrachte rapport).

In het reeds uitgebrachte rapport werd melding gemaakt van een schrijven namens de Igreja Evangélica Reformada do Brasil met het verzoek hulp te verlenen bij de regeling van de emeritaatsvoorziening van ds. Witzler te Carambel. Het verzoek was een regeling te treffen waardoor het mogelijk zou zijn, dat ds. Witzler en in de toekomst eventueel andere predikanten, afkomstig uit de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland, zouden kunnen blijven rekenen op een uitkering uit de emeritikas van onze kerken.

Gerapporteerd werd, dat het schrijven werd doorgezonden aan de deputaten voor de kas voor de emeritaatsuitkeringen.

Van deze deputaten werd een afschrift ontvangen van de brief die zij aan de synode van de Igreja Evangélica Reformada do Brasil zonden. Zij berichtten deze kerken, dat het hun niet mogelijk was positief op het verzoek te reageren. Aan het eind van het schrijven werd de mogelijkheid gesteld om, wanneer men het met de conclusie van de deputaten voor de emeritikas niet eens was, zich te wenden tot ons deputaatschap om deze zaak opnieuw in onze kerken aan de orde te stellen.

Van de synode van de Igreja Evangélica Reformada do Brasil ontving ons deputaatschap daarop een schrijven, gedateerd 6 juni 1977. Men wilde met dit schrijven de weg gaan die door de deputaten voor de emeritikas gewezen was, omdat men — ook al had men alle begrip voor de genomen beslissing — daar toch graag bezwaar tegen wilde inbrengen.

Zich refererend aan het eind van de brief van de deputaten voor de emeritikas werd ons deputaatschap geschreven:

„Wij willen deze weg gaan en verzoeken u de mogelijkheid te openen of te doen openen dat predikanten afkomstig uit de Chr. Geref. Kerken, die werkzaam zijn in de Igreja Evangélica Reformada do Brasil in de emeritikas van uw kerk kunnen blijven.

Dit tegen betaling van de in uw kerken geldende bijdragen aan de emeritikas.

Overwegingen voor dit verzoek zijn:

- Ons kerkverband is heel klein, p.m. 1500 belijdende- en doopleden.
- De predikant wordt beroepen op contractbasis en zal na beëindiging van het contract normaliter terugkeren naar vroeger kerkverband.
- Predikanten uit andere kerken bleven ook in emeritaatsfonds van vroeger kerkverband.
- Er is geen goed sluitende verzekering arbeidsongeschiktheid + pensioen te krijgen in Nederland voor Nederlanders die in Zuid-Amerika gaan werken.

Naar aanleiding van de overweging van deputaten art. XIII, dat voor een bedrag van f 6.600,— in Nederland via de weg van verzekering wel een goede financiële regeling te krijgen is, willen we nog opmerken: Voor de pensioen + weduwe-pensioenverzekering wordt momenteel f 5.859,— betaald.

Ongevallen-verzekering f 300,—, arbeidsongeschiktheidsverzekering ± f 2.800,— bij de Bedrijfsvereniging voor gezondheid, geestelijke en maatschappelijke belangen van werkers

in ontwikkelingslanden te Zeist.

We gaan dus beduidend boven het bedrag van f 6.600,—.

Dat de kerk van Carambel momenteel meer moet betalen dan de emeritikas verwacht, is echter niet zo'n probleem. Wat wel spreekt is, dat de uitkeringen niet welvaartsvast zijn en de uitkering bij eventuele arbeidsongeschiktheid erg laag is.

Wat echter meer spreekt is, dat de premie van een pensioenverzekering voor iemand van p.m. 30 jaar p.m. f 6.000,— bedraagt, maar dat voor een predikant uit de Chr. Geref. Kerken van p.m. 40 jaar die in dit soort regeling komt, een veel hogere premie moet betaald worden. Het pensioen moet dan in een kortere tijd „verdiend” worden.

Immers de jaren gedurende welke hij werkte in de Chr. Geref. Kerken, vallen wat pensioen-voorziening betreft weg.

Wat te denken van iemand, die 50 jaar is bij zijn komst hierheen. Wat ook een woord meesprekt is, dat als de predikant na een aantal jaren weer terugkeert in het kerkverband van de Chr. Geref. Kerken, de premiegelden slechts voor een klein percentage worden gerestitueerd en de emeritikas hier nadelen van ondervindt. Wat echter het allersterkst spreekt is, dat wij als kerk ons meer geroepen voelen bij een met ons corresponderende zusterkerk te vragen om een goede regeling voor de pensioenverzekering etc. van de predikanten, dan dit bij een verzekeringsmaatschappij onder te brengen.

Ons deputaatschap kon niet anders dan de billijkheid van het verzoek van de synode van de Igreja Evangélica Reformada do Brasil erkennen. Bij de deputaten gold daarbij als doorslaggevend argument:

a. De Igreja Evangélica Reformada do Brasil is inderdaad zeer klein. Er is geen kerkverband waarmee onze kerken in correspondentie staan dat zo klein is als de Igreja Evangélica Reformada do Brasil. Het is daarom uitgesloten te achten, dat deze kerken ooit in de gelegenheid zullen zijn zelf de zorg voor de emeriti-predikanten en de predikants-weduwen en -wezen op zich te nemen.

Bovendien wordt het treffen van een eigen emeritaatsregeling onmogelijk gemaakt door het feit, dat alle andere predikanten die vanuit andere kerken tot de Igreja Evangélica Reformada do Brasil kwamen, in het emeritaatsfonds van het vroegere kerkverband bleven.

b. Het is zeker niet onmogelijk een andere voorziening te treffen dan de voorziening waarom door de Igreja Evangélica Reformada do Brasil gevraagd wordt. Het kan evenwel niet ontkend worden, dat men bij alle andere voorzieningen op de grootste moeilijkheden stuit. In het laatste schrijven van de Igreja Evangélica Reformada do Brasil zijn deze moeilijkheden duidelijk aangegeven.

c. Omdat de predikanten van de Igreja Evangélica Reformada do Brasil die vanuit andere kerken tot deze kerken kwamen wel in het emeritaatsfonds van hun vroegere kerkverband konden blijven, bestaat er een — zeer ongewenste — ongelijkheid tussen deze predikanten en de vanuit onze kerken gekomen predikant.

Ons deputaatschap is van oordeel, dat het in art. 5 K.O. sub 8b bepaalde met betrekking tot het emeritaatsrecht en de financiële steun voor weduwen en wezen niet van toepassing zou moeten zijn voor die predikanten die vanuit onze kerken een roeping aannemen naar de Igreja Evangélica Reformada do Brasil.

Een belangrijke overweging van ons deputaatschap was hierbij nog, dat de genoemde bepaling werd gemaakt voordat onze kerken in correspondentie traden met de Igreja Evangélica Reformada do Brasil. In het in art. 5 sub 8b bepaalde kon dus met de Igreja Evangélica Reformada do Brasil nog niet gerekend worden.

Nu door de correspondentie van onze kerken met deze kerken een nieuwe situatie ontstaan is, is het billijk het bepaalde in art. 5 sub 8b te bezien en te herzien in het licht van deze nieuwe situatie. Een voorstel daartoe treft u hieronder aan.

3. Christian Reformed Church in North America

(Aanvulling bij punt 3 H van het reeds uitgebrachte rapport).

In het reeds uitgebrachte rapport werd melding gemaakt van de afvaardiging van ds. G. Bliks en prof. dr. W. van 't Spijker naar de synode van de Christian Reformed Church in North America. Bij die gelegenheid zouden zij ook contact opnemen met vertegenwoordigers van de Free Reformed Church of North America.

De afgevaardigden brachten van de in juni van dit jaar te Grand Rapids, Mich., U.S.A. gehouden synode en van de ontmoetingen met de vertegenwoordigers van de Free Reformed Church het volgende rapport uit:

I. Opdracht

De opdracht was, overeenkomstig notulen vergadering 10 september 1976, sub 5, van deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en correspondentie met buitenlandse kerken:

Bespreking van het voorstel om met de Chr. Ref. Church nader contact aan te gaan in de vorm van „ecclesiastical fellowship”; bespreking voor en na met deputaten van de Free Ref. Church.

II. Eerste bespreking met de Committee Unity and Correspondence van de Free Ref. Church

De eerste ontmoeting met de Committee Unity and correspondence van de Free Ref. Church vond plaats op 9 juni 1977, in de Free Ref. Church te Grand Rapids.

Aanwezig waren de dl. C. Pronk, voorzitter, L. W. Bliks, C. Bos, P. den Butter, G. Hamstra en ouderling A. Hubach.

Na opening van de vergadering en welkom, dankten uw afgevaardigden voor de gelegenheid van deze ontmoeting.

Zij merkten op dat de kerken steeds een goede relatie hebben gehad en dat er onzerzijds prijs gesteld wordt op het behouden van deze relatie.

Er volgde een bespreking aan de hand van de brief van de Committee Unity and correspondence van 2 maart 1977, waarin het ging over onze verhouding tot de Chr. Ref. Church.

- a. Wat is voor ons de waarde van ecclesiastical fellowship met de Chr. Ref. Church?

Door ons is het volgende gezegd:

De Chr. Ref. Church heeft reeds vanaf de jaren 50 contact met de Chr. Geref. Kerken in Nederland gezocht. Sedertdien is er contact in de zin van artikel 51 K.O. sub B.

Ecclesiastical fellowship biedt de mogelijkheid verder te gaan. Uit het gesprek met prof. Stek van Calvin Seminary in 1974 en dat met de afgevaardigden van de Chr. Ref. Church in 1975 is het positieve bedoelen van deze kerk met de ecclesiastical fellowship duidelijk gebleken.

Het is ook om meer afstand te nemen van kerken, ten aanzien waarvan dit door interne ontwikkeling noodzakelijk wordt. Gewezen is voorts op het contact dat de Chr. Geref. Kerken hebben met de Chr. Ref. Church in het verband met de Gereformeerde Oecumenische Synode en de ontmoeting van wederzijdse afgevaardigden daarbij.

Verlangt naar meer contact en besef van onze roeping dringen. Genoemd is bovendien het feit, dat de Free Reformed Church slechts een beperkt gedeelte van Canada en Amerika kan bereiken. Leden van onze kerken hebben een plaats ingenomen in de Chr. Ref. Church.

Deze kerk heeft vrijwel overal gemeenten. Zij mag veel doen voor de evangelieverkondiging in de genoemde landen en daarbuiten.

De Free Ref. Church zelf heeft ecclesiastical fellowship met de Chr. Ref. Church afgevoerd.

Men heeft bezwaar tegen de term als zodanig en trekt het positieve bedoelen er mee in twijfel.

Men ziet een ontwikkeling in de Chr. Ref. Church groeien in negatieve zin, van Gods Woord en de belijdenis af.

Men laat zich daarbij leiden door wat aan kritiek in de eigen kring van de Chr. Ref. Church geuit wordt.

Voor ons is het de vraag of daarmee recht gedaan wordt aan de werkelijke situatie en of het gebod van Christus tot eenheid op die manier niet te veel op de achtergrond blijft.

- b. Wat is door deputaten in Nederland met de afgevaardigden van de Chr. Ref. Church besproken?

Men verwondert er zich over dat het zgn. Rapport 44 over de aard en de bedoeling van het Schriftgezag bij de bespreking niet aan de orde is geweest. Dit rapport is oorspronkelijk opgesteld op verzoek van de Geref. Oecum. Synode.

Onzerzijds is opgemerkt, dat de bespreking met de afgevaardigden van de Chr. Ref. Church van beperkte duur was. Niet alles kon aan de orde komen.

Rapport 44 lijkt ons bij eerste lezing een goed en duidelijk stuk, dat oproept het Schriftgezag te blijven erkennen.

Is het juist te zeggen dat men er mee bedoeld heeft meer vrijheid van uitleg te geven? Wanneer vrijheid genomen wordt, moet blijken hoe de synode daarop reageert.

- c. Het gebruik van het woord „impediment“ door de Interchurch Relations Committee van de Chr. Ref. Church in haar brief aan de Free Ref. Church hebben wij voor haar rekening gelaten. Uw afgevaardigden hebben verklaard, dat in de bespreking in Nederland gezegd is, dat wij krachtens correspondentie rekening hebben te houden en willen houden met de Free Ref. Church. Wij hebben altijd het welzijn van deze kerk op het oog gehad en zullen dat blijven doen.

Dit was voor de broeders kennelijk afdoende.

De samenspreking als geheel vond plaats in goede sfeer en heeft verhelderend gewerkt. Dit werd bij de sluiting van de vergadering vastgesteld.

- iii. Chr. Ref. Church

Het veelzijdig contact dat wij mochten hebben, is voor ons besef stellig waardevol. Driemaal zijn wij naar Grand Rapids, Mich., U.S.A. gereisd vanuit Ontario, Canada.

Wij konden er zijn voor de predikantenconferentie; opening van de synode der Chr. Ref. Church en voor de tweede zittingsweek van deze synode.

- A. Predikantenconferentie

Dit was een driedaagse conferentie. Wij hebben de laatste samenkomst op donderdag 9 juni 1977 bijgewoond.

Wij hoorden Rev. George Griffler, emeritus-predikant van de Chr. Ref. Church, in zijn derde rede over het genadeverbond des Heren. Prachtig werden de lijnen van het Oude naar het Nieuwe Testament getrokken. Het was een goede bijdrage, waar wij geheel achter konden staan.

Dr. Robert Strimple, Associate professor of systematic theology of Westminster Seminary in Philadelphia, P.A., sprak in een derde rede boeiend over Contemporary Roman Catholic Theology: Scripture and Tradition.

Dr. Joel Nederhood sprak ernstig en met grote nadruk over de Chr. Ref. Church: „Are we an anachronism?“ Verstaan wij deze tijd wel? Staan wij wel in deze tijd?

Alleen levend bij Woord en Geest kunnen wij werkelijk en vruchtbaar dienen.

Deze slotsamenkomst bewees ons voldoende de waarde van de conferentie.

B. Bidstond en openingszitting synode

Maandagavond 13 juni waren wij terug in Grand Rapids voor de bidstond, voorafgaande aan de synode.

Deze werd, zoals alle samenkomsten, gehouden in de Fine arts center auditorium van Knollcrest Campus, Calvin College.

De dienst stond onder leiding van de East Paris Chr. Ref. Church. Voorganger was Rev. Gerard Bouma.

De tekst was Psalm 68 : 29 en 30. De preek met als thema „The source of our hope“ was getrouwe verkondiging van Gods Woord. Heel treffend waren de gebeden aan het eind van de dienst. Hierbij gingen vier verschillende personen voor.

Er werd ernstig gebeden om bewaard te blijven bij de Heilige Schrift, de Heidelbergse catechismus, de Ned. geloofsbelijdenis en de Dordtse leerregels.

Dinsdagmorgen 14 juni 1977 was de officiële opening van de synode, door de pastor van de roepende kerk, Rev. Gerard Bouma.

Uw afgevaardigden kregen een hartelijk welkom. Spr. wees op het 75-jarig bestaan van de roepende kerk.

De eerste zitting van de synode werd in beslag genomen door de verkiezing van het moderamen en de bij de opening behorende toespraken en ceremoniën.

Moderamenleden werden: Rev. B. Nederhof, praeses
Dr. P. Y. de Jong, assessor
Rev. L. J. Hofman, te scribe
Rev. L. Tammings, 2e scribe.

Daar eerst het commissiewerk op gang moest komen, hebben uw afgevaardigden zich teruggetrokken.

Graag had men gezien dat wij alle zittingen bijwoonden en deelnamen aan commissiewerk. Wij meenden echter, zeker in dit stadium, dat een beperking geboden was.

- C. 2e zittingsweek der synode

Maandagmiddag 20 juni 1977 waren wij weer op onze post. Wij hebben de vergaderingen der synode bijgewoond tot en met donderdag 23 juni, behoudens enige onderbreking voor het bezichtigen van Calvin Seminary onder leiding van de president, prof. dr. J. Krommings en voor een bezoek aan ds. C. Pronk te Grand Rapids. Wij troffen bij hem ook ds. J. Tammings aan.

Ter synode kregen wij de stukken ter inzage.

Comité-vergaderingen zijn niet gehouden, voor zover ons bekend. De sfeer in en buiten de vergaderingen was uitstekend.

In de besprekingen viel steeds een grote mate van spontaniteit en hoffelijkheid op.

Zoals reeds gemeld, hadden uw afgevaardigden veelzijdig contact. Contact was er officieel in de synode, maar meer nog met moderamenleden en afgevaardigden in de wandelgangen, rond de maaltijden en buiten de vergaderingen om.

Men heeft niet nagelaten uitdrukking te geven aan de blijdschap en dankbaarheid voor onze aanwezigheid namens de Chr. Geref. Kerken in Nederland.

Dinsdagmorgen 21 juni werden uw afgevaardigden officieel aan de vergadering voorgesteld en was er gelegenheid de synode toe te spreken. De toespraak door afgevaardigde ds. G. Blikse gehouden, is aan dit rapport toegevoegd.

De toespraak werd beantwoord door Rev. S. de Waal, zoon van wijlen ds. Joh. de Waal (chr. geref. predikant).

Tal van zaken werden door de synode behandeld, teveel om op te noemen. Veel werd weer aan commissies toevertrouwd om zaken af te doen of verdere besluitvorming voor te bereiden.

Onze bijzondere belangstelling ging uit naar de behandeling van de zaak van dr. A. Verhey, wiens verklaring van sommige Schrift passages leidde tot het indienen van een aantal bezwaarschriften. De synode heeft kennis genomen van het feit, dat de betrokken kerkeraad de zaak behandelt met bijstand van een bijzondere commissie. Zij verzocht de kerkeraad de synode 1978 hierover nader te informeren.

Er was ook een gravamen van dr. Harry Boer tegen de leer der verwerping, zoals vermeld in de Dordtse leerregels I, 6 en I, 15. Men besloot het gravamen te publiceren in de Acta der synode.

Een commissie werd benoemd om het gravamen te bestuderen, reacties uit de kerken in ontvangst te nemen en in 1980 aan de synode rapport uit te brengen.

Uw afgevaardigden hebben met interesse het synodewerk gevolgd. De methode van behandelen moge iets anders zijn dan bij ons, de behandeling van de voorkomende zaken zelf niet.

Men gaat te werk naar Schrift en belijdenis. Geen enkele maal is ons gebleken, dat de gereformeerde beginselen geweld werd aangedaan.

Het is duidelijk dat de Chr. Ref. Church veel kan doen en veel betekent in landen als Amerika en Canada.

Ook daarbuiten mag zij op tal van fronten dienen.

Zij heeft 1100 predikanten en doet veel aan zending, evangelisatie, schriftuurlijk getuigenis naar buiten via radio en t.v.; ook aan hulpverlening.

Er moge in het leven van deze kerk veel verscheidenheid zijn en in eigen kring nogal verontrusting zijn, zoals blijkt uit gesprekken en artikelen in bladen zoals The Outlook, er zijn

ook vele zaken waaruit blijkt dat ernst gemaakt wordt met het kerk van Christus zijn en de binding aan Schrift en belijdenis.

D. Uw afgevaardigden hebben de volgende speciale besprekingen gehad:

- a. tijdens een lunch aangeboden door de Interchurch Relations Committee aan de aanwezige delegaties van andere kerken, nl. Reformed Church, Orthodox Presbyterian Church, Gereformeerde Kerken en Chr. Geref. Kerken in Nederland;
- b. met de Advisory Committee die de Interchurch Relations had te behandelen; gevraagd werd wat in de kerken „the most crucial point“ is; wij hebben gesproken over de nood van de gereformeerde gezindte in Nederland;
- c. met de Interchurch Relations Committee.
Dit was een openhartig gesprek over:
 1. het noemen van de Free Ref. Church als een „impediment“ voor het aangaan van ecclesiastical fellowship;
Wij hebben gezegd de goede verhouding tot de Free Ref. Church te willen bestendigen. Daarvoor heeft men volledig begrip;
 2. de Free Ref. Church en haar afwijzende houding;
Men had met the Committee Unity and correspondence een goed gesprek en hoopte op een vervolg, zoals ook is toegezegd. De pers meldde dat de synode van de Free Ref. Church besloot geen verder contact aan te gaan, terwijl geen officieel bericht aan de Chr. Ref. Church is gezonden.
Men wil graag verder spreken.
 3. de door de Free Ref. Church genoemde bezwaren tegen het Rapport 44 betreffende aard en bedoeling van het Schriftgezag;
Door ons werd gevraagd of de opzet van het Rapport is geweest ruimte te geven voor nieuwere opvattingen.
Opgemerkt werd dat dit Rapport oorspronkelijk is opgesteld op verzoek van de Geref. Oecum. Synode.
De synode 1977 van de Chr. Ref. Church heeft nog de kerken, in verband met sommige verzoeken om nadere stipulering, opgeroepen tot oprechte erkenning dat de Schrift, als Gods heilsopenbaring in Jezus Christus, ons aanspreekt met algemeen goddelijk gezag en dat dit gezag der Schrift geldt in haar volledige omvang en in al haar delen.
Ook wakte de synode de kerken op het duidelijk getuigenis van de belijdenis te handhaven ten aanzien van het Schriftgezag, onafscheidelijk gebonden aan de historische werkelijkheid van de gebeurtenissen door de Schrift vermeld.
Gewezen werd bovendien op herhaaldelijk gegeven waarschuwingen b.v. aan het adres van de Geref. Kerken in Nederland.
Men verzocht ons Rapport 44 grondig te bestuderen. Een aantal exemplaren werd daartoe ter beschikking gesteld.
Ook wakte men ons op om zoveel mogelijk met synodeleden te spreken.
 4. de kritiek in publikaties, die in de eigen kring van de Chr. Ref. Church verschijnen, b.v. The Outlook en the Association of Chr. Ref. Laymen;
Voor wat in The Outlook gepubliceerd wordt heeft men, hoewel men er niet achter staat, nog wel respect. Dit geldt niet voor wat genoemde Association publiceert. Men zei dat dit meermalen in strijd met de waarheid is en het doet het kerkelijk leven geen goed.
 5. de reserve die bij de Orthodox Presbyterian Church bestaat ten aanzien van de Chr. Ref. Church;
Men deelde ons mede, dat het hier niet gaat om ecclesiastical fellowship, maar om eenwording.
 6. ecclesiastical fellowship van de Chr. Ref. Church met kerken zoals de Reformed Church, die nogal een liberale vleugel heeft;
Ook de vertegenwoordiger van de Reformed Church op de synode gaf blijk van moderne ideeën.
Dit was ook de broeders scherp opgevallen.
Men zal niet nalaten genoemde kerk te wijzen op dat waarin zij te ver gaat.
 7. De Interchurch Relations Committee drong er bij ons op aan de onderdelen van de voorgestelde ecclesiastical fellowship met de Free Ref. Church te bespreken. Bepaald kan worden hoe ver men gaan wil.
De committee sprak met nadruk de wens uit dat onze generale synode tot het aangaan van de fellowship besluiten zal.
Prof. Stek hoopt onze synode te kunnen bezoeken.
Rev. G. Bouma hoopt contact met ons deputaatschap te kunnen hebben in november 1977. Hij zou het zeer op prijs stellen in onze kerken te mogen voorgaan.
 8. Door de bespreking van het voorgaande heen werd telkens benadrukt de grote waarde van het gereformeerd beginsel voor onze tijd en de noodzakelijkheid om de eenheid van allen die dit beginsel voorstaan, ook op internationaal niveau, na te streven.

IV. Tweede bespreking met de Committee Unity and correspondence van de Free Reformed Church

De tweede ontmoeting met de Committee Unity and correspondence van de Free Ref. Church had plaats maandagmiddag 27 juni 1977, om twee uur, in de kerkeraadskamer van de Free Ref. Church te St. Thomas, Ontario, Canada.
Aanwezig waren dl. L. W. Bliks, C. Bos, P. den Butter en C. Pronk. Laatste genoemde heeft

weer de leiding van de vergadering.

Na opening en welkom kregen uw afgevaardigden het woord. Zij meenden er goed aan te doen de aandacht te vestigen op het volgende.

Bevreemding heeft het bij de Interchurch Relations Committee van de Chr. Ref. Church gewekt, dat na een goede bespreking van deze committee met de Committee Unity and correspondence van de Free Ref. Church en toezegging van een tweede ontmoeting, in de pers te lezen was, dat de synode van de Free Ref. Church besloot het contact met de Chr. Ref. Church af te breken.

Men heeft geen officieel bericht hiervan ontvangen.

De broeders van de Free Ref. Church zeggen dat dit te wijten is aan wisseling van het secretariaat.

Uw afgevaardigden gaven daarna een algemene indruk van de synode der Chr. Ref. Church 1977 te Grand Rapids, Mich., U.S.A.

Onze aanwezigheid daar is bijzonder op prijs gesteld.

Wij hebben veel contacten gehad. Zaken die Schriftgezag en binding aan de belijdenis raakten kwamen alleen ter sprake voor zover de procedure van behandeling aangaat.

In het geheel was voor ons niets bepaald, dat ons zou nopen de voorgestane ecclesiastical fellowship te ontraden of althans tot uiterste voorzichtigheid te manen.

Gesproken werd verder over de Chr. Ref. Church, ook in de praktijk. De idee is door ons geopperd als Free Ref. Church aansluiting te zoeken bij de council van de Chr. Ref. Church in Canada, en daarbij dan een eigen sectie in te nemen. In elk geval om plaatselijk meer contact en samenwerking te zoeken.

Sommige leden van de Free Ref. Church hebben ons gezegd dat er h.i. te weinig contact is. Het vond geen sterke weerklank, voor ons besef.

Het verloochent zich niet, dat de Free Ref. Church is ontstaan tegenover de Chr. Ref. Church en haar leer, zij het dat dit meer plaatselijk dan nationaal klemde.

De Chr. Ref. Church bestaat al meer dan honderd jaar. Haar zijn werd niet bepaald door de inbreng van emigranten, na de tweede wereldoorlog, vanuit Nederland met name uit de Gereformeerde Kerken. Wel hebben deze emigranten invloed gehad, waardoor het onderscheid van de kerk in Canada en Amerika wellicht meer te verklaren is.

Bij de Free Ref. Church bestaat de vrees eigen identiteit te verliezen. Men zoekt liever aansluiting bij Reformed Presbyterian groepen.

Dat laatste is meer een persoonlijke uitslating, rekenen wij, zoals ook wel persoonlijk verlaten werd geuit naar meer eenheid en betreurd werd dat die meerdere eenheid niet sterker gezocht en afgebeden wordt. Wij gaan zo graag op in eigen kring.

Tenslotte is gesproken over de reactie van de Free Ref. Church bij het aangaan van ecclesiastical fellowship tussen onze kerken en de Chr. Ref. Church.

Aandacht gevende aan de zes onderdelen van de voorgestelde fellowship hebben wij erop gewezen dat het openstellen van de kansel voorhands beperkt zou kunnen worden tot die predikanten van de Chr. Ref. Church, die voorheen in de Chr. Geref. Kerken dienden en anderen die b.v. in Nederland studeren en contact met ons onderhouden.

Het gebruik van het avondmaal is doorgaans een zaak van de plaatselijke kerk.

In Nederland laat men wel buitenlandse gasten toe aan het avondmaal; in Amerika en Canada gasten uit Nederland.

Leden van de Free Ref. Church gebruiken in vakantietijd het avondmaal wel in andere kerken.

De andere onderdelen van bedoelde fellowship behoeven geen overwegende bezwaren te ontmoeten.

Werd in de eerste ontmoeting gezegd dat het aangaan van ecclesiastical fellowship van ons met de Chr. Ref. Church verwarrend zou werken, dit keer werd gezegd dat het geen breuk zou veroorzaken tussen de Free Ref. Church en onze kerken. Men zal het misschien niet goed begrijpen, zich erover bevreemden en het verder laten voor wat het is.

Aangaan van ecclesiastical fellowship met de Chr. Ref. Church maakt daarom naar onze gedachten een verklaring aan de Free Ref. Church wettelijk, met een verzoek aan de synode van die kerk om die verklaring te publiceren voor haar leden.

Met goede wensen voor de thuisreis en wijsheid voor de beslissing heeft men ons laten gaan.

V. Conclusies

1. Met de Committee Unity and correspondence van de Free Ref. Church hebben wij goede besprekingen gehad, die verhelderend werkten. Wij hebben enige zorg voor de ontwikkeling van deze kerk, los van een eventueel besluit tot ecclesiastical fellowship van onze kerken met de Chr. Ref. Church.
2. Het zenden van afgevaardigden naar de synode van de Chr. Ref. Church is door deze kerk bijzonder op prijs gesteld.
Nader contact met de Chr. Ref. Church lijkt ons van werkelijke betekenis.
Zij is een kerk met veel verscheidenheid, die aan alle fronten te strijden heeft tegen wat wij afkeer van de waarheid. Zij maakt ook ernst met het kerk van Christus zijn en de binding aan Schrift en belijdenis.
Een negatieve houding, alleen uit vrees voor een ontwikkeling in verkeerde zin in het leven van deze kerk, is o.i. niet verantwoord.
Wij hebben elkaar nodig in arbeid en getuigenis aan het wereldfront. In overeenstemming

hiermee zouden uw afgevaardigden u willen adviseren de a.s. generale synode onzer kerken voor te stellen ecclesiastical fellowship met de Chr. Ref. Church aan te gaan.

3. Indien de generale synode tot het aangaan van bedoelde fellowship besluit zou een regeling in de kerkorde moeten worden opgenomen. Openstelling van de kansel ware voorhands te beperken tot:

- a. predikanten van de Chr. Ref. Church, die voorheen predikant in onze kerken waren;
- b. predikanten van de Chr. Ref. Church, die in Nederland studeren en contact met onze kerken onderhouden;
- c. bijzondere gevallen;
- d. predikanten van onze kerken, tijdens verblijf in Amerika of Canada, alleen in bijzondere gevallen.

4. Hoewel in de Free Ref. Church nogal reserve bestaat ten opzichte van ecclesiastical fellowship van onze kerken met de Chr. Ref. Church behoort dit geen nadelige invloed voor de Free Ref. Church te hebben en voor onze verhouding tot de Free Ref. Church. Het lijkt ons wenselijk bij kennisgeving van het eventuele besluit tot ecclesiastical fellowship van onze kerken met de Chr. Ref. Church enige verklaring te geven aan de Free Ref. Church, ter publicatie in het eigen orgaan van deze kerk. In een dergelijke verklaring kan gezegd worden, dat de ecclesiastical fellowship met de Chr. Ref. Church in geen enkel opzicht bedoelt afbreuk te doen aan het kerkelijk leven van de Free Ref. Church en onze kerken. Integendeel, wij moeten nagaan wat deze relatie kan verlevendigen. Het gebod des Heren tot eenheid doet in de gebrokenheid van deze tijd uitzien naar meer band met die kerken die het gereformeerd beginsel voorstaan, met name met de kerken aan welke wij verbonden zijn in de Gereformeerde Oecumenische synode. Met de Reformed Churches van Australië, van Nieuw Zeeland, Zuid-Afrika, Brazilië en Mamas hebben wij reeds correspondentie naar art. 51 K.O. sub A.

5. De generale synode onzer kerken zou bij de Free Ref. Church aan kunnen dringen, althans op plaatselijk niveau meer contact en samenwerking te zoeken met de Chr. Ref. Church.

In het wijde land van Amerika en Canada heeft men elkaar stellig nodig. De behoefte aan meer contact leeft ook bij leden van de Free Ref. Church, zij het niet bij allen.

Hiermede hebben wij in grote trekken aangegeven wat te vermelden is over de contacten met de Free Ref. Church en de Chr. Ref. Church. Het was ons een vreugde daarvoor te dienen.

Moge ons werk onder Gods zegen een bijdrage zijn tot bevordering van een wezenlijke band aan elkaar.

In een vergadering van 28 juli 1977 is het rapport van de afgevaardigden uitvoerig besproken. Besloten werd in het voorstel aan de generale synode zo nauw mogelijk aan te sluiten bij de bepalingen van de door de Christian Reformed Church aangeboden vorm van kerkelijke relatie. Daarbij werd door ons deputaatschap reeds eerder een voorbehoud gemaakt met betrekking tot het punt van de openstelling van de kansels. Besloten werd voor te stellen, dat deze opstelling slechts zou gelden voor die predikanten uit de Christian Reformed Church die bij een bezoek aan ons land slechts wensen voor te gaan in onze kerken.

Een voorstel van deze strekking treft u hieronder aan.

4. Voorstellen
(Aanvulling bij de voorstellen van het reeds uitgebrachte rapport).

1. Uit te spreken, dat het in art. 5 K.O. sub 8b met betrekking tot het emeritaatsakkoord en de financiële steun voor weduwen en wezen niet van toepassing is voor die predikanten van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland die een roeping aannemen naar de Igreja Evangélica Reformada do Brasil.

2. De door de Christian Reformed Church in North America aangeboden vorm van kerkelijke relatie te aanvaarden waarbij deze relatie onzijdig omvat:

- a. de uitwisseling van afgevaardigden op belangrijke kerkelijke vergaderingen;
- b. het openstellen van de kansels voor bezoekende predikanten, wanneer deze tijdens een verblijf in Nederland slechts wensen voor te gaan in de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland;
- c. het voor elkaar openstellen van de avondmaalstafel;
- d. gemeenschappelijke activiteit in gebieden waarvoor een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid geldt;
- e. overleg op meer belangrijke punten van gemeenschappelijk belang;
- f. het elkaar wederzijds bemiddelen en vermanen met het oog op het bevorderen van de grondbeginselen van de christelijke eenheid.

3. Te besluiten bij aanvaarding van het onder 2 genoemde voorstel deze regeling van de kerkelijke relatie met de Christian Reformed Church in North America voor te leggen aan de synode van de Free Reformed Church of North America en aan de synode van de Christian Reformed Church in North America.

4. Te besluiten bij aanvaarding van het onder 2 genoemde voorstel ter voldoening van het onder 2a genoemde in de periode vóór de volgende generale synode een afgevaardigde te zenden naar een synode van de Christian Reformed Church in North America.

J. H. Velema,
algemeen secretaris en secretaris binnenland;
J. P. Versteeg,
secretaris buitenland.

BIJLAGE XXVIII

art. 59, 62, 118

Zie bijlage LVI

RAPPORT IB VAN COMMISSIE III - INZAKE KERKELIJKE VERHOUDINGEN BINNENLAND

Betreft:

Rapport van de deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met buitenlandse kerken (sub I en II); en de brief van de landelijke vergadering van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt, buiten verband) d.d. 1 mei 1976 (zie bijlage).

Ad I

Opmerkingen

1. Met dankbaarheid vestigt uw commissie de aandacht op het zeer vele werk dat de afgelopen dertig jaren door de scheldende algemeen secretaris van het deputaatschap, ds. J. H. Velema, is verricht; zo ook op de inzet van ds. D. Biesma jr., die de kerken gedurende 15 jaren in dit deputaatschap diende.

2. Bij het dertig-jarig bestaan van het deputaatschap eenheid deelt de commissie de zorg van het deputaatschap over de toegenomen verdeeldheid onder de gereformeerde belijders. Vele contacten zijn er in die jaren geweest, maar de ontwikkeling tot op heden was niet overeenkomstig de hoop waarmee de generale synode van 1947 dit deputaatschap instelde.

Uw commissie roept in herinnering de „positieve houding“ die in 1947 ten grondslag lag aan het besef dat „contact nodig is met allen, die op de Gereformeerde belijdenis staan“ (Acta 1947, art. 75, pag. 25). Het was een houding die zijn grond vond in wat de Acte van Afscheiding uitsprak: „gemeenschap te willen uitoefenen met alle ware Gereformeerde leden en te willen verenigen met elke op Gods onfeilbaar Woord gegronde vergadering...“

De fundering van deze houding lag in het Woord Gods en onze belijdenis, die met nadruk de eis doen horen, dat zij die de Here Jezus Christus in onverderfelijkheid belijden en voor zijn Woord buigen, elkander hebben te zoeken en dus hebben te doen wat in hun vermogen is om deze gemeenschap, waar zij mogelijk is, te bevorderen“ (Acta 1947, bijlage XX, pag. 101).

De profetische roeping van onze kerken, ook naar buiten, werd beklemtoond onder verwijzing naar het feit, dat met het scherper worden der eenzijdigheden en tegenstellingen „aan het geheel der Gereformeerde confessie en mitsdien aan het Woord Gods tekort wordt gedaan“ (Acta 1947, bijlage XX, pag. 101). Bovendien werd ervoor gewaarschuwd het gevaar van ontkrachting der gereformeerde belijdenis van buiten af niet voorbij te zien „om de verschillen binnen de kring van hen, die de Gereformeerde belijdenis willen aanvaarden“.

„Voor haar deel hebben ook de Christelijke Gereformeerde Kerken aan de strijd om bewaring en beleving van de Gereformeerde belijdenis deel te nemen en haar profetisch geluid, zij het in alle bescheidenheid, te doen horen. Daarom is contact met de andere Gereformeerde groepen, die met ons aan de grondbeginselen der Gereformeerde belijdenis willen vasthouden, noodzakelijk“ (Acta 1947, bijlage XX, pag. 102).

Bij alle teleurstellingen die er mogen zijn, blijft dit toch de opdracht.

3. Gezien de omvang van het werk lijkt het de commissie niet juist het aantal deputaten terug te brengen tot negen.

4. De commissie constateerde, dat in de K.O. een regeling van de opdracht en de arbeid voor deze deputaten ontbreekt.

Ad II A

Opmerkingen

1. Het is uw commissie opgevallen, dat dit gedeelte van het deputaten-rapport in het licht van het bovenstaande (opmerking 2 Ad I) een zekere matheid vertoont. De commissie heeft duidelijke conclusies en voorstellen gemist; eveneens viel op, dat geen relatie is gelegd tussen de feitelijke gegevens en de uitspraak van de generale synode 1974 van Amsterdam-Nieuw-West: „Dat er bij de kerkeraden op aangedrongen wordt de contacten met de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt, buiten verband) in het geloof te beginnen en waar deze reeds zijn, te bewaren en te versterken“ (Acta 1974, art. 170 sub 5).

2. Bij de in „nuchterheid“ gestelde evaluatie wil de commissie toch met blijdschap memo- reren:

- a. dat in 14 kerken de beloofde eenheid naar de gestelde regels gestalte mocht krijgen in nauwer samenleven als bedoeld in art. 112 Acta 1974;

- b. dat het Convent van 1976 van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt, buiten verband) samenblindend heeft gewerkt, waarmee een stap gedaan is in de richting van een gereformerd kerkverband, op aandringen onzerzijds, in het vertrouwen, dat dit niet zal leiden tot blijvend gescheiden optrekken;

- c. dat men op dat Convent heeft uitgesproken kerkrechtelijke inzichten onder „buitenverban-

ders" ondergeschikt te willen maken aan de eenheid met de Christelijke Gereformeerden (zie II A 2 van het deputaten-rapport);

- d. dat de „gemeenschappelijke verklaring“ in alle op de enquête antwoordende gemeenten „zeer positief is ontvangen“ en, zoals blijkt uit de brief van de Landelijke Vergadering van de „buitenverbanders“, ook in die kring (zie bijlage).
3. De commissie is van mening, dat de federatie-gedachte (zie II A 4 van het deputatenrapport) nadere overweging verdient.

Voorstellen

Aansluitend bij het slot van dit deel van het deputaten-rapport en bij de besluiten van de voorgaande generale synode stelt uw commissie voor, dat de synode besluit:

1. de handelingen van de deputaten als vermeld in I en II A goed te keuren en de deputaten te danken voor de door hen verrichte arbeid;
2. uit te spreken, dat de kerken in prediking, ambtelijke arbeid en publikaties aandacht dienen te besteden aan Christus' gebod tot eenheid, welke eenheid gezocht moet worden met allen die in waarheid onder het gezag van Gods Woord willen buigen en naar de gereformeerde belijdenis willen leven;
3. er bij de kerkeraden op aan te dringen het contact met de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt, buiten verband) in het geloof te beginnen en waar deze reeds zijn te bewaren en te versterken; en bij de onderlinge besprekingen gebruik te maken van de „gemeenschappelijke verklaring“;
4. de brief van de landelijke vergadering van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt, buiten verband) d.d. 1 mei 1976 te beantwoorden in de zin van opmerking 2 en de voorstellen 1 t/m 3 ad II A;
5. aan deputaten op te dragen te onderzoeken in hoeverre de gedachte van een federatie bruikbaar is en zo mogelijk dienaangaande met voorstellen te komen;
6. afgevaardigden van de gereformeerde commissie in de synode uit te nodigen de besprekingen mee te maken.

J. Manni, rapporteur.

BIJLAGE BIJ RAPPORT IB VAN COMMISSIE III - INZAKE KERKELIJKE VERHOUDINGEN

Aan de Synode van de
Christelijke Gereformeerde Kerken
in Nederland,
die bijeenkomt D.V. in Hoozevee
in het jaar 1977
(scriba van de roepende kerk:
K. Hagen, Jan Dekkerstraat 45, Hoozevee).

Hooggeachte en geliefde Broeders in Christus,

Op de landelijke vergadering van 3 april 1976 te Kampen hebben de afgevaardigden van onze kerken zich uitvoerig beziggehouden met de verhouding tussen uw kerken en de onze, zulks naar aanleiding van de besluiten van uw synode van 1974 dienaangaande en van een rapport van onze commissie samenspreking, waarin onder meer verslag wordt gedaan van een reeks gesprekken met uw deputaten voor de eenheid onder de gereformeerde belijders. Het beraad op deze landelijke vergadering resulteerde in het met algemene stemmen genomen besluit, een schrijven te richten tot uw vergadering, in de hoop daarmee de eenheid van Christus' kerk te dienen.

Dit schrijven, waarvan de tekst thans voor u ligt, en dat is vastgesteld op onze vergadering van 1 mei 1976, heeft de volgende inhoud:
Allereerst doet onze vergadering u dankbaar weten, dat de besluiten van uw laatste synode (van Amsterdam 1974) terzake van de verhouding tot onze kerken, in onze kring met blijdschap zijn ontvangen.

Die dankbaarheid betref niet alleen de broederlijke gezindheid, die eruit sprak. Maar meer nog, in concreto, de oproep die uw synode deed uitgaan tot de eigen kerken, om de contacten met onze kerken „in het geloof te beginnen en waar deze er reeds zijn, te bewaren en te versterken“. We verstaan, dat uw synode hiermee misschien niet de gemakkelijkste weg koos, maar wel zocht de eer van onze grote Here en Heiland, Jezus Christus, die immers niet geprezen wordt voor de verscheurdheid en gedeeldheid van Zijn gemeenten, maar door hun daadwerkelijke liefde (Joh. 17).

Ook willen wij u graag doen weten, dat de door uw deputaten en onze commissie op initiatief van uw vorige synode opgestelde „Gemeenschappelijke verklaring over de toe-eigening des heils“, in onze kerken dankbaar ontvangen is. Wij namen er goede nota van, dat het hier gaat om een overeenstemming tussen commissies en nog niet tussen kerken. Dit verhindert ons niet te zeggen, dat wij blij zijn met het bereikte resultaat.

We kunnen ons daarin goed vinden. We wekken dan ook graag onze kerken op om, zo nodig, van dit stuk gebruik te maken, als plaatselijk de toenadering soms op dit punt is blijven steken.

Een volgende reden tot dank is voor ons gelegen in de — blijkens een door ons gehouden enquête — langzaam toenemende gemeenschap tussen verschillende plaatselijke kerken. Zoals u bekend zal zijn, groeide die soms zelfs uit tot een hechte samenwerking, die tot uitdrukking kwam in gemeenschappelijke kerkdiensten, kanselruil, wederzijdse pastorale hulp en gemeenschappelijke evangelisatie-arbeid. Wij verheugen ons hartelijk in deze toenadering en we spreken de hoop uit, dat die in de loop van de komende jaren onder Gods zegen mag blijven groeien.

Wij moesten uit onze enquête echter ook de konklusie trekken, dat in ongeveer de helft van de plaatsen waar naast een van onze kerken een Christelijke Gereformeerde zusterkerk is, de wederzijdse erkenning als kerk van Christus nog achterwege gebleven is, of dat zij, als ze wel uitgesproken werd, geen praktisch effect had.

Deze stand van zaken, die een aanwijzing is, dat de tijd voor een algehele eenwording nog niet gekomen is, zal ongetwijfeld voor u, evenzeer als ook voor ons, een reden blijven tot voortdurende zorg, verontmoediging en gebed.

Wij verzoeken u, via uw deputaten, op de hoogte te mogen worden gesteld van gegevens uit de door u te houden enquête, waarvan u meent, dat ze voor onze kerken en de te voeren gesprekken nuttig kunnen zijn.

Onze landelijke vergadering heeft, wat de zaken van het kerkverband betreft, enige vordering gemaakt. Enkele belangrijke bepalingen van een akkoord van kerkelijk samenleven werden vastgesteld. Een nieuwe opdracht voor onze commissie funktivering kerkverband zal worden geformuleerd. Uit de officiële besluiten, die onze landelijke vergadering met betrekking tot uw kerken nam, en die als bijlage aan deze brief zijn toegevoegd, kunt u zien, dat wij onze commissie samenspreking hebben verzocht, deze besluiten voor uw deputaten toe te lichten, terwijl we onze commissie funktivering kerkverband verzochten uw deputaten zo goed mogelijk te blijven informeren over de zaken van het kerkverband. We willen in deze brief als onze verwachting uitspreken, dat — wanneer slechts de schriftuurlijke regels van de gemeenschapscoördinatie, zoals die gevolgd zijn in de Dordtse Kerkorde, bewaard blijven — de door ons opgestelde regels geen verhindering zullen zijn om te komen tot beleving van de eenheid met zusterkerken naar het gebod van Christus.

We willen niet nalaten in deze brief onze oprechte dank uit te spreken voor de gastvrijheid, die een groeiend aantal theologische studenten uit onze kerken geniet aan uw Theologische Hogeschool te Apeldoorn. Die dankbaarheid betreft het curriculum, maar niet minder de broeders hoogleraren, die hun zorg evenzeer geven aan onze studenten als aan de uwe. Het is in deze tijden vol dwaling voor ons een reden tot dank te mogen vertrouwen en verwachten dat de theologische wetenschap aan uw school bij den voortduur zal worden bedreven door bekwaame mannen, die zich gebonden weten aan Gods heilig Woord en de belijdenisgeschriften van onze kerken. Wij spreken de hoop uit, dat een groeiend aantal jongeren uit onze kring de weg naar uw school zal vinden.

Graag willen we ook in de komende periode via uw deputaten en onze commissie met u in contact blijven, onder meer om te luisteren naar wat uw kerken de onze vanuit de Heilige Schrift te zeggen hebben in de zaak van de eenheid. Het is onze oprechte bede, dat onze wederzijdse kerken zo sterk mogen toegroeien naar Jezus Christus, ons enige Hoofd, dat ook hun onderlinge band steeds hechter wordt. En dat hierdoor de gemeente van Christus, in een tijd, waarin de machten zich zo sterk maken iets mag laten zien van de overmacht van onze opgestane Heer Jezus Christus, naar het woord van Psalm 48: „Waarlijk, zo is God, voor eeuwig en altoos“.

Wij bidden uw vergadering Gods rijke zegen en veel wijsheid toe, bij de door u te nemen beslissingen.

Kampen, 1 mei 1976.

Namens de landelijke vergadering,
(w.g.) W. Vis, voorzitter,
H. L. Faber, sekretaris.

Bijlage: De officiële besluiten van de Landelijke Vergadering van 3 april 1976.

De voorzitter leest het gewijzigde en aangevulde concept-besluit voor. Het luidt:

De Landelijke Vergadering van de Gereformeerde Kerken te Kampen bijeen op 3 april 1976,

sprekt haar blijdschap en dankbaarheid jegens de Here uit, dat de samensprekingen van de deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland van de Christelijke Gereformeerde Kerken en de Gereformeerde commissie voor samenspreking, geresulteerd hebben in een gemeenschappelijke verklaring ten aanzien van de toe-eigening des heils, alsook over de besluiten van de laatste gehouden synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken betreffende de verhouding tot onze kerken.

Zij besluit:

1. Deze blijdschap en dankbaarheid tot uitdrukking te brengen in een schrijven, gericht aan de eerstkomende generale synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken.
2. Dankbaar voor de, blijkens de enquête, op vele plaatsen gelegde contacten, de eigen kerken te wijzen op de mogelijkheid de verklaring inzake de toe-eigening des heils te gebruiken bij eventuele plaatselijke samensprekingen, daar waar die samensprekingen moeizaam op gang komen.

3. Het mandaat van de commissie voor samensprekingen te verlengen.
4. Ds. J. Stuy als primus aan de commissie toe te voegen en ds. E. R. Postma als secundus.
5. De commissie te verzoeken de besluiten van de landelijke vergadering 1976, betreffende enkele artikelen van een akkoord van kerkelijk samenleven, voor de Christelijke Gereformeerde deputaten toe te lichten.
6. De commissie te verzoeken in zaken die van de kant van de Christelijke Gereformeerde deputaten ter tafel worden gebracht, een luisterend oor te hebben en waar nodig, de kerken met voorstellen te dienen.
7. De commissie te verzoeken aan de deputaten van de Christelijke Gereformeerde Kerken verslag uit te brengen van de bespreking van het commissie-rapport op de landelijke vergadering d.d. 3 april 1978.
8. De Commissie Functivering Kerkverband te verzoeken zowel onze commissie als de Christelijke Gereformeerde deputaten zo goed mogelijk te blijven informeren over de zaken van het kerkverband.

Dit voorstel wordt met algemene stemmen aanvaard.

BIJLAGE XXIX art. 63

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN FINANCIËLE ZAKEN

1. Samenstelling deputaatschap en vergaderingen

Door de generale synode 1974 werden als leden van het deputaatschap benoemd:

J. Bijleveld, voorzitter, Heemstedesedreef 190, Heemstede,
J. H. Braber, Oude Utrechtseweg 12, Soest,
C. Kleinjan, Perentuin 2, Barendrecht,
W. A. Mackay, Zwaluwstraat 27, Sliedrecht,
drs. A. W. Overwater, Cicerostraat 5, 's-Hertogenbosch,
D. C. v. d. Kreeke, (alg. secundus), Anjelierenlaan 2, Aardenhout.
Het secretariaat werd waargenomen door br. Kleinjan.

In mei 1975 berichtte br. Mackay dat hij door zijn drukke werkzaamheden en om medische redenen als deputaat moest bedanken. Vanaf die tijd heeft de algemeen secundus zijn taak overgenomen.

Ter bestudering van de jaarrekeningen en de accountantsrapporten kwamen deputaten 9 maal in vergadering bijeen.

2. Contacten

Met de kashoudende deputaatschappen is er een regelmatig contact over de financiële aangelegenheden. In het algemeen wordt het contact door ons deputaatschap opgenomen na de bespreking van de jaarrekening en/of het accountantsrapport. In sommige gevallen kan het contact zich beperken tot het zenden van het rapport.

Er is regelmatig contact met het kerkelijk bureau. De werkzaamheden van dit bureau worden naar tevredenheid uitgevoerd.

Met plaatselijke kerken is er weinig contact. Ons advies is gevraagd betreffende:

- a. predikantstraktementen; de vragen hebben wij tot tevredenheid kunnen beantwoorden;
- b. de honorering voor nevendiensten van predikanten (b.v. preekbeurten, consultantswerkzaamheden); omdat wij hierover geen opdracht hebben, konden wij deze vragen niet officieel beantwoorden;
- c. het opmaken van jaarrekeningen voor een plaatselijke kerk; hierover konden wij advies geven.

In verband met het onder b gestelde verdient het wellicht aanbeveling de taak van ons deputaatschap uit te breiden en ons ook te machtigen de kerkeraden, classes en particuliere synoden te informeren over de minimale honorering voor deze diensten.

3. Controle

Ook in de afgelopen periode werden de controlewerkzaamheden verricht door het Accountantskantoor Van der Veen & Harreman te Rotterdam. Dit kantoor rapporteerde aan ons deputaatschap. Afschriften van de accountantsrapporten werden (zo nodig met adviezen en/of opmerkingen onzerzijds) ter kennisgeving aan de betreffende deputaatschappen gezonden.

De controle betrof de jaren 1974, 1975 en 1976 en omvatte alle kassen. Onze algemene indruk is, dat de administraties behoorlijk worden gevoerd. Uitbreksels uit de financiële besluiten-beheersende notulen waren niet altijd aanwezig. Op onze vragen en opmerkingen werd niet altijd gereageerd. Wij stellen u voor de beheerders van alle centrale kassen te dechargeren voor het door hen over de periode 1974 t/m 1976 gevoerde beleid.

Ten aanzien van de kas „Contact met de kerkjeugd“ merken wij op, dat het financiële beleid in sterke mate afweek van de door de generale synode 1974 goedgekeurde begroting. Uit de verstrekte informatie is gebleken, dat de deputaten zich garant stelden voor het

volledige tekort van de Jeugdbonden, zonder dat men in voldoende mate op de hoogte was van de omvang der te verwachten tekorten.

Wij dringen er bij u op aan ten aanzien van dit deputaatschap zodanige maatregelen te nemen (waaronder te denken valt aan versterking van de financiële deskundigheid binnen dit deputaatschap), dat een dreigend financieel debacle wordt voorkomen.

4. Beleggingen

Aan de belegging van gelden werd de nodige aandacht besteed. Met het gevoerde beleggingsbeleid kon akkoord worden gegaan. Wel was in meerdere mate sprake van een te ruime liquiditeitspositie. Daarop werd geantwoord.

5. Predikantstraktementen

Evenals in de vorige tijdvakken werden kerkeraden, classes en particuliere synoden geïnformeerd over de wijzigingen, aan te brengen in de minimumtraktementen van de predikanten. De berekening geschiedde aan de hand van het loonindexcijfer voor het overheids-personeel, verstrekt door het Centraal Bureau voor de Statistiek.

Met kerkeraden en predikanten bestaat een regelmatig contact over vraagpunten rondom de door ons verstrekte richtlijnen.

Voor wat betreft deze materie vestigen wij uw aandacht op de volgende punten:

- a. Onze kerken betalen boven de traktementen de premies voor de A.O.W./A.W.W. en de andere volksverzekeringen. Nu komt het voor dat predikanten nevenfuncties hebben. Naar aanleiding daarvan is een steeds weerkerende vraag uit de kerken, of het gewenst is dat de kerk in zo'n situatie slechts een gedeelte betaalt van de totale sociale lasten en zo ja, om dan duidelijke normen hierover te geven.

- b. Een niet onbelangrijk deel van de honorering van een predikant wordt gevormd door de betaling van de premie A.O.W./A.W.W. enz. Uit onze enquête ten behoeve van het rapport „Draagkracht“ is gebleken, dat enkele kerken ertoe zijn overgegaan om één totaalbedrag aan de predikant ter beschikking te stellen, waaruit deze dan zelf de premie A.O.W. enz. betaalt.

Naar onze mening is dit een juiste handelwijze. De premie A.O.W./A.W.W. is nl. een werknemers-premie; elke voorgeschreven verhoging van deze premie behoort ten laste te komen van de loontrekkende.

Tot op heden adviseerden wij de kerken de premiebetaling van de A.O.W./A.W.W. over te nemen; de consequentie hiervan kan zijn, dat de kerken bij stijging van de premie voor hogere traktementslasten komen dan overeenkomt met de gemiddelde loonstijging.

- c. Het komt ook voor, dat de kerken niet zelf meer zorgen voor een pastorie. In enkele gevallen koopt een predikant een huis, in andere gevallen huurt hij zelf een pastorie. In die gevallen moet een oplossing worden gezocht voor de post „een vrije voor u onbetaalde ambtswoning“.

Bovendien werkt een huurverhoging meestal door in de salarissen en daardoor in de indexcijfers. Ook daardoor kunnen de traktementslasten onevenredig stijgen.

- d. De honorering van kerkelijke werkers is afgeleid van die van de predikanten, waarbij wij percentages constateerden, die varieerden van 80 tot 100%. Het komt ons voor, dat deze verschillen niet juist zijn.

- e. Via het Interkerkelijk Contact in Overheidszaken bereikte ons deputaatschap een enquête van de Sociale Verzekeringsraad over de verzekeringsplicht bij arbeid van geestelijke aard.

De reden van dit onderzoek ligt in het feit dat steeds meer pastores in ons land nevenbetrekkingen aanvaarden.

Wij hebben ons niet bevoegd geacht op de enquête in te gaan. Kortgeleden heeft de Sociale Verzekeringsraad het advies gegeven, dat kerkgenootschappen hun kerkelijke werkers collectief per kerkgenootschap kunnen scharen onder de verzekeringsplicht; het advies is thans nog in behandeling.

Samenvattende komt het ons zinvol voor dat u een uitspraak doet inzake de punten a t/m d en dat een commissie wordt ingesteld voor punt e, die de synode te zijner tijd zal rapporteren en adviseren.

6. Algemeen

Wij menen u te moeten adviseren bij het vaststellen van de omslagen in de komende drie jaren matiging te betrachten, gezien de verwachtingen ten aanzien van de inkomensgroei. Hoewel misschien de bruto loonkosten zullen stijgen, kan niet worden gerekend op een stijging van het netto-bestedbaar inkomen. Daaruit zouden de inkomsten van de kerkelijke kassen moeten worden verkregen.

7. Collecten voor kerkelijke kassen

Het is ons gebleken, dat een aantal kerken niet of slechts ten dele aan de vastgestelde omslagen voldoet. Ons werd door enkele deputaatschappen medegedeeld, dat de nalatigheid meermalen werd veroorzaakt door kritiek op het gevoerde beleid.

Te uw informatie treft u bijgaand per particuliere synode een overzicht aan van de geïdentificeerde tekortkomingen.

In de jaarrekeningen van deputaten A.D.M.A. en van deputaten buitenlandse zending werden geen gegevens verstrekt over de niet of te weinig betalende kerken. Die kassen konden derhalve niet in het overzicht worden betrokken.

8. Emeriteringsproblematiek

Ons deputaatschap wijst er uw vergadering opnieuw op, dat de fondsvorming voor de emeritering van hoogleraren onvoldoende is en dat de wijze, waarop de emeritering der predikanten geregeld bleef, in de toekomst aanleiding zal geven tot nog grotere omslagen en mogelijk tot een vastlopen van deze financiële methode.

Opnieuw adviseren wij u het vraagstuk der emeritering te laten bestuderen door een daartoe in te stellen commissie, bestaande uit één of meer leden van het deputaatschap emerituskas, één lid van het deputaatschap voor het financieel beheer der Theologische Hogeschool, één lid van het deputaatschap financiële zaken en een predikant, waarbij de commissie de vrijheid verkrijgt zich te laten assisteren door deskundigen (tegen honorarium) op het terrein van de pensioenvoorzieningen e.d.

9. Archief

De archiefstukken van vóór 1974 werden ingevolge het bepaalde in de Acta overgedragen aan het archief van de synode.

10. Accountantskosten

Momenteel zijn nog geen gegevens bekend. Wij zullen bij aanvulling rapporteren.

11. Bijzondere opdrachten

De generale synode Amsterdam 1974 droeg ons op (Acta, artikel 160):

a. aan de volgende generale synode een voorstel te doen met betrekking tot het draagkrachtbeginsel bij het vaststellen van de minimumbijdragen, waarbij uitsluitend objectieve normen dienen te worden gehanteerd;

b. de problematiek van het in het leven roepen van een stichting, welke kan optreden als rechtspersoon bij het aangaan of verstrekken van leningen door deputaatschappen, te bestuderen en hierover aan de eerstvolgende generale synode te rapporteren.

Het onder a gevraagde „Draagkrachtrapport” treft u hierbij aan als bijlage.

Met betrekking tot de onder b genoemde problematiek berichten wij u het volgende:

— De suggestie, een stichting in het leven te roepen is ontstaan uit de informatie, dat in de Gereformeerde Kerken een dergelijke stichting zou bestaan. Deze informatie blijkt niet juist te zijn.

— In die gevallen, waarin rechtspersoonlijkheid wordt vereist (te denken valt aan het aankopen en/of verkopen en/of bezwaren van onroerende goederen, het verstrekken van leningen onder hypothecair verband) wordt gewerkt met artikel 84 van de kerkorde.

— De rechtspersoonlijkheid wordt verbonden aan de zinsnede:

„De kerken die in classes, particuliere synoden en generale synode samenkomen, vormen tezamen evenzovele vermogensrechtelijke eenheden.... Deze eenheden worden in en buiten rechte vertegenwoordigd.... door deputaten, die door deze vergaderingen worden benoemd, geïnstrueerd en ontslagen en in al hun handelingen door hun instructie zijn gebonden.”

— Enkele notarissen zijn van mening dat hieruit de vereiste rechtspersoonlijkheid niet blijkt.

— De Gereformeerde Kerken werken met artikel 100 van de (geref) kerkorde, die als volgt bepaalt:

1. De in een meerdere vergadering bijeenkomende kerken vormen een lichaam dat rechtspersoonlijkheid heeft.
2. De rechtspersoon wordt in en buiten rechte vertegenwoordigd, hetzij door de praeses en de scribe van de vergadering, hetzij door de praeses en de scribe van de door de vergadering terzake genoemde deputaten.
3. De rechtspersoon kan ook vertegenwoordigd worden door één of meer andere personen, door de vergadering of de deputaten daartoe aangewezen.
4. Iedere meerdere vergadering zal de nodige voorzieningen treffen voor een zorgvuldig beheer van de stoffelijke aangelegenheden welke aan de kerken binnen haar ressort gemeen zijn.

Met deze constructie wordt zonder enige moeilijkheid gewerkt.

— Aangezien de inhoud van artikel 84 van onze kerkorde niet wezenlijk verschilt van artikel 100 van de gereformeerde kerkorde, menen wij dat een stichting niet nodig is.

— Uit de instructie van de diverse deputaatschappen zal echter wel duidelijk moeten blijken, dat zij bevoegd zijn die rechtshandelingen, waarvoor rechtspersoonlijkheid wordt vereist, te verrichten.

12. Financiële overzichten en rapporten

Ter vertrouwelijke kennisneming treft u de financiële overzichten van de kerkelijke kassen aan.

Eveneens zullen ter vertrouwelijke kennisneming ter synode aanwezig zijn de door het kerkelijk bureau (voor bibliotheek Theol. Hogeschool: door Accountantskantoor Van der Veen en Harreman, voor A.D.M.A. en buitenlandse zending: door de penningmeesters) opgemaakte jaarstukken over de jaren 1974, 1975 en 1976, alsmede de over die jaren door de accountant gemaakte opmerkingen en commentaren.

13. Benoemingen

Bij aanvullend rapport zullen wij u voorstellen zenden.

C. Kleinjan, secretaris.

BIJLAGE BIJ HET RAPPORT VAN DEPUTATEN FINANCIËLE ZAKEN

„Draagkracht”-rapport

Aan de generale synode 1974 brachten onze deputaten een rapport uit onder de titel: „Beschouwing betreffende de mogelijkheid rekening te houden met de draagkracht der kerken bij toerekening van kosten voor landelijk kerkelijk werk”.

Het rapport had een theoretisch karakter, aangezien het van een aantal veronderstellingen moest uitgaan, die wij op dat moment niet aan de praktijk van het kerkelijk-gemeentelijk leven konden toetsen.

Het belangrijkste uitgangspunt was, dat de last van het plaatselijk-kerkelijk leven met name wordt gevormd door de honorering van de predikant(en) en voorzieningen voor de samenkomsten der gemeente, waarbij deze last zwaarder drukt op relatief kleine gemeenten.

Komt daarnaast dan de last voor het landelijk-kerkelijk werk, dan is deze in een grotere gemeente opnieuw lichter te dragen, aangezien het draagvlak ook daar groter is.

De vraag om een verschil te brengen in de omslag per lid voor het landelijk-kerkelijk werk tussen kleinere en grotere gemeenten was zeker relevant, en onze voorlopige conclusie in het rapport synode 1974 was dan ook, dat wij een verandering in de systematiek van de om-slagbepijdrage per ziel het overwegen waard achten, temeer daar de omslagen in de zeventiger jaren zo sterk stegen.

De oproep die onze deputaten deden uitgaan aan uw vorige vergadering tot matiging van de stijging en tot het zo mogelijk stellen van prioriteiten, werd niet geheel conform onze wensen beantwoord.

De conclusies welke wij reeds troffen, wilden wij een praktische onderbouw geven. Van daar dat we de G.S. 1974 toestemming verzochten een enquête te houden naar de financiële gang van zaken in de gemeenten.

Deze toestemming werd ons met algemene stemmen verleend.

Enquête

De enquête betrof het inzicht te verbeteren in de financiële gang van zaken in de gemeenten. Het jaar 1975 werd daartoe uitgekozen en van de 173 uitgezonden enquêteformulieren ontvingen wij 116 exemplaren retour, waarvan er 112 voor verwerking bruikbaar waren, zodat 67% van de gemeenten hun medewerking verleenden.

Wij zeggen deze kerkeraden en met name de penningmeesters dezer gemeenten hartelijk dank voor hun hulp en medewerking.

De gemeenten hebben we nader onderverdeeld in gemeenten met minder dan 200, 200-400, 400-600, en meer dan 600 zielen. Uit de volgende tabel blijkt de verdeling van deze categorieën over onze kerken en de participatie van elk aan de enquête.

Jaarboek 1975			Deelname enquête	
< 200 zielen	— 46 gemeenten	— 26%	26 deelname enquête	23%
200 - 400 zielen	— 62 gemeenten	— 34%	41 deelname enquête	37%
400 - 600 zielen	— 35 gemeenten	— 20%	25 deelname enquête	22%
> 600 zielen	— 35 gemeenten	— 20%	20 deelname enquête	18%
			112	100%

De deelname aan de enquête is ook naar de onderverdeling beschouwd goed te achten, en wij menen dat betrouwbare conclusies kunnen worden getrokken. Grotere deelname zou geen andere conclusies hebben gebracht, m.a.w. de steekproef is voldoende representatief te achten.

Predikant — honorering

Bij de uitgaven voor het plaatselijk kerkelijk leven vormt de post honorering - predikant een essentieel deel.

Wij hebben met genoegen kunnen constateren, dat de richtlijnen voor de honorering worden nageleefd en dat de predikanten ontvangen hetgeen door de kerken wordt aanbevolen.

De verschillende onderdelen van het honorarium, t.w. salaris, vakantietoelage, kinderbijslag, de voldoening van premies en tegemoetkoming kosten auto, telefoon of studie, exclusief de woning, zorgden tezamen voor het gemiddelde inkomen van f 38.500,—.

Tussen f 35.000,— en f 45.000,— inkomen bevindt zich 31% en boven f 45.000,— 14%.

De lagere inkomenscategorie heeft betrekking op die groep predikanten, die hun dienst-jaren nog niet op het maximum van 10 hebben of die reeds een uitkering op grond van de Algemene Ouderdomswet genieten. De weinige predikanten boven de f 45.000,— zijn degenen die een grote gemeente dienen.

In de middelgrote (400—600 zielen) en grote gemeenten (meer dan 600 zielen) wordt in dit totale inkomen door de gemeente voorzien, zonder bijdragen van kassen of dergelijke. De inkomsten in die gemeenten zijn voldoende om aan die verplichting te kunnen voldoen; in meerdere gemeenten zelfs gemakkelijk te kunnen voldoen.

Bij de kleinere en kleinste gemeenten kan dit honorarium gedeeltelijk soms niet worden voldaan. De predikant verleent dan diensten in ander verband (school, ziekenhuis e.d.), of de predikant heeft reeds een uitkering op grond van de Algemene Ouderdomswet en wil nog geen emeritering, of is daarbij geëmeriteerd en doet dienst als „hulpprediker”.

De honorering is dus de belangrijkste kostenpost gebleken en neemt het grootste deel van

de uitgaven in. Bij de kleine gemeenten is deze post doorslaggevend. De 26 gemeenten met minder dan 200 zielen (gemiddeld 136 leden-dooptiden) kunnen ondanks hun goede offervaardigheid geen predikant onderhouden. Indien er geen bijstand wordt verleend, resp. andere diensten worden gedaan c.q. inkomsten worden verworven, 17 van deze 26 gemeenten hadden geen predikant, 3 gemeenten hadden gemeenschappelijk met een andere gemeente een herder en leraar, 1 predikant genoot reeds A.O.W., 5 gemeenten ontvingen steun van de kas onderlinge bijstand of de predikant had overige inkomsten.

Predikant - offervaardigheid

Wij menen een relatie te mogen leggen tussen de predikant en zijn inzet enerzijds en de offervaardigheid in de gemeente anderzijds. Deze relatie is vooral te ontdekken bij de kleine gemeenten met en zonder predikant. Uit de enquête is gebleken, dat in kleine gemeenten die een predikant in hun midden hebben, de bijdrage per lid-dooptid gemiddeld hoger ligt dan bij gemeenten zonder predikant (hoogste f 303,— per lid met predikant — laagste f 107,— per lid zonder predikant).

Was de gemiddelde bijdrage per lid-dooptid in de gemeente met minder dan 200 zielen f 202,—, in de gemeenten waar een predikant werkte was dit in 1975 gemiddeld f 230,— per lid. Deze beide cijfers duiden aan, dat het gemiddelde van de bijdrage in de gemeenten zonder predikant beduidend lager ligt.

Bij de grote gemeenten (meer dan 600 zielen) is de relatie predikant-offervaardigheid minder sterk, bij de hele grote gemeenten (meer dan 1000 zielen) is die relatie zelfs zwak. Daar heeft men geen grote bijdrage te leveren teneinde het kerkelijk werk in gang te houden. In aan de enquête meewerkende grote gemeenten blijkt deze bijdrage te beginnen bij f 110,— (laagste) en te lopen tot f 200,— (hoogste). Het gemiddelde ligt hier bij f 169,— per lid.

Tabel 1: Gemiddelde bijdrage per lid en per gezinseenheden (incl. collecten kerkelijke kassen, excl. legaten en buitengewone inkomsten).

In gemeente met:	< 200 leden	f 202,— per lid	f 643,— per gezin
	200 - 400 leden	f 213,— per lid	f 665,— per gezin
	400 - 600 leden	f 188,— per lid	f 552,— per gezin
	> 600 leden	f 169,— per lid	f 509,— per gezin

Tabel 2: Laagste en hoogste bijdragen (incl. collecten kerkelijke kassen).

	Laagste	Hoogste
In gemeente met:	< 200 leden	f 107,— / f 303,— per lid
	200 - 400 leden	f 154,— / f 283,— per lid
	400 - 600 leden	f 142,— / f 272,— per lid
	> 600 leden	f 109,— / f 200,— per lid

Landelijke kassen

In onze kerken werd tot 1975 op redelijke wijze voldaan aan de omslagen voor kerkelijk-landelijk werk. Het moet helaas geconstateerd worden, dat meerdere kerkeraden hardnekkig zijn in het niet voldoen aan de omslag voor enkele of meerdere kassen, doch in het algemeen voldoet men aan de christelijke opdracht van het dragen van deze lasten.

Hebben kleinere gemeenten met het voldoen van de omslagen nu meer moeite dan de grotere gemeenten?

Dat hangt af van het feit, of men in die kleine gemeente ook de zorg heeft voor een predikant. Is dat het geval, dan heeft men beslist moeite met deze omslagen.

Is de gemeente vacant, dan kan men zonder extra inspanningen wel aan de omslagen voldoen.

De kleinere gemeente met predikant zal zich zeker wel inspannen om mee te dragen, maar het kost moeite en zorg voor de betreffende kerkeraden en gemeente. De grotere gemeente heeft nu eenmaal een breder draagvlak en meer leden, waardoor zowel voor het plaatselijke als voor het landelijke werk gemakkelijker kan worden betaald.

Enkele cijfers in tabel 1 en 2 tonen aan dat de grotere gemeenten voor het eigen kerkelijk werk bepaald minder hebben te offeren en dit dan ook doen. Door het grotere draagvlak hebben ze het voor het landelijke werk ook gemakkelijker.

Een afwijkende situatie kan zich van dit algemene beeld voordoen, indien de gemeente belangrijke sommen moet opbrengen voor de bouw van een kerkgebouw. Bij ons onderzoek hebben we niet voldoende nauwkeurige gegevens verkregen teneinde in dit verband zinvolle conclusies te trekken. Hoewel deputaten fonds steun kerkbouw een bijdrage leveren bij bouw, uitbreiding, etc., moet de betreffende gemeente toch veel extra financiële inspanning plegen.

Is er aanleiding voor een wijziging in de verdeling van de lasten van het kerkelijk leven?

Wij menen de hierboven gestelde vraag bevestigend te moeten beantwoorden. Het is een christelijke opdracht elkanders lasten te dragen, daarbij in acht nemend dat daarin ook onderscheid moet worden aangebracht naar de mate waarin men dat kan doen. Indien een gemeente als eerste zorg heeft in het onderhoud van de eigen herder en leraar te voorzien, dan moeten wij uw synode adviseren een wijziging aan te brengen in het omstapstelsel voor de financiële bijdragen voor het landelijk-kerkelijk werk.

Naar het oordeel van onze deputaten zou het wijs zijn de kleine gemeenten, indien zij een eigen predikant hebben, vrij te stellen van het voldoen aan de omslagen. Hoewel de kas

onderlinge bijstand een goede functie vervult, zal het beroepingswerk in de kleine gemeente daardoor vergemakkelijkt worden.

Het aantal gemeenten met minder dan 250 zielen bedroeg in 1975 43. Het gemiddelde ledenaantal van een dergelijke gemeente is 185. Wij zijn van mening, dat die gemeenten die minder dan 125 zielen tellen, niet in staat zijn een predikant te beroepen, zodat we om juiste cijfers te presenteren die gemeenten moeten uitzonderen.

Er resteren dan 31 gemeenten met een gemiddeld zielen-aantal van 213. Aangenomen dat 25 van deze gemeenten een predikant zouden ontvangen en zij vrijgesteld zouden worden van de betaling der omslagen gedurende die tijd, dan derven we:

$$25 \times 213 \times f 27,- (\text{bedrag van 1975}) = f 143.100,-$$

Dit bedrag zou dan opgebracht moeten worden door gemeenten met meer dan 400 zielen. Houden we de categorieën 400—600 zielen en meer dan 600 zielen hierbij aan, dan is het zielen-aantal in deze groepen:

400—600 zielen:	35 gemeenten met gemiddeld 500 leden	= 17.500 leden
> 600 zielen:	35 gemeenten met gemiddeld 900 leden	= 31.500 leden

Tezamen

49.000 leden.

Bij een verhoging van de omslag met f 2,50 resp. f 3,50 ontvangen de kassen:

$$17.500 \times f 2,50 = f 43.750,-$$

$$31.500 \times f 3,50 = f 110.250,-$$

Tezamen f 154.000,—

Deze verandering in de omslagvaststelling heeft als doel een billijker verdeling der lasten over de kleine, middelgrote en grote gemeenten onder kerken. Het zal tevens bevorderen dat kleine gemeenten een predikant gemakkelijker kunnen beroepen, hoewel hun inspanning altijd nog groter blijft dan die van de grotere gemeenten.

Deputaten stellen de generale synode van Hoogeveen 1977 derhalve voor:

1. een billijker verdeling van de lasten voor landelijk kerkelijk werk naar gelang van de omvang der gemeente;
2. de gemeente die minder dan 250 zielen telt en een predikant gedurende een vol jaar in dienst heeft, behoeft in dat jaar niet te voldoen aan de omslagen voor het landelijk kerkelijk werk;
3. de gemeenten met 250-400 zielen blijven aan de omslagen op de normale wijze voldoen;
4. de gemeenten van 400-600 zielen en van 600 en meer zielen zullen een hogere omslag voldoen; het hogere deel zal 10 %, resp. 15 % per lid-dooptid zijn;
5. de nieuwe regelingen worden van kracht met ingang van het jaar 1978;
6. de wijze van uitvoering en de publicatie te regelen met de deputaten kerkelijk bureau.

BIJLAGE XXX

art. 63

RAPPORT Va VAN COMMISSIE VII - INZAKE FINANCIËLE ZAKEN

1. Contacten

Uw commissie heeft met voldoening geconstateerd, dat deputaten met de deputaatschappen, de plaatselijke kerken en het kerkelijk-administratief bureau in de verslagperiode goede contacten hebben gehad en dat de werkzaamheden van het bureau naar tevredenheid werden uitgevoerd.

De suggestie deputaten ook te machtigen de kerkeraden, classes en particuliere synoden te informeren over de minimale honorering voor nevendiensten van predikanten (preekbeurten en consulentwerkzaamheden), wordt door uw commissie niet overgenomen.

Uw commissie is van mening dat art. 2 van de instructie van deputaten voldoende ruimte geeft om inzake financiële aangelegenheden te informeren en te adviseren. Een afzonderlijke machtiging, als door deputaten bedoeld, wordt door uw commissie niet noodzakelijk geacht.

2. Predikantstraktementen

Uw commissie heeft met voldoening geconstateerd, dat deputaten regelmatig contact hebben met kerkeraden en predikanten over vraagpunten betreffende de verstrekte richtlijnen inzake minimumtraktementen van predikanten.

Het komt uw commissie niet zinnig voor, dat de synode een uitspraak doet t.a.v. de punten 5a t/m c op grond van de volgende overwegingen:

- a. deputaten hebben krachtens art. 2 van hun instructie de bevoegdheid te informeren en te adviseren inzake financiële aangelegenheden, waaronder ook de punten a t/m c gerekend kunnen worden;
- b. een uitspraak van de synode, indien deze werd gedaan, zou gemakkelijk kunnen worden opgevat als een bindende uitspraak, zulks in tegenstelling met de richtlijnen voor de minimumtraktementen van de predikanten welke aan de kerkeraden worden geadviseerd. Ten aanzien van punt 5d (de honorering van kerkelijke werkers) is uw commissie van oordeel, dat hieromtrent geen uitspraak moet worden gedaan, aangezien dit tot de competentie behoort van de organen die zulk een werker in hun dienst hebben.

Betreffende het genoemde onder punt 5e (verzekeringsplicht van predikanten krachtens de sociale verzekeringswetten) merken deputaten op dat het advies van de Sociale Verzekeringsraad nog in behandeling is. Uw commissie acht het zinvol dit advies af te wachten en is van oordeel, dat voor dit onderwerp geen afzonderlijke commissie behoeft te worden ingesteld.

Uw commissie stelt u voor deputaten de opdracht te geven tot het instellen van een onderzoek naar de principiële achtergronden van de praktische consequenties verbonden aan de verzekeringsplicht van predikanten krachtens de sociale verzekeringswetten en de volgende synode hierover te adviseren.

3. Collecten voor de kerkelijke kassen

Met diepe teleurstelling heeft uw commissie kennis genomen van het door deputaten vervaardigde overzicht waaruit blijkt welke kerken wel en welke kerken niet of slechts ten dele de vastgestelde minimumbijdragen hebben voldaan, alsmede van de mededeling dat de nalatigheid meermalen werd veroorzaakt door kritiek op het gevoerde beleid van het desbetreffende deputaatschap.

De synode van 1974 besloot omtrent deze kwestie (zie Acta, art. 161) reeds het volgende:

- de kerkeraden (resp. diaconieën) er nadrukkelijk op te wijzen, dat de in goed overleg aangevraagde taken ook door alle kerken en/of diaconieën gezamenlijk dienen te worden gefinancierd;
 - deputaten van het kerkelijk bureau op te dragen vóór iedere voorjaarsclassis de roepende kerk een gespecificeerde opgave te verstrekken van de kerken die niet of niet in voldoende mate bijdragen aan de verschillende kerkelijke kassen.
- Met droefheid moet worden geconstateerd, dat uit dit overzicht duidelijk blijkt, dat het vermaan en de opdracht van de generale synode er niet toe heeft geleid dat alle kerken hun taak en roeping om samen de gemeenschappelijke lasten te dragen, hebben verstaan.

Uw commissie stelt u voor te besluiten dat de generale synode aan een aantal nalatige kerken een brief zendt waarin:

- gewezen wordt op hun onjuiste houding;
- met klem op het nakomen van hun verplichtingen wordt aangedrongen;
- gesteld wordt dat ongenoegen over het gevoerde beleid van een deputaatschap nimmer kenbaar gemaakt kan worden door het niet betalen van de minimumbijdrage;
- geattendeerd wordt op het feit dat door hun nalatigheid die kerken die hun verplichtingen wel nakomen, ten onrechte worden belast;
- de aandacht wordt gevestigd op de kas onderlinge bijstand, als de financiële lasten verbonden aan het landelijk kerkelijk werk de draagkracht van de plaatselijke kerk te boven gaan.

Uw commissie stelt u voor deze brief te schrijven aan die kerken die, blijkens het overzicht van de gesignaleerde tekortkomingen, in de periode 1974-1976:

- in 10 keer of meer niet of te weinig hebben betaald;
- in 5 keer of meer niet of te weinig hebben betaald en tevens voor één of meer kassen in het geheel niet hebben betaald.

4. Emeriteringsproblematiek

Deputaten financieel Theologische Hogeschool hebben in hun rapport aan dit onderwerp bijzondere aandacht geschonken. Aangezien dit onderwerp niet los gezien wordt van de emeritering van predikanten en zowel het rapport van de deputaten financieel Theologische Hogeschool als het rapport van deputaten emeritika's aan uw commissie ter beoordeling werd opgedragen, wordt voor de behandeling van dit vraagstuk verwezen naar rapport VII van de commissie VII.

5. Accountantskosten

Deputaten hebben gerapporteerd dat in een aanvullend rapport nog voorstellen zullen worden gedaan.

Bij het samenstellen van dit commissierapport waren deze voorstellen nog niet ingediend, zodat hieromtrent in een later stadium alsnog gerapporteerd zal worden.

6. Bijzondere opdrachten

A. De generale synode 1974 droeg deputaten op te rapporteren inzake de problematiek van het in het leven roepen van een stichting welke kan optreden als rechtspersoon bij het aangaan of verstrekken van leningen door deputaatschappen.

Uw commissie kan zich met het standpunt van deputaten, nl. dat een stichting voor dit doel niet nodig is, verenigen. Opgemerkt wordt nog, dat de generale synode 1968/9 art. 84 van de kerkorde heeft aangevuld en dat de instructies der verschillende deputaatschappen zijn aangevuld.

B. Met belangstelling heeft uw commissie kennis genomen van het voorstel van deputaten met betrekking tot het draagkrachtbeginsel bij het vaststellen van de minimumbijdragen.

Deputaten hebben hiermede aan de opdracht van de generale synode 1974 voldaan. Gelet op het aantal kerken dat blijkens het „Draagkrachtrapport” aan de enquête heeft deelgenomen, acht ook uw commissie de steekproef voldoende representatief. Uw commissie constateert, dat de enquête wel inzicht geeft in de offervaardigheid der gemeenten (gemiddelde bijdrage per lid), doch geen overzicht geeft van de financiële lasten per gemeente, gerubriceerd naar predikantskosten, huisvestingskosten enz.

Uw commissie is van mening, dat juist deze financiële lasten vaak van doorslaggevend betekenis zijn voor de offervaardigheid van de gemeente.

De conclusie welke deputaten uit de enquête hebben getrokken, t.w. dat het op grond van het draagkrachtbeginsel billijk wordt geacht, dat voor kleine gemeenten de mogelijkheid wordt geopend dat de financiële lasten worden verminderd, wordt door uw commissie aanvaard. Uw commissie acht het echter principieel en psychologisch niet juist een aantal gemeenten te ontheffen van hun verplichting de minimumbijdragen voor landelijk kerkelijk werk te voldoen; en wel op grond van de volgende overwegingen:

- ieder lid van de Christelijke Gereformeerde Kerken en derhalve ook elke gemeente heeft verplichtingen t.o.v. het kerkverband;
- wordt de vrijstelling integraal verleend aan alle gemeenten die aan de te stellen norm voldoen, dan geldt dit ook gemeenten die gaarne bereid en ook in staat zijn in de financiële lasten bij te dragen;
- het verlenen van vrijstelling aan een aantal gemeenten werkt het niet resp. het niet volledig-nakomen van de financiële verplichting door kerken die wel de verplichting hebben, in de hand.

Uw commissie is derhalve van mening, dat geen integrale vrijstelling aan bepaalde gemeenten moet worden gegeven, doch dat met handhaving van de financiële verplichting van elke gemeente aan deputaten voor onderlinge bijstand terugbetaling van ten hoogste 75 % van het betaalde totaal der minimumbijdragen moet kunnen worden gevraagd, indien in gemeenten met minder dan 250 (doop)leden met een predikant gedurende het volle jaar naar het inzicht van de plaatselijke kerkeraden de financiële positie en de draagkracht van de gemeente daartoe aanleiding geven.

Uw commissie is van oordeel, dat deze aanvraag om terugbetaling wel gemotiveerd, doch niet vergezeld van de bijlagen als bedoeld in art. 5 van de instructie voor deputaten O.B., moet worden ingediend.

Indien alle daarvoor in aanmerking komende gemeenten van dit recht gebruik maken, dan zal op grond van de gegevens van het „Draagkrachtrapport” $75/100 \times 143.000,- \pm 105.000,-$ worden terugbetaald.

Uw commissie is van mening, dat dit bedrag d.m.v. een verhoging van de minimumbijdragen voor de kas onderlinge bijstand door alle gemeenten dient te worden betaald. Voor 1978 ware deze verhoging te stellen op f 1,50 per (doop)lid; daarna kan jaarlijks worden berekend welke verhoging nodig bleek voor de dekking van deze restitutie.

Op grond van vorenstaande overwegingen stelt uw commissie met de grootst mogelijke meerderheid van stemmen u voor de voorstellen van deputaten als volgt te wijzigen:

- Elke gemeente is verplicht bij te dragen in de financiële lasten, verbonden aan het landelijk kerkelijk werk.
- De gemeente die minder dan 250 leden telt en een predikant gedurende het volle jaar in dienst heeft, mag terugbetaling vragen aan deputaten onderlinge bijstand van ten hoogste 75 % van het betaalde totaal der minimumbijdragen, indien naar het inzicht van de kerkeraden de financiële positie en de draagkracht van de gemeente daartoe aanleiding geven.
- Ter dekking van het totale te restitueren bedrag zal de minimumbijdrage voor de kas onderlinge bijstand worden verhoogd. Op grond van een geraamd te restitueren bedrag zal de minimumbijdrage voor 1978 met f 1,50 per (doop)lid worden verhoogd.
- In de volgende jaren is de verhoging afhankelijk van het terugbetaalde bedrag.

Deputaten zijn voornemens een afschrift van het „Draagkrachtrapport” aan te bieden aan de kerken die aan de enquête hebben meegewerkt.

Deze toezending worde aan de vrijheid van deputaten overgelaten.

Voorstellen:

Uw commissie stelt u voor:

- deputaten dank te zeggen voor hun arbeid en hun beleid goed te keuren;
- opnieuw deputaten te benoemen;
- aan alle beheerders van de kerkelijke kassen decharge te verlenen voor het over de periode 1974-1976 gevoerde financiële beleid onder dankzegging voor de verrichte arbeid;
- deputaten op te dragen aan de eerstvolgende synode advies uit te brengen inzake de verzekeringsplicht van predikanten;
- te besluiten aan de onder 3 van dit rapport bedoelde kerken een brief met de daar aangegeven inhoud te zenden;
- de voorstellen van uw commissie betreffende het „Draagkrachtrapport”, zoals hierboven onder 6 B 1-4 te aanvaarden.

G. G. van Wijngaarden, rapporteur.

BIJLAGE XXXI

art. 64

RAPPORT Vb VAN COMMISSIE VII - INZAKE INSTRUCTIE 8.02

Uw commissie stelt u voor de volgende beslissing te nemen:

De generale synode, kennis genomen hebbende van de instructie 8.02 van de particuliere synode van het Zuiden, overwegende met betrekking tot het verzoek sub A: dat deputaten kas onderlinge bijstand krachtens hun instructie (art. 4, lid 1 sub c) steun kunnen

verlenen aan kerkeraden ten einde hen in staat te stellen aan hun verplichtingen te blijven voldoen;
dat deputaten voornoemd bij de beoordeling van steunverzoeken rekening houden met de grootte van de noodzakelijke uitgaven van de betrokken gemeente;
dat bij de vaststelling van de instructie door deputaten kas onderlinge bijstand destijds reeds aan het huidige verzoek is voldaan;
dat de generale synode 1974 daarenboven nog opdracht gaf een voorstel te doen met betrekking tot het draagkrachtbeginsel bij het vaststellen der minimumbijdragen;
overwegende met betrekking tot het verzoek sub B dat geen enkel deputaatschap financiële verplichtingen oplegt;
dat elke generale synode de noodzaak van financiële verplichtingen onderzoekt en de omvang van die verplichtingen voor de volgende 3 jaren vaststelt;
dat aan dit verzoek telkenmale wordt voldaan;
besluit:
de instructie overbodig te achten en derhalve niet te aanvaarden.

G. G. van Wijngaarden, rapporteur.

BIJLAGE XXXII art. 65

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN KAS ONDERLINGE BIJSTAND (art. 11 K.O.)

De deputaten artikel 11 K.O. hebben de eer u over de periode 1974-1976 het volgende te rapporteren.

SAMENSTELLING VAN HET DEPUTAATSCHAP

Voor de generale synode hebben zitting:

D. Koole, voorzitter,	secundus	J. C. de Jong
W. Fernhout, 2e voorzitter,	"	J. Zuidema
J. C. van Beveren, penningmeester	"	A. de Geus

Sinds de laatste vergaderingen van de particuliere synoden hebben in het deputaatschap zitting:

A. de Geus	secundus	R. Hogewind	(N)
J. D. Wisman	"	A. J. Velema	(N)
ds. J. Kievit	"	ds. H. van Mulligen	(O)
H. Westendorp	"	E. Boode	(O)
H. E. van der Meiden	"	C. Drieënhuizen	(W)
G. G. van Wijngaarden	"	W. J. Graves	(W)
M. Koole	"	K. Kok	(Z)
ds. H. U. Westertorp	"	A. Baars	(Z)

Deputaten benoemden destijds ds. P. Roos tot secretaris en br. A. de Geus tot waarnemend secretaris. Ds. P. Roos trad bij zijn vertrek naar Harderwijk af als deputaat en secretaris.

Br. A. de Geus werd tot secretaris benoemd, die deze functie slechts tijdelijk aanvaardde. In onderling overleg werd br. G. G. van Wijngaarden in 1975 tot secretaris benoemd.

Deputaten vergaderden in deze periode driemaal, te weten op 6 april 1974, 12 april 1975 en 3 april 1976 ter behandeling van steunaanvragen.

WERKZAAMHEDEN

a. Algemeen

Voor de uitoefening van hun taak hebben deputaten ook in deze periode onderstaande beleidsregels gevolgd:

- Steunverlening wordt gegeven voor werkelijke exploitatietekorten en wordt niet gebaseerd op geraamde tekorten.
- Indien liquiditeitsproblemen ontstaan, worden in de loop van het jaar voorschotten verstrekt, welke achteraf worden verrekenend met de definitief toegekende steunbedragen. Bij de beoordeling der aanvragen wordt o.m. rekening gehouden met de richtlijnen voor predikantstraktementen; met eventuele neveninkomsten uit arbeid van de predikant en met een door deputaten vastgesteld normbedrag van de minimumbijdrage per lid van de aanvragende kerk. Bij de beoordeling van de aanvragen van kerken die ook steun ontvangen uit het fonds steun kerkbouw, vindt goed overleg plaats met deze deputaten teneinde tot een redelijke verdeling van de steun te komen.

Administratie

De verwerking van de financiële gegevens wordt deels door de penningmeester en deels door het kerkelijk bureau van de Chr. Geref. Kerken verricht. Het samenstellen van de jaarrekeningen geschiedde overeenkomstig de opdracht van de generale synode door het kerkelijk bureau te Schiedam.

b. Steunverlening

Deputaten hebben steun toegezegd en/of verleend aan de kerken van

Dedemsvaart	1975 en 1976
Heerde	1974 t/m 1976
De Krim	1974 t/m 1976
Nieuw-Amsterdam	1974
Sint Janeklooster	1976
Siegerswoude-de Wilp	1976
Veenwouden	1975
Wildervank	1975 en 1976
Winschoten	1975 en 1976
Hengelo	1974 t/m 1976
's-Hertogenbosch	1974 t/m 1976
's-Gravenhage-Centrum	1974 t/m 1976
Den Helder	1975 en 1976
Hillegom	1974 t/m 1976
Sassenheim	1974 t/m 1976
Goes	1974 en 1975
Rotterdam-Charlois	1975
Viissingen	1974 en 1975

In bovenstaand overzicht zijn ook de kerken genoemd aan wie in 1976 een steunbijdrage werd toegezegd op grond van geraamde tekorten.

Bij het samenstellen van dit rapport kon nog niet definitief worden vastgesteld of aan deze kerken over 1976 ook steunbijdragen zullen worden uitgekeerd en zo ja, tot welk bedrag, aangezien dit afhankelijk is van de werkelijke exploitatietekorten.

FINANCIËN

De exploitatie over de periode 1974-1976 is als volgt:

Kapitaal per 1 januari 1974	f 122.102,83
Bijdragen P.S.-en in het aanvangskapitaal	570,70
Waardevermeerdering effecten	1.287,76
	f 123.961,29

BATEN

Bijdragen kerken	f 216.866,54
Schenking Chr. Geref. Kerk Rotterdam-Overschle	6.000,—
Interest	34.418,21
Giften	252,50
	257.537,25

LASTEN

Bijstand kerken	f 172.243,83
Bestaande verplichtingen	17.558,56
Kosten kerkelijk bureau	8.385,—
Kosten accountant	2.000,—
Kosten vergadering, secretariaat e.d.	3.103,11
	f 203.290,50

Kapitaal per 31 december 1976

f 178.208,04

Toelichting op de exploitatierekening over de periode 1 januari 1974 tot 31 december 1976:

Bijdragen uit de kerken

Deze bijdragen waren gesplitst over de particuliere synoden als volgt:

	verplicht	werkelijk	tekort
P.S. van het Noorden	f 62.419,20	f 60.267,94	f 2.151,26
P.S. van het Oosten	70.123,70	68.051,20	4.072,50
P.S. van het Westen	47.323,75	40.445,11	6.878,64
P.S. van het Zuiden	52.353,65	50.102,29	2.251,36
	f 232.220,30	f 218.866,54	f 15.353,76

De door de generale synode vastgestelde minimumbijdragen waren:

1974	f 1,—
1975	1,10
1976	1,15
1977	1,20

Uit het bovenstaande tekort ad f 15.353,76 blijkt, dat de totale afdracht van deze vastgestelde minimumbijdrage niet werd bereikt, doch dat 93,4 % hiervan is binnengekomen.

De kerken die geheel of gedeeltelijk nalatig waren hun minimumbijdrage te voldoen werden jaarlijks in december door de penningmeester aangeschreven. Het zenden van een tweede rappel kon achterwege blijven, aangezien verdere actie ingevolge besluit van de generale synode door de classis werd ondernomen.

Schenking Chr. Geref. Kerk Rotterdam-Overschle

f 6.000,—

Deze schenking werd ontvangen vanwege het feit, dat deze kerk heeft opgehouden te bestaan. Het bedrag werd aan het kapitaal toegevoegd.

Bijstand kerken				/ 172.243,83
De steun aan kerken bedroeg:				
	1974 definitief	1975 definitief	1976 toezegging	totaal
P.S. van het Noorden:				
Dedemsvaart		/ 8.000,—	/ 8.000,—	/ 16.000,—
Heerde	/ 2.000,—	1.180,—	2.000,—	5.180,—
De Krim	5.000,—	5.000,—	5.000,—	15.000,—
Nieuw-Amsterdam	1.500,—			1.500,—
Sint Jansklooster			9.000,—	9.000,—
Siegerswoude-de Wilp			6.000,—	6.000,—
Wildervank		6.000,—	6.000,—	12.000,—
Winschoten			9.000,—	9.000,—
P.S. van het Oosten:				
Hengelo	3.133,83		9.000,—	12.133,83
's-Hertogenbosch	2.000,—		6.000,—	8.000,—
P.S. van het Westen:				
's-Gravenhage-C.	5.500,—	2.000,—		7.500,—
Idem			2.500,—	2.500,—
Den Helder			10.000,—	10.000,—
Hillegom	7.600,—	7.400,—	10.250,—	25.250,—
Sassenheim	2.500,—	5.500,—	6.000,—	14.000,—
P.S. van het Zuiden:				
Goes	4.800,—	3.980,—		8.780,—
Viissingen	3.900,—			3.900,—
Steun over 1973	6.500,—			6.500,—
	/ 44.433,83	/ 39.080,—	/ 88.750,—	/ 172.243,83

Volledigheidshalve moet worden opgemerkt, dat aan de kerken over 1975 / 82.050,— aan steunblijfsdragen werd toegezegd op grond van de begroting 1975 (geraamde tekorten). In werkelijkheid behoefde slechts / 39.080,— te worden uitgekeerd, omdat bij de plaatselijke kerken die steun aanvraagden, het werkelijk tekort veelal lager was dan het tekort dat werd begroot. Verwacht mag worden, dat deze tendens zich ook over 1976 zal voordoen. Over 1976 werd / 88.750,— steun toegezegd. Op het moment waarop het rapport werd samengesteld, kon het definitieve steunbedrag over 1976 nog niet worden vastgesteld.

De uitkeringen geschieden na inzending der jaarcijfers, waaruit de werkelijke tekorten moeten blijken.

Bestaande verplichtingen / 17.558,56
Kosten kerkelijk bureau / 8.385,—

Door het kerkelijk bureau zijn deze kosten in rekening gebracht wegens verrichte administratieve werkzaamheden, waaronder ook begrepen het samenstellen van de jaarrekeningen 1974 t/m 1976.

Accountantskosten / 2.000,—
 Dit bedrag is een schatting van de verschuldigde accountantskosten over de periode 1974 t/m 1976.

BEGROTING 1978-1980

Deputaten verwachten, dat het aantal aanvragen om bijstand vanuit de plaatselijke kerken in de komende jaren zal toenemen. De voortdurende verhoging van de exploitatiekosten zal tot gevolg hebben, dat kleine gemeenten die een eigen predikant hebben of willen beroepen noodzaak zullen worden een beroep te doen op de kas onderlinge bijstand.

Ter bepaling van de noodzakelijke minimumbijdragen voor de jaren 1978-1980 leggen deputaten u de volgende begroting voor, uitgaande van de volgende ervaringscijfers, te weten:

bijstand aan kerken 1974	/ 44.434,—
" " " 1975	39.080,—
" " " 1976	88.750,—

en gebaseerd op de verwachting, dat niet alleen een trendmatige stijging over de volgende jaren zal ontstaan doch dat ook met extra aanvragen rekening zal moeten worden gehouden.

	1978	1979	1980
Bijstand aan kerken	/ 60.000,—	/ 64.000,—	/ 72.000,—
Bestaande verplichtingen	7.000,—	7.500,—	8.000,—
Kosten kerkelijk bureau	3.000,—	3.300,—	3.600,—
Accountantskosten	700,—	800,—	900,—
Kosten vergaderingen, secretariaat e.d.	1.300,—	1.400,—	1.500,—
Extra aanvragen i.v.m. beschikbaar komen van relatief veel kandidaten	10.000,—	10.000,—	10.000,—
LASTEN	/ 82.000,—	/ 87.000,—	/ 96.000,—
AF: Baten (rentoepbrengst)	12.000,—	12.000,—	12.000,—
	/ 70.000,—	/ 75.000,—	/ 84.000,—
AF: ten laste van het kapitaal	—,—	5.000,—	14.000,—
Bijdragen door de kerken	/ 70.000,—	/ 70.000,—	/ 70.000,—
Gebaseerd op een ledental van 70.000 wordt de minimumbijdrage	/ 1,—	/ 1,—	/ 1,—
Derhalve stellen deputaten u voor deze bedragen als minimumbijdragen vast te stellen.			

SLOT

Deputaten stellen u voor:

1. opnieuw deputaten te benoemen;
2. minimumbijdragen voor de jaren 1978-1980 vast te stellen.

G. G. van Wijngaarden, secretaris.

BIJLAGE XXXIII art. 65

RAPPORT II VAN COMMISSIE VII - INZAKE ONDERLINGE BIJSTAND

1. Uw commissie merkt op, dat uit het rapport van deputaten niet blijkt, dat voldaan is aan de opdracht van de vorige synode (Acta, art. 87) de kerken schriftelijk te wijzen op de noodzaak geen bijstandvergende verplichtingen aan te gaan, alvorens steun is toegezegd. Naar de commissie vernam is hierop alleen in daartoe aanleiding gevende gevallen de aandacht gevestigd. De commissie acht echter alsnog een algemene informatie dienstig; naar zij meent was dit ook de bedoeling van de synode 1974.
2. De commissie vestigt de aandacht op de bevindingen van deputaten financiële zaken betreffende de kas en de vermogenspositie van het onderhavige deputaatschap. Mede in verband daarmee is bij de commissie de vraag gerezen of de voorgestelde minimumbijdrage van / 1,— iets zou kunnen zakken. In haar nadere begrotingsvoorstellen komt de commissie daarop terug.
3. Voor het overige geeft het beleid van deputaten, zoals dit uit het rapport blijkt, de commissie geen aanleiding tot opmerkingen.
4. Voorstellen:
 - a. de opdracht 1974 inzake een algemene mededeling te herhalen (Acta, art. 87 sub 3);
 - b. overigens het beleid van deputaten over de periode 1974-1976 onder dank voor alle verrichte arbeid goed te keuren;
 - c. opnieuw generale deputaten te benoemen;
 - d. voor elk der jaren 1978, 1979 en 1980 een minimumbijdrage vast te stellen tot bij de behandeling van de desbetreffende nadere voorstellen te bepalen bedragen.

A. L. de Bruyne, rapporteur.

BIJLAGE XXXIV art. 66

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR KERKBOUWAANGELEGENHEDEN

Deputaten voor kerkbouwaangelegenheden zijn in elk der jaren 1974, 1975 en 1976 vier maal bijeen geweest om de zaken die de kerken hun oplegden te behandelen.

Werkzaamheden

De onderwerpen waarvoor de kerken de aandacht vroegen, betroffen nieuwbouw, verbouwing, de financiële procedure en een enkele maal adviezen in geschillen. In de meeste gevallen legden deputaten hiervoor persoonlijke bezoeken af aan kerkeraads- en commissievergaderingen. Met het oog op de beperkte tijd en hun werkwijze, hebben deputaten namelijk geen gelegenheid afvaardigingen van kerkeraden en commissies te ontvangen.

Adviezen werden verstrekt aan de kerken te Damwoude, Delft, Dokkum, Dronten, Ede, Emmen, Gouda, 's-Gravenhage-Centrum, Heerenveen, 's-Hertogenbosch, Mussel, Oosterbeek, Pur-

merend, Rotterdam-Oost/Capelle aan den IJssel, Wildervank-Veendam, Woerden, Zaandam, Zwaagwesteinde en Zwolle.

Nieuwe toezeggingen bleven beperkt tot de kerken te Aalten, Dedemsvaart, Dokkum (voorlopig), Ermelo, 's-Hertogenbosch, Mussel en Wildervank-Veendam.

Steunuitkeringen vonden plaats aan de kerken te Amsterdam-Nieuw-West, Amsterdam-Noord, Dedemsvaart, Emmeloord, Goes, Harlingen, Heerde, 's-Hertogenbosch, Kerkwerf, Maarssen, Papendrecht, Ridderkerk, Rozenburg, Sneek, Veenwouden en Zwiindrecht.

Met betrekking tot gedane steuntoezeggingen werden nadere adviezen verstrekt aan en correspondentie gevoerd met de kerken te Amsterdam-Noord, Emmeloord, Goes, Heerde, Maarssen, Rozenburg, Zaandam en Zwiindrecht.

Wegens wijziging van plannen werd de gedane steuntoezegging aan de kerk te Zaandam teruggenomen, uiteraard met het recht voor de kerk eventueel opnieuw een steunaanvraag in te dienen.

Veel van de werkzaamheden van deputaten zouden niet kunnen zijn verricht zonder de hulp van het kerkelijk bureau te Schiedam, van welke assistentie een dankbaar gebruik werd gemaakt.

In een aantal gevallen kwam de steunverlening tot stand na overleg met deputaten tot beheer van de kas onderlinge bijstand, met wie goede contacten worden onderhouden.

Percentage artikel 5 instructie

Inzake uw opdracht met betrekking tot de eventuele wijziging van het percentage genoemd in artikel 5 van hun instructie, merken deputaten het volgende op.

De ervaring leert, dat de werkelijk nodige uitkeringen liggen tussen 50 en 60 procent van de toezeggingen.

Daaruit kan worden geconcludeerd dat de te verstrekken garanties het bedrag van de eigen middelen met circa 45/55 deel of 80 procent te boven mogen gaan.

Wij adviseren derhalve in artikel 5 van de instructie, dat thans luidt:

„Het totaal der door de deputaten te verstrekken garanties mag de financiële draagkracht uit eigen middelen niet meer dan 50 procent te boven gaan”

het percentage van 50 in 80 te wijzigen.

Samenstelling

In de samenstelling van het deputaatschap kwam wijziging door het aftreden wegens gevorderde leeftijd van br. B. Hartog te Bunschoten, benoemd door de particuliere synode van het Oosten, die kort daarna naar de triomferende kerk mocht overgaan. De vacature werd vervuld door de benoeming van br. H. Verhoef te Veenendaal.

De volgende broeders fungeren thans als deputaat:

a) benoemd door de G.S.:

Ir. G. de Boer
H. Boerrigter
A. de Geus
W. R. Groenendijk
ds. H. van der Schaaf

b) benoemd door de P.S.:

J. A. van Dijk P.S. van het Noorden
H. Verhoef P.S. van het Oosten
J. G. Jonker P.S. van het Westen
L. van Valen Pzn. P.S. van het Zuiden

Het moderamen wordt gevormd door de broeders:

A. de Geus voorzitter
L. van Valen Pzn. secretaris
H. Boerrigter penningmeester

Voorstellen

Deputaten stellen u voor:

- opnieuw deputaten te benoemen;
- in artikel 5 van hun instructie „50 procent” te vervangen door „80 procent”;
- de minimumbijdrage der kerken voor 1978-1980 vast te stellen.

L. van Valen Pzn., secretaris.

FINANCIELE BIJLAGEN

Bijlage A

Overzicht kapitaalverloop

Het kapitaal bedroeg per 31 december 1973

volgens ons vorig rapport

Vermeerdering	1974	1975	1976	totaal
Collecten en giften	f 59.300,—	f 51.300,—	f 48.700,—	f 159.300,—
Renten, diverse baten	48.200,—	39.800,—	41.600,—	127.600,—
	f 105.500,—	f 91.100,—	f 90.300,—	f 286.900,—

Vermindering

Uitkeringen	f 103.750,—	f 83.500,—	f 86.650,—	f 273.900,—
Onkosten	7.000,—	5.600,—	5.400,—	18.000,—
Correctie op koerswaarde effecten	20.500,—	f 31.800,—	f 14.300,—	f 25.600,—
	f 131.250,—	f 57.300,—	f 77.750,—	f 266.300,—

Per saldo meer

Kapitaal 31 december 1976

Hier tegenover staat het bedrag der verplichtingen per 31 december 1976 ad f 688.900,— (per ult. 1973: f 891.740,—) welk bedrag de gestelde limiet van 150 % van het beheerde kapitaal niet te boven gaat.

Bijlage B

Begroting voor de jaren 1978, 1979 en 1980

De begroting is te splitsen in twee onderdelen.

A De te verwachten uitkeringen op reeds gedane toezeggingen.

B De te verwachten uitkeringen op grond van nieuwe aanvragen.

Ad A) Te verwachten uitkeringen op in het verleden gedane toezeggingen.

Het totaal bedrag van de maximale steunuitkering tot en met ultimo 1976 bedraagt f 2.166.580,— (zie bijlage C)

Het saldo van de verplichtingen per ultimo 1976 bedraagt 588.960,—

Over de verstreken jaren was derhalve maximaal uit te keren f 1.577.620,—

Het totaal van het uitgekeerde bedrag was f 837.283,—

dat is 53 % van de gedane toezeggingen.

In onze vorige begroting hebben wij berekend dat van de toezeggingen gedaan in 1971 en 1972 het uitkeringspercentage is te stellen op 52, zodat het thans berekende percentage over de gehele periode van het bestaan van ons deputaatschap slechts een afwijking van 1 % belooft.

In verband daarmee achten wij het een veilige basis het uitkeringspercentage opnieuw te stellen op 50 % van de toegezegde of nog toe te zeggen steun.

De uitkeringen in de jaren 1978 tot en met 1980 zijn dan als volgt te begroten:

Maximum steun aan:	1978	1979	1980
Aalten	f 9.200,—	f 8.050,—	f 6.900,—
Aarlanderveen	1.680,—	1.250,—	840,—
Amsterdam-Nieuw-West	2.100,—		
Amsterdam-Noord	9.000,—	7.500,—	6.000,—
Dedemsvaart	5.780,—	5.040,—	4.320,—
Emmeloord	9.000,—	7.500,—	6.000,—
Ermelo	10.000,—	8.000,—	6.000,—
Goes	9.600,—	8.000,—	6.400,—
's-Gravenmoer	12.000,—	10.500,—	9.000,—
Groningen	3.000,—	2.000,—	1.000,—
Harlingen	1.650,—	825,—	
Heerde	1.500,—	750,—	
's-Hertogenbosch	1.680,—	1.440,—	1.200,—
Maarssen	9.600,—	8.000,—	6.400,—
Mussel	8.000,—	7.000,—	6.000,—
Rozenburg	6.000,—	4.000,—	2.000,—
Schiedam	500,—		
Siegerswoude-de Wilp	1.200,—	900,—	600,—
Sneek	2.600,—	1.300,—	
Steenwijk	450,—	300,—	150,—
Veendam/Wildervank	9.000,—	8.000,—	7.000,—
Veenwouden	4.200,—	3.600,—	3.000,—
Zwiindrecht	1.800,—		
	f 119.520,—	f 94.985,—	f 74.810,—
waarvan 50 % bedraagt	f 59.760,—	f 47.482,—	f 37.405,—

Ad B) Te verwachten uitkeringen op grond van nieuwe steunaanvragen:

In de jaren 1971 tot en met 1973 werden verplichtingen aangegaan tot een totaalbedrag van f 652.900,—, of wel een gemiddelde van f 217.600,—.

In de jaren 1974 tot en met 1976 werden verplichtingen aangegaan tot de volgende bedragen:

1974	f 55.000,—
1975	112.200,—
1976	219.900,—

f 387.100,—, of wel een gemiddelde van f 129.000,—.

Voor de jaren 1978 tot en met 1980 is een gemiddelde van f 200.000,— een aanvaardbaar uitgangspunt.

De maximale uitkering is dan als volgt te becijferen:

1978	f 36.400,—	van het in 1977 toegezegde bedrag
1979	36.400,—	van het in 1978 toegezegde bedrag
	32.760,—	van het in 1977 toegezegde bedrag
1980	36.400,—	van het in 1979 toegezegde bedrag
	32.760,—	van het in 1978 toegezegde bedrag
	29.120,—	van het in 1977 toegezegde bedrag

Totaal f 203.840,—

De reële uitkering is te begroten op 50 % van dit bedrag: f 101.920,—.

Het totaal van de te verwachten uitkering kan zo begroot worden op:

	A	B	Totaal
1978	f 59.800,—	+ f 18.200,—	= f 78.000,—
1979	47.500,—	+ 34.600,—	= 82.100,—
1980	37.400,—	+ 49.100,—	= 86.500,—

f 246.600,—

of wel een gemiddelde per jaar van

De rentebaten zijn te begroten op

De kosten van het deputaatschap zijn te ramen op

f 40.000,—

6.000,—

Voor uitkeringen blijft beschikbaar

f 34.000,—

zodat aan ontvangsten uit de kerken nodig zal zijn

f 48.200,—

In de jaren 1971 tot en met 1973 bedroeg de collecte-opbrengst gemiddeld

f 45.300,—

In de jaren 1974 tot en met 1976

f 53.200,—

Wanneer alle kerken aan hun verplichting zouden voldoen, kan volgens deze begroting met een minimumbijdrage van f 0,65 per ziel voor elk der jaren 1978, 1979 en 1980 worden volstaan.

Wanneer de synode meent, dat moet worden gerekend met nalatigheid van een aantal kerken, waardoor — zoals in de afgelopen drie jaren — slechts 85 procent van de vastgestelde minimumbijdrage zal worden ontvangen, dient in de plaats van f 0,65 te worden gelezen f 0,75.

Het totaal van de behoeften aan garanties naar artikel 1 van de vigerende instructie blijkt de laatste jaren te liggen tussen f 500.000,— en f 600.000,— met een dalende tendens. Het hiervoor nodige vermogen van deputaten zou moeten bedragen 100/180 x gemiddeld f 750.000,— = f 420.000,—.

Dit vermogen bedraagt nu f 690.000,—, zodat zou kunnen worden gedacht aan een geleidelijke intoring van dat vermogen, door voor de jaren 1978, 1979 en 1980 de bovenberekende minimumbijdrage van f 0,65 of f 0,75 per ziel met éénderde te reduceren tot f 0,45 of f 0,50 per ziel.

Bijlage C

Overzicht toezeggingen en uitkeringen t/m 1976

	Maximale steuntoe- zegging	Totaal uitge- keerd	Totaal niet uit- gekeerd	Saldo ver- plichting per 31-12-1976	Reste- rende ter- mijnen
Aalten	63.250,—	11.500,—	f	51.750,—	9
Aarlanderveen	23.100,—	1.950,—	14.850,—	8.300,—	5
Alblasserdam	27.500,—		27.000,—	500,—	1
Almelo	27.500,—	12.150,—	15.350,—		0
Amersfoort	38.250,—		38.250,—		0
Amsterdam-Nw.-West	115.500,—	109.200,—		6.300,—	2
Amsterdam-Noord	82.500,—	23.190,—	17.310,—	42.000,—	7
Bennekom	60.500,—		59.400,—	1.100,—	1
Dedemsvaart	39.600,—	3.670,—	3.630,—	32.400,—	9
Emmeloord	82.500,—	24.560,—	15.940,—	42.000,—	7
Ermelo	55.000,—			55.000,—	10
Goes I	66.000,—	45.290,—	20.710,—		0
Goes II	88.000,—	32.400,—	10.800,—	44.800,—	7
's-Gravenhage-Rijswijk	14.300,—		14.300,—		0
's-Gravenmoer	82.500,—		15.000,—	67.500,—	9
's-Gravenhage-Z.	38.500,—	29.100,—	9.400,—		0
Groningen	55.000,—		45.000,—	10.000,—	4
Harlingen	45.375,—	35.440,—	6.135,—	4.950,—	3
corr. in 1976	1.150,—				
Hattum	2.750,—		2.750,—		0
Heerde	41.250,—	8.730,—	28.020,—	4.500,—	3
's-Hertogenbosch	13.200,—	2.420,—	2.140,—	8.640,—	8
Hillegom	8.000,—		8.000,—		0
Kampen	82.500,—	29.660,—	51.340,—	1.500,—	1
Kerkwerpe	41.250,—				
corr. in 1976	2.780,—	17.520,—	25.760,—	750,—	1
Maarsse	88.000,—	41.720,—	1.480,—	44.800,—	7
Midwolda	14.850,—	5.960,—	8.620,—	270,—	1
Mussel	55.000,—		10.000,—	45.000,—	9
Naarden	4.625,—	3.675,—	950,—		0
Nijkerk	2.370,—	570,—	1.800,—		0
Nijmegen	5.500,—	2.600,—	2.900,—		0
Papendrecht	79.750,—	60.780,—	18.970,—		0
Putten	14.300,—		14.300,—		0
Ridderkerk	88.000,—	69.580,—	16.620,—	1.600,—	1
Rotterdam-Pernis	11.000,—		11.000,—		0
Rotterdam-Z. I	96.000,—	33.790,—	62.210,—		0
Rotterdam-Z. II	42.000,—	7.590,—	34.410,—		0
Rozenburg	110.000,—				
corr. in 1976	3.120,—	93.120,—		20.000,—	4
Schiedam	27.500,—		26.000,—	1.500,—	2
Siegerswoude-de Wilp	16.500,—		12.000,—	4.500,—	5
Sneek	71.500,—	22.550,—	41.150,—	7.800,—	3
Stadskanaal	21.010,—	14.898,—	6.112,—		0
Steenwijk	8.250,—	5.100,—	1.650,—	1.500,—	4
Utrecht-N.	6.050,—		6.050,—		0
Veendam/Wildervank	55.000,—			55.000,—	10
Veenwouden	33.000,—	8.250,—	3.150,—	21.600,—	8
Wildervank	5.500,—	300,—	5.200,—		0
Winschoten	11.000,—	8.880,—	2.120,—		0
Zaandam	P.M.				
(toezegging f 99.000,— is geheel vervallen, aangezien voorgenomen kerkbouw niet doorgaat)					
Zwijndrecht	99.000,—	71.240,—	22.360,—	5.400,—	2
	f 2.166.580,—	f 837.283,—	f 740.337,—	f 588.960,—	

BIJLAGE XXXV

art. 66

RAPPORT III VAN COMMISSIE VII - INZAKE KERKBOWAANGELEGENHEDEN

1. Uw commissie stelt met dankbaarheid vast, dat de werkelijke uitkeringen 53 2/3 bedroegen van de gedane toezeggingen.

Vele gemeenten blijken geen of minder uitkeringen nodig te hebben, omdat ze door hun overtuiging aan hun verplichtingen kunnen voldoen.

Deputaten hebben daaruit de conclusie getrokken, dat de te verstrekken garanties het bedrag van de eigen middelen met 80 % mogen te boven gaan.

Uw commissie kan zich met het voorstel van deputaten tot wijziging van het percentage van 50 in 80, genoemd in art. 5 van hun instructie, verenigen.

Deputaten hebben met dit voorstel voldaan aan de door de synode 1974 gegeven opdracht (Acta 1974, art. 92).

2. Geconstateerd werd, dat het totaalbedrag der toegezegde bedragen in de jaren 1974 t/m 1976 beduidend lager was dan het bedrag van de toezeggingen in de periode 1971 t/m 1973.

Deputaten verwachten, dat deze dalende tendens zich in de periode 1978 t/m 1980 zal voortzetten, omdat vele gemeenten reeds ge- of verbouwd hebben.

Uw commissie kan zich verenigen met het voorstel van deputaten tot geleidelijke intrekking van het vermogen per 31-12-78, groot f 690.000,—.

3. Uw commissie nam nota van de suggestie van deputaten financiële zaken de instructie van deputaten kerkbouwaangelegenheden zodanig te wijzigen, dat ook in geval van restauratie van kerkgebouwen steun verleend kan worden. Art. 1 van de instructie van deputaten bepaalt reeds, dat steun gegeven kan worden aan kerken welke door kerkbouw (nieuwbouw of verbouw eventueel aankoop) niet aan hun verplichtingen kunnen voldoen.

Het komt uw commissie voor, dat bouwtechnisch noodzakelijke restauratie, die dus niet primair gericht is op verfraaiing, krachtens art. 1 van de instructie voor steun in aanmerking komt, zodat naar de mening van uw commissie wijziging van de instructie hiervoor niet nodig is.

4. Voorstellen:

Uw commissie stelt u voor:

- deputaten te danken voor hun arbeid en hun beleid goed te keuren;
- opnieuw deputaten te benoemen;
- artikel 5 van de instructie van deputaten als volgt te wijzigen:
Het totaal der door de deputaten te verstrekken garanties mag de financiële draagkracht uit eigen middelen niet meer dan 80 procent te boven gaan.
- een minimumbijdrage der kerken voor 1978 t/m 1980 vast te stellen tot de bij de behandeling van de desbetreffende begrotingsvoorstellen te bepalen bedragen.

G. G. van Wijngaarden, rapporteur.

BIJLAGE XXXVI

art. 67, 82, 91

Zie bijlage XLIV

RAPPORT IV VAN COMMISSIE II - INZAKE INSTRUCTIE 8.01 OVER ART. 4 K.O. SUB 4 A 2

Aan uw commissie werd gevraagd te rapporteren over de instructie 8.01 van de P.S. van het Zuiden, waarin de G.S. wordt verzocht om in art. 4 K.O. sub 4 A 2 de eerste alinea als volgt te wijzigen:

„Een kerkeraad, die een predikant of beroepbaar gesteld kandidaat uit een kerkgemeenschap in het buitenland wenst te beroepen, zal vóór het horen van de gemeente inlichtingen inwinnen bij de deputaten voor de correspondentie met buitenlandse kerken omtrent de betreffende kerkgemeenschap en de betreffende persoon.

Wanneer de verkregen inlichtingen negatief blijken te zijn, moet de betrokken kerkeraad advies vragen aan de classis. Tijdens de behandeling van de zaak ter classis zullen minstens drie deputaten voor de correspondentie met buitenlandse kerken aanwezig zijn.

Wanneer het advies van de classis en de verkregen inlichtingen van deputaten niet met elkaar overeenstemmen, zal de classis haar goedkeuring aan de betrokken kerkeraad niet geven, maar de zaak opnieuw behandelen in aanwezigheid van genoemde deputaten en deputaten naar art. 49 K.O.”

Achtergrond van de instructie

Uit informatie is gebleken, dat deze instructie is ingegeven door de teleurstelling die kan optreden wanneer een kerkeraad, de gemeente gehoord hebbende, een predikant of beroepbaar gesteld kandidaat uit een kerkgemeenschap in het buitenland wenst te beroepen, advies vraagt bij de classis en later verneemt, dat het bij deputaten voor de correspondentie met buitenlandse kerken ingewonnen advies negatief resp. niet positief genoeg is om aan de zaak vervolg te geven.

Uw commissie is van oordeel, dat het niet doenlijk is voor elke zich voordoende mogelijkheid een bepaling in de K.O. op te nemen. Wel is het uiteraard gewenst, dat de bepalingen van de K.O. voor zoveel mogelijk situaties aanwijzingen bevatten voor de te volgen gedragslijn.

Vormgeving van de instructie

De bedoeling van de instructie is, dat de kerkeraad, vóór het horen van de gemeente, eerst inlichtingen zal inwinnen bij deputaten voor de correspondentie met buitenlandse kerken. Hierna wordt wel gezegd wat moet gebeuren, wanneer de inlichtingen negatief zijn. Er wordt niet over gesproken wat moet gebeuren, wanneer de inlichtingen positief zijn. Kan de kerke-

raad dan tot het uitbrengen van een beroep overgaan zonder dat het advies van de classis is gevraagd? Blijkens de voorgestelde wijziging wel. Dan klopt het vervolg niet en zal de tweede alinea van art. 4 K.O. sub 4 A 2 gelezen moeten worden: Wanneer de betreffende persoon de roeping van de gemeente heeft aangenomen, enz. Naar de voorgestelde wijziging wordt de classis er bij het uitbrengen van het beroep alleen dan bij betrokken, wanneer de inlichtingen van deputaten negatief zijn. In dat geval zou de classis regelen dienen op te treden in het conflict tussen kerkeraad en deputaten. Daarbij wordt in de instructie een nieuw eventueel conflict naar voren gehaald, nl. tussen classis en deputaten. Open blijft daarbij de vraag door wie dan de definitieve beslissing genomen wordt.

Overwegingen

Uw commissie overwoog, dat er verschillende elementen in de instructie liggen die voor aanneming ervan pleiten:

- Deputaten worden in een zeer vroeg stadium geraadpleegd, op grond waarvan mag worden verwacht, dat aan hun advies dat zeer belangrijk is, omdat het beroep zich ook kan richten op een predikant of kandidaat uit een kerkgenootschap waarmee wij geen correspondentie onderhouden, nog meer gewicht wordt toegekend dan nu al het geval is.
- De moeite en de teleurstelling die nog altijd aan een procedure als deze verbonden kunnen zijn, worden beperkt tot een zeer kleine kring. De nuchterheid gebiedt echter wel te zeggen, dat de praktijk vaak zo is, dat de betrokken gemeente met de activiteiten van de kerkeraad niet onbekend is, eenvoudig omdat in vele gevallen het initiatief ertoe vanuit de gemeente zelf is gekomen.

Er zijn echter ook bezwaren tegen deze instructie aan te voeren. In de instructie zoals voorgesteld, ontbreekt de voorwaarde van de inwinning van advies bij de classis. Deze wordt er nu eerst in gemengd, wanneer de inlichtingen van deputaten niet positief blijken te zijn en in het gunstige geval pas bij het in de tweede alinea van de bepaling sub 4 A 2 van art. 4 K.O. genoemde colloquium doctum.

Uw commissie is van oordeel, dat op deze manier de classis die uiteindelijk toch de beslissingsbevoegdheid heeft ter zake van de toelating van een predikant c.q. kandidaat in onze kerken, in een te laat stadium wordt ingeschakeld.

De commissie heeft vrij lang nagedacht over de wenselijkheid van de voorwaarde dat een kerkeraad niet van te voren doch eerst na het ingewonnen advies bij deputaten voor correspondentie met buitenlandse kerken de gemeente zal raadplegen. De conclusie was, dat voor het ene evenveel te zeggen is als voor het andere. Overleg van te voren met de gemeente kan betekenen, dat de gemeente later een teleurstelling moet verwerken, omdat het deputaten-advies niet positief blijkt te zijn, doch overleg achteraf kan inhouden, dat een gemeente een kerkeraadsvoorstel niet overneemt met de daaraan verbonden desillusie naar de andere kant.

Wel lijkt het gewenst de kerkeraaden die terzake van een beroeping van een predikant of kandidaat uit het buitenland vooraf met de gemeente overleggen, er op te wijzen, dat zij er goed aan doen de gemeente duidelijk te maken, dat aan het verdere verloop van de zaak nog een hele kerkordelijke procedure verbonden is.

Voorts meent uw commissie, dat het aanbeveling verdient de laatste alinea van de instructie (enigszins gewijzigd) over te nemen.

Voorstellen:

Uw commissie stelt de synode voor te besluiten:

- de oude redactie van de eerste alinea in art. 4 K.O. sub 4 A 2, te handhaven;
- aan deze alinea toe te voegen: „Wanneer het advies van de classis en de verkregen inlichtingen van deputaten voor correspondentie met buitenlandse kerken niet met elkaar overeenstemmen, zal de classis haar beslissing opechorten en de zaak opnieuw behandelen in aanwezigheid van (minstens drie) deputaten voor correspondentie met buitenlandse kerken en deputaten naar art. 49 K.O.”

W. J. Quist, rapporteur.

BIJLAGE XXXVII

art. 72

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR DE BUITENLANDSE ZENDING

1. Deputaatschap

1.1. Sinds de laatste vergaderingen van de particuliere synoden is uw deputaatschap als volgt samengesteld:

voor de part. synode van het Noorden: ds. J. Dol en ds. J. Manni, sec.: ds. R. Hol en ds. A. W. Wubs;
voor die van het Oosten: ds. H. W. Eerland en ds. M. W. Nieuwenhuijze, sec.: ds. J. Klevit en G. den Hertog;
voor die van het Westen: ds. H. C. van der Ent en A. Kreuzen, sec.: ds. W. C. Moerdijk en A. J. Geelhoed;
voor die van het Zuiden: ds. W. van Heest en ds. M. C. Tanis, sec.: M. Koolle en ds. L. W. van der Meij;
Voor de generale synode: ds. K. J. Velema (voorzitter), ds. M. Drayer (secretaris).

W. Duindam (1e penningmeester), C. Luiten (2de penningmeester), sec.: P. Vree (penningmeester), prof. dr. J. P. Versteeg (adviseur).

- 1.2. Inzake de relatie met en tussen de kerkraad van Amsterdam en de zendingsecretaris delen de deputaten mee dat er van hun kant geen reden was die tot „bijsturen“ ad art. 6 K.O. noopte.
- 1.3. De 2de penningmeester, C. Luiten, deelde mee dat hij zich niet voor een nieuwe benoeming beschikbaar kan stellen, daar zijn huidige functie hem verhindert „dag“-vergaderingen bij te wonen.

2. Zending kerken

- 2.1. De samenwerking met de zending kerken, voor zover gedurende deze verslagperiode aangegeven en gecontinueerd, verliep uitstekend. In de Afrika-sectie zijn de kerken van Hilversum-Centrum, Rotterdam-Centrum, Leeuwarden en Leiden vertegenwoordigd en in de Indonesië-sectie Hilversum-Oost en Amsterdam-Nieuw-West.
- 2.2. Toen dr. J. A. van Rooy de benoeming tot hoogleraar aan de Theol. School Hammankraal aanvaardde en zich opnieuw aan die Ger. Kerk in Zuid-Afrika verbond, werd de zending kerk van Hogeveen vacant. Daar voorziening in de zo ontstane vacature in geen enkel opzicht werd nagestreefd, besloot de kerkraad van Hogeveen zich als non-actief aan te merken en stelde hij voor de — sinds 1930 bestaande — samenwerking te beëindigen. Deputaten geven u in overweging dit voorstel te aanvaarden.
- 2.3. Door de repatriëring van ds. H. P. Brandsma en diens vertrek naar de gemeente Drachten werd de zending kerk Hilversum-Oost vacant. Gelet op de reeds bestaande vacature alsmede op het feit dat volgens de kerkraad de band tussen zending kerk en zendingswerker het meest effectief is, wanneer een zendingspredikant wordt uitgezonden door de gemeente die hij tot dusver diende, stelde de kerkraad van Hilversum-Oost voor ten behoeve van de uitzending van ds. C. W. Bulj's samenwerking aan te gaan met de kerk van Oud-Beijerland. Deputaten kunnen hiermee instemmen. Oud-Beijerland bleek desgevraagd bereid als zending kerk te fungeren. Deputaten stellen u voor de samenwerking met deze gemeente aan te gaan en die met Hilversum-Oost te beëindigen.
- 2.4. Momenteel zijn de zending kerken vertegenwoordigd door ds. J. W. Maris en S. Visscher voor Hilversum-Centrum, ds. A. Rebel en Z. Stoter voor Rotterdam-Centrum, H. Vijlbrief en H. G. van Wageningen voor Hilversum-Oost, A. van Beveren en A. Kreutzen voor Amsterdam-Nieuw-West, D. Harder voor Leeuwarden en ds. J. H. Carlier voor Leiden.

3. Vergaderingen

Gedurende de verslagperiode vergaderden de deputaten acht maal nl. op 22 november 1974, 21 maart 1975, 12 september 1975, 21 november 1975, 11 juni 1976, 3 december 1976, 1 april 1977 en 10 juni 1977. De Indonesië-sectie vergaderde veertien maal, de Afrika-sectie negentien maal.

4. Werk in Torajaland

4.1. Algemeen overzicht

- 4.1.1. De relatie met de Gereja Toraja Mamasa is gedurende de verslagperiode voornamelijk door correspondentie onderhouden. Het feit dat ds. H. P. Brandsma door de generale synode van de GTM tot lid van de BPS (commissie van voorbereiding en uitvoering voor de zaken van de synode) was benoemd, versterkte de relatie in die zin dat hij als intermediair functioneerde. Deze positie was niet altijd gemakkelijk en bracht met name, omdat er financiële aspecten aan verbonden waren, bezwaren met zich mee. Door de repatriëring van ds. Brandsma is het accent sterker op de correspondentie komen te liggen, ook al blijven er contacten via de andere werkers.

- 4.1.2. De situatie van de Gereja Toraja Mamasa is, vergeleken met de schets die daarvan werd gegeven in het rapport aan de vorige synode, niet ingrijpend veranderd. Er worden pogingen gedaan de communicatie te verbeteren, waardoor het besef van gemeenschap en gemeenschappelijke verantwoordelijkheid kan worden versterkt. De zogenaamde „infrastructuur“ van het Torajaland speelt hierbij een belangrijke rol. Ook de sociaal-economische situatie dient in rekening gebracht te worden. Toch zijn er aanwijzingen, dat er „groei naar de volwassenheid“ is. Ook al behoeven „volwassenheid“ en financiële onafhankelijkheid elkaar niet te dekken, de „eigen-bijdrage-regeling“ die in 1974 werd overeengekomen, begint op gang te komen. Deputaten ontvingen bericht, dat in 1976 een bedrag van Rp. 460.000 uit de gemeenten werd bijgedragen om het werk te financieren dat door de zending wordt gesubsidieerd. Rekening houdend met de valutaverhoudingen waardoor de vermindering van de zendingssubsidie met 1% per jaar (in de gedrukte Acta 1974 blz 139 wordt abusievelijk over 30% gesproken) soms onherkenbaar wordt (voor minder geldens worden dan meer rupiahs ontvangen), alsmede met het feit dat een dergelijke regeling ook kan leiden tot inkrimping van het werk, mag toch met dankbaarheid van deze „eigen bijdrage“ gewag worden gemaakt die ruim 3% bedraagt van de subsidieaanvraag voor 1977. Dit spreekt te meer, omdat zaken als gezondheidszorg, onderwijs en landbouwvoorziening die de Nederlandse kerken in geen enkel opzicht belasten, wel althans ten dele het budget van de Toraja-

kerken raken. Het streven om tot enige „sanering“ in dit opzicht te komen wordt voortgezet.

- 4.1.3. De zending van de Gereja Toraja Mamasa die o.a. werkzaam is onder de Toribinggi (zie UKK van okt./nov. 1975), blijkt geen vergeten zaak te zijn. De subsidieaanvraag-1977 liet ten behoeve van de „evangelisatie“ een bedrag zien van Rp. 385.000. Wat de Toribinggi betreft is overleg gaande met de Prot. Indonesische kerk van Palu en het Leger des Heils, daar het hier om een grensgebied gaat.
- 4.1.4. Het gouden jubileum van de Torajazending dat eind '77/begin '78 gevierd mag worden, geeft aanleiding tot dankbaar herdenken van wat de Here in deze vijftig jaar gegeven heeft zowel aan de kerken die zich tot zending geroepen wisten, als aan de kerken die mede door deze dienst zijn ontstaan. Op 22 september 1927 werd de eerste zending (na 1892) uitgezonden, ds. A. Bikker. Was reeds in de loop van 1926 de mogelijkheid ter sprake gekomen om het Mamasa-terrein tot zendingssterrein te bestemmen (na overdracht van de Prot. Indische Kerk en met toestemming van de regering), toen het echtpaar Bikker op 3 oktober 1927 vertrok, was het nog allerminst zeker of het zich in Mamasa zou kunnen vestigen. In november 1927 werd bekend, dat inderdaad het Mamasa-terrein zou worden overgedragen. Op 21 januari 1928 arriveerde ds. Bikker voor het eerst in Mamasa om de overdracht te regelen en op 23 maart kon het gezin Bikker zich in Mamasa vestigen; na jaren van voorbereiding (sinds 1906) begon de actieve zendingsarbeid. Al spoedig bleek, dat het werk voor één zending te omvangrijk was. Op 11 november 1930 werd de tweede missionaire predikant bevestigd, ds. M. Geleijnse, die op 15 januari 1931 te Mamasa aankwam. Met dankbaarheid mogen deze zendingspioniers getuigen zijn van een halve eeuw zendingswerk waaraan zij zo'n belangrijk aandeel hebben gehad. Gezien de grote plaats die de zendingsvrouwen in het geheel van het missionaire werk innemen, mag het aandeel dat zowel mev. F. B. Bikker-Pelikaan als mev. L. C. Geleijnse-van As in dat werk hebben gehad, niet vergeeten worden. Zij mochten dit jubileum niet meer beleven: op 20 april 1972 werd mev. Geleijnse tot hoger heerlijkheid bevorderd, op 4 november 1976 mev. Bikker. Met grote dankbaarheid wordt het werk van de zendingspioniers en hun vrouwen ook in de Gereja Toraja Mamasa herdacht.

4.2. Het werk van ds. H. P. Brandsma

- 4.2.1. Op 6 april 1976 vertrok ds. Brandsma uit Mamasa na een verblijf aldaar van bijna acht jaar. Met grote toewijding heeft ds. Brandsma zich gegeven aan de opbouw van het kerkelijk leven in Torajaland dat achttien jaar van de personele bijstand van de zending was verstoken geweest, ook al kon ds. Geleijnse enkele jaren nog enig contact onderhouden vanuit Makassar. Ds. Brandsma heeft zich geheel ingezet om zoveel mogelijk de daardoor ontstane achterstand, met name inzake de kadervorming, in te halen en heeft waar het maar mogelijk was, geestelijke en kerkelijke bijstand geboden, wanneer een beroep op hem werd gedaan. Het veelzijdige en veelzijdige beroep dat op hem — en zijn vrouw — werd gedaan, bewijst wel de vertrouwensrelatie die tussen het echtpaar Brandsma en de Toraja's is gegroeid in deze jaren. Toen de gezinssituatie tot repatriëring noopte, zagen zowel de Gereja Toraja Mamasa als de deputaten hen nade gaan. Dankbaarheid is er voor alles wat de Grote Zender in hen heeft willen geven.
- 4.2.2. Met grote klem heeft de Gereja Toraja Mamasa een beroep op deputaten gedaan om een opvolger te zenden voor verdere opbouw en vorming in het raam van de samenwerking tussen de beide partnerkerken. Verschillende taken die ds. Brandsma „erbij“ moest doen, moesten, toen er niet direct een vervanger beschikbaar was, overgedragen worden aan Torajakrachten. In het kader van de toenemende zelfstandigheid, de groei naar de „volwassenheid“, kan dit alleen maar gunstig werken. Toch blijven er nog voldoende taken over bij voortgaande opbouw die een positief reageren op het beroep van de GTM rechtvaardigen. Dit betreft niet alleen de kadervorming, maar ook het „present-zijn“ als „partner-kerk“ tot steun en toevlucht in samenlevingssituaties die het christen-zijn daar niet minder gecompliceerd maken dan hier. Het aanvankelijk veelbelovend contact dat deputaten hadden met iemand die voor beschikbaarstelling aan de GTM in aanmerking leek te komen, stelde uiteindelijk teleur. Deputaten besloten toen een persoonlijk schrijven te richten tot alle predikanten die langer dan drie jaar predikant waren en nog geen 45 jaar oud. Van de 47 aangeschreven predikanten antwoorden er 23, waaruit één positief, nl. ds. C. W. Bulj's van Oud-Beijerland, die bereid bleek uitgezonden en ter beschikking van de GTM gesteld te worden. De GTM aanvaardde dankbaar deze aanbieding. In afwachting van het visum is ds. Bulj's momenteel bezig de noodzakelijke vooropleiding te volgen.

4.3. Het werk van mev. ds. W. A. van der Kils

- 4.3.1. Het kaderwerk dat door mev. Van der Kils wordt verricht, spitst zich de laatste tijd vooral toe op het vrouwenwerk en de zondagsscholen, daar de Bijbelschool waaraan zij haar medewerking ook verleent, momenteel met het laatste leerjaar bezig is. Het aantal afgestudeerden heeft een verzadigingspunt bereikt, omdat de GTM niet in staat is meer op te nemen en een plaats te geven. Daarom is besloten althans voorlopig de school te sluiten. Dat daarmee de kadervorming niet afgesloten is, bewijst niet alleen het in 4.2.2. vermelde beroep, maar ook het volle programma dat mev. Van der Kils aan vrouwen- en zondagsschoolwerk heeft. Het in april '76 gehouden vrouwencongres liet zien, dat haar werk niet tevergeefs is geweest. Trouwens, op de tournees die zij

houdt om ook ter plaatse het werk te stimuleren, mag zij ervaren, dat vele zusters van de gemeenten zich inzetten voor de opbouw van het gemeentelijk leven.

- 4.3.2. Hoe intensief mevr. Van der Klis ook bezig is zichzelf „overbodig” te maken naar rechte zendingssaad, door Toraja-krachten waar maar mogelijk is, in te schakelen, toch lijkt het er niet op, dat zij na haar tweede driejarige werkperiode voorgoed zal kunnen repatriëren. Dank zij de voorbeeldige actie van de Vrouwenbond „Voor vrouwen in de verte” was het mogelijk de tweede werkperiode te financieren. Overleg met het bondsbestuur wees uit, dat de Vrouwenbond bereid is bij te dragen voor een derde periode door op de een of andere wijze te participeren in een actie ten behoeve van zending en hulpverlening omstreeks '78/'79.

4.4. Het werk van drs. W. van Heest

- 4.4.1. De reeds in het rapport aan de vorige synode aangekondigde repatriëring van drs. Van Heest is in het begin van de huidige verslagperiode een feit geworden. Op 31 januari 1975 arriveerde de fam. Van Heest in Nederland. Ruim zes jaar heeft drs. Van Heest de theologische opleiding van de Torajakkerken te Rantepao mogen dienen op een door alle betrokkenen zeer gewaardeerde wijze. Deputaten zijn hem daarvoor zeer dankbaar.
- 4.4.2. Overleg met de Geref. Zendingbond wees uit, dat vervulling van de vacature die door het vertrek van drs. Van Heest aan de STT te Rantepao was ontstaan, voorhands niet nodig was. Voor zover toen te overzien zou deze omstreeks '78 weer aan de orde komen. Bij de laatste contacten die hierover met de GZB zijn onderhouden, bleek, dat de GZB van plan was binnenkort een delegatie naar Rantepao te zenden, omdat er allerlei onduidelijkheden waren betreffende de STT en het voortbestaan ervan. Nadere beslissingen zijn in deze situatie nog niet genomen.

4.5. Het medische werk

- 4.5.1. Met grote toewijding en volharding heeft mevr. E. van Riessen zich als zendingssarts ingezet voor de gezondheidszorg te Mamasa. Dit verdient te meer respect gezien de situatie waarin zij moet werken. De medische nood, vooral in afgelegen streken, is groot, maar de mogelijkheid daarin te voorzien, is slechts beperkt, daar het zendingssziekenhuis „Banua Mamase” in feite slechts passief kan werken. De Indonesische overheid, die in Unesco-verband gehouden is op daarvoor in aanmerking komende plaatsen een health centre te bouwen, vervangt de reeds bestaande polikliniek te Mamasa door zo'n health centre met opnamemogelijkheden, waardoor „Banua Mamase” overbodig wordt en in elk geval de voorwaarden om volledig als zendingssziekenhuis te functioneren niet meer aanwezig zijn. Door deze gang van zaken werd de vraag of sluiting van het ziekenhuis niet de aangewezen weg zou zijn, urgent. Overdracht aan de overheid kwam niet meer aan de orde, toen de bouw van het health centre begon. Na lang beraad is daartoe mede op advies van uw deputaten besloten.
- 4.5.2. Reeds lang legde mevr. Van Riessen zich vooral toe op de preventieve geneeskunde. Het geven van cursussen inzake voeding, hygiëne enz. was toch reeds een belangrijk deel van haar werk. Nu de ontwikkeling van de medische dienst in deze richting versterkt is geworden, probeert zij medewerkers te krijgen die de nodige voorlichting effectiever kunnen maken tot in de verste kampongs.

4.6. Overige nevendiensten

- Betreffende de lectuurvoorziening kan gerapporteerd worden dat de kleine boekwinkel te Mamasa op goede wijze functioneert.
- Wat het onderwijs betreft kan enerzijds melding gemaakt worden van het feit dat de scholen te Ujung Pandang (Makassar) zich in een gestadige bloei mogen verheugen en dank zij een royale bijdrage van de Unie „School en Evangelie” tot verbeterde outillage kunnen komen, maar anderzijds moet ook gewag worden gemaakt van de moeite die de middelbare school te Mamasa heeft om te kunnen functioneren. Om laatstgenoemde school weer goede levenskansen te bieden zou overdracht aan de regering gewenst zijn, tenzij de GTM zelf over de financiële middelen zou beschikken om het onderwijs goede voortgang te doen vinden. Dat laatste zou een aanzienlijke verhoging van de toegekende subsidie van de kant van de zending betekenen, wat het beleid om tot vermindering van de subsidie te komen zou doorbreken en de „afbouw” van het zendingsswerk in Torajaland zeker zou vertragen. De BPS stelt een onderzoek in, of overdracht aan de overheid onder waarborg dat het christelijk karakter van het onderwijs bewaard blijft, mogelijk is; opheffing van de school zou zeker de samenleving in Torajaland niet ten goede komen.

5. Werk in Vandaland

5.1. Algemeen overzicht

- 5.1.1. De relatie van de Kereke ya Gereformeerde in Vandaland beperkt zich in feite tot de Vendakerk van Mutale. Het ressort van deze gemeente is namelijk tevens het terrein van de zending. De relatie met deze gemeente wordt in de praktijk onderhouden door de zendingsswerkers. Wel zijn er plannen om officieel correspondentie aan te gaan met het kerkverband waartoe de gemeente Mutale behoort, nl. de Geref. Kerk synode Soutpansberg, maar de beslissing hierover moet wachten tot de volgende algemene synode van die Geref. Kerke in Suid-Afrika. Intussen is volgens opdracht van de vorige synode opnieuw het overleg met die Geref. Kerk in Suid-Afrika geopend (Acta, art. 60 sub 7). Op voorstel van die sendingdeputate heeft de 38ste Synode van die Gereformeerde

Kerk in Suid-Afrika besloten de „Inskakeling van die Gereformeerde Kerke in Venda by die akte van samewerking” naar die sendingdeputate te verwijzen (Handelinge art. 52 - biz. 156/7). Op 16 mei jl. heeft er een samenspreking plaats gevonden te Hammanskraal van alle betrokken partijen nl. de kerkeraad van Mutale, de synode-Soutpansberg, die sendingdeputate, die kerkeraad van Louis Trichardt, die kuratore van Hammanskraal en de conferentie van zendingsswerkers; een delegatie van uw deputaten was in de gelegenheid deze bespreking bij te wonen. Een concept-akte werd opgesteld, die binnenkort aan alle betrokkenen zal worden voorgelegd.

- 5.1.2. De „Akte van samewerking” waarover uw deputaten in hun rapport aan de vorige synode (5.1.2.) meedeelden, dat de generale synode van die Geref. Kerk in Suid-Afrika het overeengekomen concept zonder verder overleg met uw deputaten niet onbelangrijk hadden gewijzigd, zodat er in feite toen twee verschillende akten bestonden (één volgens het oorspronkelijke concept door de Chr. Geref. synode van 1971/2 aanvaard — volgens synodaal schrijven van 3 november 1971, ontbrekend in de gedrukte Akte art. 162 — en één vastgesteld met afwijkingen van dat concept door de Geref. Synode van 1973 - art. 169), is opnieuw voorwerp van bespreking geweest. Op hun vraag naar de motieven die tot verandering van het concept hadden geleid, kregen zij pas op 5 juli 1974 antwoord, te laat om hun standpunt daarover te bepalen voor de vorige synode. Ook al was het antwoord niet in alle opzichten bevredigend, uw deputaten meenden ermee akkoord te kunnen gaan, behalve op één naar hun mening zeer belangrijk punt. In een nieuw artikel 11 had nl. die Geref. Synode het volgende bepaald: „Daar word wedersyds aanvaar dat die bedienaars van die Woord met hulle gesinne lidmate is en bly van hulle respektiewelike sendende kerke in Nederland. Daar word egter ooreengekom dat genoemde bedienaars van die Woord en hulle gesinne hulle vrywillig onder die toesig plaas van die plaaslike kerk waar hulle woonplek is. Hulle deel dan ook in die voorregte hieraan verbonde.” De ontvangen toelichting stelde tot tweemaal toe met „ondubbelsinnige duidelikeheid” dat met „plaaslike kerk” in art. 11 was bedoeld die plaaslike „Afrikaanssprekende” kerk. Hiertegen hadden uw deputaten ernstig bezwaar, daar dit immers impliceerde, dat de zendingsswerkers zich niet onder het toezicht van de Vendakerk die mede door hun dienst werd en wordt vergaderd, mochten plaatsen. Dit achtten uw deputaten geheel in strijd met Schrift en belijdenis en onaanvaardbaar. Zowel schriftelijk als via een delegatie hebben zij deze zaak met die sendingdeputate opgenomen. Hoewel niet zonder tegenspraak bleken die sendingdeputate in te stemmen met de ingebrachte bezwaren, dat de eenheid in Christus op een discriminerende wijze geloofd werd, wanneer de zendingsswerkers gedwongen worden lid te worden van een blanke kerk (voor verreweg de meesten h.l. de kerk van Louis Trichardt, een 75 km van Sibasa gelegen met voorbijgaan van de plaatselijke Venda Geref. Kerk). Overeengekomen werd in art. 11 te lezen „één van die plaaslike kerke”. Ofschoon in eerste instantie door de generale synode aanvaard, kwam er kort daarop oppositie tegen het besluit die merkwaardigerwijs leidde tot verwijzing naar de synodale commissie voor zendingssaken. Het bleek te gaan om de grond voor het genomen besluit die in het commissierapport luidde: „Die Synode keur dit goed op grond van het feit dat alle plaaslike kerke geelyk is.” De commissie formuleerde een nieuwe grond, nl. „Die Synode keur dit goed op grond van die besondere sendingssituasie in Vandaland.” Zonder discussie gaf toen de synode daaraan haar fiat.
- 5.1.3. In aanmerking nemende dat de „Inskakeling” van de Geref. Vendakerk deze zaak opnieuw aan de orde zal stellen, stellen deputaten u voor het besluit van de synode van 1971/2 betreffende de toen aangeboden Akte van samewerking (zie Acta biz. 300) te casseren en het volgende concept vast te stellen als „Akte van samewerking”:
- Die kerkeraad van die Gereformeerde Kerk Louis Trichardt en die kuratorium van die Hammanskraalse Teologiese Skool, handelende deur en in samewerking met die sendingdeputate van die Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika en die Christelike Gereformeerde Kerken in Nederland verteenwoordig deur hul deputate vir buitelandse sending, wat handel in samewerking met die kerkrade van die Christelike Gereformeerde Kerken te Hilversum-Centrum, Rotterdam-Centrum ens. en die konferensie van Nederlandse sendingsswerkers in Suid-Afrika in elke saak volgens die reg en belang van die betrokke instansies, gaan die volgende ooreenkoms aan L.A.V. die sendingsswerk van lg. kerke in Suid-Afrika.
- Art. 1. Hierdie ooreenkoms betref:
- 1.1. die sendingsterrein „Sibasa” (volgens „Akte van samewerking tussen die Geref. Kerke Pretoria-Oos en -Brooklyn en die Christelike Gereformeerde Kerken in Nederland”, op 13 Desember 1960, aan die Christelike Gereformeerde Kerken as sendinggebied oorgedra);
 - 1.2. die Iyani Bybelskool te Sibasa;
 - 1.3. die Teologiese Skool te Hammanskraal;
 - 1.4. die Siloam hospitaal.
- Art. 2. Die Geref. Kerk in Suid-Afrika verteenwoordig deur die sendingdeputate van die Nasionale Synode tree, waar nodig, by die owerheid in vir die Chr. Geref. Kerken ten opsigte van die terrein en die personeel, terwyl laasgenoemde onderneem om nie in stryd te handel met hierdie verantwoordelike van die Gereformeerde Kerk nie.
- Art. 3. Die Geref. Kerk in Suid-Afrika stel genoemde terrein (art. 1. sub a) aan die

- Chr. Geref. Kerken ter beskikking in die sin dat die sendende kerk al die verantwoordelijkheid vir die sendingwerk aldaar afgee, met dien verstande dat:
- 3.1. die kerke as saamwerkende kerke ooreenkom dat slegs die Chr. Geref. Kerken in Nederland daar sal werk;
 - 3.2. wanneer die Chr. Geref. Kerken nie meer volgens hierdie ooreenkoms daarmee kan of wil voortgaan nie, hulle die sendingdeputate van die Nasionale Sinode daarvan in kennis, waardeur hierdie terreine onmiddellik terugval aan die verantwoordelike sendende instansies van die Geref. Kerk in Suid-Afrika sonder enige kompensatieverplichting.
 - 3.3. Die terrein is soos volg begrens: Noord: Limpopovier, aan die oostekant die Kruger-wildtuin en aan die suidekant die Levuvhuvier. Aan die westekant volg dit die westelike grens van die Lwamondolokasie, vanwaar dit noord gaan over die Thatne-Vondo-bosbougebied, sodat die Natondoniwoon-gebied in die gebied van die Gereformeerde Kerk val en die woongebiede ten ooste daarvan in die gebied van die Chr. Geref. Kerken. Verder noord volg dit die westelike grens van die gebied van kaptein Rambuda tot aan die Nwanedrivier, van waar dit die loop van hierdie rivier volg by die samevloeiing daarvan met die Limpopo. Die gebiede van die kaptein Rambuda wat bo-op die berg langs die pad vanaf Khakhu tot by Guyuni lê, val egter binne die terrein van die Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika, en vorm 'n inham in die gebied van die Chr. Geref. Kerken omdat dit vanaf Siloam makliker bereikbaar is. Hierdie grense kan in die toekomst deur betrokke partye na wedyersyds oorleg gewysig word.
 - 3.4. Indien die Gereformeerde Kerk Louis Trichardt ná advies van die klassis meedeel dat hy nie verder die taak van sendende kerk in genoemde gebied kan uitvoer nie, aanvaar die Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika deur middel van die sendingdeputate van die Nasionale Sinode die verantwoordelijkheid daarvoor tot dat 'n ander sendende kerk Louis Trichardt kan vervang.
 - 3.5. Ingeval van verandering van sendende kerk stel die sendingdeputate van die Nasionale Sinode van die Geref. Kerk in Suid-Afrika en die deputate vir buitenlandse sending van die Algemene Sinode van die Chr. Geref. Kerken mekaar wedyersyds daarvan in kennis.
- Art. 4. Die Chr. Geref. Kerken stel in hierdie gebied 'n Bybelskool daar vir die opvoeding van helpers en vir gemeentepopbou, en die Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika benoem een lid op die beheerraad daarvan.
- Art. 5. Die Chr. Geref. Kerken in Nederland is bereid om, indien dit vir hulle moontlik is, desgewens 'n dosent beskikbaar te stel vir die Hammanskraalse Teologiese Skool.
- Art. 6. Die Chr. Geref. Kerken verbind hem om alle medewerking wat moontlik is te verleen in die kerk se aandeel aan die Siloam Hospitaal soos personeelvoorsiening, Woordverkondiging en barmhartigheidsdienste. (Het tweede lid van dit artikel dat die hospitaalaad van die Siloam Sending-hospitaal betref kan deur die nasionalisasie van het ziekenhuis vervallen).
- Art. 7. Albei partye in die ooreenkoms ag hulle in sendingbeleid en metodes gebonde aan die beginsels van Skrif, Belydenis en Kerkorde soos dit deur die Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika en die Chr. Geref. Kerken in Nederland aanvaar is. Alle sinodale besluite rakende sendingorde en -beleid word deur die beide partye onder mekaar se aandag gebring.
- Art. 8. Gemeentes wat gestig word ten gevolge van die sendingwerk van die Chr. Geref. Kerken in Suid-Afrika, word gestig binne die kerkverband van die Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika.
- Art. 9. Die sendingwerkers van die Chr. Geref. Kerken tree in hulle gebied (soos beskryf in art. 3.3.) selfstandig op, met verantwoording aan hulle sendende kerke wat finansiële ten volle vir hulle verantwoordelik is: in gevalle van gemeenskaplike finansiering sal 'n nadere ooreenkoms getref word.
- Art. 10. Die sendingdeputate van die Chr. Geref. Kerken in Nederland wys die konferensie van sendingwerkers aan, om, indien nodig oorleg te pleeg met die sendingdeputate van die Geref. Kerk in Suid-Afrika of 'n instansie wat deur genoemde deputate daarvoor aangewys is, en andere instansies wat daarby betrokke is, oor alle sake wat in verband met die samewerking mag voorkom.
- Art. 11.1. Daar word wedyersyds aanvaar dat die bedienaars van die Woord met hulle gesinne lidmate is en bly van hulle respektiewelike sendende kerke in Nederland. Daar word egter ooreengekom dat genoemde bedienaars van die Woord en hulle gesinne hulle vrywillig onder toesig plaas van één van die plaaslike Gereformeerde Kerke waar hul woonplek is. Hulle deel dan ook aan die voorregte hiervan verbonde.
- 11.2. Die sendingarbeiders van die Chr. Geref. Kerken, wat nie onder die groep in 11.1 genoem, val nie, word met die oog op die geestelike versorging en toesig lidmate van een van die plaaslike Gereformeerde Kerke waar hulle woon.
- 11.3. In die geval van sensuur (of oortreding wat volgens die plaaslike kerk sensuabel is) pleeg genoemde kerkraad oorleg met die betrokke sendende kerk in Nederland.

- 11.4. Van die Chr. Geref. gemeentes wat predikante of andere sendingarbeiders na Venda stuur, word verwag dat hulle die kerkrade van die plaaslike kerke vroegtijdig van sodanige uitsending in kennis stel.
- Art. 12. Die sendinginstansies van die Geref. Kerk in Suid-Afrika is bereid om aan die sendingwerkers van die Chr. Geref. Kerken in Nederland in alle sendingsake advies te gee, en om in geval van noodtoestande soos ziekte, sterfgevallen of oorlog waarby direkte hulp uit Nederland nie moontlik is nie, na vermoë hulp te verleen.
- Art. 13. Wysigings van die ooreenkoms kan gemaak word met instemming van die betrokke partye.
- Art. 14. In gevalle waarin hierdie ooreenkoms nie voorsien nie, beslis die onderskeie partye na oorlegpleging onder verantwoordelijkheid aan hulle onderskeie sinodes.
- Art. 15. Hierdie ooreenkoms wat die Akte van Samewerking van 13 Desember 1950 vervang, tree in werking sodra dit deur alle betrokke partye goedgekeur is.
- 5.1.4. Deputaten merken hierby op, dat artikel 11.2. soos dit artikel hierboven is weergegeven, afwilt van die tekst in die Handellinge van die synode van die Geref. Kerk in Suid-Afrika is vernied (Handellinge van die 38ste Sinode blz. 435 en idem 39ste Sinode blz. 156). Laatstgenoemde Handellinge spreken nog over „die plaaslike kerk“ in plaats van „een van die plaaslike Gereformeerde Kerke“ (d.w.s. Afrikaans of Venda). Dit zou betekenen, dat zendingwerkers die niet predikant zijn, volgens de gegeven interpretatie lid zouden moeten zijn van de Afrikaans sprekende kerk en niet van de Vendakerk. Daar deputaten pas onlangs de beschikking kregen over deze Handellinge, hebben zij hierover nog geen contact kunnen opnemen met die sendingdeputate. Uitgaande van het feit dat bij de onderhandelingen met die sendingdeputate — evenzeer als ter synode — nooit in dit opzicht een verschil is gemaakt tussen predikanten en niet-predikanten, menen uw deputaten, dat waarschijnlijk per abuis in die Handellinge wel een verschil is gemaakt. Daarom stellen zij u voor art. 11.2. vast te stellen overeenkomstig de bedoeling die bij alle overleg met die Geref. Kerk in Suid-Afrika voorop stond en door die Geref. Kerk werd gehonoreerd in art. 11.1., zoals boven is weergegeven, en hun op te dragen die sendingdeputate hiervan in kennis te stellen.
- 5.2. Mutaties
- Gedurende die verslagperiode hebben zich enige mutaties voorgedaan wat de personele inzet betreft: ds. M. Rebel nam een beroep aan van the Free Reformed Church van St. Thomas en dr. J. A. van Rooy werd benoemd tot hoogleraar aan de Theol. School van Hammanskraal.
- 5.2.1. November 1974 ontvingen deputaten bericht, dat ds. M. Rebel het beroep van de kerk van St. Thomas had aangenomen om als missionair predikant van the Free Reformed Church te arbeiden onder de Ndebele's in de omgeving van Groblersdal. Op 1 mei 1975 nam ds. Rebel afscheid van zijn zending kerk Rotterdam-Centrum. Stemt het enerzijds tot grote dankbaarheid, dat the Free Reformed Church of North America in ds. Rebel een eigen missionair dienaar des Woords heeft ontvangen om op een eigen zendingsterrein in te zetten — reeds vele jaren draagt deze zusterkerk bij voor de honorering van de predikant van de Vengemeente Mutale —, anderzijds betreuren deputaten het, dat ds. Rebel hierdoor wordt onttrokken aan de Vendazending, die hij sinds 1962 zo voortreffelijk heeft gediend. Het feit dat het vertrek van ds. Rebel plaats vond, toen dr. Kruger nog maar ternauwernood was ingewerkt en de inwerkperiode van ds. Affourtit nog niet eens was begonnen, accentueerde deze onttrekking. Met grote dankbaarheid denken kerkraad en deputaten aan al het werk dat ds. Rebel gedurende twaalfeneenhalf jaar met ijver en accuratesse heeft gedaan voor de zending en — voor zover mensen dat kunnen constateren — niet zonder zegen.
- 5.2.2. Had dr. J. A. van Rooy reeds sinds april 1973 voor verreweg het grootste deel van zijn tijd niet meer met het directe zendingwerk te maken, doordat hij zich bijna geheel wijdde aan de hervertaling van de Bijbel in de Vendataal — op zich zelf een zeer essentiële zendingstaak —, gedurende de verslagperiode ontving hij (voor de tweede keer) een benoeming tot hoogleraar aan de Theol. School van Hammanskraal. Deze benoeming („beroep“ in die Geref. Kerk) werd door hem aanvaard. Gelet op het feit dat hij praktisch reeds „voltijdig“ met de Bijbelvertaling bezig was, betekende zijn vertrek in directe zin geen vermindering van werkrachten in zendingdienst, maar indirect wel, omdat de band met zijn zending kerk Hoozevee en derhalve met de Chr. Geref. Kerken werd losgemaakt. Graag hadden zowel deputaten en Hoozevee als dr. Van Rooy zelf deze band behouden, maar de aanvaarding van het „beroep“ tot hoogleraar volgens de kerkelijke bepalingen van die Geref. Kerk maakte dat niet mogelijk. Ook al zal het werk voor de Bijbelvertaling ten gevolge van deze benoeming enigszins vertraagd worden, dr. Van Rooy blijft zich ook in Hammanskraal in dienst van het Evangelie stellen, mede ten behoeve van het Vendavolk. Zijn warme liefde voor het zendingwerk in het algemeen en voor de Vendazending in het bijzonder is van stimulerende betekenis geweest voor het destijds kiezen van dit terrein als tweede zendingsterrein, alsmede — toen hij rechtstreeks in relatie met de Chr. Geref. Kerken trad — voor de ontwikkeling van het werk zelf. Met grote dankbaarheid wordt gedacht aan al het werk dat hij tot 1 oktober 1975 voor de zending en met name voor de Bijbelschool „Iyani“ heeft verricht.

5.3. Voortgang van het werk

- 5.3.1. Uiterst aard maakte de afgehele „aflossing van de wacht“ in betrekkelijk korte tijd een nieuwe oriëntatie onvermijdbaar voor hen die achterbleven, juist met het oog op de voortgang van het werk. Zowel dr. Kruger, die het werk van dr. Van Rooy overnam, als ds. Affourtit, die als tweede terreinzending was uitgezonden, maar meteen als eerste moest fungeren, hebben zich met volle inzet gegeven voor de voortzetting van en voor de oriëntatie omtrent het werk. Sommige delen van het werk konden niet zonder meer worden voortgezet, bijv. de opleiding van helpers aan de Bijbelschool (die een diepgaande kennis van volk, taal en cultuur vereist, waarover zij als „nieuwelingen“ nog niet beschikten). Andere delen eisten nieuwe bezinning, bijv. het werk op de posten — ruim veertig — bij een teruglopend aantal helpers en bij hier en daar een toenemende activiteit van de gemeente, die ten eerste toe te juichen is in het kader van de sterker wordende zelfstandigheid van de Vendagemeente van Mutale.
- 5.3.2. Uw deputaten hadden goede hoop, dat de bedoelde oriëntatie zou leiden tot versterkte voortgang van het werk, tot nieuwe impulsen die het zendingswerk ten goede zouden komen. Zonder te willen stellen dat de onvermijdelijke heroriëntatie onvruchtbaar is geweest — met grote ernst en toewijding gaven beide missionaire predikanten zich aan deze taak in een goed op gang komende samenwerking met de Vendakerk —, hebben deputaten toch met droefheid moeten constateren, dat het „samenstel“, de samenwerking tussen alle werkers in Zuid-Afrika dermate werd gefrustreerd, dat maatregelen noodzakelijk bleken om niet heel het werk in gevaar te brengen. Deze zijn momenteel in voorbereiding.
- 5.3.3. In de situatie die sub 5.3.2. wordt aangegeven, is de vraag of een derde missionaire dienaar des Woords moet worden uitgezonden (tweede terreinzending), dan wel of een tweede Vendapredikant beroepen zou moeten worden, enigermate op de achtergrond geraakt. Bovendien werd de kerk van Mutale vacant door het vertrek van ds. S. M. Muger in november '75, zodat — in geval de voorkeur uitging naar twee Vendapredikanten — er een dubbele vacature te vervullen zou zijn, terwijl er momenteel in feite te weinig predikanten beroepbaar zijn. De komst van ds. T. E. Ntshlangani ter vervulling van de vacature-ds. Muger mag in deze situatie met dankbaarheid vermeld worden. Voorzichtheden overheerst de gedachte, dat de uitzending van een derde missionaire dienaar des Woords tot versterkte „afbouw“ van het werk minder urgent is geworden.
- 5.3.4. Bij de nieuwe oriëntatie werd overeengekomen, dat er periodieke wisseling van werkzaamheden zou zijn: de een zou zich een periode aan het terreinwerk geven, de ander aan de Bijbelschool „lyani“. In dit kader heeft dr. M. A. Kruger zich vooral bezig gehouden met het terreinwerk. De ernst, toewijding en inzet van dr. Kruger staan buiten alle twijfel. Op verschillende posten werd onder zijn leiding met enthousiasme gewerkt. Zegeningen en teleurstellingen wisselen elkaar hierbij af. Tijdens de vacante periode van de Mutale-gemeente — die zich uitstrekt over een gebied van een paar Hollandse provincies — heeft dr. Kruger naar vermogen de kerkraad van Mutale bijgestaan.
- 5.3.5. Op 31 januari 1975 werd ds. C. D. Affourtit te Leiden uitgezonden voor de zendingsdienst in Zuid-Afrika. Na afsluiting van de vooropleiding bij prof. Van der Merwe en Bosch arriveerde ds. Affourtit met de zijnen in mei '75 te Sibasa. Uiterst aard had er toen al een voorlopige kennismaking — met intree in de Mutale-gemeente op 9 maart 1975 — plaatsgevonden. Prof. Van Rooy was bereid in een soort „ulpan“ (intensieve taals studie zoals in Israël gebruikelijk is) de Vendalese taal aan alle zendingswerkers te onderwijzen. Hieraan heeft het echtpaar Affourtit dankbaar gebruik gemaakt en — zoals bij het laatste werkbezoek bleek — niet zonder vrucht! In het kader van de heroriëntatie heeft ds. Affourtit zich vooral bezig gehouden met de Bijbelschool. Deze Bijbelschool, die aanvankelijk vooral was opgezet om helpers op te leiden, krijgt in het raam van de toenemende zelfstandigheid van de Venda-kerk steeds meer te maken met de opbouw van het gemeentelijk leven. Er worden allerlei cursussen gegeven, conferenties belegd voor steeds wisselende groepen ambtsdragers, vrouwen, jonge mensen, onderwijzers enz. enz. ter voorlichting en ter versterking van het geestelijke en kerkelijke leven met soms verrassende resultaten. Ook al ligt het hoofdaccent niet meer op de opleiding van helpers, zo lang de zending werkt, zal de dienst van „betrouwbare helpers“ niet gemist kunnen worden; momenteel is er één in opleiding. Deputaten hebben de indruk, dat ds. Affourtit zich op een voortreffelijke wijze heeft ingewerkt.
- 5.3.6. In dit verband mag niet onvermeld blijven het werk dat br. A. Schouwstra verricht ten behoeve van de administratie van het zendingswerk. De voortgaande ontwikkeling van het werk betekende langzamerhand een overbelasting van de administratieve dienst, te meer daar br. Schouwstra ook de leiding van de zendingsboekhandel „Mbeu“ heeft. Het bleek noodzakelijk een verregaande reorganisatie door te voeren, waardoor, als de plannen gelukken, br. Schouwstra naar eigen wens zich geheel aan de zendingsadministratie annex de Bijbelschool zal kunnen geven.
- 5.4. De opleiding van Bantoe-predikanten
Aan de opleiding van predikanten o.a. voor de Geref. Vendakerk heeft prof. dr. L. Floor zich ook gedurende de verslagperiode met grote bezieling gegeven. Momenteel studeren er aan de Theologische School van Hammanskraal bijna veertig studenten, waaronder ook enkele Venda's. Er is een goede relatie met de Universiteit van Potchefstroom, zodat de eerste afgestudeerden van Hammanskraal reeds aan deze universiteit hun

theologische graden hebben behaald. Onlangs bezochten theologische studenten van beide richtingen in een gemeenschappelijke „zendingsexcursie“ Sibasa om kennis te maken met het zendingswerk dat daar wordt verricht. Uit allerlei publikaties blijkt, dat prof. Floor actief met het zendingswerk meeleeft (trouwen ook in de praktijk). Zo verscheen een bundel preekstudies „as 'n hulpmiddel vir hulle wat Sondag aan Sondag uitgaan om die Evangelie op die sendingveld uit te dra“.

5.5. Het vrouwenwerk

Dank zij de reeds eerder genoemde actie van de Vrouwenbond „Voor vrouwen in de verte“ was het financieel mogelijk eind augustus 1975 mej. Mary Overduin te benoemen tot „vrouwenwerkster“. Mej. Overduin werkte reeds voor de zending van the Free Reformed Church of North America in Zuid-Afrika. Deze zending was bereid haar voor het vrouwenwerk in Vendale af te staan voor een periode van minstens drie jaar. Een lang gekoesterde wens een speciale kracht in te zetten voor het werk onder vrouwen — in het kader van de bekende „trekwerk“ zeer belangrijk — ging in vervulling. Officieus reeds op 1 maart 1975 met haar werk begonnen, heeft mej. Overduin het werk onder de Venda-vrouwen, dat voor zover het hun mogelijk was, tot dusver door de vrouwen van de zendingswerkers werd verricht, uitgebouwd en van meet af aan zo gericht dat dit werk op den duur door de Venda-vrouwen zelf kan worden overgenomen en voortgezet. Voor zover dit nu reeds te overzien is, zal overdracht aan het eind van de huidige werkperiode (eind '78) nog niet mogelijk zijn. In principe is de Vrouwenbond bereid ook ten behoeve van het werk van mej. Overduin bij te dragen voor een tweede werkperiode. De wijze waarop mej. Overduin zich van haar taak kwijt, wordt zowel door de kerkraad van Mutale als door deputaten ten eerste gewaardeerd.

5.6. Medische dienst

- 5.6.1. De zendingsartsen E. Helms, A. J. Helms-ter Weel, G. Wubs en C. van 't Spijker hebben zich ook gedurende deze verslagperiode weer volledig ingezet in de dienst van de barmhartige Hogepriester ten behoeve van het Vendavolk. Dr. Wubs repatriëerde eind '76; ruim vijftien jaar heeft hij met toewijding in het zendingsziekenhuis Siloam mogen werken. Van hem evenzeer als van alle andere zendingsartsen die in Siloam werken, kan getuigd worden, dat en zending en arts de volle klemtoon krijgen. Allen weten zich missionair gemotiveerd.
- 5.6.2. Juist daarom was de nationalisatie die de Zuidafrikaanse regering in het kader van de thuisland-politiek doorvoerde, voor hen geen formele kwestie. Toen deze nationalisatie werd aangekondigd, is zowel door henzelf als door deputaten overleg gepleegd met die sendingdeputate van die Geref. Kerk in Zuid-Afrika, die sendingkommissie en die hospitaalaad van die Geref. Kerk van Louis Trichardt, omdat de positie van de zendingsartsen hierbij in het geding kwam, alsmede de investeringen die door de zending in Siloam zijn gedaan in geval er schadeloosstelling zou worden gegeven. Wat het laatste betreft, werd overeengekomen, dat eventuele schadeloosstelling integraal zal worden doorbetaald. De zendingsartsen kunnen op privé-basis in dienst van de Zuidafrikaanse overheid treden om t.z.t. ter beschikking van het Venda-departement voor gezondheidszorg gesteld te worden. Het bleek niet mogelijk hun relatie met de zending officieel in het contract te verwerken.
- 5.6.3. Tot de gevolgen van deze nationalisatie behoort niet alleen het recht dat de overheid zich voorbehoudt de artsen naar andere ziekenhuizen over te plaatsen, maar ook de verslechtering van de pensioenvoorziening, daar de artsen Helms en Van 't Spijker geen Zuidafrikaanse staatsburger zijn. Wat het missionaire aspect van hun werk betreft, wordt hun niets in de weg gelegd. Wel was het voor hen en voor deputaten een belangrijke vraag, of een en ander ook betekenis zou hebben voor hun relatie met de zending. Deputaten zijn van oordeel, dat de nationalisatie met name de relatie tussen de staat en die Geref. Kerk in Zuid-Afrika raakt; de relatie tussen Siloam en de zending is steeds voornamelijk van personele aard geweest. Daar het niet mogelijk blijkt officieel tot een soort „partnership“ te komen tussen departement en deputaten, blijft er in feite alleen de personele relatie over, die geen aflopende zaak behoeft te zijn, zolang de artsen die voor alles als christen-arts werkzaam willen zijn, in deze lijn kunnen en mogen werken. Van hun kant hebben deputaten hun hierbij volledige steun toegezegd om als christen-arts te kunnen blijven werken. Daar de nationalisatie de relatie niet wezenlijk aantast, zijn deputaten bereid hun bemiddeling te blijven verlenen voor de beschikbaarstelling van artsen voor Siloam, althans zolang deze in de aangegeven lijn kunnen en mogen werken. Dit is door de repatriëring van dr. Wubs urgent geworden.

5.7. Lectoraatsdienst

- 5.7.1. De enorme ontwikkeling van het onderwijs in Vendale heeft tot gevolg gehad, dat verreweg het grootste deel van de jongere generatie onderwijs geniet. Dat betekent, dat de behoefte aan lectuur ook enorm is toegenomen. De stichting van de zendingsboekwinkel is destijds een gelukkige greep geweest, omdat de lectuurvoorziening nu niet alleen door commerciële factoren wordt bepaald, maar ook door ethische — hoe zwaarlijk een verantwoorde opzet en bedrijfsvoering ook dient te zijn. Terwijl de omzet voor het grootste deel uit schoolboeken enz. bestaat, ligt christelijke lectuur ter inzage en is deze voor ieder verkrijgbaar (op de dependance van de zendingsboekhandel bij het Siloam-ziekenhuis luidt het opschrift: „De akker is de wereld. Het zaad is het Woord van God“ naar de naam „Mbeu“, d.i. „zaad“, die aan de boekwinkel is gegeven). Behalve de verspreiding van verantwoorde lectuur is ook de uitgave ervan van eminent

belang. Gedurende de verslagperiode kwam de gedachte op aan een boekhandel en drukkerij en uitgeverij te verbinden. Als enige boekhandel in Vandaland en als enige drukkerij/uitgeverij zou „Mbeu“ een grote rol kunnen spelen bij de lectuurvoorziening van Vandaland, ook missionair van onoverzienbare waarde om het „zaad“ van het Woord te zaaien!

- 5.7.2. De besprekingen omtrent deze plannen — contact was gezocht met de deputaten voor hulpverlening om de uitbreiding van „Mbeu“ als een hulpverleningsproject aan te merken — werden doorkruist door de brand van 20 juni 1976. Tijdens de onlustenperiode die Zuid-Afrika in juni '76 doormaakte, werd in Sibasa de zendingsboekwinkel in brand gestoken. Of er verband bestaat met de onlusten die kort daarvoor in Soweto bij Johannesburg woedden, is nooit duidelijk geworden. Wel is het duidelijk, dat Vandaland niet buiten de stroom van het Zuidafrikaans gebeuren staat. De vraag of herbouw verantwoord zou zijn, is zowel door de beheerraad van „Mbeu“ — waarin ook de kerkeeraad van Mutale vertegenwoordigd is — als ook door de conferentie van zendingswerkers en deputaten positief beantwoord. Poogde de verzekeringsmaatschappij aanvankelijk de plicht tot schadevergoeding te ontkennen, volgens de laatste ontvangen berichten is de maatschappij bereid tot een nader te bepalen bedrag de geleden schade te vergoeden; onderhandelingen omtrent de hoogte van het bedrag zijn gaande. Een noodwinkel is intussen gesticht.

- 5.7.3. Het ligt voor de hand om de uitbreiding met drukkerij annex uitgeverij te combineren voor zover nodig en mogelijk met de herbouw van de boekwinkel. In afwachting van de uitgewerkte plannen besluten deputaten ter financiering van het een en ander aan de kerken een extra bijdrage te vragen, opdat de reserves niet te veel zullen worden aangetast. In verband met het „gouden jubileum“ waarover in 4.1.4. is gesproken, hebben zij voorgesteld op zondag 18 september a.s. een extra collecte te houden.

- 5.7.4. Niet onvermeld mag blijven, dat „Mbeu“ dank zij de grote inzet, eerst van br. Heslinga en na diens pensionering van br. Schouwstra, bijna geheel zelfsupporting is geworden (voorzien van outillage en startkapitaal mag dat ook van een uitgebreid „Mbeu“ verwacht worden). Voor laatstgenoemde betekende deze inzet tenslotte juist een overbelasting dat reorganisatie nodig was (zie 5.3.6.). Gepoogd wordt in Zuid-Afrika een zo mogelijk vakbekwame kracht aan te trekken, die de Mbeu-taak kan overnemen; inschakeling van een Venda-kracht zal daarbij van meet af aan voor ogen staan.

6. Thuisfront

6.1. Propaganda

- 6.1.1. Gelet op hun hoge leeftijd en hun gezondheidstoestand is het de beide „pioniers“, ds. A. Bikker en ds. M. Geleijne, niet steeds meer mogelijk uitnodigingen voor spreekbeurten te aanvaarden, hoe zeer hun hart hen ook drijft van het zendingswerk te getuigen. Met dankbaarheid mag gewag worden gemaakt van de grote toewijding om de zendingsgedachte en de zendingsliefde in de gemeenten ingang te doen vinden.

- 6.1.2. Gerepatrieerde zendingswerkers als ds. H. P. Brandsma, ds. W. van Heest en dr. G. Wubs worden veelvuldig door de gemeenten benaderd om voorlichting te geven. Deputaten waarderen zeer, dat zij, voor zover hun nieuwe werk het hun toelaat, meewerken om de gemeenten te activeren.

- 6.1.3. Dat ook de zendingswerkers die met verlof zijn, zich niet onbetuigd laten, wanneer het gaat om op zondagsdagen en -avonden over hun werk te vertellen, behoeft geen betoog.

- 6.1.4. Niet alleen voor archiveren maar ook voor propaganda-doelstellingen is een begin gemaakt met het verzamelen van foto- en filmmateriaal. Een commissie onder leiding van deputaat Kreuzen houdt zich daarmee bezig. Binnenkort hoopt de commissie een film- en dia-serie beschikbaar te kunnen stellen voor catechisaties enz.

6.2. Zendingblad en -kalender

- 6.2.1. In het kader van het „verspreidingsstelsel“ wordt het zendingblad „Uw Koninkrijk Kome“ de laatste jaren in een oplage van ruim 10.000 exemplaren verspreid. Tengevolge van de sterk gestegen druk- en verzendkosten zagen deputaten zich genooddacht de verschijningsfrequentie te verminderen; gestreefd wordt naar acht nummers per jaar. Telkens weer blijkt hoe met name de publikaties van de zendingswerkers zelf op hoge prijs worden gesteld.

- 6.2.2. De zendingkalender werd in de verslagperiode elk jaar uitgegeven in een oplage van 12.000 exemplaren en praktisch steeds uitverkocht. Dat ook hier de zendingswerkers voorrang hebben inzake foto's plus toelichtingen, spreekt vanzelf.

6.3. Zendingssuitgaven

- 6.3.1. Hoewel in het rapport aan de vorige synode kon worden vermeld dat de kopie voor het boek dat in samenwerking met het Ds. Janssen-fonds zou worden uitgegeven over het zendingswerk in Vandaland, reeds bij de drukker was, heeft het tot de jaarwisseling '75/76 geduurd voor het boek „Zending in Vandaland“ voor verzending gereed was. In vijftien hoofdstukken worden allerlei facetten van het zendingswerk in Vandaland belicht. Uitgezonderd een denigrerende recensie in „Wereld en zending“ (5de jrg. blz. 303: „familiegeest: men is als weldoeners onder elkaar, vertelt staaltjes van ontmoet onbegrip, maar met een oneindig goed hart en een vertederde glimlach.“) waren de recensies over het algemeen gunstig.

- 6.3.2. Informatie over het zendingswerk wordt ook beoogd met de uitgave van een geschriftje „Onze zending“, een overdruk van een UKK-nummer in een speciaal „jasje“ gestoken.

Het wordt op zendingssamenkomsten, gemeentevergaderingen, bondsdagen enz. gratis verspreid, alsmede op scholen die daarop prijs stellen. Een exemplaar van „Onze zending“ wordt aan de synode aangeboden.

- 6.3.3. De laatste zendingssuitgave waarop uw aandacht wordt gevestigd, is de grammofoonplaat „Maak van ons leven een basun“, die in 1975 uitkwam ten bate van de zending met zang van zangverenigingen van Hilversum en Amsterdam-NW.

7. Financiën

- 7.1. Wat de financiële gang van zaken betreft, kan het volgende worden gerapporteerd:

7.1.1. Balansen per 31 december

	1974	1975	1976
Vastgelegde middelen	/ 197.522,—	/ 297.036,40	/ 346.713,—
Viottende middelen	88.263,39	/ 158.814,33	213.382,69
Liquide middelen	510.163,03	362.427,50	449.878,43
	/ 795.948,42	/ 818.278,23	/ 1.009.974,12
Vermogen	/ 372.851,06	/ 518.766,04	/ 522.376,09
Reserve nieuw terrein	—,—	—,—	264.265,13
Bestemmingsrekeningen	314.541,97	209.002,24	114.890,54
Reserve verlofkosten	54.450,—	41.450,—	58.000,—
Vooruitontvangen of verschuldigd	54.105,40	49.059,95	50.442,36
	/ 795.948,42	/ 818.278,23	/ 1.009.974,12

7.1.2. Financieel overzicht over de jaren

	1974	1975	1976
Ontvangsten:			
Collecten/omslagen	/ 197.335,22	/ 242.068,71	/ 296.635,06
Busjes	75.315,62	77.349,51	84.597,19
Zendingscommissies	51.525,38	47.312,59	86.339,02
Zendingsavonden	13.435,50	13.634,45	7.979,58
Zendingsdagen	33.243,77	47.850,26	62.314,01
Scholen	23.800,71	23.979,30	16.621,70
Giften en legaten	146.298,82	202.776,87	187.521,27
Medische dienst	19.275,—	37.002,10	36.006,07
Interest	36.318,10	31.581,08	29.339,46
Diverse activiteiten	18.512,82	13.482,13	15.919,53
	/ 615.060,94	/ 737.037,—	/ 835.272,89

Uitgaven:

Indonesië:

Salarissen (incl. soc. l. excl. Vr. i. d. V.)	/ 110.372,70	/ 85.876,45	/ 64.808,38
Subsidie GTM	83.884,90	85.784,03	62.562,70
Medische dienst	11.000,31	14.096,39	14.508,48
Verlofkosten	9.008,95	11.010,84	5.900,—
Overige uitgaven	16.469,39	15.470,37	17.186,83
	/ 231.634,25	/ 212.218,08	/ 184.566,39

Afrika:

Salarissen (incl. soc. l. excl. ZBG en Vr. i. d. V.)	/ 119.241,69	/ 129.228,05	/ 119.741,62
Terreinkosten (excl. ABCZ)	111.112,98	130.696,54	138.278,75
Verlofkosten	34.393,65	5.669,84	19.993,96
Overige uitgaven	11.205,35	35.457,67	8.269,60
	/ 275.953,67	/ 301.452,10	/ 286.283,93

Algemene kosten:

Onderhoud zendingshuis	/ 435,21	/ 207,06	/ 1.658,04
Expl. zendingshuis	9.881,46	10.658,47	11.419,34
Kantoorbenodigdheden	2.497,52	2.126,11	1.712,29
Porti/telefoon	3.461,46	5.204,49	2.030,11
Reis- en verblijfskosten	4.170,85	4.528,35	3.470,65
Representatiekosten	630,—	1.299,05	620,—
Bibliotheek/literatuur	1.105,95	716,47	638,20
Propagandakosten	4.018,42	4.226,97	7.188,45
Accountantskosten	2.900,—	1.400,—	1.400,—
Administratiekosten	2.089,08	2.049,—	2.192,81
Vergaderkosten	6.883,55	5.842,34	5.512,34
Diversen	779,91	332,48	303,82
Salarissen (incl. soc. l.)	49.880,59	57.322,28	62.011,39
	/ 88.804,—	/ 95.914,74	/ 100.157,44

Totale uitgaven	/ 598.281,92	/ 609.584,92	/ 571.007,76
Gereserveerd	/ 18.779,02	/ 127.452,08	/ 264.265,13

Opgemerkt wordt dat genoemde reserveringen voor het aller grootste deel te danken (te wijten) zijn aan het feit dat er in de verslagperiode drie vacatures zijn ontstaan (ds. Rebel, ds. Van Heest en ds. Brandama).

7.1.3. Overzicht bestedingen Zend-Hulp-fonds:

Indonesië:	
Schoolgebouw	/ 25.000,—
Inventaris scholen	12.411,—
Kaderwerk	8.897,40
Praktijkcursus	7.068,10
Brug ziekenhuis	8.000,—
Wegverbetering	6.082,—
Winkel	17.521,50

	/ 85.000,—
Afrika:	
Uitbreiding boekwinkel Mbeu	/ 25.298,70
Uitbreiding Bijbelschool Iyani	28.577,60
Kerkbouw	38.512,15
Woonhuis A. Muhali (klerk)	5.308,—
Woonhuizen helpers	35.519,20
Verbouwing huis-Affourtit	10.369,45
Voertuigen	45.824,75

Van de totale opbrengst van de ZH-actie (voor de zending / 342.535) rest bijna / 70.000 ter besteding. De bijdrage voor de bibliotheek van de STT te Rantepao is beschikbaar gesteld, maar tot nu toe is geen rekening ter betaling aangeboden. Het huis voor de tweede terreinzending behoefde (nog) niet gebouwd te worden ten gevolge van het vertrek van ds. Rebel; de verbouwing van diens huis voor het gezin-Affourtit is met ZH-gelden gefinancierd.

7.1.4. Totaal werd ontvangen in de periode 1974-1976:

Volgens financieel overzicht	/ 2.187.370,83
Van fonds „Voor vrouwen in de verte“	121.903,44
Van commissie „Ontwikkelingshulp-Sassenheim“	5.000,—
Van actie „Zend Hulp“	342.535,32
Van Unie „School en Evangelie“	30.000,—
Van actie „10 x 10“ Apeldoorn	550,—
Van diverse acties	38.958,—

Totaal uitgegeven in de periode 1974-1976:

Indonesië:	
Volgens financieel overzicht	/ 628.418,72
Uit fonds „Voor vrouwen in de verte“	107.944,50
Uit actie Den Haag/Loosduinen	20.094,54
Uit actie „Sassenheim“	10.000,—
Uit ABCZ-fonds	3.350,—
Uit ZH-fonds	85.000,—
Uit actie „10 x 10“ Apeldoorn	587,50

	/ 855.395,26
Afrika:	
Volgens financieel overzicht:	/ 863.689,70
Uit fonds „Voor vrouwen in de verte“	85.248,12
Uit ABCZ-fonds	37.998,48
Uit ZH-fonds	189.409,85
Uit Unie „School en Evangelie“-bijdrage	5.000,—
Uit diverse acties	38.963,—

	/ 1.200.309,13
--	----------------

Algemene kosten:	
Volgens financieel overzicht	/ 284.766,18

Totaal generaal	/ 2.340.470,57
------------------------	----------------

7.2. Ten aanzien van de begrotingen voor 1977, 1978, 1979 en 1980 stellen deputaten u het volgende voor:

7.2.1. De begrotingen voor de jaren

Indonesië	1977	1978	1979	1980
Salarissen (incl. soc. l.)	/ 112.000,—	/ 127.700,—	/ 137.200,—	/ 148.400,—
Subsidie GTM	83.500,—	83.000,—	82.500,—	82.000,—
Medische dienst	13.500,—	13.000,—	12.500,—	12.000,—
Verlofkosten	5.500,—	9.000,—	9.000,—	9.000,—
Overige uitgaven	46.500,—	20.000,—	21.600,—	23.400,—

	/ 261.000,—	/ 252.700,—	/ 262.800,—	/ 274.800,—
--	-------------	-------------	-------------	-------------

Afrika:	/ 201.000,—	/ 206.700,—	/ 202.000,—	/ 214.500,—
Salarissen (incl. soc. l.)	/ 144.000,—	/ 151.300,—	/ 164.300,—	/ 178.200,—
Terreinkosten	166.000,—	201.000,—	217.000,—	235.000,—
Verlofkosten	20.000,—	27.000,—	27.000,—	27.000,—
Overige uitgaven	30.000,—	32.400,—	35.000,—	37.800,—

	/ 380.000,—	/ 411.700,—	/ 443.300,—	/ 478.000,—
--	-------------	-------------	-------------	-------------

Algemene kosten:				
Onderhoud zendingshuis	/ 2.000,—	/ 2.000,—	/ 2.000,—	/ 2.000,—
Exploitatie zendingshuis	12.000,—	12.500,—	13.000,—	13.500,—
Kantoorbenodigdheden	2.000,—	2.100,—	2.200,—	2.300,—
Porti/telefoon	3.000,—	3.500,—	4.000,—	4.500,—
Reis- en verblijfskosten	4.000,—	4.500,—	5.000,—	5.500,—
Representatiekosten	1.000,—	1.000,—	1.000,—	1.000,—
Bibliotheek/literatuur	1.000,—	1.000,—	1.000,—	1.000,—
Propagandakosten	8.000,—	8.500,—	9.000,—	9.500,—
Accountantskosten	2.000,—	2.100,—	2.200,—	2.300,—
Administratiekosten	2.500,—	2.500,—	2.500,—	2.500,—
Vergaderkosten	6.000,—	6.500,—	7.000,—	7.500,—
Diversen	1.000,—	1.000,—	1.000,—	1.000,—
Salarissen (incl. soc. l.)	56.000,—	60.500,—	65.400,—	70.700,—

	/ 100.500,—	/ 107.700,—	/ 115.300,—	/ 123.300,—
--	-------------	-------------	-------------	-------------

Uitgaven in totaal	/ 741.500,—	/ 772.100,—	/ 821.400,—	/ 876.100,—
--------------------	-------------	-------------	-------------	-------------

Streefbedragen	777.000,—	794.000,—	833.000,—	889.000,—
----------------	-----------	-----------	-----------	-----------

	/ 35.500,—	/ 11.900,—	/ 11.600,—	/ 12.900,—
--	------------	------------	------------	------------

7.2.2. Het volgende diene ter toelichting op bovenstaande begrotingen:

Bij de salarissen is uitgegaan van de huidige personeelsbezetting, inclusief ds. C. W. Buijs. Daar het fonds „Voor vrouwen in de verte“ uitgeput is, zijn mevr. ds. W. A. van der Kuis en mevr. Mary Overduin in de begroting opgenomen. Voorts is rekening gehouden met een jaarlijkse verhoging van 8 % en met de dienstjarenregeling. Op het totaal van de in aanmerking komende posten voor subsidiëring van de Gereja Toraja Mamasa en de medische dienst werd de jaarlijkse vermindering volgens de „eigen-bijdrage-regeling“ à 1 % verder toegepast. Bij het merendeel van de andere posten werd met een jaarlijkse stijging van 8 % gerekend.

Stelde de synode van 1974 het streefbedrag voor 1977 vast op / 11,10, verdeeld in / 3,50 en / 7,60, voor de jaren 1978, 1979 en 1980 zijn in bovenstaande begrotingen de streefbedragen berekend op resp. / 11,20 (f 3,60 en f 7,60), / 11,90 (f 4,— en f 7,90) en / 12,70 (f 4,50 en f 8,20).

In de begroting is geen rekening gehouden met een eventueel nieuw zendingssterrein. Zou met het werk op een derde terrein vóór 1981 worden begonnen, dan zou bij een geschatte uitgavenbegroting van / 200.000,— het streefbedrag verhoogd moeten worden met / 3,—. De aanloopkosten zouden uit de reserves gefinancierd kunnen worden.

7.3. Statuut voor de zendingswerkers in het buitenland

Tijdens de verslagperiode is het „Statuut voor de zendingswerkers in het buitenland“, waarin allerlei financiële en technische regelingen zijn vervat, gereed gekomen. Met alle betrokkenen werd overeenstemming bereikt. Ten behoeve van uw commissie van onderzoek en rapport wordt een exemplaar van dit Statuut bijgevoegd.

7.4. Administratie kerkelijk bureau

7.4.1. Met het oog op de uitvoering van de hun door de vorige synode gegeven opdracht, vermeld in de Acta onder art. 149 sub 3 c, zijn de zendingsdeputaten benaderd door de deputaten voor het kerkelijk bureau. Op 23 april 1976 vond een samenspreking plaats waarin van de kant van zendingsdeputaten werd gesteld, dat „waterdichte garanties“ volgens hun opvatting inhouden, dat de administratie gevoerd zal worden op „dezelfde wijze en tegen dezelfde kosten als nu plaatsvindt met behoud van alle faciliteiten die nu aanwezig zijn en die voor de zending levensvoorwaarde zijn om efficiënt te werken“. Nadat de KB-deputaten zich nader met de penningmeester hadden verstaan om de „wijze waarop“ en de „faciliteiten“ te leren kennen, ontvingen de zendingsdeputaten een schrijven waarin werd meegedeeld, dat de KB-deputaten van mening waren „een werk-

wijze te kunnen aanbieden die doelmatig is en daarvoor „waterdichte garanties“ te kunnen geven. In een „Praagstuk“ werd de te volgen gedragslijn nader uiteengezet. Germaand werd „dat 400 à 500 uur tegen de geldende tarieven zullen worden berekend“ waarbij werd opgemerkt, dat bij participatie de totale kosten van het kerkelijk bureau geen belangrijke stijging te zien zullen geven.

- 7.4.2. Kennisname en analyse van het „Praagstuk“ brachten de zendingsdeputaten niet tot de overtuiging, dat de voorgestelde werkwijze als „doelmatig“ kan worden aangemerkt, eerder het tegendeel: alles behalve doelmatig, veeleer omslachtig, tijdrovend en dus kostbaar en inefficiënt. Aan een „waterdichte garantie“ voor een aldus te kwalificeren werkwijze wordt geen behoefte gevoeld. Het administratieve werk ten aanzien van de zending is niet te vergelijken met dat voor andere deputaatschappen. De vele en veelsoortige bedragen die worden ontvangen, de vele en veelsoortige betalingen die gedaan moeten worden in binnen- en buitenland, de contacten met diverse kerkeraden, commissies en particulieren, de omvangrijke correspondentie met de werkers op de terreinen laten niet toe, dat een tussenstation wordt ingeschakeld, zonder dat schade aan het werk wordt veroorzaakt. In aanmerking nemend de vroegere ervaringen die zeker niet uit het gezichtsveld zijn verdwenen, ook niet na kennisname van het „Praagstuk“, zijn deputaten met hun penningmeester van oordeel, dat die schade er zeker zal zijn, wanneer het kerkelijk bureau de zendingsadministratie zou overnemen. Daarbij komen de financiële consequenties, die misschien niet doorslaggevend, toch niet te bagatelliseren zijn. De KB-deputaten twijfelen er blijkens hun schrijven niet aan, dat de kosten hoger zullen zijn. Het kerkelijk bureau heeft ruim tweemaal zoveel uren nodig voor de zendingsadministratie, gevolg van de ondoelmatige werkwijze. In het schrijven wordt gesproken over de geldende tarieven zonder dat deze genoemd worden. Bij navraag bleek, dat deze tarieven, al naar de aard van het werk dat gedaan wordt, tussen de f 20 en f 30 liggen waarbij dan reeds rekening is gehouden met de bijdrage die uit de kas van de generale synode komt. Afgedacht nog van de vraag, of er, gelet op de opmerking dat de totale kosten van het kerkelijk bureau niet belangrijk zullen stijgen bij participatie van de zending, een „leegloop“ is van 400 à 500 uur, vermoeden de zendingsdeputaten dat de werkelijke kosten tussen f 30 en f 45 per uur liggen, zodat de verhoging van de administratiekosten op minimaal f 20.000,— is te stellen, dus een 900 % ten opzichte van de huidige administratiekosten. Deputaten zijn van oordeel, dat een dergelijke besteding van de zendingsgelden onaanvaardbaar is; zij noch de penningmeester kunnen daarvoor de verantwoordelijkheid dragen. Zij herhalen derhalve het verzoek hen te ontheffen van de verplichting tot participatie in het kerkelijk bureau en de centrale kas.

8. Contacten met andere deputaatschappen en zendingsinstanties

- 8.1. Afgedacht van de relatie met de deputaatschappen voor financiële zaken, het kerkelijk bureau enz. hebben de zendingsdeputaten een bijzondere relatie met de deputaten voor de hulpverlening. Reeds geruime tijd fungeert er een „overlegcommissie“ tussen beide deputaatschappen. De zendingsdeputaten menen, dat in de aanvankelijke opzet hun relatie met de hulpverleningsdeputaten gestalte kreeg in het feit dat een van de zendingsdeputaten qualitate qua lid werd van het deputaatschap voor hulpverlening. Doordat de betrokkene aftrad als zendingsdeputaat, verviel deze relatie, hoewel de relatie zelf nog een tijdlang bestond. bleef in de voorzitter van de hulpverleningsdeputaten, die een zending kerk vertegenwoordigde in het zendingsdeputaatschap. Nu dit laatste niet meer het geval is, is in feite de relatie geheel vervallen, zodat het overleg alleen via genoemde commissie loopt. Zendingsdeputaten zijn van mening, dat een en ander niet alleen verdragend werkt, maar ook met name ten aanzien van de Gereja Toraja Mamas de beleidsvorming niet bevordert. Uitgaande van het principe dat „Woordverkondiging“ en „daadverkondiging“ wezenlijk bijeenbehoren, stellen de zendingsdeputaten nadere bezinning op de relatie en op de effectivering van de relatie voor.
- 8.2. De contacten met de zendingsinstanties van andere kerken werden gedurende de verslagperiode voornamelijk schriftelijk onderhouden. Over en weer worden uitnodigingen verzonden en geaccepteerd bij uitzendingen van de zendingswerkers. Het particulier ontwikkeld initiatief tot bezinning op zendingsvraagstukken wordt zoveel mogelijk gesteund.
- 8.3. Inzake de relatie met de Nederlandse Zendingraad kan gerapporteerd worden, dat deze als voorheen wordt onderhouden, waardoor nuttige informatie wordt ontvangen.

9. Perspectief

Wanneer de vraag gesteld wordt welke perspectieven het huidige zendingswerk biedt, dan zijn uw deputaten van mening, dat ernstig rekening gehouden moet worden met het op zich zelf verblijdende feit dat niet alleen de kerken van Torajaland, maar ook in Vandaland in toenemende mate „zelfstandig“ worden. Uiteraard is elke gemeente van Christus die door Zijn Geest wordt vergaderd, zelfstandig in die zin, dat zij staat in eigen relatie en verantwoordelijkheid tot de Koning van de kerk. Financiële en personeel kan er dan nog lange tijd een grote mate van afhankelijkheid bestaan ten opzichte van de kerken door wier dienst deze jonge kerken zijn geplant. Wie eigen kerkgeschiedenis kent, weet, dat de financiële onafhankelijkheid een goed is dat feitelijk pas in de vorige eeuw werd verworven. Wanneer de kerken van de Reformatie er hier eeuwen over gedaan hebben om financieel zelfstandig te worden, behoeft het niet te verbazen, dat de jonge kerken

op het zendingsveld daarvoor wel enkele decennia nodig hebben. Belangrijker is, dat deze jonge kerken personeel zelfstandig kunnen functioneren. Wat het Torajaland betreft, komt de datum al dicht bij — al is die dan nog niet exact te bepalen — waarop de Nederlandse zending zich terug kan trekken. Voor zover dat op dit moment te beoordelen valt, zal drs. Bujs de laatste zendingspredikant zijn die wordt uitgezonden en ter beschikking van de GTM gesteld. Deputaten vermoeden, dat na een paar diensttermijnen van drs. Bujs er wel zoveel kader in de GTM zal zijn, dat de zending „overbodig“ is geworden. Hetzelfde geldt min of meer van Vandaland. Politieke factoren — die een plotselinge beëindiging van het zendingswerk kunnen betekenen — niet meegerekend, denkt men aan een termijn van acht à tien jaar, totdat het zendingswerk daar tot een eind is gekomen; hoogstens zullen de jonge kerken nog enige financiële steun kunnen gebruiken.

Intussen blijft het zendingsbevel, de zendingsroeping! Om daaraan te voldoen menen uw deputaten dat er perspectief gezocht moet worden op een ander zendingssterrein. Zij zijn bezig informatie in te winnen om zich zo breed mogelijk te oriënteren ten aanzien van zendingsmogelijkheden elders. De reeds ontvangen en de nog verwachte informatie willen deputaten niet verwerken zonder mandaat uwerzijds. Zij achten het niet uitgesloten, dat er zich een situatie kan voordoen waarbij uitsluit van aanvaarding van een nieuw terrein tot een beslissing van de volgende synode niet mogelijk zal zijn. In dat geval verzoeken zij de machting van de synode overeenkomstig art. 9 van de Regeling voor de buitenlandse zending onder verantwoordelijkheid aan de volgende synode.

10. Voorstellen

Deputaten stellen u voor:

- 10.1. opnieuw een deputaat-eerste en een deputaat-tweede penningmeester te benoemen met een secundus;
- 10.2. opnieuw een deputaat-voorzitter en een adviseur te benoemen;
- 10.3. opnieuw de secretaris tot deputaat te benoemen;
- 10.4. de samenwerking met de kerk van Hoogeveen en Hilversum-Oost te beëindigen;
- 10.5. onder het voorbehoud dat de uitzending geëffectueerd wordt, de samenwerking met de kerk van Oud-Beijerland goed te keuren;
- 10.6. het besluit van de generale synode van 1971/2 betreffende de Akte van samenwerking te casseren (zie onder 5.1.2.) en de Akte van samenwerking zoals in dit rapport voorgesteld (zie 5.1.3.), goed te keuren met de opdracht ten aanzien van art. 11.2 die zendingsdeputate van die Geref. Kerk in Zuid-Afrika te informeren omtrent de aangebrachte wijziging;
- 10.7. het streefbedrag op basis van de ingediende begrotingen voor de jaren 1978, 1979 en 1980 te stellen op resp. f 11,20, f 11,90 en f 12,70 inclusief het streefbedrag voor collecten/omlagen resp. f 3,60, f 4,— en f 4,50;
- 10.8. deputaten te ontheffen van de verplichting tot participatie in het kerkelijk bureau en de centrale kas;
- 10.9. opnieuw de relatie tussen hulpverleningsdeputaten en zendingsdeputaten en de effectivering daarvan aan de orde te stellen;
- 10.10. deputaten te machtigen tot advies en goedkeuring, wanneer een nieuw arbeidsveld gevonden wordt overeenkomstig art. 9 van de Regeling voor de buitenlandse zending.

11. Besluit

Wanneer deputaten de driejarige periode waarover dit rapport handelt, overzien, dan is het met grote dankbaarheid. Er waren moeiten en teleurstellingen. Ook daarvan maakt dit rapport, zij het sober, melding. Die zullen ook in de toekomst niet ontbreken, wanneer de kerken in de zending mogen arbeiden om „de niet-gekerstende volken het Evangelie te verkondigen en hen die tot het geloof gekomen zijn en de heilige doop ontvangen hebben, te vergaderen in zelfstandige gemeenten, alsmede deze gemeenten desgewenst bij te staan bij de opbouw van eigen kerkelijk leven“ (Regeling art. 1). Te mogen arbeiden ondanks alle tekort en betrekkelijkheid aan menselijk arbeiden eigen, is en blijft genade. Het Koninkrijk komt!

M. Drayer, secretaris.

BIJLAGE XXXVIII art. 72

RAPPORT I VAN COMMISSIE VI - INZAKE DE BUITENLANDSE ZENDING

1. Uw commissie nam met belangstelling kennis van het rapport van zendingsdeputaten en spreekt haar waardering uit voor het overwogen en evenwichtig beleid waarvan dit rapport blijk geeft. Zij meent voorts, dat uiting gegeven mag worden aan grote dankbaarheid voor het feit dat we als kerken in staat waren gedurende 50 jaren de zending daadwerkelijk te mogen bedrijven.
2. Uw commissie is van mening, dat voor zending kerken die vacant zijn en waarvan niet te voorzien is dat zij binnen een aantal jaren opnieuw een missionair predikant zullen uitzenden, beëindiging van de samenwerking overwogen dient te worden.
3. Uw commissie deelt de teleurstelling van deputaten, dat op een persoonlijk schrijven, gericht aan een op leeftijd en dienstjaren geselecteerde groep predikanten, waarin dezen

verzocht werden zich te bezinnen op beschikbaarstelling aan de Toraja-kerk, nauwelijks de helft der aangeschrevenen een antwoord stuurde. Zij betreurt het klaarblijkelijk gemis aan belangstelling voor het zedingswerk dat uit deze geringe reactie spreekt.

4. Met instemming nam uw commissie kennis van het streven van deputaten aan het kader-vormingswerk in Torajaland geleidelijk een andere inhoud te geven en meer dan tot dusver het accent van kadervorming te leggen op gemeenteopbouw. Zij is het eens met de zienswijze van deputaten, dat hiermee de verdere groei naar volwassenheid van de Torajakkerken gediend is.
 5. Uw commissie spreekt haar grote waardering uit voor de actie van de vrouwenbond, die o.a. een tweede en wellicht nog een derde werkperiode van Mw. Van der Kils mogelijk maakt en die hiermee aanzienlijk bijdraagt tot de gemeenteopbouw in de GTM.
 6. Wat betreft de „Akte van samenwerking” met die Gereformeerde Kerk in Zuid-Afrika, onderschrijft uw commissie de opinie van deputaten dat het geheel in de lijn van de gehouden besprekingen ligt, dat niet alleen aan missionaire predikanten maar ook aan andere zedingsmedewerkers de vrijheid moet worden gelaten zich aan te sluiten bij de plaatselijke kerk ongeacht verschillen in huidskleur.
 7. Na een vertrouwelijk gesprek met het moderamen van deputaten betreffende de in het deputatenrapport summier aangeduide moeilijkheden in de samenwerking tussen werkers in Zuid-Afrika, werd het uw commissie duidelijk, dat recente ontwikkelingen hoop geven op een spoedig beëindigen der moeilijkheden door het vertrek van één der medewerkers.
 8. Uw commissie onderschrijft het beleid van deputaten inzake het geleidelijk vervangen van onze missionaire predikanten in Zuid-Afrika door Venda-predikanten, in het kader van versterkte afbouw van het zedingswerk en groter wordende zelfstandigheid van de plaatselijke kerk.
 9. Met dankbaarheid nam uw commissie kennis van de wijze waarop de Affourtit in korte tijd zijn plaats heeft gevonden in het werk onder de Venda's.
 10. Uw commissie beveelt het voorstel van deputaten sterk aan op zondag 18 september a.s. het gouden jubileum van ons zedingswerk te markeren met het houden van een extra collecte en een beroep op de kerken te doen om hierdoor mogelijk te maken, dat het project: Herbouw Mbou, als boekhandel annex drukkerij/uitgeverij gerealiseerd kan worden.
 11. Uw commissie juicht het initiatief van deputaten toe nieuwere vormen van informatie over en propaganda voor het zedingswerk op te zetten, zoals films en dia-series.
 12. Ten aanzien van het overleg tussen zedingsdeputaten en deputaten hulpverlening is uw commissie van mening, dat een goede liaison tussen deze deputaatschappen van essentieel belang is voor goede samenwerking, contacten en coördinatie van activiteiten. Zij beveelt met name aan, dat in beide deputaatschappen één lid van het andere deputaatschap zitting heeft.
 13. Uw commissie gaat akkoord met het door deputaten uitgestippelde toekomstige beleid ten aanzien van het werk in Toraja- en Vandaland. Zij acht het geboden perspectief voor andere zedingssterreinen echter wat vaag en zou gaarne hierover meer concrete aanduidingen hebben vernomen. Het bleek in een gesprek met deputaten, dat deze ondanks veel onvoorziene extra werk en inspanning in het laatste jaar, de mogelijkheden voor nieuwe activiteiten globaal geïnventariseerd hebben.
- Uw commissie is van mening, dat zorgvuldig en intensief verder uitgezien moet worden naar een nieuw terrein, nu het duidelijk is, dat het terugtrekken uit de huidige terreinen in zicht komt. Zij beveelt aan deputaten hiertoe mandaat te verlenen en, indien dit werk resultaat heeft, daadwerkelijk een begin te maken onder verantwoordelijkheid aan de volgende generale synode.

Voorstellen:

Uw commissie stelt voor:

1. de handelingen van deputaten goed te keuren en hen te danken voor hun beleid;
2. opnieuw een deputaat-voorzitter en een adviseur te benoemen;
3. opnieuw een deputaat-eerste en een deputaat-tweede penningmeester te benoemen met een secundus;
4. opnieuw de secretaris tot deputaat te benoemen;
5. de samenwerking met de kerken van Hoogeveen en Hilversum-Oost te beëindigen;
6. het besluit van de generale synode van 1971/2 betreffende de „Akte van samenwerking” te casseren en de „Akte van samenwerking” zoals in het deputatenrapport voorgesteld (zie 5.1.3.) goed te keuren met de opdracht ten aanzien van art. 11.2. die zedingsdeputate van die Gereformeerde Kerk in Zuid-Afrika te informeren omtrent de aangebrachte wijziging;
7. één van de deputaten hulpverlening te benoemen tot deputaat zending;
8. de kerken op te wekken tot offervaardigheid voor de jubileumcollecte ten behoeve van de herbouw van „Mbou” in Sibasa als boekhandel/drukkerij/uitgeverij;
9. deputaten op te dragen een nieuw zedingssterrein te zoeken en hen te machtigen tot eventuele goedkeuring overeenkomstig art. 9 van de Regeling voor de buitenlandse zending.

A. K. van der Vegt, rapporteur.

BIJLAGE XXXIX

art. 77, 81, 141, 143

Zie bijlagen XL, XLI, LXVIII, LXIX

TOELICHTING OP DE INSTRUCTIE 8.04 INZAKE ART. 69 K.O.

1. Uit de manier, waarop onze kerken op verschillende mindere of meerdere vergaderingen voorstellen tot het vrijgeven van het lied hebben behandeld, is op te merken, dat de praktische bezwaren de overhand hadden boven de principiële. Deze mogen ook niet gering geschat worden. Zie Acta 1968, artt. 213 en 222 en bijlagen LXXX, zie ook het classisverslag in „De Wekker” van 23 april 1976 betreffende de instructie van Veenendaal-Bethel ter classis Amersfoort.
 - Een praktisch bezwaar was een dikwijls gezien verband tussen invoering van het lied en een teruggang van het geestelijk leven.
 - Bedacht moet worden, dat hier niet een vanzelfsprekend of geheimzinnig verband ligt, maar dat juist de leiding door Woord en Geest beslissend is voor de keuze van de liederen.
 - Het gevaar van overheersing van de psalmen door liederen zal steeds onder ogen gezien moeten worden.
 2. Bekend is, dat het verzet tegen het gebruik van de Evangelische Gezangen in de kerk der Afscheiding bijzonder sterk is geweest. Terecht waarschuwde de synode van 1836 (Art. 67) tegen gelijktelling van mensenwerk met dat van de Heilige Geest. In het rapport van de synode van 1937 is uitvoerig gesproken over de gevaren, aan de invoering van gezangen verbonden (Acta 1937, blz. 165-166). Verwezen wordt o.a. naar Augustinus en naar Calvijn. Toch is met deze argumentatie niet voldoende gezegd. Uit de praktijk in de Nederlandse kerken bleek soms, dat er behoefte was aan meer ruimte dan de kerkorde voorschreef. De vaders der Afscheiding waren niet allen tegen gezangen, ook niet in de kerkdiensten. In de Chr. Gereformeerde Kerk vóór 1892 (verden Brummeikamp, Glasp en Lindeboom voor een goede gezangenbundel. De synode van 1877 (Art. 149) zocht naar samenstelling van „een bundel liederen van gereformeerd gehalte” ten behoeve van de jeugd. Zie C. Veenhof in „Opbouw” van 5 maart, 12 maart en 2 april 1976.
 3. In verschillende gemeenten is langzamerhand de gewoonte gegroeid, bij speciale gelegenheden of vóór de eigenlijke aanvang van de dienst liederen te zingen. Het formeel juiste antwoord, dat de dienst eerst begint bij het volut, spreekt velen allerminst aan en komt bij buitenstaanders (en ook bij leden van de gemeente) onwaarschijnlijk over.
 4. Als de praktijk in het kerkelijk leven bezien wordt, moet niet alleen bedacht worden, dat in sommige gemeenten onrust zou ontstaan door het vrijgeven of vaststellen van een aantal liederen, maar dat er reeds lang onrust bestaat bij die gemeenten of kerkleden, die het als een onjuiste beperking zien, wanneer de kerk in haar kerkorde verbiedt, wat naar hun overtuiging de Here in Zijn Woord niet verbiedt.
 5. De soms vernomen vrees, dat het zingen van gezangen in de concrete kerkelijke verhoudingen in ons land schade doet aan de herkenbaarheid van onze kerken, zou moeten zwijgen. Immers men kent de kerk niet aan bepaalde gewoonten, maar aan haar band met Christus en daarmee aan Zijn Woord.
 6. Op de generale synode van 1974 is de onderhavige materie niet besproken. Niet via de instructie van de particuliere synode van het Noorden, omdat deze op kerkrechtelijk onjuiste wijze ter tafel was gebracht (Acta, art. 126), en niet via het deputatenrapport, omdat deputaten voor deze zaak geen opdracht hadden (Acta, art. 127, bijlagen LV en LVI). Vandaar, dat de zaak als zodanig opnieuw aan de synode wordt voorgesteld.
 7. Aan de vast te stellen liederen zouden hoge eisen gesteld moeten worden, vanzelfsprekend van schriftuurlijk en confessioneel gehalte, maar ook eisen van kerkelijke, liturgische en kerkmuzikale aard. In concreto zou ook gewaakt moeten worden tegen individualisme, sentimentaliteit, populair of omverstaanbaar taalgebruik en muzikale wansmaak.
- Daarbij kan geleerd worden van fouten die elders te vinden zijn, maar is ook een wijze keuze te maken uit schone mogelijkheden, die voorhanden zijn.

BIJLAGE XL

art. 77, 81

Zie bijlagen XXXIX, XLI, LXVIII, LXIX

RAPPORT I VAN DE MEERDERHEID VAN COMMISSIE II INZAKE INSTRUCTIE 8.04 (ARTIKEL 69 K.O.)

Aan uw commissie werd verzocht te rapporteren over de instructie 8.04 van de P.S. van het Noorden, waarin de G.S. gevraagd wordt uit te spreken

1. dat naast het Oudtestamentische lied ook die liederen waarin het heilshandelen Gods in Jezus Christus centraal staat, een plaats in de eredienst behoren te hebben;
2. dat het daarbij, principieel gezien, niet noodzakelijk is, dat de gemeente zich beperkt tot het zingen van Oud- en Nieuwtestamentische berijmde Schriftgedeelten, maar dat ook andere liederen gezongen kunnen worden, mits deze aan de hierboven vermelde eis (bedoeld is dat

de inhoud ervan moet beantwoorden aan Schrift en belijdenis) voldoen en te besluiten art. 69 K.O. aldus te wijzigen:

„In de eredienst zullen de psalmen gezongen worden, alsmede berijmde Schriftgedeelten en liederen, waarvan de inhoud in overeenstemming is met Schrift en belijdenis, door de generale synode vast te stellen.”

Bij de bespreking van deze instructie, die in een goede sfeer plaats vond, bestond er in uw commissie helaas geen eenparigheid van gevoelen. Twee leden der commissie achtten zich genoodzaakt tot het indienen van een minderheidsrapport, zodat dit rapport door u als rapport van de meerderheid van uw commissie dient te worden aangemerkt.

De meerderheid van uw commissie is van oordeel, dat het woord „constatere” voor wat de punten 1 t/m 7 betreft te vervangen ware door het woord „overwege”, aangezien het in deze punten vervatte meer het karakter van een overweging heeft. Voor wat de punten 8 en 9 aangaat, ware het woord „constatere” te handhaven.

Vervolgens meent de meerderheid van de commissie, dat de tekst van enkele overwegingen/constateringen een kleine aanvulling, resp. wijzigingen behoeft teneinde bepaalde accenten beter te doen uitkomen. Naar haar oordeel laten deze wijzigingen de intentie van de instructie onverlet. Onder 3 wil de meerderheid van de commissie lezen: dat de gemeente het Oude en het Nieuwe Testament heeft ontvangen als het ene Woord van God; onder 4: dat het Nieuwe Testament getuigt van de vervulling van de heilsdaden die de Here heeft verricht in het zenden van Jezus Christus en de uitstorting van de Heilige Geest; onder 5: dat de Oude Kerk van het begin af aan dit vervulde heilshandelen Gods als van beslissende betekenis voor haar bestaan heeft onderkend; onder 6: toevoegen: als de vervulling van het heilshandelen van God in het Oude Testament. Dienovereenkomstig ware onder „spreekte uit” ten eerste te lezen: dat naast het Oudtestamentele lied ook die liederen waarin het vervulde heilshandelen Gods in Jezus Christus centraal staat, een plaats in de eredienst mogen hebben.

De meerderheid van de commissie acht het een verdienste van deze instructie, dat zij is onderbouwd met duidelijke gegevens vanuit de Schrift. Enkele leden meenden, dat in de toelichting onder 2 iets meer aandacht had behoren gegeven te zijn aan de waakzaamheid die de kerk in het verleden t.a.v. het zingen van gezangen in de eredienst heeft betracht.

De meerderheid van uw commissie stelt zich ten volle achter de overweging uit de instructie, dat de gedachte, dat er geen aanwijzingen zouden zijn voor de stelling dat in de Nieuwtestamentische gemeente naast de psalmen ook liederen kunnen worden gezongen, geen recht doet aan wat de Heilige Schrift, m.n. het Nieuwe Testament, ons dienaangaande leert. Terecht verwijst de instructie naar Ef. 5 : 19, 20 „en spreekt onder elkander in psalmen, lofzangen en geestelijke liederen, en zingt en jubelt de Here van harte, dankt te allen tijde in de naam van onze Here Jezus Christus God, de Vader, voor alles” en naar Col. 3 : 16: „Het woord van Christus wone rijkelijk in u, zodat gij in alle wijsheid elkander leert en terechtwijst en met psalmen, lofzangen en geestelijke liederen zingende, Gode dank brengt in uw harten”. Er kan op grond van de voorhanden zijnde gegevens nauwelijks twijfel aan bestaan, dat bij deze Schriftplaatsen aan meer moet worden gedacht dan aan de onder ons bekend zijnde 150 psalmen.

De Nieuwtestamentische gemeente heeft naast de psalmen liederen gekend en gezongen. Men denke hier aan Ef. 5 : 14: „Daarom heet het: Ontwaak gij die slaapt en sta op uit de doden, en Christus zal over u lichten” en 1 Tim. 3 : 16: „En buiten twijfel, groot is het geheimenis der godsvrucht: Die Zich geopenbaard heeft in het vlees, is gerechtvaardigd door de Geest, is verschenen aan de engelen, is verkondigd onder de heidenen, geloofd in de wereld, opgenomen in heerlijkheid”.

De meerderheid van uw commissie heeft zich diepgaand bezig gehouden met het feit, dat de kerk in het verleden herhaaldelijk uitspraken heeft gedaan die erop gericht waren, dat in de samenkomsten van de gemeente uitsluitend uit het boek der psalmen zou worden gezongen. Duidelijke uitspraken in dit opzicht zijn gedaan door de kerken van de Reformatie en van de Afscheiding. Hierbij zijn voor de kerk altijd twee motieven leidinggevend geweest:

1. Zij dient zich tot God te richten in de eredienst met het Woord dat Hij ons Zelf geschonken heeft;

2. De waakzaamheid; dwalingen kunnen zich immers ook van het lied bedienen en zo de gemeente binnengezongen worden. Overigens dient ervoor gewaakt te worden, dat men het hier liggende gevaar al te veel accent geeft. De dwaling kan zich in de kerk van Christus van meer invalspoor bedienen. De meerderheid van de commissie wil bij het onder 1 genoemde opmerken, dat voorzichtigheid geboden is bij het al te absoluut hanteren van dit argument. Ten volle gaat het immers alleen op, wanneer de onberijmde tekst van de Schrift gezongen zou worden. Wij plegen berijmingen van Schriftgedeelten te zingen en daarin is toch altijd een menenhand bezig met wat wij uit de hand van de Here ontvangen hebben. Wat de onder 2 bedoelde waakzaamheid betreft, is de commissie van oordeel, dat ook vandaag de grootst mogelijke waakzaamheid zal dienen te worden betracht, hierin uitkomend, dat een stringente selectie van de te zingen liederen nodig zal zijn in de vorm van een scherpe inhoudelijke toetsing aan Schrift en belijdenis. Dat deze waakzaamheid per se zou moeten uitkomen in het categorisch afwijzen van het zingen van gezangen in de eredienst acht de meerderheid van uw commissie onverdedigbaar.

Bijzondere aandacht gaf de meerderheid van de commissie aan het in de toelichting van de instructie onder 5 gestelde, met name waar het gaat om de eenheid en herkenbaarheid van onze kerken, waarvan sommigen menen, dat deze door het vrijgeven van gezangen voor de

eredienst verder teloor zou kunnen gaan. Dit argument woog de meerderheid van uw commissie zwaar. Toch meende zij op grond van dit argument niet te kunnen adviseren een bijbels legitieme zaak aan de vele gemeenten die ten deze een sterk verlangen hebben kenbaar gemaakt, te onthouden. De zaak van eenheid en herkenbaarheid wordt naar het oordeel van de meerderheid van uw commissie door meer en belangrijker zaken bepaald dan door de onderhavige.

Bovendien is zij van oordeel, dat binnen de kerken meer begrip zal moeten groeien voor het feit, dat de vormen van geloofsbeleving en geloofsuiting, al naar de geestelijke structuur van de gemeente verschillend kunnen zijn, zonder dat men het op het punt van de fundamentele vragen van geloof en leven oneens hoeft te zijn.

Concluderend stelt de meerderheid van uw commissie u voor uit te spreken: De generale synode, kennis genomen hebbend van de instructie 8.04 van de P.S. van het Noorden,

overwegend,

1. dat de kerk des Heren in de gemeentezang een rijk middel heeft gekregen om haar geloof tot uitdrukking te brengen;

2. dat de gemeente met Israël in het psalmboek een grote schat aan liederen heeft, waarvan zij het gebruik niet zonder grote geestelijke schade achterwege kan laten;

3. dat de gemeente het Oude- en het Nieuwe Testament heeft ontvangen als het ene Woord van God;

4. dat het Nieuwe Testament getuigt van de vervulling van de heilsdaden die de Here heeft verricht in het zenden van Jezus Christus en de uitstorting van de Heilige Geest;

5. dat de Oude Kerk van het begin af dit vervulde heilshandelen Gods als van beslissende betekenis voor haar bestaan heeft onderkend;

6. dat als gevolg daarvan de gemeente van meet af aan op de eerste dag van de week bijeenkwam, belijdend dat haar bestaan alleen rust in het kruis en de opstanding van Jezus Christus als de vervulling van het heilshandelen van God in het Oude Testament;

7. dat de gemeente wordt opgewekt om uitdrukking te geven aan haar geloof door het lied (Ef. 5 : 19, 20; Col. 3 : 16);

8. dat onze kerken in het verleden terzake van het zingen van gezangen in de eredienst altijd grote waakzaamheid hebben betracht door een afwijzend standpunt in te nemen (Dordrecht 1618/19; 1836; 1937);

constatierend,

1. dat er een schat aan liederen bestaat, die niet direct berijmde Schriftgedeelten zijn, maar die wel voldoen aan de eis die ook gesteld wordt aan andere onderdelen van de eredienst (prediking, gebeden, liturgische formulieren), nl. dat de inhoud ervan moet beantwoorden aan Schrift en belijdenis;

2. dat er in vele gemeenten de behoefte blijkt te bestaan het heil dat God ons in Christus geeft, ook in zulke liederen te bezingen, getuige het feit, dat ze dikwijls, met name op de christelijke feestdagen, voor het votum en na de zegen gezongen worden;

van oordeel,

1. dat in de instructie gevraagd wordt om een bijbels legitieme zaak;

2. dat de in bovengenoemde uitspraken der kerk beoogde waakzaamheid zeker ook betracht kan worden, indien bij het vaststellen van toe te laten liederen door de synode strikt het criterium gehanteerd wordt van overeenstemming met Schrift en belijdenis;

spreekt uit,

1. dat naast het Oudtestamentele lied ook die liederen waarin het vervulde heilshandelen Gods in Jezus Christus centraal staat, een plaats in de eredienst mogen hebben;

2. dat het daarbij, principieel gezien, niet noodzakelijk is, dat de gemeente zich beperkt tot het zingen van Oud- en Nieuwtestamentele berijmde Schriftgedeelten, maar dat ook andere liederen gezongen kunnen worden, mits deze aan de hierboven vermelde eis voldoen;

en besluit art. 69 K.O. aldus te wijzigen:

„In de eredienst zullen de psalmen gezongen worden, alsmede berijmde Schriftgedeelten en liederen, waarvan de inhoud in overeenstemming is met Schrift en belijdenis, door de generale synode vast te stellen.”

W. J. Quist, rapporteur.

BIJLAGE XLI

art. 77, 81

Zie bijlagen XXXIX, XL, LXVIII, LXIX

RAPPORT VAN DE MINDERHEID VAN COMMISSIE II INZAKE INSTRUCTIE 8.04 (ARTIKEL 69 K.O.)

Naar de opdracht van uw vergadering had commissie II de taak de behandeling voor te bereiden van instructie 8.04. Helaas bleek er bij de bespreking van deze instructie in uw commissie, in weerwil van de goede sfeer, geen eenheid van oordeel te zijn. Ondergetekenden bieden u daarom het volgende minderheidsrapport aan.

A. Vormgeving van de instructie

De instructie gaat uit van een aantal constatering en stelt op grond daarvan uw vergade-

ring voor tot een uitspraak en een besluit te komen. Het is echter niet juist, wanneer een kerkelijke uitspraak en een kerkelijk besluit alleen op een aantal constateringën berust. Ook wanneer „constatere“ vervangen wordt door „overwege“, zoals de meerderheid van uw commissie dit voorstelt, is dit geen juiste manier om tot een goede, verantwoorde besluitvorming te komen. Constatering en overweging vragen om een beoordeling op grond waarvan aldan een uitspraak en besluit kunnen volgen.

Ten aanzien van de vormgeving van deze instructie zij vervolgens opgemerkt, dat in de instructie zelf geheel voorbij gegaan wordt aan de uitspraken die in het verleden t.a.v. de zaak die hier aan de orde is, zijn gedaan. Van het begin af zijn door de kerk duidelijke lijnen getrokken en aangewezen.

Graag het volgende overzicht:

De kerkvergadering van Laodicea (360) verbood „eigengemaakte psalmen in de kerk“. Met een beroep op Laodicea bepaalde de synode van Braga (563) dat „in de kerk behalve de psalmen en liederen, aan de canonische geschriften van Oud- en Nieuw Testament ontleend, geen andere door mensen vervaardigde hymnen zouden gezongen worden.“

De kerk van de Reformatie in ons land sprak zich uit op gelijke wijze.

Het Convent van Wazel (1568) schreef voor: „In de kerkelijke gezangen, zal men in alle kerken van Nederland onderhouden de psalmen van Dathenus overgezet.“ De synode van Dordrecht van 1574 besliste: „Men zal in de kerken de psalmen door Petrus Dathenus in dicht gesteld, mitsgaders de andere gezangen daarbij gesteld, alleen gebruiken, totdat in de generale Synode andere besloten zal worden.“ De synode van Dordrecht van 1578 bepaalde: „De psalmen Davids, door Petrus Dathenus overgezet, zullen in de christelijke samenkomsten der Nederduitse Kerk, gelijk men tot nog toe gedaan heeft, gezongen worden, achterlatende de gezangen, dewelke in de Heilige Schrift niet worden gevonden.“ De synode van Middelburg (1581) besloot: „De psalmen Davids zullen in de kerken gezongen worden, latende die gezangen, die men in de Heilige Schrift niet vindt.“ De synode van 's-Gravenhage (1586) sprak zich op gelijke wijze uit.

De nationale synode van Dordrecht 1618-1619 besloot: „In de kerken zullen alleen de 150 psalmen Davids, de Tien Geboden, het Onze Vader, de 12 artikelen des Geloofs, de lofzangen van Maria, Zacharias en Simeon gezongen worden; het gezang: O, God, die onze Vader zijt, wordt in de vrijheid der kerken gesteld, om het zelve te gebruiken of na te laten. Alle andere gezangen zal men uit de kerken woen, en daar er enige al bereids ingevoerd zijn, zal men dezelve met de gevoeligste middelen afstellen.“

Deze lijn wordt ook gevolgd door de kerk der Afzending.

De synode van Amsterdam (1836) bepaalde: „In de bijeenkomsten der gemeente zal men gebruik blijven maken van de gewone berijming der 150 psalmen Davids, en der liederen, die men in de Bijbel vindt, nalatende en werende uit de openbare vergadering der gemeente, de menselijke gezangen, welke niet in de Bijbel gevonden worden, opdat het werk van mensen niet worde gelijk gesteld met het werk van mannen, die gesproken hebben, gedreven door de Heilige Geest.“

Ook de Chr. Geref. Kerken na 1892 hebben zich uitgesproken over de gezangen, zij het niet op directe, maar indirecte wijze. In het antwoord-schrijven aan de Geref. Kerken wordt door de G.S. van Hilversum 1937 breedvoerig over de gezangen gesproken (Acta G.S. 1937, blz. 165-168). Tegen het besluit van de Geref. Kerken, genomen door de G.S. van Middelburg in 1933 n.l. om ook: „enige gezangen“ te zingen in de eredienst, worden vele bezwaren genoemd. De conclusie was: „De Chr. Geref. Kerk heeft principiële en praktische bezwaren tegen invoering der „menselijke“ gezangen, zoals ook door de Geref. Kerken is geschied.“ (Acta G.S. 1937, blz. 170). Door de P.S. van het Noorden was een instructie ingediend: „De G.S. aanvaardt het rapport „Uitbreiding antwoord Geref. Kerken“ als officiële uitspraak der kerk over de verschillen, die bezwaar voor een mogelijke vereniging vormen.“ (Wel een tegenstelling met de nu 40 jaar later ingediende instructie van de P.S. van het Noorden!) De instructie van de P.S. van het Noorden werd toen niet overgenomen. De G.S. sprak uit, dat „zij het rapport aanvaardt voor wat het wezen wil, gezien in het licht van de aanleiding tot opstelling, zonder het te verklaren tot een officiële uitspraak der kerk inzake de geschilpunten.“ (Acta G.S. 1937, art. 54 sub C 2).

Het standpunt van onze kerken was er niet minder duidelijk om. Dat in de eigenlijke instructie van de P.S. van het Noorden, zoals deze nu is ingediend, t.a.v. al deze kerkelijke uitspraken geen verantwoording wordt afgelegd, moet naar de mening van de minderheid van uw commissie als een ernstige nalatigheid worden aangemerkt. Door de wel zeer summiere wijze waarop in de toelichting (die in feite niet tot de instructie behoort) dit enigermate aan de orde komt, wordt dit niet goed gemaakt. Ook wanneer in het rapport van de minderheid van uw commissie wordt voorgesteld bij de overwegingen onder 8 op te nemen, dat uit de bepalingen van de kerk blijkt, dat waakzaamheid geboden is, wordt toch aan de belangrijkheid van de kerkelijke uitspraken geen recht gedaan (vgl. art. 46 K.O.).

Inhoud van de instructie

Wat de inhoud van de instructie betreft, zij het volgende opgemerkt:

Constatering

ad 1: Wanneer gezegd wordt, dat de kerk des Heren in de gemeentezang een rijk middel heeft gekregen om haar geloof tot uitdrukking te brengen, is dit op zichzelf niet onjuist. De betekenis van de gemeentezang is wel zeer omvattend, zij dient m.n. tot het doen functioneren van de ontmoeting van de gemeente met God.

ad 2: Dat de gemeente met Israël in het psalmboek een grote schat aan liederen heeft, waarvan zij het gebruik niet zonder grote geestelijke schade achterwege kan laten, zij van harte onder-

streept. Wellicht dat hierbij nog meer het unieke van het psalmboek kan worden benadrukt. Wat ons in de psalmen geboden is, belijden we als het door Gods Geest geïnspireerde Woord van God. Het is God Zelf, Die deze liederen in de mond van Zijn verbondsgemeente heeft gelegd.

ad 3: Dat de gemeente het N.T. naast het O.T. als Woord van God ontvangen heeft, is een niet geheel correcte weergave van de eenheid tussen het Oude- en het Nieuw Testament. Het N.T. is niet gegeven naast het O.T., het is de volle ontplooiing van het O.T. Tot het recht verstaan van de betekenis van de psalmen mag de diepe eenheid tussen O.T. en N.T. niet uit het oog worden verloren.

ad 4: Wanneer gesteld wordt, dat het N.T. getuigt van de heilsdaden die de Here heeft verricht in het zenden van Jezus Christus en de uitstorting van de Heilige Geest geldt dit evenzeer voor het O.T. Ook het O.T. getuigt van deze heilsdaden, zij het dat deze heilsdaden nog niet waren vervuld. De inhoud van het O.T. (en dus ook van de psalmen) is van deze heilsdaden van God niet los te denken. Het is opmerkelijk hoe dikwijls m.n. de psalmen in het N.T. worden geciteerd, en als in Christus vervuld ons worden aangewezen. Vele psalmen worden in het N.T. genoemd als door Christus gesproken b.v. Hebr. 2 : 12; 10 : 5, 6 e.a. Er is reden om te stellen: in de psalmen spreekt niet slechts de gemeente, maar in de gemeente zoals ze zingt in haar psalmen spreekt Christus door Zijn Geest. Vandaar wellicht dat de N.T.-ische gemeente er geen moeite mee had om in de psalmen te zingen van het heil dat God in Christus haar schonk door de Heilige Geest.

De wel eens uitgesproken gedachte dat de psalmenbundel als O.T.-isch voor de gemeente van het N.T. van betrekkelijke waarde zou zijn, als ook de wel voorkomende mening dat de N.T.-ische gemeente in de psalmen niet zou getuigen van de heilsdaden die de Here in het zenden van Jezus Christus en in de uitstorting van Zijn Geest heeft verricht, is daarmee weerlegd. Het N.T.-ische lied (nog wel te onderscheiden van wat wij nu onder „gezangen“ verstaan) kan wel voller en rijker van Gods heilsdaden spreken, maar niet wezenlijk anders.

ad 5: Wanneer gesteld wordt, dat de Oude Kerk van het begin af dit heilshandelen van God (n.l. onder 4 genoemd) als van beslissende betekenis voor haar bestaan heeft onderkend, dient hierbij wel opgemerkt, dat het onderkennen van dit heilshandelen van God als zodanig niet is los te denken van de erkenning van Gods heilsopenbaring in het O.T. Door het zenden van Jezus Christus en de uitstorting van de Heilige Geest krijgt de N.T.-ische gemeente deel aan wat God in Israël gegeven heeft: de vetigheid (de saprijke wortel) van de olijfboom, Rom. 10 : 17. Dit geldt niet het minst wat de psalmen betreft.

ad 6: Dat de gemeente van meet af op de eerste dag van de week bijeen kwam, belijdend dat haar bestaan alleen rust in het kruis en de opstanding van Jezus Christus, is met inachtneming van het onder 5 genoemde, een duidelijke zaak. Van de wijze waarop de gemeente in haar eerste periode m.n. in haar lied dit beleeft, is echter weinig bekend. „De gedachte“, aldus J. L. Koole in Liturgie en Ambt, blz. 60, „dat voornamelijk psalmen gezongen werden heeft veel voor.“ In deze richting wijst een uitspraak van de Didaskalia (Syrische kerkorde uit de 3e eeuw). „Wanneer u hymnen begeert, zo hebt u de psalmen van David“ (zie Schlier T.W.K. dl. 1, blz. 164). Verder zij verwezen naar de uitspraken van Laodicea en Braga, genoemd sub A. Met name toen de secten de liederen misbruikten voor hun dwalingen, was er in de kerk m.n. van het Westen, de tendens bij het zingen in de eredienst zich tot de berijmde Schriftgedeelten te beperken. Het is een opmerkelijke zaak, dat het N.T. ons geen liederenbundel biedt, zoals die in het O.T. wel wordt geboden. Wel zijn er de N.T.-ische lofzangen waarvan wij graag gebruik maken. Ook uit de eerste tijd van de Christelijke kerk is over het ontstaan van een liederenbundel, als zoëven bedoeld, ons niets bekend.

ad 7: Dat de gemeente wordt opgewekt uitdrukking te geven aan haar geloof door het lied (Ef. 5 : 19; 20; Col. 3 : 16) is op zich nog geen argument voor wat de instructie bedoelt. In het rapport van de meerderheid van uw commissie wordt aan dit argument grote waarde toegekend. Van de instructie wordt gezegd, dat zij onderbouwd is met duidelijke gegevens vanuit de Schrift, waarbij met name aan constatering 7 zal zijn gedacht. Opgemerkt wordt, dat de instructie terecht naar Efeze 5 : 19, 20 en Col. 3 : 16 verwijst. Op grond van de voorhanden zijnde gegevens zou er nauwelijks twiifel aan bestaan, dat bij deze Schriftplaatsen aan meer moet worden gedacht dan aan de onder ons bekend zijnde 150 psalmen. De N.T.-ische gemeente zou naast de psalmen liederen gekend en gezongen hebben, waarbij verwezen wordt naar Ef. 5 : 14 en 1 Tim. 3 : 16. Op grond daarvan spreekt de meerderheid van uw commissie uit, dat in de instructie gevraagd wordt om een bijbels legitieme zaak.

Naar de mening van de minderheid van uw commissie wordt op deze wijze aan de Schrift-gegevens geen recht gedaan.

T.a.v. Ef. 5 : 19, 20 en Col. 3 : 16 zij opgemerkt:

- niet zozeer op wat, als wel op hoe gezongen dient te worden valt hier alle nadruk.
- Paulus spreekt over: „psalmi, hymni en oecumenici“, „psalmos“ wijst m.n. op een lied, waarbij van een muziekinstrument gebruik wordt gemaakt. „Hymnos“ heeft vooral de betekenis van een religieus lied (lofverheffing), terwijl „oecumenici“ een algemeen woord is, dat hier dan ook in onderscheiding van het wereldse lied als een geestelijk lied wordt aangeduid.

Alle drie aanduidingen worden in de Septuaginta voor de psalmen gebruikt. De psalmen worden zowel „psalmi“ als „oecumenici“ genoemd, terwijl m.n. de Hallel-psalmen als „hymni“ worden aangeduid.

Zowel bij Josephus alsook bij Philo wordt „hymni“ als een vaste aanduiding voor de O.T.-ische psalmen gebezigd (T.W.K. dl. 8 blz. 498).

Met „psalmen, lofzangen en geestelijke liederen“ worden door Paulus niet drie categorieën bedoeld (T.W.K. dl. 8 blz. 502). De conclusie is gerechtvaardigd, dat Paulus bij alle drie aanduidingen, zo niet alleen, dan toch wel m.n. aan de psalmen heeft gedacht. De toevoeging: dankende God en de Vader, door of in de naam van Jezus Christus, is een oproep tot het op N.T.-ische wijze zingen van de psalmen.

Dat er naast de lofzangen in de Evangelien in het N.T. sporen van Christelijke liederen zouden zijn aan te wijzen (Ef. 5 : 14, 1 Tim. 3 : 16) is niet meer dan hypothetisch (T.W.K. dl. 8, blz. 503). T.a.v. Ef. 5 : 14 geldt, dat het hier waarschijnlijk gaat om een bepaald onderdeel van de dienst (oproep aan de dopeling?), maar niet om een fragment van een lied (T.W.K. dl. 8 blz. 503). 1 Tim. 3 : 16 draagt veel meer het karakter van een belijdenis dan van een lied.

Het is op grond van de Schriftgegevens niet terecht, dat we in het N.T. een aansporing vinden tot wat de instructie beoogt. Een zaak, die het N.T. ons niet verbiedt, is daarom nog niet bijbels legitiem te achten, althans niet bijbels legitiem in de zin van „in de bijbel gefundeerd“. Vooral wanneer we er op letten hoe de kerk over de zaak die hier als „bijbels legitiem“ wordt aangeduid, zich telkens weer heeft uitgesproken, wordt deze aanduiding bijzonder twijfelachtig en is er wellicht meer reden om te spreken van een bijbels illegitiem.

ad 8. Dat er een schat aan liederen bestaat, die niet direct berijmde Schriftgedeelten zijn, maar die wel voldoen aan de eis die ook gesteld wordt aan andere onderdelen van de eredienst (prediking, gebeden, liturgische formulieren) n.l. dat de inhoud ervan moet beantwoorden aan Schrift en belijdenis, kan niet worden ontkend. Het kan echter evenmin worden ontkend dat er ook vele geestelijke liederen zijn die niet aan deze normen voldoen en die, doordat zij toch in de eredienst gebruikt werden (en worden), grote schade aan de gemeente toegebracht hebben (en nog toebrengen).

En juist t.a.v. die liederen die geen berijmde Schriftgedeelten zijn, heeft de kerk van eeuwen, blijkens haar uitspraken, een duidelijk standpunt ingenomen, waarbij zij m.n. door deze twee motieven zich liet leiden:

a. In de berijmde Schriftgedeelten is er het direct verband met het geïnspireerde Woord van God, terwijl in andere liederen dit directe verband ontbreekt. Bekend is de uitspraak van Augustinus, dat „niemand iets Gods waardig zingen kan of hij moet het van God Zelf ontvangen hebben. Daarom zullen wij ook, na overal gezocht en rondgespeurd te hebben, geen betere liederen vinden, noch meer geschikt om dit te bewerkstelligen dan de psalmen van David, welke de Heilige Geest hem geïnspireerd heeft, en die door hem zijn gemaakt. Als wij deze zingen, zijn wij zeker, dat God ons de woorden in de mond legt, alsof Hij Zelf in ons zong, om Zijn eigen glorie te verhogen.“

Calvin sprak in gelijke zin. De synode van 1836 motiveert haar besluit: „nalatende en verende uit de openbare vergadering der gemeente, de menselijke gezangen welke niet in de Bijbel gevonden worden“, met de toevoeging: „opdat het werk van mensen niet worde gelijkgesteld met het werk van mannen, die gesproken hebben, gedreven door de Heilige Geest.“ In het rapport van de G.S. 1937 wordt met instemming geciteerd: „Het is niet juist en het werkt misleidend om te spreken van het recht der N.T.-ische kerklieden, als men gewone versjes van Christen-dichters bedoelt. Wanneer men zulke stichtelijke liederen wil stellen boven Gods Woord in het O.T., als ware de kerk der vervulling dat Oud-Testamentische te boven, dan moet de gemeente voor deze verleidelijke terminologie gewaarschuwd worden.“

b. Vervolgens kwam het afwijzen van niet berijmde Schriftgedeelten door de kerk voort uit het besef van haar roeping, de waarheid Gods tegenover dwalingen te handhaven en te verdedigen. Zo was het bij de Oud-christelijke kerk (het zingen van eigengemaakte hymnen kwam vooral bij de secten voor), zo was het bij de kerk van de Reformatie (de Remonstrantse synode te Utrecht 1612 besloot „nevens de psalmen en de reeds in gebruik zijnde gezangen nu ook lofzangen op te nemen over Christus' geboorte, besnijdenis, doop, lijden, sterven, opstanding, hemelvaart en zending van de Heilige Geest“), zo was het niet minder bij de kerk der Afscheiding. Hoewel er ook in al die onderscheiden tijden zeker wel geestelijke liederen waren die voldeden aan de eis die de Schrift stelt, heeft de kerk deze toch uitgezonderd van het zingen in de eredienst.

Marnix van St. Aldegonde schreef in de voorrede van zijn psalmberijming: „Wij achten het veel sekerder en orbaarlicker en souden van herte wenschen, dat in Godes Gemeente gantsche-lick niet en worde ingebracht noch gesongen dan hetgene dat uit de heilige geloofwaardige Schriften des Ouden des Nieuwen Testaments eigentlick getogen is, opdat onze naekomelingen niet en worde stoffe en oorsake gegeven om een yegentlick nae sijnen elzen sin gebeden en lofsangen te dichten, die men in de Gemeente Gods naar den menschen aelwaerdige (onbezonnen) eygendunckelheit soude willen inne-voeren, gemerckt ons de ervarenheit der voorleden tijden meer dan genoegsaem geleert heeft hoe sorgelick dat het sy in Godes gemeente in te voeren, dat niet eygentlick op de heyliche en alleen geloofwaardige Schriften des Ouden en des Nieuwen Testaments gegrondet sy.“

Prof. L. H. v. d. Meiden schrijft in „De menselijke gezangen“ blz. 14: „Vooral het gevaar dat het verlossingswerk van Christus als voor ieder mens wordt bezongen en alto de leer der algemeene verzoening al zingende wordt ingevoerd, is niet gering. Evenzo staat het met de leer van de toeëigening des heils. Wat Christus voorwerpelij heeft verworven voor de Zijnen wordt in vele liederen en gezangen bezongen, als onderwerpelij reeds het deel van allen die het lied aanheffen. Wat de godvruchtige en door Gods Geest geïnspireerde zanger in de psalmen toekent aan zichzelf, als geschonken door Gods genade, wordt zo licht in een gezang bezongen als in het algemeen het deel van alle belijders van het Christendom. Het door genade aan het hart

toegepaste mijn van de psalmist, wordt zo licht het algemene ons van de gezangendichter“. „Vooral in onze tijd“ zo schrijft hij verder op blz. 15, „waarin zo veel vervlakkings en verflauwing der grenzen wordt gezien, is uiterste waakzaamheid bevoelen.“ Hetgeen t.a.v. meerdere zaken in dit verband mag worden bedacht.

ad 9. Dat er in vele gemeenten de behoefte blijkt te bestaan het heil dat God ons in Christus geeft, ook in zulke liederen (als onder 8 bedoeld) te bezingen, getuigt het feit, dat ze dikwijls m.n. op de christelijke feestdagen voor het votum en na de zegen worden gezongen, is geen onbelangrijke zaak. Aan deze behoefte moet alle aandacht worden besteed. Zij is echter niet maatstafgevend en moet op de juiste wijze worden beoordeeld en geleid. Ook ten tijde van de nationale synode van Dordrecht bestond er blijkbaar een soortgelijke behoefte, en toch spreekt deze synode van een „met de gevoeligste middelen afschaffen, waar er reeds gezangen zijn ingevoerd.“

Toelichting

T.a.v. de toelichting die bij de instructie wordt gegeven het volgende:

ad 1. Uit de manier waarop onze kerken op verschillende mindere of meerdere vergaderingen voorstellen tot het vrijgeven van het lied hebben behandeld, zou op te merken zijn, dat de praktische bezwaren de overhand hadden boven de principiële. Door de Acta 1908 en een classis-verslag in „De Wekker“ mag deze indruk gewekt zijn, dit neemt niet weg, dat de kerken in haar officiële uitspraken steeds een principieel standpunt hebben ingenomen. Bij het zingen van wel of niet berijmde Schriftgedeelten is er veel meer aan de orde dan alleen de relatie tussen de invoering van het lied en een gevreesde teruggang van het geestelijk leven, als zijnde een praktisch bezwaar, dat bij een juiste leiding door Woord en Geest wel overwonnen wordt. Het zijn de verbondenheid aan en de waakzaamheid voor het Woord van God, die de kerk der eeuwen zo hebben doen spreken en zo hebben doen zingen, als zij gesproken en gezongen heeft.

ad 2. Hier wordt het terecht geacht, dat de synode van 1836 waarschuwend tegen de gelijkstelling van mensenwerk met dat van de Heilige Geest, terwijl tevens verwezen wordt naar de uitvoerige wijze waarop in het rapport van de synode van 1937 gesproken wordt over de gevaren, aan de invoering van gezangen verbonden. Direct erop wordt gesteld: „Toch is met deze argumentatie niet voldoende gezegd.“ Wat niet voldoende gezegd is, wordt echter niet nader aangegeven, terwijl noch de waarschuwing van de synode van 1836, noch de bezwaren van het rapport van de synode van 1937 worden weerlegd.

Uit de praktijk in de Nederlandse kerken zou blijken, dat er behoefte was aan meer ruimte dan de kerkorde voorschreef. Niet alle vaders der Afscheiding zouden tegen gezangen, ook niet in de kerkdiensten zijn geweest. De enige kerkraad echter uit de kerken der Afscheiding, die van 1834 tot 1869 heeft aangedrongen bij de meerdere vergaderingen op invoering van gezangen in de eredienst, was de kerkraad van de Chr. Afgescheiden Kerk te Tiel (gediend door ds. J. Brummelkamp, een zoon van de bekende A. Brummelkamp). Toen de synode van 1866 hier niet op inging, bleef ds. J. Brummelkamp toch doorgaan met het laten zingen van gezangen. In september 1869 verklaarde de classis Arnhem, dat Brummelkamp geen leraar kon blijven van de Chr. Ger. Kerk. Dat de synode van 1877 zocht naar de samenstelling van een „bundel liederen van geref. gehalte“ was niet ten behoeve van de eredienst, maar ten behoeve van school, gezin en vereniging.

ad 3. T.a.v. de gewoonte die langzamerhand in verscheidene gemeenten gegroeid is bij speciale gelegenheden of vóór de aanvang van de dienst liederen te zingen, zij opgemerkt, dat de kerkelijke vergaderingen hiertoe nooit hebben aangedrongen. Wat gewoonte werd, is niet maatstafgevend (zie bovenstaand ad 9). De opmerking over het onwaarschijnlijk overkomen van het wel of niet zingen van de liederen voor het votum is te begrijpen.

ad 4. Er zou reeds lang onrust bestaan bij die gemeenten of kerklieden die het als een onjuiste beperking zien, wanneer de kerk in haar kerkorde verbiedt, wat naar hun overtuiging de Here in Zijn woord niet verbiedt. Er zijn meerdere bepalingen in de kerkorde aan te wijzen, waarop dit in gelijke mate van toepassing zou kunnen zijn, omdat een rechtstreekse uitspraak uit het Woord van God niet voorhanden is. We hebben echter de kerkorde als akkoord voor kerkelijk samenleven aanvaard en dienen ons hierna niet als aan, maar wel naar Gods Woord gebonden te weten, 1 Cor. 14 : 33.

Overigens is de eenheid in de kerken een zaak waarvan het belang en de bijbelse noodzaak (zie 1 Cor. 1 : 2 ; 4 : 17 ; 7 : 17 ; 11 : 16) niet genoeg besef kan worden. Mede door allerlei liturgische wijzigingen, door de G.S. in de vrijheid der kerken gegeven, groeien we als kerken steeds verder uit elkaar. Een niet met duidelijke eenparigheid genomen beslissing inzake hetgeen in de instructie aan de orde wordt gesteld, zal het proces van verwijdering in niet geringe mate kunnen bevorderen en tot nog ernstiger gevolgen aanleiding kunnen geven. De schade aan het kerkelijk leven toegebracht zou zo groter kunnen zijn dan de opbouw die de instructie beoogt. Bij het nemen van welke beslissing dan ook dient dit zeer serieus overwogen te worden.

ad 5. Hier wordt gesteld, dat men de kerk niet aan bepaalde gewoontes, maar aan haar band met Christus en daarmee aan Zijn Woord herkent. Op zichzelf is dit juist. De band met Christus en daarmee aan Zijn Woord brengt echter wel consequenties met zich mee, die voor de „identiteit“ van de kerk van niet geringe betekenis zijn (vgl. het functioneren van de geref. belijdenis).

In het licht van de uitspraken die de kerk door de eeuwen heen heeft gedaan, is de zaak waarover het hier gaat, niet slechts als een „gewoonte“ aan te duiden. Het mag dan waar zijn, dat er tot het zingen van niet berijmde Schriftgedeelten die met de Heilige Schrift en de belijdenis in overeenstemming zijn, geen rechtstreeks verbod in de Heilige Schrift is aan te wijzen,

wel is duidelijk, dat, vanuit de verbondenheid aan en vanuit het roepingsbesef tot waakzaamheid voor het Woord van God, tot dusver de kerk, in de historische lijn waarin wij als Chr. Geref. Kerken toch menen te staan, hiertoe niet besloten heeft, maar deze mogelijkheid heeft afgewezen.

Wanneer de G.S. nu anders zou besluiten, betekent dit een breken met de lijn zoals die tot dusver door de kerk werd getrokken, en zal dit schade doen aan de eenheid met hen die met ons in deze lijn willen staan en zo ook in 1977 kerk des Heren willen zijn. De realiteit hiervan is een niet geringe reden tot bezorgdheid.

ad 6. Het hier gereleveerde is als zodanig bekend. Overigens zij wel verwezen naar de beslissing van de G.S. 1968-1969 inzake een instructie van de P.S. van het Westen, (zie Acta, art. 213, 222).

ad 7. Het gestelde geven aan wat hier wordt genoemd, is een niet geringe opgave. Welke gezangen zijn het die aan de hier gestelde eisen voldoen? Moet hierbij gedacht worden aan het samenstellen van een eigen Chr. Geref. bundel? Deputaten berijmde Schriftgedeelten zien hier op hun terrein geen mogelijkheden toe; zal een ander deputaatschap deze mogelijkheid wel weten te vinden? Ook deze praktische mogelijkheden zijn een aanwijzing te meer om te blijven in de lijn van de kerk der eeuwen.

Voorstel

De minderheid van uw commissie komt tot het volgende voorstel:

De generale synode,

kennis genomen hebbend van de instructie 8.04.

overwegend

1. dat in deze instructie niet op verantwoorde wijze rekenschap wordt afgelegd t.a.v. de uitspraken die in deze zaak door de kerken in het verleden zijn gedaan: Braga (563), Dordrecht (1618-1619), Amsterdam (1836), Hilversum (1937);
2. dat uit deze uitspraken blijkt, dat de kerken tot dusver bij het zingen in de eredienst zich steeds tot de psalmen c.q. berijmde Schriftgedeelten hebben beperkt en andere liederen, die geen berijmde Schriftgedeelten zijn, hebben afgewezen;
3. dat de kerken hierbij zich lieten leiden door de nauwe verbondenheid aan en in het roepingsbesef tot waakzaamheid voor het woord van God;
4. dat het aanvaarden van de instructie 8.04 een afwijken van en een breken met dit standpunt inhoudt;
5. dat tot het onder 4 genoemde wel zeer gegronde argumenten aanwezig dienen te zijn;

van oordeel

- a. dat de aangevoerde Schriftplaatsen (Ef. 5 : 19, 20; Col. 3 : 16) geen aanwijzing geven tot het zingen van niet berijmde Schriftgedeelten in de eredienst;
- b. dat hoewel het zingen van liederen, waarvan de inhoud beantwoordt aan Schrift en belijdenis, op zichzelf niet direct met de Hellige Schrift in strijd is te achten, toch deze liederen niet op één lijn zijn te stellen met de wel berijmde Schriftgedeelten (uiteraard mits de berijming ook in overeenstemming is met Schrift en belijdenis);
- c. dat door het zingen van berijmde Schriftgedeelten in de eredienst de directe verbondenheid aan de H. Schrift als het geïnspireerde woord van God wordt bewaard;
- d. dat uit de historie blijkt, dat het gevaar van dwalingen bij het zingen van niet berijmde Schriftgedeelten veel groter is dan bij het zingen van wel berijmde Schriftgedeelten;
- e. dat de roeping tot waakzaamheid ook in onze tijd onverminderd geldt;
- f. dat de behoefte om het heil dat God ons in Christus geeft, ook in liederen die geen berijmde Schriftgedeelten zijn, te bezingen, niet maatstafgevend is, te meer niet omdat dit ook in de psalmen c.q. berijmde Schriftgedeelten, op een nog betere wijze, zeer wel mogelijk is;
- g. dat derhalve in de instructie 8.04 genoemde constatering (overwegingen) niet als gegronde argumenten kunnen worden beschouwd;

verder van oordeel

- h. dat door het zingen van liederen die niet tot de berijmde Schriftgedeelten behoren, aan de eenheid van de kerken schade wordt toegebracht, hetgeen in strijd is met de eenheid der gemeente waartoe de Schrift ons aanspoort (1 Cor. 1 : 2; 4 : 17; 7 : 17; 11 : 16);
- i. dat hierdoor ook een struikelblok in de weg wordt gelegd om te komen tot eenheid met hen, met wie de kerken dit bijklens de verklaring bij art. 50 K.O. van harte begeren;
- j. dat het praktisch onmogelijk gesacht moet worden voor onze kerken te komen tot het samenstellen van een eigen bundel van gezangen die voldoen aan de eisen van Schrift en belijdenis;
- k. dat vanwege de tijdgebondenheid der gezangen dit praktisch zal betekenen, dat men op het Liedboek aangewezen is, hetgeen vanwege de inhoud van de gezangen uit het Liedboek als een ernstig bezwaar moet worden aangemerkt;

besluit

aan de instructie 8.04 niet te voldoen

en spreekt uit

dat de kerken zich houden zullen aan hetgeen tot dusver in dezen door de kerken is bepaald.

J. Brons.
M. Vlietstra.

BIJLAGE XLII art. 86, 90

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR DE EVANGELISATIE

I. Samenstelling van het deputaatschap

a. benoemd door de generale synode

Door de generale synode werden benoemd de brs. P. de Korte, ds. H. van Mulligen, ds. B. van Smeden en de secundi de brs. ds. J. W. Maris en drs. W. Steenbergen.

b. benoemd door de particuliere synoden

Door de particuliere synoden werden benoemd de brs.:

voor het noorden ds. G. L. Born en ds. A. van der Veer,
voor het oosten ds. H. W. Eerland en ds. J. Kievit,
voor het westen ds. A. W. Drechsler en ds. D. Coppoolse en
voor het zuiden ds. L. W. van der Meij en ds. D. J. van Vuuren.

Door verandering van standplaats verlieten de brs. ds. M. Vlietstra en ds. H. Wubs het deputaatschap, terwijl de brs. ds. W. J. Quist en ds. W. van Sorge ontheffing vroegen en kregen van hun lidmaatschap.

Deputaten vermelden hier met dankbaarheid de arbeid die onderscheidene jaren door hen ten behoeve van het deputaatschap werd verricht. Dat geldt ook ds. J. van Mulligen, die als secundus-deputaat één jaar lang meewerkte in de taken van het deputaatschap.

c. moderamen

Het moderamen is als volgt samengesteld:

ds. B. van Smeden - voorzitter, ds. G. L. Born - secretaris en P. de Korte - penningmeester.

II. Secties

De verdeling van het deputaatschap in secties werd ook tijdens deze verslagperiode gehandhaafd. De werkwijze voldoet nog steeds goed. De verslaggeving van de werkzaamheden van het deputaatschap in dit rapport zal dan ook sectiegewijs plaatsvinden.

Er zijn drie secties:

1. voorlichting, bezinning en lectuur;
2. kerk en recreatie;
3. werkterreinen.

III. Sectie 1: voorlichting, bezinning en lectuur

a. contact met de kerken

Door de generale synode van 1974 werd de deputaten opgedragen „zoveel mogelijk te bevorderen, dat gezocht wordt naar mogelijkheden om classicaal of regionaal taken aan te vatten en de werkers te begeleiden en te instrueren“ (Acta, art. 186).

Zelfs werd gesteld, dat hieraan de hoogste prioriteit diende te worden gegeven (Acta, idem).

Deputaten hebben getracht deze opdracht zoveel mogelijk te honoreren. Zij moeten echter met spijt constateren, dat het contact met de plaatselijke kerken en de classes het zwakke punt blijft. Dit komt enerzijds, doordat de deputaten er niet aan toekomen zich op plaatselijk niveau te oriënteren. Zij hebben de handen reeds meer dan vol (begeleiden van de werkers op de vijf werkterreinen, verzorging van twee periodieken, bezinning op tal van zaken die evangelisatie betreffende). Anderzijds kan gesteld worden, dat verzoeken om inlichtingen aan classes en classicale deputaten slechts incidenteel respons ontvangen. Verslagen van classicale deputaten (regeling voor de evangelisatie 10 c. en d.) komen niet of nauwelijks binnen. Op een schrijven aan alle classes en classicale deputaten voorjaar 1976 — om te komen tot een inventarisatie van het evangelisatiewerk en ter stimulering tot nieuwe taken — reageerde nog niet de helft van de geadresseerden, en dan nog maar ten dele positief. Wel wordt in enkele classes begeleiding en instructie gegeven, onder meer door de classicale deputaat, maar ook dit slechts zeer incidenteel. Dit alles maakt het voor de deputaten wel zeer moeilijk bovengenoemde opdracht naar behoren uit te voeren. Zij blijven gedwongen zich te beperken tot een meer algemene stimulering, voorlichting en instructie middels lectuur en conferenties. Deputaten gevoelen dan ook meer dan ooit de behoefte aan iemand die daartoe vrijgesteld, in de gelegenheid is het contact met het grondvlak van de kerk te onderhouden en zo een meer gerichte begeleiding en instructie te geven. Zij zijn er echter van overtuigd, dat ook ter synode dit besef leeft. Temeer daar de hun verstrekte opdracht nauw samenhangt met het verzoek zich te bezinnen op de positie, het werk en de instructie van zulk een vrijgestelde (Acta 1974, art. 186).

b. vrijgestelde

Aansluitend op bovenstaande hebben deputaten zich opnieuw bezonnen op de taak, de positie en het profiel van een eventueel te benoemen vrijgestelde.

Daar de moeiten en tekorten in het werk zich door de jaren heen voornamelijk concentreerden op het contact met de plaatselijke kerken en de classes, zal daar het zwaartepunt in de taakstelling van de vrijgestelde moeten liggen. De deputaten kunnen zich dan meer bezighouden met het algemene beleid, al zal — uiteraard — een nauw contact tussen vrijgestelde en deputaten geboden zijn.

Ten aanzien van de instructie van een te benoemen vrijgestelde stellen deputaten u het volgende voor. Zijn instructie is:

1. zich te bezinnen op het wezen en de methoden van de evangelisatie;
2. het adviseren en opwekken van kerkeraden en ambtsdragers inzake de toerusting van de gemeenteleden tot persoonlijk getuigen;
3. het verzorgen van literatuur die dienstbaar kan zijn aan de activering van de gemeente en de instructie van de werkers; het verzorgen van de eindredactie van „Ga“;
4. het opwekken, adviseren en voorlichten van kerkeraden, classes en classale deputaten voor de evangelisatie inzake hun evangelisatorische activiteiten;
5. het adviseren, voorlichten en instrueren van werkers, vrijwilligers en groepen van vrijwilligers in de evangelisatie;
6. het onderhouden van nauwe contacten met de deputaten voor de evangelisatie, onder meer door als adviseur verbonden te zijn aan het deputaatschap.

Wat de kerkelijke positie van de vrijgestelde betreft, zijn deputaten van mening, dat deze geregeld dient te worden volgens artikel 6 K.O.

Ten aanzien van het profiel van de vrijgestelde merken de deputaten het volgende op. Hij dient — het werd reeds ter vorige synode gesteld — een man te zijn van de gehele kerk. Bij voorkeur een predikant die reeds één of meer kerken diende en derhalve (ruime) ervaring heeft. Te denken valt aan iemand van omstreeks veertig jaar, van wie bekend is, dat zijn belangstelling (en eventueel zijn opleiding) naar de evangelisatie uitgaat. Deputaten zijn zich ervan bewust, dat de benoeming van een vrijgestelde belangrijke uitgaven met zich meebrengt. Zij ramen de kosten op ongeveer f 60.000,— per jaar (voor honorarium, verzekeringen, reis- en studiekosten e.d.). De vrijgestelde zal een bibliotheek moeten opbouwen. Er moet mee gerekend worden, dat een pand gehuurd dan wel gekocht dient te worden voor huisvesting en/of kantoorruimte. Een (bescheiden) bureauvoering komt de deputaten noodzakelijk voor. Wellicht is — vanwege de geringe financiële middelen, die deputaten ter beschikking staan — combinatie met een ander bureau, hetzij binnen hetzij buiten de kerken, wenselijk of zelfs noodzakelijk.

c. positie evangelist

De generale synode 1974 droeg de deputaten op te komen tot een nadere concretisering van de sociale positie van de evangelisatiewerker in dienstverband (Acta, art. 122).

De deputaten zijn van mening, dat de regeling van de sociale positie van de evangelist niet los kan worden gezien van zijn positie in het geheel van het kerkelijk leven. Zij hebben zich daarom zowel op de kerkelijke als de sociale positie van de evangelisatiewerker bezonnen. Zij bieden u hierbij het resultaat van hun bezinning aan.

1. Op drie plaatsen in het Nieuwe Testament wordt de evangelist genoemd. Handelingen 21, 8: „En de volgende dag gingen wij vandaar en kwamen in Caesarea; en gekomen in het huis van Filippus, de evangelist, die behoorde tot de zeven, bleven wij bij hem.“ Efeze 4, 11: „En Hij heeft zowel apostelen als profeten gegeven, zowel evangelisten als herders en leraars, om de heiligen toe te rusten tot dienstbetoon...“ 2 Timotheüs 4, 5: „Blijf jij echter nuchter onder alles, aanvaard het lijden, doe het werk van een evangelist, verricht uw dienst ten volle.“

Uit deze drie plaatsen wordt duidelijk, dat de evangelist voorkomt onder de door Christus gegeven gaven/dienaren.

Het is zeer waarschijnlijk, dat de evangelist een soort hulpprediker is geweest naast de apostelen. Dat kan blijken, als de Filippus van Handelingen 21, 8 dezelfde is als de Filippus van Handelingen 6 tot 8. Dat blijkt ook uit het feit, dat de apostel Paulus van Timotheüs zegt, dat hij „gelijk een kind zijn vader“ hem in de dienst van het evangelie heeft geholpen (Filipp. 2, 22; vgl. ook 2 Thess. 3, 2).

G. Friedrich schrijft in TWNT II op blz. 735: „Evangelisten“ bezeichnet ursprünglich mehr eine Tätigkeit als ein Amt und zwischen Apostel und Evangelist wird kein Unterschied bestanden haben, sondern jeder Apostel war auch Evangelist. Aber nicht alle Evangelisten waren Apostel; denn zum Apostel gehörte die unmittelbare Berufung durch den Auferstandenen. Die Evangelisten setzten die Arbeit der Apostel fort. Sie sind nicht nur Missionare, sondern wie „evangelion“ Gemeinde- und Missionspredigt ist, so kann auch der Leiter der Gemeinde „evangelistes“ genannt werden. Seine Aufgabe ist es: „kerusseln ton logon, 2 Tm. 4, 2.“

Volgens L. Floor, in dieselde spore, blz. 41, is de evangelist een helper van de apostel, wiens ambt het apostolaat ondersteunt en met dat van de apostel verdwijnt. De blijvende taak van de apostel ging op in de andere ambten, vooral van herder en leraar.

F. J. Pop, Bijbelse woorden en hun geheim, blz. 168, zegt:

„Daarbij valt wel op, dat hij (de evangelist) meer band heeft met de apostel dan met de gemeente. Hij is eerder aan de apostel verantwoording schuldig dan aan de opzieners en de ouderlingen. De apostel kan hem wegroepen en een ander ambt aanwijzen.“

Uit het bovenstaande blijkt, dat het in het Nieuwe Testament genoemde ten aanzien van de evangelist steeds ten nauwste samenhangt met de persoon en het ambt van de apostelen.

2. De figuur van de evangelist, zoals wij die tot nu toe in onze kerken kennen, is een andere. Hij is iemand met een aan hem door een kerk of commissie verstrekte opdracht. Deze opdracht namelijk: het evangelie te brengen of te doen brengen aan de aan de kerk vreemde of van de kerk vervreemde mens. Hij vervult deze taak, al naar gelang zijn opdracht, op verschillende manieren. De evangelist kan daadwerkelijk buiten of aan de rand van de kerk werkzaam zijn in de verkondiging

van het evangelie (missionair). De evangelist kan echter ook binnen de gemeente werkzaam zijn door haar bewust te maken van en haar toe te rusten tot haar roeping te getuigen van de hoop die in haar is. De evangelist doet dit werk niet vervangend, maar vooropgaand. Hij is gespecialiseerd en heeft veelal hiervoor een opleiding genoten. Hij is full- of part-timer.

De evangelist is voor zijn werkzaamheden te allen tijde verantwoording schuldig aan de kerk of de commissie die de opdracht verstrekt.

3. Het is buiten kijf, dat zowel in het Nieuwe Testament als in onze confessie de ambten ten nauwste verbonden zijn aan de gemeente. De reeds genoemde plaats uit Efeze (4, 11) legt er de nadruk op, dat de ambten er zijn om de heiligen toe te rusten tot dienstbetoon. En de pastorale brieven leggen er getuigenis van af, dat de aanstelling van opzieners en oudsten en diakenen altijd plaatsvindt binnen de context van de gemeente en in gebondenheid aan de gemeente van de Here Jezus Christus. Onze Nederlandse Geelofsbelijdenis maakt dat expliciet in de artikelen 30 en 31 door erop te wijzen, dat de ambten er zijn in de kerk (art. 30) en er komen door wettige verkiezing van de kerk onder aanroeping van Gods Naam (art. 31). Slechts die verkiezing is de bevestiging van de roeping van 's Heren wege. Noch het Nieuwe Testament noch de confessie kennen ambtelijke arbeid los van of in opdracht van een andere instantie dan de gemeente.

4. Het is duidelijk, dat er naast de ambtelijke arbeid altijd andere arbeid is geweest in of in opdracht van de kerk. Nimmer zijn de ambten er geweest als een plaatsvervangende dienst in de gemeente. De gemeente wordt niet buiten spel gezet. In Efeze 4 vermaant Paulus de gehele gemeente waardig te wandelen de roeping waarmee ze geroepen is (vers 1). Ieder in de gemeente ontving een gave, naar de maat, waarin Christus haar schenkt (vers 7).

Terecht zegt T. Brienen, Onderlinge Dienst, blz. 27: „Er is geen naast of na elkaar van het bijzondere en het algemene ambt in de gemeente, doch een samen met elkaar. Allen dienen elkaar.“ Het is dan ook een goede en nodige zaak, dat in de kerk van de Here Jezus Christus het bijzondere en het algemene ambt samen in de dienst van de Here staan. De gemeente merkt de gaven op die er zijn. Reeds de apostel Paulus had een aantal mensen om zich heen om samen met hen te dienen in de verkondiging van het evangelie. En in de geschiedenis van de kerk hebben er telkens mensen op allerlei posten in de kerk gewerkt, soms zonder, soms met een speciale opdracht.

Te denken valt hier aan het leiding geven aan allerlei kringen en verenigingen, aan het behartigen van de belangen van de zending en de evangelisatie, aan het onderling hulpbetoon in zieken- en bejaardenwerk, aan het beheer van de financiën enz. enz. Ook in deze zaken ging het om een goed samenspel van het bijzondere en het algemene ambt, niet om een hoger of lager, meer of minder, maar slechts om de functionering van de dienst aan de Here Jezus Christus in zijn vele schakeringen.

5. De kerk heeft de roeping het evangelie van de Here Jezus Christus uit te dragen in deze wereld, dichtbij en veraf. De kerk maakt bij de vervulling van deze roeping niet slechts gebruik van de ambten, maar van alle gaven in de gemeente. Men denke slechts aan het werk van artsen, verpleegsters en onderwijskrachten op de zendingsterreinen. En dichtbij geldt dat ook voor de evangelisatie. De kerk maakt gebruik van de gaven van broeders en zusters die met het oog op de evangelisatie een speciale opleiding hebben genoten. Zelfs zal de kerk in afzonderlijke gevallen broeders en zusters geheel vrijmaken voor het vervullen van deze taak: de evangelisten. Het officiële karakter van deze dienst-betrekking hangt niet onlosmakelijk samen met een staan in het bijzondere ambt, maar veeleer met de daartoe verstrekte opdracht. Er is dan ook geen reden om ieder die met een bijzondere opdracht bezig is, in de evangelisatie-arbeid ambtsdrager te doen zijn. Dat kan van plaats tot plaats verschillen. Wel dienen in elk geval de grenzen en verantwoordelijkheden in de opdracht duidelijk te worden vastgelegd.

6. Het spreekt vanzelf, dat de kerk zorg heeft te dragen voor het levensonderhoud van allen die in haar dienst werkzaam zijn. Reeds de apostel Paulus schreef hierover aan Timotheüs (2 Tim. 2, 4-7).

Daar nu de rechtspositie van de evangelist niet in de kerkorde is geregeld, dient de rechtszekerheid tot uitdrukking te worden gebracht in de aanstellingsbrief die hij van de gemeente of de commissie, waar hij in dienst is, ontvangt.

In deze brief dient het volgende in ieder geval te worden geregeld:

- a. Een salariering, welke b.v. gebaseerd kan zijn op de minimumregeling voor de predikants-traktamenten, zoals deze elk jaar door de deputaten voor financiële zaken wordt vastgesteld (de tot dusverre gehanteerde norm was 80 %).
- b. Een pensioenregeling, welke rekeninghoudend met de AOW resp. AWW-uitkering, zo mogelijk collectief met andere kerken die evangelisten in dienst hebben, bij een verzekeringsmaatschappij wordt afgesloten.
- c. Daar de evangelisten niet vallen onder de werking van de sociale verzekeringswetten, zullen de volgende voorzieningen moeten worden getroffen: — een arbeidsongeschiktheidsverzekering, rekening houdend met de algemene arbeidsongeschiktheidswet;

- een ziektekostenverzekering, waarvan de premie voor de helft door de evangelist dient te worden gedragen;
- als overbrugging bij werkloosheid een uitkering van 80 % van het genoten salaris, inclusief emolumenten, gedurende ten hoogste zes maanden.

- Een redelijke opzeggingstermijn, welke ten minste zes maanden moet bedragen. Dit zal wederkerig moeten zijn, doch in onderling overleg kan hiervan worden afgeweken.
- Ingeval van conflict over ontslag of enige andere zaak is beroep van de evangelist op de kerkelijke vergadering i.c. de classis van de gemeente in wier dienst hij is, te allen tijde mogelijk.
- Ter medefinanciering van het bovenstaande kan, indien nodig, een beroep gedaan worden op het kerkverband (classes, particuliere synode, deputaten voor de evangelisatie).

d. conferenties

Ook in deze verslagperiode werd elk jaar weer een conferentie georganiseerd, gewijd aan het evangelisatiewerk. De belangstelling voor deze conferentie is goed. Met name onder de jongeren blijkt een stijgende belangstelling.

In 1975 was er een conferentie rond het thema „Verkondiging”. Inleiders waren de brs. ds. J. van Mulligen en ds. S. Wijsma.

De conferentie van 1976 was gewijd aan het evangelisatiewerk onder de jeugd. Het thema werd ingeleid door br. P. Foppen te Nunspeet.

„De mens van vandaag” was onderwerp van bespreking op de conferentie van 1977. Inleider was ds. C. Langbroek.

In het algemeen kan gezegd worden, dat deze conferenties aan de behoefte aan voorlichting en bezinning zeker tegemoet komen.

e. overleg met de deputaten ADMA

In de verslagperiode is er een voortdurend overleg geweest met de deputaten ADMA. Het overleg werd gevoerd in een werkgroep, bestaande uit de leden van de sectie „Kerk en bedrijfsleven” van deputaten ADMA en de leden van de sectie van deputaten voor de evangelisatie.

Reeds in 1971 verstrekte de synode een opdracht in deze zin aan de deputaten ADMA (Acta, art. 140). Inmiddels is het overleg tot een afronding gekomen. De resultaten hiervan delen we u hieronder mede.

1. Sinds 1965 hebben de deputaten evangelisatie bemoeienis met een prachtig stuk evangelisatiewerk in het Botlek-Europoortgebied. Zij zijn nog steeds dankbaar, dat onze (toch kleine) kerken een mogelijkheid hebben gevonden om in een zo dynamisch en groot industriegebied als Botlek-Europoort te werken.

Dit werk, dat aanvankelijk begonnen werd als evangelisatie-arbeid (ds. S. Wijsma was als „evangelisatiepredikant” verbonden aan de kerk van Rozenburg), heeft zich allengs ontwikkeld tot „industrie-pastoraat” in de volle zin van het woord. En met dit verschil in aanduiding manifesteert zich een belangrijke verbreding en verdieping van het werk.

Natuurlijk — ook industrie-pastoraat is werkzaam zijn in de verkondiging van het evangelie. Het is ook evangelisatie-arbeid, maar dan wel in een zeer speciale zin. In de loop van de jaren is het aan allen die erbij betrokken waren (de kerkeraad van Rozenburg, ds. T. Harder en de deputaten voor de evangelisatie), duidelijk geworden, dat het werk in de industrie vele vragen op de tafel van de kerk legt. Evangelieverkondiging in de industrie is altijd evangelieverkondiging aan de mens in die situatie en met zijn vragen. Een situatie en vragen die meer omvatten dan men aanvankelijk kon overzien. Telkens deden en doen zich op dit terrein nieuwe dingen voor.

De vragen naar de zin en het wezen van de arbeid, de problemen van de werkloosheid, de boodschap van het evangelie ten aanzien van medezeggenschap en medeverantwoordelijkheid, enz. enz., maken een nieuwe bezinning steeds weer noodzakelijk.

Een bezinning bovendien die — als we mogen onderscheiden — niet slechts het missionaire aspect van de dienst der kerk raakt, maar evenzeer het diaconaat en het pastoraat. En dan nog wel naar twee kanten, naar de kerk en naar de wereld toe.

2. Dit alles heeft ertoe geleid, dat er binnen het deputaatschap voor de evangelisatie almeer de behoefte werd gevoeld aan overleg met en inbreng van anderen in deze materie. Men had het gevoel, dat de begeleiding van ds. Harder in sommige opzichten tekort schoot, omdat zijn vragen dikwijls verder reikten dan het terrein dat met het deputaatschap werd bestreken. De vragen waren te „specifiek”. Deputaten zijn er dan ook verheugd over, dat een intensief contact is ontstaan met de deputaten ADMA, i.c. de sectie „Kerk en bedrijfsleven”. Immers, ook daar kwamen dezelfde vragen aan de orde. Ook daar was en is men intensief bezig met de vragen die een moderne, industriële samenleving stelt aan de kerk. Deputaten zijn er dankbaar voor, dat men bij de sectie „Kerk en bedrijfsleven” mee wilde denken en zij geven u dan ook graag de resultaten door van het gevoerde overleg. Zij doen dat in de stellige overtuiging, dat de gevonden oplossing het werk in het industrie-pastoraat zowel naar de zijde van het diaconaat als naar die van de evangelisatie ten goede komt. Dit temeer, daar beide deputaatschappen het op prijs stellen met de vragen van kerk en industrie binding te houden. Dat de kerkeraad van Rozenburg — bij het overleg betrokken — zich geheel in de gevonden oplossing kon vinden, stemt deputaten zeer dankbaar.

3. Deputaten ADMA en deputaten evangelisatie hebben een overlegorgaan in het leven

geroepen met het oog op de zaken van kerk en bedrijfsleven die in beide deputaatschappen aan de orde zijn. Deputaten evangelisatie dragen de verantwoordelijkheid voor het werk van dit overlegorgaan.

I. LEDEN

- Deputaten ADMA en deputaten evangelisatie benoemen elk drie leden in het overlegorgaan.
- Kerken die een industrie-predikant in dienst hebben, hebben het recht een afgevaardigde te zenden.
- Het overlegorgaan kan adviseurs aantrekken.
- De penningmeester van deputaten evangelisatie heeft o.q. het recht de vergaderingen van het overlegorgaan bij te wonen.

II. TAKEN

- Het zich bezinnen op de vragen en de consequenties van het kerk- en christen-zijn in een geïndustrialiseerde samenleving.
- Het geven van informatie daarover aan de kerken, opdat binnen de kerken aandacht wordt geschonken aan deze problematiek.
- Het desgevraagd adviseren van kerkeraden met betrekking tot de vragen van kerk en bedrijfsleven.
- Het vertegenwoordigen van de kerken in diverse kerkelijke en maatschappelijke organisaties welke zich bezighouden met de vragen van kerk en bedrijfsleven.
- Het begeleiden en adviseren van de industrie-predikant(en).

III. VERANTWOORDELIJKHEID

- Minstens tweemaal per jaar brengt het overlegorgaan aan beide deputaatschappen schriftelijk rapport uit over alle zaken betreffende het industrie-pastoraat.
 - De deputaatschappen zullen het rapport niet behandelen, tenzij twee leden van het overlegorgaan daarbij aanwezig zijn.
 - In geval van conflict over het beleid van het overlegorgaan beslissen deputaten evangelisatie.
- Deputaten evangelisatie rapporteren over het werk van het overlegorgaan aan de generale en particuliere synoden.
 - Deze rapportage komt als volgt tot stand: Het overlegorgaan stelt een concept-rapport op, dat in de beide deputaatschappen wordt besproken. Na overleg tussen de beide deputaatschappen en evt. amendering volgt goedkeuring en doorzending naar de synoden door de deputaten evangelisatie.

IV. STEMRECHT

Alle onder 1 a en b genoemde leden hebben stemrecht.

I. „Licht en Waarheid”

Kon in het vorige verslag worden medegedeeld, dat „Licht en Waarheid” een fusie was aangegaan met „Echo” (uitgave van de Hervormde Bond voor Inwendige Zending op G.G.), nu kan daarbij nog bericht worden, dat ook de administratie door de I.Z.B. wordt verzorgd. Tot 1975 was de administratie met grote trouw verricht door br. E. Scholte uit Lisse, wiens arbeid deputaten hier met grote dankbaarheid vermelden. Ze menen echter, dat de goede samenwerking met „Echo” ook een samengaan van de administratie van beide bladen wenselijk en nuttig maakte.

In de redactie van „Licht en Waarheid” hebben nog steeds zitting de brs. ds. H. van Mulligen, J. O. Schouten en ds. B. van Smeden. De laatste vervult samen met ds. C. Snoei het hoofdredacteurschap. Deputaten menen te mogen stellen, dat „Licht en Waarheid” zeker een plaats verdient in de reeks verschijnende evangelisatiebladen. De inhoud is goed en duidelijk. Met regelmaat verschijnen er bijzondere nummers.

Helaas moeten de berichten over het abonnementsbestand wat somberder zijn. Het aantal abonnees beweegt zich in neergaande lijn. Om enig inzicht te krijgen in de oorzaak van deze ontwikkeling stuurden deputaten alle kerkeraden en evangelisatiecommissies in den lande een enquêteformulier toe. Hoewel niet allen reageerden — er werden 75 formulieren terugontvangen —, werd wel duidelijk, dat vele commissies werken met andere bladen. Opmerkelijk was echter dat die commissies die wel ons eigen blad verspreidden, in hun oordeel over inhoud en vorm zeer positief waren.

Deputaten hebben besloten ruimere aandacht in de kerkelijke pers te geven aan verschijnende bijzondere nummers. Bovendien zijn zij voornemens door middel van advertenties met regelmaat de aandacht op „Licht en Waarheid” te vestigen. Verheugend is in dit verband, dat van het kerstnummer in 1975 10.000 exemplaren meer werden verspreid dan in 1975.

De exploitatie van „Licht en Waarheid” werd afzonderlijk geadmistreerd. Op bijlage 1 is een vergelijkend overzicht over de jaren 1974-1975 opgenomen.

g. „GA”

De redactie van „GA” onderging enige wijziging. Br. A. G. Boogaard verliet de redactie om studieredenen. In zijn plaats werd benoemd br. G. J. van der Laan te Apeldoorn. Ds. J. Vogel legde zijn eindredacteurschap neer, maar bleef — gelukkig — wel redactielid. Ds. G. L. Born nam zijn taak over.

In de verslagperiode verschenen heel wat nummers van „GA”, veelal „themanummers”. Instructie en voorlichting over tal van onderwerpen werd gegeven: kinderevangelisatie, koffie-

barwerk, campingwerk, onze eigen evangelisatiearbeid, werken met de bijbel enz. enz.

Speciale vermelding verdient wellicht het themanummer „Jah“, dat in samenwerking met „Tijdsin“ jongeren wilde opwekken tot een getuigende levenshouding. Jammer dat er zo weinig groei in het abonnementsbestand zit. Vele kerkeraden en commissies hebben slechts één abonnement. Dat maakt de positie van het blad nogal wankel — zeker in financieel opzicht. Deputaten zijn echter van mening, dat het instandhouden van een instructieblad noodzakelijk is, gezien de hun verstrekte opdracht.

IV. Sectie 2: kerk en recreatie

a. instructie

Het accent in sectie 2 valt voornamelijk op de instructie. Daartoe werd ook in deze verslagperiode elk jaar een conferentie belegd, gewijd aan het campingwerk. Hoewel op vele plaatsen commissies ook zelf hun teamleden instrueren, menen deputaten toch te moeten doorgaan met het houden van landelijke instructiedagen. Er gaat van deze conferenties nogal wat wervende kracht uit.

In dit verband kan melding worden gemaakt van het werk van de coördinatiecommissie voor werving en plaatsing van teamleden. Reeds tal van jaren probeert deze commissie door middel van advertenties in de kerkelijke pers jongelui te werven voor het werk op de campings. Br. J. O. Schouten vervult in deze commissie met grote trouw het secretariaatswerk.

b. financiële hulp recreatieprojecten

In de verslagperiode werd slechts zeer incidenteel financiële hulp verleend aan plaatselijke recreatieprojecten. Deputaten zijn van mening, dat de financiële ondersteuning van dit werk in de eerste plaats een taak is van de plaatselijke gemeente en van de regio i.c. de classis. Waar dat echter noodzakelijk is, bieden zij steun of stellen zij zich garant voor eventuele tekorten.

V. Sectie 3: werkerterreinen

a. algemeen

Onderstaand treft u een overzicht aan van de ontwikkelingen en werkzaamheden op de werkerterreinen. Dit overzicht kwam tot stand in nauwe samenwerking met de werkers zelf. Deputaten en werkers zijn van mening, dat zo een betere en directere verslaggeving wordt bevorderd.

Hoezeer ook verschillend, omdat de manier van werken op een werkerterrein bepaald wordt door de specifieke omstandigheden van dat werkerterrein, gaan de werkers toch uit van een gezamenlijke visie op hun taak. Zij stellen het op prijs iets van die visie door te geven.

Omdat evangelisatie de taak is van de gehele gemeente en niet slechts van een deel van de gemeente, een commissie of een persoon, ligt er in het werk van de evangelisatiewerkers niet alleen een lijn „naar buiten“, maar evenzeer naar „binnen“, naar de gemeente zelf, toe.

Zij helpen de gemeente bij het evangeliserend bezig zijn in deze wereld. Daarbij zijn ze ervan overtuigd, dat het evangeliserend bezig zijn met de gemeente niet slechts een activiteit is, maar meer een levenshouding die vrucht is van het leven met de Here. De gemeente moet almeer worden wat ze is, nl. geloofsgemeenschap rondom haar Here en Heiland, die getuigt van die Here en Heiland. In dat spoor helpen de evangelisatiewerkers haar te gaan.

Daarbij liggen de accenten — uiteraard — verschillend. De ene keer zal het accent liggen op het getuigen „naar buiten“, een ander maal op de toerusting naar binnen. Niet zelden zullen beide samengaan. Het is deze eenheid en verscheidenheid die u aantreft in de verslaggeving hieronder.

b. Amsterdam

Gedurende de verslagperiode is evangelist H. H. van Well in dienst geweest van de drie Amsterdamse kerken, die samenwerken in het Centraal Consistorie. Voor de beleidsvoorbereiding en -bepaling van de evangelisatie heeft dit Centraal Consistorie de Centrale Evangelisatie Commissie ingesteld, die tevens tot taak heeft de begeleiding van de evangelist. Daarnaast heeft elke gemeente een eigen evangelisatiecommissie, die verantwoordelijk is voor de uitvoering van het evangelisatiewerk van die gemeente.

In de afgelopen jaren is het werk naar buiten langzaam gegroeid. Zo zijn er momenteel activiteiten als: bejaardenwerk, leetuurverspreiding, bijbelkraam op een plaatselijke markt, koffiebar, sociëteit voor kamerbewoners. Voor de medewerkers in deze activiteiten worden regelmatig instructieavonden gehouden. Er zijn verder plannen genoeg voor andere activiteiten. Maar gezien de grote problemen van de Amsterdamse kerken — randkernelijkheid, mobiliteit, leegloop van de gemeenten en gezinsverdunding — is het een zaak van wijs beleid de gemeenten in mankracht en financiën niet te overvragen. Juist nu het werk organisatorisch van de grond is gekomen, blijkt een groeiende behoefte aan mankracht. Dit grotere beroep op de leden van de gemeenten dient echter gepaard te gaan met een voortdurende inspanning die gemeenten tot evangelisatie te motiveren. Niet ieder ziet nog de opdracht van Christus. En niet ieder die die opdracht voor zich persoonlijk ziet, onderkent, dat het ook gaat om de gemeente als geheel. Omdat het gaat om de gemeente die het evangelie heeft ontvangen om door te geven, is het belangrijk dat er op vele manieren aandacht wordt geschonken aan het geestelijk leven van de leden van de gemeente. Kerkeraden en evangelisatiecommissies werken dan ook op dit punt in nauw overleg goed samen.

De taak van de evangelist ziet men in Amsterdam in eerste instantie niet in het uitvoeren van evangelisatiewerk. Het helpen van de evangelisatiecommissies op knelpunten in het werk, het zoeken van werkerterreinen en werkvormen, het adviseren van de kerkeraden en het motiveren van de gemeenten dienen de meeste aandacht te krijgen.

Naast de zo gegroeide en groeiende werkzaamheden is er contact met de zogenaamde Diensten met Belangstellenden, waaraan de naam van ds. R. J. van Pagée is verbonden. Hoewel dit werk los staat van de kerken en deze er dus ook geen verantwoordelijkheid voor dragen, is er over het evangelisatiewerk in Amsterdam wel overleg. Afgewarigden van de Centrale Evangelisatiecommissie staan de stichting DmB met raad en daad ter zijde. Ook hebben de kerken zich gesteld achter het werk van de Regenboog. Deze stichting stelt zich ten doel in getuigenis en dienst hulp te verlenen aan hen die verloren dreigen te gaan in de wereld van de drugs.

Tenslotte zijn de Amsterdamse kerken bijzonder blij, dat Apeldoornse studenten onder leiding van prof. dr. W. H. Velema in oktober 1975 een werkbezoek hebben gebracht aan Amsterdam. Uitvoerig is gesproken over de problematiek met betrekking tot de evangelisatie in een grote stad.

c. Antwerpen

De periode die er ligt tussen de vorige synode en de komende, kenmerkte zich door een aantal hoogtepunten in het werk te Antwerpen-Borgerhout-Deurne, die als pieken wijzen naar de praktisering van de bijbelse gedachte „evangelisatie als levenshouding van de gemeente“, een houding overigens die ook alles met daadwerkelijke evangelisatie van doen heeft.

In oktober 1974 hield de „verzamelde groep gelovigen“, die gevormd was door het evangelisatiewerk, op te bestaan en werd in een speciale eredienst door instelling van de ambten een (wijk)gemeente geïnstitueerd. Dat gebeuren is er een signaal van dat deze gemeente iets mag betekenen in de agglomeratie Antwerpen. De wijkelijke erediensten, sinds september 1976 twee keer per zondag, alsook de bijbelkringen, bidstonden en het onderrecht wil de Here ongetwijfeld gebruiken om tot het doel te komen dat Hij zich heeft gesteld. Ook de paasconferenties die elk jaar worden gehouden, zijn daarop afgestemd. Vanaf vrijdagavond tot maandagavond worden dan acht à negen samenkomsten gehouden, die enerzijds bedoelen de gemeente toe te rusten en anderzijds „buitenstaanders“ met het evangelie te bereiken.

Hulp in het evangelisatiewerk wordt verleend door zgn. jaarteams van jonge mensen die hun studie of werkkring voor een jaar onderbreken om te helpen bij het veelomvattende werk in en om het Evangelisch Centrum. Ze krijgen tevens een stuk vorming om in eigen leef- en werksituatie meer toegerust en gemotiveerd christen te zijn. De praktische evangelisatiearbeid en het leven in teamverband blijken daartoe goede hulpmiddelen te zijn. In dat raam moeten ook de campagnes worden gezien die 's zomers gehouden worden. Met veel medewerking wordt dagen achtereen gewerkt om de bevolking van het werkgebied te confronteren met het evangelie. Allerlei mogelijkheden worden aangegrepen: kindersamenkomsten, colportage, leetuurverspreiding, boekentafels, openluchtprediking, opiniepeiling en meetings. Telkens is er ook een trainingsprogramma in het geheel ingebouwd. Onlangs kreeg de gemeente, alsmede het Evangelisch Centrum, de beschikking over een nieuw gebouw. Groter dan het vorige, met meer mogelijkheden en centraler gelegen. De verschillende activiteiten kunnen goede voortgang vinden. De Here zegent de verkondiging van Zijn Woord.

d. Rozenburg

In ons vorige verslag voor de generale synode 1974 hebben we uitvoerig aandacht geschonken aan de ontwikkeling van het industriepastoraat, aan de motivatie daarvoor en de bedoelingen ervan. Ditmaal willen we bij onze rapportage een paar zaken onderstrepen. Om te beginnen mag wel eens duidelijk gezegd worden, dat we veel waardering hebben voor de toch betrekkelijk kleine gemeente van Rozenburg, die in dit industriepastoraat een pioniersfunctie heeft. Dat maakt een gemeente kwetsbaar, naar binnen en naar buiten. Voor eigen gemeentelijk leven betekent het immers, dat je steeds maar weer geconfronteerd wordt met vragen die nu niet direct en gemakkelijk te beantwoorden zijn. Dat kan aan het gemeentelijk leven een wat onrustig karakter geven, omdat ze in feite nooit klaar is en steeds attent moet zijn op wat er gebeurt. Bij een goede leiding in de prediking, catechese en pastoraat blijft het echter voor de gemeente zelf verfrissend, stimulerend en vernieuwend te zijn. Anderzijds betekent zo'n positie naar buiten toe, dat bepaalde activiteiten e.d. bij de anderen ook binnen hetzelfde kerkverband als vreemd overkomen. Men wordt in zijn diepste bedoelingen dan niet begrepen, bemerkt een zekere isolering door de anderen en dat bevordert niet de gemeenschap binnen het kerkverband. Misschien mogen we ook wel eens nadrukkelijk stellen, dat de kerken bij hun kritisch volgen van wat er in en vanuit Rozenburg gebeurt, beginnen met een positieve benadering. Deze gemeente verkeert in een unieke positie en zoekt daarom ook in trouw aan de bijbel naar antwoorden op de vragen.

Vervolgens is zeker in deze periode heel erg duidelijk geworden, dat industriepastoraat een stuk bezinning en theologische doordenking vraagt. Onze kerken hebben hierin niet vooraan gestaan. Het is niet aan ons om daarvan de oorzaken te vermelden. We geven slechts het feit door. Daarom heeft ook een industriepastor vanuit zijn werk behoefte aan begeleiding vanuit de kerken, zeker als het gaat om eerlijk doordenken van de problematiek. Deputaten zijn ervan overtuigd, dat onze industriepredikant dat graag wil en door zijn bijna zeven jaren ervaring ook hierin de kerken van dienst kan zijn. Dat is ook in deze periode gebleken. Op verschillende momenten heeft ds. T. Harder een en ander gepubliceerd. We denken aan zijn artikelen in „De Wekker“, bijdragen in het CNV-kaderblad „Evangelie en Maatschappij“, de regelmatige verschijning van het informatiebulletin „Europost“ en het aantal lezingen dat hij houdt via de NCRV-microfoon in de rubriek „Werk-woord“ gedurende vier maanden elke week vijf minuten aandacht vragend voor problemen rondom menselijke arbeid. In de praktijk is

gebleken, dat naar dit geluid geluisterd wordt. Daarnaast werkt ds. Harder mee aan de sectie „Kerk en bedrijfsleven” van dep. ADMA.

De meest opvallende ontwikkeling in het werk van de laatste jaren is de regionalisering geweest. Vanaf 1970 is dit werk opgezet vanuit de drie protestantse kerken van Rozenburg. Al gauw werd duidelijk dat, wilde men verbinding houden met het kerkelijk achterland, het dan noodzakelijk was ook bij kerken in andere plaatsen in dit Rijnmondgebied wezenlijke aandacht voor en betrokkenheid bij dit werk van de kerk te vragen. In 1975 is dan ook de verantwoordelijkheid voor dit werk voor wat betreft de Gereformeerde Kerken en de Ned. Hervormde Kerk door gemeenten uit de regio mee overgenomen. Dit komt het werk alleen maar ten goede, omdat zo een zo groot mogelijk achterland bereikt wordt.

Intussen is in Rozenburg het eigenlijke evangelisatiewerk doorgegaan, op de camping, op jeugdclubs en door lectuurverspreiding. Zo tracht men het Woord door te geven.

e. Schoorl

Alweer geruime tijd werkt in Schoorl de Interkerkelijke Commissie Evangelisatieproject Schoorl (IKES). In het IKES-bestuur zijn afgevaardigd leden van de Chr. Geref. Kerken van Broek op Langedijk, Den Helder en Opperdoes, leden van de Geref. Kerken te Bergen, Broek op Langedijk en leden van de Ned. Herv. Gemeente te Schoorl.

Deze grote commissie vergadert minimaal één keer per jaar.

Daarnaast is er een kleine commissie, bestaande uit leden van de Chr. Geref. Kerk te Broek op Langedijk, de Geref. Kerk te Bergen en de Ned. Herv. Gemeente te Schoorl. Deze commissie bestuurt de dagelijkse gang van zaken in het project Schoorl. De meerderheid van de leden van zowel de grote als de kleine commissie is Chr. Gereformeerd. De reden van deze samenstelling is de zorg van onze zijde voor de koers van het werk. Dit wordt door de andere kerken van harte geaccepteerd. Na zes jaar IKES-werk mag geconstateerd worden, dat dit een goede opzet is.

Financieel wordt het werk gedragen door de classis Haarlem (f 1,65 per lid), door een kring van donateurs (f 6.000,—) en door de deputaten evangelisatie (50 %).

Tot mei 1976 was zr. R. Lammerts-Groen in Schoorl evangeliste. Zij vroeg de commissie onthefing van haar taak in verband met een vaste benoeming als maatschappelijk werkster. Voor haar arbeid is grote dankbaarheid en waardering. Zr. Lammerts is drie jaar in dienst geweest als evangeliste.

Met ingang van 1 mei 1977 werd evangelist J. O. Schouten, tot dan toe werkzaam in Twente, benoemd in volledige dienst. Door indiensttreding van een full-time kracht kunnen de activiteiten van de IKES belangrijk worden uitgebreid. Zo zal het tot de taak van br. Schouten behoren leiding te geven aan het clubwerk onder buiten- of onkerkelijke kinderen, het van de grond brengen van jongerenwerk, het opzetten van o.m. een zondagsschool te Koedijk, het geven van instructie en voorlichting aan kerken en evangelisatiecommissies in de classis en — ook dat — het op zich nemen van de leiding van het recreatie-evangelisatiewerk op de campings.

Br. Schouten is lid van de kerkeraad van de Chr. Geref. Kerk te Broek op Langedijk, in wier dienst hij officieel staat. Er is dankbaarheid voor de voortgang en uitbouw van het werk.

f. Twente

Gedurende de afgelopen drie jaar was br. J. O. Schouten als evangelist in dienst van de Contact Commissie Twente, een commissie waarin de vier Twentse Chr. Geref. Kerken zijn vertegenwoordigd.

Het werk van br. Schouten concentreerde zich op twee fronten: het houden van welkomstdiensten in Almelo en Enschede en het verzorgen van de contacten die daaruit voortvloeien; het verzorgen van evangelisatiewerk in het ressort van de kerken (lectuurverspreiding en grote actie in Hengelo) en daarnaast het leiding geven aan het campingwerk op de vakantiecentra „Amsveen” en „t Leyerweerd”. We zeggen niet teveel, als we stellen, dat met name voor dit laatste het werk van br. Schouten een zeer grote stimulans is geweest.

Deputaten zijn dan ook dankbaar, dat br. Schouten gedurende tien jaar leiding mocht geven aan het evangelisatiewerk in dit gebied. Zij zijn echter ook verheugd, dat een nieuw arbeidsterrein werd gevonden in Schoorl, waar br. Schouten (weer) zijn gaven mag besteden aan het evangelisatiewerk.

Inmiddels is door het vertrek van br. Schouten in het werkgebied Twente een nieuwe situatie ontstaan. Zowel bij de commissie als bij de deputaten bestaat de mening, dat enkele taken wel door vrijwilligers uit de gemeenten kunnen worden overgenomen. Toch zal de benoeming van een nieuwe (part-time) werker nodig zijn. Hoewel nog geen beslissingen zijn gevallen, hebben deputaten nu reeds toegezegd naar vermogen mee te dragen in de kosten die zulk een benoeming met zich meebrengt.

VI. Financiën

Voor een overzicht van de ontvangsten en uitgaven over de jaren 1974-1976 verwijzen wij u naar bijlage 1 van dit rapport. De generale synode 1974 bepaalde de minimumbijdrage der kerken op f 1,90 per lid/dooplid. Een en ander kon eerst in 1975 effectief worden. De daadwerkelijke opbrengsten bedroegen gemiddeld per lid/dooplid: in 1974 f 1,31, in 1975 f 1,525 en in 1976 f 1,586. Dankzij de opbrengsten van de zondagsdagen konden de stijgende kosten van bestaande projecten worden opgevangen en de noodzakelijke reserveringen worden verricht.

Het zijn steeds nagenoeg dezelfde gemeenten, waarvan geen bijdrage wordt ontvangen. In de meeste gevallen worden de redenen hiervan niet ter kennis van ons deputaatschap

gebracht. In één classis vond een bespreking plaats met die gemeenten die bezwaren hebben tegen de wijze waarop het evangelisatiewerk, dat door deputaten wordt gesteund, plaatsvindt. Dit leidde echter niet tot het gewenste resultaat.

Een bedenkelijke ontwikkeling is, dat bepaalde gemeenten buiten deputaten om evangelisatiewerk steunen en dit in mindering op hun bijdragen brengen. Hoewel wij vanzelfsprekend positief staan tegenover het werk dat wordt verricht, zien wij hierin toch een bepaalde tendens, waarvoor wij dringend de aandacht van uw vergadering vragen.

Op bijlage 2 vindt u de begrotingen voor de jaren 1978-1980. Enerzijds stijgen de kosten door aanpassing van de salarissen, anderzijds betekent de benoeming van br. Schouten in Noord-Holland een hogere subsidie voor dit project. Op grond van de begrotingen wordt een minimumbijdrage per lid/dooplid gevraagd van f 2,50. Bij aanstelling van een vrijgestelde moet dit bedrag worden verhoogd tot f 3,55 per lid/dooplid.

VII. Voorstellen

Samenvattend stellen de deputaten voor de evangelisatie u voor:

- de deputaten te machtigen tot de benoeming van een vrijgestelde, zoals bedoeld in dit rapport sub III b;
- de regeling van de kerkelijke en sociale positie van de evangelisatiewerker als bedoeld in III c aan te bevelen in de kerken;
- de regelingen ten aanzien van het in het leven roepen overlegorgaan deputaten ADMA en evangelisatie goed te keuren en in verband daarmee drie generale deputaten te benoemen;
- in verband met de in dit verslag ontwikkelde plannen de minimumbijdrage vast te stellen op f 3,55 per lid/dooplid;
- opnieuw drie deputaten te benoemen.

VIII. Besluit

Deputaten zijn ervan overtuigd, dat de vreugden en zorgen, in dit verslag doorgegeven, de aandacht van de synode hebben.

Ze zijn dankbaar u op deze wijze deelgenoot te kunnen maken van hun werkzaamheden en van de noden van onze Chr. Geref. Kerken ten aanzien van het evangelisatiewerk.

Veel werd gedaan, plaatselijk en regionaal. Veel wat gedaan zou kunnen worden, bleef liggen. De gebrokenheid der zonde manifesteert zich telkens weer, zowel in het verrichte werk als in wat bleef liggen.

Toch willen deputaten dit verslag graag eindigen met het uitspreken van hun geloof en vertrouwen in de Koning van de Kerk. Die trouw is waar wij ontrouw zijn. Hij zegene alle arbeid, ook die van de evangelisatie.

G. L. Born, secretaris.

Bijlage 1

RESULTATENBEREKENINGEN OVER DE JAREN 1974-1976

BATEN	1974	1975	1976
Collecten	f 93.401,29	f 108.846,66	f 113.757,89
Giften	1.997,—	1.297,—	1.727,60
Bijdragen commissies	320,—	1.000,—	789,65
Zondagsdagen	15.568,97	13.425,69	16.986,47
	f 111.287,26	f 124.569,35	f 133.291,61
Overige inkomsten (interest)	637,45	3.851,33	5.076,96
	f 111.924,71	f 128.420,68	f 138.368,57
LASTEN			
Subsidies:			
Rozenburg	f 31.800,—	f 36.000,—	f 39.300,—
Amsterdam	15.480,—	22.029,—	20.649,—
Schoorl	5.000,—	6.000,—	7.000,—
Twente	22.020,—	24.600,—	26.000,—
Antwerpen	5.000,—	7.500,—	7.500,—
Bijdrage recreatiefilm	350,—	—,—	—,—
Campingwerk Harderwijk	—,—	2.000,—	1.500,—
Vlissingen (Dishoek)	—,—	500,—	—,—
	f 79.650,—	f 98.629,—	f 101.949,—
Rente leningen	f 2.400,—	f 2.100,—	f 1.800,—
A'gemene kosten	5.844,02	6.390,04	7.597,77
Exploitatie „GA”	1.341,57	1.238,54	3.954,21
Exploitatie „Licht en Waarheid”	—,—	—,—	1.713,51
	f 9.585,59	f 9.728,58	f 15.065,49
	f 89.235,59	f 108.357,58	f 117.014,49
Batig saldo	f 22.689,12	f 20.063,10	f 21.354,08

EXPLOITATIE-OVERZICHT „LICHT EN WAARHEID“ OVER DE JAREN 1974-1976

BATEN	1974	1975	1976
Steun-abonnementen	/ 21.099,55	/ 20.014,15	/ 22.210,20
Evangelisatiecommissies	19.636,08	19.303,47	24.012,86
Militairen	609,20	616,—	751,85
Giften	4.203,55	5.476,18	4.163,85
Rente	8,38	72,06	191,82
Totale baten	/ 45.554,76	/ 45.481,85	/ 51.330,58
LASTEN			
Druk- en verzendkosten	/ 42.941,13	/ 43.947,34	/ 49.735,68
Administratiekosten	2.702,18	2.889,19	3.308,41
	/ 45.643,31	/ 46.836,53	/ 53.044,09
Nadelig saldo	/ 88,55	/ 1.354,67	/ 1.713,51

BIJLAGE 2

BEGROTING VOOR DE JAREN 1978-1980

SUBSIDIES:	1978	1979	1980
Rozenburg	/ 40.000,—	/ 42.000,—	/ 44.000,—
Amsterdam	28.000,—	29.500,—	31.000,—
Schoorl	38.000,—	40.000,—	42.000,—
Twente	7.500,—	8.000,—	8.500,—
Antwerpen	8.500,—	9.000,—	9.500,—
Diversen	5.000,—	5.000,—	5.000,—
Rente leningen	1.200,—	900,—	600,—
	/ 128.000,—	/ 134.400,—	/ 140.600,—
Reis- en vergaderkosten	/ 2.500,—	/ 2.750,—	/ 3.000,—
Administratiekosten	4.000,—	4.500,—	5.000,—
Conferenties	1.500,—	1.500,—	1.500,—
Exploitatie „GA“ en „Licht en Waarheid“	4.000,—	4.000,—	4.000,—
	/ 140.200,—	/ 147.150,—	/ 154.100,—
Aflossing leningen	/ 5.000,—	/ 5.000,—	/ 5.000,—
Reserve	25.000,—	25.000,—	25.000,—
	/ 170.200,—	/ 177.150,—	/ 184.100,—

Nodige omslag ter dekking van bovenstaande begroting / 2,50.
 Bij aanstelling van een vrijgestelde dient de begroting verhoogd te worden met:
 Salaris etc. / 43.000,—
 Huur 7.000,—
 Autokosten e.d. 10.000,—
 / 60.000,—
 Kantoorkosten:
 Huur / 6.000,—
 Diversen 4.000,—
 / 70.000,— / 75.000,— / 80.000,—

In dit geval dient de omslag / 3,55 te bedragen.

BIJLAGE XLIII
art. 85, 90

RAPPORT I VAN COMMISSIE IV - INZAKE EVANGELISATIE

Contact met de kerken (III a)

Deputaten zijn tot de conclusie gekomen, dat zij niet in staat zijn hun opdracht op dit punt naar behoren uit te voeren. Deze conclusie is naar de mening van de commissie moeilijk te weerleggen. Zij is daarom van oordeel, dat de, nu voor de derde maal gestelde, vraag om een werker te mogen aanstellen die deputaten in de vervulling van hun taken bijstaat, gerechtvaardigd geacht en positief beantwoord moet worden. Wel is het de vraag, of deze werker nu reeds een volledig vrijgestelde zou moeten zijn; op deze vraag komt de commissie hieronder terug.

Vrijgestelde (III b)

Taakstelling: het is de commissie uiteraard opgevallen, dat de punten 1 t/m 5 van de voorgestelde instructie een weergave zijn (in andere volgorde en met enigszins andere bewoordingen) van art. 5 sub a t/m e uit de „Regeling voor de evangelisatie“, waarin de taak van deputaten wordt omschreven.

Aan de commissie is gebleken, dat deputaten niet de bedoeling hebben deze onderdelen van hun taak geheel te delegeren aan een vrijgestelde. Zij denken aan een samenwerking, waarbij vrijgestelde en deputaten deze taken voor (b.v.) resp. 60 % en 40 % uitvoeren. Maar ook zo acht de commissie deze taak te breed en te veelomvattend voor 1 man. Bovendien is zij van oordeel, dat die contacten met kerken en classes waartoe het initiatief niet van die kerken en classes zelf uitgaat, tot de taak van het deputaatschap moeten blijven behoren en niet moeten worden overgenomen in de instructie van een vrijgestelde. Dan zou namelijk de indruk gewekt worden, dat deze een soort „inspecteur-generaal voor de evangelisatie“ is en dat is uiteraard niet de bedoeling en mag het ook niet zijn. Daarom stelt de commissie u voor de taak van die werker te concentreren op elementen uit de door deputaten voorgestelde punten 1, 3 en 5 en wel als volgt:

- hij bezint zich op wezen en methoden van de evangelisatie; brengt hierover rapport uit aan deputaten en stelt de resultaten van zijn bezinning desgevraagd ten dienste van kerken en classes;
- hij verzorgt literatuur die dienstbaar kan zijn aan de activering van de gemeente en de instructie van de werkers;
- hij geeft desgevraagd adviezen, voorlichting en instructie aan werkers en (groepen van) vrijwilligers in de evangelisatie.

De commissie is van mening dat de aan te stellen werker zo voldoende gelegenheid zal ontvangen om „het contact met het grondvlak van de kerk te onderhouden en zo een meer gerichte begeleiding en instructie te geven“.

Profiel: met wat deputaten hierover opmerken, stemt de commissie in; met name onderstreept zij, dat de werker een man „van de gehele kerk“ dient te zijn.

Combinatie met een ander bureau: de synode machtige deputaten om zulk een combinatie te treffen, wanneer die naar hun oordeel op verantwoordelijke wijze mogelijk is.

Full time/Part time: naar het oordeel van de commissie zal pas op grond van de praktijk te beoordeelen zijn of het functioneren van een vrijgestelde beantwoordt aan de bedoeling ervan en of dus op deze weg voortgegaan dient te worden. Op grond daarvan en met het oog op de beperkte financiële mogelijkheden, acht de commissie het nodig, dat voorshands niet een volledig, maar een gedeeltelijk vrijgestelde benoemd wordt, die tevens verbonden zal zijn aan een (kleine) gemeente (b.v.).

Positie evangelist (III c)

De commissie heeft met waardering kennis genomen van de uiteenzetting over de kerkelijke positie van de evangelist en stelt de synode voor haar instemming daarmee uit te spreken.

T.a.v. de aanbevolen regeling voor zijn sociale positie stelt zij de synode voor deze te aanvaarden en aan deputaten voor de kerkorde op te dragen deze als conceptregeling in de volgende uitgave van de K.O. op te nemen.

Overlegorgaan met deputaten ADMA (III d): (hierbij is ook betrokken het gedeelte 3.2.3. sub b uit het rapport van deputaten ADMA).

Ook de commissie is van mening, dat het industriepastoraat, met het oog waarop het overlegorgaan is ingesteld, een geheel eigen karakter heeft gekregen. Het heeft zeker evangelisatorische aspecten, maar de wezenlijke vragen rondom dat werk liggen naar het oordeel van de commissie meer op het terrein van deputaten ADMA dan op dat van deputaten evangelisatie, zoals blijkt uit de sub 3 vermelde instructie voor het overlegorgaan en het sub V d gerapporteerde over Rozenburg.

Daarnaast heeft de commissie overwogen, dat het werk van deputaten evangelisatie en dat van deputaten ADMA zeer veelomvattend en moeilijk te overzien is. Bij instelling van een overlegorgaan zal dat nog te meer het geval zijn. Ook overwoog de commissie, dat het overlegorgaan volgens de voorgestelde instructie sub II in feite functioneert als een deputaatschap met een geheel eigen taak.

Op grond van een en ander en na een gesprek met vertegenwoordigers van beide deputaatschappen stelt de commissie u voor te voldoen aan de intentie van het voorstel van deputaten evangelisatie en ADMA (zie sub VII c) door het instellen van een deputaatschap „Kerk en bedrijfsleven“, waarin ook enige leden benoemd worden die behoren tot deputaten evangelisatie en deputaten ADMA en tot welks taak o.m. zullen behoren: de begeleiding van (een) industriebedrijfsleider(en) en de bezinning op de vragen rond kerk en bedrijfsleven. Zie voorts bij de voorstellen, terwijl de commissie u bij aanvaarding van dit voorstel later een concept-instructie voor dit deputaatschap wil voorleggen.

„GA“ (III g)

De commissie is het in zoverre eens met de mening van de deputaten, geuit in de slotzin van III g, dat de aan deputaten verstrekte opdracht in ieder geval mede inhoudt het verzorgen van instructiemateriaal. Naar het oordeel van de commissie is echter te overwegen of dit materiaal, in plaats van in tijdschriftvorm, niet op mogelijk doeltreffender en minder kostbare wijze aan te bieden is, in een vorm als die van het diaconaal handboek, eventueel aangevuld met een gestencil mededelingenblad.

Financiën (VI)

De commissie acht het te betreuren, wanneer gebrek aan vertrouwen in het evangelisatiewerk ertoe leidt, dat de kerken niet voldoen aan datgene waartoe zij zich binnen het verband van de kerken verplicht hebben. Zij betreurt het ook, dat steun die buiten deputaten om aan andere evangelisatieprojecten verleend wordt, in mindering wordt gebracht op de verschuldigde bijdragen.

De commissie is tevens van mening, dat dit niet bevorderlijk kan zijn voor betere verhoudingen binnen onze kerken.

De grootst mogelijke meerderheid van de commissie is daarom van mening, dat dit dient te worden afgekeurd. Een lid van de commissie is echter van oordeel, dat er voor de kerken om welke het hier gaat, in dit stadium geen andere weg open is gebleven.

Voorstellen (VII)

- Samenvattend stelt de commissie u voor:
1. deputaten te danken voor hun werk en hun handelingen goed te keuren;
 2. opnieuw drie deputaten te benoemen;
 - 3.a. deputaten te machtigen tot het aanstellen van een gedeeltelijk vrijgestelde, aangezien gebleken is, dat deputaten thans de hun opgedragen taken niet naar behoren kunnen vervullen;
 - b. uit te spreken, dat deze vrijgestelde een predikant dient te zijn, zo mogelijk met ervaring in het evangelisatiewerk, die geacht mag worden het vertrouwen van de kerken te hebben; wiens positie geregeld dient te worden naar art. 6 K.O.;
 - c. uit te spreken, dat de taak van deze vrijgestelde zal zijn:
 - a. bezinning op wezen en methoden van de evangelisatie; het uitbrengen van rapport hierover aan deputaten en het desgevraagd aan kerken en classes ten dienste stellen van de resultaten van deze bezinning;
 - b. het verzorgen van literatuur die dienstbaar kan zijn aan de activering van de gemeente en de instructie van de werkers;
 - c. het desgevraagd adviseren, voorlichten en instrueren van werkers en (groepen van) vrijwilligers in de evangelisatie;
 - d. deputaten te machtigen de vrijgestelde bij de uitoefening van zijn taak gebruik te doen maken van een bureau binnen of buiten onze kerken, voor zover dit op een verantwoorde wijze mogelijk is;
 4. aan deputaten in overweging te geven of door de verstrekking van instructiemateriaal in plaats van in tijdschriftvorm mogelijk doeltreffender en minder kostbaar kan geschieden in de vorm als die van het diaconaal handboek, eventueel aangevuld met een gestencilde mededelingenblad;
 5. instemming te betuigen met het resultaat van de bezinning op de kerkelijke positie van de evangelist;
 6. de voorgestelde regeling van de sociale positie van de evangelist te aanvaarden en aan deputaten voor de kerkorde op te dragen, deze als conceptregeling in de K.O. op te nemen;
 7. een generaal deputaatschap „Kerk en bedrijfsleven” in te stellen, waarin minstens één lid, zowel van het deputaatschap evangelisatie als van het deputaatschap ADMA benoemd zal worden en dat tot taak krijgt:
 - a. de steunverlening aan de samenwerking met kerken die een industriepredikant beroepen en in dienst hebben;
 - b. de bezinning op en de informatie aan de kerken over de vragen van kerk en bedrijfsleven;
 - c. voor zover nodig de vertegenwoordiging van de kerken in organen die zich met deze vragen bezig houden;
 - 8.a. de bijdrage per lid/dooplid aan deputaten evangelisatie te bepalen, rekening houdend met de genomen besluiten;
 - b. terzake van het deputaatschap „Kerk en bedrijfsleven” uw commissie te verzoeken om, gehoord hebbend de besprekingen ter synode, met voorstellen betreffende de financiering van dit deputaatschap te komen.

W. Steenberg, rapporteur.

BIJLAGE XLIV

art. 91

Zie bijlage XXXVI

**RAPPORT VAN COMMISSIE II - INZAKE INSTRUCTIE 8.01
OVER ART. 4 K.O. SUB 4 A 2**

Een kerkeraad die een predikant of beroepbaar gesteld kandidaat uit een kerkgemeenschap in het buitenland wenst te beroepen, zal, na eerst voorlopige inlichtingen te hebben ingewonnen bij de deputaten voor de correspondentie met buitenlandse kerken omtrent de desbetreffende kerkgemeenschap en de desbetreffende persoon en na eerst voorlopig de gemeente gehoord te hebben, advies vragen aan de classis, die dit advies niet zal geven, voordat zij de mening van de genoemde deputaten heeft gehoord.

Wanneer het inzicht van de classis niet in overeenstemming is met de mening van deputaten, zal de classis het nemen van een beslissing opschorten en de zaak opnieuw behandelen in aanwezigheid van minstens drie deputaten voor de correspondentie met buitenlandse kerken en deputaten naar art. 49 K.O.

W. J. Quist, rapporteur.

BIJLAGE XLV

art. 92, 97, 106, 153

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR HET CONTACT MET DE KERKJEUGD

1. Samenstelling en opdracht

- 1.1. Volgens besluit van de generale synode Amsterdam-Nieuw-West 1974 was ons deputaatschap voor deze periode als volgt samengesteld:
 - ds. P. op den Velde, voorzitter,
 - ds. T. Harder, secretaris,
 - S. de Vlieger, penningmeester,
 - ds. R. van Beek,
 - ds. G. Bijkerk, leden,
 - drs. P. H. Vree,
 Het is bekend, dat onze broeder ds. P. op den Velde in deze periode werd afgelost van zijn taak op aarde. Hij heeft veel voor ons betekend. De jeugd van de kerk ontving in zijn aandacht en werk de hoogste prioriteit. Met veel begrip en wijsheid heeft hij zich ook aan het werk van ons deputaatschap gegeven. Wij gedenken hem met dankbaarheid en missen zijn leiding in onze kring. Het zal tegelijk duidelijk zijn, dat wij ons in ons werk ernstig gehandicapt hebben gevoeld door zijn wegvallen. Bij het uitzetten van de plannen had hij ook een groot aandeel. Bovendien was het bij hem steeds in vertrouwde handen.
- 1.2. De vorige generale synode gaf ons in felte tweediel opdracht. De inhoud daarvan en de discussie daarover kunt u uiteraard terugvinden in de verschenen Acta G.S. 1974. Er was een aantal opdrachten, die direct zijn af te leiden uit ons deputatenrapport. Er was ook een opdracht die haar grond vond in een aan de G.S. aangeboden instructie van de P.S. van het Oosten.
 - Uit de ontvangen opdrachten vermelden wij hier de voornaamste zaken:
- 1.2.1. deputaten op te dragen binnen het raam van hun instructie pogingen in het werk te stellen om tot een intensiever contact met de kerkeraden te komen, opdat aan de gewenste brugfunctie meer vorm kan worden gegeven;
- 1.2.2. er bij de kerkeraden op aan te dringen,
 - a. in geval van verzoek van de zijde van deputaten om een gesprek tenminste positief te reageren op een dergelijk verzoek;
 - b. in ieder geval de gevraagde minimumbijdrage over te maken.
- 1.2.3. deputaten op te dragen opnieuw aandacht te geven aan de zgn. ongeorganiseerde jeugd en de problematiek rondom de werkende jeugd in overleg met deputaten ADMA en deputaten voor kerk en onderwijs te bestuderen en over deze zaken aan de eerstvolgende synode te rapporteren;
- 1.2.4. deputaten voor het contact met de kerkjeugd op te dragen in overeenstemming met hun instructie al het mogelijke te doen, opdat de verontrusting met betrekking tot het jeugdwerk zal worden weggenomen.
 - Met dankbaarheid en enige vrijmoedigheid bieden wij u ons rapport aan.
2. de relatie tot de kerkeraden
 - Ook in deze periode hebben wij op verschillende manieren tijd en aandacht gegeven aan de relatie tot de kerkeraden. We noemen u de voornaamste:
- 2.1. Zoals steeds zijn alle kerkeraden door ons benaderd in de maand juli van elk jaar met een informatief schrijven rondom de jeugdzondag, die steeds op de tweede zondag in september gehouden wordt.
 - We proberen de kerkeraden duidelijk te maken, dat een direct contact met de kerkjeugd ter plaatse hun eigen verantwoordelijkheid en opdracht is. Het is duidelijk, dat deputaten geen verantwoordelijkheid dragen voor noch mogelijkheden hebben tot een rechtstreeks contact met de kerkjeugd in de verschillende gemeenten. Wij zijn dan ook van mening, dat de kerkeraden de kerkjeugd pas op de juiste wijze benaderen, wanneer zij beseffen, dat de jeugd niet maar een deel van de gemeente is, maar samen met anderen ook gemeente van Christus is. Dat ook geeft aan de jongeren binnen ons kerkelijk leven een gerechtvaardigde plaats.
 - Naast catechese en de arbeid van de jeugdouderling zal de kerkeraad slechts tot schade van het eigen gemeentelijke leven verdere directe en open contacten met de jeugd kunnen verwaarlozen. We hebben als deputaten de indruk, dat voor steeds meer kerkeraden de jeugdzondag niet de enige mogelijkheid voor een goed contact blijft. Overigens is het op zichzelf de moeite waard er eens over na te denken in hoeverre het creëren van de jeugdzondag niet tot gevolg gehad heeft een geïsoleerde aandacht

voor de jeugd, die beperkt bleef tot eenmaal, een zondag per jaar. Dat is uiteraard nooit de bedoeling geweest en zou dus een ongewild effect zijn. Overigens zal dit in de praktijk moeilijk blijken na te gaan. Het is eerder een vraag, die een verdere bezinning op de jeugdzondag bedoelt.

- 2.2. Gelukkig kunnen we aan de hand van ons jaarboek constateren, dat steeds meer gemeenten een eigen jeugdouderling hebben. Ook met hen hebben wij regelmatig contact. Genoemd mag worden in dit verband de conferentie met de jeugdouderlingen, waar ds. C. Langbroek gesproken heeft over: Pastoraat onder de jongeren nu. Bovendien proberen we de informatie-avonden die door de bonden met jeugdouderlingen in een bepaalde regio worden belegd, bij te wonen.

Uit deze contacten blijkt, dat niet iedere jeugdouderling precies weet, wat er van hem binnen de gemeente en de kerkeraad verwacht wordt.

Bovendien heeft niet iedere jeugdouderling van zijn kerkeraad een instructie meegekregen. Momenteel zijn we bezig een conceptinstructie voor de jeugdouderling op te stellen. We hebben hiermee lang gearzeld, omdat we van mening zijn, dat de instructie van kerkeraadsleden, dus ook van de jeugdouderling, nimmer een taak van deputaten kan zijn. We kunnen niet oordelen over de plaatselijke situatie, waarop toch elke instructie, wil die in de praktijk hanteerbaar zijn, gebaseerd dient te zijn. Wel willen we in het algemeen enige richtlijnen verschaffen aan de kerkeraden, die deze dan zelf naar de praktijk toe verder kunnen invullen.

- 2.3. We hebben in deze afgelopen periode erg weinig berichten van kerkeraden gehad, die daarin hun verontrusting over het jeugdwerk doorgaven. Dat is in het verleden wel eens anders geweest. Aan de ene kerkeraad die ons overigens op verzoek van kerkvisitatoren hierover schreef, hebben wij aangeboden een gesprek over de zaak zelf te hebben. Twee deputaten waren bereid om ter vergadering met deze kerkeraden van gedachten te wisselen. Ook deze kerkeraad echter heeft niets meer van zich laten horen, nadat we hem dit hadden aangeboden.

Ook is er contact geweest met een classis binnen onze kerken, die ons in april 1975 schreef, dat een aantal kerkeleden binnen haar ressort weigeren te collecteren voor het jeugdsteunfonds. Toen de classis hen hierover vermaande — geheel in de lijn overigens van het besluit der generale synode — antwoordden deze kerkeraden, dat zij deputaten hiervan in kennis hadden gesteld, maar noch mondeling noch schriftelijk iets van ons gehoord hadden. De classis meende dan ook ons hierover te moeten vermanen.

En terecht, wanneer de genoemde opmerkingen juist zouden zijn. Uit de stukken bleek, dat het hier ging om zes kerkeraden uit deze classis, die al jaren — één zelfs al sinds 1966 — niet meer collecteerden voor het jeugdsteunfonds.

Uit de stukken bleek ook, dat deze zes kerkeraden meer dan een keer hierover door deputaten zelf benaderd waren en dat slechts drie kerkeraden ons, zonder enige motivatie, meedeelden niet meer te zullen collecteren. Op een brief onzerzijds om nadere motivatie en de mogelijkheid van verder gesprek heeft geen der kerkeraden gereageerd. Wij hebben dit dan ook de classis bericht. In februari 1976 hoorden we, dat de najaarsclassis van oktober 1975 ons schrijven had behandeld, maar niet in de gelegenheid was onze informatie te verifiëren. Vanuit de voorjaarsclassis 1976 zouden we antwoord krijgen. Intussen hebben we nog niets gehoord. We hebben u hierover vrij omstandig geïnformeerd, omdat we dit nog moeilijk kerkelijke stijl kunnen noemen. Bovendien wordt op deze manier wel binnen de kerken de legende gevormd als zouden deputaten nimmer reageren op brieven van kerkeraden. Wij maken toch wel ernstig bezwaar tegen een dergelijke gang van zaken, die alleen maar af te keuren valt als de kerk van Christus onwaardig.

Wij willen uit het feit, dat we verder niets gehoord hebben, niet concluderen, dat de kerkeraden nu niet meer verontrust zouden zijn. Dat zou te oppervlakkig zijn.

Anderzijds willen we wel vaststellen, dat het blijkbaar weinig zin heeft om bij de kerkeraden aan te dringen op de collecte voor het jeugdsteunfonds. Zelfs brieven aan nalatige kerkeraden worden niet meer beantwoord. Dat betekent, dat het contact met een aantal kerkeraden zo niet verbroken, dan toch wel vervaagd is. Het is niet aan ons om hierop verder in te gaan. Misschien echter begrijpt u wel, dat we steeds meer moeite krijgen met deze gezindheid. Het maakt ons als deputaten in dit opzicht ook machteloos, omdat we niet meer weten, wat we nu nog kunnen of moeten doen. In ieder geval vinden we deze manier van omgaan met elkaar niet bevorderlijk voor een positieve gezindheid bij de kerk van morgen.

U zult het ons niet kwalijk nemen, wanneer we stellen, dat we met name dit effect bijzonder betreuen.

3. de verontrusting ten aanzien van het jeugdwerk

De vorige generale synode heeft op een welwillende wijze het rapport van ons deputaatschap besproken en daarin getuigenis gegeven van haar betrokkenheid bij de jeugd der kerk. Naast ons rapport lag een instructie van de P.S. van het Oosten, die betrekking had op de door deze P.S. geconstateerde verontrusting ten aanzien van het jeugdwerk, zoals dat uitgaat van de bond van chr. geref. jongerenverenigingen. Uit de uitvoerige discussie daarover op de vorige synode is een opdracht ontstaan voor ons deputaatschap, zoals die hierboven vermeld staat onder 1.2.4.

Daarom kunnen we hieraan niet voorbijgaan en willen we u de volgende informatie niet onthouden.

- 3.1. Vanaf het begin van deze verslagperiode zijn we intensief met deze zaak bezig geweest. Als deputaten hebben we eerst geprobeerd duidelijkheid te krijgen over de preciese aard en concrete inhoud van de geconstateerde verontrusting, temeer omdat de verontrusting wel is geconstateerd, maar niet concreet is aangegeven in de ontvangen opdracht.

Op ons verzoek heeft de jongerenbond ons alle mogelijke informatie verschaft. Alle stukken die betrekking hadden op deze zaak, zijn ons ter beschikking gesteld. Deputaten hebben waardering voor deze open houding van de jongerenbond.

Tegelijkertijd hebben we geprobeerd, zowel bij de kerkeraad van Noordeloos als bij de classis Utrecht als bij de P.S. van het Oosten, te weten te komen wat men nu concreet onder verontrusting verstaand.

Ook deze kerkelijke vergaderingen hebben immers wel de verontrusting geconstateerd, maar niet de concrete punten aangewezen, waarover men verontrust was, met uitzondering van het vrij algemeen gestelde feit, dat de oorzaak van alle verschillen ligt in het verstaan van het geestelijk leven, zo u wilt in de toeëigening des heils (instructie Noordeloos d.d. 14 februari 1974 en classis Utrecht d.d. 24 april 1974).

Bij onze werkzaamheden zijn we uitgegaan van de gedachte, dat je iets pas kunt weg-nemen, als je de wortel kent. Daarom ook hebben we met de reeds genceemde kerkelijke vergaderingen (de kerkeraad van Noordeloos, de classis Utrecht en de P.S. van het Oosten) een en andermaal gecorrespondeerd. Het enige resultaat is geweest, dat deze kerkelijke vergaderingen ons meedeelden, dat ze het niet juist achtten, ons breder te informeren.

Wanneer we geïnformeerd wilden worden — zo schreef ons bijv. de classis Utrecht — moesten we maar contact opnemen met de verontruste kerkeraden. Misschien begrijpt u, dat het voor deputaten een moeilijke, zo niet onmogelijke opdracht is uit te maken welke kerkeraden verontrust zijn. Bovendien weigerde de enige kerkeraad, waarvan wij als deputaten op objectieve gronden wisten, dat hij in het verleden verontrust was, nl. de kerkeraad van Noordeloos, ressorterend onder de classis Utrecht, hieraan mee te werken. Wij vinden dit een betreurenswaardige gang van zaken, die bepaald de christelijke en kerkelijke gemeenschap noch dient noch opbouwt.

- 3.2. Met het bestuur van de jongerenbond hebben we in deze periode meerdere gesprekken gevoerd, waarbij ook steeds de jeugdwerkleider aanwezig was.

We hebben geconstateerd, dat men in deze kring toch wel diep geschokt is geweest door de wijze, waarop vanuit de kerken kritiek op het bondswerk en op personen binnen de jongerenbond is uitgeoefend. Ook in deze kring heeft men er moeite mee gehad om in de kerk die zich onder meer zo openbaart, de moeder te herkennen. Bovendien is door alle mogelijke actie ook de nodige schade toegebracht aan het bondswerk, al was het alleen maar, dat men erg veel tijd, aandacht en persoonlijke energie van geheel vrijwillig werkende kerkleden moest steken in deze zaken. De bond is steeds bereid geweest eerlijk en open te spreken met ieder.

In onze gesprekken hebben we ook ontdekt, hoe jeugdwerkleider en bestuur bemoeid zijn door de houding van haar eigen leden in heel het land. De plaatselijke verenigingen bepalen immers in deze structuur het beleid van de bond en steeds duidelijker blijkt, dat men van de basis uit erg gelukkig is met het beleid van de bond.

Dit houdt niet in, dat kritiek ontbreekt. Dat zal niemand van de jongeren kunnen verwachten. Het betekent wel, dat deze kritiek in een positief kader ook een positieve bedoeling krijgt en dat is alleen maar waardevol.

- 3.3. Deputaten zijn van mening, dat het vrije jeugdwerk, zoals dat wordt uitgevoerd door de bonden in onze kerken, goed functioneert. We willen hierbij echter wel de volgende aantekening maken.

Vrij jeugdwerk betekent niet, dat men zich nergens aan gebonden zou achten. Wie dat ook maar veronderstelt, is niet alleen slecht, maar duidelijk verkeerd geïnformeerd. Wie trouwens maar een beetje op de hoogte is van het bondswerk binnen ons kerkelijk leven, weet ook, dat de jongerenbond bijv. in haar waarschijnlijk veel te weinig gelezen en bestudeerd visieprogramma duidelijk vastgesteld heeft, dat vrij jeugdwerk niet betekent: jeugdwerk naast of tegenover de kerk. In officiële publikaties, in statuten en in het genoemde visie-programma verwijst men voor de grondslag en doelstelling van het bondswerk heel duidelijk naar de leer en het leven van de Chr. Geref. Kerken. Men wil niet slechts levensbeschouwelijk jeugdwerk verrichten, maar die levensbeschouwing ook nog duidelijk inkaderen in het kerkelijk aspect: het is kerkelijk jeugdwerk. Dat betekent niet, dat dit nu jeugdwerk is, dat opgezet wordt door of uitgaat van de kerk in casu de kerkeraad of de synode. Dit betekent, dat dit jeugdwerk is, dat met en door en voor de jeugd van onze kerken gebeurt en dat binnen die kerken gestalte krijgt.

Vrij jeugdwerk wil dan ook zeggen, dat het ontstaan is, doordat één of meer mensen, op eigen particulier initiatief dit jeugdwerk gingen aanpakken, plaatselijk en landelijk. Deputaten zijn van mening, dat de bond al het mogelijke doet om het evangelie als het Woord Gods voor heel het leven gericht op de situatie van de jongeren door te geven op een verantwoorde wijze.

In de gesprekken en in de kennisname van de publikaties zijn we er ook van overtuigd geraakt, dat het bondsbestuur dit slechts wil stimuleren, daarbij vertrouwend op en

werkend uit de Heilige Geest, als de drijvende kracht van het leven. In onze begeleiding van het werk der jeugdorganisaties, waarbij we oog houden voor de eigen verantwoordelijkheid van die organisaties, raken we er steeds meer en meer van overtuigd, dat hier op goede wijze leiding gegeven wordt aan de jeugd van onze kerken. We hebben de indruk, dat mogelijke kritiek en mogelijk nog bestaande verontrusting — hoewel we zelf over dat laatste niet geïnformeerd zijn — zich dan ook niet richt direct op de inhoud, maar wellicht meer op de eigentijdse vormgeving van het jeugdwerk. Als die indruk juist is, dan wordt onze moeite met eventuele verontrusting wel groter. Wij willen met nadruk stellen, dat de inhoud die in deze verslagperiode aan het jeugdwerk gegeven is, ons volste vertrouwen terecht ontvangt. We willen die waardering voor het werk van bestuur en jeugdwerkleider dan ook nadrukkelijk uitspreken. Wij weten ook, dat zij die daadwerkelijk bij het jeugdwerk betrokken zijn en die daarvoor direct verantwoordelijkheid (willen) dragen, door deze steun bemoedigd zijn. En voorts menen wij, dat ook die bemoediging taak van de kerk is. We achten het dan ook niet eerlijk en geheel verantwoord om zaken, waarover we in onze kerken al jaren niet geheel gelijk denken, nu uit te spelen binnen het jeugdwerk.

4. de situatie van het jeugdwerk

Er is in dit rapport reeds een en ander over het jeugdwerk binnen onze kerken gezegd. Toch denken we, dat ook aandacht gegeven moet worden aan een aantal andere niet minder belangrijke facetten.

- 4.1. Als deputaten zijn we nauw betrokken bij de pogingen tot federatie en fusie van de beide bonden voor de jongere en oudere jeugd, gemakshalve wel eens aangeduid als de plus 16 en de min 16.

Reeds eerder hebben we u gemeld, dat we voor de goede opbouw van het jeugdwerk in onze kerken deze fusie van groot belang achten. Twee onzer zijn met een commissie uit het federatiebestuur langdurig bezig geweest om een nota doelschrijving voor te bereiden, welke nota in een later stadium in een gesprek tussen ons deputaatschap en het federatiebestuur is besproken.

We ondersteunen ook de pogingen, die gedaan worden om een tweede jeugdwerkleider aan te trekken, omdat de praktijk heeft geleerd, ook bij organisaties in andere kerken, dat dit werk voor één man veel te veel is. Met enige jaloezie kan dan gekeken worden naar het georganiseerde jeugdwerk van de HGJB in Bithoven of dat van de Ger. Gemeenten in Woerden. Wij menen, dat een dergelijke inzet van mankracht ook binnen onze kerken mogelijk moet zijn. Het gaat hierbij immers niet om een minder belangrijke zaak. De kerk heeft — menselijkerwijs gesproken — veel te danken aan hen, die zich plaatselijk, regionaal of landelijk aan het jeugdwerk hebben gegeven. Jongeren — dat mag best nog eens gezegd worden — vormen de kerk van morgen. Het is een bron van zorg van de leiding van het jeugdwerk, als ze in contacten met de jongeren constateert, dat het christelijk onderwijs en de kerkelijke catechese nogal eens falen. Er is bij de jongeren een gering zicht op bijbelse begrippen, geen of bijna geen integratie in hun leef- en denkwereld van deze noties. Het Woord Gods gaat dan een zelfstandig leven leiden zonder dat het hele leven ervan doortrokken is. Geloof wordt tot een zienswijze in plaats dat het een zijnswijze is.

Dit is een zorg van de besturen, die leiding aan het jeugdwerk geven. Dat ook is een zorg voor deputaten, die dit dan ook hier willen signaleren. Dit betekent immers, dat alle mogelijke — in felte „buiten-kerkelijke“ bewegingen — via hun jeugdwerk en bijbelstudie een geweldige greep ook op onze jongeren krijgen. Het is dan ook toe te juichen, dat op een aantal kaderavonden overal in onze kerken met de jongeren over deze zaken gesproken is.

- 4.2. Daarnaast hebben wij zorg over de landelijke ontwikkelingen binnen het jeugdwerk en we bedoelen dan de ontwikkelingen, die het gevolg zijn van politieke stellingname en actie. Het CRM beleid, waaronder jeugdwerk ressorteert, is gericht op achtergestelde groepen binnen onze samenleving en men is geneigd minder waarde te hechten aan het levensbeschouwelijke element van het jeugdwerk. Bovendien is CRM het ministerie, waar het eerst bezuinigd zal moeten worden en voor kerkelijk jeugdwerk zou dit wel eens ingrijpende gevolgen kunnen hebben. Wij vinden, dat daarom nu zeker het woord en de daad zijn aan de kerken. Die moeten zich uitspreken over het mogelijk maken van het voortbestaan van het jeugdwerk: willen we nog jeugdwerk of willen we het niet?

U hebt tot nu toe uit ons rapport wel de mening van deputaten begrepen. Ook naar de kerken toe wordt gevraagd positie te kiezen. Dat zou kunnen betekenen dat er een extra offer van die kerken gevraagd wordt. Dan echter zal ook blijken, of de kerken jeugdwerk willen.

De keus voor het jeugdwerk is de keus voor de toekomst. We zullen dat goed moeten overwegen.

Niet geheel onvermeld mag blijven, dat de kerken ook plaatselijk attent moeten blijven op de ontwikkelingen. Ook daar gebeurt iets met jeugdwerk, wat gevolgen kan hebben voor het kerkelijk jeugdwerk.

In het algemeen kan gezegd worden, dat de levensbeschouwelijke opzet en aanpak wel getolereerd worden, maar verder dan ook maar voor eigen rekening moeten geschieden.

5. pastoraat onder studerenden

Als deputaten hebben we meerdere malen contacten gehad met kerkeraden van universiteitssteden, die duidelijk eigen zorgen, vragen en lasten hebben met betrekking tot de pastorale aandacht voor de studerenden.

Met deze laatste aanduiding willen we duidelijk maken, dat we niet slechts het oog hebben op hen, die aan een universiteit of hogeschool studeren, maar ook denken aan alle mogelijke academies, waarbij de daaraan studerenden ook niet meer in eigen gezin en eigen gemeente zijn opgenomen.

De eerste zorg voor genoemde kerkeraden is om achter de adressen van deze groep gemeentelieden te komen. Vaak vergeet de thuiskerkerad het adres door te geven, ook al omdat in het begin de betreffende persoon de weekenden nog thuis doorbrengt. Het is natuurlijk duidelijk, dat we niet slechts op zondag gemeente van Christus zijn. En al blijft het kerkelijk adres dan bij de zgn. thuisgemeente, het is noodzakelijk, dat ook de kerkerad van de verblijfsgemeente geïnformeerd is. Dit is trouwens al één van de conclusies die we getrokken hebben uit het gesprek met een door ons gehouden enquête onder de genoemde kerkeraden. Een verslag daarvan en het referaat van dr. T. Brien en over „Pastoraat onder studerenden“, gehouden op een bespreking met de kerkeraden, is door ons aan alle kerkeraden, predikanten en jeugdouderlingen toegezonden.

We willen echter als deputaten meer doen, omdat we vinden, dat er meer gedaan moet worden. De kerkeraden in universiteitssteden verrichten plaatsvervangend pastoraat voor de andere kerken. Daaraan zijn kosten verbonden, die naar onze mening door alle kerken gedragen moeten worden. We hebben tot nu toe positief gereageerd op het verzoek van de Amsterdamse kerken tot subsidie van het studentenwerk. Hierover wordt u onder het hoofd „financiën“ wel breder geïnformeerd.

Tenslotte willen we hier aandacht vragen voor een ontwikkeling, die ook te maken heeft met onze studerenden.

In ons vorig rapport hebben we u gemeld, dat er een eind was gekomen aan het bestaan van de Chr. Ger. Studentenbond (CGS). Mede door de aandacht voor het pastoraat onder studerenden zijn we in contact gekomen met het bestuur van de RCGS, de reünistenorganisatie van genoemde studentenbond. Genoemd bestuur ontwikkelde het initiatief een aantal studenten min of meer op persoonlijke noemer en door toevallige contacten uit te nodigen voor de landelijke bijeenkomst van de RCGS, die dan voorafgegaan zou worden door een speciaal voor deze studenten te beleggen bijeenkomst, waarin dan een stuk bezinning zou worden ingebouwd voor de student binnen onze kerken.

Ook hiervoor werd bij ons om subsidie gevraagd. Wij hebben dit voor de eerste keer toegezegd, maar menen voor voortzetting hiervan een beroep te mogen doen op de kerken.

6. diverse contacten

- 6.1. Deputaten volgen met belangstelling de activiteiten van het stichtingsbestuur en de redactie van het maandblad DIA, dat in onze kerken een duidelijke plaats heeft gekregen. Deputaten zijn daarbij vooral gestimuleerd door het rapport van de commissie ter vorige synode, die onderstreepte, dat het bestaan en dus voortbestaan van DIA binnen ons kerkelijk leven een gerechtvaardigde zaak is.

- 6.2. Kort geleden hebben we contact gehad met de C.V.M., de christelijke vereniging van militairen. De CVM is een belangenvereniging van militairen en is aangesloten bij het CNV. Sinds kort bestaat de mogelijkheid voor dienstplichtige militairen zich als lid van deze vereniging aan te melden. In de praktijk is gebleken, dat vele kerkelijke dienstplichtigen, wanneer ze zich bij een organisatie aansluiten, lid worden van de VVDM. Daarom zijn deputaten van mening, dat de CVM de steun van de kerken behoeft en we willen dan ook de jeugdouderlingen blijven herinneren aan het bestaan van deze vereniging.

- 6.3. De contacten met de beide andere deputaatschappen over de werkende jongeren en hun problematiek zijn wat moeizaam verlopen. Als deputaten worden we niet betrokken bij de enquête, die deputaten kerk en onderwijs hieromtrent gehouden hebben in de kerken. Bovendien werden we nog later dan de officiële publikatie hiervan aan de kerken over de resultaten hiervan geïnformeerd. We betreuren deze gang van zaken, temeer omdat wij inderbij het initiatief tot dit werk hebben genomen en van mening waren, dat hierbij meerdere deputaatschappen betrokken moesten worden. Tegelijk echter zijn we van oordeel, dat de zaak zelf, juist omdat ze zo belangrijk is, het beste verwezen kan worden naar deputaten kerk en onderwijs.

7. financiën

Omtrent het financiële beleid van de afgelopen jaren zult u geïnformeerd worden middels een rapport van deputaten voor financiële zaken.

Uit de gegevens over de jaren 1974 t/m 1976 vermelden wij het volgende:

	1974	1975	1976
ontvangen collecten en giften	/ 20.934,89	/ 15.756,10	/ 17.212,90
overige ontvangsten (renten)	5.339,38	5.144,60	3.415,94
	/ 26.274,28	/ 20.900,70	/ 20.628,84
verstekte subsidies:			
federatie van bonden van			
Chr. Geref. Jeugdclubs in Ned.	/ 12.669,00	/ 46.332,18	/ 57.927,17
		4.207,78 ¹⁾	5.800,— ²⁾
maandblad DIA	8.745,45	cr 62,51	2.000,— ³⁾
overige algemene kosten	4.487,80	8.286,29	8.798,16
	/ 25.902,33	/ 58.763,74	/ 74.525,33

¹⁾ saneringsafrekening t/m '74 Tidssein.

²⁾ kwijtschelding renteloze lening bond Chr. Geref. Jongerenverenigingen 1967.

³⁾ kwijtschelding renteloze „start” lening DIA 1973.

Opgemerkt wordt, dat de gemiddelde collectieopbrengst per lid/dooplid in 1974 heeft bedragen / 0,29 tegen / 0,219 in 1975 en / 0,24 in 1976. De voor deze jaren vastgestelde minimumbijdragen waren resp. / 0,30, / 0,25 en / 0,25. In 1976 werd een verzoek ingediend om de vastgestelde minimumbijdrage verhoogd te krijgen. Deze werd overeenkomstig de daarvoor geldende regels voor 1977 vastgesteld op / 0,45 per lid/dooplid.

Zevenentwintig gemeenten hebben noch in 1974, noch in 1975, noch in 1976 iets afgedragen voor het werk ten behoeve van de kerkjeugd, terwijl daarnaast nog enkele andere gemeenten in een of twee van de genoemde jaren in gebreke zijn gebleven een collectie voor het jeugdsteuifonds te houden, c.q. af te dragen.

Reeds eerder hebben we gemeld, dat we dit een betreurenswaardige gang van zaken vinden, die binnen onze kerkelijke samenleving niet past.

Het eigen vermogen, waarover binnen de kerken een eigen legende zich gevormd heeft in de loop der jaren, is in deze drie jaren verminderd met maar liefst / 50.000,—.

De oorzaak van deze drastische vermindering, die tegelijk de financiële positie van de deputaten uiterst zwak heeft gemaakt, ligt in

— het feit dat de subsidie ten behoeve van de federatie van jeugdbonden in onze kerken aanmerkelijk is toegenomen;

— de kwijtschelding van een tweetal renteloze leningen, waarvan het voortbestaan niet langer zinvol was;

— het sterk teruglopen van de collectieopbrengsten en omdat de vorige generale synode de minimumbijdrage lager stelde dan voorheen en omdat meerdere gemeenten in gebreke zijn gebleven aan hun verplichtingen te voldoen.

Overigens zij opgemerkt, dat de liquiditeitspositie van ons deputaatschap aan het eind van 1976 ongunstig werd beïnvloed, doordat bij de federatie van jeugd- en jongerenbonden behoefte bleek te bestaan aan financieringsvoorschotten in verband met het systeem van subsidie-bevoorschotting door de overheid.

Met nadruk willen we vaststellen, dat deputaten er allerminst op uit zijn om het beschikbare vermogen te vermeerderen. Wij vinden dat onjuist. Anderzijds willen we niet verheelen, dat het in dit stadium en vanuit onze verantwoordelijkheid niet slechts ongewenst, maar onmogelijk en niet te aanvaarden is, wanneer dat vermogen nog verder zou verminderen.

We dienen ons steeds te realiseren, dat de maatschappelijke positie van de jeugdwerkleiders zeker gesteld moet worden. Omdat we de toekomstige CRM-politiek op dit moment niet goed kunnen inschatten is het voor ons een gebod, dat we garant staan voor die maatschappelijke zekerheid. Ook hier willen we onderstrepen, dat de kerken nu kunnen waarmaken welke waarde zij hechten aan kerkelijk jeugdwerk en het voortbestaan daarvan.

Terzake van de verstekte subsidies wordt opgemerkt, dat in 1975 de subsidie voor de federatie van jeugd- en jongerenbonden zeer sterk is gestegen door een grote uitbreiding van het aantal activiteiten door en voor de kerkjeugd, door een verdubbeling van het aantal beroepskrachten (van één naar twee) en door de aanstelling van een administratieve kracht voor halve dagen.

Om u een inzicht te geven in de verhoudingen is het wellicht juist hier te vermelden, dat de rijksbijdrage voor het levensbeschouwelijk jeugdwerk momenteel ruim het drievoudige is van het bedrag, dat door onze kerken zelf voor het jeugdwerk wordt bijgedragen. Het spreekt haast vanzelf, dat het voor het behoud van de hiervoor bedoelde rijksbijdrage noodzakelijk is, dat onze kerken in hun financieel aandeel voor jeugdactiviteiten niet achterblijven bij wat van hen door de overheid redelijkerwijs mag worden verwacht.

Het kan geen kwaad hier te vermelden, dat ook andere kerken binnen de gereformeerde gezindte zich op dit punt heel positief opstellen.

De subsidie voor 1976 was hoger dan de subsidie voor 1975, onder meer doordat in dat jaar een bondsdag werd georganiseerd voor de jongeren beneden 16 jaar.

Voor de komende jaren komen we tot de volgende begroting:

	1978	1979	1980
Uitgaven			
Subsidie federatie jeugd- en jongerenbonden	/ 54.000,—	/ 57.100,—	/ 63.700,—
Subsidie andere projecten o.a. studentenpastoraat	5.000,—	6.000,—	7.000,—
Algemene uitgaven	8.500,—	8.750,—	9.000,—
Onvoorziën	1.500,—	1.750,—	2.000,—
	/ 69.000,—	/ 73.600,—	/ 81.700,—
Ontvangsten			
Collecten en giften	/ 67.500,—	/ 72.100,—	/ 80.200,—
Interest	1.500,—	1.500,—	1.500,—
	/ 69.000,—	/ 73.600,—	/ 81.700,—

Wij zijn ons bewust, dat een hogere bijdrage dan voorheen door de kerken noodzakelijk is geworden.

Toch doen wij met vrijmoedigheid een beroep op de kerken, enerzijds omdat wij als deputaten niet onder onze verantwoordelijkheid uit kunnen en anderzijds omdat we geloven, dat er van onze kerken als het gaat om de zo kwetsbare verworvenheden ten behoeve van onze jongeren te behouden en te verbeteren, wel wat verwacht mag worden.

8. epiloog

We zijn blij ons werk ten dienste van de kerken in het algemeen aan de jeugd van de kerken in het bijzonder te mogen verrichten.

We blijven de noodzaak daarvan inzien en verzoeken uw vergadering dan ook daarvoor door positieve beslissingen zorg te dragen.

Bovendien stellen wij u voor ons in de gelegenheid te stellen ook financieel te voldoen aan wat er van ons gevraagd wordt op alle terreinen, zoals we die in ons verslag hebben genoemd.

We stellen u voor uit te spreken, dat het pastoraat onder studerende een van de taken van ons deputaatschap is en ook daarvoor ons de financiële middelen ter beschikking te stellen.

En tenslotte verzoeken wij u uit te spreken, dat de problematiek van de werkende jongeren beter toegewezen kan worden aan een deputaatschap, in dit geval dat van kerk en onderwijs, temeer omdat in die kring reeds uitvoerig onderzoek naar deze materie is verricht.

Deputaten zijn u dankbaar voor de aandacht, die u aan dit rapport en daardoor aan de jeugd der kerken besteedt. We bevelen deze jongeren, het werk onder hen en niet het minst hen, die hiervoor in beleid of uitvoering verantwoordelijkheid dragen, in uw voorbede aan.

Namens deputaten,
T. Harder, secretaris.

BIJLAGE XLVI

art. 92, 97, 108, 153

Zie bijlagen XLVII en LXXVII

RAPPORT I VAN COMMISSIE V - INZAKE CONTACT KERKJEUGD

1. Het voorzitterschap van dit deputaatschap werd in deze periode bekleed resp. door de broeders ds. P. op den Velde en ds. P. H. Vree. Ds. Op den Velde werd door de Here ook uit dit werk weggenomen. Toch had hij nog bij het uitzetten van de plannen voor deze periode een groot aandeel.

2. Uitvoering van de opdrachten van de generale synode 1974.

A. Intensiever contact met kerkeraden (Acta 1974, art. 142).

Blijkens het rapport zijn deputaten in de afgelopen periode doorgegaan met hun jaarlijks rondschriven aan alle kerkeraden rond de jeugdzondag. Verder was er contact met één kerkeraad en één classis. Dat het schrijven van deputaten aan deze kerkelijke vergaderingen niet of nauwelijks werd beantwoord, acht uw commissie een betreurenswaardige zaak. Het staat een ieder vrij bezwaren te hebben tegen het jeugdwerk en het beleid van jeugddeputaten, maar dan zal men die kenbaar moeten maken, en dat langs de juiste weg. Pas zo vervult men zijn kerkelijke taak naar behoren. Het merendeel van uw commissie is dan ook van mening, dat deputaten al het mogelijke hebben gedaan om „aan de gewenste brugfunctie” meer vorm te geven. Helaas moet geconstateerd worden, dat meerdere kerken het deputaten bijzonder moeilijk maakten de opdrachten van de generale synode 1974 uit te voeren.

B. Het wegnemen van de verontrusting met betrekking tot het jeugdwerk (Acta 1974, art. 174). De vorige synode constateerde, dat er bij de classis Utrecht verontrusting leefde met betrekking tot het jeugdwerk (art. 174 sub 1, pag. 89), dat er sprake was van verstoorte verhoudingen. Mede op uitdrukkelijk verzoek van de particuliere synode van het Oosten werd aan deputaten verzocht al het mogelijke te doen om de (geconstateerde) verontrusting weg te nemen.

Het rapport van deputaten vermeldt, hoe zij zich in de afgelopen periode gewend hebben tot de particuliere synode van het Oosten, de classis Utrecht en de kerkeraad van Noordeloos (tot allen zelfs: meerdere malen). Deputaten verklaarden: niet om de zaak af te grenzen maar om te gaan tot de plaats waarvan het is gekomen. Het merendeel van uw commissie acht deze manier van aanpak juist. Het synodebesluit van 1974 spreekt immers van verstoorte verhoudingen, van geconstateerde verontrusting binnen de classis Utrecht en van de particuliere synode van het Oosten, die van oordeel was, dat aan deze zaak verdere aandacht geschonken diende te worden. Zo hebben deputaten zich gewend tot die kerkelijke vergaderingen, waar volgens de Acta 1974 sprake was van verstoorte verhoudingen en verontrusting.

Het merendeel van uw commissie vindt het dan ook opnieuw betreurenswaardig, dat deze kerkelijke vergaderingen meegedeeld hebben, dat zij het niet juist achten deputaten brader te informeren. Wij willen herhalen wat op de vorige synode meerdere malen werd gevraagd (zie art. 143, 163, 174), maar dan met het oog op deze periode: hebben onze kerkelijke vergaderingen al het mogelijke gedaan het werk van deputaten mogelijk te maken?

Dat de kerkeraad van Noordeloos geweigerd heeft mee te werken is eveneens een zeer moeilijk punt voor het merendeel van uw commissie. Als men dan zo verontrust is, moet men dan ook zelf niet al het mogelijke doen? Het gaat toch om een bijzonder ernstige zaak! Het rapport van deputaten vermeldt voorts, hoe anders de contacten met de jongerenbond zijn verlopen. Wij zijn dankbaar voor de medewerking van die zijde.

Alles samenvattend is het merendeel van uw commissie van oordeel, dat het beleid van deputaten op dit punt goed is geweest. Dat zij niet in alles aan de opdracht van de generale synode van 1974 hebben kunnen voldoen, nl. om de verontrusting weg te nemen, ligt niet aan hen.

3. Dankbaar is de commissie voor de voortgang van het jeugdwerk. Ondanks de uitleg in het rapport, acht de commissie de term „vrij-jeugdwerk” enigszins onduidelijk. Al is dit een staande uitdrukking van het ministerie van C.R.M., is het misschien desondanks toch wel mogelijk om binnen de kerken de term „werk van de jeugdbonden” te gebruiken?
4. De commissie juicht de pogingen die gedaan worden om een tweede jeugdwerkleider te krijgen, toe. Dat het aantrekken van deze kracht, ja ook het verdere jeugdwerk, in de toekomst een extra offer van de kerken zal kunnen vragen, acht de commissie begrijpelijk en beslist verantwoord. Een goede, schriftuurlijke begeleiding van onze jeugd verdient ons aller steun!
5. Het aantal studerende in onze kerken wordt steeds groter. Dat met name de gemeenten in de universiteitssteden door deputaten begeleid en bijgestaan worden, acht de commissie zeer juist. Onze studerende jeugd heeft in deze tijd speciale aandacht nodig.
6. De commissie vindt het goed, dat er (mede door de subsidie) contacten zijn tussen deputaten en het stichtingsbestuur en de redactie van het maandblad DIA. Juist door deze contacten is er de mogelijkheid tot gesprek ook over de inhoud van dit blad.
7. De commissie onderschrijft de mening van deputaten, dat de C.V.M. (christelijke vereniging van militairen) de steun van de kerken behoeft. Voorlichting over deze zaak is dan ook nodig.
8. Al is het te begrijpen, dat de deputaten, wat de problematiek van de werkende jongeren betreft, verwijzen naar deputaten kerk en onderwijs, toch vindt uw commissie, dat dit niet mag inhouden, dat deputaten hun bemoeienis met dit deel van onze jeugd staken. Deputaten zullen juist door hun contacten met het jeugdwerk en de jeugdouderlingen aandacht hebben te geven aan de maatschappelijke en geestelijke vorming van onze jeugd.
9. Voorstellen:
De commissie stelt voor:
a. deputaten te danken voor hun werk en hun beleid goed te keuren;
b. uit te spreken dat het werk van deputaten, gezien hun brede werkkterrein en het grote belang van een goede, schriftuurlijke begeleiding van onze jeugd, de financiële steun van al onze kerken verdient;
c. uit te spreken dat de generale synode het ten zeerste betreurt, dat de opdracht aan deputaten de verontrusting weg te nemen niet tot resultaat heeft geleid vanwege de weigering in de kerken om met deputaten al het mogelijke te doen om de verontrusting weg te nemen;
d. voorts uit te spreken dat deputaten de kerken in de universiteitssteden zoveel mogelijk begeleiden en bijstaan bij het pastoraat onder studerende;
e. deputaten te verzoeken zich te blijven bezig houden met de problematiek van onze werkende jongeren, dit in samenwerking met deputaten kerk en onderwijs;
f. opnieuw deputaten te benoemen.

A. van der Veer, rapporteur.

BIJLAGE XLVII

art. 92, 97, 108, 153

Zie bijlagen XLVI en LXXVII

MINDERHEIDSRAPPORT VAN COMMISSIE V - INZAKE CONTACT KERKJEUGD

Wij kunnen ons niet verenigen met het rapport van de deputaten voor het contact met de kerkjeugd en ook niet met het rapport, dat commissie V daaromtrent uitbrengt.

Een en ander van onze bezwaren willen we naar voren brengen. Het gaat hier om belangrijke zaken, die ook voor het toekomstige beleid van genoemde deputaten en de activiteiten van en voor de kerkjeugd van betekenis zijn.

Naar onze mening hebben deputaten geen of onvoldoende uitvoering gegeven aan het besluit van de generale synode 1974, art. 174. Na uitvoerige besprekingen, constatering en overwegingen was de synode tot dit besluit gekomen. De generale synode had geconstateerd, dat er verontrusting was. De deputaten moesten alles doen, opdat de verontrusting zou worden weggenomen. Zij hadden dus een zeer belangrijke taak en opdracht. Zij hebben in hoofdzaak er mee volstaan zich te wenden tot de jeugdbond en tot de kerkeraad van Noordeloos, de classis Utrecht en de P.S. van het Oosten, met het verzoek de stukken over te leggen, waaruit de verontrusting zou blijken. Het is te begrijpen, dat de kerkelijke vergaderingen gewelgert hebben aan het verzoek van deputaten gevolg te geven.

We moeten daarbij niet vergeten, dat de zaak waar het om ging al voldoende bekend was. Vóór het synodale besluit waren de deputaten er mee in aanraking gekomen. Zij waren toen al op de hoogte, maar meenden niet bevoegd te zijn zich in de zaak te mengen. Door het besluit van de synode werd duidelijk uitgesproken, dat deputaten wel bevoegd zijn en zelfs hier een taak hebben.

Deputaten schrijven in hun rapport (3.1.): „Misschien begrijpt u, dat het voor deputaten een moeilijke, zo niet onmogelijke opdracht is uit te maken welke kerkeraden verontrust zijn.” Dat zou helemaal niet moeilijk geweest zijn, wanneer deputaten hieromtrent een onderzoek ingesteld hadden bij alle kerkeraden en bij de jeugdverenigingen en eventueel ook nog elders. Maar dat zou wellicht niet eens nodig zijn geweest, omdat de jeugdbond alle beschikbare gegevens heeft verstrekt. De deputaten hadden zich daardoor, als zij dat nog niet waren, op de hoogte kunnen stellen.

Het is ons niet gebleken, dat deputaten ook maar iets gedaan hebben om de bezwaren die uit de jeugd zelf waren opgekomen, weg te nemen. Het is daarom onjuist, wat deputaten onder 3.3. schrijven: „We achten het dan ook niet eerlijk en geheel verantwoord om zaken, waarover we in onze kerken al jaren niet geheel gelijk denken, nu uit te spelen binnen het jeugdwerk.”

Er zijn nog andere punten die vragen oproepen. We noemen er enkele.

Wat betekent een zin als deze: Wij zijn dan ook van mening, dat de kerkeraden de kerkjeugd pas op de juiste wijze benaderen, wanneer zij beseffen, dat de jeugd niet maar een deel van de gemeente is, maar samen met anderen ook gemeente van Christus is? (2.1.). Wat bedoelen deputaten met het volgende: In de gesprekken en in de kennisname van de publikaties zijn we er ook van overtuigd geraakt, dat het bondsbestuur dit slechts wil stimuleren, daarbij vertrouwend op en werkend uit de Heilige Geest, als de drijvende kracht van het leven? (onderstreping van ons, 3.3.).

Nog iets. Er wordt aan DIA financiële steun verleend. Dat achten we geheel onjuist. Het gaat hier om een particuliere stichting. Bovendien staan er artikelen in DIA die tegenspraak oproepen. Het blad vertoont een bepaalde tendens en is niet bevorderlijk voor de eenheid in het kerkelijke leven. We kunnen het niet met vertrouwen aan onze jeugd aanbevelen.

Er zijn nu al verschillende jeugdverenigingen, die in contact met elkaar staan en soms samenkomsten houden. Het ziet er naar uit, dat die contacten vaster vorm aannemen zullen naarmate het onbehagen omtrent de bondsarbeid groter wordt.

Vele gemeenten collecteren niet meer voor het jeugdsteunfonds. Wanneer de verontrusting niet weggenomen wordt, is te verwachten, dat deze gemeenten door andere gevolgd zullen worden en dat dan wel gelden zullen worden ingezameld, maar ten behoeve van de arbeid onder de jeugd buiten de bondsarbeid om.

Op grond van het bovenstaande stellen wij u voor:

1. het beleid van de jeugddeputaten niet goed te keuren;
2. uit te spreken dat het noodzakelijk is, dat alsnog met ernst uitvoering gegeven wordt aan het besluit van de generale synode 1974, art. 174;
3. geen subsidie beschikbaar te stellen voor het maandblad DIA;
4. uit te spreken dat de synode er begrip voor heeft, dat in de huidige situatie verontruste gemeenten niet collecteren voor het jeugdsteunfonds.

Het lid van commissie V
G. Blom.

BIJLAGE XLVIII

art. 96

Zie bijlage VI

RAPPORT VIII VAN COMMISSIE V - INZAKE DE R.C.O.B.

1. Uit het rapport van uw vertegenwoordiger blijkt, dat er binnen de R.C.O.B. een duidelijke verschuiving aan de gang is. Was de R.C.O.B. opgericht als „overlegorgaan van de kerken en geloofsgemeenschappen enerzijds en bijbelorganisaties anderzijds”, nu blijkt dat de R.C.O.B. zich beweegt op drie terreinen: overleg/beraad-studie-praktische arbeid. De commissie vraagt zich af, of de R.C.O.B. hier niet teveel taken naar zich toe heeft gehaald, die veel eerder behoren tot de taak van de kerken zelf.
2. Verschillende commissieleden hadden ernstige bedenkingen tegen de inhoud van het onder auspiciën van de R.C.O.B. uitgegeven boekje: „De Bijbel, een boek om te vieren”.

Andere commissieleden konden niet geheel achter de op de synode geuite kritiek staan, daar ze, huns inziens, geen recht deed aan de werkelijke inhoud van het boekje. Overigens leek het heel uw commissie zeer moeilijk, zo niet onmogelijk (nog afgezien van de gedachte dat wij dit niet tot de taak van dit overlegorgaan beschouwen) in de toekomst medeverantwoordelijkheid te dragen voor al de uitgaven van dit orgaan. Het is voor onze vertegenwoordiger toch wel bijzonder moeilijk in dit brede oecumenische gezelschap het reformatische standpunt van onze kerken niet alleen te laten horen maar ook in geschriften te doen vastleggen en wel zo dat wij achter alle uitgaven kunnen staan.

3. De commissie stelt voor:

- onze vertegenwoordiger te bedanken voor het werk dat hij namens onze kerken binnen de R.C.O.B. heeft verricht;
- gezien de verschuiving binnen de R.C.O.B., van overlegorgaan naar studieorgaan en het zich toeleggen op naar de kerken gerichte praktische arbeid, én gezien het feit dat het uw commissie bijzonder moeilijk lijkt ons als reformatische kerk en naar onze gereformeerde beginselen achter alle publikaties en acties van dit vernieuwde orgaan te kunnen stellen, uit te spreken niet opnieuw een vertegenwoordiger in de R.C.O.B. te benoemen en dit orgaan daarvan te berichten;
- daarom niet deel te nemen aan de voorgestelde beleidsconferenties;
- de R.C.O.B. eveneens te berichten om deze redenen niet te kunnen meedoen aan een jaarlijkse bijbelweek.

A. van der Veer, rapporteur.

BIJLAGE XLIX

art. 103, 106, 109, 114

Zie bijlage XXVII - III B-J en aanvullend rapport

RAPPORT II A VAN COMMISSIE III - INZAKE KERKELIJKE VERHOUDINGEN BUITENLAND

ad B en C : geen opmerkingen.

- ad D : 1. De commissie stemt in met het voorstel van deputaten om correspondentie aan te gaan met de Synode Soutpansberg van die Gereformeerde Kerk in Zuid-Afrika.
2. Met belangstelling nam de commissie kennis van het verslag van een der deputaten over de synode van die Gereformeerde Kerk in Zuid-Afrika. De commissie hoopt, dat de ontwikkeling van de kracht van het evangelie in die Geref. Kerk ten aanzien van de apartheidspolitiek zal voortgaan.
3. Positief staat de commissie tegenover de intensivering van deze correspondentie, zoals gesteld in punt 6.
4. Onderzocht moet worden de mogelijkheid tot correspondentie met de N.G. Kerk.

ad E, F en G : geen opmerkingen.

ad H en punt 3

van het aanvullend rapport

- : Onze synode van 1974 nam een afwachtende houding aan ten aanzien van een besluit tot correspondentie met de Chr. Ref. Church wegens de in die kerk nog niet afgesloten bezinning. Inmiddels is dit gebeurd en de commissie spreekt haar waardering uit over de bezonnen handelwijze van deputaten om te komen tot een voorstel aan deze vergadering. Na jarenlange bemoeiingen rond deze zaak zijn er nu mogelijkheden tot een relatie. De commissie kan zich verenigen met de conclusies en de voorstellen van deputaten.

ad I en J : geen opmerkingen.

Voorstellen

De commissie stelt voor:

- de handelingen van deputaten inzake correspondentie met buitenlandse kerken goed te keuren onder dankzegging voor het verrichte werk;
- aan de Synode Soutpansberg van die Gereformeerde Kerk in Zuid-Afrika de correspondentie met onze kerken aan te bieden;
- aan deputaten op te dragen de mogelijkheden na te gaan om eventueel tot een contact met de Reformed Presbyterian Church of Ireland te komen;
- de door de Christian Reformed Church in North America aangeboden vorm van kerkelijke relatie te aanvaarden, waarbij de relatie onzerzijds omvat:
 - de uitwisseling van afgevaardigden op belangrijke kerkelijke vergaderingen;
 - het openstellen van de kansels voor bezoekende predikanten, wanneer deze tijdens een verblijf in Nederland slechts wensen voor te gaan in de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland;
 - het voor elkaar openstellen van de avondmaaltafel;

- gemeenschappelijke activiteit in gebieden waarvoor een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid geldt;
 - overleg op meer belangrijke punten van gemeenschappelijk belang;
 - het elkaar wederzijds bemoeiden en vermanen met het oog op het bevorderen van de grondbeginselen van de christelijke eenheid;
5. in onze kerkorde op te nemen als art. 51 sub 2: De relatie met de Christian Reformed Church in North America omvat onzerzijds:
- de uitwisseling van afgevaardigden op belangrijke kerkelijke vergaderingen;
 - het openstellen van de kansels voor bezoekende predikanten, wanneer deze tijdens een verblijf in Nederland slechts wensen voor te gaan in de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland;
 - het voor elkaar openstellen van de avondmaaltafel;
 - gemeenschappelijke activiteit in gebieden waarvoor een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid geldt;
 - overleg op meer belangrijke punten van gemeenschappelijk belang;
 - het elkaar wederzijds bemoeiden en vermanen met het oog op het bevorderen van de grondbeginselen van de christelijke eenheid;
6. bij aanvaarding van het onder 4 genoemde voorstel deze regeling van de kerkelijke relatie met de Christian Reformed Church in North America voor te leggen aan de synode van de Free Reformed Church of North America en aan de synode van de Christian Reformed Church in North America;
7. bij aanvaarding van het onder 4 genoemde voorstel ter voldoening aan het onder 4a genoemde in de periode vóór onze volgende generale synode een afgevaardigde te zenden naar de synode van de Christian Reformed Church in North America.

J. C. L. Starreveld, rapporteur.

BIJLAGE L

art. 107

RAPPORT VAN DEPUTATEN HULPVERLENING IN BINNEN- EN BUITENLAND

1. Het deputaatschap

1.1. Samenstelling

Deze bleef sinds de vorige verslaggeving ongewijzigd en wel als volgt:

Jac. J. Rebel	Sassenheim	voorzitter
P. Pelikaan	Ressuik	secretaris/penningmeester
A. de Geus	Harlingen	2e voorzitter
W. C. Moerdijk	Purmerend	2e secretaris
T. Brien	Kampen	als ADMA deputaat
S. Pieper	Noordwijkerhout	

1.2. Adviseurs

Als zodanig traden op:

W. Hulzer, assistent-deputaten ADMA (per 1-1-77 vervangen door J. M. van Delft);
H. Ruiter, vertegenwoordiger van de kerk van Den Haag/Rijswijk, welke kerk de familie De Vries uitzond.

1.3. Verdere taakverdeling binnen het deputaatschap

- 1.3.1. W. C. Moerdijk en S. Pieper voor de werving, advisering en voorbereiding van projecten.
- 1.3.2. T. Brien en W. Hulzer voor de voorbereiding van de februari-collecte.
- 1.3.3. W. C. Moerdijk en Jac. J. Rebel voor overleg met deputaten zending.
- 1.3.4. P. Pelikaan en S. Pieper voor het overleg met de Agrarisch-Sociale-Commissie van het A.D.B.

1.4. Vergaderingen

Als regel vergaderde het deputaatschap vier maal per jaar, terwijl bovendien enkele malen is vergaderd met de Agrarische Sociale Commissie van het A.D.B.

2. Het landbouwproject Celebes

2.1. Algemeen

In het vorige rapport aan de G.S. is uitvoerig aandacht besteed aan de doelstelling en de opzet van dit project.

In tegenstelling tot alle andere projecten is de verantwoordelijkheid voor de uitvoering en begeleiding volledig in handen van deputaten. Dit betekent dat het ook veel aandacht en tijd vraagt. Een groot deel van de inkomsten (± 70 %) wordt er aan besteed. De ervaring leert, dat het begeleiden van een dergelijk project een professionele inbreng vraagt.

Deputaten prijzen zich gelukkig, dat zij in dezen op de medewerking van de Agrarisch-Sociale-Commissie van het A.D.B. kunnen rekenen. Deze samenwerking is contractueel geregeld.

2.2. Ir. J. de Vries

Ir. J. de Vries is inmiddels 4½ jaar in dienst van het deputaatschap. In de zomer van 1975

is hij met zijn gezin met verlof geweest. Van deze gelegenheid is gebruik gemaakt om intensief te overleggen over het verloop van het project. Deputaten zijn dankbaar in i.r. De Vries iemand gevonden te hebben die samen met zijn vrouw, met de inzet van geheel zijn persoonlijkheid, zich met deskundigheid, tact en geduld geeft voor de landbouwkundige ontwikkeling van het Toraja-gebied. Enerzijds aansluitend op de klimatologische en bodemkundige gesteldheid, anderzijds passend bij de aard en de behoeften van de bevolking.

2.3. De belangrijkste problemen

- 2.3.1. De landbouwmetoden zijn traditioneel en veelal verworven met de adat, waardoor veranderingen zeer moeilijk gerealiseerd kunnen worden. Een eigen proef- en demonstratiebedrijf, korte en lange cursussen, voorlichting, kredietverlening, intensieve en persoonlijke relatie met de bevolking vormen middelen om het doel te bereiken.
- 2.3.2. Het bewustzijn dat de hulpverlening onzerzijds bedoeld is om uiteindelijk zelf de verantwoordelijkheid voor en uitvoering van het ontwikkelingswerk over te nemen, is in nog beperkte mate aanwezig en voor zover het wel aanwezig is, heeft men nog onvolgende zelfvertrouwen het waar te kunnen maken. Er is slechts een zeer dunne bovenlaag in de bevolking waarop men een beroep kan doen.
- Deputaten zijn van mening, dat zelfstandigwording en Indonesianisering de belangrijkste einddoelen van het project zijn.
- 2.3.3. Het diaconaal en sociaal besef aan de basis is nog weinig ontwikkeld. Hoewel de opbrengsten nog gering zijn, heeft men inmiddels reeds tweemaal een eigen „februari“-collecte gehouden. Uiteindelijk zullen de opbrengsten hiervan de basis moeten vormen voor een zelfstandig functioneren van het project.
- 2.3.4. Het verschijsel binnen de Indonesische bevolking dat corruptheid niet zozeer gezien wordt als kwaad en de snelle geldontwaardiging gaan aan het Toradjavolk niet voorbij. Gezond financieel beheer is daardoor moeilijk te realiseren.
- Zo is ir. De Vries, hoewel op vervanging door een Indonesische kracht aangedrongen wordt, nog steeds penningmeester van de S.O.S.E.K. (Sociaal Economische Commissie), aan welke commissie hij als adviseur is toegevoegd.
- 2.3.5. De slechte geografische ontsluiting vormt een grote belemmering voor een harmonische ontwikkeling.
- Deputaten hebben inmiddels in principe besloten om, ondanks de hoge kosten, een weg-survey te doen uitvoeren door een deskundige, die zich hiertoe inmiddels bereid heeft verklaard. De overheid heeft te kennen gegeven, dat de wegverbetering op basis van het survey-rapport zeer waarschijnlijk uitgevoerd zal worden.
- 2.4. **Consultaties**
- Eind 1973 heeft dr. ir. W. G. Keulemans ter gelegenheid van zijn bezoek aan Indonesië ook een bezoek aan Mamasa gebracht.
- In het najaar van 1976 heeft de voorzitter ds. Jac. J. Rebel, samen met de tropen-deskundige dr. ir. G. Hekstra, daartoe uitgenodigd door het A.D.B., het project bezocht. Gezien de veelheid van problemen waarmee ir. De Vries geconfronteerd wordt, beschouwen deputaten twee-jaarlijkse consultaties als een absolute voorwaarde voor een goed verloop van het project.
- Ook het A.D.B. volgt voor zijn projecten deze beleidslijn.
- Op basis van het rapport vindt verdere beleidsvorming plaats.
- 2.5. **Het beleid voor de toekomst** is als volgt vastgesteld (zie ook punt 2.3.).
- 2.5.1. Om te bereiken dat het werk van de Sosek bij de mensen zelf komt en dat initiatieven voor steunverlening vanuit de bevolking komen is een zekere decentralisatie nodig met participatie per regio onder centrale leiding, met inachtneming van de Indonesianisering.
- 2.5.2. Ir. De Vries zal in principe in 1980 zijn werk beëindigen, terwijl nadien zijn werk door een Indonesische kracht moet worden overgenomen.
- Van nu tot 1980 zal een geleidelijke overgang bewerkstelligd moeten worden.
- 2.5.3. Na 1980 zullen deputaten de Sosek nog mentaal en financieel blijven steunen. De mate waarin deze steun verleend zal worden, zal tweejaarlijks bekeken worden, waarbij ervan uitgegaan wordt, dat de Sosek jaarlijks voor een grotere financiële inbreng zal zorgen.
- 2.5.4. Het jaar van afsluiting van het project is nog niet vast te stellen. Gedacht zou kunnen worden aan ± 1986.
- 2.5.5. Na 1980 is consultatie van nog groter belang.
3. **Andere langlopende projecten**
- 3.1. **Het Onderwijsproject Suriname**
- Dit project dat in 1971 geaccepteerd is voor wat betreft de personele kosten van mej. Felkje Brouwer, werkzaam onder de Trío-indianen, zal met ingang van 1977 afgesloten worden. Mej. Brouwer is in het voorjaar 1976, mede als gevolg van het zelfstandig worden van Suriname, teruggekomen. Zij heeft haar dienstverband nog enige tijd voortgezet om te kunnen werken aan de vertaling van enkele bijbelgedeelten in de taal van de Trío's.
- Hoewel deputaten wel regelmatig contact hadden met Felkje Brouwer, was de verantwoordelijkheid voor dit project niet in handen van deputaten.
- 3.2. **Het Weeshuis-project Korea**
- Dit door de Internationale Christelijke Handreiking (I.C.H.) ingebrachte project ont-

vangt sinds 1973 een jaarlijkse bijdrage. Deputaten hebben geen direct contact met het weeshuis. De relatie met en de verantwoordelijkheid voor dit project is volledig in handen van de I.C.H. Het verdient wellicht aanbeveling de relatie wat te intensiveren.

Het verdient wellicht aanbeveling de relatie wat te intensiveren.

4. Kortlopende projecten (éénmalige)

4.1. Algemeen

Dankzij de meeropbrengsten van de februari-collecten en de giften van diaconieën, jeugdverenigingen, instellingen en individuele personen, konden deputaten een aantal éénmalige projecten accepteren. Deputaten hebben hieraan geen langlopende verplichtingen.

Bovendien konden nog een aantal projecten gerealiseerd worden uit de extra opbrengsten van de Zend-Hulp-actie (ruim f 60.000,—).

De projecten, gefinancierd uit de „hoofdbegroting” van Zend-Hulp, zijn verantwoord in het vorige verslag (Brazilië-opleidingsinstituut / 15.000,—; Zaïre-gezinswerk / 45.000,—; weeshuis Korea / 30.000,—; landbouwcursus Celebes / 10.000,—). Onder 4.2. en 4.3. worden de betreffende projecten zonder nadere uitwerking vermeld.

4.2 Projecten uit de extra opbrengst Zend-Hulp

4.2.1.	Lectuurproject in Tanzania / 30.000,— t.b.v. een offsetdrukkerij voor „the christian educational centre" te Kilangala, van de African Inland Mission.	
4.2.2.	Molukse Kerken in Nederland / 15.000,— t.b.v. theologische opleiding.	
4.2.3.	Landbouw proef- en demonstratiebedrijf Litsakka-Celebes / 16.450,— t.b.v. grond-aankoop, voor-gefinancierd door deputaten zending.	
4.3.	Overige kortlopende projecten	
4.3.1.	Molukse Kerken in Nederland t.b.v. studie predikant	/ 500,—
4.3.2.	Sudan Interior Mission Nigeria t.b.v. zaai-zaad nodig t.g.v. de „Saheldroogte"	/ 10.000,—
4.3.3.	Kerk in Malabar-India t.b.v. kerkbouw, ingebracht door I.C.H.	/ 5.000,—
4.3.4.	„Zwarte" dochterkerk van Ned. Geref. Kerk in Zuid-Afrika t.b.v. een internaat voor kinderen van Bosjesmannen.	/ 20.000,—
4.3.5.	Stille hulp aan Oost-Europa t.b.v. individuele christenen	/ 15.000,—
4.3.6.	Bejaardenhuis in Haifa - Israël	/ 15.000,—
4.3.7.	Een garantie tot maximum voor het Boaz-project in Carambel in Brazilië t.b.v. kleine boeren.	/ 11.000,—
4.4.	Niet geaccepteerde projecten	
	Meerdere aanvragen zijn, hetzij vanwege ontbreken van de financiële middelen, hetzij omdat ze niet pasten in het raam van de instructie van deputaten, niet gehonoreerd. Enkele zijn hier vermeld.	
	• Sudan United Mission • Amnesty International • Nes Ammim • Missionary Aviation Fellowship • Foundation „Behartiging belangen Tswana's" • Hulp Oost-Europa-lectuurvoorziening • Hulp voor predikant in India • Theologische opleiding Soedanese student.	

4.5. Deelprojecten

Deputaten constateren met voldoening dat in toenemende mate diaconieën, jeugdverenigingen en individuele leden vragen een deelproject te mogen accepteren boven de verplichte bijdragen. Deputaten menen hieraan tegemoet te moeten komen door het uitgeven van een kleine projectenlijst, die op aanvraag ter beschikking wordt gesteld. Hierin zijn opgenomen deelprojecten, die een onderdeel vormen van de begroting van deputaten, en projecten waar deputaten wel achter staan, maar waarvoor ze geen geld hebben.

De ADMA-assistent levert hierin een belangrijke bijdrage door voorlichting te geven en contacten te leggen.

5. Rampen

In de verslagperiode hebben deputaten tot viermaal toe oproepen gedaan aan de kerkeraden en gemeentelieden om financiële hulp bij zich plotseling voordoende rampen, te weten:

- 5.1. Voor de slachtoffers van de Israëlisch-Egyptische oorlog in 1974. Op de rekening van deputaten is toen bijna / 78.000,— gestort.
 - 5.2. De hongersnood in de Sahellanden. Hiervoor kwam bijna / 1.000,— binnen.
 - 5.3. De aardbeving in Guatemala. Hiervoor kwam ongeveer / 31.000,— binnen.
 - 5.4. De aardbeving in Turkije. Hiervoor kwam bijna / 12.000,— binnen.
- De bij deputaten binnengekomen bedragen zijn niet zonder meer maatgevend voor de bijdragen uit de kerken, daar veelal ook andere rekeningen voor de betreffende doeleinden openstonden.
6. Financiën
 - 6.1. De februari-collecte
- Veel aandacht is besteed aan de publiciteit over het werk van het deputaatschap in de

periode voorafgaand aan de februari-collecte. Jaarlijks wordt een folder uitgegeven. Bovendien wordt ieder jaar een predikant uitgenodigd een preek voor „De Levensbron” te schrijven. Met dankbaarheid constateren deputaten, dat het werk van het wereld-diaconaat in toenemende mate de aandacht van de gemeenten krijgt. Zie ook punt 4.5. Helaas is er een beperkt aantal gemeenten dat niet of geheel aan de minimale verplichting voldoet ($\pm 15\%$).

- 6.2. De toename van de bijdragen en giften is verblijdend. Het stelt deputaten in staat extra projecten te accepteren.
- 6.3. Uit de bijgevoegde exploitatieoverzichten (zie bijlage 1) blijkt hoe de baten en lasten in de verslagperiode geweest zijn.
- 6.4. De balansen zijn opgenomen in bijlage 2. De eigen vermogenspositie beweegt zich op het peil zoals voorgeschreven door de G.S. 1974.
- 6.5. De begroting voor 1978 t/m 1980 is opgenomen in bijlage 3. Doordat het landbouw-project Celebes van langere duur zal zijn dan aanvankelijk was verondersteld, moet ook de voorbereiding van een nieuw langlopend eigen project opgeschoven worden naar 1979/1980. Een nieuw project kan dan starten in 1980/1981. De in de begroting opgenomen verplichte minimale bijdragen zijn overigens geen maat voor de nood in de wereld. De bedragen zijn meer ingegeven door extrapolatie van de tot op heden gangbare bedragen. Vergelijken met andere reformatorische kerken in Nederland zijn de betreffende bedragen beslist minimaal te noemen.
7. **Besluit**
Deputaten verzoeken de G.S.:
• goedkeuring te geven aan het voorgestelde beleid;
• goedkeuring te geven aan het voorgestelde beleid;
• de begroting goed te keuren;
• opnieuw deputaten te benoemen.

P. Pelikaan, secretaris.

Bijlage 1

EXPLOITATIE-OVERZICHTEN 1974 t/m 1976

LASTEN	1976	1975	1974
1. Indonesië	/ 127.287,99	/ 98.230,84	/ 112.980,55
2. Suriname-project	15.000,—	15.000,—	15.000,—
3. I.C.H.-project Korea	16.000,—	16.000,—	18.630,—
4. Overige projecten	15.000,—	5.000,—	87.125,—
5. Algemene kosten	16.409,85	9.106,86	11.754,53
	/ 189.697,84	/ 143.337,70	/ 245.490,08
BATEN			
1. Collecten	/ 138.376,34	/ 131.387,45	/ 112.527,92
2. Giften	25.439,77	17.308,71	5.639,60
3. Uitkering derden	—,—	—,—	70.000,—*)
diversen	—,—	78,10	—,—
4. Interest	16.351,67	17.052,31	21.868,54
	/ 180.167,78	/ 165.826,57	/ 210.036,06
Saldo	— 9.530,06	+ 22.488,87	— 35.454,02

Bijlage 2

BALANSEN PER 31 DECEMBER 1974 t/m 1976

Bezitningen	1976	1975	1974
Vastgelegde middelen	/ 105.780,—	/ 59.800,—	/ 54.720,—
Middelrange beleggingen	70.000,—	120.430,15	46.570,15
Vlootende middelen	5.701,17	5.700,65	5.563,07
Liquide middelen	110.175,89	61.186,33	135.717,29
	/ 291.657,06	/ 247.117,13	/ 242.570,51
Schulden			
Schulden op korte termijn	/ 123.186,30	/ 71.096,31	/ 95.118,56
Eigen vermogen	/ 168.470,76	/ 176.020,82	/ 147.451,95

Bijlage 3

BEGROTING 1978 t/m 1980

LASTEN	1977	1978	1979	1980
Indonesië				
a. Projectkosten	/ 40.000,—	/ 40.000,—	/ 35.000,—	/ 30.000,—
b. Personele kosten	50.000,—	55.000,—	55.000,—	60.000,—
c. Missie-verlof	10.000,—	10.000,—	10.000,—	10.000,—
I.C.H.-project	16.000,—	16.000,—	17.000,—	17.000,—
Overige projecten	18.000,—	17.000,—	20.000,—	20.000,—
Voorbereiding nieuw langlopend project	10.000,—	—,—	10.000,—	15.000,—
Algemene kosten	12.000,—	12.000,—	13.000,—	13.000,—
	/ 144.000,—	/ 150.000,—	/ 160.000,—	/ 165.000,—
BATEN				
Collecten	/ 110.000,—	/ 120.000,—	/ 128.000,—	/ 133.000,—
Giften	24.000,—	20.000,—	22.000,—	22.000,—
Interest	10.000,—	10.000,—	10.000,—	10.000,—
	/ 144.000,—	/ 150.000,—	/ 160.000,—	/ 165.000,—
Bijdrage per lid	/ 1,85	/ 1,70	/ 1,80	/ 1,85

N.B. Indien meerdere kerken niet of onvolledig aan hun minimale verplichting voldoen zal de minimale bijdrage per lid met minstens $\frac{1}{10}$ verhoogd moeten worden.

BIJLAGE LI art. 107

RAPPORT III VAN COMMISSIE IV - INZAKE HULPVERLENING

Beleid

De commissie is onder de indruk van de deskundige hulpverlenende activiteit waarvan het rapport getuigt. Zij deelt de dankbaarheid voor het werk van ir. De Vries en de medewerking van het A.D.B. Zij mist de deskundigheid om over het gevoerde en het voor de toekomst vastgestelde beleid te oordelen, maar meent, dat er alle reden is om aan de synode voor te stellen zich achter dit beleid te stellen.

Folders

De commissie acht het gewenst — en naar haar is gebleken stemmen deputaten daarmee in — dat de folders voor de februari-collecte tijdiger dan nu soms het geval is, de kerken bereiken.

Offervaarbaarheid

De offervaarbaarheid voor dit werk, blijvend uit collecte-opbrengsten die in toenemende mate het streefbedrag te boven gaan, en uit de sterke stijging van de giften, stemt de commissie dankbaar maar niet voldaan. De collecte-opbrengst zou immers nog aanmerkelijk hoger kunnen zijn, als die gemeenten die nu niet (geheel) aan hun minimumverplichtingen voldoen, ook naar behoren zouden bijdragen. In dit verband moet onderstreept worden wat deputaten opmerken over de verhouding van de streefbedragen tot de nood in de wereld en tot hetgeen in andere reformatorische kerken in ons land op dit punt gedaan wordt. De commissie acht het daarom nodig, dat deputaten in opdracht van de synode de leden van de kerken regelmatig hun roeping t.a.v. de nood in de wereld onder de aandacht te brengen en hen opwekken deze roeping te beleven.

Het vermijden van vergelijkende cijfers over de offervaarbaarheid op dit gebied in andere reformatorische kerken zou deze opwekking kunnen ondersteunen.

Voorstellen

De commissie stelt aan de synode voor:

1. de handelingen van deputaten goed te keuren en hen te danken voor hun werk;
2. opnieuw deputaten te benoemen;
3. het voorgestelde beleid goed te keuren;
4. aan deputaten op te dragen, dat zij de leden van de kerken blijven opwekken nog meer hun roeping t.a.v. de nood in de wereld te vervullen.

W. Steenberg, rapporteur.

BIJLAGE LII art. 112

RAPPORT VAN DEPUTATEN GEESTELIJKE VERZORGING MILITAIRES

Deputaten geestelijke verzorging militairen bieden u hierbij hun rapport aan over de periode 1974-1977.

1. Samenstelling van het deputaatschap

Ds. M. W. Nieuwenhuijze, Mijdrecht, voorzitter,
Ds. C. J. Ph. Sobering, De Krim, secretaris,
Ds. H. W. Eerland, Doesburg,
Luit. kol. A. C. Floor, Leusden,
Ds. A. Hilbers, Hoogeveen,
Ds. H. Toorman, 's-Gravenhage.

Het moge u bekend zijn, dat br. I. van der Molen, Hilversum, door de vorige generale synode opnieuw benoemd, wegens ziekte zich gedwongen zag zijn functie als deputaat neer te leggen. Wij zijn deze broeder zeer dankbaar voor zijn steeds gewaardeerde medewerking.

2. Vergaderingen

Deputaten hebben in genoemde periode 14 keer vergaderd, waaronder meerdere malen met de eigen predikanten in actieve dienst.

3. Krijgsmachtpredikanten

De volgende predikanten onzer kerken zijn thans als geestelijke verzorgers bij de krijgsmacht werkzaam:

Ds. C. Langbroek, in lang verband, Revalidatiecentrum, Doorn;
Ds. G. L. Born, in lang verband, Legerplaats Seedorf, Duitsland;
Ds. G. C. van der Kils, in lang verband, vlootpredikant, Den Helder;
Ds. J. A. Compagner, jaarling, Legerplaats Oirschot.

Ten aanzien van de krijgsmachtpredikanten in vaste dienst, genoemd in het vorig rapport, het volgende:

Ds. R. J. van Pagée en ds. H. Toorman hebben de dienst verlaten wegens leeftijdsontslag. In zijn functie als hoofd van dienst heeft ds. Van Pagée uitstekend werk verricht en in het algemeen daarvoor ook grote waardering ontvangen.

Ds. M. de Boer, teruggekeerd uit Curaçao, heeft uit verschillende mogelijkheden gekozen voor terugkeer tot de arbeid in de Chr. Geref. Kerken; hij nam een beroep naar Emmeloord aan. Er was een goed contact met de deputaten. Ds. E. van Dalen is overgegaan naar de Gereformeerde Kerken.

De werving van nieuwe krijgsmachtpredikanten van onze kerken is enige tijd een moeilijke zaak geweest, ondanks vele inspanningen van deputaten. Gelukkig zijn ze er in de laatste tijd in geslaagd aan het dringend verzoek van de hoofden van dienst te voldoen en de voortdurende leemte aan krijgsmachtpredikanten enigszins aan te vullen met predikanten uit onze kerken. Deputaten zijn ervan overtuigd, dat ook in deze tijd onze kerken hier een hoogstnodige en bijzondere taak hebben te vervullen.

4. Hoofden van dienst

Als zodanig fungeren thans:

Ds. W. F. Jense, hoofdlegerpredikant,
Ds. H. van Beek, hoofd vlootpredikant,
Ds. R. C. A. van Voorst Vader, hoofd luchtmachtpredikant.

De benoeming van een hoofd van dienst geschiedt door de Minister van Defensie uit een tweetal kandidaten, op voordracht van het C.I.O.M. De gang van zaken is vastgelegd in een te volgen procedure, welke in het kort hierop neerkomt:

- de predikanten van de betreffende krijgsmachtonderdelen stellen een door hen uit hun midden gekozen tweetal aan het C.I.O.M. voor; het hoofd van dienst geeft een eigen advies ten aanzien van zijn opvolger;
 - het C.I.O.M. stelt zich op de hoogte van de motivatie, die tot de uitslag van de interne stemming leidde, alsmede van de gronden van het advies van het hoofd van dienst;
 - het C.I.O.M. geeft de namen door aan de kerken, al of niet met zijn advies, en wacht hun reacties af; de kerken hebben het recht andere kandidaten te noemen;
 - indien de kerken met genoemd tweetal (of meerderen) akkoord gaan, stelt het C.I.O.M., na overleg met C.I.O., het tweetal vast en draagt de kandidaten in een volgorde van voorkeur aan de minister voor;
 - de minister zal in de regel de eerstgenoemde tot hoofd van dienst benoemen.
- Ds. Van Beek en ds. Van Voorst Vader gaan dit jaar met ontslag, zodat twee nieuwe hoofden van dienst zullen moeten worden benoemd; waarmee doende.

5. Het C.I.O.M. (Contact In Overheidszaken Militair)

De secretaris heeft in de afgelopen periode de vergaderingen van het C.I.O.M. regelmatig bijgewoond en ook op deze wijze hebben onze kerken bijgedragen tot de goede voortgang van zaken in de dienst geestelijke verzorging. Van het besprokene bracht hij steeds verslag uit op de vergaderingen van deputaten. Hoewel zich uiteraard altijd wel verschillende kwesties voordoen die de bijzondere aandacht van het C.I.O.M. vragen, mogen we rapporteren, dat in de afwikkeling ervan de onderlinge verhouding van de verschillende afgevaardigden niet geschaad is. De samenwerking liet niets te wensen over. De verhoudingen zijn de laatste jaren goed en de oplossing van verschillende moeilijkheden vond eensgezind plaats, mede dank zij een uitstekende en deskundige leiding.

Een bijzonder delicate kwestie (wegens de doorgaans goede verhouding met de Overheid) kwam aan de orde in verband met het verzoek van de minister om een zgn. topfunctionaris voor de protestantse geestelijke verzorging te benoemen. Deze figuur moest passen in het raam van een algemene reorganisatie van de topstructuur van de krijgsmacht. Het C.I.O.M.

was onverdeeld van mening, dat het, zonder meer, zijn medewerking niet kon verlenen aan het benoemen van een functionaris bij het Ministerie van Defensie, die als zodanig bevoegd zou zijn de protestantse kerken bij de minister te vertegenwoordigen. Na een aantal gesprekken met vertegenwoordigers van de minister, is in deze zin met de Overheid tot overeenstemming gekomen, dat het C.I.O.M., dat het officiële en verantwoordelijke orgaan van de samenwerkende kerken op dit gebied is en blijft, bereid is mede te werken aan de benoeming van iemand, die als vierde man, naast het bestaande drietal hoofden van dienst, als coördinator van de dienst der geestelijke verzorging van de drie verschillende krijgsmachtonderdelen (land-, lucht- en zeemacht) bij de Overheid kan functioneren.

Zijn functie en werkzaamheden, die uitsluitend op het voor de Overheid van belang zijnde organisatorische vlak liggen, zijn door het C.I.O.M. nauwkeurig schriftelijk vastgelegd en aan de Overheid voorgelegd.

Ook de rooms-katholieke geestelijke verzorging heeft zich aldus tegenover de Overheid opgesteld en het spreken namens haar kerk volledig gelaten tot de bevoegdheid van de kardinaal, die zich bereid verklaarde een vicaris aan te wijzen. Deputaten achten het bijzonder belangrijk en nodig, dat wij als kerken, door onze medewerking aan het C.I.O.M., de gang van zaken in de dienst der geestelijke verzorging van onze militairen mee bepalen.

Ruim een jaar geleden heeft het C.I.O.M. onze secretaris verzocht om als waarnemer de vergaderingen van de zgn. projectgroep bij te wonen. Dit is een studiegroep van een aantal door de hoofden van dienst aangewezen krijgsmachtspredikanten en -aalmoezeniers, die zich bezig houden met bepaalde studieobjecten betreffende de geestelijke verzorging.

Ook deze vergaderingen woont hij regelmatig bij, heeft daarin zijn inbreng en rapporteert aan het C.I.O.M. Kortgeleden is een studie afgerond over het begrip „categoriale zielszorg“ (genoemd in de bekende Defensienota van minister Vredeling). De belangrijkste beschouwingen daarover hopen wij ook aan onze kerken door te geven.

6. Informatie aan onze kerken

Ingevolge de opdracht van de vorige generale synode aan onze deputaten hebben wij in de afgelopen periode verschillende nota's toegezonden aan de raden van onze kerken. We mogen aannemen, dat u van de inhoud van deze nota's kennis hebt genomen. Wij hebben gemeend op deze wijze onze kerken op de hoogte te brengen van de verschillende aspecten van de geestelijke verzorging van militairen, opdat zij, van daaruit voorgelicht, een zinvol gesprek kunnen houden met hun leden, die in militaire dienst zijn of gaan.

Wij zijn ons bewust, dat wij met deze voorlichting slechts een begin hebben gemaakt en dat verschillende onderwerpen, door de vorige synode genoemd, (nog) niet aan de orde zijn gekomen.

Het was de bedoeling, na de reeds gegeven informatie, verschillende praktische wenken te geven aan onze kerken, in verband met hun pastoraal gesprek met dienstplichtigen. We hebben dit echter opgeschort in verband met het feit, dat het COGMA een boekje zou uitgeven, in samenwerking met ons, ter voorlichting aan onze militairen. Verschillende predikanten die ter zake op de hoogte zijn, ook uit onze kerken, hebben daartoe hun medewerking verleend en ieder kreeg een bepaald onderwerp toegewezen.

Het resultaat was echter zulk een verscheidenheid van aanpak, taal en stijl, dat de kleine commissie van uitvoering (w.o. ook onze secretaris) van oordeel was, dat deze artikelen niet zonder meer gedrukt konden worden om als een voorlichtingsboekje voor onze militairen te dienen. De commissie is nu bezig een boekje samen te stellen dat mogelijk door één persoon geschreven wordt, die de verschillende aspecten van de militaire dienst in het kort behandelt, met gebruikmaking van de zakelijke gegevens van genoemde bijdragen. Het is onze bedoeling, zodra dit boekje verschenen is, een exemplaar ter kennisname toe te zenden aan onze kerkeraden, die het eventueel kunnen bestellen, ter uitbreiding aan onze (a.s.) militairen. Van de inhoud van dit boekje zal het afhangen, in hoeverre wij verdere uitbreiding van onze voorlichting aan onze kerken zullen geven.

7. Samenwerking met het COGMA

Zoals bekend werkt een commissie van onze kerk te Enschede samen met vertegenwoordigers van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt, buiten verband) onder de naam C.O.G.M.A. d.i. Contactorgaan Gereformeerde Militairen en Alleenstaanden. Onze deputaten staan positief achter dit COGMA en werken mee aan de uitvoering van de doelstelling van dit orgaan.

Regelmatig worden, mede door sommige predikanten van onze kerken, de militairen en alleenstaanden die tot één van deze beide kerken behoren, bezocht, met name in Duitsland.

Voor een deel dragen wij in de kosten daarvan bij. Deze bezoeken worden goed voorbereid en door betrokkenen in het algemeen zeer op prijs gesteld. Over dit werk hebben wij ook onze kerken ingelicht (zie onze Inf. no. 5). Naar onze mening dient dit werk dat zegenrijk verricht wordt, te worden voortgezet.

8. Samenwerking met de gereformeerde deputaten

De laatste jaren is er geen officieel contact geweest met de deputaten van de Gereformeerde Kerken. Contact met dit deputaatschap was er wel via onze en hun C.I.O.M.-vertegenwoordigers. Op deze wijze was er niet alleen nauw contact met hen, maar ook met vertegenwoordigers van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt, buiten verband) en die van andere kerken. Gezegd kan worden, dat de leden van het C.I.O.M. zonder uitzondering positief zijn ingesteld ten aanzien van de geestelijke verzorging.

Op een van de laatste vergaderingen van het C.I.O.M. viel de uitdrukking: „de vijand, tegen wie wij het meest te kampen hebben, is niet de vijand van buiten, maar de vijand van binnen“

(bedoeld: binnen de eigen kerken), waarmee allen instemden. Dit tekent de instelling van de vertegenwoordigers der verschillende kerken ten aanzien van de mentaliteit, die zich kenmerkt door allerlei pacifistische en anti-militaristische gevoelens en bewegingen binnen de kerken, waardoor direct of indirect ook de positie van de krijgsmachtspredikanten veroordeeld wordt en de zin van de geestelijke verzorging twijfelachtig wordt gesteld. Wij hebben de indruk, dat niet alleen de vertegenwoordigers der kerken in het C.I.O.M., maar ook de daarachter staande, door de kerken benoemde deputaten en instanties hiertegenover een zeer positieve houding aannemen.

Voor de tweejaarlijkse te Lunteren gehouden conferenties van gereformeerde krijgsmachtspredikanten, georganiseerd door de deputaten van de Gereformeerde Kerken, ontvangen ook onze deputaten een persoonlijke uitnodiging, waaraan zoveel mogelijk gehoor wordt gegeven.

9. In het algemeen

Men hoort af en toe van deze of gene de opmerking: „de geestelijke verzorging van militairen stelt niet veel voor”. Een dergelijke opmerking kan gegrond wezen op een persoonlijke ervaring of waarneming. Wij willen niet ontkennen, dat zich ook op dit punt situaties voordoen, die afbreuk doen aan het werk der geestelijke verzorging, als door de kerken bedoeld. In heel het leven der kerk, met name op het gebied van interkerkelijke samenwerking, zijn extremiteiten meestal niet te voorkomen. Het is ook niet altijd mogelijk de gelijgende stappen te ondernemen om aan excessen het hoofd te bieden, omdat daarvoor in eerste instantie de medewerking van de betrokken kerk(en) vereist is. Voorts weet de betrokken geestelijke verzorger(s) zich ook gedeelt door een groep van gelijkgezinden en acht zijn positie sterk, vanwege zijn bij de Overheid aangegeven dienstverband. Wij weten echter, dat zulke situaties zich slechts in enkele gevallen voordoen en dat er van de zijde van de organen van de dienst geestelijke verzorging al het mogelijke wordt gedaan om ook plaatselijk de geestelijke verzorging in verantwoorde kerkelijke banen te leiden. Dat er over die „kerkelijke banen” variaties van opvattingen bestaan bij verschillende kerken is een feit, waaraan moeilijk te wrikken valt. Niettemin achten wij het een grove generalisering, wanneer op grond van deze sporadisch voorkomende gevallen gezegd wordt, dat de geestelijke verzorging van militairen niet veel voorstelt. Uit veelvuldige ervaring en waarneming mogen wij het tegendeel constateren.

Dank zij zeer vele getrouwe predikanten wordt in de dienst der geestelijke verzorging aan de boodschap en dienst der kerk gestalte gegeven en het evangelie langs velelele kanalen ingedragen in het persoonlijk leven van de militairen en in het leven van de militaire wereld in haar geheel.

Dat onze kerken op hun eigen wijze hiaraan mogen bijdragen, moet o.i. als een hoge roeping van God en als een bijzonder voorrecht worden beschouwd. Daarom doen wij een dringend beroep op onze kerken bereid te blijven haar predikanten voor dit werk af te staan en dit werk met haar geloof en gebed te blijven steunen en stimuleren, opdat zij met name voor haar eigen krijgsmachtspredikanten een hecht thuisfront vormen.

10. Concept instructie voor de deputaten geestelijke verzorging militairen

Wij bieden u hierbij een concept aan voor een nieuwe instructie voor onze deputaten. De in onze D.K.O. vermelde instructie lijkt ons niet meer in overeenstemming met de werkelijke taken, welke aan dit deputaatschap dienen te worden opgedragen. Wij menen, dat de summier omschrijving van deze taken, als voorgesteld in dit concept, beantwoordt aan de bedoeling van onze huidige kerkelijke opdracht.

Bijlage II, art. 6

Art. 1. De deputaten worden benoemd door de generale synode.

Zij hebben zitting voor de tijd van drie jaren en zijn terstond herkiesbaar.

Art. 2. De deputaten hebben tot taak:

- in overleg met het betreffende hoofd van dienst of op diens verzoek predikanten uit eigen kerken te werven voor de dienst van de geestelijke verzorging;
- minstens eenmaal per jaar een vergadering te houden met deze krijgsmachtspredikanten in actieve dienst en hen met raad en daad bij te staan;
- door middel van het Contact in Overheidszaken Militair (C.I.O.M.) medewerking te verlenen tot de goede gang van zaken in de dienst der geestelijke verzorging;
- voorlichting te geven aan onze kerken inzake vraagstukken, welke met het werk der kerken onder de militairen verband houden en de kerken op te wekken dit werk met hun gebed en pastorale zorg te begeleiden;
- vanuit bijbels-gereformeerd standpunt alles te doen wat mogelijk is, om het geestelijk-zedelijk welzijn van de militairen te bevorderen.

11. Voorstellen

Wij verzoeken uw vergadering zich uit te spreken over

- het concept van bovenstaande instructie, en
- opnieuw deputaten te benoemen.

C. J. Ph. Sobering, secretaris.

BIJLAGE LIII art. 112

RAPPORT VI VAN COMMISSIE V - INZAKE DE GEESTELIJKE VERZORGING MILITAIREN

- De commissie vindt het contact dat deputaten voortdurend met de werkers hebben, een goede zaak. Binnen de commissie kwam de vraag op, of het niet wenselijk zou zijn ook eens een overzicht van het werk van zo'n krijgsmachtspredikant aan de kerken te geven.
- De commissie wil graag nog eens onderstrepen de waardering voor het werk van de predikanten H. Toorman en R. J. van Pagée. Vele jaren mochten zij met veel zegen onder de militairen werken.
- Bij navraag bleek, dat de nieuwe functie bij de geestelijke verzorging militairen, namelijk die van coördinator van de dienst der geestelijke verzorging van de drie krijgsmachtsonderdelen, beschouwd moet worden als een vierde „hoofd van dienst”. Schriftelijk is vastgelegd, dat de persoon die deze functie vervult, wat zijn positie betreft, gelijkwaardig zal zijn aan de andere „hoofden van dienst”.
- Uit het rapport aan het C.I.O.M. over het begrip „categoriale zielszorg” blijkt, dat het ministerie ervan overtuigd is, dat de krijgsmacht een aparte geestelijke verzorging nodig heeft. De commissie heeft begrepen, dat hiermee een belangrijke waarborg voor de toekomst van de geestelijke verzorging van de militairen is gegeven. Deputaten beloven binnenkort een uittreksel van dit rapport aan de kerken toe te zenden.
- Met het sturen van verschillende nota's aan de kerken heeft het deputaatschap aan een belangrijk stuk van de besluiten van de vorige synode voldaan (zie art. 66 sub 2). Het wachten is nog op de uitvoering van het onder 2b vermelde: voorlichting over dienstweigering, het pacifisme, het gezag, de kernbewapening e.d. De commissie vindt, dat met het sturen van het boekje, uitgegeven door het C.O.G.M.A., aan deze opdracht niet is voldaan.
- De commissie acht voortzetting van de samenwerking met het C.O.G.M.A. (vermeld onder punt 7 van het rapport) bijzonder belangrijk.
- Ten aanzien van het concept van een nieuwe instructie voor de deputaten stelt de commissie het volgende voor:
 - Bijlage II te veranderen in Bijlage IV;
 - art. 1, laatste gedeelte te veranderen in: „en zijn terstond opnieuw te benoemen”;
 - aan art. 2 sub d toe te voegen: „en de garnizoenskerken te activeren met betrekking tot de geestelijke verzorging van de militairen in hun rayon”.
- De commissie stelt voor:
 - de handelingen van deputaten goed te keuren en hen te danken voor hun werk;
 - deputaten op te dragen verder te gaan met het onder 2 en 3 gestelde van art. 66 van de Acta van de generale synode van 1974;
 - het concept van de nieuwe instructie vast te stellen, na het aanbrengen van de door de commissie voorgestelde wijzigingen;
 - opnieuw deputaten te benoemen.

A. van der Veer, rapporteur

BIJLAGE LIV art. 113

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN KERK EN ONDERWIJS

1. Inleiding

1.1. Samenstelling

De synode benoemde als deputaten: prof. dr. W. H. Velema, voorzitter, ds. H. Blesma, secretaris en de brs. D. Kooie, J. Vuyk en drs. P. Warderker. Laatstgenoemde kwam in de plaats van br. L. Pieper, die om gezondheidsredenen genoodzaakt was ontheffing te vragen. Met dankbaarheid zij hier nog eens zijn aandeel aan ons werk in de eerste periode vermeld.

1.2. Instructie

Op voorstel van deputaten werd op de vorige synode de „voorlopige instructie” van 1971 definitief gemaakt. Deze instructie is te vinden in de Acta G.S. 1971/72, art. 202. Daarnaast droeg de synode aan deputaten op:

- bij hun werkzaamheden voorrang te verlenen aan bezinning op en voorlichting over de problematiek rondom de zogenaamde partiële leerplicht;
- de kerkeraden te stimuleren tot initiatieven tot en medewerking aan de oprichting van positief-christelijke vormingsinstituten;
- desgevraagd medewerking te verlenen aan de vorming van regionale werkgroepen in onze kerken;
- de classes in overweging te geven in haar ressort commissies voor kerk en onderwijs te benoemen (Acta G.S. 1974, art. 101).

1.3. Vergaderingen

Deputaten vergaderden in 1974 op 22 augustus, 10 oktober en 12 december;

in 1975 op 6 februari, 5 maart, 13 mei, 3 september en 18 november;
in 1976 op 22 januari, 18 maart, 13 april, 6 september en 16 december;
in 1977 op 10 februari en 24 maart, terwijl het voornemen is nog op 3 mei te vergaderen.

2. Partiele leerplicht/vormingsinstituten

2.1. In verband met de gevraagde voorrang (zie 1.2.a.b.) hebben we in de eerste plaats de noodzaak van een deugdelijke inventarisatie onderkend, waaronder verstaan werd: bekendheid met de wettelijke regelingen inzake de partiële leerplicht, het bestaan en functioneren van vormingsinstituten, de opzet daarvan, de vraag of er christelijke vormingsinstituten zijn en zo ja, waar en hoe. Ook werd overleg met deputaten ADMA en contact met de kerkjeugd gewenst geacht. Voorts was duidelijkheid aangaande het „behoeftepatroon” vereist, waarom besloten werd een schrijven aan de kerkeraden te richten betreffende deze zaak - zie bijlage 1.

2.2. In het kader van de inventarisatie heeft op onze uitnodiging op de vergadering van 12 december 1974 een gesprek plaatsgevonden met de heren Strietman en Van Dongen, van resp. de LOCV (= Stichting Landelijke Organisatie voor Christelijk Vormingswerk) en de Besturenraad Protestants Christelijk Onderwijs. Vanuit hun uitvoerige uiteenzettingen kan u gemeld worden:

- dat de verwachting bestaat, dat de vormingscentra steeds belangrijker zullen worden;
- dat de normen voor het oprichten van een vormingscentrum zijn: dat aangetoond moet kunnen worden, dat in het eerste jaar 75 leerlingen aanwezig kunnen zijn en in het derde jaar 100; dat een aanvraag kan worden ingediend bij de minister, indien deze prognose reëel is, indien men niet werkt binnen het gebied van een bestaand instituut en indien men rechtspersoonlijkheid heeft verkregen;
- dat ten aanzien van hen die wegens principiële bezwaren hun kinderen niet naar een neutraal vormingscentrum willen laten gaan, de mogelijkheid bestaat tot het aanvragen van ontheffing van deze leerplicht bij de gemeente.

Voor een meer gedetailleerde uiteenzetting verwijzen we u gaarne naar de door de Besturenraad verstrekte Notities. Wegens de omvang hiervan is deze bijlage niet vermenigvuldigd; ze wordt u aangeboden voor het archief van de generale synode.

Van de kant van de Besturenraad en van de LOCV is toegezegd dat wij desgewenst materiële hulp kunnen verkrijgen; aan ons is gevraagd de kerken te wijzen op de noodzaak deze vorming kritisch te begeleiden c.q. te activeren tot bezig-zijn ten deze.

2.3. ADMA en contact kerkjeugd

Eén van onze deputaten is aangewezen tot contactpersoon met deze twee deputaatschappen, aangezien ook zij met deze materie te maken hebben. Daarbij moet opgemerkt worden dat volgens de Acta G.S. 1974 art. 142 sub 6 aan deputaten kerkjeugd is opgedragen „de problematiek rondom de werkende jeugd in overleg met deputaten ADMA en deputaten voor kerk en onderwijs te bestuderen en over deze zaken aan de eerstvolgende synode te rapporteren”. In het besef dat de zaak van partiële leerplicht en vormingscentra voor de werkende jeugd verschillende aspecten heeft en van mening dat de deputaten voor het contact met de kerkjeugd deze zaak zullen bestuderen vanuit de jeugdwereld, hebben wij onze taak ten deze opgevat als behorend tot het meer onderwijskundige gezichtspunt. Wel hebben we overleg noodzakelijk geacht, dat door één van ons dan ook met (een deel van) beide deputaatschappen is gevoerd. In dat overleg is onderzocht te kennen gegeven, dat ons deputaatschap, dat op grond van de gevraagde voorrang dit als primaire taak heeft gezien, over de theoretische zijde hiervan rapporteert, van welk rapport genoemde deputaatschappen van tevoren inzage krijgen.

2.4. Reacties vanuit de kerken

Ongeveer 60 kerkeraden reageerden op ons schrijven van november 1974 (bijlage 1, zie 2.1.). De verkregen gegevens werden nader uitgewerkt en de resultaten daarvan werden in oktober 1975 aan alle kerkeraden toegezonden - zie bijlage 2. Na het in 2.2. vermelde gesprek zijn, voor verdere informatie, ook de door de Besturenraad verstrekte Notities aan de kerkeraden toegezonden met het verzoek hiervan kennis te nemen.

2.5. Op grond van uit de kerken ontvangen gegevens menen we te mogen concluderen, dat wel terecht is opgedragen aan deze zaak aandacht te geven, maar dat dit „terechte” dan wel meer gezien moet worden in de richting van de onbekendheid met deze materie dan in die van een „noodsituatie”, waarover tijdens de vorige synode gesproken werd. We hopen, dat door dit deel van onze arbeid deze zaak wat meer duidelijkheid voor de kerken heeft gekregen.

3. Werkgroepen c.q. commissies

3.1. Vanuit opdracht 4 c.d. van de synode 1974 (vermeld in 1.2.c.d. van dit rapport) hebben we in maart 1975 een schrijven gericht aan de klassicale vergaderingen der Christelijke Gereformeerde Kerken met de vraag „te overwegen of het gewenst, noodzakelijk en mogelijk is dat regionale samenkomsten worden gehouden”. Voor het geval dat deze overwegingen tot een positief resultaat zouden leiden, is ook aan de classes gevraagd hieraan uitvoering te geven door middel van het benoemen van een klassicale commissie „Kerk en onderwijs”, waartoe onderzocht de nodige begeleiding is toegezegd. Vijftien classes hebben hierop geantwoord, alle negatief, hetzij met een verwijzing naar de landelijke ontmoetingsdagen, die voldoende geacht werden, hetzij wegens reeds bestaande plaatselijke of regionale

commissies. Eén klassie deelde mede op een te beleggen ambtsdragers-conferentie over onderwijszaken te zullen handelen.

3.2. Vanuit enkele plaatsen werden door een daar bestaande commissie, c.q. werkgroep, verschillende gegevens ons ter kennisgeving toegezonden. Met de werkgroep uit Veenendaal (Bethelkerk) heeft een bespreking plaatsgevonden.

4. Ontmoetingsdagen

4.1. Bemoedigd door voorgaande ervaringen hebben we gemeend opnieuw een landelijke ontmoetingsdag te kunnen organiseren. Het zijn er twee geworden. De eerste vond plaats op zaterdag 7 september 1974; prof. dr. J. P. Versteeg heeft de centrale vraagstelling „Hoe gaan we in het christelijk onderwijs met de bijbel om?” ingeleid met een referaat. Dit is in een later stadium gepubliceerd door de unie „School en Evangelie”, in één van de zgn. „Bulletins”, het tijdschrift voor documentatie van en bezinning op het christelijk onderwijs. De tweede werd gehouden op zaterdag 15 november 1975, waar br. drs. P. Wardekker een inleiding hield over: „Verhoudingen in en rondom de christelijke school”. Door een enigszins andere opzet - deze tweede samenkomst had het karakter van een werkvergadering door het systeem van discussiegroepen toe te passen - hoopten we meer deelnemers te kunnen betrekken bij de besprekingen dan het geval was bij een slechts algemene vergadering. Beide samenkomsten werden goed bezocht en waren aanleiding tot een levendige bespreking.

4.2. Uitvoerige evaluatie van beide samenkomsten heeft binnen ons deputaatschap geleid tot diepgaande bezinning op de vraag, of met dergelijke ontmoetingsdagen moet worden doorgegaan en zo ja, op welke punten dan de aandacht moet worden gericht. Zo mogelijk wilden we het, wat de onderwerpen betreft, houden binnen de door ons gegeven „omschrijving doelstelling christelijk onderwijs”; maar daarmee kunnen we niet jarenlang doorgaan. Anderzijds is een verschuiving in „behoeftepatroon” geconstateerd. Zowel bij bestuursleden als bij onderwijsgeveenden blijkt dit in een toenemende vraag naar duidelijkheid over de „vulling” van het christelijk karakter van school en onderwijs alsook naar de wijze waarop dit dient te geschieden. Daarnaast is gebleken, dat met name verschillende ambtsdragers binnen onze kerken grote moeite hebben met het verstaan van de vragen die zowel vanuit het onderwijs als zodanig als van de zijde van de jongeren naar voren komen. Het mag in dit verband een gelukkige omstandigheid worden genoemd, dat er een „personele unie” bestaat tussen ons deputaatschap en het Comité ter voorbereiding van de ouderlingenconferenties. Mede als gevolg daarvan is op enkele van onze vergaderingen gesproken over de noodzaak van en de behoefte aan toerusting voor ambtsdragers, waaruit - na overleg - o.a. het thema voor de ouderlingenconferentie op 9 oktober 1976: „Pastorale begeleiding van onze schooljeugd” voortkwam. Overigens blijft dit punt - de toerusting van ambtsdragers en gemeentelieden, al dan niet daadwerkelijk betrokken bij het onderwijs - naar onze mening ook voor de toekomst een zaak van groot belang. Binnen het raam van de ons verstrekte instructie zoeken we naar mogelijkheden dit punt te realiseren. Vandaar dat, naast de hiervoor geschetste werkzaamheden, ook de bezinning op de situatie van „kerken en onderwijs” in het algemeen en het tasten naar een adequaat beleid een punt van breedvoerige besprekingen zijn (geweest) op onze deputatenvergaderingen.

5. Werkzaamheden in verband met artikel 6 K.O.

5.1. In verband met een wijziging van artikel 6 K.O. bepaalde de synode van Amsterdam-Nieuw-West o.a. „dat (voorlopig) in geval van beroeping tot de bijzondere arbeid tot het geven van godsdienstonderwijs verbonden met pastorale arbeid aan protestants-christelijke scholen, vooral overleg zal plaatsvinden met deputaten voor kerk en onderwijs”. In één concreet geval is dit geschied, nl. met de kerkeraad van Zwolle.

5.2. In verband met de plannen van de kerkeraad te Zwolle om dr. J. de Vuyst, predikant te Zutphen, te beroepen als predikant met bijzondere opdracht (het geven van godsdienstonderwijs aan de dépendance van het Zwolse Carolus Clusiuscollege te Heerde) heeft een deputatie van die kerkeraad tijdens een gesprek advies gevraagd inzake de te volgen procedure. Uitgaande van de in artikel 6 daartoe geboden mogelijkheid hebben we ons er in de eerste plaats van willen vergewissen, dat het inderdaad ging om „het geven van godsdienstonderwijs verbonden met pastorale arbeid” aan een christelijke scholengemeenschap. Als gevolg daarvan is aan de kerkeraad geadviseerd: a. aan het schoolbestuur te vragen om een verklaring waaruit zou blijken, dat dit bestuur een duidelijke opdracht tot pastorale arbeid heeft gegeven; b. dat het gewenst zou zijn deze verklaring te verwerken in de beroepsbrief aan dr. De Vuyst; c. de binding aan Zwolle ook op deze wijze te doen blijken, dat rapportage door dr. De Vuyst behoort tot datgene dat de beroepende kerk van deze dienaar verlangt; en d. over deze zaak én de wijze van behandeling daarvan in overleg te treden met de klassie. Dit advies, eerst mondeling meegegeven aan de Zwolse broeders, is later schriftelijk door deputaten bevestigd. Via de scriba van Zwolle ontvingen we daarna een afschrift van de verklaring, afgegeven door de rector van de school te Heerde, o.m. de mededeling bevattend, dat de school het instituut van schoolpastoraat niet kent, maar dat de docent godsdienstonderwijs krachtens zijn vak wél in zijn werk pastoraal bezig is. Op grond hiervan hebben we aan de kerkeraad van Zwolle medegedeeld, dat het in verband met de formele gang van zaken juist zou zijn, dat bij het uitbrengen van dat beroep duidelijk gesteld wordt, dat het ook om pastorale arbeid gaat; dit laatste zou o.a. kunnen uitkomen in het beschikbaar zijn van enkele (extra) lesuren, te besteden aan pastorale be-

geleiding van de leerlingen. Daarna hebben we kennis genomen van de inhoud van de beroepsbrief, waarvan de kerkeraad ons een afschrift had gezonden. Daaruit blijkt dat tot de gevraagde diensten o.a. behoren: 1. het geven van godsdienstonderwijs op christelijke scholen, zulks in overleg met de kerkeraad; 2. dit onderwijs vergezeld te doen gaan van een zo groot mogelijke pastorale zorg. Dankbaar voor het vanuit Zwolle gezochte overleg en kennis genomen hebbend van de wijze van taakomschrijving in de beroepsbrief, hebben we voorts aan de kerkeraad verzocht te zijner tijd informatie te mogen ontvangen over de wijze waarop dr. De Vuyt in de gelegenheid is datgene te doen, dat hem in de beroepsbrief als „gevraagde dienst“ is opgedragen. We verzochten dit om bij eventuele andere soortgelijke situaties kerken die in dezelfde omstandigheden geraken, ook vanuit de praktijk te kunnen adviseren.

6. Onderwijsontwikkelingen in Nederland

6.1. In de periode die dit rapport bestrijkt, zijn er van ministeriële zijde verschillende nota's verschenen, die bedoelden een aanzet te geven tot onderwijs-, c.q. maatschappijvernieuwing. Duidelijk is geworden, dat vanuit een bepaalde ideologie getracht wordt het onderwijs (nieuwe) vorm te geven. Zonder naar volledigheid te streven, noemen we u: de Contouren-Nota, de Structuur-Nota, de Nota H.O.T. (Hoger Onderwijs in de Toekomst) en de W.O.B. (Wet op Basisonderwijs). De hoofdlijnen hiervan zijn op onze vergaderingen besproken. Daarbij is tevens kennis genomen van commentaren, die van verschillende zijden op deze Nota's zijn gegeven. Het zal te ver voeren u een overzicht van de inhoud van al deze Nota's te geven. Wel mag worden opgemerkt, dat het actieve ministeriële beleid inzake het onderwijs erop gericht is dit in een bepaalde richting te sturen; gezien de ideologische en politieke achtergronden heeft dit ons met zorg vervuld. Als voornaamste punt hebben we ons afgevraagd, of het niet mogelijk zou zijn een ander „model“ te bedenken dan dat, dat door de minister is gegeven.

6.2. We hebben het gewenst geacht aan de christelijke politieke partijen de „stem van de kerk“ te doen horen, in de eerste plaats bedoeld als ruggeleuning en vervolgens als een poging wat principiële gegevens aan te reiken waarmee deze partijen mogelijk zouden kunnen werken. Als gevolg van een en ander is in april 1976 een uitvoerig schrijven gericht aan de Tweede- en Eerste Kamerfracties van de confessionele partijen, — zie bijlage 3. Een afschrift van dit schrijven werd gezonden naar onze deputaten correspondentie Hoge Overheid ter kennisneming.

6.3. Als gevolg van deze brief heeft op 26 oktober 1976 een gesprek met vertegenwoordigers van bedoelde partijen plaatsgevonden, waarbij de drie punten van ons schrijven zijn doorbesproken. Van de zijde van de fracties is gesteld, dat zij dit schrijven en het daaruit voortvloeiende contact zeer op prijs hebben gesteld en als een ruggeleuning ervaren, juist omdat het hun ook gaat om het contact met de „achterban“. Deze „primeur“, zoals het door hen werd aangemerkt, heeft hen ervan overtuigd, dat er voor dit politieke werk wezenlijke belangstelling is. Zij hebben dan ook de publikatie van dit schrijven van harte toegejuicht. Deze publikatie is gedaan in „De Waker“, 86e jaargang nr. 8, vrijdag 3 december 1976, pag. 1251 e.v.

6.4. In dit verband mag ook melding worden gemaakt van een gesprek, dat op onze uitnodiging is gevoerd met ds. K. M. de Bruijn, stafmedewerker aan het C.P.S. te Hoevelaken, speciaal belast met de ontwikkelingen inzake het godsdienst-onderwijs. Hij heeft met name geïnformeerd over wat gezocht wordt als onderwijskundige methode om het godsdienst-onderwijs als schoolvak vorm en gestalte te geven. We hebben de indruk gekregen, dat hiermee een zaak naar voren is gebracht, die in de toekomst voor ons werk als deputaten van belang kan zijn.

7. Verdere kerkelijke contacten

7.1. met de kerken

Naast de vorengenoemde contacten, merendeels in de vorm van brieven aan de kerkeraden, hebben we van verschillende kerken verzoeken om advies, c.q. hulp, gekregen waaraan we — hetzij als geheel deputaatschap, hetzij persoonlijk meer of minder namens deputaten — hebben getracht te voldoen. Dit betrof o.m.: de hantering van de aan artikel 6 K.O. toegevoegde bepalingen, het al of niet oprichten van een reformatische school, de kwestie van de zgn. „samenwerkingschool“ en andere zaken.

7.2. met kerkleden

Leden uit verschillende kerken zonden ons, uit hoofde van hun bestuursfunctie, verslagen van vergaderingen, enquêtes plus resultaten daarvan; anderen wezen op het bestaan van plaatselijke en regionale werkgroepen, van de werkwijze waarvan we in kennis werden gesteld; weer anderen vroegen voor hun functie als bestuurslid of zelfs voor het maken van een scriptie documentatiemateriaal van ons. Hoewel we dergelijke groepen en personen in de eerste plaats achten als vallend onder de plaatselijke kerkeraad of classis en we als deputaten daar ook geen verantwoordelijkheid voor dragen, verheugt het ons, dat ook op deze wijze iets is gebleken van het nut, dat ons deputaatschap kan hebben.

7.3. met andere deputaatschappen

Via één van onze deputaten heeft overleg plaatsgevonden met name met het deputaatschap ADMA en met dat voor het contact met de kerkjeugd; dit gold vooral de kwestie van de partiële leerplicht en de vormingsinstituten voor de werkende jeugd (zie bij 2.2.). Voorts werden zij in kennis gesteld van de door ons belegde ontmoetingsdagen.

8. Contacten met anderen

8.1. met de Unie „School en Evangelie“ bestaat een goede verstandhouding. Over en weer vindt informatie plaats inzake ontmoetingsdagen en werkvergaderingen, terwijl geregeld ons de publikaties van de Unie worden toegezonden ter kennisneming of bespreking. Voor wat het laatste betreft, is met de redacties van „Ambtelijk Contact“ en van „De Waker“ de afspraak gemaakt, dat twee van onze leden de recensies verzorgen van door de Unie toegezonden publikaties, voor zover deze hiervoor in aanmerking komen. Dankbaar zijn we voor de door de Unie getoonde bereidheid verschillende in onze kring gehouden referaten op te nemen als publikatie in één van haar uitgaven.

8.2. met de G.S.A. te Ede bestaat het contact door onze participatie aan deze Stichting; namens ons deputaatschap vertegenwoordigt onze voorzitter ons in het bestuur; regelmatig worden we van het werk van de G.S.A. op de hoogte gehouden.

8.3. met de C.P.S. (Christelijk Pedagogisch Studiecentrum) bestaat relatie via deputaat br. Wardekker. Daardoor verkeert ons deputaatschap in de bijzonder bevoorrechte positie, dat verschillende studies en commentaren onder ons kunnen worden uitgereikt en besproken.

8.4. over de contacten met de LOCV en de Besturenraad hebt u in het voorgaande reeds kunnen lezen (2.2.).

8.5. kerkelijk vormingscentrum. Zijdelings zijn we benaderd met de vraag, of er onzerzijds noodzaak en mogelijkheden gezien worden om te komen tot het oprichten van een kerkelijk vormingscentrum. De gegevens dienaangaande waren echter nog zo vaag, dat we gemeend hebben hierop in dit stadium geen verstandig antwoord te kunnen geven.

8.6. lenslotte mag in dit verband worden medegedeeld, dat verschillende deputaten privé hebben gesproken op diverse samenkomsten, gemeentevergaderingen, schoolavonden e.d., terwijl ook zo hier en daar wat publikaties zijn gedaan met vermelding van wat ons deputaatschap verricht.

9. Archief

Een opmerking van de archivaris van de synode in diens rapport (Acta 1974, pag. 106/107) is voor ons aanleiding te melden, dat dit deputaatschap nog „vrij nieuw“ is en vóór 1974 nog niets van het (kleine) archief kon afstaan. Daarom hebben we de archivaris geschreven, dat het ons beter voorkomt de stukken uit de periode 1971-1974 in te leveren na de G.S. 1977.

10. Verwachte ontwikkelingen en daarmee samenhangend beleid

In 6.1. is melding gemaakt van het verschijnen van verschillende ministeriële nota's. Mede daardoor is er de laatste jaren een ontwikkeling op het veld van het onderwijs op gang gebracht, die niet zal nalaten grote invloed te hebben. Terwijl vroeger het onderwijs in het algemeen bedoeld was kennis en inzicht bij te brengen en bepaalde vaardigheden aan te leren, wordt nu het onderwijs meer en meer geplaatst in het grotere geheel van algemene persoonlijkheidsontwikkeling en gericht op stellingname in het maatschappelijk leven. Dit heeft enerzijds tot gevolg, dat het onderwijs een zaak van „techniek“ wordt in die zin, dat steeds meer specialisten hierbij betrokken raken (waarbij te wijzen valt op o.a. de Stichting Leerplanontwikkeling en de Schoolbegeleidingsinstituten), terwijl anderzijds het onderwijs dan gericht wordt op beïnvloeding van de totaliteit van leven en samenleven. Het zal zonder meer duidelijk zijn, dat dan van groot belang is wie de Stichting bemant en de begeleiders aanwijst, omdat op deze wijze een bepaalde ideologie het onderwijs kan gaan gebruiken. Eveneens zal duidelijk zijn dat hierbij een bepaalde mens- en wereldbeschouwing een rol speelt. Zeer nadrukkelijk moet daarbij de vraag gesteld worden, of de christelijke levensbeschouwing nog mogelijkheden heeft om tot haar recht te komen. Nu al gebeurt het, dat christelijke scholen zich min of meer genoodzaakt voelen rijksleerplannen over te nemen, waardoor een visie die niet de onze is, kan binnensluipen in de scholen. We zijn dan ook van mening, dat deze ontwikkelingen een kritische begeleiding vanuit de kerk noodzakelijk maken. Ten aanzien van doelstellingen en perspectieven van het onderwijs dienen de kerken meer waakzaam te zijn dan ooit en in dit kader willen we dan ook dringend pleiten voor vergrote betrokkenheid van de kerken en van de ambtsdragers bij het christelijk onderwijs. Daarnaast achten we het gewenst ook meer contact te krijgen met die leden van onze kerken die actief bij het onderwijs-geven betrokken zijn; momenteel worden plannen uitgewerkt dit contact meer inhoud te geven.

Tegen bovengeschetste achtergrond en naar aanleiding van het in 4.2. vermelde en binnen het raam van de ons gegeven instructie menen we, dat er ook voor de komende periode voldoende reden is het bestaan van een deputaatschap als het onze te continueren.

De Here wijze u in uw vergaderingen door Zijn Geest die wegen, die we als kerken hebben te gaan door deze wereld naar Zijn toekomst.

H. Biesma, secretaris.

Bijlagen

1. schrijven aan de kerkeraden d.d. nov. 1974 (bij 2.1.);
2. schrijven aan de kerkeraden d.d. oktober 1975 (bij 2.4.);
3. schrijven aan de Tweede- en Eerste Kamerfracties d.d. april 1976 (bij 6.2.).

Bijlage 1

Badhoevedorp, november 1974.

Aan de kerkeraden van de Christelijke
Gereformeerde Kerken in Nederland.

Betreft: partiële leerplicht en vormingscentra.

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

De laatstgehouden generale synode van onze kerken heeft aan deputaten kerk en onderwijs onder meer de opdracht gegeven prioriteit te verlenen aan de problematiek rondom de partiële leerplicht voor werkende jongeren en aan de wijze waarop de vorming van deze jongeren plaatsvindt, c.q. behoort plaats te vinden.

Als eerste aanzet daartoe willen deputaten u graag wijzen op de artikelen, die over deze materie in „De Wekker” zijn verschenen onder de titel: „Werkende jongeren, partiële leerplicht en vormingswerk” — De Wekker, 82e jaargang, nr. 47 pag. 364, nr. 48 pag. 371 en nr. 49 pag. 381. Met name in het laatste artikel vindt u enkele opmerkingen over de inschrijvingsplicht en de mogelijkheden tot ontheffing ingeval er bezwaren zijn.

Voor het concrete werken aan de ons verleende opdracht stellen we uw medewerking bijzonder op prijs.

Als deputaten willen we namelijk graag zo breed mogelijk geïnformeerd zijn, zowel wat de werkelijke stand van zaken als wat de in de kerken levende wensen betreft.

U zult het stellig met ons eens zijn dat we — als ons om voorlichting wordt gevraagd — goed op de hoogte moeten zijn met de plaatselijke en regionale situaties, waarbij we met name denken aan de vraag hoe de eventueel bij u bestaande vormingscentra functioneren en aan de vraag of deze centra aan de verwachtingen, die bij christenouders en bij kerkeraden leven, beantwoorden.

Gezien de goede medewerking die ons in voorgaande jaren werd verleend door het feit dat veel kerkeraden reageerden op een schrijven onzerzijds, hebben we alle vrijmoedigheid ons opnieuw tot u te richten en te vragen dat u ons van dienst wilt zijn.

Om een duidelijk overzicht te krijgen, zouden we graag naar aanleiding van de volgende vragen een reactie van u willen ontvangen:

1. a. bestaat er in uw plaats een vormingscentrum?
b. zo ja, van welke instantie gaat dit uit?
c. op welke basis is dit vormingscentrum gefundeerd?
d. welke vormen van samenwerking zijn eventueel bij dit vormingscentrum gerealiseerd?
2. a. bent u als kerkeraad zelf actief betrokken bij een of ander vormingscentrum?
b. voldoet een eventueel bij u bestaand centrum aan de verwachtingen die u als kerkeraad daarvan mag hebben?
c. hoeveel jongeren uit uw gemeente nemen deel aan het vormingswerk als partiële leerplichtigen?
3. indien er bij u plannen leven om zelf activiteiten te ontwikkelen om te komen tot het stichten van een vormingscentrum,
a. is dat, omdat er geen ander centrum is?
b. is dat, omdat het bestaande bij u bezwaren ontmoet?
c. doet u dit dan in samenwerking met andere kerken en zo ja, welke?
d. weet u op welke wijze en langs welke wegen u moet werken om tot een dergelijke stichting te komen?
e. is er naar uw mening voldoende medewerking te verwachten van de kant van diverse officiële instanties?
4. a. is het u bekend of er in uw gemeente ouders zijn, die hun kinderen zonder enig bezwaar naar een vormingscentrum laten gaan dat niet harmonieert met onze beginselen en levensbeschouwing?
zo ja, om hoeveel ouders en jongeren gaat dat?
b. is het u bekend of er ouders zijn die van de mogelijkheid tot het vragen van ontheffing gebruik hebben gemaakt?
zo ja, om hoeveel ouders en jongeren gaat dat?
c. is het u bekend of er ouders zijn, die op grond van principiële bezwaren en geen gebruik makend van de mogelijkheid tot het vragen van ontheffing, hun kinderen gewoon thuishouden?
zo ja, om hoeveel ouders en kinderen gaat dat?

Het is mogelijk dat u naast bovenstaande vragen, die slechts een richtlijn bedoelen te zijn, nog andere opmerkingen of wensen heeft waarvan u meent dat u daarmee ons als deputaten van dienst kunt zijn; we zullen ze dan graag van u ontvangen.

Tenslotte: u zult ons werk ten aanzien van deze zaak stellig stimuleren als we vóór 1 januari a.s. uw antwoord, dat we met belangstelling tegemoet zien, mogen ontvangen.

Met een hartelijke broedergroet
namens deputaten,
ds. H. Blesma, secretaris.

Bijlage 2

Badhoevedorp, 3 oktober 1975.

Aan de kerkeraden van de Chr. Gerel. Kerken
in Nederland.

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

Deputaten kerk en onderwijs hebben het genoegen u hierbij een overzicht aan te bieden, gemaakt naar aanleiding van de antwoorden die uit de kerken zijn binnengekomen op onze enquête betreffende het vormingswerk voor partiële leerplichtigen.

Dankbaar voor de vele reacties en van mening dat verschillende zaken voor u van belang kunnen zijn, bieden wij u dit overzicht aan dat bestaat uit een algemene indruk, met als bijlagen een meer gedetailleerde uitwerking.

We hopen dat u van het een en ander kennis wilt nemen.

Daarnaast willen we graag uw aandacht vragen voor de derde landelijke ontmoetingsdag, die deputaten aanbieden aan allen die betrokken zijn bij/c.q. belangstelling hebben voor het christelijk onderwijs.

Via de kerkelijke pers is reeds bekend gemaakt dat deze samenkomst D.V. zal worden gehouden op zaterdag 15 november a.s. in onze kerk te Amersfoort.

We zullen het op prijs stellen dat u niet alleen als kerkeraad zich wilt laten vertegenwoordigen, maar dat u ook in de gemeente wijst op deze bijeenkomst, opdat door uw stimulansen daarvoor in aanmerking komende gemeentelieden worden opgewekt deze dag bij te wonen.

U in al uw arbeid de zegen van de Here toebediend, met een hartelijke broedergroet,

namens deputaten,
H. Blesma.

Enkele bevindingen naar aanleiding van de enquête „partiële leerplicht en vormingscentrum”.

Opmerkingen vooraf:

de aan de hiernavolgende „constateringen” toegevoegde gegevens (zie bijlage a) zijn ontleend aan het antwoordmateriaal dat zestig kerkeraden verstrekten. Aangezien vele van deze kerkeraden nog met vraagtekens op diverse punten uit de enquête moesten reageren, dient men het onderstaande als een voorzichtige peiling te beschouwen; ter informatie is als 2e bijlage een overzicht opgenomen van de thans functionerende of in staat van oprichting verkerende christelijke vormingscentra volgens opgave van de L.O.C.V., de Stichting Landelijke Organisatie voor Christelijk Vormingswerk.

Constateringen:

1. De zgn. neutrale vormingscentra — qua karakter variërend van „open” tot „ulterst links” — hebben aanzienlijk méér dan de absolute meerderheid.
2. Het aantal vormingscentra van min of meer belijnde prot.-chr. signatuur vormt op het totaal een zeer kleine minderheid.
3. In 40 % van het aantal reagerende gemeenten blijkt binnen de eigen woonplaats geen enkel vormingscentrum aanwezig te zijn.
4. a. Vrij veel kerkeraden beschikken niet over gegevens m.b.t. het aantal werkende jongeren in hun gemeenten, die voor partiële leerplicht in aanmerking komen, c.q. aan desbetreffend onderwijs deelnemen.
b. Uit de overige antwoorden moet men constateren, dat het aantal werkende leerplichtige jongeren in onze kerken, dat aan vormingsonderwijs deelneemt, relatief zeer gering is.
5. Een derde deel van de kerkeraden rapporteert in negatieve zin als het gaat om de geschiktheid van een ter plaatse aanwezig vormingscentrum voor de eigen kerkjeugd.
6. Behoudens een tiental kerkeraden, dat steeds op enigerlei wijze bij de totstandkoming van een vormingscentrum betrokken is (was), spreekt geen kerkeraad zich uit over plannen in deze richting.
7. a. Uit een overgroot deel van de antwoorden blijkt, dat men omtrent de mogelijkheden, maatregelen en wettelijke bepalingen met betrekking tot het vormingswerk niet of nauwelijks geïnformeerd is.
b. Enkele kerkeraden gewagen van „zorg over de landelijke ontwikkelingen” en zijn van zins zich op korte termijn te oriënteren op dit gebied.
8. Daar, waar van prot.-chr. vormingscentra gesproken wordt, gaat het in alle gevallen om samenwerkingsvormen van kerkelijke richtingen die overwegend of geheel tot de gereformeerde gezindte behoren. Binnen deze groep nemen de enkele reformatische vormingscentra de meest orthodoxe plaats in.
9. Enkele kerkeraden berichten, dat ze „hun” werkende jongeren verwijzen naar de gereformeerde vrijgemaakte vormingscentra in hun omgeving.
10. Op een enkele uitzondering na maakt geen der antwoordende kerken melding van contacten met de Stichting Landelijke Organisatie voor Christelijk Vormingswerk (de L.O.C.V.) te Voorburg, die als adviserend en begeleidend orgaan alle plaatselijke initiatieven om te komen tot een prot.-chr. vormingscentrum waar mogelijk helpt.

Namens deputaten kerk en onderwijs
Joh. Vuijk.

Bijlage a

Getalmatige gegevens naar aanleiding van de enquête

Aantal plaatsen van vestiging

24 kerken geven met betrekking tot hun woonplaats op: „geen vormingscentrum aanwezig”. In de meeste gevallen betreft het hier dorpen en kleine steden in agrarische gebieden of gelegen in de nabijheid van grote(re) steden.

Vergelijking van de enquêtegegevens met het overzicht verstrekt door de L.O.C.V. (zie bijlage b) toont aan, dat men in enkele van de 24 kerken niet bekend was met het bestaan van een Chr. vormingscentrum ter plaatse dan wel met de plannen tot stichting van een dergelijk centrum.

36 kerken melden de aanwezigheid van een of meer vormingscentra:

in 25 gevallen: 1 vormingscentrum

in 8 gevallen: 2 vormingscentra

in 2 gevallen: 3 vormingscentra

in 1 geval : 4 vormingscentra

Spreiding naar richting

Het aantal v.c.'s aangeduid met „algemeen” of „neutraal” is 25. Veelal gaat het daarbij om v.c.'s uitgaande van de plaatselijke overheid of van particuliere stichtingen uit de kring van het bedrijfsleven.

Het aantal v.c.'s waarvan vermeld wordt, dat er enige relatie met het christelijk geloof is, bedraagt 15. De schakering is als volgt:

rooms-katholiek 2

algemeen christelijk 6

protestants-christelijk 4

reformatisch 3

Buitendien worden nog 2 v.c.'s aangemerkt als „interlevensbeschouwelijk”. Enkele kerkeraden verwijzen hun werkende jongeren naar één van de 4 geref. vrijgemaakte v.c.'s.

Opmerking: onder „algemeen en christelijk” hier te verstaan: samenwerking van rooms-katholieken en protestanten.

Grondslag

Van 3 v.c.'s wordt als grondslag genoemd „Gods Woord en de belijdenisgeschriften (der Reformatie)”. Eveneens 3 v.c.'s erkennen „de bijbel als Gods Woord”. Van de overige christelijke vormingscentra werd de grondslag niet genoemd.

Samenwerkingsvormen

Daar waar algemeen christelijke v.c.'s zijn, is zo goed als steeds sprake van een brede „oecumenische” samenwerking, vergelijkbaar met het C.D.A. in de politiek. Bij de 4 prot.-chr. v.c.'s gaat het om stichtingen waarin prot.-chr. onderwijsverenigingen en organisaties uit het bedrijfsleven participeren. Bij de zgn. reformatische v.c.'s is de samenwerking het duidelijkst kerkelijk bepaald. Daar werken Herv. (geref.), Chr. Geref. en Geref. Gemeente samen, soms ook nog Geref. (vrijgemaakt).

Een elftal Chr. Geref. Kerken is via enkele van haar leden of via de kerkeraad betrokken bij een vormingscentrum.

Waardering

Volgens 20 kerkeraden voldoet een plaatselijk aanwezig v.c. niet aan de — principiële — verwachtingen. Daarentegen antwoorden slechts 4 kerkeraden op dit punt positief.

Enige waardering van de overige centra ontbreekt.

Deelnemende chr. geref. werkende jongeren

Slechts 17 kerkeraden komen met, meestal geschatte, aantallen. Bij elkaar leveren die ongeveer 70 chr. geref. bezoekers van vormingscentra.

Een zevental kerkeraden is bekend met de zgn. ontheffingsgevallen.

Bijlage b

Overzicht van bij de L.O.C.V. aangesloten vormingscentra

Woord vooraf:

Zoals bekend moet een vormingsinstituut — alias vormingscentrum — wil het o.m. voor subsidie in aanmerking komen, aangesloten zijn bij een landelijke organisatie.

Tot voor enkele jaren bestond er slechts één algemene organisatie, de L.O.V.W.J. (Landelijke Organisatie voor Vormingswerk aan Werkende Jongeren) te Amersfoort.

Bij deze organisatie zijn ook nog verscheidene christelijke vormingsinstituten aangesloten.

De meeste christelijke vormingscentra zijn echter georganiseerd in de sinds enkele jaren bestaande Stichting L.O.C.V. (Stichting Landelijke Organisatie voor Christelijk Vormingswerk), Oostelinde 116 te Voorburg. Deze organisatie verstrekt het onderstaande overzicht van de bij haar aangesloten Chr. vormingsinstituten volgens opgave van de situatie per 1 maart 1975.

functionerend

Alkmaar/Den Helder
Amsterdam
Ede
Goes
Den Haag
Groningen
Nunspeet
Ridderkerk
Staphorst
Rijssen
Wijk en Aalburg
Zaandam

in de loop van 1975

functionerend
Alphen aan den Rijn
Gouda
Katwijk
Maassluis
Oud-Beijerland
Papendrecht
Middelharnis
Sneek
Zeist
Zwolle

in oprichting

Aalten
Amersfoort
Buitenpost/Kollum
Cap. a.d. IJssel
Emmeloord
Enschede
Gorinchem
Geldermalsen(?)
Den Helder
Naaldwijk
Putten
Rotterdam-Z.
Utrecht
Veenendaal
Woerden

Notities:

In onderstaande plaatsen, waar twee of drie vormingsinstituten werkzaam zijn, bevindt zich volgens de enquêtegegevens (nog) geen uitgesproken prot.-chr. vormingscentrum:

Alkmaar, Den Helder (vergelijk het overzicht hierboven: het thans functionerende instituut in Alkmaar/Den Helder is „algemeen christelijk”), Delft, Emmen, Haarlem, 's-Hertogenbosch.

De Stichting L.O.C.V. adviseert met klem plaatselijke initiatieven zo spoedig mogelijk bij haar te melden in verband met een zo goed mogelijke begeleiding van het christelijk vormingswerk.

Bijlage 3

Apeldoorn
Badhoevedorp 28 april 1976.

Aan de fracties in de Tweede en Eerste Kamer der Staten-Generaal van de

Anti-Revolutionaire Partij
Christelijk Historische Unie
Gereformeerd Politiek Verbond
Staatkundig Gereformeerde Partij
Katholieke Volkspartij

Dames en heren,

Als deputaten kerk en onderwijs van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland voelen we ons gedrongen u in kennis te stellen van onze bezorgdheid met betrekking tot de ontwikkelingen inzake achtergrond, doelstellingen en methoden van het onderwijs, zoals die tegenwoordig gaande zijn.

Daarom willen wij graag uw aandacht vestigen op het volgende:

1. Na kennis genomen te hebben van de inhoud van de ministeriële nota's over het onderwijs en van de uiteenzettingen door de minister van onderwijs en wetenschappen in de beide kamers der Staten-Generaal, hebben wij de indruk, dat zowel die nota's als die nadere uiteenzettingen — beide o.l. een aanduiding van de koers die de regering inzake het onderwijs wenst te volgen — blijk geven van ideologische eenzijdigheden. Zo achten wij het een tekort dat we in de nota's, die o.a. een streven naar emancipatie van leerlingen- en bevolkingsgroepen beogen, geen andere dan slechts maatschappelijke of sociaal-economische waarden en dimensies aantreffen. Naar onze mening zal bij het bespreken van deze materie en bij het bepalen van de richting waarin het onderwijs zich in de komende jaren moet ontwikkelen, stellig veel meer gerekend moeten worden met de bijbelse noties die van belang zijn voor doelstellingen van en vormgeving aan het onderwijs in verband met de samenleving. In dit verband nemen wij de vrijheid u te attenderen op de door ons in september 1972 gegeven „Omschrijving Doelstelling Christelijk Onderwijs”, die we als bijlage bij dit schrijven voegen. Wanneer in de Contouren-nota te lezen valt (blz. 9): „... onze opvattingen over de taak van het onderwijs nu en in de toekomst, namelijk bij te dragen tot de ontwikkeling van een samenleving met meer gelijkwaardige mogelijkheden voor al haar leden tot deelname aan de kennis, cultuur, het leefmilieu, de welvaart, de arbeid en vooral aan de besluitvorming daarover” — dan kan onze conclusie moeilijk anders zijn dan deze: dat de geschetste doelstellingen slechts maatschappelijk van aard zijn. Daarbij blijft dan nog geheel de vraag open waarvoor en waartoe dit bereikt moet worden. Omdat nergens in de nota van een andere — meer door ons gewenste — visie iets merkbaar is, vragen we ons af of deze voorgestelde doelstelling geponeerd wordt als de enige opvatting van waaruit gewerkt zal moeten worden en of er nog ruimte overblijft voor het realiseren van andere en verdergaande waarden. Waarden, waardoor ook andere contouren van een onderwijsbestel in het gezichtsveld kunnen komen; of op grond waarvan mogelijk een andere vulling nota staan, zoals: de fasen-indeling voor het basis-onderwijs, de differentiatie-modellen

van de geschetste contouren denkbaar is dan volgens de aanzetten daartoe die nu in de voor de middenschool en de regulatie en selectie met betrekking tot de bovenschol.

Het is namelijk niet uitgesloten dat het streven naar b.v. gerechtigheid in de bijbelse zin van dat woord soortgelijke contouren oproept als die welke het resultaat zijn van het bevorderen van emancipatie als een geseccuraliseerd gerechtigheidsstreven. Maar dan nog achten wij, dat — vanwege andere uitgangspunten en doelstellingen — ook andere contouren naast of in de plaats van de door de minister geschetste denkbaar zijn dan wel dat ook een andere vulling aan de contouren kan worden gegeven. In dit verband willen we wijzen op: — de bijbelse visie op de mens en zijn betekenis als individueel en toch sociaal verantwoordelijk wezen; hij zal nooit ondergeschikt mogen worden gemaakt aan de gemeenschap; hij is ook niet denkbaar zonder verantwoordelijkheid voor de naaste; zowel individualisme als collectivisme en liberalisme zijn niet te verenigen met de visie op de mens als geschapen naar Gods beeld; als verantwoordelijk wezen ten overstaan van God mag de mens ook zijn naaste niet aan diens lot overlaten. Wij zijn van mening dat deze o.i. bijbelse onderstreping van de betekenis van de mens als individu én als deel van de gemeenschap tot méér en ook andere consequenties leidt dan de strikt maatschappelijke visie van de nota's; — de betekenis van het leren van gerechtigheid, opofferingsgezindheid, zelfverloochening en hulpvaardigheid als de concrete beleving van de liefde die Christus ons geeft en ons leert, waarbij ook te denken valt aan het opvangen van achtergeblevenen, het opkomen voor de verdrukten en het doen meekomen van de zwakken.

2. De opvattingen van de minister van onderwijs en wetenschappen inzake de interpretatie van art. 208 van de Grondwet zijn o.i. niet in overeenstemming met die welke tot nu toe algemeen erkend zijn en gegolden hebben. Wat ons bekend geworden is inzake voorstellen tot redactiewijziging doet vrezen dat de in vele commentaren gesignaleerde centralistische tendens in de onderwijs-nota's daarmee een rechtsgrond zal kunnen verkrijgen en dat de grondwettelijk vastgestelde vrijheid van (inrichting van) onderwijs daarmee wordt gereduceerd tot een louter administratieve vrijheid. In dit verband verwijzen wij u gaarne naar de brief, d.d. 10 februari 1976 door een zevental organisaties aan de minister gericht, n.l. door de Besturenraad Protestants-Christelijk Onderwijs, de Nederlandse Protestantse Christelijke Schoolraad, de Nederlandse Katholieke Schoolraad, het bestuur van de Vereniging voor wetenschappelijk onderwijs op gereformeerde grondslag, het bestuur van de Stichting Katholieke Universiteit, het bestuur van de Stichting Katholieke Hogeschool Tilburg en het bestuur van de Stichting Algemene Bonden van Scholen.

3. Een reden temeer voor het feit dat we ons met zorg vervuld voelen en ons tot u richten, is dat de gesignaleerde zaken niet slechts nog theoretisch van aard zijn. De door ons genoemde ideologische eenzijdigheden hebben o.i. reeds een begin van praktische uitwerking gekregen; de vulling van de geschetste contouren wordt inmiddels al gerealiseerd door:

- de prioriteiten die de minister heeft gesteld;
- het instellen van adviserende innovatie-commissies en de uitvoering die reeds aan de adviezen gegeven wordt;
- en tenslotte door het publiceren van Voorontwerpen van Wet, zoals b.v. in de Nota „Hoger Onderwijs“.

Hoewel wij ons graag overtuigd willen houden van het feit dat bovengenoemde en andere zaken reeds ten volle uw aandacht hebben en dat u ten aanzien van de principiële uitgangspunten, doelstellingen en methoden in uw bezinning bezig bent, achten wij het toch noodzakelijk u van een ander in kennis te stellen. Wij doen dit vanuit de ons door de generale synode der Christelijke Gereformeerde Kerken verstrekte opdracht, vanuit onze verantwoordelijkheid om zoveel als mogelijk is het christelijke karakter van het onderwijs te handhaven én vanuit onze verbondenheid met onze kerkleden, die u in politiek opzicht voor een groot deel vertegenwoordigt.

Dit schrijven is dan ook niet slechts bedoeld als het uitspreken van een bezorgdheid onzerzijds, maar met name als stimulans voor uw taak om waakzaam te zijn in deze zaken die — via de onderwijspolitiek — ook rechtstreeks te maken hebben met de ontwikkelingen in en de koers van onze Nederlandse samenleving. Indien aan uw kant de behoefte zou bestaan tot een nadere gedachtenwisseling met ons over deze zaken, dan zijn we desgewenst bereid tot een gesprek. Tenslotte wensen wij u graag voor al uw politiek beraad en handelen die wijsheid toe die naar het woord van Jacobus (3, 17) van boven komt en die bijbelse gerechtigheid als vrucht heeft.

Met verschuldigde hoogachting,

namens deputaten „Kerk en onderwijs“
der Chr. Geref. Kerken,
prof. dr. W. H. Velema, voorzitter,
ds. H. Blesma, secretaris.

BIJLAGE LV art. 113

RAPPORT IV VAN COMMISSIE I - INZAKE KERK EN ONDERWIJS

In het licht van hun instructie en de opdrachten, die de vorige generale synode hun gaf, kan gezegd worden, dat deputaten „Kerk en onderwijs“ heel wat werk hebben verzet. Dankbaar mogen we dit constateren.

Over de inhoud van het rapport willen we het volgende opmerken:

A. Partiele leerplicht/vormingsinstituten (genoemd sub 2)

Deze zaak is door deputaten inderdaad met voorrang behandeld, zoals de G.S. 1974 vroeg. Zij hebben zich terdege in de materie verdiept; dit blijkt o.a. uit hun gesprek met vertegenwoordigers van de L.O.C.V. en de Besturenraad Prot.-Chr. Onderwijs. Belangrijk zijn de notities, verstrekt door de Besturenraad. Het is belangrijk dat deputaten deze notities ook aan de kerkeraden hebben toegezonden. De resultaten van de enquête die deputaten hielden onder de kerkeraden, wijzen immers op een vrij grote onbekendheid met de materie.

Uit alles blijkt, dat de zaak van de partiele leerplicht en de vormingsinstituten blijvend de aandacht van ons christelijk volksdeel moet hebben; denk aan de monopoliepositie, die algemene streekcentra kunnen krijgen en het daarmee samenhangend risico van inperking van de keuze-vrijheid voor ouders en leerlingen.

De commissie meent, dat het contact van deputaten in deze zaak met deputaten Adma en deputaten contact kerkjeugd moet blijven. Het is wenselijk, dat deputaten t.a.v. de partiele leerplicht en de vormingsinstituten de vinger aan de pols houden. Naar de mening van de commissie is de partiele leerplicht een zaak juist voor dit deputaatschap. Het is duidelijk een onderwijsaangelegenheid.

B. Werkgroepen c.q. commissies (genoemd sub 3)

Het is teleurstellend, dat slechts vijf classes reageerden op het schrijven van deputaten betreffende de „regionale samenkomsten“. De commissie heeft begrepen, dat deputaten juist de regionale werkgroepen van grote betekenis vinden. De problematiek is regionaal verschillend. En juist in regionale samenkomsten kunnen wij, die op welke wijze dan ook bij het onderwijs betrokken zijn, elkaar helpen meer dan in uitsluitend landelijke ontmoetingsdagen, hoe belangrijk deze ook zijn.

De commissie meent, dat het goed is als deputaten het tot standkomen van deze regionale samenkomsten blijven stimuleren. Bij de functionering van deze regionale contacten kan het deputaatschap een adviserende taak hebben.

C. Ontmoetingsdagen (genoemd sub 4)

Onderwijsontwikkelingen (genoemd sub 6 en 10)

De ontmoetingsdagen zoals deputaten die steeds organiseerden, voorzien in een behoefte. Deputaten constateren in hun rapport, als vrucht van evaluatie der gehouden ontmoetingsdagen, een toenemende vraag naar duidelijkheid over de „vulling“ van het christelijk karakter van school en onderwijs. Voor de toekomst achten zij de toerusting van allen die bij het onderwijs betrokken zijn, van groot belang (sub 4.2).

Binnen de commissie is gesproken over de mogelijkheid, dat deputaten via de kerkeraden een zo breed mogelijke informatie verstrekken, bestemd voor iedere belanghebbende — en wie is dat niet als het om het christelijk onderwijs gaat? — en waar b.v. ook regionale groepen mee zouden kunnen werken. Deze informatie zal in een behoefte kunnen voorzien.

We denken in dit verband aan informatie over ministeriële nota's en ook over allerlei ontwikkelingen binnen het kader van het protestants-christelijk onderwijs, waarvan de ideologische en theologische achtergronden terdege in het oog moeten worden gehouden.

De generale synode kan deputaten in overweging geven in de toekomst hun taak te zoeken in een publicistisch optreden. Dit zou in feite een studie-opdracht zijn, waarbij deputaten dan uiteraard een beroep op deskundigen moeten kunnen doen.

In dit verband is reeds van groot belang de afspraak, gemaakt met „Ambtelijk Contact“ en „De Wekker“ betreffende het verzorgen van recensies (sub 8.1.).

D. Contacten (genoemd sub 6, 7 en 8)

Grote waardering heeft de commissie voor het uitvoerig schrijven van deputaten aan de Tweede- en Eerste Kamerfracties van de confessionele partijen (sub 6, 2).

Uit het rapport blijkt een goede verstandhouding met de Besturenraad en de Unie „School en Evangelie“. De commissie meent, dat het wenselijk is dergelijke contacten ook te onderhouden met de „Vereniging voor Geref. Schoolonderwijs“ en het „Verband van scholen van Geref. belijdenis“.

E. Werkzaamheden in verband met art. 6 K.O. (genoemd sub 5)

De commissie heeft er met waardering kennis van genomen, dat deputaten, in het concrete geval waarin dit van hen werd gevraagd, zich bewust waren van de verantwoordelijkheid die zij naar art. 6 K.O. hebben bij de beroeping van een predikant tot de bijzondere arbeid van het geven van godsdienstonderwijs verbonden met pastorale arbeid aan een prot.-christelijke school. Deputaten hebben b.v. Zwolle terecht gewezen op de rapporteringsplicht van dr. De Vuyt jegens de kerkerad. Het is de commissie niet duidelijk geworden, of deze rapporteringsplicht door de kerkerad ook is opgenomen in de beroepsbrief.

F. Voorstellen

De commissie stelt u voor:

1. deputaten te danken voor hun arbeid en hun handelingen goed te keuren;
2. opnieuw deputaten te benoemen;
3. deputaten op te dragen:
 - a. de zaak van de partiële leerplicht en de vormingsinstituten nauwlettend te blijven volgen en de kerkeraden hierover regelmatig in te lichten;
 - b. het tot stand komen van regionale samenkomsten te blijven stimuleren;
 - c. via de kerkeraden zo breed mogelijke informatie te verstrekken over allerlei ontwikkelingen op onderwijsgebied, bestemd voor allen die op welke wijze ook bij het onderwijs betrokken zijn, waarbij deputaten een beroep kunnen doen op deskundigen.

A. W. Drechsler, rapporteur.

BIJLAGE LVI art. 118

NIEUWE VOORSTELLEN BIJ RAPPORT I b VAN COMMISSIE III - INZAKE KERKELIJKE VERHOUDINGEN BINNENLAND

Aansluitend bij het slot van dit deel van het deputatenrapport en bij de besluiten van de voorgaande generale synode stelt uw commissie voor, dat de synode besluit:

1. de handelingen van de deputaten als vermeld in I en IIA goed te keuren en de deputaten te danken voor de door hen verrichte arbeid;
2. uit te spreken, dat de kerken in prediking, ambtelijke arbeid en publicaties aandacht dienen te besteden aan Christus' gebod tot eenheid, welke eenheid gezocht moet worden met allen die in waarheid onder het gezag van Gods Woord willen buigen en naar de gereformeerde belijdenis willen leven;
3. deputaten op te dragen voort te gaan met samenspreking met de Geref. Kerken (vrijgemaakt, buiten verband), daarbij de in de synode gemaakte opmerkingen door te spreken, en alles te doen wat de eenheid tussen de beide kerken dient;
4. deputaten op te dragen bij de samensprekingen met de Geref. Kerken (vrijgemaakt, buiten verband) er op aan te dringen, dat door deze kerken blijvend ernst zal worden gemaakt met het handhaven van de gereformeerde belijdenis en het handelen naar de gereformeerde kerkorde;
5. deputaten op te dragen een onderzoek in te stellen naar de oorzaken waarom op vele plaatsen geen contacten zijn of waarom zij soms verbroken zijn, opdat deze oorzaken zo mogelijk zullen worden weggenomen en de contacten zullen worden gelegd of hersteld;
6. er bij de kerkeraden op aan te dringen, dat zij de gehoorzaamheid aan het gebod van Christus tot eenheid van degenen die in Hem geloven, met name t.a.v. de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt, buiten verband) zullen betrachten, en daarom in het geloof contacten met deze kerken te beginnen en waar deze reeds zijn, ze te bewaren en te versterken, zulks in het besef van de verantwoordelijkheid die men t.a.v. de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt, buiten verband) en onze Kerken heeft;
7. er bij de kerken op aan te dringen, dat men bij de onderlinge besprekingen gebruik zal maken van de „gemeenschappelijke verklaring“;
8. de brief van de landelijke vergadering van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt, buiten verband) d.d. 1 mei 1975 te beantwoorden in de zin van het genoemde onder 2 t/m 7;
9. aan de deputaten op te dragen te onderzoeken in hoeverre de gedachte van een „federatie“ bruikbaar is en zo mogelijk dienaangaande met voorstellen te komen.

J. Manni, rapporteur.

BIJLAGE LVII art. 119

RAPPORT III VAN COMMISSIE III - INZAKE KERKELIJKE VERHOUDINGEN BINNENLAND

Opmerking

De commissie heeft met dankbaarheid kennis genomen van de conclusie van de deputaten in hun rapportage t.a.v. het C.O.G.G., dat er groei in verbondenheid te constateren is, die de verhouding tussen leden van de gereformeerde gezindte ten goede komt en hopelijk ook de verhouding tussen de kerken, en dat deputaten van mening zijn, dat het goed is dit podium te bewaren en te versterken.

Voorstel

De commissie stelt mede in aansluiting aan het rapport van de deputaten voor de vertegenwoordiging van de kerken (bijlage Ia) voor, dat de synode besluit:

de deputaten op te dragen, voor zover dat in hun vermogen ligt, het C.O.G.G. uit te bouwen tot een platform voor discussie, met de suggestie de relaties in het C.O.G.G. te laten omvatten:

- a. gemeenschappelijke werkzaamheden in gebieden waarvoor een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid geldt, bijvoorbeeld: onderwijs, evangelisatie;
- b. het wederzijds bemoedigen en vermanen met het oog op het bevorderen van de grondbeginselen van de christelijke eenheid.

Ad II C

Geen opmerkingen.

J. Manni, rapporteur.

BIJLAGE LVIII art. 120, 127

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR DE EVANGELIEVERKONDIGING ONDER ISRAËL

1. Deputaatschap

Sinds de laatste vergaderingen van de particuliere synoden is uw deputaatschap als volgt samengesteld:

voor de particuliere synode van het Noorden: dr. T. Brienens (sec. ds. J. Plantinga) en ds. A. van der Veer (sec. ds. W. F. Kruijs);

voor de particuliere synode van het Oosten: ds. J. Brons (sec. ds. G. Bijkerk) en ds. Joh. Kruijs (sec. ds. G. Blom);

voor de particuliere synode van het Westen: ds. W. van Dijk (sec. ds. J. C. L. Starreveld) en ds. C. Verhage (sec. ds. G. Bouw);

voor de particuliere synode van het Zuiden: ds. C. den Hertog (sec. ds. G. Leendertse) en G. J. Ornstein (sec. ds. A. Rebel).

Voor de generale synode hebben zitting: ds. M. Drayer (1ste secr.), ds. J. de Jong (2de secr.), ds. D. Blesma jr. (1ste penn.), D. J. Doolaard (2de penn.) en prof. dr. B. J. Oosterhoff (adviseur).

2. Samenwerking kerken

- 2.1. De samenwerking met de zendende gemeente Zierikzee was gedurende de verslagperiode net als voorheen uitstekend. Wel moet met weemoed melding worden gemaakt van het overlijden van een van de gedeputeerden van de kerk van Zierikzee, ds. P. op den Velde, op 12 mei 1976. Vele jaren heeft hij zich, eerst als deputaat (sinds 1963) en later als gedeputeerde, ingezet voor het Israëlwerk op de hem eigen rustige, van bezonnenheid getuigende wijze. Zijn worsteling om tot schriftuurlijk inzicht inzake Israël te komen, dwong diep respect af. Met vrome wijsheid gaf hij zijn visie te kennen in het voorzichtige besef er niet „klaar“ mee te zijn, wars van alle fanatisme ook als discrepantie openbaar kwam of dreigde. Ontkomen aan de worsteling met en verlost van de problemen die hier de geloofsgang van Gods kerk en van Gods kind discordant maken, mag hij nu het geheim van Israël en kerk doorkennen, aanzittend met Abraham, Izak en Jacob. De kerkeraad van Zierikzee is nu vertegenwoordigd door K. T. de Jonge en M. J. Schouls.
- 2.2. De relatie die met de kerk van Groningen wordt onderhouden, stemde wederzijds tot tevredenheid. De kerkeraad wordt vertegenwoordigd door P. Hovius.

3. Vergaderingen

Deputaten vergaderden elf maal, nl. op 31 oktober 1974, 6 februari, 14 maart, 28 mei, 11 september en 18 oktober 1975, 20 februari, 20 augustus en 13 oktober 1976, 26 januari en 30 maart 1977.

4. Financiën

- 4.1. Betreffende de financiële gang van zaken in de jaren 1974-1976 kan het volgende gerapporteerd worden (om de overzichtelijkheid te bevorderen zijn de bedragen afgerond).

Ontvangsten:	1974	1975	1976
Collecten en omslagen	38.400,—	43.500,—	49.300,—
Bijdragen „V.o.l.“	22.300,—	26.500,—	25.600,—
Giften en legaten	11.000,—	17.900,—	16.100,—
Zendingsdagen/-commissies	15.300,—	15.500,—	25.000,—
Interest	16.100,—	15.600,—	14.600,—
Diversen	300,—	1.000,—	—
	103.400,—	120.000,—	130.600,—

Uitgaven:	1974	1975	1976
Arbeid in Israël	81.300,—	92.050,—	95.700,—
Kosten „V.o.l.“	23.100,—	24.700,—	24.000,—
Algemene kosten	10.000,—	9.500,—	10.500,—
Honoraria en gratificaties	1.200,—	1.200,—	1.200,—
Bibliotheek	500,—	750,—	1.000,—
Abonnementen	2.200,—	2.000,—	2.600,—
	118.300,—	130.200,—	135.000,—

4.2. Specificatie algemene kosten:

	1974	1975	1976
Vergaderkosten	3.191,—	3.814,35	4.736,62
Bureau- en secr.kosten	1.432,—	884,31	1.628,20
Porti en telefoon	200,90	276,90	122,90
Accountantskosten	250,—	500,—	500,—
Bank- en effectenkosten	386,92	327,04	349,23
Kerkelijk bureau	2.925,—	2.605,—	2.330,—
Drukwerken	1.765,86	—	556,25
Diversen	328,71	1.025,—	257,25
	9.980,39	9.432,60	10.480,45

4.3. De balans per 31 december			
Vastgelegde middelen	f 180.650,—	f 179.100,—	f 169.700,—
Vlootende middelen	450,—	800,—	2.800,—
Liquide middelen	40.900,—	51.500,—	58.650,—
	f 231.000,—	f 231.400,—	f 231.150,—
Schulden op lange termijn (lectuurfonds)	f 37.900,—	f 37.900,—	f 37.900,—
Schulden op korte termijn	5.400,—	8.400,—	9.400,—
Eigen vermogen	187.700,—	185.100,—	183.850,—
	f 231.000,—	f 231.400,—	f 231.150,—

In de loop der jaren is via de eerste post van de uitgaven in Israël een klein bank-tegoed opgebouwd, opdat in onverhoopte spoed- resp. noodgevallen over dit saldo beschikt kan worden; per 31 december 1976 bedroeg dit tegoed ongeveer f 9.000,—.

4.4. De begrotingen voor de jaren	1976	1977	1980
Uitgaven:			
Arbeid in Israël	f 95.000,—	f 100.000,—	f 105.000,—
Kosten „V.O.I.”	35.000,—	37.500,—	40.000,—
Vergaderingen deputaten	3.000,—	3.000,—	3.000,—
Honoraria enz.	1.200,—	1.200,—	1.200,—
Kerkelijk bureau	3.000,—	3.000,—	3.000,—
Via 4-moderamina	3.750,—	4.000,—	4.250,—
Bureaukosten enz.	1.750,—	1.850,—	1.950,—
Bibliotheek en abonnementen	3.550,—	3.650,—	3.750,—
Diversen	9.400,—	8.400,—	7.400,—
	f 155.650,—	f 162.600,—	f 169.550,—
Ontvangsten: (exclusief collecten en omslagen)			
Bijdragen „V.O.I.”	f 34.000,—	f 35.000,—	f 35.000,—
Giften enz.	13.000,—	13.500,—	14.000,—
Zendingsdagen/-commissies	15.000,—	15.000,—	15.000,—
Interest	13.000,—	12.000,—	11.000,—
Diversen	1.500,—	1.500,—	1.500,—
	f 76.500,—	f 77.000,—	f 77.500,—
Uitgaven minus ontvangsten	79.150,—	85.600,—	92.050,—
Wanneer gerekend wordt met			
intering van eigen vermogen	25.000,—	20.000,—	15.000,—
blijft over voor omzlag	f 54.150,—	f 65.600,—	f 77.050,—
Bij 70.000 leden per lid	f 0,80	f 0,95	f 1,10

4.5. Toelichting op de begrotingen

Gezien de lange termijn die door deze begrotingen wordt bestreken, dragen deze uiteraard een voorlopig karakter. Dit voorlopige karakter heeft namelijk betrekking op de uitgavepost „arbeid in Israël”. Het is in de praktijk namelijk noodzakelijk gebleken de begroting ten aanzien van deze post enkele malen per jaar te herzien. Het traktement wordt bijv. telkens op na-calcule-basis herzien. Illustratief voor deze bijsturing is de ontwikkeling van de kosten voor levensonderhoud in Nederland ten opzichte van Israël. In Nederland is het indexcijfer van 1969 (= 100) af per 31 december 1976 geklommen tot 175,80. In Israël bedraagt de stijging van 1970 (= 100) af tot 31 december 1976 480,6.

De posten „Vrede over Israël” („V.O.I.”) vertonen ten opzichte van de vorige jaren een sterke stijging. Deze is het gevolg van een zeer noodzakelijke reorganisatie bij de uitgave van dit blad. Een goede en regelmatige voorlichting via dit blad voorziet in een behoefte. Door verhoging van de — sinds de eerste jaargang gelijk gebleven en daardoor symbolisch geworden — abonnementsprijs van f 1,— per jaar zal benadrukt worden, dat de bijdrage in de kosten van drukken en verzenden zo mogelijk „aangepast” zal moeten worden. Wat de omzlag, resp. het streefbedrag betreft, worde herinnerd aan het feit dat voor de jaren 1975 en 1976 en 1977 destijds gevraagd werd f 0,60, f 0,65 en f 0,70. De synode van 1974 stelde het bedrag echter op f 0,50 voor elk van de genoemde jaren. Vroeger werd een dekkende resultatenrekening verwacht. Geconstateerd moet nu worden, dat de inkomsten geen gelijke tred houden met de uitgaven. Volgens bovenstaande begrotingen wordt per 31 december 1980 een totale intering van eigen vermogen verwacht van f 60.000,—. Uit zekerheidsoverwegingen is een dergelijke daling van het eigen vermogen (tot beneden het bedrag dat in de jaren 1975 en 1976 nodig was) bijna niet acceptabel. Het alternatief zou moeten zijn een nog grotere stijging van het streefbedrag.

5. Voorlichting en bezinning

5.1. Deputaten hebben zich ook gedurende deze verslagperiode zoveel mogelijk laten informeren omtrent hun arbeid. De samenstelling van het „lectuurpakket” heeft geen ver-

andering ondergaan. Een overdruk van de artikelen van prof. W. Kremer „Aandacht voor Israël”, alsmede de brochures van prof. dr. M. Boertien „Het joodse leerhul” en van ds. J. Dijk „Uw volk is mijn volk” werden beschikbaar gesteld.

5.2. In het kader van de voortgaande bezinning refereerde prof. dr. J. P. Versteeg over Rom. 9-11 en leidde prof. dr. M. Boertien de bespreking van het zojuist genoemde „Het joodse leerhul” in.

5.3. Ook door vertegenwoordiging en bijbehorende verslaggeving inzake conferenties enz. worden voorlichting en bezinning gediend.

6. Arbeidsterrein

6.1. Algemeen

Dat in de huidige situatie, nu Israël al meer geïsoleerd komt te staan en de gecompliceerde binnenlandse en buitenlandse, politieke en religieuze problemen zich opstapelen, eenvoudige evangelische solidariteit met Israël eerste vereiste is, behoeft geen betoog. Bekend mag ook geacht worden, dat de zaken in Israël en met betrekking tot Israël vaak uiterst gevoelig liggen. Of hierbij gedacht wordt aan het volk Israël, dan wel aan de staat Israël of zelfs aan de enkele jood, maakt ten diepste niet zoveel verschil. Wanneer de kerk bij Israël present wil zijn, dan zal hiermee rekening gehouden moeten worden. Wil zij niet onverstaanbaar en ongelooftwaardig zijn. De geschiedenis die de kerk achter zich heeft in haar relatie met Israël, pleit helaas niet voor haar, eerder zelfs het tegendeel. Israëls rol in de heilsgeschiedenis was uitgespeeld volgens een eeuwenlang volgehouden traditie en de vaak bloedige consequentie daarvan ten opzichte van het volk van de „Godsmoordenaars” is maar al te dikwijls getrokken. Wat voor Paulus nog een grote smart en een voortdurend hartzeer was, deerde de kerk veelszins niet meer. En wat Paulus begeerde, nl. Israël tot jaloezheid te wekken, was hoogstens een periferisch verschijnsel. Het beeld van de triomfantelijke, zelfverzekerde kerk tegenover het beeld van de geblijnde synagoge — die in de Middeleeuwen een plaats kregen aan de kathedraal van Straatsburg — getuigt daarvan op wesprenkende wijze.

6.2. Drs. J. L. C. Boertjens

„Door allerlei factoren zijn Israël en de kerk onvoorstelbaar ver uit elkaar gegroeid” — aldus schreef wijlen ds. P. op den Velde naar aanleiding van een bezoek aan Israël en de kennismaking met het werk van ds. J. L. C. Boertjens in een zeer instructief artikel in De Wekker van 18 en 25 juli 1975 (zie ook Vrede over Israël, augustus 1975). Dit feit te negeren zou blijk geven van een geestelijke kortzichtigheid, zo niet van zelfverblind, die juist in de huidige situatie funest zou zijn. Hoe moeilijk ook te begrijpen, het is een realiteit dat na de verschrikkingen van de Hitler-tijd in „christelijk” Europa er van joodse zijde vooral in de staat Israël een nieuwe belangstelling is ontstaan voor Jezus, een soort herontdekking van Jezus als jood. Sinds 1948 zijn er meer joodse boeken over Jezus geschreven dan in de 18 eeuwen daarvoor (aldus Pinchas Lapide). In deze situatie is het een „hachelijke onderneming” als dienaar des Woords in Israël te leven en te werken. Van de „gezindheid, die werkelijk begeert Israël naderbij te komen, wezenlijk te ontmoeten en van dienst te zijn” heeft ds. Boertjens telkens weer blijk gegeven. Daarvan getuigen niet alleen de diepdoordachte Wekker-artikelen van ds. Op den Velde, maar ook de rapporten die deputaten regelmatig van ds. Boertjens ontvangen. Dat naderbij-komen, die wezenlijke ontmoeting en dat wezenlijk van-dienst-zijn vergen de volle inzet en de blijvende toerusting van de Israël-werker en zijn gezin met de „bede dat het ons gegeven moge worden iets te laten zien van de Here Jezus zoals Hij werkelijk is, opdat Israël Hem lere kennen en de kracht van zijn opstanding” (Op den Velde). Dan past inderdaad uiterste bescheidenheid. Wat heeft Israël in de loop van de eeuwen in de christenheid van de Christus gezien, dat het tot „jaloezheid” werd gewekt? Was het niet eerder het tegendeel? Nu wordt van joodse zijde geprobeerd Hem los te maken van het latere christendom. Men wil niet „geannexerd” worden door dat christendom dat „Broeder Jezus” (aldus Shalom Ben-Chorin) in een veelal antisemitisch gewaad hulde waarin de Messias niet werd herkend. Om de herkenning van Israëls Messias gaat het. Deputaten hebben de indruk, dat ds. Boertjens zich in deze eerste werkperiode die in vele opzichten natuurlijk een verkennend karakter had, zo heeft ingezet, dat hij, hoe gecompliceerd de situatie ook is, langzaam maar thuisraakt in het werk. Goed overwogen en zonder overhaasting worden vele persoonlijke contacten opgebouwd, die met talrijke ontmoetingen die groepsgewijze plaatsvinden, de confrontatie met het evangelie bedoelen en onvermijdbaar maken.

Niet in het minst omdat Tel-Aviv juist wat die confrontatie betreft een „witte vlek” was, viel destijds de keus op Tel-Aviv om zich daar te vestigen (zie vorig rapport). De ervaringen van deze drie jaren geven voldoende aanwijzing om te concluderen, dat deze keus niet verkeerd is geweest. De situatie in Tel-Aviv is niet te vergelijken met die te Jeruzalem. Kan Jeruzalem een „natuurlijk” centrum voor ontmoeting op niveau tussen joden en christenen worden genoemd, inzake Tel-Aviv ligt dat veel minder vanzelfsprekend. De christelijke presentie in Tel-Aviv ligt ook heel anders dan die in Jeruzalem. In Jeruzalem zijn veel instituten die als vanzelf de christelijke presentie heel anders bepalen dan in Tel-Aviv waar dergelijke instituten ontbreken. De predikanten en de priesters die er werken, hebben voornamelijk een pastorale functie. Van protestantse zijde zijn in Tel-Aviv en omgeving de volgende denominaties te vinden:

the Southern Baptists of the USA (predikanten in Ashkelon en Netanya, kunstgalerij/

boekhandel en drukkerij in Tel-Aviv, centrum met vooral jeugdwerk te Petah Tikva); Lutherse kerk in Yafo (voornamelijk uit Roemenië afkomstige christenen en joden-christenen — de Noorse Lutherse zending voorziet van predikant); Anglicaanse kerk (gemeente te Yafo, voornamelijk joden-christenen, en gemeente te Herzlija, vooral voor buitenlanders);

Mennonieten, USA (twee werkers, geen eigen kerk);

voorts een aantal kleine joods-christelijke groepen of — zoals de meeste zich graag noemen — messiaanse joden, veelal charismatisch getint, moeilijk te benaderen daar men geen vertrouwen heeft in het christelijk establishment.

Van rooms-katholieke zijde is er een groep priesters en zusters in Yafo, geconcentreerd rond Oeuvre de St. Jacques, die pastorale verzorging biedt aan hebreuws-sprekende roomsen (mis in het hebreuws opgedragen). Verder is een franciscaanse gemeenschap te Yafo (latijnse ritus).

Tenslotte kan gewezen worden ten blijk van christelijke presentie op de Grieks-Orthodoxe kerk, de Grieks-Katholieke kerk, de Koptische kerk en de Maronieten, allen te Yafo. Deze kerken zijn evenwel in het geheel niet oecumenisch ingesteld en interesseren zich niet in de ontmoeting tussen joden en christenen, waarbij de politieke situatie ook een rol speelt.

In het kader van bovengenoemde presentie van christelijke kant in Tel-Aviv heeft drs. Boertjens zijn weg gezocht. Een Oecumenical Theological Study Group werd opgericht met als doelstelling: a) drawing together theologians in the Tel-Aviv region into a study group for joint study; b) helping the Christian Church to understand itself in the situation in the state of Israel; c) deepening the Christian relationship with Jewry, Judaism and Israel. Hiernaast zouden nog enkele relaties te noemen zijn o.a. het Student Christian Forum dat beoogt buitenlandse christelijke studenten een beter inzicht te geven in de religieuze, sociale en politieke situatie in Israël, en de U.C.C.I. die in deze verslagperiode de „Glossary” uitgaf waarvoor uw deputaten een subsidie gaven.

Via deze relaties komen er herhaaldelijk contacten met joden tot stand die in de privé-sfeer gelegen zich moeilijk lenen voor rapportage. Dat het gezin-Boertjens in eigen omgeving als christelijk gezin geaccepteerd is, blijkt niet alleen door de „integratie” van de kinderen op school (waar drs. Boertjens evengoed „wacht” gaat lopen als de joodse ouders), maar bleek vooral, toen het jongste kind werd gedoopt en een tachtig joodse vrienden de dienst bijwoonden, voor velen de eerste keer, dat ze een kerkdienst meemaakten, voor sommigen zelfs de eerste keer, dat ze een kerk van binnen zagen. Drs. Boertjens poogt wat wel eens genoemd is de „getuigenis-lijn” en de „luisterlijn” beide tot hun recht te laten komen, ook al zal soms de ene en dan weer de andere lijn afhankelijk van de situatie iets meer accent krijgen.

6.3. Prof. dr. M. Boertjens

Ook gedurende de verslagperiode heeft prof. dr. Boertjens zijn kerkelijke en wetenschappelijke activiteiten kunnen voortzetten. Niet alleen het voorgaan bijna elke zondag in een of meer kerkdiensten, maar ook de deelname aan het werk van de deputaten en de begeleiding van het werk van drs. Boertjens kunnen genoemd worden. Verder zijn er allerlei interkerkelijke overlegorganen met betrekking tot de relatie tot Israël, waarin hij zijn gewaardeerde bijdrage levert. Regelmatig heeft prof. Boertjens nog contact met de Jeruzalemskerk te Hamburg waar hij in de jaren '50 werkte. Ten aanzien van zijn wetenschappelijke activiteiten kan worden opgemerkt, dat hij zich voortgaand bezig houdt met de bezinning op de literatuur van het jodendom, waarbij het niet in het minst gaat om het zich-zelf-verstaan van het jodendom en de verwerking door het jodendom van de oudtestamentische Godsopenbaring. Niet alleen universitair, maar ook via lezingen in binnen- en buitenland (o.a. voor de Theologische Werkgemeenschap in Israël) en gast-colleges (o.a. aan de Theol. Hogeschool van de Presbyteriaanse kerk te Seoul, Korea) geeft hij daarvan rekenschap. Ten dele zijn deze lezingen gepubliceerd.

6.4. Nes Ammim

Via de „Contact-Commissie-Kerken-Nes Ammim” hebben uw deputaten te maken met de bekende christelijke nederzetting „Nes Ammim” in Galilea. Deze commissie is samengesteld uit twee vertegenwoordigers van de Israël-colleges van de Ned. Herv. Kerk, Geret, Kerken en Chr. Geret, Kerken met als waarnemers twee bestuursleden van de Stichting Nes Ammim-Nederland. De commissie onderhoudt contact met drs. S. Schoon, predikant van Nes Ammim. Zij begeleidt naar vermogen de theologische, kerkelijke en pastorale ontwikkeling van de nederzetting. In Nederland heeft de commissie een adviserende taak ten opzichte van het bestuur van de Stichting Nes Ammim-Nederland. Via deze commissie ontvangen deputaten ook regelmatig de rapporten van drs. Schoon. Uit deze rapporten blijkt, dat Nes Ammim zich gunstig ontwikkelt. Gelijk bekend wil Nes Ammim een stuk christelijke solidariteit met Israël laten zien. Na de moeilijke pioniersperiode met vele ook interne spanningen wordt ervaren, dat Nes Ammim het vertrouwen in Israël gewonnen heeft en talloze mogelijkheden biedt voor ontmoeting. Er zijn ook toenemende contacten met arabisch-sprekende christenen in de omgeving. Dat hier de christelijke identiteit telkens in het geding is, welke niet verzwegen kan worden, behoeft geen betoep. Wat het kerkelijk leven in Nes Ammim betreft, is het te begrijpen dat dit in een interkerkelijke en internationale samenleving zijn specifieke mogelijkheden met zich meebrengt. Binnenkort hoopt een Duitse vicaris hulpdiensten te verlenen. Het pastoraat

in Nes Ammim is vanwege de onevenwichtige leeftijdsopbouw van de bevolking en de betrekkelijk grote doorstroming met een relatief gezien klein aantal gezinnen en veel vrijgezellen een zware opgave. De stroom van gasten die Nes Ammim passeert, is langzamerhand niet meer te overzien. Israëlische en niet-Israëlische toeristen „doen” Nes Ammim, ontvangen informatie en bieden aanknopingspunten zowel naar Israël als naar de kerken die van betekenis zijn in de relatie kerk en Israël. Als een opmerkelijke zaak wordt tenslotte vermeld, dat de inspecteur van het onderwijs in het noorden van Israël aan Nes Ammim onlangs verzocht 13 lesuren te geven aan een middelbare school in Naharya ter informatie over het doel van Nes Ammim.

6.5. Pastorale verzorging van „verstrooiden” in Israël

Over het aantal „verstrooiden” is niet zoveel bekend. Een bericht van december '74 spreekt van 355 Nederlanders die min of meer permanent in Israël verkeren, waarvan 124 Nes Ammim, geestelijken en „Van der Hoeven”-mensen. Sinds oktober 1975 wordt door middel van de daarvoor in aanmerking komende bureaus en organisaties een folder uitgereikt aan alle „volunteers”, die naar Israël gaan voor kortere of langere tijd. Aangenomen mag worden, dat op deze wijze de meeste „verstrooiden” worden bereikt. Tot midden '76 ontving drs. Boertjens in totaal 31 reacties: allen bleken geïnteresseerd in een studieweekend (doordat de reacties over de hele periode waren verspreid, echter moeilijk te beleggen), 12 vroegen de folder over de kerkdiensten aan en 4 vroegen om een bezoek (waaraan werd voldaan). Meer reactie kreeg Nes Ammim, waar regelmatig vrijwilligers komen om er een weekend door te brengen en meteen de kerkdienst mee te maken (tevens contact met andere Nederlanders, die in Nes Ammim werken). Ook de hervormde predikant te Jeruzalem, dr. J. Schoneveld, heeft verspreide contacten met Nederlandse vrijwilligers. De behoefte aan pastorale verzorging is, voorzover uit deze gegevens is af te leiden, niet zo groot. Het aantal reacties, noch het aantal permanent in Israël verblijvende, protestantse Nederlanders dat pastorale verzorging nodig heeft en niet „ergens” ontvangt, geeft tot dusver aanwijzing dat een afzonderlijk verstrooidenpastoraat te rechtvaardigen zou zijn, met name niet ten opzichte van Israël zelf, daar het onder de „dekmantel” van een dergelijk pastoraat peneren in Israël voor uiteindelijk andere doeleinden „der kerken onwaardig” en ten opzichte van Israël niet te verantwoorden zou zijn.

7. Opleiding

Konden deputaten aan de vorige synode rapporteren, dat zij in contact waren gekomen met ds. P. den Butter uit Bunschoten, die zich voor het Israël-werk wilde inzetten, tot hun spijt moeten zij nu meedelen, dat betrekkelijk kort nadat de vorige synode hun voorstellen had goedgekeurd, het contact met ds. Den Butter verbroken werd. Om aan de gestelde voorwaarden (verstrooidenwerk moet duidelijk een zinvolle aangelegenheid zijn; samenwerking met andere kerken is conditio sine qua non; vooropleiding zal tot een bepaald niveau afgesloten moeten zijn; financiering moet rond zijn) te voldoen benoemde de deputatenvergadering van 31 oktober 1974 een commissie van onderzoek met mandaat om zo nodig ter plaatse een onderzoek in te stellen. Terwijl deze commissie bezig was ter concretisering van het beleid van deputaten dat door de generale synode was geaprobeerd, naar opdracht uit te voeren, werd d.d. 16 januari 1975 bericht van ds. Den Butter ontvangen, dat hij gezien de onzekerheden ten aanzien van Israël met het oog op de gezins- en gemeentesituatie de relatie met deputaten beëindigde, omdat geen uitzending op zeer korte termijn gegarandeerd kon worden (d.w.z. naar Israël; over arbeidsmogelijkheden elders, bijv. in Zuid-Amerika, Canada enz. was in de commissie ook gesproken, maar kiezend voor Toronto achtte hij een relatie met deputaten daarvoor niet urgent). De deputatenvergadering van 6 februari 1975 kon slechts de beëindiging van de relatie constateren als een voldongen feit. Een tweetal deputaten was van mening dat niet al het mogelijke was gedaan om uitzending naar Israël te realiseren. In de uitzonderlijke situatie, dat niet „een man voor het werk” maar „werk voor de man” was gezocht, maar op korte termijn niet op een in de gevoelde Israëlische situatie verantwoorde wijze bleek te creëren, meenden de andere deputaten, dat dit wel het geval is geweest. Zij waren van oordeel, dat het besluit van ds. Den Butter niet te wachten op een beslissing inzake het verstrooiden-pastoraat op langere termijn, daar hij dat niet verantwoord achtte ten opzichte van zijn gezin (onderwijs van de kinderen) en van zijn gemeente (gedeeltelijke onthulling van ambtelijk werk alsmede onzekerheid of en wanneer uitzending zou kunnen plaatsvinden), te billijken was. Mede tengevolge van enkele dagbladpublicaties heeft een en ander een nogal lange nasleep voor deputaten gehad. Het lijkt niet zinvol daarover in den brede te rapporteren.

8. Contacten

8.1. De bestaande samenwerking met de Israël-colleges van de Ned. Herv. Kerk, de Geret, Kerken en de Bond van Vrije Evangelische Gemeenten werd ook gedurende de verslagperiode voortgezet. De uitbreiding tot vier colleges, waarover reeds in het vorige rapport melding werd gemaakt, bracht mee, dat de regeling die destijds werd afgesproken ten behoeve van de samenwerking, moest worden bijgesteld (zie Acta 1968/9, bijlage XXVI sub 9). Alle arbeid die naar het oordeel van een of meer der Israël-colleges beter gezamenlijk dan door elk afzonderlijk kan worden verricht, is voorwerp van onderling beraad en waar mogelijk van samenwerking. Beraad en samenwerking betreffen o.m. alle arbeid in Israël. Voor deze arbeid gelden de volgende afspraken: 1. uitzending naar

Israël vindt plaats in het kader van deze samenwerking; 2. in gemeen akkoord wordt bepaald wie wordt uitgezonden en waar de uitgezonden wordt geplaatst; 3. de instructies worden gezamenlijk vastgesteld. Rapportage geschiedt aan de vier samenwerkende Israël-colleges; niemand zal naar Israël worden uitgezonden als een van de Israël-colleges zou verklaren tegen zijn/haar uitzending overwegende bezwaren te hebben; 5. het voorgaande is niet van toepassing op incidentele uitzendingen van kortere duur (bijv. voor overleg of studie). Wat de kosten betreft werd afgesproken, dat de kosten van een project dat binnen het raam van deze regeling valt, worden gedragen volgens de regels die hiervoor per project zijn of worden vastgesteld. Voor administratiekosten en projecten waarvoor geen speciale regeling wordt vastgesteld, geldt de verdeling: Gereformeerden 40 % - Hervormden 40 % - Chr. Gereformeerden 15 % en Vrij Evangelischen 5 %. Behalve de laatste zinsnede (de kostenverdeling) is deze regeling inhoudelijk gelijk aan die van 1964/5, zodat uw deputaten hiermee akkoord kunnen gaan en, in vervolg op de destijds gegeven goedkeuring, u voorstellen ook deze regeling goed te keuren.

Afgedacht van de reeds vermelde relatie met de werkers in Israël (drie predikanten en twee vroedvrouwen), heeft het „Vier-modernisaberaad“ te maken gehad met de positie van de joodse christenen in Nederland — ds. J. Dijk ontving de opdracht pastorale zorg jegens hen te oefenen, uiteraard niet buiten de eigen kerk om — met allerlei publiciteitsmedia wanneer er anti-Israëlische publicaties waren gepoeëgd waarvoor de aandacht werd gevraagd, met de kwestie van de doopbewijzen die bij bezoek aan sommige Arabische landen moeten worden getoond, met het voorstel tot invoering van een vaste Paasdatum — waarmee het christelijke Paasfeest nog definitiever zou worden losgemaakt van het joodse Paasfeest — met het telkens weer opkomende streven tot afzonderlijke uitgaven van het Nieuwe Testament, met het Palestina Komitee — dat een strafvordering tegen de Vier Modernisaberaad wilde instellen, omdat tegen subsidieverlening door de Minister voor ontwikkelingssamenwerking was geadviseerd, enz. enz.

- 8.2. De pogingen die volgens het rapport aan de vorige synode zouden worden aangewend om het Interkerkelijk Contact Israël (I.C.I.) tot vernieuwde activiteit te doen komen, hebben in zoverre tot resultaat geleid, dat in februari 1975 een „open dag“ werd georganiseerd voor groepen en instanties die zich met de hedendaagse relatie jodendom-christendom bezighouden, en dat in september 1976 opnieuw zo'n dag werd gehouden waarbij bovendien joodse deelnemers aan dergelijke groepen enz. werden betrokken. Bovendien had het I.C.I. een werkzaam aandeel in het organiseren van een „Israël-seminar“ voor theologen te Jeruzalem in 1975, '76 en '77; aan het laatste seminar nam namens deputaten ds. A. van der Veer deel.
- 8.3. Als voorheen is er door bemiddeling van br. G. J. Ornstein een relatie met de Nederlandse Vereniging van Jeejoa Hammaslach belijdende Joden. Het geeft te denken, dat de joodse christenen in ons land zich zo moeilijk kunnen thuis voelen in de kerken hier; althans velen van hen kunnen zich moeilijk onttrekken aan de indruk, dat latente antisemitische gevoelens in de kerken aanwezig zijn, waardoor hun christen-zijn dispuabel wordt gesteld.
- 8.4. Enkele deputaten participeren à titre personnel in de werkgroep „Synagoge en Kerk voor Israël“, die in 1973 te Den Haag werd opgericht. Waar er zo vaak over de joden gepast wordt zonder de joden, is er hier een platform om met hen te spreken, hen te ontmoeten rondom het Woord van God. De groep komt enkele malen per jaar bijeen in het gebouw van de synagoge onder leiding van opperrabbin M. Fink en ds. Joh. Heule. Bij het afscheid van opperrabbin Fink wegens vertrek naar Londen, werd een uitnodiging ontvangen.

9. Activering

- 9.1. Als voorheen wordt regelmatig ter activering en voorlichting van de gemeenten het twee-maandelijkse blaadje „Vrede over Israël“ toegezonden aan die adressen, die door de kerkeraden of desbetreffende correspondenten worden opgegeven. Er waren de laatste tijd nogal moeilijkheden met de drukker van het blaadje. Na veel geduld besloten deputaten eindelijk na ruim 20 jaren samenwerken over te gaan naar een andere drukker. Niet onvermeld mag blijven, dat mej. A. Ras die zo lange tijd op eminente wijze de administratie van de verspreiding behartigde, om leeftijdsredenen haar taak moest neerleggen. Deputaten zijn haar zeer dankbaar voor alles wat zij voor „Vrede over Israël“ en daarmee voor Israël — waarmee zij zich van harte betrokken voelde — heeft mogen doen, reeds sinds 1956/7. Haar waardevol werk werd overgenomen door mejuffrouw A. Valkenburg te Veenendaal.
- 9.2. Namens deputaten hebben prof. dr. M. Boertien en prof. dr. B. J. Oosterhoff zitting in de redactie van „Verkenning en Bezinning“, een driemaandelijkse periodiek, waarin brochures uitkomen die betrekking hebben op de verhouding kerk en Israël en wat daarmee samenhangt.
- 9.3. Uiteraard worden desgevraagd in de gemeenten Israël-avonden gegeven, alsmede op zendingsdagen spreekbeurten waargenomen door deputaten ten behoeve van de voorlichting en de propaganda. Naar het zich laat aanzien, zal van de mogelijkheid die het eerste verlov van ds. Boertien biedt, dankbaar gebruik worden gemaakt.

10. Judaïca

In hun rapport aan de vorige generale synode attendeerden uw deputaten op het feit,

dat er tot nu toe niet die ruimte in het onderwijs aan de Theol. Hogeschool bestaat om „Judaïca“ te onderwijzen, die naar hun mening nodig is voor de vorming van toekomstige predikanten en theologen. Zij deelden mede, dat zij daarover een schrijven hadden gericht tot het curatorium van de Theol. Hogeschool. Op dit schrijven d.d. 7 februari 1974 werd antwoord ontvangen d.d. 9 juni 1977 waarin werd meegedeeld, „dat bij de nieuwe opzet van de studie aan uw verzoek aandacht wordt geschonken“.

11. Voorstellen

Deputaten stellen u het volgende voor:

- 11.1. de synode benoeme opnieuw generale deputaten nl. de 1ste en 2de secretaris, de 1ste en 2de penningmeester en een adviseur;
- 11.2. de synode keure de begrotingen 1978-1980 goed en bepaal op grond van deze begrotingen de streefbedragen (omslagen) op resp. f 0,80, f 0,95 en f 1,10;
- 11.3. de synode keure in aansluiting aan het besluit van 1968 (Acta, art. 81 sub 3) de regeling voor het Vier-modernisaberaad zoals voorgesteld in 8.1. goed.

12. Besluit

Deputaten willen haar rapport niet besluiten, voordat zij aandacht hebben gegeven aan het feit dat ds. L. S. den Boer niet langer als Israëldeputaat fungeert. De particuliere synode van het Westen benoemde hem tot deputaat. Op de deputatenvergadering van 6 juli 1964 werd ds. Den Boer tot voorzitter verkozen. Als derde in successie fungerend voorzitter (na ds. A. Ponstein en ds. K. G. van Smeden) heeft hij op een hem eigen onnavolgbare wijze de voorzittershamer gehanteerd, gedreven door een warme liefde voor het oude volk van Israël, die hem geestelijk en mentaal jong hield en houdt tot dankbare verwondering van allen die hem in het Israël-werk hebben bezig gezien. De God van Abraham, Izak en Jacob zegene zijn levensavond!

In een tijd van al sterker heenwending naar „Athene“ en „Rome“, van al sterker penetratie van het in Athene en Rome worfelende humanisme gepaard met al verder terugdringen van de in „Jeruzalem“ wortelende reformatie, hebben deputaten in uw opdracht bezig mogen zijn met Israël, de onafscheidelijke metgezel van de volkeren en van de kerken eeuwenlang, vaak vervolgd, meest genegeerd, steeds verstoten — ondanks het Woord van God in Rom. 11 : 1 — omdat het er eigenlijk niet meer moest zijn. Maar het is er en heeft zich op wonderlijke wijze een nieuw bestaan opgebouwd, hoe ook nog aan-gevochten tot op deze dag. Dat stelt de kerk voor vragen waarop niet meteen een pas-klaar antwoord te geven is. Bij alle reden die zij heeft om zich diep te schamen over de schuld tegenover de joden vanwege vervolging, arrogantie, opdringerigheid, blijve de kerk zich bewust in Jezus Christus deel te mogen hebben aan Gods genadegaven en roeping van Israël om Zijn getuige te zijn in heel de wereld, bij Israël ingelijfd!

Namens de Israël-deputaten,
M. Drayer, secretaris.

BIJLAGE LIX art. 120, 127

RAPPORT II VAN COMMISSIE VI - INZAKE EVANGELIEVERKONDIGING ONDER ISRAËL

- ad 2.1. De commissie denkt met dankbaarheid terug aan de gewaardeerde inzet van de overleden broeders dl. P. op den Velde en Chr. Verhage, voor het werk van deputaten Israël. De gedachte troost haar, dat zij nu rusten mogen van hun arbeid.
- ad 2.2. De commissie mist in het deputatenrapport een nadere regeling inzake de positie van de kerk van Groningen t.a.v. deputaten Israël, aangezien hierover op de vorige synode geen besluit werd genomen (zie Acta G.S. 1974, art. 177 sub 1). Dit verzuim is niet direct aan deputaten Israël te wijten, aangezien zij door de vorige synode geen opdracht kreeg deze zaak te regelen. Het lijkt de commissie gewenst, dat de synode deze zaak opnieuw in behandeling neemt.
- ad 5. De commissie heeft met waardering kennis genomen van het feit, dat deputaten zich breed hebben laten informeren omtrent hun arbeid d.m.v. artikelen, referaten, het bezoeken van conferenties en kennisname van de daarbij behorende verslaggeving.
- ad 6.1. Het is de commissie duidelijk, dat de bedoelde gevoeligheden in Israël liggen op politiek en religieus vlak, hetgeen de arbeid onder Israël niet vergemakkelijkt.
- ad 6.2. De commissie heeft er begrip voor, dat zij wat betreft de concrete resultaten van de arbeid onder Israël niet moet overvragen, daar de Israëlwerker onder heel bijzondere omstandigheden moet werken. Zij ziet met deputaten er reeds een groot voordeel in, wanneer onder Israël allerlei misverstanden en verwrongen ideeën t.a.v. kerk en christendom worden weggenomen. Na de nadere toelichting van deputaten is de mening van het merendeel van de commissie versterkt, dat de „getuigenislijn“ en de „luisterlijn“ op evenwichtige wijze worden gehanteerd, hoewel het zaak zal zijn, dat de „luisterlijn“ de „getuigenislijn“ niet overheerst.
- ad 6.3. Het is de commissie niet helemaal duidelijk, hoe de relatie ligt tussen prof. dr. M. Boertien en deputaten Israël gezien de vraag n.a.v. 2.2. gesteld.
- ad 6.4. Hoewel uw commissie enige zorg heeft over de ontwikkeling in Nes Ammim, juicht zij

het toe, dat onze kerken via de „Contact-Commissie-Kerken-Nes Ammim“ nog een begeleidende rol t.a.v. deze nederzetting vervullen.

- ad 6.5. Uw commissie vroeg zich af, of de conclusie dat een afzonderlijk „verstrooiden-pastoraat“ niet direct noodzakelijk is, wel voldoende gemotiveerd is. Deputaten hebben deze conclusie hoofdzakelijk getrokken uit de binnengekomen reacties op de onder de „verstrooiden“ verspreide folder. Voor een verantwoord opgezet „verstrooiden-pastoraat“ zijn deze beschikbare gegevens inderdaad onvoldoende, maar als wij daarbij bedenken, dat dit de reacties zijn op een eerste benaderingspoging, kunnen we deze toch niet als onbeduidend aanmerken. Uw commissie acht het van belang, dat deze zaak de aandacht van deputaten blijft behouden.

- ad 8.1. Uw commissie acht de overeengekomen afspraken van het Vier-moderamina-beraad wat te stringent geformuleerd, wanneer het gaat over uit te zenden personen. Hoewel deze voorwaarden hoegenaamd gelijk aan de G.S. 1968/69 zijn voorgelegd en aanvaard (Acta 1968/69, art. 81 sub 3) stelt de commissie toch voor punt 4 „niemand zal naar Israël worden uitgezonden als een van de Israëlcolleges zou verklaren tegen zijn/haar uitzending overwegende bezwaren te hebben“ te schrappen, mede omdat onder punt 2 van de gemaakte afspraken reeds beperkingen t.a.v. de uitzending geformuleerd zijn. De commissie stelt derhalve voor deputaten opdracht te geven een en ander op de vergadering van de Vier-moderamina ter sprake te brengen.

- ad 12. De commissie heeft met dankbaarheid kennis genomen van het jarenlange presidium van ds. L. S. den Boer in het deputaatschap en van het feit, dat hij met zo grote betrokkenheid op het oude Bondsfolk zich heeft ingezet voor dit werk. Het lijkt de commissie gewenst, dat naar analogie van zendingsdeputaten een voorzitter door de generale synode wordt benoemd.

Op grond van bovenstaande overwegingen stelt uw commissie voor:

1. de handelingen van deputaten goed te keuren en hen te danken voor hun beleid;
2. een voorzitter te benoemen;
3. opnieuw een 1e en 2e secretaris, een 1e en 2e penningmeester en een adviseur te benoemen;
4. de relatie met de kerk van Groningen en in verband daarmee die van prof. dr. M. Boertien opnieuw in behandeling te nemen;
5. de regeling voor het Vier-moderamina-beraad in aansluiting aan het besluit van 1968 (Acta, art. 81 sub 3), zoals voorgesteld in deputatenrapport 8.1., goed te keuren met weglating van afspraak 4 van genoemde regeling;
6. deputaten op te dragen het onderzoek naar mogelijkheden van het „verstrooiden-pastoraat“ voort te zetten.

B. de Romph, rapporteur.

BIJLAGE LX art. 128

RAPPORT II b VAN COMMISSIE III - INZAKE KERKELIJKE VERHOUDINGEN BUITENLAND

1. Met belangstelling nam de commissie kennis van het uitgebreide rapport inzake de G.O.S. in het licht van vorige besluiten zijn de evaluatie en voorstellen van deputaten heel beschieden te noemen.
2. ad B 3c. De commissie nam met instemming kennis van de wijze waarop de kerken in de G.O.S. de verantwoordelijkheid voor elkaar beleven.
3. ad B 4. De commissie honoreerde dit in voorstel 3 van haar rapport II A.
4. ad B 5. Naar het inzicht van de commissie geven de conclusies helder weer de positie van de G.O.S. De G.O.S. houdt zich op levendige wijze bezig met actuele problemen. De commissie nam goede nota van punt 1 en hoopt, dat mede door onze inbreng de kracht van het gereformeerde belijden in deze tijd zichtbaar wordt in het werk van de G.O.S. De commissie kan instemmen met het voorstel van deputaten om in onze bijdrage aan de G.O.S. rekening te houden met de benoeming van een Associate General Secretary.

Voorstellen:

De commissie stelt voor:

1. de handelingen van deputaten inzake de Gereformeerde Oecumenische Synode, genoemd in deel IV van hun rapport, goed te keuren;
2. uit te spreken dat het voor onze kerken vastgestelde percentage van het budget van de Gereformeerde Oecumenische Synode dient te gelden voor het budget waarin voorzien is in de benoeming van een assistent van de algemeen secretaris voor een volledige dagtaak.

J. C. L. Starreveld, rapporteur.

BIJLAGE LXI art. 129, 158

SLOTVOORSTELLEN VAN COMMISSIE III - INZAKE KERKELIJKE VERHOUDINGEN IN BINNEN- EN BUITENLAND

De synode besluitte

1. de handelingen van de deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met buitenlandse kerken met betrekking tot alle punten van hun rapport goed te keuren en hen te danken voor hun arbeid;
2. opnieuw elf deputaten te benoemen;
3. deputaten op te dragen zo mogelijk een concept-instructie voor hun arbeid op te stellen en in hun bezinning te betrekken de regelingen van het contact met buitenlandse kerken naar art. 51 K.O. en hierover te rapporteren aan de eerstvolgende synode.

J. C. L. Starreveld, rapporteur.

BIJLAGE LXII art. 130

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR DE GEESTELIJKE VERZORGING VAN LICHAMELIJK EN GEESTELIJK GEHANDICAPTEN

1. **Samenstelling**
Van het deputaatschap maken deel uit zr. M. C. Nieuwland en de brs. ds. C. Langbroek, voorzitter; A. van der Kruk, secretaris; H. van Doornen, penningmeester en ds. A. van der Veer.
2. **Vergaderingen**
In de verslagperiode kwamen deputaten 11 maal bijeen t.w. 30 augustus 1974, 14 maart, 15 augustus, 28 november 1975, 27 februari, 21 mei, 20 augustus, 28 november 1976, 25 februari, 12 april en 27 mei 1977. Vrijwel alle vergaderingen werden gevolgd door gecombineerde vergaderingen met de Hervormde Commissie voor geestelijke verzorging van doven en de Gereformeerde deputaten voor de pastorale bearbeiding van doven.
3. **Algemeen**
Sedert de vorige generale synode kon het werk verder worden uitgebouwd. Naast het werk ten behoeve van doven en verstandelijk gehandicapten werd een begin gemaakt met activiteiten op het terrein van de lichamelijke gehandicapten. Het gespecialiseerde karakter van de arbeid op deze zich van elkaar onderscheidende terreinen brengt mee, dat het bij de verbreding van het werk voor deputaten moeilijker wordt zich met alle facetten van het werk volledig bezig te houden. Het noopt tot bepaalde taakverdelingen, naar specialisatie binnen het deputaatschap. Daarbij wordt evenwel gestreefd naar een zodanige informatie, dat alle deputaten bij alle facetten van het werk betrokken blijven. Br. H. van Doornen heeft de wens te kennen gegeven om redenen van gezondheid en leeftijd van zijn opdracht te worden ontheven. Daarop vooruitlopend stelde br. Van Doornen zijn functie van penningmeester ter beschikking. Deputaten combineerden deze functie met die van secretaris, waardoor bij voorziening in de a.s. vacature meer gelet kan worden op de behoefte van het deputaatschap.

4. **Doven**
Dit werk kon goede voortgang hebben, mede ook door het feit dat de in 1974 voor dit werk bevestigde hervormde predikant ds. F. A. L. Franken zich verder kon inwerken. In een inmiddels ontstane vacature door het vertrek van de gereformeerde dovenpredikant ds. P. L. Schuddebeurs kon in 1976 worden voorzien door de bevestiging van ds. J. J. Lamme, voormalig gereformeerde predikant te Delft. Gedurende de vacante periode van twee jaar werd het noodzakelijke werk in het vacaturegebied door de fungerende predikanten ds. P. J. Madern en ds. F. A. L. Franken zoveel mogelijk waargenomen. Het stemt gezamenlijke deputaten dankbaar, dat thans door drie predikanten in goede samenwerking het gehele arbeidsveld kan worden bewerkt. Binnen het raam van de door de betrokken synode goedgekeurde overeenkomst van samenwerking werd het totale werkgebied als volgt verdeeld:
Ds. P. J. Madern de provincies Drenthe, Overijssel, Gelderland, Noord-Brabant, Limburg en de IJsselmeerpolders; ds. F. A. L. Franken de provincies Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland voor zover gelegen ten westen van de rijksweg Voorburg-Amsterdam en Groot-Den Haag; ds. J. J. Lamme de provincies Groningen, Friesland, Zeeland en Zuid-Holland met uitzondering van Groot-Den Haag en wat gelegen is ten westen van de rijksweg Voorburg-Amsterdam.

De predikanten houden maandelijks werkbijeenkomsten en rapporteren afzonderlijk en per kwartaal aan de drie deputaatschappen.

Met ds. Madern wordt een nauw contact onderhouden. Naast de plenaire vergaderingen van gezamenlijke deputaten woont hij de vergaderingen van het eigen deputaatschap, die

betrekking hebben op het dovenwerk, bij. Zijn arbeid is, evenals die van de beide andere predikanten, veelomvattend en veelzijdig. Zijn en hun inzet draagt er toe bij, dat in groeiende mate de belangstelling van de kerken voor dit belangrijke en noodzakelijke werk wordt gewekt.

Organisatorisch werd veel tijd en aandacht besteed aan het verleggen van de verantwoordelijkheden voor de dovensdiensten. Voor zover deze nog vanuit de historisch gegroeide opzet beruiste bij de Nederlandsche Christelijke Bond van Doven en haar plaatselijke afdelingen werden deze verder ondergebracht bij de plaatselijke kerken en gezamenlijke deputaten. Zo werden plaatselijke kerken geïnformeerd en gestimuleerd om te komen tot vorming van interkerkelijke commissies voor de geestelijke verzorging van doven, teneinde van daaruit de plaatselijke dovensdiensten te houden.

T.a.v. de voorgangers in dovensdiensten, veelal leerkrachten aan doveninstituten, werden eveneens regelingen getroffen om de verantwoordelijkheden voor hun voorgaan onder te brengen bij de kerken.

Teneinde het geheel aan activiteiten op het gebied van de geestelijke verzorging van doven te coördineren werd door gezamenlijke deputaten een „Stuurgroep“ ingesteld, als werkorgaan van deputaten. Daarin hebben zitting een vertegenwoordiger van elk deputaatschap, de drie dovenpredikanten, een voorganger, een lid van de interkerkelijke commissie en twee dove leden van de Ned. Chr. Bond van Doven. Het geheel staat onder verantwoordelijkheid van deputaten. Als voorzitter en secretaris van deze Stuurgroep fungeren respectievelijk ds. P. H. de Kleer (voorzitter van de gereform. deputaten) en br. A. van der Kruk. In de loop van 1976 werd begonnen met het beleggen van landelijke contactdagen. Zo werden in 1976 en 1977 vergaderingen met voorgangers en bijeenkomsten met vertegenwoordigers van alle interkerkelijke commissies gehouden. Daarnaast bleef het contact met de Nederlandse Christelijke Bond van Doven bestaan. Voor deze contactdagen werden ook uitnodigingen gezonden aan representanten van het werk onder doven in de Gereformeerde Gemeenten en de vereniging „Dit Koningskind“ van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt).

5. Geestelijk gehandicapten

Naast informatie aan de kerkeraden werd in 1975 in deze sector gestart met het organiseren van landelijke contactdagen. In deze jaarlijkse bijeenkomsten met betrokkenen bij de verzorging van verstandelijk gehandicapten kon wederzijds belangrijke informatie worden verschaft. Een dezer dagen werd besteed aan de bespreking van vragen rondom de seksualiteit bij gehandicapten. Het gesprek werd gediend door de inbreng van een forum, gevormd door een predikant, een arts en een hoofd van een gezinsvervangend tehuis. De contacten door deze bijeenkomsten van deputaten met de werkers in het veld worden wederzijds als belangrijk en nuttig ervaren. Het feit dat van de zijde van de kerken belangstelling, medeleven en medewerking wordt gegeven, steunt hen die staan in een arbeidsveld met eigentijdse vragen.

Die belangstelling werd ook waargenomen in de kring van a.s. predikanten. Daartoe mochten enkele gastcolleges aan de Theologische Hogeschool bijdragen. Deputaten zijn het curatorium en het college van hogleraren erkentelijk voor de in 1976 ontvangen gelegenheid de studenten een beeld te geven van de geestelijke verzorging van verstandelijk gehandicapten en doven en wat daarmee samenhangt.

T.a.v. de destijds van de kerken ontvangen gelden voor een bungalow ten behoeve van het door „Philadelphie“ te stichten recreatieoord voor verstandelijk gehandicapten „Beekbergen“ melden deputaten, dat afdracht nog niet heeft plaats gevonden. Een lopende procedure hield beschikbaarheid van het terrein op, waardoor realisering van de plannen werd opgehouden. Deputaten hopen deze beleggingsreserve binnen niet te lange tijd te kunnen afdragen.

6. Lichamelijk gehandicapten

Naast de werkzaamheden in de reeds genoemde sectoren werd het deputaten mogelijk ook hun aandacht te richten op de lichamelijk gehandicapten. In overleg met deputaten ADMA werd in de loop van 1976 bij de diaconieën geïnformeerd naar eventuele gegadigden voor deelname aan te organiseren vakantieweken. Een aantal jaren reeds verlenen chr. geref. broeders en zusters daadwerkelijke medewerking aan de organisatie van vakantieweken vanwege de Hervormde en Gereformeerde Kerken, zonder de officiële steun en medewerking van de eigen kerken. Ook t.a.v. de pastorale begeleiding gedurende deze weken bestond geen ruggesteun. Deputaten rekenen het tot hun taak en opdracht coördinerend en leidinggevend hierbij bezig te zijn. Aangezien het organiseren van vakantieweken mede een disconale aangelegenheid betreft, werd een werkkommissie samengesteld waarin vertegenwoordigers van deputaten voor de geestelijke verzorging van gehandicapten en deputaten ADMA zitting hebben. Haar werkzaamheden hebben tot doel te komen tot het organiseren van een vakantieweek met een experimenteel karakter in 1978 en bevinden zich bij het gereed maken van dit rapport nog in een beginstadium.

7. Ziekenhuispredikanten

Tijdens de samenstelling van dit rapport is in bespreking de eventuele benoeming van twee predikanten tot geestelijk verzorger van verpleeginrichtingen. De betrokken kerkeraden die het beroepen van deze predikanten tot bijzondere arbeid overeenkomstig art. 6 K.O. overwegen, zijn daarvoor met deputaten in overleg getreden. Bij realisering van deze plannen zullen deputaten met de betrokken predikanten contact onderhouden.

Voorstellen

Deputaten stellen u voor:

- opnieuw deputaten te benoemen en daarbij rekening te houden met de wens van br. H. van Doornen;
- de begrotingen voor de jaren 1978, 1979 en 1980 goed te keuren.

A. van der Kruk, secretaris.

Bijlage 1

Balans per 31 december 1974, 1975 en 1976.

Activa	1976	1975	1974
Vastgelegde middelen:			
Effecten	/ 25.175,—	/ —,—	/ —,—
Vorderingen:			
Te vorderen bijdragen kerken	/ —,—	/ 2.241,75	/ 2.021,10
Te vorderen interest	1.822,92	661,76	—,—
Te verrekenen kosten	40,10	149,20	—,—
	/ 1.863,02	/ 3.052,71	/ 2.021,10
Liquide middelen:			
1 mnd. deposito A.B.N.	/ 35.000,—	/ —,—	/ —,—
3 mnd. deposito A.B.N.	—,—	13.500,—	—,—
Kerkelijk bureau Chr. Geref. Kerken	7.879,08	13.649,27	19.136,92
	/ 42.879,08	/ 27.149,27	/ 19.136,92
Totaal generaal	/ 69.917,10	/ 30.201,98	/ 21.158,02
Passiva			
Eigen vermogen	/ 33.838,65	/ 29.450,09	/ 18.277,01
Bestemmingsreserve			
Bungalow Beekbergen	/ 35.000,—	/ —,—	/ —,—
Schulden op korte termijn:			
Kerkelijk bureau Chr. Geref. Kerken	/ 360,—	/ 460,—	/ 1.240,—
Traktament	—,—	1,—	1,—
Premieheffing A.O.W. 1974	—,—	—,—	1.138,—
Accountantskosten quæstor G.S.	300,—	200,—	200,—
Kosten Stuurgroep	—,—	90,88	—,—
Te betalen vergaderkosten	145,50	—,—	302,01
Kosten secretariaat 1976	272,95	—,—	—,—
	/ 1.078,45	/ 751,89	/ 2.881,01
Totaal Generaal	/ 69.917,10	/ 30.201,98	/ 21.158,02

Bijlage 2

Resultatenrekening 1974, 1975 en 1976

Baten	1976	1975	1974
Collecten	/ 50.153,64	/ 51.715,71	/ 39.419,14
Giften	1.565,41	1.250,73	654,48
Interest	3.671,86	4.161,76	—,—
	/ 55.390,91	/ 57.128,20	/ 40.073,62
Lasten			
Traktament	/ 47.458,92	/ 42.942,—	/ 37.296,—
Algemene kosten	3.593,43	3.013,12	2.152,21
Verhuiskosten	—,—	—,—	1.500,—
	/ 51.052,35	/ 45.955,12	/ 40.948,21
Batig saldo	/ 4.338,56	/ 11.173,08	/ 874,59
Specificatie algemene onkosten:			
Vergaderkosten	/ 495,—	/ 536,45	/ 329,40
Stencilwerk/kantoorbehoeften	19,80	29,58	144,31
Secretariaatskosten	272,95	206,75	75,50
Representatiekosten	—,—	—,—	28,—
Kerkelijk bureau Chr. Geref. Kerken	1.820,—	1.940,—	1.200,—
Accountantskosten	100,—	100,—	250,—
Verhuiskosten ds. P. J. Madern	—,—	—,—	1.500,—
Dagboekjes voor doven 1974	—,—	—,—	125,—
Kosten Stuurgroep	90,88	200,34	—,—
Conferentiekosten	794,80	—,—	—,—
	/ 3.593,43	/ 3.013,12	/ 3.652,21

Bijlage 3 Begrotingen voor de jaren 1978, 1979, 1980

Baten	1978	1979	1980
Collecten	/ 63.000,—	/ 63.000,—	/ 63.000,—
Giften	1.500,—	1.500,—	1.500,—
Interest	3.000,—	3.500,—	4.000,—
	/ 67.500,—	/ 68.000,—	/ 68.500,—
Lasten			
Kosten predikant	/ 54.000,—	/ 56.500,—	/ 59.000,—
Vergader- en reiskosten	850,—	900,—	950,—
Stencilwerk	100,—	100,—	100,—
Onkosten secretariaat	400,—	450,—	500,—
Kerkelijk bureau	2.200,—	2.400,—	3.000,—
Accountantskosten	150,—	150,—	150,—
Conferentiekosten	800,—	850,—	850,—
Onvoorzien	500,—	500,—	500,—
Reservering	8.500,—	6.150,—	3.450,—
	/ 67.500,—	/ 68.000,—	/ 68.500,—

Toelichting.

Door het gestegen kostenpeil is de bijdrage van / 0,70 per dooplid niet meer toereikend. Verwacht wordt dat de rekening van baten en lasten over 1977 zal sluiten met een nadelig saldo van / 1.500,—. Bij de opstelling van de begroting is uitgegaan van een bijdrage van / 0,90 per lid/dooplid. Onvoorziene omstandigheden voorbehouden zal dit deputaten de gelegenheid geven door bescheiden reserveringen het vermogen geleidelijk te brengen naar het peil waartoe de generale synode van 1974 besloot.

BIJLAGE LXIII art. 130

RAPPORT II VAN COMMISSIE V - INZAKE GEESTELIJKE VERZORGING VAN GEHANDICAPTEN

- In het rapport wordt wisselend gesproken van geestelijk gehandicapten en verstandelijk gehandicapten. De commissie acht de laatste aanduiding beter. Verstandelijk gehandicapt betekent lang niet altijd geestelijk onvolwaardig.
- Dankbaar is de commissie voor de voortgang van het werk onder de doven. Het werk van de „Stuurgroep” heeft bijgedragen aan een steeds meer duidelijk, kerkelijk karakter van de dovendiensten.
- Ten aanzien van het werk onder de verstandelijk gehandicapten vraagt de commissie zich af, of het niet mogelijk is ook contacten te leggen met andere kerkelijke instanties (gedacht werd ondermeer aan de Geref. Gemeenten), om zo nog meer de geestelijke verzorging van de verstandelijk gehandicapten te kunnen uitbouwen.
- Het kopje „ziekenhuispredikanten” boven punt 7 van het rapport lijkt de commissie in die zin verwarrend, daar het namelijk niet gaat om predikanten van gewone ziekenhuizen maar om geestelijk verzorgers van verpleeginrichtingen.
- Voorstellen
De commissie stelt voor:
a. deputaten te danken voor hun werk en hun beleid goed te keuren;
b. de naam van het deputaatschap te veranderen in: deputaatschap voor de geestelijke verzorging van lichamelijk en verstandelijk gehandicapten;
c. opnieuw deputaten te benoemen.

A. van der Veer, rapporteur.

BIJLAGE LXIV art. 131

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR DE OFFICIËLE TEKST VAN DE BELIJDENISGESCHRIFTEN

- In de samenstelling van het deputaatschap kwam geen verandering, in de verdeling van de functies wel. Prof. dr. J. van Genderen is nu voorzitter, ds. W. J. Quist secretaris, terwijl prof. dr. W. van 't Spijker het drietal completeert.
- De generale synode van 1974 verleende ons deputaatschap de opdracht (Acta, art. 133)
a. de voorgestelde wijzigingen (bedoeld zijn de in ons rapport aan die synode vermelde op- en aanmerkingen, zie Acta, p. 250, 251) in te brengen op een daartoe te houden vergadering;

- alles in het werk te stellen om in contact met andere hierbij betrokken kerken te komen tot een eensluidende tekst van de belijdenisgeschriften;
 - met het oog op de vraag naar geschiktheid voor kerkelijk gebruik in een begeleidend schrijven aan de kerkeraden, classes en particuliere synoden duidelijk te maken, dat het hier gaat om een betrouwbare weergave van wat de kerk reeds lang belijdt.
- Het onder c. genoemde zal niet geheel correct geformuleerd zijn. Weggevalen is hetgeen het onder c. genoemde zou moeten begeleiden, nl. de tekst van 1971, waarvan de synode van 1974 besloot dat deze ook de kerkeraden, classes en particuliere synoden toegestuurd moest worden.
- a. Een schrijven werd opgesteld als onder B. c. is bedoeld. Deputaten hebben daarin o.m. uiteengezet, dat het bij de nieuwe tekst niet ging om een herziening van de belijdenisgeschriften der kerk, maar om een nieuwe weergave van de oude tekst (de brief is als bijlage bij dit rapport opgenomen). Voor de verzending aan de kerkelijke vergaderingen en met het oog op nabestellingen zijn van de nieuwe tekst van de Nederlandse belijdenisgeschriften 450 exemplaren gedrukt. Later bleek nog een tweede oplage van 300 exemplaren nodig te zijn.
Een aantal kerkeraden deed ons reacties toekomen. Naar aanleiding daarvan onderscheiden wij: 1. klaarblijkelijke onnauwkeurigheden in de aangeboden tekst; 2. op- en aanmerkingen die wij zouden willen inbrengen in een daartoe te houden vergadering om er opnieuw over te spreken; 3. varianten in de vertaling die niet van onwaarde zijn, maar waarvoor de tekst niet meer gewijzigd behoeft te worden.
Een van de kerkeraden had de indruk, dat de vernieuwing van de tekst, hoewel taaltechnisch wellicht een verbetering, voor vele kerkleden geen verduidelijking is. De lezing „nedergedaald in het rijk van de dood” in de Apostolische Geloofsbelijdenis en in zondag 7 van de Heil. Catechismus komt velen weinig vertrouwd voor. Ook dit punt zal opnieuw de aandacht moeten hebben.
 - b. Uw deputaten hebben een poging ondernomen tot het beleggen van een vergadering als bedoeld onder B. a. bedoeld. Deze bijeenkomst is echter om verschillende redenen tot nu toe niet gehouden. Deputaten stellen alles in het werk om zo spoedig mogelijk zo'n vergadering te houden.
Het spreekt vanzelf dat de vervulling van de onder B. b. genoemde opdracht ten nauwste daarmee samenhangt.
 - D. Deputaten stellen u voor:
a. opnieuw deputaten te benoemen;
b. deputaten op te dragen de in het rapport aan de G.S. van 1974 vermelde op- en aanmerkingen alsmede de nu binnengekomen reacties in te brengen op een daartoe te houden vergadering; en alles in het werk te stellen om in contact met andere hierbij betrokken kerken te komen tot een eensluidende tekst van de belijdenisgeschriften.

W. J. Quist, secretaris.

Bijlage: brief van juni 1975.

Aan de kerkeraden, classes en
particuliere synoden van de
Chr. Geref. Kerken in Nederland.

Wederwaarde en eerwaarde heren en broeders,

- In opdracht van de generale synode van 1974 wordt u door de deputaten voor de officiële tekst van de belijdenisgeschriften een exemplaar gezonden van „De Nederlandse belijdenisgeschriften”. Hoe deze uitgave tot stand gekomen is, is in de inleiding te lezen. Het is in het geheel niet de bedoeling geweest de belijdenisgeschriften der kerk aan een herziening te onderwerpen.
Het gaat om een nieuwe weergave van de oude tekst.
Het is een feit, dat de taal van onze belijdenis voor velen maar moeilijk te verstaan is. Eigenlijk zijn de drie Formulieren van Enigheid oorspronkelijk ook niet in het Nederlands geschreven.
De Nederlandse Geloofsbelijdenis is uit het Frans vertaald, de Heidelbergse Catechismus uit het Duits en de Nederlandse tekst van de Dordtse Leerregels gaat op het Latijn terug. Aan de bewoordingen uit de 16e en 17e eeuw is in de meeste uitgaven tot nu toe maar weinig veranderd; de zinsbouw bleef dezelfde en hier en daar werd een verouderd woord vervangen (lijf werd lichaam, ende werd en).
De taal maakt echter een ontwikkeling door. Daarom zal het vroeg of laat nodig zijn bepaalde zinswendingen te vereenvoudigen en andere woorden te gebruiken om hetzelfde duidelijker te zeggen.
In een tijd waarin velen voor een nieuwe belijdenis pleiten met het argument, dat de oude belijdenissen de mens van de twintigste eeuw niet meer aanspreken, is het van belang dat de belijdenisgeschriften in hedendaags Nederlands aan de kerken voorgelegd konden worden, terwijl de wezenlijke inhoud ongewijzigd bleef.
- De generale synode 1971/1972 benoemde de deputaten voor de officiële tekst van de belijdenisgeschriften, die in contact met andere kerken moesten nagaan of deze tekst geschikt is voor kerkelijk gebruik. Hun rapport is door de synode van 1974 behandeld en wordt in zijn geheel in de Acta opgenomen.
Naar de mening van deputaten is de tekst van „De Nederlandse belijdenisgeschriften” een

betrouwbare weergave van wat wij belijden. Wel waren er een aantal op- en aanmerkingen te maken.

De belangrijkste daarvan waren de volgende:

Belijdenis van het geloof van de Nederlandse Kerken:

art. 2: r. 6 v. boven: na het woord apostel in te voegen: Paulus.

art. 33: r. 7 v. boven: na „maken“ is het woord „zowel“ weggevalen.

In de direct hierna voortvloeiende zin lijkt ons „des te beter aan onze zintuigen (of: om ons op zintuiglijk waarneembare wijze) duidelijk te maken“ beter dan de nu gebezigde formulering.

art. 35: p. 30, r. 18 v. boven: „geestelijk, door het geloof“ i.p.v. „in de geest van het geloof“.

Catechismus:

antw. 19, r. 5: „ceremoniën der wet“ i.p.v. alleen „ceremoniën“.

antw. 22, r. 3: „christelijk geloof“ i.p.v. alleen „geloof“.

antw. 60, r. 5: „kwaad“ i.p.v. „kwaadheid“.

antw. 71, r. 6: ten onrechte is Marc. 16 : 16 maar voor de heilt geciteerd.

De Leerregels van Dordrecht:

In hoofdstuk 2, art. 5, r. 3/4 moet de bijzin „tot wien God in zijn welbehagen het evangelie zendt“ direct staan achter het woord „mensen“, in het besluit achten wij in r. 19 van onderen „op dezelfde wijze“ een betere vertaling dan „evenzo“.

Opvallend is de lezing „nederge daald in het rijk van de dood“ in de plaats van „nederge daald ter helle“ (Apostolische Geloofsbelijdenis). Men kan op goede gronden staande houden, dat „nederge daald in de staat van de dood“ of „in het rijk van de dood“ de oorspronkelijke betekenis is.

Dat is geen ontdekking van deze tijd.

De (gereformeerde) Grote Catechismus van Westminster (1547) interpreteerde het geloofs-artikel ook al in deze geest: Christus heeft tot de derde dag in de staat van de doden en onder de macht van de dood verkeerd. De Heil. Catechismus heeft het in navolging van Calvijn anders verklaard dan het in de oude kerk bedoeld was.

Als de nieuwe weergave door de kerken aanvaard wordt, betekent dat dat wij zowel het een als het ander belijden: „nederge daald in het rijk van de dood“ (Apostolische Geloofsbelijdenis en Heil. Catechismus zondag 7) en „nederge daald ter helle“ (Heil. Catechismus, zondag 16). Het een sluit het ander ook niet uit.

- Op grond van hun onderzoek zijn deputaten (zoals hierboven gemeld werd) reeds tot de conclusie gekomen, dat het hier gaat om een getrouwe weergave van wat wij reeds eeuwen belijden.

De totstandkoming van de nieuwe tekst is niet als een herziening van de belijdenis te beschouwen, waarmee onze kerken ook zo maar niet zouden instemmen.

Als er op enig punt bij u twijfel rijst aan de betrouwbaarheid van deze nieuwe weergave, dan berichte u dat vóór 1 juli 1976 aan de secretaris van het deputaatschap.

- Tenslotte wordt u nog meegedeeld, dat bij het kerkelijk bureau te Schiedam nog een beperkt aantal exemplaren verkrijgbaar is. De prijs is f 5,— per exemplaar (inclusief porto).

W. J. Quist, secretaris

BIJLAGE LXV

art. 131

RAPPORT II VAN COMMISSIE II - INZAKE DE TEKST VAN DE BELIDENISGESCHRIFTEN

Met betrekking tot het rapport van „deputaten voor de officiële tekst van de belijdenisgeschriften“ wil uw commissie het volgende opmerken:

- Dankbaar constateren wij de wijze, waarop deputaten de kerken in de gelegenheid gesteld hebben wijzigingen voor te stellen en tevens getracht hebben duidelijk te maken, dat het bij de nieuwe tekst niet gaat om een herziening van de belijdenisgeschriften, maar om een nieuwe weergave van de oude tekst.
- Daar deputaten om verschillende redenen, in hun rapport genoemd, hun arbeid niet hebben kunnen afronden, draagt dit rapport een interim-karakter.

Voorstellen

Uw commissie stelt voor:

- het beleid van deputaten goed te keuren;
- opnieuw deputaten te benoemen met de opdracht de in het rapport aan de G.S. van 1974 vermelde op- en aanmerkingen alsmede de vanuit de kerken binnengekomen reacties in te brengen op een daartoe te houden vergadering en alles in het werk te stellen om in contact met andere hierbij betrokken kerken te komen tot een eensluidende tekst van de belijdenisgeschriften.

M. Viletstra, rapporteur.

BIJLAGE LXVI

art. 132, 136

RAPPORT II c VAN COMMISSIE III - INZAKE KERKELIJKE VERHOUDINGEN BUITENLAND

Uw commissie heeft zich intens bezig gehouden met de zaken betreffende de I.C.C.C.

De volgende opmerkingen legt uw commissie aan de vergadering voor:

- Uit het verslag van de afgevaardigden naar het congres van de I.C.C.C. van 16 tot 26 juli 1975 in Nairobi, Kenya, blijkt dat onze afgevaardigden met een positieve instelling op het congres aanwezig zijn geweest en te werk zijn gegaan.

Ze noemen positieve zaken (goede persoonlijke contacten, inhoud van de toespraken) maar verhalen hun kritiek niet (slechte voorbereiding van congres en resoluties, optreden van de voorzitter dr. Mc Intire, anti-communisme).

Uw commissie concludeert, dat er weinig verandering is op te merken, ondanks het herhaaldelijk uiten van onze bezwaren. Daarna komt zij tot een conclusie die afwijkt van de laatste zin van het verslag der afgevaardigden naar het congres.

- De commissie ging uit van het besluit van de generale synode, Amsterdam-Nieuw-West van 1974. Dat besluit hield in, dat het de Christelijke Gereformeerde Kerken niet langer mogelijk zal zijn het lidmaatschap van de I.C.C.C. te continueren, tenzij het Uitvoerend Comité op duidelijke wijze de verzekering geeft en uit de handelwijze van de Raad duidelijk blijkt — een en ander naar het oordeel van de generale synode —, dat:

- deelnemende kerken zich in het openbaar van bepaalde uitspraken kunnen distancieren zonder gediskwalificeerd te worden;
- alles voorkomen wordt, dat de indruk wordt gewekt alsof het communisme de enige anti-goddelijke ideologie is;
- er tegen gewaakt wordt de strijd tegen anti-goddelijke ideologieën te voeren op wereldse wijze en met vleselijke wapenen;
- alleen dan een exclusieve houding geboden is, wanneer deze duidelijk door de Heilige Schrift wordt aangewezen en vereist;
- voorkomen wordt, dat persoonlijke resoluties naar buiten worden gepresenteerd als gevoelens van de hele organisatie;
- voortaan alles in het werk wordt gesteld, dat de inhoud van alle resoluties bijbels gefundeerd en theologisch verantwoord is;

en besluit:

- de I.C.C.C. hiervan in kennis te stellen;
- deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en de correspondentie met buitenlandse kerken op te dragen:
 - zodanig deze bezwaren toe te lichten;
 - het officiële schriftelijke antwoord van de I.C.C.C. aan de volgende synode te rapporteren;
- dat de komende generale synode een beslissing neemt met betrekking tot het lidmaatschap van onze kerken van de I.C.C.C.

De commissie constateerde, dat de I.C.C.C. in kennis is gesteld van de genoemde 6 punten. De deputaten hebben door middel van de afgevaardigden op het congres te Nairobi deze bezwaren toegelicht.

Het antwoord dat zij in een kort gesprek van 40 minuten ontvingen, is niet bevredigend te noemen.

De commissie onderschrijft de opmerking van deputaten, dat er niet gepoogd werd op de bezwaren van onze kerken dieper in te gaan.

- Met deputaten betreurt uw commissie het ten eerste, dat zij nooit een officieel schriftelijk antwoord van het Executive Committee van de I.C.C.C. hebben ontvangen.

Het uitblijven van een officieel schriftelijk antwoord roept de vraag op, of er bij de I.C.C.C. voldoende oog is voor de ernst van de bezwaren waaraan de vorige synode uitdrukking gaf.

- De commissie stemt in met de opmerking van deputaten, dat er in de organisatie van de I.C.C.C. structurele fouten aanwijsbaar zijn.

Te weinig mensen dragen te veel verantwoordelijkheden. Daardoor is van een werkelijke invloed van onze kerken te weinig merkbaar.

- Aan de verwachtingen waarmee onze kerken zich destijds bij de I.C.C.C. aansloten, is niet voldaan. Door meerdere synoden is er ernstig aan gewerkt om tot verbetering te komen. De synode van Amsterdam-Nieuw-West stelde de continuering van het lidmaatschap afhankelijk van het op duidelijke wijze verzekering geven van en uit de handelwijze doen blijken van tegemoetkoming aan de zes genoemde bezwaren.

Een schriftelijk antwoord werd niet ontvangen. Deze gang van zaken is zeer teleurstellend.

- Met deputaten concludeert uw commissie, dat er geen waarborgen zijn, dat voldaan wordt aan de voorwaarden die de vorige synode van onze kerken gesteld heeft voor de continuering van ons lidmaatschap van de I.C.C.C.

- Het besluit van de vorige synode bindt ons een beslissing te nemen met betrekking tot het lidmaatschap van de I.C.C.C.

In het licht van het bovenstaande, mede gelet op de uitspraken van vorige synoden, stelt de commissie voor ons lidmaatschap van de I.C.C.C. te beëindigen.

Voorstellen:

De commissie stelt voor:

1. de handelingen van deputaten inzake de I.C.C.C. goed te keuren onder dankzegging voor hun arbeid;
2. het lidmaatschap van de Internationale Raad van Christelijke Kerken te beëindigen door de volgende uitspraak:
De generale synode,
kennis genomen hebbende van:
a. het rapport van deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders en de correspondentie met buitenlandse kerken inzake de Internationale Raad van Christelijke Kerken (I.C.C.C.);
b. het rapport van de afgevaardigden naar het congres te Nairobi 1975;
3. het rapport van commissie III met betrekking tot de I.C.C.C.;

constaterend:

het ontbreken van een officieel schriftelijk antwoord van de I.C.C.C. op de bezwaren van onze kant tegen de I.C.C.C. genoemd in de punten 1 t/m 6 van Acta 1974 art. 184;

komt tot de conclusie:

dat de waarborgen ontbreken, waardoor voldaan wordt aan de voorwaarden die de synode van Amsterdam-Nieuw-West 1974 stelde voor de continuering van ons lidmaatschap van de I.C.C.C.;

en besluit:

1. het lidmaatschap van de I.C.C.C. te beëindigen;
2. het moderamen van de synode op te dragen hiertoe de nodige stappen te doen;
3. aan de kerk van Haarlem-Noord mededeling te doen van het besluit, genoemd in punt 2.
J. C. L. Starreveld, rapporteur.

BIJLAGE LXVII
art. 132, 136

Aan Deputaten Eenheid van de Gereformeerde
Belijders in Nederland en correspondentie
met Buitenlandse Kerken
p/a Prof. Dr. J. P. Versteeg
Secr. Buitenland
Mignonstraat 11
Apeldoorn.

De Bilt, 16 september 1977.

Geachte broeders,

Helaas werd ik er eerst dezer dagen op attent gemaakt, dat het schrijven van de generale synode aan de Internationale Raad van Christelijke Kerken nog niet is beantwoord, althans niet schriftelijk. Bij onderzoek blijkt, dat de brief door de toenmalige secretaresse ten onrechte is opgeborgen en daardoor niet meer onder mijn aandacht werd gebracht. Voor dit verzuim bied ik u mijn verontschuldiging aan. Ik vermeld de toedracht alleen om duidelijk te maken dat van opzet geen sprake is.

Ik moge uw deputaatschap thans, namens het Executive Committee van de I.C.C.C., allereerst de ontvangst van dit schrijven bevestigen.

Uiteraard kan het antwoord, wat de zakelijke inhoud betreft, niet verschillen van hetgeen door dr. Carl McIntire in de vergadering van het Executive Committee en namens dit orgaan, op 24 juni 1975 tegenover de delegatie der Christelijke Gereformeerde Kerken is verklaard, na kennisneming van het synodale schrijven en van de toelichting door de genoemde gedelegeerden.

De generale synode wenste de verzekering dat:

1. deelnemende kerken zich in het openbaar van bepaalde uitspraken kunnen distancieren zonder gediskwalificeerd te worden;

Aan het recht hiertoe wordt op generlei wijze getornd, uiteraard met inachtneming van de door de lidkerken betuigde instemming met de leerstellige grondslag van de Raad.

2. alles voorkomen wordt, dat de indruk wordt gewekt alsof het communisme de enige anti-goddelijke ideologie is;

Het is geenszins de bedoeling die indruk te wekken. Het communisme is weliswaar „een wereldbeweging in grote stijl“, die in deze tijd het meest op de voorgrond treedt, maar alle andere tegen Gods Woord gerichte uitingen of bewegingen dienen eveneens te worden gesignaleerd. Om eenzijdigheid te voorkomen, wordt de medewerking van de aangesloten kerken dringend verzocht.

3. er voor gewaakt wordt de strijd tegen antigoddelijke ideologieën te voeren op wereldse wijze en met vleeselijke wapenen;

De I.C.C.C. is het hier van harte mee eens, hetgeen o.a. blijkt uit de grote nadruk die gelegd wordt op het gebed.

Bij het getuigend optreden naar buiten blijken echter vele verschillen die samenhangen met o.a. de volksaard en hetgeen in een bepaald land gebruikelijk is. Blijkens het verband wordt hier o.a. gedacht aan het organiseren van een optocht. In het algemeen onderscheid, den deze zich echter door rust en waardigheid. Ook in ons land heeft men wel dergelijke protestmarsen gehouden, die een zeer ordelijk verloop hadden.

Overigens wordt er rekening gehouden met de gevoelens van congresgangers en als er verschil van mening is, worden zulke dingen niet namens het Congres gedaan.

4. alleen dan een exclusieve houding geboden is, wanneer deze duidelijk door de Heilige Schrift wordt aangewezen en vereist;

Voor zover hiermee bedoeld wordt op de oproep tot kerkelijke afscheiding, heeft het blijkens het gegeven antwoord onze hartelijke instemming. Afscheiding uit onscriptuurlijke motieven of althans vermengd met bijoormerken, komt in de kerkgeschiedenis helaas overal voor. De I.C.C.C. propageert dat zeker niet, maar heeft zich in zijn leerstellige grondslag wel duidelijk uitgesproken voor de „zuiverheid der Kerk“. Indien er onverhoopt moet worden gewezen op onverantwoord spreken of schrijven over afscheiding, zal onderlinge terechtwijzing zeker op prijs worden gesteld.

5. voorkomen wordt, dat persoonlijke resoluties naar buiten worden gepresenteerd als gevoelens van de gehele organisatie;

De u bekende samenvatting van het mondeling gegeven antwoord kan hier worden herhaald: „Persoonlijke resoluties enz.“.

6. voortaan alles in het werk wordt gesteld, dat de inhoud van alle resoluties bijbels — theologisch verantwoord is;

Ook met dit uitgangspunt is het Executive Committee het hartelijk eens. Al is een „resolutie“ niet gelijkwaardig aan een confessionele uitspraak, en al is een samenwerkingsverband als de I.C.C.C. van een andere aard dan een kerkelijke vergadering, toch wordt ernaar gestreefd om ook aan deze eis te voldoen en daarom wordt met iedere positieve bijdrage of suggestie gaarne gerekend, zoals ook t.a.v. de Nederlandse theologische inbreng herhaaldelijk is gebleken.

De Internationale Raad is er zich van bewust, dat een duidelijk bijbels getuigenis in deze tijd een gemeenschappelijke internationale samenwerking vraagt. Temidden van de verscheidenheid ook binnen de kring van kerken die zich alleen op de grondslag der Heilige Schrift willen funderen, vraagt de realisering van de genoemde principia een voortdurende en gemeenschappelijke bijbelse bezinning, waartoe de Raad de aangesloten kerken, zowel in als buiten zijn congressen, dringend uitnodigt.

Wij hebben getracht in het bovenstaande uw schrijven te beantwoorden overeenkomstig de Constitutie van de I.C.C.C. en wij zijn er van overtuigd dat niet alleen het Executive Committee, maar ook de aangesloten kerken van harte bereid zijn dienovereenkomstig te spreken en te handelen.

Moge de Heere ook uw kerken en haar synodale vergadering bewaren bij de enigheid des geloofs en der kennis van de Zoon Gods! (Efeze 4 : 13-16).

Namens de Internationale Raad van
Christelijke Kerken,
J. C. Maris, secretaris.

BIJLAGE LXVIII

art. 141, 143

Zie bijlagen XL, XLI, LXIX

NADER VOORSTEL VAN DE MEERDERHEID VAN COMMISSIE II INZAKE INSTRUCTIE 8.04 - ARTIKEL 69 K.O.

De generale synode

- overwegende 1. dat de Schrift zich niet verzet tegen het zingen in de eredienst van liederen die in overeenstemming zijn met Schrift en belijdenis naast het zingen van psalmen en berijmde Schriftgedeelten;
2. dat de kerk geroepen is tot waakzaamheid op dit punt, ook op grond van eerder gedane uitspraken in deze zaak;
3. dat recht gedaan moet worden aan wat de Schrift zegt over de eenheid en verscheidenheid van de kerk;

besluit

1. een „deputaatschap voor de bestudering van het kerkelijk lied“ te benoemen, met de opdracht de mogelijkheden te onderzoeken een aantal liederen te verzamelen, die in overeenstemming zijn met Schrift en belijdenis en in de eredienst gezongen kunnen worden.
Dit onderzoek dient bij voorkeur in overleg met andere kerken en groeperingen uit de gereformeerde gezindte te geschieden. De resultaten van dit onderzoek dienen ter toetsing aan de volgende synode voorgelegd te worden.
2. in afwachting van het onderzoek van deze deputaten een beslissing over de instructie 8.04 van de P.S. van het Noorden aan te houden, zodat de vol-

gende G.S. een beslissing dient te nemen over het voorstel om art. 69 K.O. aldus te wijzigen:
„In de eredienst zullen voornamelijk de psalmen gezongen worden, alsmede, — na vaststelling door de G.S. — andere berijmde Schriftgedeelten en liederen, waarvan de inhoud in overeenstemming is met Schrift en belijdenis”.
W. J. Quist, rapporteur.

BIJLAGE LXIX
art. 141, 143
Zie bijlagen XL, XLI, LXVIII

NADER VOORSTEL VAN DE MINDERHEID VAN COMMISSIE II INZAKE INSTRUCTIE 8.04 - ARTIKEL 69 K.O.

Bij een bespreking van de voorstellen en bij de pogingen deze voorstellen samen te voegen, opdat aan uw vergadering een nieuw voorstel zou worden gedaan, bleek ook nu in uw commissie geen eenparigheid te bestaan.
De minderheid van uw commissie stelt u voor tot de volgende beslissing te komen:
De generale synode, kennis genomen hebbend van het meerderheids- en van het minderheidsrapport van de commissie ter bespreking van de instructie 8.04:

overwegend:

- dat de conclusies c.g. voorstellen van beide rapporten elkaar tegenovergesteld zijn;
- dat de overwegingen die tot deze conclusies c.g. voorstellen leidden, niet voldoende door- gesproken zijn;
- dat het onder b genoemde ook in de vergadering van de G.S. niet is geschied;
- dat een besluit over de zaak, waarover het gaat in instructie 8.04, gezien het belang ervan, terwille van de eenheid in de kerken zoveel mogelijk een eenparig besluit dient te zijn;
- dat in de bespreking naar voren gekomen is dat de materie die hier aan de orde is, niet alleen een zaak van de Chr. Geref. Kerken, maar van heel de gereformeerde gezindte is;

van oordeel:

- dat de G.S. in dit stadium over 8.04 geen weloverwogen beslissing kan nemen;
- dat het van groot belang is de argumenten zowel voor als tegen het aanvaarden van de instructie 8.04 nader tegenover elkaar af te wegen;
- dat dit gedurende de tijd dat de G.S. vergadert, door een commissie niet kan worden gedaan;
- dat daartoe een deputaatschap nodig is, dat met deze taak wordt belast;
- dat het, nog afgezien van de vraag of niet berijmde Schriftgedeelten in de eredienst zullen gezongen worden, voor gezin, school en andere kerkelijke activiteiten van groot belang is, dat er een bundel zal worden samengesteld van geestelijke liederen, waarvan de inhoud duidelijk in overeenstemming is met de Heilige Schrift en de gereformeerde belijdenis;
- dat het samenstellen van een bundel als onder 5 bedoeld, niet alleen een zaak van de Chr. Geref. Kerken is, maar ook van die kerken en kerkelijke groeperingen in ons land die de gereformeerde belijdenis van harte onderschrijven;
- dat via het in te stellen deputaatschap pogingen tot het realiseren van het onder 6 ge- noemde dienen te worden aangewend;

besluit:

A. instructie 8.04, in de vorm zoals ze door de P.S. v.h. Noorden is ingediend, thans niet te aanvaarden;

B. deputaten te benoemen aan wie wordt opgedragen:

- zich nader te beraden over de vraag of het in het licht van de gegevens van de Heilige Schrift en tegenover de uitspraken die door de kerk in het verleden over deze zaak zijn gedaan, principeel en praktisch verantwoord is bij het zingen in de eredienst naast de liederen, die berijmingen van Oud- en Nieuwtestamentische Schriftgedeelten zijn, ook van andere liederen die niet tot de berijmde Schriftgedeelten behoren, maar waar- van de inhoud wel met Schrift en belijdenis in overeenstemming is, gebruik te maken;
- zich te bezinnen op de mogelijkheden om met name ten dienste van gezin, school en andere kerkelijke activiteiten te komen tot het samenstellen en uitgeven van een bundel liederen, waarvan de inhoud duidelijk met de Heilige Schrift en de gereformeerde be- lidenis in overeenstemming is;
- naar middelen en wegen te zoeken om samen met andere kerken en kerkelijke groe- peringen die de gereformeerde belijdenis van harte onderschrijven, het onder 2 ge- noemde te realiseren;
- over de resultaten van hun arbeid te rapporteren aan de volgende G.S. ten einde de vergadering van die G.S. van advies te dienen terzake van de beslissing die alsdan zo nodig dient genomen te worden;

en spreekt uit:

dat de kerken zich intussen houden zullen aan wat in art. 69 K.O. is bepaald.

In dit voorstel zijn de voorstellen van ds. Van Amstel en van ds. Van Vuuren verwerkt. Deze beide broeders verklaarden zich te kunnen vinden in het voorstel van de minderheid van uw commissie.

J. Brons
M. Vlietstra

BIJLAGE LXX
art. 144

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR BERIJMDE SCHRIFTGEDEELTEN

1. Samenstelling deputaatschap

Professor dr. B. J. Oosterhoff, voorzitter; ds. H. van der Schaaf, secretaris; ds. J. H. Carlier, Jac. Lelsz, dr. A. Ruiter, J. Verhage, mr. dr. C. J. Verplanke en professor dr. J. P. Versteeg.

II. Opdrachten

Door de generale synode van 1974 werden de volgende opdrachten gegeven:

- de kerken in de gelegenheid te stellen om berijmde Schriftgedeelten ter beoordeling aan deputaten voor te leggen;
- alainog na te gaan, of er in ons taalgebied buiten het Liedboek om nog andere berijmde Schriftgedeelten bestaan, die geschikt geacht kunnen worden voor het gebruik in de ere- dienst en daarover aan de eerstkomende generale synode te rapporteren.

III. Betreffende

- Alle kerken werden eind december 1975 aangeschreven met het verzoek vóór 15 september 1976 eventueel te reageren. De kerken van Gouda, Groningen, Hogeveen, Rotterdam-Zuid en Veenwouden boden uit het Liedboek voor de kerken materiaal ter beoordeling aan. Opnieuw hebben deputaten zich een en andermaal bezonnen op de juiste betekenis van het begrip „berijmde Schriftgedeelten”. Zij blijven van mening, dat hieronder berijmingen moeten verstaan worden van concrete passages uit de Heilige Schrift. In hun onderzoek zijn deputaten er van uitgegaan, dat zij de aangeboden liederen allereerst hebben te be- oordelen op hun schriftuurlijke inhoud en karakter, los van de persoon van de dichter. Herhaaldelijk bleek, dat de grenzen tussen berijmingen naar of bij een concrete Schrift- passage vaak niet exact te trekken zijn. Deputaten menen thans echter, dat dit geen onoverkomelijk bezwaar meer mag opleveren, daar ook de beide gangbare psalmberijmingen min of meer vrije weergaven zijn van de oorspronkelijke bijbeltekst. Daarnaast realiseren zij zich, dat ook in de toegelaten Enige Gezangen verzen te vinden zijn, die inhoudelijk op de Heilige Schrift steunen.
- Deputaten hebben gezocht naar berijmde Schriftgedeelten buiten het Liedboek. Zij zijn tot de overtuiging gekomen, dat in verband met de synodale toevoeging „die geschikt geacht kunnen worden voor het gebruik in de eredienst” heel weinig materiaal voorhanden is. Niet het minst hebben ze gelet op de vraag of bepaalde onbekende melodieën door de gemeente gemakkelijk geleerd kunnen worden. Deputaten zijn de mening toegedaan, dat — nog afgedacht van andere praktische proble- men — het geen aanbeveling verdient uit diverse bronnen een eigen, chr. geref. verzame- ling van bijbelliederen aan te leggen.

IV. Conclusie

Deputaten achten de bijbelliederen uit het Liedboek voor de kerken voor het gebruik in de eredienst aanvaardbaar. Uiteraard laten deputaten de liederen 44 en 45 buiten beschouwing, daar zij op gedeelten uit de apocriefe boeken teruggaan. Voorts menen deputaten, dat het al of niet gebruik van de bijbelliederen overgelaten dient te worden aan de beoordeling van de plaatselijke kerk.

V. Voorstellen

- Deputaten stellen voor uit te spreken, dat de 113 bijbelliederen uit het Liedboek voor de kerken behoren tot de in artikel 69 bedoelde berijmde Schriftgedeelten.
- Deputaten doen de suggestie met nadruk uit te spreken, dat het gehele Liedboek voor de eredienst in onze Chr. Geref. Kerken hiermee niet wordt vrijgegeven.
- Daar deputaten van oordeel zijn aan hun opdracht te hebben voldaan, kan dit deputaat- schap worden opgeheven.

VI. Tenslotte

Mede op grond van een ontvangen reactie van een kerkeraad willen deputaten uw vergadering erop attenderen, dat er kerken zijn die in feite om meer dan enkel bijbelliederen vragen: zij willen op de christelijke feestdagen van de heilsteften kunnen zingen. Verwijzend naar het deputatenrapport 1974 onder III a en naar uw besluit 5 onder artikel 183 menen zij met deze opmerkingen te kunnen en te moeten volstaan.

Namens deputaten:
H. van der Schaaf, secretaris.

BIJLAGE LXXI
art. 144

RAPPORT III VAN COMMISSIE II - INZAKE BERIJMDE SCHRIFTGEDEELTEN

Opdrachten

Uw commissie is van mening, dat deputaten voor berijmde Schriftgedeelten op de juiste manier uitvoering gegeven hebben aan de hun door de G.S. 1974 verleende opdracht om a. de kerken in de gelegenheid te stellen om berijmde Schriftgedeelten ter beoordeling aan deputaten voor te leggen; b. alsnog na te gaan, of er in ons taalgebied buiten het Liedboek om nog andere berijmde Schriftgedeelten bestaan die geschikt kunnen worden geacht voor het gebruik in de eredienst en daarover aan de eerstkomende generale synode te rapporteren.

Beoordeling

Uw commissie acht het juist, wanneer deputaten stellen, dat onder berijmde Schriftgedeelten verstaan dienen te worden berijmingen van concrete passages uit de Heilige Schrift.

Mede gezien dit uitgangspunt heeft uw commissie er echter moeite mee de conclusie van het rapport en het voorgestelde sub 1 over te nemen. Zij is nl. van mening, dat vele van de nu voorgestelde bijbelliederen nauwelijks of in het geheel niet als berijmde Schriftgedeelten in bovengenoemde zin kunnen worden aangemerkt.

Uw commissie heeft oog voor het feit, dat het bijzonder moeilijk is uit te maken waar precies de grenzen liggen; zij acht echter de onder IIIa 3e alinea van het rapport van deputaten gegeven argumentatie onvoldoende om uit te spreken, dat de 113 bijbelliederen uit het Liedboek voor de kerken behoren tot de art. 69 bedoelde berijmde Schriftgedeelten.

Voorts is uw commissie van mening, dat tegen verschillende van de voorgestelde bijbelliederen inhoudelijk bezwaren in te brengen zijn. Niet altijd wordt recht gedaan aan de bedoeling van de Schrift. Hier en daar meent zij universalistische tendensen te moeten signaleren (vgl. o.a. Lied 25 : 9, dat bij het besluit van de G.S. 1974 niet werd aanvaard, in tegenstelling tot de vs. 1-8).

Als bijkomende overweging had uw commissie, dat er in de kerken nauwelijks vraag bestaat naar deze liederen. Dit is niet aan te voeren ten nadele van het rapport van deputaten. Deze ontvingen immers hun opdracht van de synode. Het spreekt, zij het in geringe mate, wel mee bij de beoordeling van het door de deputaten in hun rapport voorgestelde.

Voorstellen

Uw commissie stelt voor uit te spreken

1. dat deputaten aan hun opdracht hebben voldaan;
 2. dat deputaten in hun rapport niet voldoende argumenten in positieve zin hebben aan-gevoerd tot wettiging van de conclusie, dat de 113 bijbelliederen uit het Liedboek voor de kerken voor gebruik in de eredienst aanvaardbaar zijn;
- en te besluiten
1. het voorstel van deputaten om uit te spreken, dat de 113 bijbelliederen uit het Liedboek voor de kerken behoren tot de in art. 69 bedoelde berijmde Schriftgedeelten, niet over te nemen;
 2. het deputaatschap voor berijmde Schriftgedeelten op te heffen;
 3. deputaten te danken voor het door hen verrichte werk.

W. J. Quist, rapporteur.

BIJLAGE LXXII
art. 147

RAPPORT VAN DEPUTATEN VOOR ALGEMENE DIACONALE EN MAATSCHAPPELIJKE AANGELEGENHEDEN - ADMA

1. Samenstelling deputaatschap

In de afgelopen periode was het deputaatschap als volgt samengesteld:

Moderamen:

Ds. K. Boersma (voorzitter)
N. van Aken (secretaris)
P. M. Kalkman (penningmeester)

Sectie Diaconale Aangelegenheden:

Dr. T. Brien
A. F. Kiljan
A. Pothof

Sectie Maatschappelijke Aangelegenheden:

N. van Aken
Ds. K. Boersma
A. H. Dikkeschel
D. M. van der Leeden

Sectie Kerk en Bedrijfsleven:

Mevrouw T. Drenth
Ds. T. Harder
P. M. Kalkman
Ds. J. Vogel
Drs. G. van Westrienen

Secundi:

Mevrouw M. Bieema-Evendijk
(toegevoegd aan sectie Maatschappelijke Aangelegenheden)
G. van Oord
(toegevoegd aan sectie Diaconale Aangelegenheden).

Adviseurs

De sectie Diaconale Aangelegenheden maakte voorts gebruik van adviezen van ds. H. Last en de sectie Maatschappelijke Aangelegenheden van adviezen van ds. J. Manni, mevrouw ds. C. L. Overweel, de heer J. Nieuwold en de heer L. van Eysden.

Van de twee adviseurs die de sectie Kerk en Bedrijfsleven gedurende de vorige verslagperiode bijstonden, moest de heer P. C. Bos zich terugtrekken wegens verandering van werkkring, terwijl de heer N. F. Kruijff slechts één vergadering heeft kunnen bijwonen.

Over de benoeming van nieuwe deputaten zal een afzonderlijk voorstel u nog bereiken.

2. Assistentenschap

In de afgelopen periode heeft br. W. Huizer als assistent van deputaten zich bijzonder ingezet voor de arbeid van deputaten naar binnen en naar buiten. Meer en meer bleek hij zich te hebben ingewerkt in de problematieken die de arbeid van deputaten met zich meebracht. Herhaald mag worden uit het rapport van 1974, dat de persoon en het werk van onze assistent in de kerken steeds meer erkenning vond.

Toen door de uitbreiding van de werkzaamheden van br. Huizer voor de Gereformeerde Sociale Academie (zie hieronder) allerlei administratieve arbeid niet meer door hem verricht kon worden, is elders hiervoor assistentie gevonden, waartegenover een vergoeding aan deputaten kon staan van de zijde van het bestuur van de Academie.

Het bureau van deputaten bleef gevestigd in het gebouw van het kerkelijk bureau te Schiedam, hetgeen zekere voordelen met zich meebracht.

Toen in de loop van 1976 duidelijk werd, dat br. Huizer een volledige betrekking aan de Sociale Academie zou aanvaarden, moesten deputaten komen tot aanstelling van een nieuwe assistent. Per 1 oktober 1976 eindigde het dienstverband van br. Huizer bij deputaten. Zij slaagden erin per 1 januari 1977 tot assistent te benoemen br. J. M. van Delft te Rozenburg, die inmiddels aan de kerken is gepresenteerd en die nu bezig is zich in de veelomvattende arbeid in te werken. In de periode van overbrugging was br. Huizer bereid nog hulpdiensten te verrichten, een en ander in goede overeenstemming met het bestuur van de Sociale Academie.

Deputaten hebben er behoefte aan ook in dit rapport uit te geven aan hun grote waardering voor de wijze, waarop de arbeid in dit deputaatschap door br. Huizer is verricht en waarop hij de vertegenwoordiging van deputaten en soms van onze kerken, naar binnen en op allerlei terrein, heeft vervuld.

3. Werkzaamheden deputaten

Deputaten zelf zijn in de afgelopen verslagperiode vele malen, plenair en in sectieverband en in vertegenwoordiging, met hun arbeid bezig geweest, waarvan zij nu hieronder in bezinning en rapportering verslag willen doen.

3.1. Algemene bezinning

3.1.1. Uitgangspunten

Deputaten hebben er allereerst behoefte aan te rapporteren, dat zij zich intensief hebben bezig gehouden met de plaats van de kerkleden, juist als leden der gemeente, en de dienst van de gemeenteleden onderling en met de plaats en dienst van de gemeente van Christus in de samenleving. Zij hebben vooral getracht dit te doen vanuit de hoofdgedachte van het diaconaat als dienst vanuit Christus. Meer en meer bleek dit vruchtbaar, niet alleen voor het werk van de sectie Diaconale Aangelegenheden van ons deputaatschap, maar ook voor de beide andere secties.

Een korte samenvatting van een uitgewerkte nota, die als brochure door deputaten ter beschikking wordt gesteld en hier als bijlage wordt toegevoegd, volgt.

Dienst vanuit Christus

a. De dienst van Christus, het Hoofd der gemeente

Christus leert ons, dat Hijzelf gekomen is niet om gediend te worden, maar om te dienen. In dit dienen ligt de grondregel die geldt voor het dienen van Zijn gemeente.

De dienst van Christus is eerst dienst der verzoening van de zonden. Ze is ook dienst van de vervulling van de wet, een dienst van de bevrijding uit alle satanische machten en een dienst waarin de realisering van Gods rijk plaatsvindt.

Dit dienen vergt van ons totale overgave en inzet, de eenheid van woord en daad, liefde en barmhartigheid.

Of er nu door de gemeente gediend wordt naar binnen of naar buiten, steeds geldt, dat ze

zonder Hem niets kan doen en ook dat de leden van de gemeente elkaar niet missen kunnen. Het is één verbondenheid van Hoofd en leden.

b. De dienst van de christenen als Zijn leden

De gemeente is begrepen in het werk dat Hij voor haar volbracht in kruis en opstanding. Vanuit de benaming „lichaam van Christus“ krijgen de afzonderlijke gelovigen hun plaats als leden van het lichaam. Dit brengt hun onderlinge verantwoordelijkheid met zich mee.

Het aanvaarden van elkaar wordt concreet in de dienst aan elkaar. De eengezindheid en het acht geven op elkaar en de onderlinge opbouw mogen eruit voortvloeien.

De ambten zullen de gemeente toerusten tot beleving en volbrenging van de dienst aan elkaar. Door een geheel eigen structuur is de gemeente met geen ander samenlevingsverband te vereenzelvigen.

Wanneer wij letten op de dienst van Christus in de wereld, moet wel overwogen worden, dat de Schrift over „wereld“ op zeer verschillende manieren spreekt:

- In de zin van het totaal van het geschapene heeft de kerk juist te maken met de oude schepingsopdracht, nu vanuit Christus met voorzichtigheid, wijsheid en liefde.
- In de zin van wereld als het totaal van hen die de aarde bewonen, is de dienst van de kerk betrokken op de verkondiging van het heil en op het betoon van naastenliefde.
- In de betekenis van wereld als Jodendom is er een dienst van het tot jaloersheid verwekken van Gods oude volk.
- In de zin van het totaal verderf op aarde is er de dienst van de strijd en de overwinning, van de losmaking uit duistere machten, van de ware bevrijding uit de greep van het verderf, van de vertroosting in de druk en de volharding in de dienst van God.

Tot zulk een leven van getuigen, dienen en wandelen is de gemeente door het deel hebben aan Christus geroepen en wordt ze door de ambten gestimuleerd, geïnstrueerd en geactiveerd.

Vanuit een zich geheel laten beheersen door Christus en Zijn dienen mogen lijnen doorgetrokken worden naar een leven volgens Gods wil en tot Gods eer, ook betreffende de onderlinge verhoudingen en een „doorzuren“ van de samenleving. De strijd en de spanning zullen blijven tot de wederkomst van Christus.

3.1.2. Moelijkheden

Hoe vruchtbaar ook deze hoofdlijnen voor ons waren, toch kunnen wij niet verhelen, dat een aantal moeilijkheden op onze weg lag.

- a. De werkelijkheid in het gemeentelijke en kerkelijke leven beantwoordt lang niet altijd aan het spreken van de Schrift. Ook voor de verwerkelijking van een schriftuurlijk diaconaat betekent deze constatering een ernstige zorg.
- b. Is de realisering van de dienst van de gemeenteleden in bovengenoemde zin binnen de gemeente al niet gemakkelijk, nog anders wordt het, als hun plaats in de samenleving concreet moet worden ingevuld.
- c. Door een in onze kerken reeds vaak gesignaleerde neiging tot individualisme hebben vele gemeenteleden weinig zicht op de functionering van de gemeente als zodanig. Wij merken steeds weer op, dat, voor zover we ons in de kerken bezighouden met ethische vragen, meestal de vragen van de personele ethiek in het geding zijn. Het ontbreekt ons nog teveel aan een doordenking van ook sociaal-ethische vragen, die tegenwoordig steeds indringender gesteld worden.
- d. Wanneer diakenen of diaconale deputaten bij hun werk in aanraking komen met christenen uit andere kerken, komen zij niet alleen in aanraking met de verdeeldheid van de kerken, maar ook met zeer verschillende visies op de betekenis van de dienst van Christus en derhalve op het functioneren van de christelijke gemeente.
- e. Voor het werk van de sectie Maatschappelijke Aangelegenheden betekent dit contact, dat sommigen in andere kerken (om een „oude“ onderscheiding tussen de kerk als organisme en de kerk als instituut te overwinnen) sterk pleiten voor een „open“ kerk. Hierin moet niet slechts alles wat zich als kerk aandient, aanvaard worden, maar moet ook alle ambtelijke arbeid en verdere structurering ter discussie gesteld kunnen worden en moet in creatieve vrijheid gewerkt kunnen worden. Dit raakt voor ons niet alleen de grens tussen kerk en wereld, maar ook tussen kerk en kerk.
- f. Voor het werk van de sectie Kerk en Bedrijfsleven ontstaat de moeite zowel daar waar de plaats en de dienst van de gemeente en haar leden in de samenleving geëffectueerd moet worden in concrete vraagstukken, zoals werkgelegenheid, arbeidsverhoudingen enz., als ook wanneer gevraagd wordt naar een duidelijk en concreet spreken van de kerk. Deputaten moeten erkennen, dat de concrete invulling van de hoofdgedachten die hen drijven, niet eenvoudig is.

3.1.3. Werkwijze

Ondanks deze moeilijkheden hebben deputaten bij hun werk, dat evenals vroeger over de drie genoemde secties is verdeeld, deze hoofdlijnen willen vasthouden, omdat zij deze naar hun mening schriftuurlijk hebben bevonden.

Het zal duidelijk zijn, dat de verslaglegging voor wat de diaconale sectie betreft, nu aan kan sluiten bij bovengenoemde algemene bezinning, terwijl de secties Maatschappelijke Aangelegenheden en Kerk en Bedrijfsleven verdere verantwoording afleggen van hun arbeid, die overigens door het gehele deputaatschap gedragen wordt.

3.2. Secties

3.2.1. Sectie Diaconale Aangelegenheden

a. Correspondentschap

Met de klassicale diaconale correspondenten bestaat een regelmatig contact; wederzijds wordt informatie en instructie uitgewisseld. Waar een klassicale diaconale commissie benoemd is, loopt het werk meestal wel goed. In sommige classes zijn echter noch commissies noch correspondenten werkzaam.

b. Regionaal en plaatselijk contact

Meerdere klassicale en diaconale bijeenkomsten worden regelmatig gehouden, waarbij de diaconieën dan over een bepaald onderwerp worden geïnformeerd.

De volgende onderwerpen zijn besproken:

- „De gemeente en haar diaconaat“;
 - „Diaconaat en de maatschappelijke dienstverlening“;
- en in samenwerking met functionarissen van „De Stuw“ wordt momenteel informatie gegeven over kindertehuizen en kinderschermingswerk.

Dan zijn er ook nog de plaatselijke contacten, meestal naar aanleiding van een verzoek van een diaconie om over bepaalde zaken advies en/of informatie te geven. Vaak zijn dit vragen omtrent participatie, maatschappelijke dienstverlening, samenlevingsopbouw en dergelijke.

c. Diaconaal Handboek

Regelmatig verschijnen er aanvullingen op het Diaconaal Handboek, zowel informatief als bezinnend. Dit Handboek blijkt in een duidelijke behoefte te voorzien. Van de eerste oplage zijn geen exemplaren meer voorradig. Een herziene uitgave wordt momenteel voorbereid. Inmiddels is ook het Diaconaal Handboek deel 2 uitgegeven, waarin bijdragen zijn opgenomen van prof. dr. B. J. Oosterhoff: „Bevrijding, vrijheid en gerechtigheid“ en van ds. J. J. Rebel: „Deputaten Hulpverlening in binnen- en buitenland“. Ook dit is weer een losbladige uitgave, zodat aanvulling opnieuw eenvoudig te verwezenlijken is. Elke diaconie krijgt één gratis exemplaar.

d. Vertegenwoordigingen

Deputaten Hulpverlening

Met deputaten Hulpverlening bestaat een goed contact via dr. T. Brienen en de assistent die de vergaderingen van deputaten Hulpverlening bijwoont en de relaties met de diaconieën onderhoudt.

Deputaten Geestelijke Verzorging van Lichamelijk en Geestelijk Gehandicapten

Met deputaten Geestelijke Verzorging van Lichamelijk en Geestelijk Gehandicapten is er contact over de vakantiemogelijkheden van gehandicapten. Hierbij is onze assistent betrokken, die de contacten met de diaconieën onderhoudt en deze hierover kan informeren.

Deputaten A.D.A.

Met deputaten Algemene Diaconale Aangelegenheden van de Gereformeerde Kerken zijn weinig of geen contacten; wel op het niveau van de functionarissen.

Recreatiecommissie

Hiermede zijn goede contacten. Het blijkt, dat er ieder jaar weer een behoorlijk aantal leden van onze kerken aan de vakantieweken deelneemt en een aantal predikanten van onze kerken meewerkt aan de leiding. De opgave en verdere uitwerking geschiedt rechtstreeks aan en door het Algemeen Diaconaal Bureau van de Gereformeerde Kerken.

L.O.G.B.

Zie hierna onder sectie Maatschappelijke Aangelegenheden.

e. Advisering

Regelmatig wordt er door de diaconieën advies gevraagd aan ons deputaatschap omtrent het verstrekken van giften aan instellingen en/of inrichtingen van barmhartigheid. Het blijkt, dat veel diaconieën vaak met vragen komen over dezelfde instellingen. Al deze aanvragen worden individueel beantwoord. Er vindt regelmatig overleg plaats met de G.D.R. en het A.D.B. om zoveel mogelijk in één lijn te adviseren. Uiteraard handelen wij naar eigen normen en waarden, zodat het in de praktijk wel mogelijk is, dat ons advies afwijkt van het advies van G.D.R./A.D.B. Zonodig worden er aanbevelingen gedaan aan diaconieën die vragen naar instanties die inderdaad steun behoeven.

f. N.C.R.V.

Deputaten zijn betrokken bij een sectie „nazorg“ van de N.C.R.V. Deze omroep is ervan overtuigd, dat zij ervoor moet zorgen, dat luisteraars en/of kijkers die reageren op categorale programma's, een luisterend oor moeten vinden. Vaak zijn het emoties, gewekt door het luisteren of kijken naar een programma. De sectie is geen instelling voor maatschappelijk werk. Het gaat wel om het aanhoren, verwerken en zonodig verwijzen van reacties. Dit initiatief is pas per 1 april 1977 van de grond gekomen. Bij de aanvang van dit project is ons inziens terecht gesteld, dat er aan dit werk diaconale aspecten zitten. Derhalve heeft deze omroep contact gezocht met het A.D.B., de G.D.R. en met ons deputaatschap. Via de sectie Diaconale Aangelegenheden menen wij in dit project een plaats te moeten innemen om op een bescheiden wijze ook een bijdrage te kunnen leveren.

3.2.2. Sectie Maatschappelijke Aangelegenheden

a. Bezinning

In de samenleving waarin ook onze kerkleden leven, wordt terecht veel zorg besteed aan welzijnsbevordering. Deputaten hebben getracht een aandeel in de bezinning te leveren vanuit de hoofdgedachten, in de algemene bezinning vermeld. Zij nemen waar, dat in onze veelvormige samenleving ook krachten aan het werk zijn die afvoeren van Gods geboden en beloften. Dit leidt hen niet tot onttrekking aan allerlei activiteiten, maar tot een zo mogelijk positieve en zo nodig kritische deelname of een eigen opstelling. De dienst vanuit Christus geeft ons ten aanzien van het begrip welzijn een eigen moed en motivering.

In concrete situaties zijn de kerkleden niet alleen dan werkzaam aan welzijn en opbouw van de samenleving, wanneer veel dat hindert en ongewenst is, wordt weggenomen en gewijzigd, maar ook als gebrokenheid en onvolkomenheid nog blijven voortbestaan. Eventueel met inachtneming van veel dat hinderlijk is, mag toch naar Gods wil, in de liefde van Christus en tot zegen voor de naaste geleefd worden. Onder ons moet gewerkt worden aan een levenshouding van zelfverloochening, van onrecht kunnen verdragen, van offerbereidheid, uitzien naar de komende vervulling en wat ons verder in het Nieuwe Testament over vruchten van de Geest geleerd wordt. Zeker komt dan herhaaldelijk het veranderen van situaties aan de orde. Aan anderen zullen wij niet opleggen wat hun kruis zal zijn. Maar bij persoonlijke inzet, bij deelname in organisaties of bij kerkelijke arbeid zal steeds de dienst van Christus en de dienst vanuit Hem onze houding bepalen. Op die manier zullen we ook minder moeite hebben met de dilemma's die anderen ons over „kerk“, „wereld“, „diaconaat“ en „welzijn“ trachten op te dringen.

b. Deelname aan de G.S.A.

1. Organisatorisch

Overeenkomstig de verschoven nadruk van de werkzaamheden is de afkorting „G.S.A.“ in de loop van de verslagperiode komen te staan voor „Stichting landelijke Gereformeerde raad voor Samenlevings-Aangelegenheden“. Ook tegenover de subsidiërende overheid dekt deze naam beter de verrichte arbeid. De organisatievorm is in hoofdzaak gelijk gebleven, zij het, dat er meer samenhang kwam tussen het landelijke en provinciale c.q. grootstedelijke beleid. In het bestuur hebben namens onze deputaten zitting: ds. K. Boersma, br. N. van Aken, z. drs. C. L. Overweel te 's-Gravenhage en de assistent van deputaten als adviseur.

Het bureau is thans gevestigd in het Dienstencentrum van de Gereformeerde Kerken te Leusden, doch met een uitdrukkelijke onafhankelijke zakelijke overeenkomst. Deputaten hebben daarom tegen deze overbrenging, die ook zakelijke voordelen met zich meebracht, geen bezwaar gemaakt.

Een wijziging van de statuten paste deze meer aan aan het huidige werk. Bij de wijziging van het grondslagartikel was het voor deputaten essentieel, dat er een grondslag geformuleerd bleef en dat de Stichting de bijbel als Gode Woord aanvaardt.

2. Samenlevingsopbouw

Verwijzend naar hetgeen aan de vorige synode is gerapporteerd, kan gezegd worden, dat deputaten binnen de G.S.A. gewerkt hebben in de opgedragen richting. Inderdaad is de G.S.A. haar eigen taak, in onderscheiding van het kerkelijke diaconaat, blijven vervullen.

In het uitvoerend werk, dat in de provinciale stichtingen plaatsvindt, wordt vaak gewerkt via organen van de Gereformeerde Kerken, omdat de Christelijke Gereformeerde Kerken veelal ontbreken. Zie hiervoor verder onder 6.

Soms rijst binnen de G.S.A. de vraag, wat het verschil is tussen samenlevingsopbouw en kerkelijk opbouwwerk. Per provincie liggen de inzichten en werkzaamheden ook verschillend. In de nieuwe statuten van de G.S.A. worden doel en taak als volgt omschreven (verkort):

- De Stichting heeft ten doel het bevorderen dat de gereformeerde bevolkingsgroep haar maatschappelijke medeverantwoordelijkheid realiseert met betrekking tot werkzaamheden op het terrein van de welzijnsbehartiging en de opbouw van de samenleving.
- De Stichting rekent zich te dien einde ondermeer tot taak:
 - a. Het zich bezinnen op en in studie nemen van vraagstukken betreffende het functioneren van de samenleving in het bijzonder met betrekking tot de welzijnsbehartiging, alsmede het ter kennis brengen van de resultaten daarvan;
 - b. Het verstrekken van informatie aan en over de gereformeerde bevolkingsgroep met betrekking tot alle vragen, die verband houden met de welzijnsbehartiging en de samenlevingsopbouw;
 - c. Het ontwikkelen en realiseren van en beleid op deze terreinen;
 - d. Het verlenen van service aan en bijdragen tot de ontwikkeling van het werk van de aangesloten provinciale en grootstedelijke organisaties en aan anderen, die een beroep doen op de Stichting;
 - e. Het nemen van initiatieven ter voorziening in bepaalde leemten;
 - f. Het onderhouden van contact, het voeren van overleg met en het participeren in landelijke organisaties op het werkteerrein van de Stichting;
 - g. Het fungeren als representatief orgaan van de gereformeerde bevolkingsgroep op dit terrein ten opzichte van de overheid, kerken en landelijke organisaties.

Nu realiseren deputaten zich, dat deze omschrijving sterk formeel is, met andere woorden, dat er veel gelegen is aan de inhoud waarmee deze vorm wordt gevuld. Deputaten zien het als hun taak mee te helpen, inhoud te geven aan de werkzaamheden die de roeping van de kerkleden met zich meebrengt.

3. Stuurgroep bejaardenbeleid

Aansluitend aan het vroeger gerapporteerde, vermelden wij, dat het vroegere L.O.G.B. in de verslagperiode is opgeheven en dat de arbeid is toevertrouwd aan de nieuwe „stuurgroep bejaardenbeleid“, die onderdeel is geworden van de G.S.A. Een onzer deputaten, br. A. F. Kiljan, werd op persoonlijke titel uitgenodigd zitting te hebben op grond van deskundigheid.

Aangezien hij echter van mening was, dat het kerkelijk diaconaat als zodanig vertegenwoordigd behoort te wezen, heeft hij na beraad voor de functie bedankt. Ook de vroegere afgevaardigde in het L.O.G.B. van de Gereformeerde Gemeenten voor Gezins- en Bejaardenzorg heeft om dezelfde overwegingen geen zitting genomen in deze nieuw gevormde stuurgroep. De stuurgroep blijkt nog onvoldoende te functioneren. Binnen de G.S.A. is dit nog een zaak van zorg. Overigens gaan de hulp- en advieswerkzaamheden door via het bureau van de G.S.A. Nadere ontwikkelingen dienen te worden afgewacht.

4. Gereformeerde c.q. Evangelisch Welzijnsberaad

De plannen om te komen tot een Gereformeerd Welzijnsberaad, waaraan onze deputaten eerder hadden meegewerkt, werden verder gevolgd. Deputaten hadden zich ook voorgenomen mee te werken aan verdere uitwerking. Zij hadden br. H. W. v. d. Brink te Noordscharwoude bereid gevonden eventueel zitting te nemen. Inmiddels zijn de plannen op dood spoor gekomen. Een breder opgezet Evangelisch Welzijnsberaad is inmiddels tot stand gekomen. Deputaten vragen zich af of het op de weg van de kerk ligt zich in een dergelijk orgaan te laten vertegenwoordigen.

5. Andere activiteiten

— De „F-1“

Niet vergeten mag worden, dat de strijd voor het christelijk georganiseerde maatschappelijk werk niet uitgestreden is. Op verschillende plaatsen heeft men de christelijke organisatie kunnen behouden. Elders wordt vanuit de algemene stichtingen voor maatschappelijke dienstverlening gevraagd naar het christelijke in het maatschappelijk werk. Ook de G.S.A. heeft een functie behouden in de begeleiding en advisering van christelijke stichtingen. Verder ligt er nog een eerdere afspraak, dat de G.S.A. en A.D.M.A. een gezamenlijk onderzoek zullen instellen naar het functioneren van de christenen in algemene stichtingen.

Een onderzoek, door onszelf bij de plaatselijke diaconieën ingesteld, leverde een gevarieerd beeld op. Sommige diaconieën hebben zich officieel teruggetrokken; anderen trachten te voldoen aan de mogelijkheid in de „gevulde algemeenheid“ de rechtmatige inbreng te leveren en een achtergrond te vormen voor de christelijke werkers in de stichting. Er is een nieuwe vraag te bespeuren naar de christelijke identiteit. Soms wordt het werk geheel aan anderen overgelaten. Maar ook blijkt telkens nieuwe bereidheid bij onze diakenen en gemeenten tot dienst.

— Het particulier initiatief

Herhaaldelijk heeft de G.S.A. gelegenheid gehad, hetzij in contact met de overheid (ten departementen of via ambtelijke hoorcommissies), hetzij in contact met andere organisaties, hetzij via conferenties, de nadruk te leggen op de betekenis van het particulier initiatief. In dit verband noemen wij ook de medewerking aan de totstandkoming van een landelijk platform vrijwilligerswerk. De decentralisatiepolitiek van de regering betekent een nieuwe uitdaging voor levensbeschouwelijke instellingen.

— Activiteiten L.C.H.

Onder deze afkorting wordt verstaan het Landelijk Centrum voor Huwelijkscontacten. De G.S.A. is hierin participant. Binnen het L.C.H. was de vraag opgekomen, of er enig initiatief genomen moest worden voor de oprichting van een bureau voor relatiebemiddeling in een man-vrouwverhouding zonder een wettelijke vorm van huwelijk, gezien binnenkomende verzoeken en gezien in Nederland bestaande commerciële bureaus. Ook de G.S.A. ontving het verzoek van het L.C.H. over deze vraag na te denken en tot een advies te komen. Een studietoelichting van de G.S.A. bezag vele kanten van de zaak en gaf een genuanceerd advies. Weliswaar was men eenstemmig in het oordeel, dat het L.C.H. niet zelf deze activiteiten moest gaan verrichten, maar over de vraag of er een afzonderlijk bureau zou moeten komen, waren de meningen uiteindelijk verdeeld. Een beslissing is nog niet gevallen, maar deputaten hebben laten weten, dat naar hun oordeel de G.S.A. hieraan niet behoort mee te werken. Een en ander is uitvoerig gemotiveerd.

6. Advisering

Onze advisering met betrekking tot de maatschappelijke dienstverlening is niet altijd eensluidend geweest. De voorkeur voor christelijke stichtingen blijft onveranderd. De hierboven reeds vermelde nieuwe vraag naar een duidelijke opstelling hebben wij gestimuleerd.

Wat de „F-2“-activiteiten betreft, is reeds vermeld onze participatie in de G.S.A. Soms gevoelen wij ons in organisaties of als gesprekspartner alleen staan. Toch is er ook een gezamenlijk zoeken naar de toepassing van Gods wil in onze tijd aanwezig. Voortdurend wordt om de aanwezigheid van onze kerken in de G.S.A. gevraagd.

Zijn wij landelijk vertegenwoordigd, regionaal geldt dit slechts in enkele provincies. Onze classes of particuliere synoden ervaren dikwijls de G.S.A.-activiteiten als een zaak van de Gereformeerde Kerken, hetzij door een opstelling ten opzichte van de samenleving waarin ze zich niet herkennen, hetzij doordat onze kerken plaatselijk of classicaal weinig aan de activi-

telten menen te hebben. Toch blijkt elders, dat het ook anders kan. Deputaten willen dit, waar mogelijk, ook stimuleren.

Voor wat de landelijke participatie betreft, zal het u duidelijk zijn, dat deputaten van mening zijn de deelname te moeten voortzetten.

c. Deelname in de Stichting ter bevordering van Gereformeerd Sociaal-Pedagogisch Onderwijs

Met dankbaarheid kan vermeld worden, dat de werkzaamheden van deze Stichting mochten leiden tot de oprichting van de Gereformeerde Sociale Academie te Ede. Nadat eerst het leerplan was goedgekeurd, ontving de school al spoedig de erkenning van het Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen. Uitstekende financiële steun van kerken en particulieren uit deelnemende en geestverwante kringen maakte het mogelijk, dat de Academie per 1 augustus 1974 zonder overheidssubsidie, doch ook zonder financiële zorgen kon beginnen.

Toen bleek, dat de gemeente Ermelo gedane toezeggingen niet voldoende kon nakomen en de gemeente Ede geschikte onderwijsruimte kon aanbieden, werd gekozen voor Ede als vestigingsplaats. Na aanvankelijke teleurstelling werd toch en wel met ingang van 1 januari 1976 de school volledig door de overheid gesubsidieerd. Daarmee is dan wel de financiële zorg voor de participerende kerken en organisaties weggevallen, maar niet de bestuurlijke en hopelijk ook niet de geestelijke belangstelling. Deputaten kunnen melden, dat de school zich tot een Academie heeft ontplooid, die in augustus 1977 volledig zal zijn met de vierjarige dagopleiding (ruim 400 studenten) plus een part-time opleiding.

Sinds enige tijd heeft de Academie de naam „De Vijverberg“ gekregen.

Er is een gedurig contact tussen bestuur en docenten, dat wederzijds op prijs gesteld wordt. Ook is er, naast de zakelijke contacten met andere Academies, een nauwer contact met de Gereformeerde Sociale Academie te Zwolle en de vorig jaar opgerichte Sociale Academie „De IJsselpoort“ te Kampen. Met deze Academies is ook overleg gaande over een wenselijk gezichte Voortgezette Opleiding.

Daar de voorzitter van deputaten een part-time functie aan de Academie aanvaardde, werd zijn plaats in het bestuur overgenomen door dr. T. Brienens. De assistent van deputaten, br. W. Huizer, kreeg als secretaris van het bestuur al spoedig een vertrouwensplaats in de school-werkzaamheden. Per 1 oktober 1976 trad hij geheel in dienst van de Academie. Over zijn opvolging in het bestuur is nog overleg gaande.

Zoals bekend, hebben ook deputaten voor Kerk en Onderwijs zitting in het bestuur.

d. Deelname in andere bundelingen

1. Het B.O.C.

Evenals voorheen worden goede contacten onderhouden met het Bezinnings- en Ontmoetings-Centrum voor het maatschappelijk werk binnen onze kerken. Voor zover mogelijk wordt een bijdrage geleverd aan dit bezinningswerk, dat weer beter op gang komt.

2. Kinderterhuis „De Stuw“

Afgesproken is een regelmatig contact op aangelegen punten. Daar de tweede voorzitter van „De Stuw“ tevens deputaat is, kon deze uitwisseling vrij gemakkelijk geschieden.

3. Christelijke instellingen maatschappelijke dienstverlening

Binnen de kring van nog bestaande christelijke instellingen is er enig contact geweest over de vraag in hoeverre deze in ons land elkaar van dienst kunnen zijn. Deputaten zijn hierbij ook betrokken geweest. Een definitieve rapportering hierover kan nog niet plaatsvinden.

4. Stichting Gereformeerd Adviesbureau voor levens- en gezinsmogelijkheden

Op uitnodiging van deputaten der Gereformeerde Gemeenten voor Gezins- en Bejaardenzorg hebben deputaten deelgenomen aan gesprekken die het oprichten van een adviesbureau binnen de gereformeerde gezindte onder bovenstaande naam ten doel hebben.

Helaas komen ook in onze en verwante kerken moeilijkheden voor die een geestelijke gezondheidszorg mogelijk maken. Hier is niet een soort nieuwe of alternatieve G.S.A. bedoeld, maar een eenvoudige bundeling van adviesmogelijkheden, afkomstig uit genoemde kring. Tot het oprichten van een stichting werd besloten. Deputaten zijn aanvankelijk van mening, dat hier een goed initiatief kan liggen; zij willen meedenken en denken aan verdere participatie door anderen dan de reeds uitgenodigde, die ook de grondslag van de gereformeerde belijdenis aanvaarden.

3.2.3. Sectie Kerk en Bedrijfsleven

a. Bezinning

Binnen het deputaatschap is aan deze sectie de bezinning opgedragen inzake de plaats en dienst van de kerk en het kerkid in een maatschappij, waarin de industrie hoe langer hoe meer een in het kerkelijk leven nog te weinig onderkende invloed uitoefent en waarin zich diepgaande veranderingen voltrekken.

Met deze veranderingen hebben onze kerkleden te maken, of zij nu in een industriegebied wonen, in een stad of op het platteland.

Daar de dienst vanuit Christus ook een dienst is aan de samenleving, dienen we nauwkeurig na te gaan hoe het industriële gebeuren en de industriële verhoudingen deze samenleving stempelen. De dienst van de gemeente en haar leden moet dan ook op deze samenleving gericht zijn. Inzicht in de verschillende maatschappijvisies en de achtergronden daarvan is dringend nodig; onderscheiding der geesten is geboden. In een tijd met veel valse profetie, in een wereld, waarin geld verdienen, klassenstrijd en zaken doen het leven hard maken, waarin staking, werkloosheid, bodemultputting en milieuvervuiling aan de orde zijn, is een profetische boodschap van de dienst van God, verzoening en naastenliefde onmisbaar en wordt priesterlijke

bewogenheid en een koninklijk beheer van het geschapene gevraagd.

Uiteraard is voorgebouwd op wat reeds eerder is gerapporteerd in het verslag aan de vorige synode. Een belangrijk stuk bezinning is ingebracht in de overlegcommissie van deputaten A.D.M.A. en de Evangelisatiedeputaten (zie onder). Duidelijk is, dat aan de verschijning van een „Signaal“ (zie onder) intensieve bezinning voorafgaat.

Deputaten moeten erkennen, dat het niet altijd eenvoudig is een juiste verbinding te vinden tussen een principiële stellingname en een praktische uitvoering. Anderzijds hebben zij ook de indruk, dat velen in de kerken terugschrikken voor het dieper doordenken en een boproeven, wat de wil des Heren is. Gaarne willen zij gelegenheid krijgen op de ingeslagen weg voort te gaan.

b. Overleg met deputaten voor de Evangelisatie

Zoals aan de vorige generale synode werd medegedeeld, is er een werkgroep in het leven geroepen, bestaande uit enkele Evangelisatie-deputaten en uit enkele leden van onze sectie. Van onze kant namen mevrouw T. Drenth, de heer W. Huizer, ds. J. Vogel en drs. G. van West- rinen deel aan dit overleg.

De werkgroep had tot taak te onderzoeken of en hoe de bezinning op de vragen van kerk en bedrijfsleven en de verantwoordelijkheid voor het uitvoerend werk — met name dus het industriepastoraat in het Europort/Botiekgebied — aan één deputaatschap toevertrouwd zouden kunnen worden.

Tijdens de gesprekken over deze materie en het afwegen van diverse mogelijkheden deed zich het merkwaardige feit voor, dat noch deputaten A.D.M.A. noch Evangelisatie-deputaten de zaken van kerk en bedrijfsleven graag wilden alstoten.

Wat A.D.M.A. betreft, blijken er steeds weer zoveel raakvlakken te zijn tussen de diaconale en maatschappelijke aangelegenheden enerzijds en de bezinning binnen kerk en bedrijfsleven anderzijds, de ontkoppeling als een verarming zou worden ervaren. En wat Evangelisatie-deputaten betreft, blijft het toch een belangrijke rol spelen, dat het industriepastoraat, dat uit evangelisatiewerk ontstaat is, weliswaar een andere werksort is, maar toch evangelisatorische aspecten blijft behouden.

Zoals u uit het rapport van de Evangelisatie-deputaten zal blijken, willen zij graag verantwoordelijkheid blijven dragen voor het industriepastoraat en hebben de deputaatschappen samen gekozen voor een overlegorgaan, waarin beide deputaatschappen participeren. We mogen voor de uitwerking hiervan wel verwijzen naar het rapport van Evangelisatie-deputaten.

c. „Signalen“

De sectie had graag regelmatig „Signalen“ willen rondzenden om ambtsdragers en gemeentelieden een handreiking te geven ten aanzien van de vragen rond kerk en bedrijfsleven. Door allerlei omstandigheden kon er in deze periode slechts één „Signaal“ (ho. 4) geproduceerd worden, alsmede een „Vóór-Signaal“, waarin we getracht hebben een aantal suggesties te doen voor het werken met de „Signalen“ in de gemeente.

„Signaal“ no. 4, onder de titel „Als christen omgaan met mensen en dingen“ heeft een goed onthaal gevonden. Het moest enkele malen herdrukt worden om aan de aanvragen te kunnen voldoen. Het is in diverse gemeenten, alsook op vergaderingen van ambtsdragers, intensief besproken en de binnengekomen reacties waren overwegend positief. Aan een aantal personen was om een reactie gevraagd in de hoop, dat met deze reacties wellicht een volgend „Signaal“ gevuld zou kunnen worden, zodat het gesprek over deze dingen kon worden voortgezet. De reacties bleken daarvoor echter toch minder geschikt. Het laat zich begrijpen, dat binnen de sectie ook het vraagstuk van de werkloosheid regelmatig de aandacht heeft. Ons eerste „Signaal“ in 1973 handelde daar ook over. Er is over gedacht dit met het oog op de huidige situatie, die veel ingrijpend is dan die in 1973, te herschrijven. Hiervan is afgezien vanwege een vooral voor diakenen uitgegeven geschriftje „Dienst aan werklozen“, dat door het Algemeen Diaconaal Bureau van de Gereformeerde Kerken, deputaten A.D.M.A. van de Christelijke Gereformeerde Kerken en de Generale Diaconale Raad van de Nederlandse Hervormde Kerk gezamenlijk werd verzorgd.

Bovendien is de vraag van de werkloosheid zo nauw verbonden met onze waardering van de arbeid, dat de sectie besloten heeft een volgend „Signaal“ uit te geven, dat zich zal bezighouden met de vragen rond ons arbeidsethos.

Uiteraard komt dan ook de werkloosheid ter sprake.

Omdat de „Signalen“ vooral onze ambtsdragers in hun pastoraat en diaconaat aan de werkende mens willen helpen, worden ze verzonden aan kerkeraden, diaconieën en predikanten, alsook aan de kerkelijke bladen ter recensie.

d. C.I.B.B./D.I.S.K.

Ook in de afgelopen periode vertegenwoordigde ds. J. Vogel ons deputaatschap in het bestuur van het Centraal Interkerkelijk Bureau voor het Bedrijfsleven (C.I.B.B.).

In 1974 is reeds gerapporteerd, dat met name de bureauwerkzaamheden van het C.I.B.B. zijn samengevoegd met die van de Stichting Bedrijfsapostolaat Nederland (S.B.N.) in de D.I.S.K., de Dienst in de Industriële Samenleving vanwege de Kerken. Niet alleen om redenen van efficiency, maar ook vanwege de samenwerking aan de basis tussen industriepredikanten en bedrijfsaalmoezeniers was deze combinatie van de bureaus zinvol.

Sinds ongeveer een jaar vergaderen besturen van C.I.B.B. en S.B.N. op één avond, eerst gezamenlijk en vervolgens apart. Het C.I.B.B. behoudt dus zijn zelfstandigheid als een stichting, waarin de protestantse kerken participeren.

Het is onontkoombaar, dat zich binnen de kring van het C.I.B.B. verschillende visies op de

plaats van de kerk in de industriële samenleving openbaren. Wij ervaren het nog altijd als zinvol om daarin ook onze visie in te brengen.

Ds. J. Vogel rapporteert regelmatig over de werkzaamheden van het C.I.B.B. en de D.I.S.K. in de sectie. De nieuwe assistent van A.D.M.A., br. J. M. van Delft, heeft ter kennismaking onlangs een C.I.B.B.-vergadering bijgewoond.

In dit verband moet zeker ook genoemd worden de inbreng van ds. T. Harder in de werkgroep van industriepredikanten van het C.I.B.B.

e. Kerk en Vakbeweging

Namens onze kerken heeft ds. T. Harder zitting in de commissie Kerk en Vakbeweging, die een platform en ontmoetingspunt van kerken en vakbeweging wil zijn. In deze commissie zitten dan ook vertegenwoordigers van acht kerken en van het C.N.V., N.K.V. en N.V.V.

In de afgelopen periode echter besloten N.K.V. en N.V.V. tot een federatie, die vorm kreeg in de F.N.V. Als bekend mag worden verondersteld, dat het C.N.V. op duidelijke en principiële gronden niet aan deze „zwarte“ federatie kon meedoen. In de praktijk betekent dit, dat elk contact van de F.N.V. met het C.N.V. is verbroken, zeer tot ongenoegen van het C.N.V., dat hierdoor een eigen weg moet gaan. Dit had ook tot gevolg, dat in deze periode de commissie bijna niet bij elkaar is geweest. Er is en wordt geprobeerd het gesprek toch weer op gang te brengen, ditmaal als een actie vanuit de kerken, omdat we het gesprek noodzakelijk vinden en de kerken in deze vastgelopen situatie wellicht voor openingen kunnen en moeten zorgen.

Overigens is er incidenteel en persoonlijk contact met bestuurders van het C.N.V.

f. Werkende jongeren.

Namens de sectie heeft br. W. Hulzer op 17 april 1975 en op 23 mei 1975 deelgenomen aan het overleg van deputaten voor Contact met de Kerkjeugd, deputaten Kerk en Onderwijs en deputaten A.D.M.A. betreffende de werkende jongeren.

4. Contact met andere deputaatschappen

4.1. Deputaatschap Kerk en Onderwijs

Met deputaten Kerk en Onderwijs is enig contact geweest over de vraag of er in onze kerken behoefte zou zijn aan de totstandkoming van een kerkelijk vormingscentrum. Dit heeft nog niet tot verdere concretisering geleid.

4.2. Deputaatschap Kerk en Samenleving

Terwijl deputaten intern bezig waren met de bezinning rondom „Dienst vanuit Christus“, bereikte hen het rapport „Bijbelse lijnen voor kerk en samenleving“. Dit noopte tot enig overleg met dit deputaatschap: een overleg dat zich in een oriënterende fase bevindt.

Het feit, dat er nu twee nota's van twee deputaatschappen liggen, die beide over dezelfde problematiek gaan, heeft in ons deputaatschap de vraag doen rijzen of het geen aanbeveling verdient, dat de generale synode middelen en wegen zoekt waardoor beide deputaatschappen in vervolg op het reeds gelegde contact door nadere bezinning zo mogelijk tot gemeenschappelijke resultaten kunnen komen.

5. Financiën

STAAT VAN BATEN EN LASTEN

Baten	1976	1975	1974
Bijdragen van de kerken	/ 78.803,21	/ 79.815,26	/ 65.948,19
Bijdrage Ger. Soc. Ped. Onderwijs	5.000,—	15.000,—	12.500,—
Abonnementen Handboek	—,—	—,—	570,—
Giften	—,—	5,—	150,—
Interest	2.003,66	2.138,20	1.875,—
A	/ 85.806,87	/ 96.958,46	/ 81.041,19

Lasten

Salaris assistent	/ 33.059,44	/ 34.757,76	/ 31.135,68
Sociale lasten	5.957,04	6.166,—	5.205,05
Pensioenpremie	3.452,24	3.538,39	3.480,—
Administratieve hulp	185,—	60,—	—,—
Af: doorberekend	/ 42.653,72	/ 44.522,15	/ 39.821,73
	3.747,35	—,—	1.100,—
	/ 38.906,37	/ 44.522,15	/ 38.721,73
Kosten personeelswerving	2.721,84	—,—	—,—
Reiskosten assistent	8.954,46	10.424,70	8.151,30
Reis- en vergaderkosten deputaten	2.185,30	2.424,90	2.605,75
Huur kantoor	2.500,—	1.830,—	900,—
Kerkelijk bureau	5.555,—	6.890,—	2.880,—
Porti en telefoon	1.118,90	1.006,60	1.125,65
Kantoorbehoeften	216,97	371,02	89,22
Documentatie	1.068,15	603,—	565,25
Handboek, Signalen e.d.	2.474,22	—,—	5.000,—
Bijdrage G.S.A.	5.500,—	12.500,—	11.438,—
Bijdrage C.I.B.B.	2.950,—	2.220,—	2.030,—
Accountantskosten	250,—	250,—	50,—
Diversen	—,—	338,15	220,—
Afschrijving	—,—	—,—	650,—
B	/ 74.401,21	/ 83.380,52	/ 74.326,90
A-B	/ 11.405,66	/ 13.577,94	/ 6.714,29

Een enkele opmerking ter toelichting:

- Het in de verslagperiode behaalde voordelige saldo ad totaal / 31.700,— is niet een gevolg van het vaststellen van te hoge streefbedragen, maar vindt zijn oorzaak in de bijdragen van de Gereformeerde Sociaal-Pedagogische Academie te Ede voor door de heer W. Hulzer verrichte werkzaamheden.
- Helaas hebben wij moeten constateren, dat ook in de afgelopen drie jaren een aantal kerken met een totaal van circa 10.000 leden hun jaarlijkse bijdrage aan ons deputaatschap, ondanks herhaalde verzoeken, niet of niet geheel overmaakte.

Ten aanzien van de motieven tasten wij in het duister, omdat op onze verzoeken niet wordt gereageerd.

VERMOGEN

Per 1 januari 1974 bedroeg het vermogen		/ 45.381,15
Bij: Voordelig saldo 1974	/ 11.405,66	
„ „ 1975	13.577,94	
„ „ 1976	6.714,29	

31.697,89

/ 78.079,04

Begrotingen

	1978	1979	1980
Salaris assistent	/ 38.500,—	/ 40.000,—	/ 42.000,—
Sociale lasten	7.500,—	8.000,—	9.000,—
Pensioenpremie	3.500,—	4.000,—	5.000,—
Part-time assistentie	5.000,—	6.000,—	7.000,—
Af: interest	/ 103.000,—	/ 112.000,—	/ 122.000,—
	3.000,—	3.000,—	3.000,—
	/ 100.000,—	/ 109.000,—	/ 119.000,—
Streefbedrag per lid	/ 1,40	/ 1,50	/ 1,65

6. Voorstellen

- 6.1. opnieuw deputaten te benoemen;
 - 6.2. deputaten te machtigen binnen de G.S.A. eraan mee te werken, dat activiteiten als welzijnsbehartiging en samenlevingsopbouw op schriftuurlijke wijze worden verricht;
 - 6.3. deputaten opnieuw te machtigen tot participatie van onze kerken binnen de Stichting ter bevordering van Gereformeerd Sociaal-Pedagogisch Onderwijs;
 - 6.4. deputaten op te dragen naar bevel van zaken te handelen met betrekking tot de in oprichting zijnde Stichting voor levens- en gezinsmoeilijkheden, in de zin zoals door hen is gerapporteerd;
 - 6.5. deputaten te machtigen van de diaconieën opnieuw bijdragen te vragen voor hun arbeid.
- Namens deputaten van Algemene Diaconale en Maatschappelijke Aangelegenheden,
N. van Aken, secretaris.

BIJLAGE LXXIII
art. 147

RAPPORT II VAN COMMISSIE IV - INZAKE RAPPORT ALGEMENE DIACONALE EN MAATSCHAPPELIJKE AANGELEGENHEDEN

Ter voorbereiding op de bespreking van het rapport deputaten ADMA zou de commissie graag het volgende onder uw aandacht brengen. Graag en van harte wil de commissie zich aansluiten bij de waardering die deputaten uitpreken over de bijzondere inzet van de assistent, br. W. Hulzer. Met dankbaarheid en blijdschap mag melding worden gemaakt van de erkenning die hij al meer vond, zowel binnen de kring van onze kerken als daarbuiten.

Ook deputaten hebben zeer veel werk verzet en veelvuldig vergaderd in de afgelopen jaren.

Algemene bezinning

Deputaten hebben zich vanuit de overtuiging dat juist dit zich al meer uitbreidende werk onmogelijk verricht kan worden zonder bezinning op vaste uitgangspunten temidden van allerlei gewijzigde omstandigheden, al langere tijd bezig gehouden met de „dienst vanuit Christus”. Zij bieden in dit rapport de samenvatting aan van een uitvoeriger nota die aan de kerken wordt aangeboden. De commissie heeft de inhoud van deze nota niet in haar rapport kunnen betrekken.

N.C.R.V.

Onder 3.2.1.f blijkt dat deputaten betrokken werden bij de sectie „nazorg” van de N.C.R.V. De commissie is van mening, dat het hier meer een pastorale dan direct diaconale taak betreft. De commissie vraagt zich af of het juist is, wanneer de kerk zozeer bij de een of andere organisatie betrokken is.

Deelname G.S.A.

Het rapport van deputaten maakt verschillende keren, met name wat de grondslag betreft, melding van een zorgvol bezig zijn. Ook uit opmerkingen in de jaarkrant van de Stichting Landelijke Gereformeerde raad voor Samenlevings-aangelegenheden (maart 1977) blijkt, dat onze afgevaardigden kritisch deelnemen aan het werk van de G.S.A.

Toch zou de commissie, op grond van wat werd uitgesproken door de synoden van 1971 en 1974, verwacht hebben, dat een wat kritische opstelling van onze deputaten binnen de G.S.A. meer doorgewerkt zou hebben in het optreden en de publikaties van de G.S.A.

De commissie meent zich te mogen afvragen, of verdere participatie in de toekomst niet onmogelijk wordt, wanneer blijkt dat de kritiek van onze deputaten niet verwerkt wordt.

Gereformeerd c.q. Evangelisch Welzijnsberaad

De commissie onderstreept de laatste opmerking van deputaten over dit beraad n.l. „Deputaten vragen zich af of het op de weg van de kerk ligt om zich in een dergelijk orgaan te laten vertegenwoordigen”.

De synode van 1974 sprak in art. 91 uit, dat deelname aan het Gereformeerd Welzijnsberaad niet dringend nodig is, terwijl de commissie, die toen de synode van advies moest dienen, in haar rapport al moest opmerken: „Tegenover de wijze waarop men aan het Gereformeerd Welzijnsberaad gestalte wil geven, nu al tenderend naar een zgn. christelijk welzijnsberaad meent uw commissie afwijzend te moeten staan”. Wanneer er t.a.v. het Gereformeerd Welzijnsberaad al vele bedenkingen waren, worden deze er niet minder op nu er een Evangelisch Welzijnsberaad (E.W.B.) tot stand is gekomen.

Te vrezen valt, dat medewerking onzerzijds des te minder mogelijk lijkt. De gegevens waarover de commissie thans beschikt („Statuten” en een schets van de „Toekomstige ontwikkeling van het Evangelisch Welzijnsberaad”, stukken, die het moderamen van de synode onlangs werden toegezonden), bevatten de nodige vaagheid om in dit stadium ook maar enigszins positief te kunnen adviseren tot het aanwijzen van een vertegenwoordiger in de Beleidsraad van het E.W.B. (die op 28 september a.s. vergadert) en tot een beraad omtrent de mogelijke financiële bijdrage die door ons geleverd zou kunnen worden aan de jaarlijkse exploitatie van het E.W.B., zoals gevraagd werd in een schrijven van dit E.W.B. van 15 augustus jl. aan het moderamen van de synode. De commissie meent te moeten adviseren deputaten niet te laten vertegenwoordigen in het Evangelisch Welzijnsberaad.

Andere activiteiten

Met waardering noemt de commissie hier het vele werk dat deputaten in allerlei verbanden verrichten. Deze dankbaarheid geldt met name alle activiteiten voor het werk aan de Stichting Gereformeerd Sociaal-Pedagogisch Onderwijs.

De commissie is van mening, dat de vertegenwoordiging in de Dienst in de Industriële Samenleving vanwege de Kerk (D.I.S.K.), in afnemende mate zinvol is.

Overleg-orgaan

Ten aanzien van wat hierover wordt opgemerkt, verwijst de commissie u naar de beoordeling van het rapport deputaten voor evangelisatie, met de voorstellen die daarbij worden gedaan.

Opmerkingen

1. De commissie is van mening, dat een tijdiger overleg met andere deputaatschappen, met name die van kerk en samenleving, gewenst is, wanneer bezinning op één en ander plaatsvindt, opdat niet twee of meer deputaatschappen tegelijkertijd met eenzelfde materie bezig zijn.
2. De commissie betreurt het, dat niet door alle kerken voldaan werd aan de afdracht.
3. Tenslotte vraagt de commissie zich af, rekening houdend met het feit dat deputaten met een zeer moeilijke en ingewikkelde materie te doen hebben, of het niet mogelijk is een eenvoudiger taalgebruik te hanteren bij het uitbrengen van een rapport als dit. Meer dan eens worden afkortingen gebruikt (b.v. G.D.R. en A.D.B.) die niet iedereen direct thuis kan brengen, terwijl het voor meerdere vrij moeilijk te begrijpen is wat b.v. onder F-1 en F-2 dient te worden verstaan.

Voorstellen

Resumerend stelt de commissie u het volgende voor:

1. de handelingen van deputaten goed te keuren en hen te danken voor hun veelzijdige arbeid;
2. opnieuw deputaten te benoemen;
3. uit te spreken ten aanzien van de G.S.A.:
 - a. deputaten te machtigen binnen de G.S.A. eraan mee te werken, dat activiteiten als welzijnsbehartiging en samenlevingsopbouw op schriftuurlijke wijze worden verricht;
 - b. deputaten op te dragen aan een volgende synode ook te rapporteren over hun kritische opstelling binnen de G.S.A. — een kritische opstelling die dient door te werken, zowel in het optreden als in de publikaties van de G.S.A. — opdat de synode kan oordelen over de mogelijkheid van een voortzetting van de participatie;
4. deputaten op te dragen zich niet te laten vertegenwoordigen in het Evangelisch Welzijnsberaad;
5. deputaten opnieuw te machtigen tot participatie van onze kerken binnen de Stichting ter bevordering van Gereformeerd Sociaal-Pedagogisch Onderwijs;
6. deputaten op te dragen naar bevel van zaken te handelen met betrekking tot de in oprichting zijnde Stichting voor Levens- en Gezinsmoeilijkheden, in de zin zoals door hen is gerapporteerd;
7. deputaten te machtigen van de diaconieën opnieuw bijdragen te vragen voor hun arbeid, overeenkomstig het voorgestelde bedrag.

J. van Amstel, rapporteur.

BIJLAGE LXXIV
art. 148, 150

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR HET BEHEER VAN DE ALGEMENE KAS TOT STEUN AAN DE KERKEN TEN BEHOEVE VAN DE VERZORGING VAN EMERITI-PREDIKANTEN, PREDIKANTSWEDUWEN EN -WEZEN NAAR ART. 13 K.O.

I. Samenstelling van het deputaatschap

Door de emeritering van ds. J. P. Geels was deze in 1976 niet meer herkiezbaar als deputaat van de particuliere synode van het Westen. Het deputaatschap verloor op deze wijze zijn zeer gewaardeerde secretaris. Ongeveer vijftientig jaren heeft ds. Geels met veel liefde zijn krachten gegeven aan het werk van de emeritikas. Dankbaar vermelden wij dit.

Door aanneming van het beroep van de kerk Urk-Oost verliet ds. J. Westerink de particuliere synode van het Oosten en dus ook ons deputaatschap. We willen niet onvermeld laten, dat ook hij enkele jaren met grote toewijding deel heeft genomen aan onze werkzaamheden.

Bij het schrijven van dit rapport bestaat het deputaatschap uit de volgende broeders: J. D. Wisman, benoemd door de part. synode van het Noorden (sec. ds. A. Hilbers); ds. P. den Hartog, benoemd door de part. synode van het Oosten (sec. G. den Hartog); ds. A. W. Drechsler, benoemd door de part. synode van het Westen (sec. ds. E. E. Slotstra); M. Koole, benoemd door de part. synode van het Zuiden (sec. A. Baars).

Namens de generale synode hebben zitting de broeders J. de Jong, 1e penningmeester en P. Zuidema, 2e penningmeester. Br. J. D. Wisman is voorzitter, ds. A. W. Drechsler secretaris.

II. Dankbaarheid

Gaarne willen wij aan het begin van ons rapport uiting geven aan onze dankbaarheid voor de trouw en de offervaardigheid, die t.a.v. onze emeritikas in ons kerkelijk leven openbaar komen. Wij voelden ons hierdoor bemoedigd en gesterkt om de ons opgedragen taak jegens

onze emeriti-predikanten, predikantsweduwen en -wezen te verrichten. De offervaardigheid der kerken ervaren we als een zegen van onze God.

Zo worden we in staat gesteld om aan 21 emeriti-predikanten en aan 27 weduwen de door de generale synode vastgestelde uitkeringen te doen. Het aantal half-wezen, voor wie een verhoogde weduwen-uitkering mag worden uitbetaald, bedraagt 10.

De genoemde aantallen betreffen de situatie, zoals deze vermoedelijk zal zijn op 1 juni a.s.

III. Opdrachten generale synode 1974

De generale synode van Amsterdam-Nieuw-West 1974 gaf aan ons deputaatschap twee bijzondere studie-opdrachten:

a. „te onderzoeken of het gewenst is de bepalingen bij art. 13 sub 1 zodanig te wijzigen, dat de 70-jarige leeftijd als verplichte emeriteringsleeftijd zal gelden en hiervan op de eerstkomende generale synode verslag uit te brengen en de generale synode diensangaande te adviseren” (Acta 1974, art. 86);

b. „nader te bestuderen op welke wijze matiging in de toename van de bijdragen aan de emeritiekas zou kunnen worden verkregen” (Acta 1974, art. 115).

a. Verplichte emeriteringsleeftijd

Wij bieden u de volgende overwegingen met conclusie aan als ons advies:

1. Een verplichting om op 70-jarige leeftijd met emeritaat te gaan is moeilijk op de Schrift te gronden. De Schrift onderstreept meer dan eenmaal de waarde van de ouderdom. Denk aan Ps. 71 : 17 en 18 en aan Ps. 92 : 13-16. Men ontkomt niet aan de gedachte, dat de HERE Zijn volk vaak juist wil zegenen met het verdiepte inzicht en de gerijpte gaven van hen die vergrijd zijn in Zijn dienst.

2. De kerk van de reformatie ging steeds uit van het beginsel, dat de dienaren hun leven lang in de dienst der kerken verbonden waren. De kerk heeft de roeping voor hen te zorgen. Steeds wordt dan in de oude kerkorden onderstreept, dat het moment kan komen, dat de dienaren door ouderdom of ziekte onbekwaam worden tot de uitoefening van hun dienst. Dan behouden zij de bevoegdheid van de dienaar des Woords. Zij hebben echter geen verplichtingen meer. En de kerk blijft voor hen zorgen. Emeritaat wordt dus duidelijk gebonden aan „onbekwaamheid”, niet aan een bepaalde leeftijd.

3. Als we luisteren naar de Schrift en letten op de praktijk van de kerk der reformatie in ons land, is er dus geen reden het emeritaat verplicht te stellen op welke leeftijd ook. We zouden zo wel eens in kunnen gaan tegen de bedoelingen van de HERE en schade kunnen berokkenen aan de kerk. Een dergelijke verplichtstelling kan ook voortkomen uit de neiging het ambt van de dienaren des Woords te veel gelijk te schakelen met andere beroepen. Het gevaar dus van de verzakelijking van het ambt.

4. Ter G.S. 1974 diende een instructie van de P.S. van het Noorden met betrekking tot deze zaak. Een van de overwegingen van de P.S. was, „dat in de tegenwoordige samenleving, waar onze kerken en onze predikanten midden in staan, een zodanig hoog werktempo en een zodanige veelzijdige inspanning van onze predikanten gevraagd wordt, dat meer dan vroeger een emeritering op 65- c.q. 70-jarige leeftijd voor de hand ligt” (Acta 1974, art. 73).

Wij zijn echter van mening, dat niet ieder even sterk de gevolgen van het hedendaagse werktempo ondervindt. Anderzijds lost hier een verplichte emeriteringsleeftijd van 70 jaar niets op. Het hoge werktempo van vandaag maakt vaak reeds slachtoffers op jongere leeftijd.

5. Wij willen in dit verband de verantwoordelijkheid van de dienaar des Woords benadrukken. Zijn roeping is: dienen; met vreugde dienen zolang de Here krachten geeft. Geen dienaar des Woords zal zonder noodzaak emeritaat aanvragen. Maar tot het dienen van de Here en van de kerken kan op een gegeven moment ook behoren de erkenning door de predikant, dat hij niet meer bekwaam is voor zijn taak. Een moeilijke erkenning, maar ook hiertoe wil God ons brengen. Voor een wijze en tactvolle kerkeraad ligt hier een eigen taak.

b. Matiging in de toename van de bijdragen

Deputaten hebben gemeend in dit onderzoek ook te moeten betrekken de mogelijkheid van het onderbrengen van de uitkeringsverplichtingen bij een verzekeringsmaatschappij of pensioenfonds. We kennen thans een omslagstelsel, hetgeen inhoudt, dat jaarlijks door de kerken een bedrag wordt opgebracht, waaruit de uitkeringen plaatsvinden. In het algemeen bestaat er geen kapitaalvorming ter dekking van toekomstige uitkeringen. Weliswaar wordt vanaf het jaar 1969 de bijdrage van de kerken niet zonder meer gebaseerd op de uit te keren bedragen, doch berekend naar het totaalbedrag van de traktementen der predikanten, die nog in actieve dienst zijn en de leeftijd van 65 jaar nog niet hebben bereikt. Deze berekeningswijze is niet bedoeld voor kapitaalvorming voor alle lopende en toekomstige verplichtingen, doch beoogt slechts een grotere verschuiving van de lasten naar de toekomst tegen te gaan. Uit de jaarlijks gevraagde bijdrage worden de uitkeringen verricht.

Het huidige systeem houdt tevens in, dat wel toezeggingen zijn gedaan om in het levensonderhoud van de emeriti-predikanten en hun nagelaten betrekkingen te voorzien, maar dat bij de toezegging geen vaststaande waarden worden genoemd. In elke beroepsbrief wordt verwezen naar de door de generale synode vast te stellen richtlijnen.

Bij het kapitaaldekkingstelsel, zoals die bij levensverzekeringmaatschappijen en pensioenfondsen wordt toegepast, wordt gedurende de actieve periode premie geheven, waarvan men veronderstelt, dat de som hiervan, vermeerderd met de gekweekte rente, voldoende zal zijn om te voorzien in het levensonderhoud van de te pensioneren persoon en dat van hun gezin. Hierbij is ingebouwd een uitkering aan weduwen en wezen in het geval van overlijden voor

het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd. Dit systeem brengt mee, dat vaststaat op welke bedragen de uitkeringsgerechtigden aanspraak kunnen maken.

De hoogte van de uitkeringen is mede afhankelijk van het te bereiken aantal dienstjaren. Het recht op uitkeringen, gekoppeld aan het aantal dienstjaren, blijft bestaan, ook bij het verlaten van de dienstbetrekking. In onze kerken kennen we het beginsel, dat rechten op uitkeringen ophouden bij het verlaten van het kerkverband.

Is nu het onderbrengen van de uitkeringsverplichtingen bij een instelling van levensverzekering of bij een pensioenfonds voordeliger dan het in eigen beheer houden van deze verplichting? Kan op deze wijze een matiging in de toename van de bijdragen worden bereikt?

Wij mogen verwijzen naar de uitvoerige bijlage 1 bij dit rapport. U vindt daarin de resultaten van een onderzoek, uitgaande van een offerte, aangevraagd bij een levensverzekeringmaatschappij. Uit deze bijlage blijkt, dat het onderbrengen van de uitkeringsverplichtingen van alle predikanten die thans de leeftijd van 65 jaar nog niet hebben bereikt, bij een levensverzekeringmaatschappij niet aantrekkelijk is. Er zal zoveel aan premie en koopsom moeten worden opgebracht, dat van een matiging in de toename van de bijdragen uit de kerken geen sprake kan zijn. Integendeel, er zal gedurende vele jaren van de kerken veel meer worden gevraagd dan nu het geval is. In de bijlage wordt ook uiteengezet, dat de toepassing van een of andere tussenvorm — bedoeld wordt een gedeeltelijke overgang naar het kapitaaldekkingstelsel — ook geen verlichting van de lasten betekent.

In dit verband kan vermeld worden, dat deputaten nog wel even hebben overwogen, of het niet gewenst is het risico van vroegtijdig — beneden de leeftijd van 65 jaar — overlijden te dekken door onderbrenging hiervan bij een verzekeringsinstelling. Het vroegtijdig overlijden van predikanten kan zeer onverwacht leiden tot verzwaar van de lasten die de emeritikas te dragen heeft. Hier komt bij, dat de kosten van onderbrenging van dit risico bij een verzekeringsmaatschappij naar verhouding gering zijn.

Toch doen wij in ons rapport geen voorstel in deze richting. Het betreft hier slechts een gering deel van de totale lasten, die op de kas drukken. Het is, naar de mening van de meerderheid der deputaten, niet gewenst voor dit naar verhouding gering deel van de lasten in onze kerken de kwestie aan de orde te stellen van de overgang van het omslagstelsel naar het kapitaaldekkingstelsel.

Na dit alles te hebben opgemerkt menen we toch, dat er een mogelijkheid is te komen tot matiging in de toename van de bijdragen der kerken. Van de kerken wordt, volgens besluit van de generale synode, jaarlijks een minimumbijdrage gevraagd van 22 % van het totaalbedrag van de uitkeringsgrondslag van alle in actieve dienst zijnde predikanten beneden de leeftijd van 65 jaar. Volgens de Acta van de generale synode 1968/1969 Hiversum is in dit percentage van 22 % ruim 3 % ingebouwd voor het invaliditeitsrisico (Acta '68/69, blz. 271).

Met de nodige voorzichtigheid mag worden geconstateerd, dat invaliditeit onder de predikanten minder vaak voorkomt dan in het bedrijfsleven of bij de overheidsdiensten. Het lijkt dan ook verantwoord voorlopig het percentage voor het invaliditeitsrisico buiten de te vragen bijdragen van de kerken te laten. Deputaten kunnen van synode tot synode rapporteren over de ontwikkeling in deze en voorstellen ter zake doen.

Wij komen dan op een percentage van 19. In dit rapport zullen wij u echter ook voorstellen doen tot verhoging van de uitkeringen. Hiermee rekening houdend, komen wij tot de conclusie, dat de minimumbijdrage der kerken kan worden teruggebracht tot 20 % van het totaalbedrag van de uitkeringsgrondslag van alle in actieve dienst zijnde predikanten beneden de leeftijd van 65 jaar.

Onze begrotingen voor de komende jaren hebben wij op dit percentage gebaseerd. De begrotingen voor de jaren 1978, 1979 en 1980 zijn opgenomen in bijlage 4.

Uitgaande van deze begrotingen stellen wij u voor de verplichte minimumbijdrage voor onze kas vast te stellen:

voor 1978 op	/ 10,—	per lid/dooplid,
voor 1979 op	/ 11,—	per lid/dooplid,
voor 1980 op	/ 11,50	per lid/dooplid.

IV. Voorstel tot verhoging der uitkeringen

a. Uitkeringen aan emeriti-predikanten en predikantsweduwen

Toen de generale synode 1965/66 besloot om de uitkeringen uit de emeritikas te koppelen aan het aanvaardbaar minimumtraktement voor predikanten met 10 dienstjaren, werd aan de emeriti-predikanten en aan de predikantsweduwen zonder kinderen een inkomen gegarandeerd van resp. 80 % en 57 % van genoemd traktement (uitkeringsgrondslag), te verminderen met de AOW resp. AWW uitkeringen. Deze percentages wijken af van de percentages die gelden voor het eigen pensioen (70 %) en het weduwenpensioen (50 % — $\frac{1}{2}$ van 70 %) krachtens de Algemene Burgerlijke Pensioenwet (ABP-pensioen). Bij het ABP-pensioen tellen echter vaste emolumenten als vrij wonen en vakantietoelage mee bij de vaststelling van dat pensioen. Omdat de predikanten in actieve dienst deze beide emolumenten ook genieten, ligt het voor de hand, dat ook bij hun emeritaatsuitkering rekening gehouden wordt met de geldelijke waarde van het vrij wonen en de vakantietoelage. Dit is bereikt door de uitkeringspercentages voor de uitkeringen uit de emeritikas op 80 en 57 te stellen i.p.v. op 70 en 50. Hierbij is in 1964/65, toen deputaten art. 13 K.O. hun voorstellen voor de generale synode 1965/66 voorbereidden, uitgegaan van een bedrag van / 1.200,— per jaar voor vrij wonen en van een vakantietoelage van 4,5 %. Zie pag. 246 en 247 Acta 1965/66.

Het zal u alleszins duidelijk zijn, dat sedertdien de waarde van vrij wonen zeer belangrijk is gestegen en de vakantietoelage aanmerkelijk is verhoogd.

Om de emeriti-predikanten en de predikantsweduwen in het genot te stellen van een aan de tijdsomstandigheden aangepaste vakantietoelage heeft de vorige generale synode op voorstel van deputaten art. 13 K.O. besloten om vanaf 1 januari 1975 aan belanghebbenden een procentuele vakantietoelage uit te keren over het bedrag van hun jaarlijkse uitkering uit de emeritiekas tot hetzelfde percentage als geldt voor de vakantietoelage voor de dienstdoende predikanten. Hierdoor heeft het bestaande verschil van 80 % en 57 % enerzijds en 70 % en 50 % anderzijds nu alleen betrekking op de factor vrij wonen.

Deputaten zijn van mening, dat hiermee onder de huidige omstandigheden de waarde van het vrij wonen toch nog niet voldoende tot uitdrukking wordt gebracht. Hierover zijn op de vergadering van de particuliere synode van het Westen al eens vragen gesteld, waarop door deputaten is geantwoord, dat een begin van verbetering is gemaakt door de vakantietoelage uit het procentverschil te halen en afzonderlijk uit te keren en voorts, dat aan de vraag of de vergoeding voor het gemis van vrij wonen nog wel voldoende is, alle aandacht wordt besteed.

In opdracht van de classis Haarlem heeft de raad van de kerk van Broek op Langedijk veel materiaal verzameld om een instructie betreffende dit punt voor te bereiden.

Omdat ons deputaatschap zelf ook voorstellen aan uw synode wilde doen, hebben wij vooraf met enkele vertegenwoordigers van deze kerkeraad een vruchtbare samenspreking gehad. Naar onze mening dient onder de huidige omstandigheden de waarde van vrij wonen te worden gesteld op 17 % van het inkomen. Bij het voor 1977 geldende aanvaardbare minimumtraktament van f 30.276,— zou dit leiden tot een waardetoekenning aan het vrij wonen van f 5.147,—.

Voorts kan ook als inkomen van een dienstdoende predikant worden aangemerkt de vergoeding van minimaal 50 % in de kosten van ziekteverzekering. Na emeritering komen deze kosten geheel voor rekening van de emerituspredikant. Volgens de ons bekend zijnde gegevens bedragen deze kosten voor een predikant en zijn echtgenote p.m. f 2.300,— per jaar. Het is dan billijk, dat de helft van dat bedrag meetelt bij de vaststelling van de emeritaatsuitkering.

Op grond van hetgeen in de beide vorige alinea's is vermeld, kan als inkomen van een predikant, geldend voor diens emeritaatsuitkering, worden aangemerkt:

het traktament	f 30.276,—
het vrij wonen (17 % van f 30.276,—)	5.147,—
de vergoeding voor ziektekostenverz.	
($\frac{1}{2} \times f 2.300,—$)	1.150,—
totaal	f 36.573,—

Als het inkomen van een predikant tot 70 % van dat bedrag zou worden gegarandeerd, zou daarmee aan de algemeen geldende eis voor een goede pensioenregeling zijn voldaan, 70 % van f 36.573,— is f 25.601,—. Wordt dit laatste bedrag uitgedrukt in een percentage van het huidige basistraktament van f 30.276,—, dan vinden we 84,56 %. Het percentage, dat geldt voor de uitkering aan weduwen zonder kinderen komt dan op $\frac{1}{2} \times 84,56 \%$ is 60,40 %.

Wij stellen u voor te besluiten, dat de percentages van 80 en 57, genoemd onder art. 13 K.O. sub 4 resp. 6A, met ingang van het jaar 1978 worden verhoogd — naar boven afgerond — tot 85 en 61. Uit onze verdere voorstellen zal u blijken, dat wij van mening zijn, dat deze percentages voortaan niet meer geformuleerd moeten worden in de bepalingen onder art. 13 K.O., maar dat deze een plaats dienen te hebben in de instructie voor deputaten art. 13 K.O. (zie bijlage 3a).

b. Uitkeringen aan weduwen met kinderen

Volgens de huidige regeling wordt aan weduwen zonder kinderen een inkomen gegarandeerd van $\frac{1}{2}$ van het inkomen van een emerituspredikant. Voor weduwen met kinderen loopt deze uitkering al naar gelang het aantal kinderen, dat de weduwe te verzorgen heeft, op tot max. $\frac{2}{3}$ van laatst genoemd inkomen. Hiervoor geldt de volgende schaal:

weduwe zonder kinderen	57 % van de uitkeringsgrondslag
weduwe met 1 kind	65 %
" " 2 kinderen	71 %
" " 3 " "	75 %
" " 4 " "	78 %
" " 5 " of meer	80 % (Zie Acta 1968/69, art. 153).

Wat betreft de minimum- en de maximumuitkering aan weduwen loopt onze regeling parallel met de regeling, die geldt voor het ABP-pensioen. Er is echter dit verschil, dat bij het ABP-pensioen het maximum reeds geldt voor een weduwe met 2 kinderen, terwijl in onze regeling een meer geleidelijke opklimming is ingebouwd, waardoor het maximum eerst wordt uitgereikt aan een weduwe, die 5 kinderen te verzorgen heeft. Het is duidelijk, dat de regeling krachtens de Algemene Burgerlijke Pensioenwet voor weduwen met 1, 2, 3 of 4 kinderen gunstiger is dan onze regeling. Aangezien juist weduwen met kinderen veel financiële zorgen hebben, zouden wij — binnen het raam van de normen die de verhouding bepalen tussen het eigen ABP-pensioen en het weduwen ABP-pensioen — toch graag iets voor de weduwen met kinderen willen doen. Dit kan door onze regeling aan te passen aan de ABP-regeling.

Uitgaande van uw instemming met ons voorstel onder a, stellen wij u voor de uitkeringen aan weduwen met 1 kind te verhogen tot 73 % en die voor weduwen met 2 of meer kinderen tot 85 % van het basistraktament.

Nu is er ten aanzien van weduwen met kinderen nog een punt, dat wij gaarne nader willen regelen. Bij ons voorstel om het uitkeringspercentage van 80 te verhogen tot 85 (zie onder a) is uitgegaan van een premie voor ziektekostenverzekering van f 2.300,—. Deze premie geldt echter voor 2 personen, nl. de predikant en zijn echtgenote. Bij de afgeleide weduwenuitkering van $\frac{1}{2}$ van 80 % is dus ook rekening gehouden met een ziektekostenverzekering voor 2 personen. Dit kan echter tot gevolg hebben, dat een weduwe met 2 of meer kinderen in werkelijkheid een hogere premie moet betalen. Wij achten het billijk dat hiervoor aan die weduwen een compensatie wordt gegeven. Zonder de schaalverdeling voor weduwen met kinderen verder aan te tasten, kan dit worden opgelost door aan de belanghebbende weduwe boven haar schaaluitkering een toelage te geven ter compensatie van haar extra uitgaven voor de verzekering tegen ziektekosten.

Wij stellen u voor te bepalen, dat aan een weduwe die 2 of meer kinderen te verzorgen heeft, in de premie voor verzekering tegen ziektekosten een toelage wordt verstrekt van 85 % van de helft van het bedrag, waarmee haar werkelijke premiekosten het bedrag van f 2.300,— overschrijden.

V. Voorstel m.b.t. inhouding op weduwenuitkering

Een weduwe kan tweemaal pensioen genieten, nl.

- een eigen pensioen, toegekend op grond van door haar zelf volbrachte pensioengerechtigde diensttijd;
- een weduwenpensioen, waarop een weduwe recht heeft op grond van pensioengerechtigde diensttijd, die haar echtgenoot heeft doorgebracht in functies vóór en/of naastfuncties tijdens zijn ambtsperiode.

Wij menen, dat het in het eerste geval gaat om een verkregen recht, dat voortvloeit uit door de weduwe zelf verrichte werkzaamheden. Wij achten het niet juist, dat de inkomsten die de weduwe hieruit geniet, in mindering worden gebracht op de weduwenuitkering uit de emeritiekas.

Anders ligt het in het geval onder b. Het pensioen is dan te danken aan de predikant, op wiens eigen emeritaatsuitkering ook pensioensafrek plaatsvindt, voor zover het pensioen 15 % van de uitkeringsgrondslag te boven gaat.

Aangezien de inhouding van pensioen op de weduwenuitkering uit de emeritiekas tot nu toe niet duidelijk is vastgelegd, verzoeken wij u te willen uitspreken, dat u met deze uiteenzetting instemt. Voor de juiste formulering van deze zaak mogen wij u verwijzen naar art. 14 van de ontwerp-instructie 9 (bijlage 3 a).

VI. Invoering Algemene Arbeidsongeschiktheidswet (AAW)

Door de invoering van de Algemene Arbeidsongeschiktheidswet is er een nieuwe sociale voorziening gekomen, die ook van toepassing is op predikanten en predikantsweduwen. Om ons tot de hoofdzaken te beperken delen wij u mede, dat een AAW-uitkering o.l. op dezelfde wijze op het gegarandeerde inkomen van een emerituspredikant of een predikantsweduwe aftrekbaar moet worden gesteld als de AOW- of AWW-uitkering. Van deze gedachte zijn wij uitgegaan bij het opmaken van de ontwerp-instructie, waarin de door de invoering van de Algemene Arbeidsongeschiktheidswet noodzakelijke aanvulling van verschillende artikelen is verwerkt. Zie bijlage 3a.

Verder hebben wij als uitgangspunt aangenomen, dat predikanten beneden de leeftijd van 65 jaar, die wegens ziekte, gebreken of om andere redenen ongeschikt zijn geworden voor de uitoefening van hun ambt, ook een aanvraag krachtens de Algemene Arbeidsongeschiktheidswet moeten indienen. Verwezen moge worden naar ons voorstel tot wijziging van de bepalingen bij art. 13 K.O. sub 1 a (bijlage 2).

Tenslotte zal u uit onze ontwerp-instructie blijken, dat naar onze mening aan een predikant, die beneden de leeftijd van 65 jaar wordt geëmeriteerd en aan wie geen of een gedeeltelijke AAW-uitkering wordt toegewezen, een (aanvullende) uitkering tot de volle 85 % van de uitkeringsgrondslag zal moeten worden toegekend.

VII. Opnieuw vaststellen bepalingen onder art. 13 K.O., intrekken reglement voor de algemene kas tot steun aan de kerken ten behoeve van de verzorging van emeriti-predikanten, predikantsweduwen en -wezen en vaststellen instructie voor deputaten tot beheer van de algemene kas als boven genoemd (art. 13 K.O.)

Deputaten art. 13 K.O. menen, dat een wat duidelijker opzet van de ten aanzien van de emeritering geldende voorschriften wellicht verbetering kan brengen in de door hen vaak gesignaleerde onbekendheid met de emeritaatsregeling. Zij stellen u daarom voor:

- de bestaande bepalingen onder art. 13 K.O. te wijzigen zoals in bijlage 2 is aangegeven.
- De deputaten zijn van mening, dat in de bepalingen van de K.O. uitsluitend moet worden opgenomen wat behoort tot:

1. de rechten van de emeriti-predikanten, predikantsvrouwen en -wezen;
2. de taak van kerkeraad, classis en particuliere synode rond de emeritering van predikanten.

De taak van de deputaten naar art. 13 K.O. dient te worden omachreven in hun instructie, b. in te trekken het bestaande reglement voor de algemene kas tot steun aan de kerken ten behoeve van de verzorging van emeriti-predikanten, predikantsweduwen en -wezen.

- c. vast te stellen de instructie voor deputaten tot beheer van de algemene kas tot steun aan de kerken ten behoeve van de verzorging van emeriti-predikanten, predikantsvrouwen en -wezen (art. 13 K.O.), zoals deze is opgenomen in de bijlage 3a.

Als u besluit de bepalingen bij art. 13 K.O. te wijzigen en de instructie overeenkomstig ons voorstel vast te stellen, hebben wij het voornemen om de beide groepen bepalingen in een wat meer populaire vorm te gieten en als handleiding toe te zenden aan onze kerkeraden en predikanten.

VIII. Igreja Evangélica Reformada do Brasil

Deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland en voor de correspondentie met buitenlandse kerken zonden ons een schrijven door van de synode van de Igreja Evangélica Reformada do Brasil. De kerk in Brazilië vroeg of ds. B. Witzler te Carambel (voorheen chr. geref. predikant te 's-Gravendeel) opgenomen kon blijven in de emeritaatsregeling voor chr. geref. predikanten. De kerk te Carambel was dan bereid jaarlijks dezelfde bijdrage aan de emeritiekas te betalen, die ze zou moeten betalen, als ze een gemeente was binnen ons kerkverband. Deputaten eenheid en correspondentie onderstreepten, dat het hier een uniek geval betrof, omdat de kerken in Brazilië zeer klein waren. De situatie van de andere buitenlandse kerken, waarmee we in correspondentie staan, was, volgens deze deputaten, geheel anders. Van een precedent kon dus niet worden gesproken. Uit de brief van de I.E.R. bleek, dat het verzoek niet alleen ds. Witzler betrof, maar ook andere predikanten die eventueel in de toekomst uit ons kerkverband zouden vertrekken naar een van de gemeenten van de I.E.R.

Wij meenden aan de kerk in Brazilië niet de gevraagde toezegging te mogen doen. Uitdrukkelijk hebben onze kerken in art. 5 K.O. sub 8 b uitgesproken, dat de emeritaatsrechten vervallen bij aanneming van een beroep naar een buitenlandse kerk, ook al staan we er mee in correspondentie.

Bovendien, zijn de kerken in Brazilië in verhouding tot de Canadese en Noord Amerikaanse kerken zo klein?

Verder, de kerk van Carambel was bereid over 1977 een bedrag van f 6.000,— beschikbaar te stellen voor de emeritikas. De gemeente heeft immers ongeveer 600 doop- en belijdende leden. Voor een dergelijk bedrag als premie zou, via de weg van verzekering, een goede financiële regeling voor ds. Witzler te verkrijgen zijn. In deze zin is aan de I.E.R. geschreven.

IX. Rekeningen en balansen

Onderstaande rekeningen en balansen geven u een beeld van de financiële positie van de emeritikas over de jaren 1974, 1975 en 1976.

BALANSEN PER 31 DECEMBER 1976, 1975 en 1974

ACTIVA	1976	1975	1974
Vastgelegde middelen			
Effecten	f 826.981,—	f 882.321,—	f 417.660,—
6 3/4 % RPS beleggingsrekening	131.645,27	122.908,36	178.289,42
5 1/4 % RPS beleggingsrekening	—,—	—,—	29.406,55
Middelrange Beleggingen			
Amro Bank N.V.			
9 1/2 % spaarrekening 6 jr. vast			
30-11-82	93.000,—	—,—	—,—
8 3/4 % deposito 7 jr. vast			
31-12-82	100.000,—	100.000,—	—,—
8 1/2 % deposito 5 jr. vast			
15-04-80	80.000,—	80.000,—	—,—
Vlottende Middelen			
Te verrekenen omslag met de kerken	9.058,93	20.512,37	10.450,24
Te vorderen rente	2.001,33	561,60	15,72
Liquide Middelen			
Postgiro	16.287,70	18.585,44	48.812,11
Postgiro 4 1/4 % renterekening	115.729,86	24.667,11	76.273,93
RPS lopende rekening	420,90	402,30	383,15
Amro Bank N.V. - lopende rekening	2.958,91	1.776,24	804,94
Kerkelijk bureau	72.976,07	36.195,15	7.909,85
	f 1.451.059,97	f 1.097.909,57	f 771.205,91
PASSIVA			
Schulden op korte termijn			
Vooruitontvangen omslag van de kerken	f 837,60	—,—	f 1.755,50
Te verrekenen bijdragen	—,—	—,—	1.183,21
Te betalen kosten	1.525,—	f 1.140,—	855,—
RESERVE	1.448.697,37	1.095.769,57	767.302,20
	f 1.451.059,97	f 1.097.909,57	f 771.205,91

EXPLOITATIEREKENINGEN 1976, 1975 en 1974

BATEN	1976	1975	1974
Omslag	f 691.952,86	f 622.964,35	f 489.515,50
Giften	2.983,50	2.046,—	2.905,50
Legaten	4.106,75	—,—	11.250,—
Interest	77.385,75	56.342,49	31.266,80
	f 776.427,86	f 681.352,84	f 534.937,80
LASTEN			
Uitkeringen	f 436.673,52	f 403.952,—	f 351.857,—
Algemene kosten	9.904,82	7.116,57	6.969,06
	f 446.578,34	f 411.068,57	f 358.826,06
BATIG SALDO	f 329.849,52	f 270.284,27	f 176.111,74

De batige saldi geven duidelijk weer, dat door de toename van het aantal in actieve dienst zijnde predikanten de reservevorming eveneens toeneemt.

Zo kunnen b.v. in het batig saldo 1976 de volgende bestanddelen worden onderscheiden:

- reservering i.v.m. toename van het aantal in actieve dienst zijnde predikanten beneden de leeftijd van 65 jaar (vlg. jaarboek 1976: 114; bij uitgangspunt in rapport studiecommissie 1968: 90) $24 \times 22 \frac{1}{2} \% \times f 28.968,—$ f 152.951,04
- toevoeging aan de reserve van de rente van het kapitaal ter compensatie van de waardevermindering door inflatie 77.385,75
- toevoeging aan de reserve van een legaat 4.105,75
- het restant, veroorzaakt door meevallers in de exploitatierekening. Dit voordeel wordt nagenoeg geheel verklaard door het feit, dat er in 1976 8 predikanten waren van 65 jaar of ouder en 1 weduwe, die niet geëmeriteerd waren of die van hun recht op uitkering geen gebruik hebben gemaakt. 95.405,96

Totaal f 329.849,52

X. Samenvatting van de voorstellen

Resumerend stellen deputaten naar art. 13 K.O. u voor:

- geen verplichte emeritaatsleeftijd vast te stellen;
- de verplichte jaarlijkse minimumbijdrage der kerken te baseren op 20 % van het totaalbedrag van een uitkeringsgrondslag voor de dienstdoende predikanten beneden 65 jaar, te weten
 - voor 1978: f 10,— per lid/dooplid,
 - voor 1979: f 11,— per lid/dooplid,
 - voor 1980: f 11,50 per lid/dooplid;
- de uitkeringspercentages, genoemd in art. 13 K.O. sub 4 met ingang van het jaar 1978 te verhogen van 80 en 57 tot 85 en 61;
- de uitkering aan weduwen met 1 kind te verhogen tot 73 % en die aan weduwen met 2 of meer kinderen tot 85 % van de uitkeringsgrondslag;
- de bepalingen onder art. 13 K.O. te wijzigen, zoals is aangegeven in bijlage 2;
- in te trekken het bestaande reglement voor de algemene kas tot steun aan de kerken ten behoeve van de verzorging van emeriti-predikanten, predikantsweduwen en -wezen;
- vast te stellen de instructie voor de deputaten naar art. 13 K.O., zoals opgenomen in bijlage 3 a;
- opnieuw deputaten te benoemen.

A. W. Drechsler, secretaris.

Bijlage 1

INLEIDING EN OPDRACHT

De generale synode 1968/1969 Hilversum droeg deputaten op met ingang van januari 1969 de methode van berekening voor de bijdrage der kerken zodanig te wijzigen, dat het bedrag wordt bepaald op 22 % van het totaalbedrag van de uitkeringsgrondslagen van de in actieve dienst zijnde predikanten beneden de leeftijd van 65 jaar, of, indien dit meer is, op het totaalbedrag van de uitkeringen welke voor dat jaar zullen moeten worden gedaan (Acta 1968/1969, art. 153, lid 11, pag. 57). Sinds de invoering ervan is de bijdrage der kerken belangrijk toegenomen. Deze bedroeg voor het jaar 1969 f 4,50 en voor het jaar 1976 f 10,— per lid/dooplid. Voor het jaar 1977 wordt f 11,— gevraagd.

Deze sterk gestegen bijdrage der kerken is gepaard gegaan met een forse toename van het reservevermogen: nl. van f 243.600,— per ultimo december 1969 tot f 1.448.700,— aan het einde van het jaar 1976.

Het is daarom begrijpelijk, dat de generale synode 1974 Amsterdam-Nieuw-West deputaten de opdracht verstrekte na te gaan op welke wijze matiging in de toename van de bijdragen der kerken zou kunnen worden verkregen.

Deputaten hebben gemeend in verband hiermede aandacht te moeten schenken aan een drietal mogelijkheden, nl.:

- I. terugkeer naar het zuivere omslagstelsel;
- II. overgang naar het kapitaaldekkingstelsel of een mengvorm ervan;
- III. voortzetting van het huidige systeem met eventuele herziening van het percentage.

Onderzoek naar:

I. TERUGKEER NAAR HET ZUIVERE OMSLAGSTELSEL

Het zuivere omslagstelsel heeft door zijn grote eenvoudigheid veel aantrekkelijks. De jaarlijkse uitkeringen en bijkomende kosten worden omgeslagen over de kerken. Problemen van belegging der gereserveerde gelden doen zich niet voor.

Op dit punt heeft het omslagstelsel ontegenzeggelijk voordelen boven het kapitaaldekkingstelsel met zijn moeilijkheden ten aanzien van belegging en beheer der gereserveerde bedragen, waarbij het vraagstuk van het voldoende sparen voor de oudedagsvoorziening steeds weer aan de orde komt, mede als gevolg van de voortgaande inflatie. Het omslagstelsel heeft echter het grote nadeel, dat niet vaststaat, dat onder alle omstandigheden de toegezegde uitkeringen gestand kunnen worden gedaan. Dit geldt in bijzondere mate voor de kleine(re) groepen, waar de wet van de grote getallen niet geldt, in casu ons kerkverband. Voor een meer uitgebreide behandeling van de bezwaren tegen het omslagstelsel mag worden verwezen naar het rapport van een studietoelichting over het vraagstuk van de emeritering van onze predikanten (Acta 1968/1969, bijlage LVIII, pag. 273/274).

Daarin wordt onder punt 2 opgemerkt, dat een toename van het aantal predikanten welke niet samengaat met een evenredige stijging van het aantal leden, geen directe gevolgen heeft voor de emeritiekas, doch zich doet gevoelen op het moment, dat het aantal geëmeriteerde predikanten toeneemt.

Momenteel zien we in onze kerken een duidelijke toename van het aantal predikanten. Het aantal predikanten in actieve dienst beneden de leeftijd van 65 bedraagt thans 116, tegen 90 op 1 januari 1969; een groei van 28 predikanten, ofwel 28,9%.

Het aantal leden van onze kerken is gelukkig ook iets toegenomen, doch procentueel minder sterk dan bij de in actieve dienst zijnde predikanten werd geconstateerd.

Het ledental van onze kerken bedroeg nl. op 1 januari 1977 73.608 en per 1 januari 1967 67.500; een toename derhalve van 6.108 leden, ofwel 9,05%.

Indien deze ontwikkeling in de toekomst blijft voortzetten, zal bij toepassing van het zuivere omslagstelsel in de toekomst in toenemende mate een beroep op de kerken moeten worden gedaan, teneinde te kunnen voorzien in de uitkeringen van het gestegen aantal predikanten.

Deputaten zijn van mening, dat een terugkeer naar het tot en met het jaar 1968 toegepaste omslagstelsel niet verantwoord is, daar dit een afwenteling van lasten betekent door de huidige op een volgende generatie.

II. OVERGANG NAAR HET KAPITAALDEKKINGSTELSEL OF EEN MENGFORM DAARVAN

De eerder genoemde studietoelichting heeft in haar rapport onder het hoofd Kapitaaldekkingstelsel (nr. 20), pag. 274/275 aandacht geschonken aan een eventuele overgang van omslag- naar kapitaaldekkingstelsel en daarbij gewezen op de vele problemen, welke zich daarbij zullen voordoen, met name ten aanzien van backservice-verplichtingen.

In principe behoeft het kapitaaldekkingstelsel niet mee te brengen, dat gebruik wordt gemaakt van de diensten van levensverzekeringsmaatschappijen. In ons land hebben vele grote bedrijven (of bedrijfstakken) en instellingen eigen pensioenfondsen. Mits het aantal deelnemers voldoende groot is, zodat de wet van de grote getallen opgaat ten aanzien van gebeurtenissen waarvan het tijdstip onzeker is, bestaat hiertegen geen bezwaar. Het in eigen beheer houden van de oudedagsvoorziening, met het onderbrengen van het overlijdensrisico bij een verzekeringsmaatschappij, wordt bij kleinere bedrijven en instellingen, voorzover de Pensioen- en Spaarfondsenwet dit toelaat, in meerdere gevallen toegepast.

Indien voldoende deskundigheid aanwezig is voor een doelmatige belegging en beheer der middelen, zal het kostenbesparend kunnen werken.

Kapitaaldekking via een levensverzekeringsmaatschappij

Niet ieder is overtuigd, dat het in eigen beheer houden voordeliger is dan het onderbrengen van de emeritaatsverplichtingen bij een levensverzekeringsmaatschappij.

In verband met de steeds terugkerende vraag, of het onderbrengen bij een instelling van levensverzekering van de emeritaatsvoorzieningen van onze predikanten niet beter en/of voordeliger zou zijn dan het in eigen beheer houden ervan, hebben deputaten offertes aangevraagd bij de Levensverzekeringsmaatschappij Utrecht. Genoemde maatschappij was geneigd deze offertes uit te brengen zonder daarvoor kosten in rekening te brengen, ook in geval deze offertes niet leidden tot het onderbrengen van de emeritaatsvoorzieningen bij genoemde instelling.

Deze offertes bevatten opgaven van premies en koopsommen voor het onderbrengen van aanspraken op:

A. emeritaatsuitkeringen aan per 1 januari 1978 nog in actieve dienst zijnde predikanten beneden de leeftijd van 65 jaar alsmede aan hun gezinnen;

B. uitkeringen aan weduwen en wezen, ingeval van overlijden van predikanten vóór het bereiken van de 65-jarige leeftijd (risicodekking);

C. emeritaatsuitkeringen bij invaliditeit van predikanten vóór het bereiken van de 65-jarige leeftijd.

Algemene toelichting op de offertes

De offertes hebben betrekking op 109 predikanten, geboren tussen 1 mei 1913 en 31 december 1949, naar de op 1 januari 1978 bekend zijnde gegevens, doch berekend naar de premiekosten per 1 januari 1978. De hiervoor bedoelde predikanten hebben per 1 januari 1978 nog niet de leeftijd van 65 jaar bereikt en zullen in het algemeen nog niet zijn geëmeriteerd.

De onder A en B bedoelde offertes vermelden jaarpremies en koopsommen per predikant, gesplitst naar die voor het oudedags-, het weduwen- en het wezenpensioen.

Voor de aanspraken onder C is uitgegaan van een gemiddelde leeftijd per predikant. Voor zover van toepassing is rekening gehouden met het aantal verstreken en toekomstige dienstjaren, waarbij het traktement van de predikant per 1 januari 1978 is gesteld op f 40.000,— per jaar (incl. vrij wonen).

Verder is in aanmerking genomen, dat inbouw van AOW/AWW-uitkeringen volledig zal geschieden; hierdoor kon de pensioengrondslag worden gesteld op f 22.109,—.

Op verzoek van deputaten bevat de offerte onder A een opgave van de premiekosten, gesplitst in:

A1. Een jaarpremie, welke betaald dient te worden tot het bereiken van de 65-jarige leeftijd van een predikant of tot diens eerder overlijden. In deze opgave is tevens begrepen een inhaalpremie voor reeds verstreken dienstjaren.

A2. Een jaarpremie, welke betaald dient te worden tot het bereiken van de 65-jarige leeftijd van een predikant of tot diens eerder overlijden betrekking hebbende op toekomstige dienstjaren, met afzonderlijke vermelding van de op 1 januari 1978 verschuldigde koopsom voor reeds verstreken dienstjaren.

De offerte bevat tevens een opgave van de onder A1 en A2 bedoelde jaarpremies en koopsommen bij:

1. jaarlijks gelijkblijvende uitkeringen;
2. jaarlijks met 3% stijgende uitkeringen;
3. jaarlijks met 4% stijgende uitkeringen.

Bij het kunnen bereiken van 40 dienstjaren zullen de uitkeringen, zonder AOW en AWW bedragen:

oudedagspensioen	: 70% van f 22.109,— = f 15.476,—
weduwenspensioen	: 50% van f 22.109,— = f 11.055,—
wezenpensioen	: 10% van f 15.476,— = f 1.548,—

Niet alle predikanten zullen op 65-jarige leeftijd 40 dienstjaren hebben bereikt, hetgeen tot gevolg heeft dat deze resp. hun nagelaten betrekkingen een lagere uitkering zullen ontvangen. Het gemiddeld aantal dienstjaren voor de genoemde predikanten kon worden becijferd op 35½. De gemiddelde uitkeringen aan geëmeriteerde predikanten daalden daardoor tot f 13.735,—. De uitkeringen aan weduwen en wezen vertonen procentueel eenzelfde daling en bedragen gemiddeld resp. f 9.811,— en f 1.373,—.

Aangezien onze kerken geen verband kennen tussen dienstjaren en de hoogte der uitkeringen, zal het duidelijk zijn dat bij het onderbrengen van de emeritaatsvoorzieningen bij een verzekeringsmaatschappij de hiervoor gesignaleerde verschillen in uitkeringen, als gevolg van toepassing van dienstjaren, uit de emeritiekas dienen te worden bijbetaald.

Vergelijking van de te verzekeren pensioenen bij de Utrecht met de voorgestelde uitkeringen 1978 uit de emeritiekas laten uiteraard wel verschillen zien. Naar de verwachte situatie per 1 januari 1978 zullen de uitkeringen het volgende beeld vertonen:

VERZEKERINGSMATSCHAPPIJ: (gemiddelde uitkeringen)

Predikanten, gehuwd	: 12 x f 13.735,— = f 164.820,—
Predikanten, weduwen	: 9 x f 13.735,— = f 123.615,—
Weduwen zonder kind	: 23 x f 9.811,— = f 225.653,—
Weduwen met 1 kind	: 2 x f 11.184,— = f 22.368,—
Weduwen met 2 kind	: 2 x f 12.557,— = f 25.114,—

f 561.570,—

Vakantietoelag f —,—
Restitutie premie AOW/AWW —,—

f 561.570,—

EMERITIKAS:

Predikanten, gehuwd	: 12 x f 12.128,— = f 145.536,—
Predikanten, weduwen	: 9 x f 16.689,— = f 150.201,—
Weduwen zonder kind	: 23 x f 9.132,— = f 210.036,—
Weduwen met 1 kind	: 2 x f 8.350,— = f 16.700,—
Weduwen met 2 kind	: 2 x f 12.128,— = f 24.256,—

f 546.729,—

Vakantietoelag 8% 43.738,—
Restitutie premie AOW/AWW 8.000,—

f 598.467,—

Verschil circa f 37.000,—.

Dit geconstateerde verschil in de uitkeringen is niet van wezenlijk belang, aangezien aanpassing van de pensioenen aan de uitkeringen uit de emeritiekas over het geheel genomen geen moeilijkheden oplevert, indien de premies en/of koopsommen eveneens worden aangepast. Van betekenis is dat op deze wijze enige vergelijkingscijfers beschikbaar komen, waardoor een denkbeeld kan worden gevormd over de kosten aan de emeritaatsvoorziening verbonden.

A. Emeritaatsuitkeringen aan per 1 januari 1978 nog in actieve dienst zijnde predikanten beneden de leeftijd van 65 jaar alsmede aan hun gezinnen

Bij het onderbrengen van de uitkeringsverplichtingen aan voornoemde 109 predikanten bij de Utrecht zal voor de genoemde pensioenen aan premie en koopsom moeten worden opgebracht, naar de thans geldende tarieven:

	Jaarpremie (A1) x f 1.000,—	Koopsom en Jaarpremie (A2) of x f 1.000,—	x f 1.000,—
1. Bij gelijkblijvende uitkeringen	1.266,9	4.095,6	331,3
2. Bij stijging van de ingegane uitkeringen met 3 % per jaar	1.677,1	5.435,0	441,0
3. Bij stijging van de ingegane uitkeringen met 4 % per jaar	1.858,2	6.018,7	489,0

Het zal opvallen, dat een vrij geringe jaarlijkse stijging van de uitkeringen een relatief sterke toename van premies en koopsom te zien geeft:

Deze bedragen nl.:	x f 1.000,—	in %	x f 1.000,—	in %	x f 1.000,—	in %
van gelijkblijven naar 3 %	410,2	32,38	1.339,4	32,70	109,7	33,11
van 3 % stijging naar 4 %	181,1	10,80	583,7	10,74	48,0	10,88

In verband hiermee kan de vraag worden gesteld, of moet worden uitgegaan van een stijging van 3 % à 4 % per jaar van de uitkeringen, dan wel of kan worden volstaan met gelijkblijvende uitkeringen. Voor de beantwoording ervan is van belang na te gaan, hoe de ontwikkeling in het verleden is geweest. Onderstaand volgt een overzicht van de uitkeringen aan gehuwde predikanten:

Jaar:	Uitkeringen krachtens AOW: (excl. vakantietoelag)			Uitkeringen uit emeritiekas (excl. vakantietoelag)		
	bedrag:	stijging:	in %	bedrag:	stijging:	in %
1969	5.282,—	—	—	6.880,—	—	—
1970	5.802,—	540,—	10,26	7.544,—	664,—	9,65
1971	6.665,—	863,—	14,87	8.146,—	602,—	7,98
1972	7.389,—	724,—	10,86	8.531,—	385,—	4,73
1973	8.577,—	1.188,—	16,06	9.188,—	655,—	7,68
1974	9.910,—	1.333,—	15,54	9.708,—	522,—	5,68
1975	11.421,—	1.511,—	15,25	9.827,—	119,—	1,21
1976	13.153,—	1.732,—	15,17	10.140,—	313,—	3,13

Over 7 jaren geven de AOW uitkeringen een gemiddelde stijging te zien van 13,99 %, terwijl de uitkeringen van de emeritiekas een gemiddelde toename vertonen van 5,75 %. Door structurele verhogingen van de AOW in deze jaren bleef het stijgingspercentage van de uitkeringen uit de emeritiekas beperkt.

Of in de komende jaren de AOW verdere structurele aanpassingen te zien zal geven, dient te worden afgewacht. Het lijkt wel waarschijnlijk, dat in de eerstvolgende jaren een meer gematigde ontwikkeling van salarissen en lonen mag worden verwacht, hetgeen zijn invloed op de AOW uitkeringen zal hebben.

Hiervan uitgaande achten deputaten een stijging van 4 % per jaar voor de jaren in de nabije toekomst gemotiveerd. Mede in verband hiermee is ook voor de verdere berekeningen inzake de emeritaatsuitkeringen en de daaraan verbonden premies en/of koopsommen van dit percentage uitgegaan. Of dit percentage op lange(re) termijn voldoende zal blijken, kan alleen de tijd ons leren.

Wanneer we ons een denkbeeld willen vormen van de bedragen welke de kerken moeten opbrengen indien de generale synode besluit over te gaan van het omslagstelsel naar het kapitaaldekkingstelsel, geeft de offerte van de Utrecht daarin wel het nodige inzicht.

De offerte geeft twee mogelijkheden:

- 1a. Bij het gebruik maken van de aanbieding om door middel van een hoge premie de verplichtingen van de verstreken en van de komende jaren te dekken hebben de kerken jaarlijks op te brengen:
- a. aan premie f 1.858.200,—
- b. aan uitkeringen aan per 1 januari 1978 reeds geëmeriteerde predikanten en aan weduwen en wezen, circa 600.000,—

f 2.458.200,—

- 2a. a. hierbij kan een koopsom worden gestort van f 6.018.700,—

b. de premie bedraagt daarna jaarlijks f 489.000,—

c. terwijl aan per 1 januari 1978 geëmeriteerde predikanten en aan weduwen en wezen moet worden betaald, circa 600.000,—

f 1.089.000,—

De uitkeringen aan reeds op 1 januari 1978 geëmeriteerde predikanten, aan weduwen en wezen zullen in de loop der jaren afnemen en tenslotte geheel ophouden. Wanneer de uitkeringen jaarlijks met 4 % worden verhoogd, zal de teruggang van het totaalbedrag der uitkeringen een vertraagd beeld te zien geven. Gelet op de hoogte ervan kan niet worden verwacht, dat de kerken in staat of bereid zullen zijn volledig over te gaan naar het kapitaaldekkingstelsel.

Deze zienswijze is niet nieuw. In het studierapport, uitgebracht aan de G.S. 1968/1969, is deze opvatting terug te vinden.

Ook in rapporten van andere kerkverbanden evenals in de vakliteratuur inzake pensioen-voorzieningen komt men tot dezelfde conclusie.

Nu het wel duidelijk is geworden dat volledige overgang van het omslagstelsel naar het kapitaaldekkingstelsel in onze situatie niet is te verwezenlijken, blijft de vraag over of door toepassing van een tussenvorm een oplossing kan worden gevonden.

Hierbij kan worden gedacht aan:

1. Een vorm waarbij niet een volledige maar een gedeeltelijke overgang naar het kapitaaldekkingstelsel plaats vindt. Alle per 1 januari 1978 nog in actieve dienst zijnde predikanten resp. hun na te laten betrekkingen vallen voor een gedeelte van de uitkeringen onder het kapitaaldekkingstelsel, terwijl het overige deel onder het huidige omslagstelsel valt en door de emeritiekas wordt uitgekeerd. Deze vorm heeft het bijkomende voordeel, dat eventuele afwijkingen tussen de gewenste en de door verzekering gedekte uitkeringen op een eenvoudige en soepele wijze door de emeritiekas kunnen worden opgevangen.

2. Een vorm waarbij alleen de jongere predikanten en hun gezinnen vallen onder het kapitaaldekkingstelsel, terwijl de predikanten die per 1 januari 1978 een bepaalde leeftijd hebben overschreden, bij emeritering volledig vallen onder het regiem van de emeritiekas.

Ten aanzien van deze tussenvormen worden hierna enkele opmerkingen gemaakt.

ad. 1. Gedeeltelijke kapitaaldekking voor de in actieve dienst zijnde predikanten die per 1 januari 1978 de leeftijd van 65 jaar nog niet hebben bereikt

In het hiernavolgende is aangenomen, dat 25 % van de gemiddelde uitkeringen volgens de offerte Utrecht door kapitaal gedekt zal worden.

Uitgaande van een traktement van f 31.487,— per 1 januari 1978 en tevens aannemende dat de generale synode 1977 Hoogeveen het voorstel van deputaten tot herziening van de uitkeringspercentages aanvaardt, kunnen de uitkeringen met ingang van 1 januari 1978 als volgt worden berekend.

Aan:	Predikanten		Weduwen	
	z. kinderen	met 1 kind	met 2 kind.	
85 % van f 31.487,—	f 26.764,—			
61 % van f 31.487,—	f 19.207,—			
73 % van f 31.487,—		f 22.986,—		
85 % van f 31.487,—			f 26.764,—	
Af: Uitkeringen AOW/AWW	14.636,—	10.075,—	14.636,—	14.636,—
	f 12.128,—	f 9.132,—	f 8.350,—	f 12.128,—
Te dekken via kapitaal- verzekering: 25 % van de uitkeringen volgens offerte Utrecht				
	3.434,—	2.453,—	2.453,—	2.453,—
	f 8.694,—	f 6.679,—	f 5.897,—	f 9.675,—
Af: Wezenuitkering zijnde 25 % van opgave Utrecht	—	—	343,—	686,—
Blijft uit te keren door emeritiekas	f 8.694,—	f 6.679,—	f 5.554,—	f 8.989,—

	Totaal der uitkeringen	Uitkeringen AOW/AWW	Resteert	waarvan via verzek.	emer.
12 pred. geh.	321.168	175.632	145.536	41.208	104.328
9 pred. wed.n.	240.876	90.675	150.201	30.906	119.295
23 wed. z. kinderen	441.761	231.725	210.036	56.419	153.617
2 wed. 1 kind	45.972	29.272	16.700	5.592	11.108
2 wed. 2 kinderen	63.528	29.272	24.256	6.278	17.978
	1.103.305	556.576	546.729	140.403	406.326

Uitgedrukt in % van het totaal der uitkeringen	100,00	50,45	49,55	12,72	36,83
Uitgedrukt in % van de uitkeringen na afrek AOW/AWW			100,00	25,68	74,32

Uit voormelde opstelling blijkt, dat van het totaal bedrag der uitkeringen 50,45 % gedekt wordt door de AOW/AWW uitkeringen.

Samen met de uitkeringen via een verzekeringsmaatschappij is dan gedekt ruim 63 %, terwijl uit de emeritikas nog zal moeten worden betaald bijna 37 %.

Deze uitkeringen en percentages hebben uitsluitend betrekking op de per 1 januari 1978 nog in actieve dienst zijnde predikanten en hun na te laten betrekkingen.

Alle personen die op deze datum reeds een uitkering uit de emeritikas ontvangen, blijven ook in het vervolg volledig ten laste komen van de emeritikas. Uitkeringen aan deze groep zijn derhalve niet in bovenstaande berekeningen begrepen.

Wanneer een vierde deel van de uitkeringen via een verzekeringsmaatschappij kapitaal gedekt zou worden, dienen de kerken jaarlijks op te brengen:

A. Indien gebruik gemaakt wordt van de mogelijkheid tot het betalen van een jaarpremie waarin de inhaalpremie voor verstreken dienstjaren is begrepen:

1. een vierde deel van de premie ad f 1.858.200,—
te verhogen in verband met minder omvangskorting
3 % van (100,00 — 26,21) x f 464.550,—
f 464.550,—
10.300,—
f 474.850,—

2. wegens uitkeringen aan de per
1 januari 1978 gerechtigden, circa
600.000,—

Totaal f 1.074.850,—

B. Indien gebruik gemaakt wordt van de mogelijkheid tot het storten van een koopsom voor backservice-verplichtingen, gepaard gaande met een jaarlijkse premiebetaling, dient te worden betaald:

1. een koopsom ter grootte van:
 $\frac{1}{4} \times f 6.018.700,— =$
bij: wegens minder omvangskorting:
 $2 \frac{1}{2} \% \text{ van } (100,00 — 26,21) \times f 1.504.700,— =$
f 1.504.700,—
22.200,—
f 1.526.900,—

Dit bedrag zou uit de per 1 januari 1978 aanwezige reserve kunnen worden betaald.

2. een jaarpremie van: $\frac{1}{4} \times f 489.000,—$
bij: wegens minder omvangskorting
f 122.250,—
1.800,—
f 124.050,—

3. aan uitkeringen aan de per 1 januari 1978
uitkeringsgerechtigden
600.000,—

Totaal f 724.050,—

De uitkeringen aan op 1 januari 1978 reeds geëmeriteerde predikanten, weduwen en wezen zullen geleidelijk in aantal en bedrag afnemen. Daar staat tegenover een toenemend aantal gerechtigden die nog voor circa 74 % aanspraak maken op uitkeringen uit de emeritikas. Dank zij de thans aanwezige reserve zou het mogelijk zijn de koopsom te voldoen en jaarpremie en uitkeringen jaarlijks op te brengen.

Daarbij moet worden bedacht, dat niet alleen de aanwezige reserve nagenoeg geheel is verduwen, maar dat tevens de jaarlijkse rente-opbrengst van dit vermogen wordt gemist. Zij brengt in geen geval een verlichting van de lasten met zich mee. Deputaten zien ook in deze vorm geen voordeel.

ad. 2. Kapitaaldekking voor jongere predikanten

Deputaten financiële zaken hebben in hun rapport aan de gen. synode 1974 Amsterdam-Nieuw-West aandacht geschonken aan de emeritering van onze predikanten (zie Acta blz. 282/283). Daarin wordt onder meer opgemerkt, dat het deputaten belangrijk voorkomt na te gaan, of het geen aanbeveling verdient voor predikanten die toegelaten worden tot de kerken en nog beneden de leeftijd van 30 jaar zijn, een andere vorm van dekking te kiezen van toe te kennen rechten op emeritering dan de huidige. Dit houdt in, dat predikanten die per 1 januari 1978 31 jaar of ouder zijn, bij emeritering — en bij eerder overlijden, hun nagelaten betrekkingen — volledig ten laste blijven komen van de emeritikas. Dit betekent verder, dat de premie voor de verzekering van de voortdurende in aantal toenemende predikanten die onder het kapitaaldekkingstelsel vallen, gedurende een 35 of 40 jaren zal toenemen, terwijl de uitkeringen uit de emeritikas pas afnemen op het moment, dat de predikanten die op 1 januari 1978 30 jaar of jonger zijn, bij het bereiken van de 65-jarige leeftijd geen beroep meer behoeven te doen op de emeritikas, omdat zij dan een uitkering zullen genieten van de verzekeringsmaatschappij.

De gedachte welke hierbij voorzit, is geleidelijk te komen tot een overgang van het omslag-naar het kapitaaldekkingstelsel. Gedurende een groot aantal jaren zal zich deze overgang doen gevoelen in de vorm van een verhoging van de bijdrage der kerken ter betaling van de premies van levensverzekering voor de jongere predikanten en voor de uitkering aan de geëmeriteerden en hun betrekkingen.

Hoewel de uitgangspunten totaal verschillend zijn, lopen de financiële gevolgen van het door deputaten art. 13 K.O. sinds 1968 gevoerde beleid ten dele parallel met de constructie welke

deputaten voor financiële zaken voor ogen staat. Vanaf 1969 wordt immers de bijdrage van de kerken niet alleen meer bepaald door de hoogte der uitkeringen, doch ook door de toeneming van het aantal in actieve dienst zijnde predikanten. Naarmate het aantal in actieve dienst zijnde predikanten toeneemt, voornamelijk door toevloed van jongere predikanten, neemt de minimum-bijdrage van de kerken toe.

Naast enige overeenkomst is er groot verschil.

De „reserve-vorming” welke thans plaatsvindt als gevolg van het toegenomen aantal predikanten, geeft meer zekerheid aan geëmeriteerde en nog te emeriteren predikanten en hun betrekkingen. Het is om zo te zeggen „gemeenschappelijk bezit”. Bij het denkbeeld dat deputaten voor financiële zaken voor ogen staat, is dat niet het geval. De te betalen premie komt uitsluitend ten goede aan bepaalde predikanten. Met name aan die predikanten die op 1 januari 1978 nog niet de leeftijd van 31 jaar hebben bereikt. Hierdoor worden ongelijke rechten gegeven aan in actieve dienst zijnde predikanten.

In de aanvangsjaren, wanneer slechts enkele jongere predikanten onder deze regeling vallen, zal dit vermoedelijk nauwelijks als „ongelijkheid in behandeling” worden ervaren. Naarmate het aantal predikanten toeneemt dat onder het kapitaaldekkingstelsel valt, zal dit bij de oudere predikanten gevoelens van onbehagen kunnen oproepen.

Met name wanneer men zorg heeft of de kerken in de toekomst de oeffervaardigheid (= bereidheid en financiële draagkracht) bezitten om in het levensonderhoud van onze predikanten en hun gezinnen te voorzien, dient deze vorm te worden afgewezen, aangezien ze voor de dan oudere predikanten resp. hun betrekkingen, voor zover niet valende onder de door verzekering gedekte uitkeringen, de zekerheid op emeritaatsuitkeringen verzwakt.

Deputaten zijn dan ook van mening, dat het geen aanbeveling verdient voor predikanten die toegelaten worden tot de kerken en nog beneden de leeftijd van 30 jaar zijn, een andere vorm van dekking te kiezen van toe te kennen rechten op emeritering dan voor de overige in actieve dienst zijnde predikanten.

B. Uitkeringen aan weduwen en wezen als gevolg van overlijden van predikanten voor het bereiken van de 65-jarige leeftijd

Aan de necrologie uit het jaarboek 1976 ontleenden wij de volgende gegevens:

	totaal aantal	geboren voor 1900	geboren in 1900 of later
Totaal aantal predikanten die de Chr. Ger. Kerken hebben gedient na 1892	103	88	15
Overleden voor het bereiken van de 65-jarige leeftijd	33	24	9
Of uitgedrukt in procenten	32 %	27 %	60 %
Het aantal jaren waarover de weduwen een uitkering hebben te ontvangen tot het tijdstip waarop deze predikanten hun 65-jarige leeftijd zouden hebben bereikt, bedraagt in totaal	379	276	103
gemiddeld aantal jaren per weduwe	11,5	11,5	11,4

Het is duidelijk, dat hier de wet van de grote getallen niet opgaat en dat het trekken van conclusies met grote voorzichtigheid dient te gebeuren. Niettemin geven deze aantallen wel een indicatie van de sterftekansen vóór het bereiken van de 65-jarige leeftijd.

De offerte welke terzake werd ontvangen, geeft na herleiding van uitkeringen en premies de navolgende informatie:

De uitkeringen zijn gekoppeld aan het aantal te bereiken dienstjaren van de predikanten. Bij een te bereiken aantal van 40 dienstjaren bedraagt de uitkering aan een weduwe f 11.055,—. Doordat het gemiddelde aantal dienstjaren lager ligt dan 40, wordt het gemiddelde bedrag der uitkeringen f 9.811,—.

Jaarlijks wordt berekend welk risico-kapitaal nodig is tot aankoop van een lijfrente-uitkering voor de echtgenote van de predikant. Aan de hand hiervan wordt vastgesteld welke koopsom verschuldigd is tot dekking van het overlijdensrisico.

De te betalen koopsom(premie) per 1 januari 1977 bedraagt f 69.488,—.

In de offerte wordt een sterfte-winstregeling aangeboden, waarbij:

- a. winst wordt gegeven over een z.g. winstdelingsperiode welke op 5 jaar wordt gesteld;
- b. als sterfteinstant wordt aangemerkt het verschil tussen:
 1. 95 % van het totaal der koopsommen dat in een winstdelingsperiode is betaald
 2. en het totaal van de in die periode verschuldigd geworden kapitaaluitkeringen, mits dit verschil positief is. Een eventueel negatief verschil zal niet worden overgeboekt naar een volgende winstdelingsperiode en komt dus geheel voor onze (d.i. Utrecht) rekening.
- c. Van de winst zal 80 % worden uitgekeerd aan het einde van een winstdelingsperiode.

Tarief en winstdelingsregeling worden vastgesteld in een overeenkomst welke 10 jaar zal gelden; wederzijds verschuldigde bedragen en betalingen daarvan worden geboekt in een rentendragende rekeningcourant.

Een tweetal voorbeelden mogen dienen tot verduidelijking.

In beide voorbeelden is aangenomen, dat de koopsommen per jaar gemiddeld f 72.000,— bedragen.

In het eerste voorbeeld is er van uitgegaan, dat in de periode van 5 jaar drie predikanten komen te overlijden op resp. 63, 58 en 55-jarige leeftijd.

Te storten koopsommen in 5 jaar	f 360.000,—
waarvan in aanmerking komt voor winstdeling:	
95 % van f 360.000,—	f 342.000,—
af: koopsommen voor aankoop lijfrentes:	
voor weduwe van 63-jarige predikant	f 82.000,—
voor weduwe van 58-jarige predikant	110.000,—
voor weduwe van 55-jarige predikant	122.000,—
	314.000,—
Sterftewinst	f 28.000,—
waarvan voor Utrecht 20 %	f 5.600,—
waarvan voor em.kas 80 %	22.400,—
	28.000,—
Door de emeritikas is betaald aan koopsommen	f 360.000,—
zij ontvangt terug aan sterftewinst	22.400,—
per saldo is betaald	f 337.600,—
bij niet verzekering was via de emeritikas	
betaald geworden aan uitkeringen	314.000,—
zodat	f 23.600,—
resteert als premie voor meerdere risicodekking,	
gedurende 5 jaar. Dit is gemiddeld per jaar f 4.720,—.	

2e voorbeeld

Geen der predikanten beneden de leeftijd van 65 komt binnen het tijdvak van 5 jaar te overlijden:

De koopsommen bedragen	f 360.000,—
95 % ervan komt in aanmerking voor winstverdeling:	f 342.000,—
af: koopsommen voor lijfrente	—,—
Sterftewinst	f 342.000,—
waarvan toekomt aan Utrecht 20 %	68.400,—
en uitgekeerd wordt aan de emeritikas 80 %	273.000,—

Per saldo is door de emeritikas betaald voor risico-dekking gedurende een periode van 5 jaar ofwel gemiddeld per jaar f 17.280,—.

Ten aanzien van de wenselijkheid van het onderbrengen van het overlijdensrisico bij een verzekeringsmaatschappij bleek binnen de kring van deputaten geen eenstemmigheid te heersen. Een meerderheid was van oordeel, dat de huidige situatie kan blijven.

Een minderheid bleek voorstander te zijn van het dekken van het overlijdensrisico door onderbrenging hiervan bij een verzekeringsmaatschappij.

Deze mening is mede beïnvloed door de voorgestelde winstdelingsregeling, waardoor de eraan verbonden kosten verhoudingsgewijs gering zijn.

C. Emeritaatsuitkeringen bij invaliditeit van predikanten vóór het bereiken van de 65-jarige leeftijd

De offerte vermeldt uitkeringen tot de 65-jarige leeftijd. Contractsduur 10 jaar. Zij geeft een doorsnee-premie, berekend naar de „gewogen gemiddelde leeftijd“, welke uitkomt op 42 jaar. Er is een eigen risico-termijn van 6 maanden. De offerte gaat uit van een te verzekeren jaarrente van f 40.000,— per jaar. Nu inmiddels de Algemene Arbeidsongeschiktheidswet (AAW) in werking is getreden, zijn deputaten van mening, dat de te verzekeren jaarrente maximaal gesteld behoort te worden op f 20.000,— per jaar.

Daarom is ook de verschuldigde premie over dit bedrag opgenomen.

De verschuldigde premie bedraagt dan bij:

	aantal pr.	premie p.p.	f 40.000,—	f 20.000,—	in %
gelijkblijvende uitkeringen	109	f 3.292,—	f 347.928,—	f 173.964,—	7,98
3 % stijgende uitkeringen	109	3.940,—	429.460,—	214.730,—	9,85
4 % stijgende uitkeringen	109	4.236,—	461.724,—	230.862,—	10,59
5 % stijgende uitkeringen	109	4.604,—	501.836,—	250.918,—	11,51

De premie voor de Arbeidsongeschiktheidsverzekering voor werknemers (WAO) bedraagt voor het jaar 1977 10,4 % van het loon, met een premie-vrije voet van f 3.640,— en een maximum premiegrens van f 51.220,—.

Recht op uitkering ontstaat nadat de arbeidsongeschiktheid 52 weken heeft geduurd en eindigt bij het bereiken van de 65-jarige leeftijd.

In onze kerken behoeft momenteel aan geen der predikanten beneden de leeftijd van 65 jaar een uitkering te worden verleend wegens arbeidsongeschiktheid.

Het invaliditeitsrisico is blijkens de ervaring in onze kerken gering. Nu uit een actuair rapport blijkt, dat een soortgelijk verschijnsel zich voordoet in de Gereformeerde Kerken, mag, met de nodige voorzichtigheid, worden aangenomen dat het risico van invaliditeit onder predikanten minder groot is dan bij werknemers in dienst van overheid en bedrijfsleven het geval blijkt te zijn. Daarbij moet wel in aanmerking worden genomen, dat de financiële gevolgen van tijdelijke of verminderde arbeidsgeschiktheid door de plaatselijke kerken worden gedragen. Een dekking van het invaliditeitsrisico tegen voormelde premies achten deputaten een te kostbare zaak.

III. VOORTZETTING VAN HET HUIDIGE SYSTEEM MET EVENTUELE HERZIENING VAN HET PERCENTAGE

Door toepassing van een andere berekeningswijze van de minimumbijdrage der kerken dan vóór 1969 het geval was, behoeften de ontvangsten en uitgaven niet met elkaar in evenwicht te zijn. Wel dienden de ontvangsten tenminste gelijk te zijn aan de uitgaven, doch het omgekeerde behoefde niet het geval te zijn. De uitgangspunten van het gewijzigde systeem waren:

a. De kerken dienen jaarlijks op te brengen een bedrag gelijk aan de premies welke bij toepassing van het kapitaaldekkingssysteem verschuldigd zouden zijn. De premie werd bepaald op 22 % van het minimumtraktament van predikanten met 10 dienstjaren, voor zover de leeftijd van 65 jaar nog niet was bereikt.

b. De rente dient aan het vermogen te worden toegevoegd teneinde op deze wijze de koopkracht van het reservevermogen zo goed mogelijk in stand te houden.

c. Bij toepassing van het kapitaaldekkingssysteem zullen alle predikanten op 65-jarige leeftijd worden geëmeriteerd.

Bij de berekening van de premie werd aangenomen, dat alle predikanten van hun recht op emeritering op 65-jarige leeftijd gebruik zouden maken.

Nu dit systeem een aantal jaren is toegepast, is het zinvol na te gaan of de uitgangspunten juist zijn gebleken dan wel of deze correctie behoeven.

De reserve is in de jaren 1969 tot en met 1976 niet onbelangrijk toegenomen. De toename is onder meer ontstaan als gevolg van een stijging der verplichtingen door de groei van het aantal predikanten. Verder nam de reserve toe door de gekweekte rente. Een belangrijke bijdrage aan de groei van het reservevermogen hebben de predikanten geleverd, die bij het bereiken van de 65-jarige leeftijd geen gebruik hebben gemaakt van hun recht op emeritering. Ook giften en legaten hebben de reserve doen toenemen.

De toename van het reservevermogen is als volgt te analyseren:

Per 1 januari 1969 bedroeg de reserve	x f 1.000,—
bij: a. te reserveren bijdrage der kerken in verband met het	243,6
toegenomen aantal predikanten in actieve dienst beneden de	
65-jarige leeftijd (116-90), zijnde 26 predikanten	590,3
b. toevoeging van de gekweekte rente	247,4
c. reserve ontstaan doordat niet alle predikanten gebruik	
hebben gemaakt van hun recht op emeritering	442,3
d. ontvangen giften en legaten	51,3
	1.574,9
af: meer uitkeringen, w.o. vakantiegelden en kosten K.A.B.	126,2
reservevermogen per 31 december 1976	1.448,7

De onder a tot en met d vermelde bedragen zijn nader te specificeren over de jaren:

	a	b	c	d
	x f 1.000,—	x f 1.000,—	x f 1.000,—	x f 1.000,—
1969	16,3	11,0	31,4	5,9
1970	28,9	12,3	50,0	5,6
1971	35,4	15,3	61,4	11,5
1972	57,3	16,7	48,3	2,1
1973	77,3	25,1	58,2	2,9
1974	94,7	31,3	33,6	14,2
1975	127,4	56,3	74,4	2,0
1976	153,0	77,4	87,0	7,1
	590,3	247,4	442,3	51,3

Er is in de loop van 8 jaren een vermeerdering van de reserve geweest van ruim 1,2 miljoen. De vraag kan worden gesteld of in de komende jaren eveneens een dergelijke groei van de reserve mag worden verwacht en bij een bevestigend antwoord of een zodanige groei gewenst resp. noodzakelijk is. Licht in de toename van de reserve misschien een aanwijzing, dat het percentage van 22 % te hoog is vastgesteld? Het is in verband hiermee goed de punten onder a, b en c nader te beoordelen.

ad a. Het gereserveerde bedrag van f 590.000,— is beïnvloed door een drietal factoren, nl.

1. de toename van het aantal in actieve dienst zijnde predikanten beneden de leeftijd van 65 jaar. Gelet op het huidige aantal studenten dat admittie-examen heeft gedaan, mag

- worden verwacht dat de toeneming van het aantal predikanten zich zal voortzetten.
2. de hoogte van het traktement. Het minimumtraktement van een predikant met 10 dienstjaren bedroeg per 1 januari 1967 f 12.800,— en per 1 januari 1977 f 30.276,—, een toename van f 17.476,— neerkomende op 136,5 %, of wel gemiddeld 12,41 % per jaar. Wel moet hierbij worden opgemerkt, dat de AOW en AWW-uitkeringen in deze jaren procentueel meer zijn gestegen.
- De huidige economische toestand in aanmerking nemende, mag worden aangenomen, dat de ontwikkeling van de traktementen in de komende jaren minder sterk zal zijn dan in de hiervoor genoemde jaren.
3. het percentage van 22 %. Dit percentage dient te worden gesplitst in 19 % voor de oudedags-, weduwen- en wezenvoorzieningen, terwijl 3 % is ingebouwd voor het invaliditeitsrisico (zie Acta 1968/1969, pagina's 271 en 272).
- Reeds is eerder opgemerkt, dat momenteel geen der predikanten beneden 65 jaar een uitkering geniet wegens het niet meer kunnen vervullen van zijn ambt.
- Hieruit mag niet zonder meer worden afgeleid, dat de huidige situatie als normaal kan worden beschouwd.
- Mede gelet op de vergelijkbare ontwikkeling in de Gereformeerde Kerken lijkt het verantwoord het percentage voor invaliditeit voorlopig buiten beschouwing te laten bij het vaststellen van de bijdrage der kerken.

Het is niet eenvoudig een oordeel te geven over de juistheid van het thans gehanteerde percentage ad 19 % voor oudedags-, weduwen- en wezenvoorzieningen.

Bij de beoordeling dient men rekening te houden met de ontwikkeling van de traktementen en van de uitkeringen AOW en AWW op lange(re) termijn en van de verhouding tussen beide. Daarover valt niets met enige zekerheid te zeggen. In een actueel rapport gedateerd 3 september 1975 hetwelk diende op de generale synode 1975 der Gereformeerde Kerken, werd voor de predikantstraktementen gedurende de jaren 1976 tot en met 1984 nog uitgegaan van een jaarlijkse stijging van 10 %. Nog geen twee jaren later is een dergelijk percentage geheel op de achtergrond geraakt en wordt voor de eerstkomende jaren gedacht aan een jaarlijkse verhoging van circa 4 tot 6 %.

Ook is van betekenis welk standpunt men inneemt ten aanzien van de gekweekte rente. Kan deze geheel of ten dele worden gebruikt tot verlaging van de premie? Hierover wordt verschillend gedacht.

De levensverzekeringsmaatschappijen geven thans een rentekorting van 25 tot ruim 30 %, naar gelang van de rentestand. De premie wordt hiermee verminderd, hetgeen een aanmerkelijke verlichting van de pensioenlasten meebrengt. Sommigen staan de gedachte voor, dat de rentekorting aangewend dient te worden tot verbetering van de pensioenen. Voor het standpunt van de kerken mag worden verwezen naar hetgeen hierna wordt opgemerkt onder ad b.

Een indicatie voor de premie op korte termijn kan in onze kerken worden gevonden door na te gaan hoe de verhouding is tussen de bijdrage der kerken en de uitkeringen. De begrotingen over de jaren 1978 tot en met 1980 geven de volgende cijfers:

	uitkeringen:	min. bijdrage:	in %
1978	f 603.400,—	f 749.400,—	
1979	640.800,—	799.000,—	
1980	667.000,—	844.800,—	
	f 1.931.200,—	f 2.393.200,—	
af: geschatte minder-opbrengst ca. 4 %		93.000,—	
		f 2.300.000,—	100,00
af: uitkeringen		1.931.200,—	83,97
		f 368.800,—	16,03
Indien alle predikanten van 65 jaar en ouder gebruik zouden maken van hun recht op emeritering, zouden de uitkeringen in de komende jaren stijgen met circa 3 x f 80.000,—		240.000,—	10,43
Resteert		f 128.800,—	5,60

In de begroting van de minimumbijdrage is uitgegaan van een percentage van 20 % voor oudedags-, weduwen- en wezenvoorzieningen.

Wanneer de hiervoor genoemde besparing op de uitkering ad f 240.000,— en de rente-opbrengst buiten beschouwing worden gelaten, blijkt het batig saldo over 3 jaren gering te zijn. Indien was uitgegaan van een minimumbijdrage gebaseerd op 19 %, zou de opbrengst over deze jaren circa f 120.000,— lager zijn geweest.

Uit deze cijfers mag blijken, dat het in het jaar 1969 ingevoerde percentage voor oudedags-, weduwen- en wezenvoorzieningen ad 19 % voor de komende drie jaren waarschijnlijk juist voldoende zal zijn om de uitkeringen te dekken. Deputaten achten het daarom wenselijker het percentage te stellen op 20 %.

Een vergelijking van dit percentage met de percentages welke door de overheid en de Gereformeerde Kerken worden gehanteerd, valt uit in het voordeel van onze kerken.

ad b. Sinds 1969 zijn de lonen en de kosten van levensonderhoud sterk gestegen, hetgeen blijkt uit het onderstaand overzicht. In deze getallen vinden we de inflatie weerspiegeld. Naast deze cijfers is vermeld het rentepercentage hetwelk van het vermogen kon worden gemaakt. Voor de berekening werd het gemiddelde vermogen aan het begin en het einde van het jaar aangehouden.

	regelings- lonen:	index cijfers gezinscons. werkn. gezinnen	rente- percentage:
1969	100	100	4,38
1970	108	104	4,33
1971	118	112	4,38
1972	135	121	4,28
1973	150	131	4,60
1974	168	143	4,57
1975	182	158	6,05
1976	215	172	6,09

Gelet op de hierboven geschetste ontwikkeling van lonen en prijzen achten deputaten het gewenst de rente aan het vermogen toe te voegen, teneinde de koopkracht hiervan zoveel mogelijk in stand te houden.

Zodra het rentepercentage dat van de inflatie overschrijdt, kan het meerdere dienen tot verlaging van de bijdrage der kerken.

ad c. De cijfers geven over de jaren verdeeld een wat wisselend beeld, waarbij met name de laatste jaren een belangrijke besparing te zien geven.

Op grond van de cijfers over de jaren 1975 en 1976 mag worden verwacht, dat de komende drie jaren eenzelfde beeld zullen vertonen.

De vraag kan ook hier worden gesteld of de bijdrage van de kerken niet kan worden verminderd met de overschotten welke door vermelde oorzaak ontstaan. Deputaten neigen ernaar te stellen, dat besparingen uit deze hoofde in de eerste plaats ten goede dienen te komen aan de uitkeringen aan predikanten of hun gezinnen, hetzij in de vorm van versterking van het reserve-vermogen, hetzij in een verbetering van de uitkeringen.

Deputaten zijn van mening met het voorgaande aan de opdracht van de generale synode 1974 Amsterdam-Nieuw-West te hebben voldaan en daarbij enig inzicht te hebben verschaft in de problemen welke aan de emeritaatsvoorzieningen zijn verbonden. Daarbij willen deputaten benadrukken, dat naar hun oordeel de kosten aan de emeritaatsvoorzieningen van onze predikanten en hun gezinnen in verhouding niet als duur mag worden aangemerkt.

De gevraagde bijdrage der kerken ligt in het algemeen lager dan in andere kerkverbanden, waarbij dankbaar mag worden geconstateerd, dat onze kerken hun roeping in dezen verstaan. Van de gevraagde bijdrage kwam over de jaren 1974, 1975 en 1976 resp. binnen 96,1 %, 97,0 % en 96,5 %.

Deputaten menen er goed aan te doen in de hierna volgende bladzijden nog enige informatie te geven over de pensioen- en emeritaatsproblemen welke zich in de Gereformeerde Kerken en in de Ned. Hervormde Kerk voordoen.

Pensioenregelingen en problemen bij enkele andere kerkverbanden

A. De Gereformeerde Kerken

Deputaten ad art. 17 K.O. en deputaten voor Financiën en Organisatie hebben in overleg en medewerking van de Stichting Landelijke Samenwerking aan de generale synode van 1975 voorstellen gedaan om 25 % van het pensioen berekend voor aftrek AOW/AWW door kapitaal te dekken en de rest, na aftrek AOW/AWW, zijnde circa 40 %, via het omslagstelsel te betalen.

De generale synode heeft dit voorstel aanvaard met ingang van 1 januari 1976. Als koopsom voor de kapitaaldekking van 25 % voor backservice-verplichting van de in actieve dienst zijnde predikanten diende een bedrag te worden gestort van f 24.100.000,—. De premie en omslag vergden daarmee van de kerken (incl. de bijdragen van de predikanten) een bedrag van f 15.600.000,— voor het jaar 1976. De daarna komende jaren geven een lastenverzwaring te zien, mede als gevolg van een aangenomen inflatie van 10 % per jaar.

In procenten van de emeritaatsgrondslag moest in 1976 worden opgebracht 31,4. Het aantal leden van de Gereformeerde Kerken bedroeg per 1 januari 1976 ca. 740.000. De bijdrage per lid was derhalve ruim f 21,—. Na aftrek van de eigen bijdrage van de predikanten bedroeg dit f 15,67. Hieronder volgt nog een overzicht over de verwachte ontwikkeling gedurende de jaren 1976 tot en met 1984.

Jaar	eigen bijdrage predikanten	omslag kerken	totaal te betalen door kerken	als percentage van de emeritaatsgrondslag	bestaande situatie: 20 % van de emeritaatsgrondslag wordt door de kerken betaald	extra door kerken bij te dragen
1976	4,0	11,6	15,6	31,4	12,9	2,7
1977	4,4	12,4	16,8	30,5	14,3	2,5
1978	4,8	13,5	18,3	30,1	15,8	2,5
1979	5,3	14,9	20,2	30,4	17,3	2,9
1980	5,9	16,0	21,9	30,0	19,2	2,7
1981	6,6	16,4	23,0	27,6	21,7	2,3
1982	7,3	19,9	27,2	30,0	23,6	3,6
1983	8,0	19,7	27,7	27,6	26,1	1,8
1984	8,9	20,9	29,8	26,6	29,1	0,7

Voorspelling van de te verwachten extra rente over het per 1-1-1976 voor 25 % kapitaaldekking aan te houden fonds:

Jaar	extra rente
1976	0,8
1977	0,9
1978	1,0
1979	1,1
1980	1,2
1981	1,3
1982	1,5
1983	1,6
1984	1,8

De bedragen zijn in miljoenen gulden vermeld.

In dezelfde rapporten lezen we, dat het onderbrengen van de nieuwe predikanten bij een verzekeringsmaatschappij of een pensioenfonds het totale bedrag dat van de kerken gevraagd moet worden, de inflatie nog buiten beschouwing gelaten, snel doet stijgen. Daaraan wordt toegevoegd: „Deze vorm van overgaan naar kapitaaldekking achten wij thans op financiële gronden niet mogelijk”.

B. De Ned. Hervormde Kerk

Interessant is ook het artikel van ds. C. Blomaard, secretaris van de Bond van de Nederlandse Predikanten en tevens secretaris van de Hervormde Pensioenraad, in „Het Orgaan” en van daaruit overgenomen door Trouw d.d. 10-02-1977. Hierin wordt meegedeeld, dat de verplichtingen tegenover de huidige en toekomstige pensioentrekkers slechts voor een kwart door kapitaal zijn gedekt.

Voor volledige kapitaaldekking zou 270 miljoen aan bezit aanwezig moeten zijn: er is slechts 68 miljoen. Om te komen tot volledige kapitaaldekking moet rond 200 miljoen gulden als koopsom worden betaald of eventueel gespreid over een reeks jaren. Nadat hij heeft opgemerkt dat ook bij de gereformeerden de kapitaaldeckingsgraad te laag is, vervolgt hij „ook andere kerken zouden in principe wel eens voor dezelfde problemen kunnen staan”.

Samenvatting en conclusies

Het voorgaande samenvattende kan worden gezegd, dat deputaten van mening zijn, dat niet moet worden teruggekeerd tot het zuiver omslagstelsel en dat overgang naar het volledige kapitaaldeckingsstelsel financieel niet is te verwezenlijken.

Een eventuele mengvorm waarbij een deel van de uitkeringen door kapitaal is gedekt, terwijl het overige deel door middel van een omslag moet worden opgebracht, is realiseerbaar bij de huidige stand van de reserve. Deputaten achten het niet nodig de spaargelden voor de oude-dagvoorziening onder te brengen bij een verzekeringsinstelling. Deze gelden kunnen evengoed in eigen beheer blijven.

Binnen het deputaatschap wordt verschillend gedacht over de wenselijkheid van het onderbrengen bij een verzekeringsinstelling van de geldelijke gevolgen door het overlijden van predikanten beneden de leeftijd van 65 jaar.

Het beginsel om het recht op uitkeringen te beëindigen bij het versterven van het kerkverband behoeft niet te worden prijs gegeven, indien voornoemd overlijdensrisico wordt verzekerd.

Met inachtneming van het verschil in inzicht ten aanzien van het dekken van het overlijdensrisico zijn deputaten van mening, dat de sinds 1969 gevolgde methode dient te worden voortgezet waarbij, als gevolg van het gering gebleken risico van arbeidsongeschiktheid, enige matiging van het berekeningspercentage verantwoord wordt geacht.

Bij een voortduur van de inflatie in een omvang als de voorgaande jaren te zien hebben gegeven, is toevoeging van de rente-opbrengst aan de reserve noodzakelijk om de koopkracht van het vermogen in stand te houden.

Het komt deputaten niet onjuist voor de besparingen welke ontstaan doordat niet alle predikanten van 65 jaar en ouder van hun recht op emeritering gebruik maken, ten goede te doen komen aan de emeriteringsgerechtigden en hun betrekkingen.

Bijlage 2

VOORSTEL TOT WIJZIGING VAN DE BEPALINGEN ONDER ARTIKEL 13 K.O.

Deputaten naar art. 13 K.O. stellen aan de generale synode voor:

- Art. 13 sub. 1a aan te vullen, zodat de tekst van deze bepaling voortaan als volgt zal zijn: De emeritaatsverklaring geschiedt op aanvraag van de belanghebbende via de kerkeraad door de classis, bijgestaan door de deputaten van de particuliere synode. Indien niet wegens het bereiken van de leeftijd van 65 jaar emeritaat wordt aangevraagd, dienen attesten van twee geneesheren te worden overgelegd. In dit geval zijn de predikanten die emeritaat aanvragen, gehouden ook een aanvraag om een uitkering krachtens de Algemene Arbeidsongeschiktheidswet (AAW) in te dienen”.
- Toe te voegen een nieuwe bepaling sub 2e: „dat de classis van elke emeritaatsverlening binnen 14 dagen kennis dient te geven aan de deputaten naar art. 13 K.O.”
- Sub 2e wordt sub 2f.
- De laatste woorden van sub 3c als volgt te wijzigen: „... en dienovereenkomstig de richtlijnen, door de generale synode vastgelegd in de instructie voor de deputaten ad art. 13 K.O.”
- Het thans vermelde onder sub 4, 5a, b en c, 6a en b en onder 7 te laten vervallen, aangezien dit alles, met door ons voorgestelde wijzigingen, naar onze mening thuishoort in de instructie voor de deputaten ad art. 13 K.O.
- Toe te voegen een nieuwe bepaling sub 4: „Bij het overlijden van een predikant, hetzij in actieve dienst of na reeds verleend emeritaat, die een weduwe en/of kinderen nalaat, verzoekt de desbetreffende kerkeraad binnen 14 dagen na dit overlijden aan deputaten ad art. 13 K.O. financiële steun ten behoeve van de voorziening in het levensonderhoud van de weduwe en/of de kinderen”.
- De bepaling sub 8 wordt sub 5.
- Toe te voegen een nieuwe bepaling sub 6: „Het recht op een uitkering uit de emeritikas vervalt zodra de belanghebbende ophoudt lid van een Christelijke Gereformeerde Kerk in Nederland te zijn”.
- Toe te voegen een nieuwe bepaling sub 7: „Een predikantsweduwe die hertrouwt, heeft geen recht meer op een uitkering uit de emeritikas. Als de echtgenoot met wie zij als weduwe is getrouwd, komt te overlijden, krijgt zij met ingang van de datum van dit overlijden weer aanspraak op de weduwe-uitkering uit de kas, echter met aftrek van de inkomsten, die zij geniet als gevolg van haar laatste huwelijk”.
- De bepaling sub 9 wordt sub 8.
- De bepaling sub 10 wordt sub 9.

Bijlage 3a

Ontwerp-instructie voor deputaten voor het beheer van de algemene kas tot steun aan de kerken ten behoeve van de verzorging van emeriti-predikanten, predikantsweduwen en -wezen. (art. 13 K.O.)

Artikel 1

De plaatselijke kerken zijn verplicht overeenkomstig Gods Woord in het levensonderhoud van hun emeriti-predikanten, predikantsweduwen en -wezen op een verantwoorde wijze te voorzien. De kerken hebben aan deze verplichting uitdrukking gegeven in artikel 13 K.O.

Artikel 2

Er bestaat een algemene kas die gerechtigd is aan de plaatselijke kerken uitkeringen te doen om aan de in art. 1 bedoelde verplichtingen te helpen voldoen.

In overleg met de desbetreffende kerkeraaden kunnen de uitkeringen uit de kas ook rechtstreeks aan de belanghebbende emeriti-predikanten, predikantsweduwen en -wezen worden gedaan.

Artikel 3

Het beheer van de kas is opgedragen aan zes deputaten, die daartoe machtiging en instructie ontvangen van de generale synode. Elk van de vier particuliere synoden benoemt een deputaat met een secundus. Zij hebben drie jaren zitting, doch zijn bij aftreding terstond herkiesbaar.

De eerste en tweede penningmeester worden benoemd door de generale synode voor de periode, die ligt tussen de benoemende en de volgende generale synode. Zij zijn herbenoembaar.

Deputaten zijn verplicht op aanvraag van de desbetreffende kerkeraad steun te verlenen, overeenkomstig de in deze instructie gestelde regels.

Artikel 4

Wanneer deputaten art. 13 K.O. van een classis bericht van emeritaatsverlening hebben ontvangen, zenden zij aan de desbetreffende kerkeraad een formulier met verzoek de daarop gevraagde inlichtingen te verstrekken.

Artikel 5

De uitkeringen uit de emeritikas beogen de emeriti-predikanten en de predikantsweduwen een inkomen te garanderen tot een door de generale synode te bepalen percentage van het aanvaardbare minimumtraktament voor predikanten met 10 dienstjaren (uitkeringsgrondslag). Op deze uitkeringen worden de door belanghebbenden genoten AOW-, AWW- of AAW-uitkeringen in mindering gebracht.

Elke generale synode besluit of de koppeling van de uitkeringen uit de emeritikas aan het

in de vorige alinea genoemde minimumtraktament tot de eerstvolgende generale synode gehandhaafd blijft.

Artikel 6

De uitkeringen worden per kwartaal bij vooruitbetaling gedaan.

Artikel 7

Een emerituspredikant van 65 jaar of ouder ontvangt een zodanige uitkering uit de emeritikas, dat deze, tezamen met zijn AOW-uitkering, 65 % van het aanvaardbare minimumtraktament voor predikanten met 10 dienstjaren bedraagt.

Een emerituspredikant beneden de leeftijd van 65 jaar ontvangt een zodanige uitkering uit de emeritikas, dat deze, tezamen met zijn AAW-uitkering, 85 % van het in de vorige alinea bedoelde minimumtraktament bedraagt.

Voor het geval het verzoek van een predikant beneden de leeftijd van 65 jaar om toekenning van een AAW-uitkering wordt afgewezen, wordt hem bij emeritering een uitkering tot de volle 85 % van het hiervoor genoemde minimumtraktament verleend. De uitkeringen worden evenwel nog vermeerderd met 85 % van de kindertoeleage, die de predikant — als hij niet geëmeriteerd zou zijn — van de kerkeraad zou hebben genoten.

Artikel 8

Op de uitkering ingevolge art. 7 voor emeriti-predikanten van 65 jaar of ouder worden in mindering gebracht:

- inkomsten die predikanten genieten uit hoofde van de vervulling van bijzondere arbeid, als bedoeld in art. 6 K.O., inclusief een hun als zodanig toegekend pensioen;
- pensioenrechten die voortvloeien uit de vervulling van functies voor en/of nevenfuncties tijdens de ambtsperiode voor zover die 15 % van de uitkeringsgrondslag te boven gaan.

Artikel 9

Op de uitkering ingevolge art. 7 aan emeriti-predikanten beneden de leeftijd van 65 jaar worden in mindering gebracht:

- inkomsten als genoemd in art. 8 sub a;
- inkomsten uit arbeid, van welke aard die ook moge zijn, voor zover deze 15 % van de uitkeringsgrondslag te boven gaan;
- pensioenrechten als omschreven en beperkt in art. 8 sub b.

Artikel 10

Wanneer deputaten art. 13 K.O. van een kerkeraad bericht ontvangen van het overlijden van een predikant, hetzij in actieve dienst of na reeds verleend emeritaat, die een weduwe en/of kinderen nalat, zenden zij aan die kerkeraad een formulier met verzoek de daarop gevraagde inlichtingen te verstrekken.

Artikel 11

Een weduwe van een emerituspredikant ontvangt gedurende een periode van 5 maanden na de maand waarin haar echtgenoot is overleden, nog dezelfde uitkering, die haar echtgenoot zou hebben genoten, als hij niet zou zijn overleden. Daarna wordt aan de weduwe de weduwen-uitkering uit de kas betaald.

Artikel 12

Een predikantsechtgenote die weduwe wordt op de leeftijd van 40 jaar of ouder en geen kinderen heeft te verzorgen, ontvangt een zodanige uitkering uit de emeritikas, dat deze — tezamen met haar AWW- of AOW-uitkering — 61 % van het aanvaardbare minimumtraktament voor predikanten met 10 dienstjaren bedraagt.

Voor een weduwe die 1 kind te verzorgen heeft, wordt het percentage van 61 % verhoogd tot 73 %.

Voor een weduwe die 2 of meer kinderen te verzorgen heeft, wordt het percentage van 61 % verhoogd tot 85 %. Aan laatstbedoelde weduwe wordt bovendien in de premie voor verzekering tegen ziektekosten een toelage verstrekt van 85 % van de helft van het bedrag, waarmee haar werkelijke premiekosten de f 2.300,— overschrijden.

Dit artikel is van toepassing op kinderen die de leeftijd van 16 jaar nog niet hebben bereikt en op studerende of invalide kinderen, zolang zij jonger zijn dan 27 jaar en niet over voldoende eigen inkomen beschikken.

Artikel 13

Een echtgenote van een predikant die weduwe wordt op een leeftijd beneden 40 jaar en geen kinderen te verzorgen heeft, ontvangt gedurende een aantal maanden waarin zij een tijdelijke AAW-uitkering geniet, een uitkering uit de emeritikas tot het percentage genoemd in het eerste lid van art. 12. Houdt de tijdelijke AAW-uitkering op, dan vervalt ook de uitkering uit de emeritikas.

Voor het geval de in dit artikel bedoelde weduwe niet in haar eigen onderhoud kan voorzien, zal zij, indien er sprake is van arbeidsongeschiktheid, een AAW-uitkering dienen aan te vragen. Wordt de AAW-uitkering toegewezen, dan wordt haar ook een uitkering uit de emeritikas toegekend, die naar de mate van arbeidsongeschiktheid zal worden vastgesteld.

Indien een weduwe geen AWW- of AAW-uitkering geniet, kan haar — indien de omstandigheden daartoe aanleiding geven — door deputaten een uitkering uit de emeritikas worden toegekend, nadat deputaten belanghebbende hebben gehoord.

Artikel 14

Op de weduwenuitkeringen ingevolge de artikelen 12 en 13 van deze instructie wordt in mindering gebracht het weduwenpensioen, waarop een weduwe recht heeft op grond van pensioen-

gerechtigde diensttijd, die haar echtgenoot voor zijn overlijden heeft doorgebracht in functies voor en/of nevenfuncties tijdens zijn ambtsperiode.

Een pensioen dat een in het vorige lid bedoelde weduwe geniet wegens door haar zelf vervulde pensioengerechtigde diensttijd, wordt niet op de weduwenuitkering uit de emeritikas in mindering gebracht.

Op de weduwenuitkering, bedoeld in de laatste alinea van het vorige artikel, worden ook in mindering gebracht uit arbeid verkregen inkomsten, waaronder ook begrepen is pensioen dat genoten wordt wegens door haar zelf vervulde pensioengerechtigde diensttijd.

Alle in dit artikel genoemde inhoudingen worden slechts toegepast, voor zover het pensioen en/of de uit arbeid verkregen inkomsten een bedrag van 15 % van de uitkeringsgrondslag te boven gaan.

Artikel 15

Aan volle wezen beneden de leeftijd van 16 jaar en aan volle wezen in de leeftijd van 16 tot 27 jaar die studeren of invalide zijn en die niet over voldoende inkomsten beschikken, wordt een uitkering uit de kas verstrekt gelijk aan 50 % van de door deze wezen genoten uitkering krachtens de AWW onder aftrek van eigen inkomsten, anders dan de genoten AWW-uitkering. Wordt de AWW-uitkering voor een volle wees ingetrokken, omdat hij voor een uitkering krachtens de AAW in aanmerking komt, dan blijft deze wees, indien zijn AAW-uitkering en zijn eventuele overige inkomsten niet voldoende zijn om in zijn onderhoud te voorzien, tot het bereiken van de 27-jarige leeftijd een aanvullende uitkering uit de emeritikas genieten, zodanig dat zijn inkomen gelijk is aan 150 % van de uitkering krachtens de AWW.

Artikel 16

Aan een emerituspredikant-weduwnaar van 65 jaar of ouder die hertrouwt met een vrouw van 65 jaar of ouder, wordt — ofschoon zij beiden in het genot van de AOW-uitkering voor alleenstaanden blijven — de uitkering uit de emeritikas verleend die geldt voor gehuwde emeriti-predikanten.

Artikel 17

Aangezien art. 13 K.O. beoogt in het levensonderhoud te voorzien, kan van de als norm geldende bedragen worden afgeweken in gevallen van bijzondere noden of slechts gedeeltelijke onbekwaamheid tot uitoefening van de dienst.

Een en ander ter beoordeling van deputaten art. 13 K.O., gehoord de belanghebbende.

Artikel 18

Aan alle belanghebbenden wordt jaarlijks, in de maand mei, een procentuele vakantietoeleage uitbetaald.

Het percentage van die toelage is gelijk aan het percentage dat jaarlijks door deputaten voor financiële zaken geadviseerd wordt voor de vakantietoeleage voor de in actieve dienst zijnde predikanten. Het percentage wordt berekend over het bedrag van de uitkering die voor de belanghebbende in het desbetreffende kalenderjaar is vastgesteld en in evenredigheid aan het aantal maanden dat de belanghebbende over een periode van 12 maanden, voorafgaande aan 1 juni, in het genot van een uitkering is geweest.

Artikel 19

Bij overlijden van een emerituspredikant, een predikantsweduwe of een volle wees van een predikant worden de uitkeringen met ingang van het kwartaal, volgende op de datum van overlijden, gestaakt.

Terugvordering van reeds uitbetaalde bedragen vindt niet plaats.

Artikel 20

Tot dekking van de uitgaven uit de emeritikas en ter vorming van een kapitaal dat zal dienen als reserve voor de dekking van toekomstige verplichtingen die ontstaan door toeneming van het aantal in actieve dienst zijnde predikanten, wordt jaarlijks van de kerken een verplichte minimumbijdrage geheven. De totale opbrengst daarvan voor een jaar zal tenminste gelijk moeten zijn aan 20 % van het totaalbedrag van de uitkeringsgrondslag van alle in actieve dienst zijnde predikanten beneden de leeftijd van 65 jaar, over datzelfde kalenderjaar, of, indien het totaalbedrag van de uitkeringen welke in dat jaar zullen moeten worden gedaan, meer is, aan laatstgenoemd totaalbedrag.

De verplichte minimumbijdrage per lid en per dooplid wordt telkens door de generale synode voor drie jaren vastgesteld, na kennisneming van de door deputaten aan de generale synode over te leggen begrotingen voor die jaren.

Artikel 21

Jaarlijks brengen deputaten art. 13 K.O. verslag uit van hun werkzaamheden aan de particuliere synoden onder overlegging van de exploitatierekening over het voorgaande kalenderjaar en de balans per 31 december van dat jaar.

Aan elke generale synode brengen deputaten rapport uit met overlegging van de financiële gegevens betreffende de inkomsten, de uitgaven en het kapitaal van de kas over de voorgaande drie jaren en van begrotingen voor de komende drie jaren.

Artikel 22

Deputaten art. 13 K.O. zijn door de generale synode gemachtigd tot het in ontvangst nemen van de verplichte minimumbijdragen, giften, legaten en erflatingen.

De juiste formule voor legateringen en erflatingen ten gunste van de emeritikas luidt: „Aan de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland ten behoeve van de algemene kas tot steun aan de kerken voor de verzorging van emeriti-predikanten, predikantsweduwen en -wezen” of

„Aan de Christelijke Gereformeerde Kerk te ten behoeve van de algemene kas tot steun aan de kerken voor de verzorging van emeriti-predikanten, predikantsweduwen en -wezen”.

Bijlage 3 b

Toelichting op ontwerp-instructie

- Art. 1. Dit artikel is conform art. 1 van het bestaande reglement.
2. Gedeeltelijk gebaseerd op art. 5 van het bestaande reglement. De tweede alinea van dit artikel is opgenomen om de praktijk dat de uitkeringen rechtstreeks aan de belanghebbenden i.p.v. aan de plaatselijke kerken worden gedaan, te legaliseren.
3. Dit artikel is een samenvatting van art. 6 van het bestaande reglement en van de bepaling bij art. 13 K.O. onder 2 sub e.
4. Dit is een nieuw artikel. Het is gewenst de handelingen die deputaten moeten verrichten bij een emeritaatsaanvraag, in hun instructie op te nemen.
5. Is ook een nieuw artikel, waarvan de eerste alinea het principe aangeeft, waarop het systeem van de uitkeringen uit de emeritikas berust.
- Tot nu toe hebben alle generale synoden na 1955 zich telkens weer uitgesproken over de voortzetting van het systeem van koppeling van de uitkeringen aan de traktementen voor de komende 3-jarige periode. Dit is vastgelegd in de tweede alinea van art. 5.
- Deze beperking van de werkingsduur van het besluit van de generale synode kan moeilijkheden voorkomen, als de kerken, daartoe door de omstandigheden gedwongen, het bovengenoemde systeem van koppeling in de toekomst niet zouden kunnen handhaven.
6. Dit is een nieuw artikel, waarin de bestaande praktijk wordt vastgelegd.
7. In dit artikel worden de uitkeringen geregeld aan emeriti-predikanten van 65 jaar of ouder en aan emeriti-predikanten beneden die leeftijd. De uitkeringen zijn nu ten dele geregeld in de bepalingen bij art. 13 K.O. sub 4. Uit het thans voorgestelde artikel blijkt, dat aan een predikant beneden de leeftijd van 65 jaar wiens verzoek om een uitkering krachtens de Algemene Arbeidsongeschiktheidswet wordt afgewezen, een uitkering tot de volle 65 % van de uitkeringsgrondslag wordt toegekend. De laatste alinea van dit artikel is nieuw.
- Predikanten in actieve dienst krijgen van de kerkeraad een kindertoelage voor de eerste 2 kinderen. Dit is dus een deel van hun inkomen. Omdat het bij emeritering op 65-jarige leeftijd praktisch niet voorkomt, dat predikanten nog voor een kindertoelage in aanmerking komen, is deze faktor in ons voorstel tot verhoging van de uitkeringspercentages (A) buiten beschouwing gelaten. Bij emeritering beneden de leeftijd van 65 jaar kan dit echter anders liggen. De laatste alinea van art. 7 beoogt dit te regelen.
- 8 en 9. Deze artikelen zijn gebaseerd op de bepalingen bij art. 13 K.O. sub 5 en 7. De bestaande bepalingen geven aan, dat eventuele inkomsten van predikanten die een bijzondere taak vervullen en de inkomsten van predikanten belast met de geestelijke verzorging van militairen, tot de volle 100 % op hun emeritaatsuitkering in mindering moeten worden gebracht. Deze bepalingen zijn gehandhaafd. Aangezien predikanten belast met de geestelijke verzorging van militairen, ook vallen onder de in art. 8 sub a van deze instructie genoemde predikanten die bijzondere arbeid vervullen, behoeft aan hen geen bijzonder artikel meer te worden gewijd. Voor de overige emeriti-predikanten wordt geen inhouding op hun emeritaatsuitkering wegens inkomsten uit arbeid toegepast. De verlaging van de percentages van het inkomen die niet voor vermindering van de uitkering uit de emeritikas komen, van 20 tot 15 houdt verband met het voorstel om het uitkeringspercentage van 80 tot 85 te verhogen.
10. Zie de toelichting op art. 4.
11. Dit is een nieuw artikel. De regeling is aangepast aan de AOW-uitkering. Een weduwe van een echtgenoot die een AOW-uitkering had, behoudt 5 maanden na de maand waarin de echtgenoot is overleden, nog de AOW-uitkering voor gehuwden. In de praktijk wordt deze aanpassing aan de AOW reeds door deputaten toegepast.
- 12 en 13. Deze artikelen zijn gebaseerd op de bepalingen bij art. 13 K.O. sub 6 A en B. Bij de genoemde percentages is rekening gehouden met onze voorstellen onder A en B, resp. tot verhoging van de uitkeringspercentages en de uitkeringen aan weduwen met kinderen.
- In art. 13 is het verband gelegd tussen het ophouden van de tijdelijke AWW-uitkering voor jonge weduwen zonder kinderen en de eventuele toekenning van een AWW-uitkering bij arbeidsongeschiktheid van de weduwe.
- De aandacht wordt gevestigd op de laatste alinea, krachtens welke aan een weduwe die geen AWW- of AOW-uitkering geniet, indien de omstandigheden daartoe aanleiding geven, toch een uitkering uit de emeritikas kan worden toegekend.
14. Omtrent de inhoudingen op de weduwen-uitkeringen is tot nu toe weinig geregeld. In het ontworpen artikel wordt onderscheid gemaakt tussen uitkeringen aan weduwen die wel en die geen AOW of AWW genieten.
- Voor weduwen die AOW of AWW genieten, heeft de uitkering uit de kas een aanvullend karakter. De inhoudingen op hun uitkeringen uit de emeritikas zijn daardoor

beperkt tot het pensioen dat zij ontvangen als weduwe van hun pensioengerechtigde echtgenoot. Inkomsten uit door deze weduwen verrichte arbeid worden niet op hun uitkeringen uit de emeritikas in mindering gebracht.

Aan weduwen die geen AOW of AWW genieten, kan een uitkering tot de volle 61 % van de uitkeringsgrondslag worden toegekend. Als deze weduwen niet arbeidsongeschikt zijn verklaard (zij krijgen dan ook geen AAW-uitkering) en toch inkomsten uit arbeid ontvangen of een eigen pensioen hebben, is het billijk, dat deze inkomsten op hun uitkering uit de kas, die in verhouding tot de uitkeringen aan de andere weduwen hoog is, worden gekort. De ontworpen regeling voor de inhouding op de weduwen-uitkeringen loopt parallel met die, welke in de artikelen 8 en 9 van deze instructie is opgenomen voor de emeriti-predikanten.

15. Dit artikel is een redactionele wijziging van art. 2 van het bestaande reglement. Bovendien is het aangepast aan de AAW.
16. Dit is een geheel nieuw artikel. Het wordt niet billijk geacht, dat in het omschreven geval, waarin beide echtelieden een AOW-uitkering voor alleenstaanden genieten, dan toch aan de hertrouwde emerituspredikant de zo veel hogere uitkering voor emerituspredikanten-weduwenaars doorbetaald zou blijven.
17. Dit artikel is conform art. 7 van het bestaande reglement. De laatste zin van dat artikel is niet in de ontwerp-instructie overgenomen. Het is niet duidelijk, waarop die zin die is opgenomen in het artikel dat de zgn. noodgevallen regelt, slaat. De inhoudingen zijn in de artikelen 8, 9 en 14 van deze instructie geregeld. Aangezien bij de emeritering van onze predikanten het aantal dienstjaren in het geheel geen rol speelt, is het onlogisch de laatste zin van art. 7 van het bestaande reglement te handhaven.
18. Dit artikel steunt op het door de generale synode van Amsterdam 1974 genomen besluit tot toekenning van een vakantietoelage.
19. Dit artikel bevat de enigszins gewijzigde redactie van art. 4 van het bestaande reglement.
20. Het wordt wenselijk geacht, dat de wijze waarop de verplichte minimumbijdrage voor de emeritikas wordt vastgesteld, in de instructie wordt opgenomen.
21. Dit betreft het redactioneel gewijzigde artikel 9 van het bestaande reglement.
22. De eerste zin van dit artikel beoogt vast te leggen, dat deputaten art. 13 K.O. door de generale synode gemachtigd zijn tot het in ontvangst nemen van gelden voor de kas.
- De daarna volgende formulering voor legateringen enz. is overgenomen uit art. 8 van het bestaande reglement.

Bijlage 4

BEGROTINGEN 1976, 1979 en 1980

Baten	1976	1979	1980
Omslag	f 749.400,—	f 799.000,—	f 844.600,—
Giften	2.500,—	2.500,—	2.500,—
Legaten	3.000,—	3.000,—	3.000,—
Rente	100.000,—	115.000,—	130.000,—
	f 854.900,—	f 919.500,—	f 980.100,—
Lasten	1976	1979	1980
Uitkeringen	f 603.400,—	f 640.800,—	f 687.000,—
Onkosten	14.000,—	18.000,—	18.000,—
Batig saldo	237.500,—	260.700,—	275.100,—
	f 854.900,—	f 919.500,—	f 980.100,—

TOELICHTING

Omslag

De omslag is gebaseerd op een heffing van het van 22 tot 20 verlaagde percentage van het minimumtraktament van dienstdoende predikanten, beneden de leeftijd van 65 jaar bij 10 dienstjaren. Uitgaande van het aantal bovenbedoelde predikanten volgens het jaarboek 1976 van 114, wordt het aantal predikanten voor 1977 geschat op 116 en voor de 3 daarna volgende jaren op:

1978: 119
1979: 122
1980: 124.

Hierbij is rekening gehouden met een zelfde toename van het aantal predikanten in de jaren 1978 t/m 1980 als in de jaren 1974 t/m 1976.

Het is vrijwel onmogelijk onder de huidige onzekere omstandigheden een schatting te maken van de traktementen tot 1980. Wel staat vast, dat deze lager zal zijn dan in de afgelopen jaren. Uitgegaan is van een gemiddelde stijging van 4 % per jaar. Als traktementen zijn aangehouden:

voor 1978: 1,04 x f 30.276,— (basistraktament 1977) is f 31.487,—
voor 1979: 1,04 x f 31.487,— is f 32.746,—
voor 1980: 1,04 x f 32.746,— is f 34.056,—

- a. de regel in het bedrijfsleven, waar 65 jaar als een verplichte pensioenleeftijd geldt;
- b. het hoge werktempo en de veelzijdige inspanning die onze predikanten moeten opbrengen;
- c. de emeriteringsregeling van de hogleraren van de Theologische Hogeschool.

Deputaten achten het sub b vermelde niet relevant. Op de argumenten a en c gaan zij niet in. Op schriftuurlijke en praktische gronden ontraden zij het invoeren van een verplichte emeritering op 70 jaar.

De zienswijze van de commissie is verdeeld. De meerderheid volgt in haar oordeel de deputaten, echter met de aantekening dat in een voorkomend „moelijk geval“ niet alleen de kerkeraad „wijs en tactvol“ zal moeten optreden, maar ook indien nodig via kerkvisitatie en classis het kerkverband als zodanig. Twee leden van de commissie achten de argumentatie van deputaten niet sterk. Zij refereren niet slechts aan de argumenten die in 1974 ter synode reeds naar voren kwamen, doch wijzen er vooral op, dat de Here in Zijn Woord (Num. 8 : 23-28) zelf duidelijke aanwijzingen gaf omtrent de actieve dienst van Zijn knechten, de Levieten. Voorts betrekken zij, mede op grond van ervaringen binnen de kerken, in hun overwegingen, dat het een ervaringsgegeven is dat het oordeel over eigen mogelijkheden op oudere leeftijd (gedacht wordt daarbij aan 70 jaar en ouder) duidelijk verzwakt. Om de kerken en ook de betrokkenen die daarin schuilgaande moeilijkheden te besparen achten zij de beoogde verplichting wel gewenst. Zij wijzen er daarbij op, dat bij emeritering de status van dienaar des Woords behouden blijft en als zodanig de bevoegdheid de kerken in die hoedanigheid te dienen.

2. Matiging in de toename van de bijdragen

Met de voorstellen van deputaten en de daaraan ten grondslag liggende overwegingen, zoals omschreven onder III b, om in gevolge de wens van de synode 1974 te komen tot matiging in de toename van de bijdrage van de kerken, kan de commissie zich verenigen. Deze instemming heeft betrekking op de verlaging van het percentage van 22 1/2 tot 20 1/2 van het totaalbedrag van de uitkeringsgrondslag van alle in actieve dienst zijnde predikanten beneden de leeftijd van 65 jaar.

3. Afzonderlijke dekking overlijdensrisico

De commissie heeft bij haar beraad over punt 2 in het bijzonder aandacht geschonken aan het standpunt van deputaten inzake het onderbrengen van het financiële risico van vroegtijdig overlijden (d.i. beneden de leeftijd van 65 jaar) van predikanten in actieve dienst bij een verzekeringsinstelling.

De commissie had de opdracht u tevens haar oordeel kenbaar te maken over de zienswijze van deputaten-financieel van de Theologische Hogeschool inzake de wenselijkheid dit risico van voor-overlijden van hogleraren — in combinatie met deze risico's ex art. 13 — onder te brengen bij een verzekeringsinstelling (zie bijlage XVI).

De commissie is — zij het met de kleinste mogelijke meerderheid — tot het advies gekomen de zienswijze van de meerderheid van deputaten art. 13 te volgen en dus zonder nadere voorzieningen dit risico, zoals tot heden het geval was, voor wat de predikanten betreft door de emeritiekas te doen dragen.

Ook ten aanzien van de hogleraren neemt de meerderheid van de commissie dit afwijkende standpunt in.

De minderheid van de commissie (drie leden) wijst op de onbekende omvang van het hier bedoelde risico en de verhoudingsgewijs geringe kosten van de beoogde dekking via een verzekeringsinstelling. De meerderheid ontkent dit niet, doch zij waardeert de risico's anders, gezien de door haar voorgestelde draagkracht van de kerken als geheel en hun bereidheid eventuele calamiteiten op te vangen. De uitspraak van de synode inzake het dekkingssysteem van de emeritaatsverplichtingen (in eigen beheer) is daarbij mede door de meerderheid overwogen.

Eenstemmig is de commissie van oordeel dat in dezen eenzelfde gedragelijn voor beide kassen gevolgd dient te worden.

4. Uitkeringspercentages

Met de voorstellen tot verhoging van de uitkeringen kan de commissie zich verenigen.

5. Igreja Evangélica Reformada do Brasil

De meerderheid van de commissie deelt de mening van deputaten art. 13 op grond van de door deze deputaten gegeven motieven dat niet dient te worden ingegaan op de wens van bovengenoemde kerk onze emeritaatsregeling op ds. Witzier te Carambei van toepassing te doen zijn.

Twee leden der commissie zijn met deputaten eenheid van oordeel, dat er in dit geval aanleiding is voor inwilliging van het verzoek op de gronden door deputaten eenheid aangegeven (zie aanvullend rapport sub 2 van bijlage XXVII).

6. Instructie van deputaten

De voorstellen van deputaten tot samenvoeging in een instructie van de daarvoor in aanmerking komende bepalingen onder art. 13 K.O. en van die van het bestaande reglement hebben ten doel een ordelijker en meer overzichtelijk samenstel van bepalingen aan hun uitvoerend werk ten grondslag te leggen.

De commissie heeft zich er van overtuigd, dat de voorgestelde herordening van de bestaande regelingen geen nieuwe bepalingen introduceert. De door deputaten voorgestelde nieuwe bepalingen h en i (bijlage 2) bevatten regelingen die ook nu gelden. Ook de laatste volzin van het aldaar sub a voorgestelde is nieuw, in zover de daar omschreven verplichting

een AAW-aanvraag in te dienen in hun voorstellen van 1977 is verwerkt. Bij aanvaarding daarvan behoort deze bepaling hier thuis.

De commissie ontving van deputaten een voorstel tot aanvulling van de art. 7, 12 en 13 van hun ontwerp-instructie. Uw vergadering treft dat voorsel als bijlage bij dit rapport aan. Voor het overige verwijst de commissie naar de toelichting op de ontwerp-instructie (zie bijlage 3b van het rapport van deputaten).

De commissie is van oordeel, dat de voorgestelde instructie een goed en overzichtelijk geheel is. Zelf zou zij artikel 1, dat een herhaling is van de bepaling van art. 13 K.O. kunnen missen. De instructie zou dan met art. 2 kunnen beginnen, b.v.: „Er bestaat een algemene kas, die gerechtigd is om aan de plaatselijke kerken uitkeringen te doen om aan de voor die kerken uit art. 13 voortvloeiende verplichtingen te helpen voldoen“. Ook zou zij in de voorgestelde artikelen 5, 6 en 12 in plaats van „aanvaardbaar minimum“ alleen „minimum“ willen lezen.

De commissie wil, gezien haar toch door tijdnood onvermijdelijk wat globale behandeling van deze materie, niet voorstellen deze detailcorrecties aan te brengen. Liever geeft zij uw vergadering in overweging deputaten op te dragen zelf nog eens na te gaan of verdere redactionele of door de praktijk gewenste correcties nodig zijn en daarvan op de volgende synode te rapporteren.

7. Voorgestelde studie emeriteringsproblematiek

Deputaten financiële zaken hebben uw vergadering geadviseerd het vraagstuk van de emeritering te laten bestuderen door een daartoe in te stellen commissie (bijlage XXIX). Zij leggen daarbij verband tussen vragen rondom de emeritering van hogleraren en predikanten, waarvoor twee afzonderlijke fondsen bestaan. Uw commissie heeft zich over deze vraag een oordeel gevormd aan de hand van de gegevens van het deputaatschap art. 13 onder het hoofd „Matiging in de toename der bijdragen“, waarbij zij eveneens bijlage 1 heeft betrokken. In haar overwegingen heeft zij ook de voorlichting aan en de besluitvorming op vorige synoden betrokken. De conclusie is, dat zij geen grond ziet voor een door deputaten financiële zaken geadviseerde nadere bezinning op het tot nu toe gevoerde beleid.

8. Voorstellen

Recapitulerend stelt uw commissie voor:

- a. geen verplichte emeriteringsleeftijd vast te stellen (een minderheid van de commissie is van oordeel dat dit wel zou behoren te geschieden);
- b. akkoord te gaan met het terugbrengen van de verplichte jaarlijkse minimumbijdrage der kerken van 22 1/2 van het totale bedrag van de uitkeringsgrondslag tot 20 1/2;
- c. het financiële risico van het overlijden van predikanten in actieve dienst, jonger dan 65 jaar, niet onder te brengen bij een verzekeringsinstelling, met het gevolg dat dit tevens geldt voor de overeenkomstige wens van deputaten-financieel van de Theologische Hogeschool ten aanzien van de hogleraren (een minderheid van de commissie acht het noodzakelijk deze risico's in combinatie wel bij een verzekeringsinstelling onder te brengen);
- d. de koppeling van de uitkeringen aan het door deputaten financiële zaken jaarlijks vast te stellen minimumtraktament met tien dienstjaren ook voor de jaren 1978, 1979 en 1980 te handhaven en de uitkeringspercentages, genoemd in art. 13 K.O. (thans nog sub 4), met ingang van 1978 te verhogen van 80 en 57 tot 85 en 61 (resp. voor predikanten en weduwen), voor weduwen met 1 kind (nu 65) tot 73 en voor weduwen met 2 of meer kinderen (nu volgens een schaal 71 tot 80 bij 5 kinderen of meer) tot 85;
- e. voor de Igreja Evangélica Reformada do Brasil ten behoeve van ds. B. Witzier geen uitzondering te maken op de regel gegeven in art. 5 K.O. sub 8b, dat de emeritaatsrechten vervallen bij het aannemen van een beroep naar een buitenlandse kerk (een minderheid van de commissie acht termen aanwezig deze uitzondering, die door deputaten eenheid wordt geadviseerd, wel te maken);
- f. de bepalingen bij art. 13 te herzien als door deputaten art. 13 in bijlage 2 van hun rapport is voorgesteld (zie voor de herziene tekst bijlage 1 van dit rapport);
- g. het reglement voor de algemene kas tot steun aan de kerken ten behoeve van de verzorging van emeriti-predikanten, predikantsweduwen en -wezen (bijlage VIII K.O.) in te trekken;
- h. de door deputaten voorgestelde instructie vast te stellen, aangevuld met het nadere voorstel van deputaten als weergegeven op bijlage 2 van dit rapport, met de opdracht aan deputaten na te gaan of nog redactionele dan wel door de praktijk gewenste correcties nodig zijn en daarover op de volgende synode te rapporteren;
- i. niet in te gaan op het advies van deputaten financiële zaken een studietoelichting in te stellen voor de emeriteringsproblematiek;
- j. de handelingen van deputaten onder dankzegging voor hun arbeid goed te keuren;
- k. opnieuw deputaten te benoemen;
- l. de minimumbijdragen der kerken voor de jaren 1978, 1979 en 1980 voor deze kas vast te stellen conform de nadere begrotingsvoorstellen.

A. L. de Bruyne, rapporteur.

Bijlage 1

Door deputaten voorgestelde en door de commissie geadviseerde herziene tekst van de bepalingen onder art. 13 K.O.

1. a. De emeritaatsverklaring geschiedt op aanvraag van de belanghebbende via de kerkeraad door de classis, bijgestaan door de deputaten van de particuliere synode. Indien niet wegens het bereiken van de leeftijd van 65 jaar emeritaat wordt gevraagd, dienen attesten van twee geneesheren te worden overgelegd. In dit geval zijn de predikanten die emeritaat aanvragen, gehouden ook een aanvraag om een uitkering krachtens de Algemene Arbeidsongeschiktheidswet (AAW) in te dienen.
- b. Emeritering mag niet plaats hebben, indien de tuchtmaatregel van schorsing van toepassing is.
- c. Bij ongeschiktheid van een dienaar die nog niet de leeftijd van 65 jaar heeft bereikt, is de kerkeraad gehouden hem minstens een half jaar ziekteverlof te geven, alvorens een aanvraag tot emeritaat bij de classis in te dienen.
- d. De classes zijn gehouden bij gevallen van emeritering beneden de leeftijd van 65 jaar te onderzoeken of de in art. 13 bedoelde ongeschiktheid tot de dienst mogelijk heeft opgehouden en dus het emeritaat moet worden ingetrokken.
2. De generale synode spreekt uit:
 - a. dat de classes, bijgestaan door de deputaten ad art. 49 K.O. met alle ernst er naar zullen staan om het beginsel van art. 13 K.O. te handhaven, volgens welk beginsel slechts aan dienaren des Woords die door ouderdom, ziekte of om andere reden onbekwaam geworden zijn tot uitoefening van het ambt, emeritaat wordt verleend, benevens in enkele andere gevallen, zoals bij benoeming tot hoogleraar aan de Theologische Hogeschool, gelijk tot nu toe onder ons gebruikelijk is;
 - b. dat bij emeritaatsaanvragen de verklaringen van geneeskundigen als objectieve gegevens doorslaggevend dienen te zijn, waarbij de generale synode, misschien ten overvloede, nog opmerkt dat de classes gerechtigd zijn van de aanvragende dienaar des Woords te vorderen, dat hij zich onderwerpt aan een geneeskundig onderzoek door een of meer door de classis aangewezen geneeskundigen;
 - c. dat in gevallen van twijfelachtige aard, zoals b.v. het aanvragen van emeritaat kennelijk geheel of gedeeltelijk voortvloeiende uit de min-goede verstandhouding tussen de aanvragende predikant enerzijds en zijn kerkeraad (gemeente) anderzijds, althans duidelijk daarmee in verband staande, de classes zich met grote ernst hebben te beraden of er niet op een andere wijze dan op die van emeritaatsverlening een bevredigende oplossing kan worden verkregen;
 - d. dat in verband hiermede het verlenen van dusgenaamd tijdelijk emeritaat of het toekennen van de titel „titulair predikant“ als in strijd met art. 13 K.O. afkeuring verdient;
 - e. dat de classis van elke emeritaatsverlening binnen veertien dagen kennis dient te geven aan deputaten naar art. 13 K.O.;
 - f. dat de deputaten ad art. 13 K.O. verplicht zijn op aanvraag van de betrokken kerkeraad de emeriterende kerk financiële steun te bieden overeenkomstig de daarvoor geldende regels.
3. Als een predikant emeritus wordt verklaard, gelden de volgende regelen:
 - a. het emeritaat gaat in op de dag, daarvoor door de classis bepaald;
 - b. vanaf de datum waarop het emeritaat ingaat, behoudt hij nog drie maanden het genot van traktement en pastorie; een predikantsweduwe behoudt gedurende drie maanden na het overlijden van haar echtgenoot het recht op het volle traktement en op het bewonen van de pastorie;
 - c. na het verstrijken van die termijn begint de uitkering tot het bedrag waarvoor de gemeente zich garant heeft gesteld, als in de beroepsbrief omschreven en overeenkomstig de richtlijnen, door de generale synode vastgesteld in de instructie voor de deputaten ad art. 13 K.O.
4. Bij het overlijden van een predikant, hetzij in actieve dienst of na reeds verleend emeritaat, die een weduwe en/of haar kinderen nalaat, verzoekt de desbetreffende kerkeraad binnen veertien dagen na dit overlijden aan deputaten ad art. 13 K.O. financiële steun ten behoeve van de voorziening in het levensonderhoud van de weduwe en/of haar kinderen.
5. Er is geen bezwaar een emerituspredikant tot deputaat te benoemen.
6. Het recht op een uitkering uit de emeritikas vervalt, zodra de belanghebbende ophoudt lid van een Christelijke Gereformeerde Kerk in Nederland te zijn.
7. Een predikantsweduwe die hertrouwt, heeft geen recht meer op een uitkering uit de emeritikas. Als de echtgenoot met wie zij als weduwe is getrouwd, komt te overlijden, krijgt zij met ingang van de datum van dit overlijden weer aanspraak op de weduwe-uitkering uit de kas, echter met aftrek van de inkomsten, die zij geniet als gevolg van haar laatste huwelijk.
8. Uit de algemene kas tot steun aan de kerken ten behoeve van de verzorging van emeriti-predikanten, predikantsweduwinnen en -wezen kan geen steun verleend worden ter verzorging van broeders die volgens art. 3 K.O. de kerken met het spreken van een stichtelijk woord hebben gediend, of van hun weduwen en wezen.
9. Eventuele gehele of gedeeltelijke voorziening in het onderhoud van haar die een ongehuwde predikant heeft verzorgd, behoort tot de competentie van de desbetreffende kerkeraad.

Noot:

De vermelding van de jaartallen van de diverse bepalingen is voorlopig in deze recapitulatie weggelaten.

Bijlage 2

Voorstel van deputaten art. 13 tot toevoeging aan de ontwerp-instructie van een laatste alinea aan:

Artikel 7

Bovendien worden aan emeriti-predikanten beneden de leeftijd van 65 jaar de hun opgelegde aanslagen in de premieheffing voor de volksverzekeringen gerestitueerd, voor zover de aanslagen betrekking hebben op de tijd die valt na de datum waarop hun uitkering uit de emeritikas is ingegaan, en voor zover de aanslagen betrekking hebben op hun uitkering uit de emeritikas.

Artikel 12

Bovendien worden aan de in dit artikel bedoelde weduwen die de leeftijd van 65 jaar nog niet hebben bereikt, de hun opgelegde aanslagen in de premieheffing voor de volksverzekeringen gerestitueerd, voor zover de aanslagen betrekking hebben op de tijd die valt na de datum waarop hun uitkering uit de emeritikas is ingegaan, en voor zover de aanslagen betrekking hebben op hun uitkering uit de emeritikas.

Artikel 13

Op de in dit artikel bedoelde weduwen is de laatste alinea van het vorige artikel van overeenkomstige toepassing.

Toelichting:

Het is sedert jaren gebruikelijk, dat de aanslagen in de premieheffing voor de volksverzekeringen die emeriti-predikanten beneden de leeftijd van 65 jaar en predikantsweduwinnen beneden de leeftijd van 65 jaar moeten betalen, aan hen worden gerestitueerd. Dit is noch in de bepalingen onder art. 13 K.O. noch in het bestaande reglement (bijlage VIII uitgave Kerkorde) vastgelegd.

De bestaansgrond van deze restitutie ligt in het feit, dat de bovengenoemde aanslagen voor de in actieve dienst zijnde predikanten voor rekening van de kerkeraad komen en als zodanig tot het inkomen van de predikant kunnen worden gerekend. Het is gewenst, dat de restitutie in de ontwerp-instructie wordt opgenomen.

Daarbij tevens te bepalen dat:

- a. de restitutie wordt toegekend voor het gedeelte van de aanslag, dat betrekking heeft op de tijd die valt na de datum waarop de uitkering uit de emeritikas is ingegaan. Daardoor komt tot uitdrukking, dat de aanslag die betrekking heeft op de periode van 3 maanden, genoemd in de bepaling onder art. 13 K.O. sub 3 b, voor rekening van de kerkeraad komt;
- b. het gedeelte van de aanslag, dat betrekking heeft op inkomsten uit arbeid, pensioen e.d. niet voor restitutie in aanmerking komt.

Zie voor het voorstel tot vaststelling van een nieuwe instructie bijlage 3a van deputaten.

VERVOLG - RAPPORT VII VAN COMMISSIE VII - INZAKE INSTRUCTIE 8.03 BETREFFENDE EMERITIKAS

1. Uw commissie deelt de bewogenheid, die uit de instructie spreekt, met predikantsweduwinnen, die naar Gods Woord recht hebben op ons christelijk medeleven en op de zorg van de kerken, waaraan hun overleden echtgenoten hun gaven en krachten in de dienst des Heren mochten wijden. Het is de bewogenheid waar ook artikel 13 K.O. getuigenis van aflegt, als het spreekt van een voorziening „naar behoren“ in levensonderhoud.
2. Wel verbaast het de commissie, dat de instructie zich beperkt tot de zorg van de P.S. van het Zuiden voor predikantsweduwinnen zonder kinderen, hoewel toch ook de bijlagen diverse berekeningen bevatten die betrekking hebben op gezinnen van predikantsweduwinnen met kinderen. Uit het hierna volgende zal blijken, dat de commissie het juist acht, dat deputaten in hun voorstellen ook voor de laatstbedoelde categorie bijzondere aandacht vragen.
3. Voor wat de bijlagen van de instructie betreft, moet uw commissie erop wijzen, dat uit van deputaten ontvangen inlichtingen is gebleken, dat sinds jaren de krachtens de sociale wetgeving door weduwen verschuldigde premie door deputaten aan hen wordt gerestitueerd. Dit betekent derhalve een gunstig financieel verschil, die in alle volgende berekeningen doorwerkt. In het ontwerp voor een instructie voor hun arbeid — zie aanvullingsvoorstel bij art. 7 — stellen deputaten voor deze gedragslijn te reglementeren. Bovendien is in de bijlagen van de P.S. de vakantietoelage, steunende op het synodebesluit 1974 (Acta, art. 115), nu bedragende 8 % van de uitkeringsgrondslag, buiten beschouwing gelaten. Naar de commissie vernam, is door een misverstand tijdig overleg tussen de P.S. en deputaten art. 13, waardoor deze onvolledigheden in de toelichting voorkomen hadden kunnen worden, achterwege gebleven.
4. Uw commissie heeft naar aanleiding van de bedoeling van de instructie overwogen:
 - a. dat de door deputaten aan uw vergadering voorgelegde voorstellen tot verhoging van de uitkeringspercentages reeds in de door de instructie gewenste richting gaan;
 - b. dat de oorzaak van de zorg die uit de instructie spreekt, voortvloeit uit de binding van

deze percentages aan het basistrakement van dienstdoende predikanten (uitkeringsgrondslag);

- c. dat verandering op dit punt van de regeling consequenties zou oproepen voor de gehele opzet daarvan, die gezien de lasten die daaruit zouden voortvloeien, onaanvaardbaar zouden zijn.

De voorstellen van deputaten aan uw vergadering beogen op basis van de algemeen geldende normen aan predikantsweduwen zonder kinderen een uitkering toe te zeggen van 61 1/2 van f 30.275,—, dit op basis van de situatie 1977, leidende tot een door deputaten berekend bruto-inkomen per maand van f 1.539,—, netto f 1.312,—, exclusief vakantietoelag en premievergoeding. Met alle begrip voor deze financiële gevolgen van de emeritaatsregeling in de gevallen waarop de instructie doelt, wil uw commissie erop wijzen, dat de bevoegdheid van deputaten voor voorziening in bijzondere situaties (art. 7 bestaand reglement, art. 17 ontwerp-instructie) blijft bestaan.

5. In april jl. richtte de Chr. Geref. Predikantsvrouwenvereniging zich over dit onderwerp schriftelijk tot uw synode. In dit schrijven wordt de aandacht erop gevestigd, dat de norm voor de emeritaatsregeling nl. het basistrakement, aanzienlijk lager is dan het belastbaar inkomen van predikanten. Gecombineerde vereniging vraagt geen procentuele verhoging van de uitkering naar art. 13. Zij vraagt echter wel met klem de aandacht van uw vergadering voor de emeritaatsregeling voor weduwen en wezen.

Uw commissie is van oordeel, dat door het rapport van deputaten art. 13 en de instructie van de P.S. van het Zuiden in combinatie met dit rapport aan deze wens van onze predikantsvrouwen is voldaan.

6. Instructie 8.03 constateert, dat in een deputaatschap als dit een vrouw op haar plaats zou zijn. De Vereniging van Predikantsvrouwen deelt blijkens haar schrijven deze zienswijze met de motivering, dat het deputaatschap art. 13 met de inbreng van een vrouw in het geheel van zijn beleid gebaat zou kunnen zijn.

Deputaten hebben, naar hun mening aan de commissie, deze behoefte niet gevoeld. Zij achten dit een aangelegenheid ter beoordeling van uw vergadering.

Uw commissie wijst erop, dat de instructie haar constatering en haar verzoek sub 2 motiveert. Wanneer hiermee bedoeld wordt, dat het contact van deputaten met een belanghebbende door een zuster dient te worden onderhouden, wijst uw commissie erop, dat de zorg voor een belanghebbende tot de taak van de kerkeraad behoort en dat het contact van deputaten, zeker in eerste instantie, via de kerkeraad dient te worden onderhouden.

7. Op grond van het vorenstaande stelt uw commissie voor:

1. uit te spreken, dat binnen het in onze kerken algemeen geldende emeriteringsbeleid aan de wens van de P.S. van het Zuiden voor een afzonderlijke gunstiger regeling voor predikantsweduwen, jonger dan 65 jaar en zonder kinderen, niet kan worden voldaan;
2. omtrent de kunne van een te benoemen deputaat in het kader van deze instructie geen uitspraak te doen.

A. L. de Bruyne, rapporteur.

BIJLAGE LXXVII

art. 153

Zie bijlagen XLV, XLVI, XLVII

NIEUWE VOORSTELLEN VAN COMMISSIE V - INZAKE CONTACT KERKJEUGD

De commissie stelt voor:

- a. deputaten te danken voor hun werk en hun beleid goed te keuren;
- b. uit te spreken dat het werk van deputaten, gezien hun brede werkkterrein en het grote belang van een goede schriftuurlijke begeleiding van onze jeugd, de financiële steun van al onze kerken verdient;

- c. voorts de volgende uitspraak te doen:

De generale synode

overwegende

- a. dat de opdracht van de generale synode van 1974 t.a.v. het wegnemen van de verontrusting m.b.t. het jeugdwerk (Acta, art. 174) niet door deputaten voor contact met de kerkjeugd is uitgevoerd;

- b. dat deputaten voor contact met de kerkjeugd aan kerkelijke vergaderingen gevraagd hebben om inzage van alle stukken en notulen, die betrekking hebben op het tot stand komen van de instructie 8.11 die diende op de synode van Amsterdam 1974;

- c. dat deze kerkelijke vergaderingen het verzoek van deputaten voor contact met de kerkjeugd hebben afgewezen;

- d. dat deputaten voor contact met de kerkjeugd tot de conclusie zijn gekomen, dat zij daardoor niet aan de opdracht van de generale synode 1974 hebben kunnen voldoen;

van oordeel

dat het voor de goede gang van het kerkelijk leven in het algemeen en voor de plaats van het jeugdwerk in het bijzonder nodig is, dat de bedoelde verontrusting wordt weggenomen;

besluit

- a. deputaten voor contact met de kerkjeugd opnieuw op te dragen de verontrusting m.b.t. het jeugdwerk weg te nemen in de lijn van de opdracht van de synode van 1974; en

daartoe niet alleen schriftelijk, maar ook mondeling in contact te treden met kerkelijke vergaderingen, die daarvoor in aanmerking komen;

- b. kerkelijke vergaderingen, die een daartoe strekkend verzoek van deputaten voor contact met de kerkjeugd ontvangen, op te wekken de gevraagde medewerking te geven;

- d. voorts uit te spreken dat deputaten de kerken in de universiteitssteden zoveel mogelijk begeleiden en bijstaan bij het pastoraat onder studerende;

- e. deputaten op te dragen aan het stichtingsbestuur en de redactieraad van „Dia“, de ter synode geuite bezwaren ter kennis te brengen met het verzoek zich te bezinnen op inhoud en methode, opdat een eenzijdig opinie-vormend effect van het blad voorkomen zal worden;

- f. deputaten te verzoeken zich te blijven bezighouden met de problematiek van onze werkende jongeren, dit in samenwerking met deputaten kerk en onderwijs;

- g. opnieuw deputaten te benoemen.

A. van der Veer, rapporteur.

Een minderheid, (de grootst mogelijke) heeft t.a.v. de punten b en e een ander voorstel, nl., t.a.v. b.

De generale synode

overwegende

- a. dat er vele gemeenten zijn die niet voldoen aan de omslag voor het jeugdsteunfonds;

- b. dat dit vermoedelijk veelal veroorzaakt wordt door de bestaande verontrusting in betrekking tot het jeugdwerk;

- c. dat gehoopt mag worden, dat de arbeid van deputaten voor contact met de kerkjeugd er toe zal leiden, dat deze verontrusting wordt weggenomen;

sprekt uit

dat zij er begrip voor heeft, dat de betreffende gemeenten bij de huidige verontrusting niet voor het jeugdsteunfonds collecteren, maar dat zij verwacht, dat die gemeenten na wegneming van de verontrusting wel voor dit fonds zullen collecteren;

t.a.v. e.

De generale synode

overwegende

- a. dat de deputaten voor contact met de kerkjeugd blijkens hun rapport aan de generale synode van 1974 bedragen beschikbaar hebben gesteld om te kunnen starten met het maandblad Dia, bestemd voor jongeren in de leeftijd van 23-35 jaar;

- b. dat de synodale commissie van dat jaar dit heeft toegejuicht en de hoop heeft uitgesproken, dat het maandblad aan zijn doel zal beantwoorden;

- c. dat de generale synode van 1974 het beleid van deputaten voor contact met de kerkjeugd heeft goedgekeurd;

- d. dat er nu zowel van de kant van de synodale commissie als in de vergadering van deze synode, bezwaren tegen het blad naar voren zijn gekomen;

van oordeel

- a. dat het in verband daarmee niet verantwoord is de uitgave van het blad in deze situatie verder financieel te steunen;

- b. dat het echter van groot belang moet worden geacht dat, afgezien van de financiering van de uitgave van dit blad, de bezwaren daartegen worden weggenomen;

besluit

aan deputaten voor contact met de kerkjeugd op te dragen de ter synode geuite bezwaren tegen het maandblad Dia ter kennis te brengen van het stichtingsbestuur en de redactieraad en al het mogelijke te doen om te bereiken, dat het stichtingsbestuur en de redactieraad van Dia zich bezinnen op inhoud en methode, opdat de bezwaren worden weggenomen.

De leden:

G. Blom, G. Bouw en G. Hoefnagel.

BIJLAGE LXXVIII

art. 154, 172

APPEL VEENENDAAL-BETHELKERK

Veenendaal, 30 juli 1977.

Wederwaardes en eerwaardes broeders,

De raad van de Chr. Geref. Kerk (Bethel) te Veenendaal beklagt zich erover, dat hij door de uitspraak van de P.S. van het Oosten op 19 april 1977 met betrekking tot een door hem ingediend appel ter oorzake van een door de classis Amersfoort afgewezen instructie, beogende een wijziging van art. 69 K.O., welk appel door de P.S. voornoemd niet is aanvaard, verongelijkt is, en maakt derhalve gebruik van zijn recht om op grond van art. 31 K.O. zich op uw vergadering te beropen, teneinde alsnog deze instructie en appel te behandelen en — zo mogelijk — te aanvaarden.

Alle desbetreffende stukken vindt u bijgesloten.

Met hartelijke broedergroeten, namens de raad van de Bethelkerk,

ds. D. Biesma Jr., praeses,
J. Scherrenburg, scriba.

Instructie:

De raad van de Chr. Geref. Bethelkerk te Veenendaal verzoekt de classis Amersfoort in vergadering bijeen op 24 maart 1976, behandeling en doorzending naar de particuliere synode van het Oosten en naar de generale synode 1977 te Hoogeveen, van de volgende instructie:

De generale synode besluite de redactie van art. 69 K.O. aldus vast te stellen:

„In de eredienst zullen de 150 psalmen worden gezongen; daarnaast kan gebruik worden gemaakt van berijmde Schriftgedeelten alsmede van die lofzangen en geestelijke liederen, waarvan de inhoud volledig overeenstemt met Schrift en belijdenis”.

Toelichting op de instructie van de Chr. Geref. Bethelkerk te Veenendaal

- Het mag als bekend worden aangenomen, dat in vele gemeenten van onze Chr. Geref. Kerken naast de 150 psalmen ook andere liederen worden gezongen; liederen, die nog wel niet zijn vrijgegeven door de G.S. (uitgezonderd de door de G.S. van 1974 aangewezen), maar die naar het oordeel van de betrokken kerkeraden wel in overeenstemming zijn met Schrift en belijdenis. Er zijn gemeenten waar dit regelmatig gebeurt; in andere gemeenten vindt dit meer incidenteel plaats, b.v. in een „bijzondere” dienst, of wanneer een kerkkoor een plaats en taak ontvangt in het geheel der liturgie. Er zijn ook (vele) gemeenten, waar dit uitsluitend „vóór de dienst” (zoals men dit dan noemt) gebeurt, met name op de feestdagen, met 't oog waarop de tijd van samenkomst dan zelfs een kwartier of een half uur wordt vervroegd. Daaruit blijkt, dat er juist op die dagen een grote behoefte bestaat om samen het N.T.-isch geestelijk lied te zingen; Kerst-, Paas- en Pinksterliederen.
- Wanneer het zingen van deze liederen plaats vindt vóór het uitspreken van het votum en groot of na de slotzegen, wordt wel eens gesteld: het is niet in strijd met art. 69 K.O.; we zingen die liederen immers niet in of tijdens de eigenlijke eredienst. Tegenover deze stelling zouden we toch wel enige kanttekeningen willen plaatsen. De Kerk van onze Here Jezus Christus openbaart zich in een zichtbare gestalte, wanneer zij als vergadering der gelovigen samenkomt in de ambtelijke dienst van Woord en Sacrament, van gebed en dankzegging, van offer en lied. Hoewel votum en groot goede zaken zijn en zinvolle betekenis hebben, kunnen we toch niet stellen, dat zij naar Gods Woord het begin van de eredienst aanduiden. Het criterium van de eredienst ligt in het daartoe samengeroepen zijn door de kerkeraad, in het samen als gemeente vergaderd zijn voor Gods aangezicht. Daarom begint de eredienst daar en dan, waar en wanneer de gemeente vergaderd (samengeroepen) is om naar Gods Woord te luisteren, om haar gaven aan de Here en Zijn dienst te wijden, om de dienst der gebeden te verrichten en om Gods lof te bezingen. In het licht daarvan verdient 't de aandacht, dat het O.T.-ische woord voor gemeente „qahal” is, een woord dat is afgeleid van een Hebreeuws werkwoord dat vergaderen betekent; en dat het N.T.-ische woord voor gemeente is „ekklesia”, afgeleid van een Grieks werkwoord dat bijeenroepen betekent. Daarom is 't op z'n minst de vraag of men wel zo eenvoudig kan spreken van „vóór de dienst”, als 't gaat over het zingen van gezangen, voordat votum en groot zijn uitgesproken. Niet ten onrechte is voor velen dit schema van iets dat „vóór de dienst” wel zou mogen en na het votum niet geoorloofd zou zijn, een onbevredigende zaak. De oorsprong van deze gedachting is dan ook niet zo zeer bijbels als wel praktisch van aard, nl.: om als gemeente wel gezangen te kunnen zingen en toch niet in strijd te komen met de letter van art. 69 K.O.
- Het vorenstaande is niet bedield als een verwijt; 't vormt slechts een toelichting van de moeite die vele gemeenten hebben met bedield artikel. De ene gemeente verwerkt deze problematiek echter op een andere wijze dan de andere gemeente.
- Doch niet alleen vele plaatselijke gemeenten hebben moeite met het verbod gezangen te zingen, ook de bredere vergaderingen onzer kerken worstelen met dit probleem. Zo is over deze zaak al meer dan eens gesproken op de G.S., waaruit wel blijkt dat en hoe dit leeft in onze kerken. Wij kennen een deputaatschap voor berijmde Schriftgedeelten. Dit deputaatschap kwam op de laatstgehouden G.S. met een voorstel betreffende berijmde Schriftgedeelten, die zouden vrijgegeven kunnen worden voor het gebruik in de eredienst. Aan deputaten was de opdracht gegeven deze zaak te onderzoeken, en de G.S. nam de voorstellen praktisch ongewijzigd aan. Maar deze deputaten kwamen met hetzelfde probleem te zitten als dat wat ten grondslag ligt aan deze instructie en dat ons allen, ieder op eigen wijze, bezighoudt. Er staat nl. in het rapport van deputaten aan de G.S. van 1974, als gesproken is over het voorstel met betrekking tot berijmde Schriftgedeelten: „Deputaten zouden — gezien hun opdracht — met het bovenstaande kunnen volstaan. Zij realiseren zich echter, dat in diverse kerken de begeerte leeft om met name op de christelijke feestdagen dienovereenkomstige liederen te zingen, waaraan het onder het bovengenoemde niet voldoende beantwoordt. Met klem wijzen deputaten op het geformuleerde in art. 69 K.O. dat niet toestaat in de eredienst liederen te zingen die geen berijmde Schriftgedeelten zijn. Om evenwel aan de zojuist genoemde behoefte te voldoen is een ruimere formulering van artikel 69 noodzakelijk, zodat naast liederen als de Morgen- en de Avondzang ook liederen met name voor de christelijke feestdagen gezongen kunnen worden. Deputaten verwijzen u naar het gerapporteerde aan de G.S. te Rotterdam (1971/1972) onder VIII D (Acta pagina 351-352) en onderstrepen, dat het begrip „berijmd Schriftgedeelte” blijkens de kerkelijke praktijk ruimte openlaat voor liederen die geen berijming zijn van concrete pas-

sages uit de Heilige Schrift, maar daar inhoudelijk wel op steunen”. Dan wijzen deputaten op enkele gezangen (dus geen psalmen of berijmde Schriftgedeelten), maar echt gezangen, die wel vrijgegeven zijn voor het gebruik in de eredienst, zoals het laatste vers van de Tien Geboden, de Morgen- en de Avondzang. Deze liederen zagen deputaten gaarne uitgebreid met liederen zoals „Hoe zal ik U ontvangen?”, „Op U, mijn Heiland, blijf ik hopen”, „Komt allen tezamen”, „Jezus, leven van mijn leven”, etc.

Zo lagen en liggen de gedachten bij deputaten.

Van de P.S. van het Noorden was de volgende instructie ter tafel:

„De G.S. wijzigt art. 69 K.O. als volgt: In de eredienst zullen de 150 psalmen gezongen worden, alsmede die lofzangen en geestelijke liederen, die overeenkomen met Schrift en belijdenis”. Op deze instructie is druk gestudeerd; er verscheen een meerderheids- en een minderheidsrapport over.

Toen de zaak definitief in bespreking kwam, bleek pas dat deze instructie niet wettig ter tafel was. In de gang van kerkeraad naar G.S. was een kerkordelijke fout gemaakt. Voor zover ons bekend, zal men nu pogen de goede weg te bewandelen.

Dit alles maakt wel duidelijk dat en hoe deze zaak leeft in onze kerken.

- Is het zingen van gezangen wel bijbels? Enkele gegevens mogen hier volgen:

1. Ef. 5 : 19 spreekt evenals Coloss. 3 : 16 over het onder elkander spreken en elkander onderwijzen met psalmen, lofzangen en geestelijke liederen. De S.V. gebruikt precies dezelfde woorden. In meerdere passages van het N.T. worden oud-kerkelijke liederen herkend; de zinsopbouw wijst dan op een lied, b.v.: „Ontwaak gij, die slaapt, en sta op uit de doden en Christus zal over u lichten”. Ef. 5 : 14. — In de Openbaring aan Johannes wordt gesproken van het N.T.-isch lied, het Lied van het Lam dat voor de zonden van de wereld is geslacht. Er staat: „En zij zongen een nieuw gezang”: de St. Vert. zegt: En zij zongen een nieuw Lied, Openb. 5 : 9. Het is naar ons oordeel dus volkomen bijbels, dat de N.T.-ische gemeente naast de psalmen ook andere liederen kent, waarin zij de Naam van haar Heiland kan bezingen. Over Hem zingen we reeds in de Messiaanse psalmen, maar nu de vervulling van de profetie is gekomen, mag Zijn Naam ook in het N.T.-isch lied worden genoemd. Dit is in de Christelijke Kerk van het begin zo geweest; er zijn ons heel mooie oud-Christelijke liederen bewaard gebleven.

- In de tijd van de apostelen en de apostolische vaders leefde keizer Trajanus (53-116). Van hem is een briefwisseling bekend met een vriend van hem, ene Plinius, en daarin gaat 't over de christenvervolgning in de provincie Bithynië, en dan schrijft Plinius: de christenen zijn gewoon op een bepaalde dag, voor 't licht wordt, samen te komen en liederen over Christus te zingen, alsof Hij een godheid was: „Et carmenque Christo quasi deo dicere”.
- Hoe staan de zaken te dezen in de meer recente historie, in de dagen der Afscheiding? Naar onze mening moeten we heel duidelijk stellen, dat de bezwaren in de kerken der Afscheiding tegen gezangen niet de gezangen in het algemeen betroffen, maar wel de destijds bestaande bundel met alle vrijzinnige invloeden daarin, alsook de dwang tot het gebruiken van die bundel. Twee zaken, waar we ook vandaag nog principieel tegen zijn: tegen gezangen, die niet zijn naar Schrift en belijdenis, en tegen de dwang tot het zingen van gezangen.
- Ook vele bijbelgetrouwe kerken in het buitenland (b.v. de Schotse Kerk, die op onze G.S. was vertegenwoordigd) zingen gezangen, en dat al vele jaren lang, zonder dat daar van vervlakking of van discriminatie van de psalmen kan worden gesproken. Wij staan met deze kerk in nauw contact, maar hebben haar nooit gewezen op een dwaling te dezen.
- Zijn gezangen een invalspoort voor dwalingen? Dat zou eventueel kunnen, maar dan niet anders en niet meer dan b.v. de prediking, de catechese, de opleiding, het huisbezoek, de bediening van de sacramenten en het terzijde stellen van de kerkelijke tucht. Waar het levend geloof in de Here Jezus Christus niet meer wordt gevonden, waar het verstand gaat overheersen, waar men niet meer onvoorwaardelijk buigt voor de bijbel als het waarachtige Woord van God en men zich niet meer gebonden weet aan de belijdenis als een getrouwe samenvatting van dat Woord, daar zullen ook zeker de gezangen komen te staan in de geest van die vervlakking. Maar ligt dat dan aan die gezangen als zodanig? Neen, maar aan wat daar achter ligt. De bron moet zuiver zijn, en daarom wordt in de instructie ook gesteld, dat de te zingen lofzangen en geestelijke liederen moeten overeenstemmen met Schrift en belijdenis.
- In de instructie zijn de woorden „door de G.S. vast te stellen” weggelaten; dit is met opzet gebeurd. Wij zijn nl. van mening, dat de bevoegdheid en de verantwoordelijkheid om te beoordelen dat en of de te zingen liederen in overeenstemming zijn met Schrift en belijdenis bij de kerkeraad ligt, zoals deze ook het toezicht en de verantwoordelijkheid heeft t.a.v. de prediking en van heel de liturgie. Bovendien zou via de kerkvisitatie het onderlinge toezicht hierover — indien dit al nodig mocht zijn — kunnen worden uitgeoefend.
- Zal dan het „vrijgeven” van het geestelijk lied niet na en naast andere zaken die vrijgegeven zijn, de verwijdering tussen de kerken onderling groter maken? Dit behoeft niet, wanneer men elkaar aanvaardt in de eenheid van Schrift en belijdenis en in die geloofseenheid een gevarieerde geloofsbeleving niet uitsluit, laat staan: veroordeelt.
- Dat met aanvaarding van deze instructie het deputaatschap voor berijmde Schriftgedeelten zijn bestaansrecht c.q. noodzaak verliest, is naar ons oordeel een logisch gevolg, dat niet ten nadele van deze instructie zal behoeven ingebracht te worden.

Van de classis Amersfoort ontving de raad van de Chr. Geref. Bethelkerk te Veenendaal i.v.m. de afwijzing van zijn instructie het volgende antwoord:

Geachte broeders,

Ten aanzien van uw instructie betreffende wijziging van art. 69 K.O. nam de classis in haar vergadering van 24 maart jl. het volgende besluit:

De classis Amersfoort der Chr. Geref. Kerken

KENNIS GENOMEN HEBBENDE VAN:

- de instructie van de kerkeraad van Veenendaal-Bethel m.b.t. wijziging van art. 69 K.O. welke beoogt te komen tot invoering van het vrije lied in de eredienst;
- de uitvoerige toelichting bij deze instructie gevoegd ter adstruering;

OVERWEGENDE DAT (de punten a-k van deze toelichting nagaande)

- de praktijk m.b.t. het vrije lied in vele gemeenten geen uitgangspunt mag zijn voor aanname van deze instructie;
- de eredienst begint met het votum en de liederen die voor het votum worden gezongen, niet in de eigenlijke eredienst worden gezongen;
- de moeite die diverse gemeenten met art. 69 K.O. hebben, geen argument is om over te gaan tot wijziging van dit artikel;
- de opmerkingen van deputaten berijmde Schriftgedeelten in hun rapport aan de G.S. van 1974 door deze synode voor kennisgeving zijn aangenomen;
- uit de Schriftgegevens niet te bewijzen is dat het vrije lied in de N.T.-ische gemeente is gezongen evenmin als het tegendeel;
- de Oude Christelijke Kerk het zingen van „eigengemaakte psalmen“ bij herhaling heeft afgewezen;
- de Afscheiding mede bepaald is door de strijd tegen de gezangen en de synode van 1836 uitsprak dat men zal nalaten en weren „uit de openbare vergaderingen der gemeente de menselijke gezangen, welke niet in de Bijbel worden gevonden, opdat het werk van menschen niet worde gelijkgesteld met het werk van mannen die gesproken hebben, gedreven door de Heilige Geest“;
- de praktijk in buitenlandse kerken en zeker in niet-corresponderende kerken geen maatstaf is voor eigen kerkelijk leven;
- door het invoeren van het vrije lied allerlei dwalingen het kerkelijke leven kunnen binnendringen en dat het vrije lied als gemeentelied iets anders is dan de prediking of ambtelijke bearbeiding;
- het vaststellen van de te zingen liederen door de kerkeraad de verwarring bijzonder groot zal maken;
- het invoeren van het vrije lied de verwijdering in ons kerkelijk leven zal doen toenemen;

VAN OORDEEL DAT

- het oude beginsel, dat we ons tot God moeten richten in de eredienst „met het Woord, dat Hij zelf ons heeft geschonken“ de veilige weg wijst tusschen van verwarring, die ontstaat kan door invoering van het vrije lied;
- in de Oude Kerk, de Reformatie en de Afscheiding het zingen van psalmen een duidelijke voorkeur heeft gekregen boven het zingen van het vrije lied;
- in het rapport bestemd voor een antwoord aan de Geref. Kerken, aan de synode van 1937 terecht bezwaar werd gemaakt tegen het invoeren van gezangen in een brede verantwoording;
- invoering van het vrije lied in het oecumenisch klimaat van deze tijd de veralgemening kan bevorderen en de identiteit van onze kerken zal verzwakken;

BESLUIT

de instructie van Veenendaal-Bethel niet te aanvaarden.

Inhoud van het appel

De raad van de Chr. Geref. Bethelkerk te Veenendaal (voorts aangeduid met „wij“) heeft de volgende bezwaren tegen de afwijzing van zijn instructie en tegen de gronden waarop deze afwijzing berust:

Algemeen

In de afwijzing door de classis Amersfoort wordt veelvuldig gesproken van het vrije lied; deze terminologie is door ons nimmer gebezigd en kan gedachten-associaties oproepen, die een objectieve beoordeling van de instructie ongunstig beïnvloeden. 't Gaat ons niet om „het vrije lied“ maar om het N.T.-ische c.q. het geestelijke lied, dat gebonden is aan Schrift en belijdenis, bovendien vast te stellen door de generale synode.

Naar onze mening heeft de synode van 1974 zelf reeds een eerste stap op deze weg gezet door de aanvaarding van de 17 liederen, die geselecteerd zijn uit het Liedboek voor de kerken (Acta, art. 183).

Immers, hoe men ook over deze geselecteerde liederen moge oordelen (wat betreft inhoud, berijming en melodie), vast staat wel, dat bij deze liederen de grens tussen „berijmd Schriftgedeelte“ en „Schriftuurlijk gezang“ bijzonder „vloeiend“ is geworden. Welnu, wat ons voor ogen staat is dit: terwille van die gemeenten die daar behoefte aan hebben, naast genoemde 17 ook andere liederen vrij te geven, die qua inhoud eveneens voor de volle 100% Schrift-passages en/of Schriftgedachten vertolken en die qua berijming, melodie en bekendheid zeker zo goed „zingbaar“ zijn als de genoemde 17.

De huidige formulering van art. 69 K.O. belemmert naar onze mening deze legitieme vrijheid. Hoewel beeldd spraak altoos gebrekkig is, zouden wij 't toch zó willen voorstellen: een vis is om

te leven gebonden aan het water, maar in het water is hij volkomen vrij.

Zo is 't ook onze wens en bedoeling om in de liturgie absoluut gebonden te zijn aan het Woord van God en aan de belijdenis, maar om dan ook binnen dat kader vrij te zijn het N.T.-ische lied te zingen.

Ingaande op de punten van de „overweging“ van de classis merken wij het volgende op:

- Zó hebben wij de kwestie niet gesteld; onze bedoeling was alleen om aan te tonen, dat en hoe in vele gemeenten „geworsteld“ wordt om bij voorkomende gelegenheden het N.T.-ische lied te zingen en toch niet in strijd te komen met het geformuleerde in art. 69 K.O. En dát feit maakt een overweging of het langzamerhand niet gewenst zou zijn tot een ruimere formulering van bedoeld art. te komen, uitermate zinvol en legitiem. Voorstellen tot wijziging c.q. aanvulling van de K.O. zijn meermalen voortgekomen uit in de praktijk gebleken behoefte c.q. moeite.
 - Dat is nu juist wat ter „open discussie“ staat; en zelfs al zou men voor vaststaand aannemen dat de eredienst begint met het votum, dan blijft het toch een merkwaardige zaak, dat vele kerkeraden via de kansel en/of het kerkblad de gemeenten officieel oproepen (qahal en ecclesia!) tot een bijeenkomen van een kwartier of een half uur vroeger om dan samen als gemeente geestelijke liederen te zingen. Om dan te stellen: die liederen worden niet in de eigenlijke eredienst gezongen, is naar onze mening een logicisme, dat gemakkelijk kan leiden tot hypocrisie.
 - Wat hier geponeerd wordt, kunnen wij moeilijk begrijpen en verwerken. De classis Amersfoort weet heel goed, dat niet alleen binnen haar ressort maar ook elders binnen het kerkverband met deze zaak geworsteld wordt. Is 't dan niet haar taak en roeping om hierin de kerken met begrip en advies terzijde te staan, temeer waar het een legitieme zaak betreft? De classis wil toch niet de weg opgaan van het: wij hebben een wet, en volgens die wet is 't verboden, en daarmee uit? Dat zou zeker niet naar Schrift en belijdenis zijn!
 - Dit moge op zichzelf juist zijn, maar 't doet niets af aan onze intentie om aan te tonen, dat en hoe deze zaak leeft in onze kerken, zowel plaatselijk als landelijk. Immers, deputaten zijn geen willekeurige personen, maar zijn door de synode benoemd mede op grond van hun deskundigheid en inzicht. Als deze broeders in een officieel rapport opmerkingen maken over een materie die in nauw verband staat met hun opdracht, zijn deze uitspraken voldoende om zo in een toelichting zwaar te laten wegen (zoals wij dan ook gedaan hebben). Immers, niet de Bethelkerk constateert hier subjectief de landelijke behoefte en praktijk, maar dit doen deskundigen in een officieel rapport en de synode heeft hun opmerkingen evenmin bestreden of gedesavouéerd.
 - Deze opmerking achten wij heel belangrijk, omdat we dan dus de kwestie waar 't om gaat, een „middelmooie“ of „vrije“ zaak kunnen noemen, nl. niet door de Heilige Schrift geboden, doch ook niet verboden. En dan komt naar onze mening in 't gezichtsveld te liggen wat art. VII van onze N.G.B. zegt: „Men mag ook gener menschen schriften, hoe heilig zij geweest zijn, gelijk stellen met de Goddelijke Schriften, noch de gewoonte met de waarheid Gods (want de waarheid is boven alles), noch de grote menigte, noch de oudheid, noch de successie van tijden of personen, noch de conciliën, decreten of besluiten“.
 - Hiervan zouden wij — met verwijzing bovendien van het onder ad e opgemerkte — willen zeggen: Quod erat demonstrandum. Een wezenlijke zaak is 't, dat ook in de Oude Christelijke kerk het N.T.-isch lied bekend was.
 - Ook nu weer verwijzend naar art. VII van onze N.G.B. willen wij attenderen op enkele historische notities (Acta 1971/1972, blz. 351 vv.): „Van oudsher heeft de kerk een weg opgehouden naar het vrije lied“.
- Voetnoot:** „De Hervorming heeft wel alle gezangen, tegen de H. Schrift in enig opzicht strijdig, afgeschaft, maar nergens is bepaald, dat alleen gezangen van onmiddellijk godsdienstige oorsprong die in de Bijbel gevonden worden, in de kerken moeten gezongen worden. Alle kerken maken gebruik van dichterlijke omschrijvingen der Psalmen Davids“.
- Prof. H. de Cock:** „Als men bij deze bepaling in aanmerking neemt, dat de Remonstranten van dien tijd reeds getoond hadden te weten wat Prof. Hofstede de Groot schreef, nl. dat gezangen het beste middel zijn om de nieuwe denkbeelden onder het volk te krijgen, dan kon het niemand verwonderen, dat de Dordtse Synode het invoeren van nieuwe gezangen heeft verboden. Hieruit te besluiten dat het tegen de geest van de gereformeerde Kerk in ons land strijdt, dat er gezangen bij de openbare godsdienst oefeningen worden gebezigd, geschiedt echter zonder eenigen grond, dewijl alleen een dergelijk besluit de remonstrante gezangen uit de kerk kon verwijderen, en dus door de omstandigheden gevorderd werd“.
- Inderdaad geen maatstaf, d.i. ook door ons niet gezegd of bedoeld, maar het adstrueert toch wel, dat het zingen van het geestelijke lied niet in strijd kan worden geacht met het karakter van „bijbelgetrouw“.
 - Deze objectie verwondert ons zeer. In onze toelichting op de instructie hebben wij bij dit punt onze mening vertolkt en wat de classis daartegenover stelt, achten wij zeer aanvechtbaar, omdat het suggesties wekt omtrent het minder betrouwbaar- of minder competent-zijn van de kerkeraden die toezicht hebben te houden over alles wat met name de eredienst raakt. Van onze zijde deze betrouwbaarheid en competentie volkomen honorierend, zijn naar onze overtuiging juist de prediking en/of de ambtelijke bearbeiding in „rang“-orde veel belangrijker en daardoor eventueel ook veel gevaarlijker t.a.v.

het (doen) binnendringen van allerlei dwalingen dan het zingen van liederen waarvan tevoren vast staat, dat die gegrond zijn op en gebonden aan Schrift en belijdenis.

ad j. Deze objectie doet niet meer ter zake, omdat de instructie, vóórdat tot stemming werd overgegaan, op dit punt door de classis is geamendeerd, met welke amendering de afgevaardigden van de Bethelkerk hebben ingestemd.

ad k. Gevoelmatig kunnen we deze gedachte begrijpen, doch dan zouden meerdere zaken niet vrijgegeven moeten zijn of weer teruggenomen moeten worden, terwijl het dan nog de vraag zou zijn of de „verwijdering“ minder zou worden, aangezien deze wel eens diepere oorzaken zou kunnen hebben.

Bovendien (zoals door ons reeds gesteld is) moet binnen de absolute gebondenheid aan Schrift en belijdenis er ruimte mogelijk zijn voor een gevarieerde geloofsbeleving, uitkomend ook in het lied zonder dat men elkaar deswege veroordeelt of minder acht. Een kerk die de Naam van haar Koning Jezus Christus draagt, moet dit kunnen opbrengen, omdat zij toch is een (de) gemeenschap der heiligen en niet een gemeenschap van gelijkenkenden.

T.a.v. wat de classis uitspreekt onder „van oordeel dat“, willen wij het volgende opmerken:

ad a. Als men dit strikt zou willen toepassen, zou men ook alleen maar die geboden in de eredienst mogen gebruiken die rechtstreeks in de bijbel voorkomen. Dan zou ook veroordeeld moeten worden het citeren van liederen of van gedeelten daarvan (is de veelgehoorde opmerking van gemeenteleden: waarom mag onze dominee wel gezangen citeren in zijn preek en waarom mogen wij ze niet zingen?, zo ten onrechte?). Bovendien wordt dan zelfs de prediking een „riskant avontuur“, want de prediker vertoelt (uiteraard onder beding van de leiding van de Heilige Geest) toch op **menselijke wijze** het Woord van God.

ad b. Aan die „voorkeur“ willen wij niets afdoen. Ons bezwaar gaat juist tegen het naar onze mening **menselijke** verbod van het daarna en daarnaast.

ad c. Wij nemen gevoelig aan, dat als heden ten dage een antwoord aan de Geref. Kerken zou moeten worden opgesteld, daarin niets of nauwelijks over de „gezangen“ zou worden gesproken, maar wel uitvoerig over de zaken, die betrekking hebben op het Schriftgezag en de binding aan de belijdenis. Overigens zij nogmaals gewezen op art. VII van de N.G.B.

ad d. Bij dit punt krijgt ons bezwaar het karakter van een protest en voelen wij ons om met de woorden van art. 31 K.O. te spreken: verongelikt, temeer omdat op de classis de bespreking van onze instructie vooral in dit licht is gesteld. Het „bevorderen van de vergemeening“ is op zichzelf al een uitdrukking die nadere toelichting en concretisering verdient, maar ook al zou men het erover volkomen eens zijn of worden dat de „algemeenheid“ een kwaal van deze tijd is, dan nog en dan juist vinden wij het onheus en oneerlijk om ons legitieme en aan Schrift en belijdenis verbonden verlangen onder deze noemer te brengen en deswege te veroordelen en af te wijzen.

Onze vraagtekens worden nog groter, als de classis in dit verband gaat spreken over „het verzwakken van onze identiteit“. De identiteit van Christus' Kerk waartoe wij ons in ootmoed achten te behoren, is gelegen in de zuivere verkondiging van Gods Woord, in de zuivere bediening van de sacramenten naar de instelling van Christus en in de zuivere uitoefening van de kerkelijke tucht.

En wil men in de Nederlandse kerkelijke verhoudingen spreken van een eigen „identiteit“, dan is die naar onze mening voldoende gekarakteriseerd in het woord „schriftuurlijk-confessioneel“.

Wetnu, daaraan begeren en beloven wij onvoorwaardelijk vast te houden. En wij vinden het een zeer aanvechtbare stelling, dat onze „eigen identiteit“ niet verzwakt zou moeten (mogen) worden door het nalaten van wat schriftuurlijk-confessioneel volkomen legitiem is. Wij zijn Chr. Geref. Kerken, niet uit een behoefte om apart te staan maar uit noodzaak. Dan is het een zaak van droefheid, wanneer er zoveel redenen zijn die ons gescheiden houden van andere kerken, maar dan is het ook een zaak van vreugde, wanneer desondanks er ook factoren zijn die — in overeenstemming zijnde met Schrift en belijdenis c.q. daardoor niet verboden — ons niet onderscheiden van andere kerken.

Wij kunnen naar onze mening ons bestaansrecht c.q. onze eigen identiteit niet funderen op het niet-zingen van het N.T.-ische lied.

Redenen, waarom de Raad van de Chr. Geref. Bethelkerk de niet-aanvaarding van zijn instructie door de classis Amersfoort niet kan accepteren en bij de particuliere synode van het Oosten in appel gaat, met het verzoek alsnog zijn instructie met toelichting en de motivering van het appel te behandelen, het besluit van de classis Amersfoort te vernietigen en deze instructie door te zenden naar de generale synode van Hoogeveen 1977.

Particuliere synode
van het Oosten
Scribaat: Molenstraat 22
Bunschoten.

Bunschoten, 21 april 1977.

Aan de raad van de Chr. Geref. Kerk te
Veenendaal (Bethelkerk)

Wefeerwaarde en eerwaarde broeders,

De particuliere synode van het Oosten behandelde in zijn vergadering van 19 april 1977 het

appel van uw raad tegen een besluit van de classis Amersfoort d.d. 24 maart 1976 betreffende een door u ingediende instructie. De P.S. van het Oosten benoemde in zijn vergadering d.d. 19 mei 1976, waar uw appel ook reeds diende, een commissie die de materie onderzocht en het resultaat van dit onderzoek neerlegde in een rapport, dat u hierbij wordt toegezonden. Na behandeling van dit rapport kwam de synode tot de volgende uitspraak:

De particuliere synode van het Oosten van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland, bijeen in de vergadering van 19 april 1977 te Amersfoort,

behandelend het appel van de raad van de Christelijke Gereformeerde Bethelkerk te Veenendaal, ingediend op de particuliere synode van 1976, tegen de uitspraak van de classis Amersfoort d.d. 24 maart 1976 met betrekking tot een door hem ingediende instructie, die als volgt luidt:

De generale synode besluite de redactie van art. 69 K.O. aldus te stellen:

„In de eredienst zullen de 150 psalmen worden gezongen; daarnaast kan gebruik worden gemaakt van berijmde Schriftgedeelten alsmede van die lofzangen en geestelijke liederen, waarvan de inhoud volledig overeenstemt met Schrift en belijdenis“, aangevuld met een ter classis Amersfoort overgenomen amendering op de instructie, invloegend de woorden „door de G.S. vast te stellen“;

constaterende dat

1. de classis Amersfoort in de behandeling van de instructie van de raad van de Bethelkerk te Veenendaal kerkrechtelijk juist gehandeld heeft;
2. de classis Amersfoort in haar constatering en haar oordelen die geleid hebben tot haar besluit, alle aandacht besteed heeft aan alle argumenten van de kerkeraad voornoemd;
3. de classis Amersfoort ten onrechte de term „het vrije lied“ heeft gebruikt;
4. de classis Amersfoort in haar oordeel onder d zeer beknopt en ongenueanceerd spreekt;
5. dat de kerkeraad van Veenendaal in zijn appel wel verschillende dingen poneert en nader verduidelijkt, maar niet heeft aangetoond dat de gronden waarop het besluit van de classis rust, in strijd met de Schrift en tegen de K.O. (art. 31) ingaan;

besluit

1. het appel van de raad van de Bethelkerk te Veenendaal tegen de uitspraak van de classis Amersfoort inzake afwijzing van de instructie tot wijziging van de tekst van art. 69 K.O. niet te aanvaarden;
2. deswege het besluit van de classis Amersfoort van 24 maart 1976 niet te vernietigen en de instructie derhalve niet door te zenden;
3. van dit besluit, met toezending van het rapport, kennis te geven aan de raad van de Chr. Geref. Bethelkerk te Veenendaal, alsook aan de classis Amersfoort.

UIT HET RAPPORT VAN DE COMMISSIE, INGESTELD DOOR DE PARTICULIERE SYNODE VAN HET OOSTEN VAN 1976 TER VOORBEREIDING VAN DE BEHANDELING VAN EEN APPEL VAN DE CHRISTELIJKE GEREFORMEERDE BETHELKERK TE VEENENDAAL

Aan de particuliere synode van het Oosten van 19 april 1977.

C. De geamendeerde instructie

Uit de amendering ter classis blijkt:

- a. dat de oorspronkelijke instructie stelde, dat naast de 150 psalmen en berijmde Schriftgedeelten gebruik kan worden gemaakt in de eredienst van „die lofzangen en geestelijke liederen, waarvan de inhoud volledig overeenstemt met Schrift en belijdenis“;
- b. dat uit het weglaten van de restrictie „door de G.S. vast te stellen“ de raad van de Bethelkerk te Veenendaal de vrijheid van beoordeling en gebruik wil laten bij de kerkeraden;
- c. dat door het aanvaarden van het ter classis voorgestelde amendement, waardoor met instemming van de afgevaardigden van de Bethelkerk te Veenendaal de woorden „nader door de G.S. vast te stellen“ wel worden opgenomen, de raad van de Bethelkerk te Veenendaal het principe van de vrijheid van iedere kerkeraad loslaat en erkent, dat de kerkeraden zich dan ook dienen te houden aan het „door de G.S. vastgestelde“;
- d. dat het appel van de kerkeraad gaat tegen het niet aannemen van de geamendeerde instructie.

D. Het appel

Bij de behandeling van een appel tegen de uitspraak van een mindere vergadering dient de meerdere vergadering na te gaan of en zo ja in hoeverre de gronden waarop de uitspraak van een mindere vergadering rust, deugdelijk zijn en de behandeling van de zaak kerkrechtelijk juist is geweest.

Als de kerkeraad in zijn appel dan ook verzoekt:

- a. zijn instructie met toelichting alsnog te behandelen;
- b. de motivering van het appel te behandelen;
- c. het besluit van de classis Amersfoort te vernietigen;
- d. de instructie door te zenden naar de generale synode van 1977,

dient naar het oordeel van uw commissie de P.S. zich de begrenzing van haar taak bewust te zijn.

Hierbij moet nog vermeld worden, dat de vergadering van de P.S. van 1976 heeft vastgelegd (om het verzoek van de kerkeraden te honoreren) dat afgevaardigden van de betrok-

ken kerkeraad opnieuw zullen worden uitgenodigd „de bespreking bij te wonen“ van de behandeling van genoemd appel op de vergadering van 1977.

E. De behandeling van de classis Amersfoort

Uit de inzage van de notulen van de vergadering van de classis Amersfoort van 24 maart 1976 blijkt uw commissie, dat bovengenoemde zaak daar kerkrechtelijk juist behandeld is.

F. Het afwijzend besluit van de classis

Het feit dat een classis een ingediende instructie niet aanvaardt, kan op zichzelf geen reden zijn om in appel te gaan.

De raad van de Bethelkerk te Veenendaal beroept zich dan ook voor een appel terecht op art. 31 K.O.

Voor de kerkeraad ligt daarbij dan de bewijslast aan te tonen dat het genomen besluit in strijd is met het Woord van God of met de K.O.

G. De gronden voor het classis-besluit en de bezwaren van de kerkeraad daartegen

Al zijn alle overwegingen nog geen gronden, daar ze toch hebben meegewerkt aan de besluitvorming steunend op de oordelen, wil uw commissie (daar de kerkeraad ook op alle overwegingen ingaat), deze maar op de voet volgen.

I. De classis overweegt dat:

a. de praktijk m.b.t. het vrije lied in vele gemeenten, geen uitgangspunt mag zijn voor het aannemen van deze instructie.

In de motivering van zijn instructie heeft de kerkeraad zowel in a als in b, c en d gewezen op de praktijk in onze kerken, waaruit de „moeite“ met de huidige tekst van art. 69 K.O. zowel in de gemeenten als bij de betrokken deputaten en meerdere vergaderingen zou blijken.

Erkendend dat er gemeenten zijn waarin het verlangen leeft naar verruiming van de mogelijkheden tot het zingen van schriftuurlijke liederen in de eredienst naar art. 69 K.O., zal een kerkelijke vergadering, wil zij een gefundeerde instructie voor haar rekening kunnen nemen en indienen ter meerdere vergadering, minstens in meerderheid dat verlangen moeten delen.

Als uit de stemming blijkt dat deze meerderheid niet aanwezig is, — hoewel mogelijk elders in de kerken wel — dan kan deze vergadering de instructie niet voor haar rekening nemen.

Deswege is terecht gesteld, dat de praktijk „ergens“ voor de classis Amersfoort geen uitgangspunt is voor het aannemen van deze instructie.

Wel deelt uw commissie de mening, dat het zorgvuldiger geweest zou zijn van de classis om zich te bedienen van de door de kerkeraad van Veenendaal gebruikte terminologie en niet te spreken van „het vrije lied“.

b. de eredienst begint met het votum, derhalve worden liederen die voor het votum worden gezongen, niet in de eigenlijke eredienst gezongen.

Als de kerkeraad — hoewel het ter discussie stellend — in zijn motivering van zijn instructie uitgaat van de gedachte, dat het gehoor geven aan het samenroepen van de gemeente (qahal, ecclesia) door de kerkeraad de gemeente al in de eredienst bijeen doet zijn, ook al zijn votum en groet nog niet uitgesproken, dan is dit liturgisch onjuist.

Het is juist de kerkeraad die het begin van de eredienst stelt, daar hij de liturgie opdraagt geeft namens hem met votum en groet de eredienst te beginnen. Als de eredienst zou beginnen op het moment dat de koster de deuren opent en 5 of 10 of 50 mensen aanwezig zijn, zou al wat vóór de dienst i.c. het uitspreken van het votum en na de zegen aan het eind van de dienst gebeurt, onder de ambtelijke verantwoordelijkheid van de kerkeraad vallen. Uw commissie acht de overweging van de classis terecht.

c. de moeite die diverse gemeenten met art. 69 K.O. hebben, is geen argument om over te gaan tot wijziging van dit artikel.

Zie het onder a opgemerkte over het gevoelen van de classis Amersfoort.

Het is niet de vraag: wij hebben een wet en dus! Het is wel de vraag of we het op goede gronden eens zijn met het in onderling akkoord gestelde in de huidige tekst van art. 69 K.O. Zo ja, dan moeten we elkaar binden zich daar dan ook aan te houden.

d. de opmerking van deputaten berijmde Schriftgedeelten in hun rapport aan de G.S. van 1974 is door deze synode voor kennisgeving aangenomen.

Dit is inderdaad juist, evenzeer als de tegenopmerking van de kerkeraad, dat de G.S. deze opmerking van deputaten in hun rapport ook niet heeft bevestigd of gedisavouéerd. Een verwijzing naar een opmerking in een rapport van deputaten die de G.S. voor kennisgeving aannam, kan wel dienen als een illustratie, doch is geen grond voor de instructie.

e. uit de Schriftgegevens is niet te bewijzen dat het vrije lied in de Nieuwtestamentische gemeente is gezongen, evenmin als het tegendeel te bewijzen is.

We merken op, dat in het appel een wijziging van stellingname door de kerkeraad plaatsvindt.

In de motivering van de instructie gaat de kerkeraad, op grond van genoemde Schriftgegevens, uit van: „Het is naar ons oordeel volkomen bijbels, dat de N.T.-ische ge-

meente naast de psalmen ook andere liederen kent, waarin zij de Naam van haar Heiland kan bezingen. Dit is in de Christelijke Kerk van het begin zo geweest“.

Terecht wijst de classis erop dat er voor dit onderdeel, als het betekent „zingen in de eredienst“, nimmer een positieve grond in de aangehaalde Schriftplaatsen gevonden is. Dat nu op grond van de uitspraak van de classis de stellingname gewijzigd wordt en art. VII N.G.B. in geding gebracht wordt, is het invoeren van een ander motief dan waarover de classis had te oordelen.

Overigens blijft het een open vraag, welk gebruik de N.T.-ische kerk heeft gemaakt van de ongetwijfeld ook haar bekende „schriftuurlijke liederen“.

Heeft ze deze wel gezongen in de eredienst, dan vergete men ook niet dat de historie van de kerk telkens weer een waarschuwing laat horen tegen het zingen van liederen alsook een breken met de gezangen laat zien.

(In de Oude Kerk: Laodicea 363, Braga 561; later in de tijd van de Reformatie: Dordt 1574, idem 1578, Middelburg 1581, Dordrecht 1618/1619; weer later in de Afscheiding: o.a. 1836).

f. de Oude Christelijke Kerk heeft het zingen van „eigengemaakte psalmen“ bij herhaling afgewezen.

Zie onder e.

Wanneer door de kerkeraad hier wordt opgemerkt: quod erat demonstrandum (wat bewezen moet worden), wekt het de schijn dat men de bewijslast wil verleggen naar de classis.

De bewijslast om aan te tonen dat het zingen van schriftuurlijke liederen naast de psalmen en berijmde Schriftgedeelten in de eredienst is naar de Schrift en een legitiem gebruik was in de kerk van oude tijden, ligt bij de kerkeraad.

g. de Afscheiding is mede bepaald door de strijd tegen de gezangen en de synode van 1836 sprak uit, dat men na zal laten en weren „uit de openbare vergaderingen der gemeente de menselijke gezangen, welke niet in de Bijbel gevonden worden, opdat het werk van menschen niet worde gelijkgesteld met het werk van mannen, die gesproken hebben, gedreven door de Heilige Geest“.

Terecht verwijst de classis naar een officiële uitspraak van de synode van de afgescheiden kerk. Persoonlijke meningen, aangehaald uit een rapport dat diende op de G.S., hoe respectabel de personen ook mogen zijn, bewijzen niet dat de kerk hun zienswijze dienovereenkomstig honoreerde.

h. de praktijk in buitenlandse kerken en zeker in kerken waarmee wij geen correspondentie hebben, is geen maatstaf voor eigen kerkelijk leven. Dat is juist.

i. door het invoeren van het vrije lied kunnen allerlei dwalingen het kerkelijk leven binnendringen en het vrije lied is als gemeentelid iets anders dan de prediking of de ambtelijke bearbeiding.

Het gaat hier niet om suggesties die gewekt kunnen worden. Het is een feit dat dwalingen in de kerken zijn „ingezongen“, zodat men in reformatietijden er radicaal mee brak. Het is zeker dat het „gezag“ niet de enige poort is, waardoor de dwalingen kunnen binnenkomen.

j. het vaststellen van de te zingen liederen door de kerkeraad zal de verwarring bijzonder groot maken.

Dit is na amendement niet meer van toepassing.

k. het invoeren van het vrije lied zal de verwijdering in ons kerkelijk leven doen toenemen. Een gemeenschap der heiligen functioneert in het samen overeenstemmen en als het moet door het dienen van de ander in het beperken van eigen geestelijke vrijheden.

II. De classis oordeelt dat

a. het oude beginsel, dat we ons tot God moeten richten in de eredienst „met het Woord dat Hijzelf ons heeft geschonken“ de veilige weg wijst temidden van verwarring, die ontstaan kan door het vrije lied.

De classis kan zich terecht beroepen op het oude beginsel (zie overweging 1e).

b. in de Oude Kerk, de Reformatie en de Afscheiding heeft het zingen van psalmen een duidelijke voorkeur gekregen boven het zingen van het vrije lied.

Het is een goed recht van de classis om bij de genoemde lijn te blijven en daarmee een instructie tot verruiming van de mogelijkheid tot het zingen van liederen af te wijzen.

c. in het rapport, bestemd als antwoord aan de Gereformeerde Kerken op de synode van 1937 werd terecht bezwaar gemaakt tegen het invoeren van gezangen in een brede verantwoording.

De opmerking van de kerkeraad dat, wanneer er vandaag zulk een antwoord aan de Gereformeerde Kerken zou moeten worden opgesteld, men mogelijk niet of nauwelijks over gezangen zou spreken, maar meer over onderwerpen als Schriftgezag en binding aan de belijdenis, is geen weerlegging van de stelling van de classis. Ook in 1937 was de zaak van de gezangen slechts een onderdeel (drie van de veertig bladzijden!) van de bezwaren, maar men wees, met verwijzing naar het rapport van de Gereformeerde Kerken (zelf uitgebracht in 1930), op de gevaren die de Oude Kerk dachtte (aanstasting van het Schriftgezag door invoering van menselijke gezangen).

- d. de invoering van het vrije lied kan in het oecumenisch klimaat van deze tijd veraalgemening bevorderen en zal de identiteit van onze kerken verzwakken.

Uw commissie is van mening, dat uitdrukkingen als „het oecumenisch klimaat van deze tijd“, „de veraalgemening“ en „de identiteit van onze kerken“ uitdrukkingen zijn die op z'n minst nadere precisering vragen, indien we deze in de beoordeling van elkaars verlangen hanteren.

De kerkeraad van Veenendaal-Bethel stelt terecht, dat „de identiteit van Christus' Kerk is gelegen in de zuivere verkondiging van Gods Woord, in de zuivere bediening van de sacramenten naar de instelling van Christus en in de zuivere uitoefening van de kerkelijke tucht“.

H. Uw commissie komt dan ook tot de volgende conclusies:

1. de instructie van de raad van de Bethelkerk te Veenendaal, gebaseerd op het verlangen van de gemeente, gesteund door de zich ook in onze kerken op andere plaatsen voordoende praktijk, ligt in de lijn van een begeren dat altijd in de christelijke kerk geleefd heeft;
2. het afwijzend oordeel van de classis Amersfoort, gebaseerd op de praktijk in andere gemeenten, ligt evenzeer in de lijn van de afwijzing van „menselijke gezangen“ die altijd in de christelijke kerk gevonden is, daar er voldoende bewijzen uit de historie zijn dat men tegenover de in aantal begrensde en vaststaande psalmen, gevaren dachtte van de steeds nieuw verschijnende en in aantal onbegrensde „gezangen“;
3. het is het goed recht van een kerkeraad via een instructie zijn verlangen bekend te maken tot wijziging van de tekst van art. 69 K.O. en zo een verruiming van de mogelijkheden van de te zingen liederen in de eredienst te krijgen;
4. het is niet minder het goed recht van de classis, geleid op het gevoelen van een meerderheid deze instructie niet voor haar rekening te nemen en af te wijzen.

I. We stellen u voor uit te spreken:

De particuliere synode van het Oosten van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland, bijeen in de vergadering van 19 april 1977 te Amersfoort.

behandelend het appel van de raad van de Christelijke Gereformeerde Bethelkerk te Veenendaal, ingediend op de particuliere synode van 1976, tegen de uitspraak van de classis Amersfoort d.d. 24 maart 1976 met betrekking tot een door hem ingediende instructie, die als volgt luidt:

„De generale synode besluit de redactie van art. 69 K.O. aldus te stellen: „In de eredienst zullen de 150 psalmen worden gezongen; daarnaast kan gebruik worden gemaakt van berijmde Schriftgedeelten alsmede van die lofzangen en geestelijke liederen, waarvan de inhoud volledig overeenstemt met Schrift en belijdenis“ aangevuld met een ter classis Amersfoort overgenomen amendement op de instructie, invloegend de woorden: „door de G.S. vast te stellen“;

constaterende dat:

1. de classis Amersfoort in de behandeling van de instructie van de raad van de Bethelkerk te Veenendaal kerkrechtelijk juist gehandeld heeft;
2. de classis Amersfoort in haar constatering en haar oordelen die geleid hebben tot haar besluit, alle aandacht besteedt heeft aan alle argumenten van de kerkeraad voornoemd;
3. de classis Amersfoort ten onrechte de term „het vrije lied“ heeft gebruikt;
4. de classis Amersfoort in haar oordeel onder d zeer beknopt en ongenueanceerd spreekt;
5. dat de kerkeraad van Veenendaal in zijn appel wel verschillende dingen poneert en nader verduidelijkt, maar niet heeft aangetoond dat de gronden waarop het besluit van de classis rust, in strijd zijn met de Schrift en tegen de K.O. (art. 31) ingaan;

besluit:

1. het appel van de raad van de Bethelkerk te Veenendaal tegen de uitspraak van de classis Amersfoort inzake afwijzing van de instructie tot wijziging van de tekst van art. 69 K.O. niet te aanvaarden;
2. deswege het besluit van de classis Amersfoort van 24 maart 1976 niet te vernietigen en de instructie derhalve niet door te zenden;
3. van dit besluit, met toezending van het rapport, kennis te geven aan de raad van de Christelijke Gereformeerde Bethelkerk te Veenendaal, alsook aan de classis Amersfoort.

J. van Amstel, rapporteur.

Appel van de raad van de Chr. Geret. Bethelkerk te Veenendaal bij de generale synode van Hoogetveen 1977 tegen het besluit van de particuliere synode van het Oosten, d.d. 19 april 1977.

Inleiding

Wat de procedure die gevolgd is, moet de kerkeraad het volgende van het hart. Ter vergadering van de P.S. van het Oosten in 1976 waarop het door ons tijdig ingediende appel tegen het besluit van de classis Amersfoort zou behandeld worden, bleek dat niemand van de afgevaardigden ervan kennis had kunnen nemen, zodat ter vergadering alle stukken (12 folio-vel) nog moesten worden voorgelezen, waardoor een verantwoorde behandeling onmogelijk werd. Er dreigde toen een stemming gehouden te worden over een „versimpeling“ van de hele zaak: „De Bethelkerk vraagt uitbreiding van het aantal liederen, dat gezongen mag worden in de eredienst: we stemmen vóór, of tegen“. Mede door ons protest tegen deze gang van zaken

(wij mochten, ter vergadering ontboden, aan de discussie deelnemen, waarvoor alle dank en hulde!) werd toen besloten een commissie te benoemen en ons appel op de P.S. van 1977 te behandelen. Daardoor ontstond een jaar vertraging, die ons in niet geringe tijdnood bracht.

De behandeling van het rapport van bovenvermelde commissie mochten wij meemaken (na met veel moeite telefonisch weggeroepen te zijn van bezoek aan het ziekenhuis te Veenendaal), doch wij mochten geen woord zeggen ter toelichting of verdediging van instructie en appel.

Alleen maar aanhoren dat en hoe de zaak werd afgewezen. Dit heeft ons verwonderd en verdriet gedaan; het „audi et alteram partem“ is door de P.S. niet in praktijk gebracht. Wij betwijfelen of dit correct is.

Appel

Aangezien de P.S. van het Oosten haar afwijzend besluit gebaseerd heeft op het door haar commissie uitgebrachte rapport, lijkt het ons dienstig allereerst dat rapport aan een kritische beoordeling te onderwerpen.

Rapport

Het gestelde onder A, B, C en D is correct.

ad E. Het is ons niet duidelijk, wat de commissie hiermee bedoelt. Wij hebben nooit iets in die richting gesuggereerd, alsof de classis onkerkrechtelijk heeft gehandeld. Wel geeft deze opmerking van de commissie ons aanleiding iets te zeggen over de „manier van behandeling“ op de classis. Er was nl. een duidelijk gebrek aan bereidheid bij de classis om de argumenten van de kerkeraad au sérieux te nemen, werkelijk te luisteren naar de ander, de neiging om de bedoeling van de kerkeraad in een ander kader te plaatsen, m.n. waar het ging om de ook door de P.S. gewraakte termen: „het vrije lied“, de „veralgemening“ en „het verzwakken van de identiteit“.

Ter classis werd zelfs de opmerking gemaakt: „De K.O. is Gods Woord, dus de Bethelkerk is in strijd met Gods Woord“, wat door de praeses niet werd geannuleerd. Tengevolge van deze „geest“ is de besluitvorming van de classis mede in een voor de kerkeraad ongunstige zin verlopen. Deze „geest“ was dus wel in strijd met de K.O. Maar nogmaals, de kerkeraad zou hier niet aan herinnerd hebben, als de commissie deze opmerking niet had gemaakt.

ad F. Hier wijft de kerkeraad zich de ogen uit. De classis heeft geen enkele grond uit Schrift en belijdenis aangegeven om de instructie van de Bethelkerk af te wijzen. En nu wil de commissie ons ten aanzien daarvan in gebreke stellen! Onze instructie „an sich“ spreekt van zich willen binden aan Schrift en belijdenis, en daarom is het ons een raadsel, hoe een bredere vergadering van kerken, die het „schriftuurlijk-confessioneel“ gaarne als haar „identiteit“ zien, wat als schriftuurlijk-confessioneel gebonden gevraagd wordt, kan weigeren! Naar onze mening is daarom het afwijzend besluit van de classis (en nu ook van de P.S.) „an sich“ on-schriftuurlijk en on-confessioneel!

ad G. De commissie besteedt uitvoerige aandacht aan de overwegingen van de classis, erkennende dat overwegingen nog geen gronden zijn. Wij willen op deze „aandacht“ niet uitvoerig ingaan, omdat we dan mogelijk in herhaling zouden vallen. Wel dit: het in geding brengen van art. VII N.G.B. is niet een wijziging in de stellingname van de kerkeraad. Integendeel. Naar de mening van de kerkeraad berust art. 69 K.O. niet op bijbelse gronden, doch op een menselijke afspraak die dus als zodanig voor wijziging vatbaar is. Als nu een kerk die afspraak gewijzigd wil zien binnen schriftuurlijk-confessionele grenzen en dit wordt afgewezen, dan komt men naar de mening van de kerkeraad bedenkelijk dicht bij een conflict met art. VII N.G.B. En dan: er is voor de kerkeraad evenveel recht en reden om te stellen, dat de gemeenschap der heiligen functioneert in het dienen van de ander om schriftuurlijk-confessioneel gebonden geestelijke vrijheden niet te beperken, laat staan te verbieden. Dan kan men de ander in zijn geweten krenken.

ad G II. Opmerkelijk is, dat het commentaar van de commissie op het vierdelige oordeel van de classis erg summier is. Bovendien wordt oordeel II door de commissie niet overgenomen en wordt de kerkeraad hier in het gelijk gesteld, terwijl juist dat oordeel erg zwaar gewogen heeft in de bespreking op en de uitspraak van de classis. In de oordelen I a en II b komt de gewraakte term „het vrije lied“ voor; dit is voor de commissie kennelijk geen reden tot afwijzend commentaar, hoewel zij later in haar conclusie deze term bestrijdt. Het oordeel II c is op zichzelf nauwelijks van zodanige importantie, dat verwerping van het appel mee daaruit zou moeten volgen. Samenvattend: het oordeel van de commissie over de gronden waarop de uitspraak van de classis Amersfoort berust, is zowel in positieve als in negatieve zin zwak.

Conclusie van de commissie (H)

1. Deze lezen wij met instemming.
2. Hierin houdt de commissie niet voldoende rekening met het feit, dat de raad van de Bethelkerk vraagt om lofzangen en geestelijke liederen, waarvan de inhoud volledig overeenstemt met Schrift en belijdenis.
3. Deze conclusie lezen wij met instemming.
4. Deze conclusie vinden wij vreemd. Natuurlijk ontkennen wij het recht van de classis niet een instructie af te wijzen, maar wel hebben wij ernstige twijfels of dit gebeurd is op bijbelse en confessionele gronden en daarom gevoelen wij ons verongelikt.

Als de commissie in haar rapport overgaat om aan de P.S. voor te stellen het volgende te constateren (I), dan hebben wij de volgende bemerkingen:

- ad 1. Is een bijzonder formele constatering en gaat voorbij aan de wezenlijke inhoud van de instructie, terwijl de manier van behandeling door de classis grote twijfels oproept t.a.v. het bijbels gefundeerde van deze behandeling.

- ad 2. Inderdaad, wel aandacht besteed aan... (dat mag toch niet anders? waarom dan deze o.i. overbodige constatering?). De vraag blijft echter branden of de classis de juiste aandacht heeft geschonken, de juiste behandeling verricht en het juiste oordeel gegeven.
- ad 3. Akkoord.
- ad 4. Erg zwak. Deze argumentatie heeft juist op de classis de bespreking tot beneden het niveau van kerkelijke stijl gebracht. De commissie had dit o.i. absoluut moeten verwerpen.
- ad 5. Hebben we reeds sterk bestreden.

Slotopmerkingen

Ons appel tegen het besluit van de P.S. van het Oosten hebben wij opzettelijk kort gehouden, omdat wij anders in herhaling zouden treden; immers, de toelichting op onze instructie is o.i. ook door de P.S. inhoudelijk niet afdoend bestreden. Wij begeren geen onrust in de kerken, maar menen wel, dat de zaak waarom het gaat een stuk geestelijke vrijheid betreft, die op vele plaatsen begerd wordt en die men vaak beleeft op een krampachtige manier om maar niet met de letter van de K.O. in strijd te komen, en die wij nu juist op een eerlijke, royale wijze willen uiten zonder de ander iets op te leggen. Wij willen gaarne schriftuurlijk-confessioneel Chr. Geref. zijn en dat ook in onze lofzangen en geestelijke liederen beleven.

Met hartelijke broedergroeten, namens de raad van de Bethelkerk,

ds. D. Biesma jr., praeses,
J. Scherrenburg, scriba.

BIJLAGE LXXIX art. 154, 172

RAPPORT V VAN DE COMMISSIE II - INZAKE APPEL VEENENDAAL-BETHELKERK

Aan uw commissie werd gevraagd te willen rapporteren over het bezwaarschrift, ingediend door de raad van de kerk van Veenendaal (B) tegen het besluit van de P.S. van het Oosten, genomen in haar vergadering d.d. 19 april 1977. Zowel het bezwaarschrift zelf als het besluit waartegen het is gericht, is aan de leden van de synode uitgereikt.

Wettigheid van het appel

De raad van Veenendaal (B) verzond een afschrift van zijn appel aan de vergadering tegen welker besluit hij in appel gaat, i.e. de P.S. van het Oosten. Weliswaar heeft hij zich niet geheel gehouden aan de in art. 31 K.O. aangegeven termijn, maar uw commissie is van oordeel, dat zij deze het onder art. 31 K.O. bepaalde niet formalistisch moet hanteren. Zij concludeert, dat het appel wettig ter tafel is.

Beoordeling en overwegingen

In het appel maakt de raad van Veenendaal (B) tot twee keer toe aanmerkingen over de gang van zaken op de vergadering van de P.S.:

- op de vergadering van 1976 bleek, dat niemand van de afgevaardigden kennis had kunnen nemen van de stukken, zodat deze ter vergadering moesten worden voorgelezen;
- op de vergadering van 1977 waarin het rapport van de door de P.S. ingestelde commissie werd behandeld, mochten de afgevaardigden van Veenendaal (B) wel tegenwoordig zijn, doch zonder het recht iets te zeggen ter toelichting of verdediging van de instructie.

T.a.v. het onder 1 genoemde is uw commissie van mening, dat het niet de gewoonte is, dat de roepende kerk op eigen initiatief zorgdraagt voor de toezending van de stukken, wanneer het een appelzaak betreft.

Wat het onder 2 genoemde aangaat meent uw commissie, dat het wellicht wel eens gebeurd is, dat in een dergelijke situatie appellanten aan de discussie deelnamen, maar dat dit beslist niet de normale gedragslijn is, laat staan dat hiertoe een zeker recht zou bestaan.

Uw commissie is dan ook van oordeel, dat aan het adres van de P.S. van het Oosten m.b.t. de behandeling van het bezwaarschrift van de raad van Veenendaal (B) tegen het besluit van de classis Amersfoort, kerkrechtelijk gezien geen verwijten kunnen worden gemaakt.

Hoewel de commissie geen oordeel heeft over het al of niet gerechtvaardigd zijn van de klachten, meent zij dat in een appel tegen een uitspraak van de P.S. bij de G.S. kritische opmerkingen terzake van de ontbrekende bereidheid bij de classis om de argumenten van de kerkeraad serieus te nemen en andere vergaande beschuldigingen, geen plaats behoren te hebben. Dergelijke opmerkingen en beschuldigingen hadden aan de classis gericht moeten zijn en hadden alsdan eventueel een plaats kunnen ontvangen in een appel aan de P.S.

Uw commissie heeft bijzondere aandacht gegeven aan de constatering, die geleid hebben tot het besluit van de P.S. om het aan haar gericht appel van Veenendaal (B) af te wijzen, en wel heel in het bijzonder aan hetgeen de P.S. constateert onder 2 en 5. Daarop toch richt zich vooral het appel van Veenendaal (B).

Het trof de commissie, dat het appelschrijven zich niet in eerste instantie richtte tegen de uitspraak van de P.S. maar tegen het rapport van de commissie, dat de achtergrond vormt van de uitspraak. Deze gang van zaken is naar het oordeel van uw commissie onjuist en zij zocht zich dan ook niet geroepen een beoordeling te geven van alle bezwaren, die in het bezwaarschrift naar voren gebracht worden t.a.v. het commissierapport. Wel heeft uw commissie aandacht gegeven aan die bezwaren, die inhoudelijk het besluit van de P.S. raken.

Zo constateert de P.S. sub 2, dat de classis Amersfoort in haar constatering en oordelen die geleid hebben tot haar besluit, alle aandacht heeft besteed aan alle argumenten van de

kerkeraad van Veenendaal (B). De P.S. heeft, aan de hand van het rapport van de door haar ingestelde commissie ad hoc, alle constatering en oordelen welke ten grondslag lagen aan het besluit van de classis Amersfoort, nog eens getoetst.

Zij heeft daarbij kritische aantekeningen gemaakt t.a.v. hetgeen de classis oordeelt onder d. Wat de overige constatering en oordelen betreft, heeft de P.S. geen kritiek. Zij stelt zich daar dus achter.

Hier nu rezen voor uw commissie vragen, m.n. waar het de onder e en k genoemde overwegingen van de classis betreft. Het gaat hierin om de interpretatie van de Schriftgegevens en in verband daarmee over de vragen van eenheid en verscheidenheid binnen de kerken en over de vragen t.a.v. de verhouding van de plaatselijke kerk en het geheel van de kerken.

Uw commissie meent, dat het hier om punten van beslissende betekenis gaat. Zij is van oordeel, dat zowel de raad van Veenendaal (B) in haar instructie als ook de classis Amersfoort en de P.S. van het Oosten in haar afwijzen daarvan, ten volle recht hebben willen doen aan de gegevens uit de Heilige Schrift. De classis Amersfoort kwam echter met een andere interpretatie van de Schriftgegevens dan de kerk van Veenendaal (B), de P.S. stelde zich hierin achter de classis en constateerde sub 5, dat de kerkeraad van Veenendaal (B) in zijn appel wel verschillende dingen poneert en nader verduidelijkt, maar niet heeft aangetoond dat de gronden waarop het besluit van de classis rust, in strijd zijn met de Schrift en tegen de K.O. (art. 31) ingaan.

Uw commissie is van mening, dat de P.S. van het Oosten hierin de kerkeraad van Veenendaal (B) overvraagt, ook al kan de P.S. zich voor de formulering van deze zinsnede beroepen op de tekst van art. 31 K.O.

Het gaat nu immers om een situatie, waarin beide partijen oprecht willen omgaan met de gegevens van het Woord van God, maar tot een verschillende interpretatie van deze gegevens komen. Dan gaat het niet meer om het al of niet in strijd zijn met de Heilige Schrift, maar om de vraag welke interpretatie van de Schrift als de juiste dient te worden aangemerkt. Het ware in dat geval beter geweest, wanneer een mindere vergadering i.e. de classis Amersfoort en de P.S. van het Oosten de instructie van Veenendaal (B) zonder commentaar zouden hebben doorgestuurd naar de G.S. ter beoordeling.

Het behoeft geen breed betoog, dat van de interpretatie van de onder e van de instructie genoemde Schriftgegevens zeer veel afhangt. Indien immers de G.S. zou uitspreken dat aan de interpretatie van de Schriftgegevens, zoals de raad van Veenendaal (B) die voorstaat, de voorkeur moet worden gegeven, dan komt ook de bepaling van het onder k van de overwegingen van de classis genoemde anders te liggen. Dan blijven er wel de accenten op het behoud van de eenheid in de kerken, maar een zwaarder accent zal dan komen te rusten op de schriftuurlijke oproepen tot verdraagzaamheid en aanvaarden van elkaar, in weerwil van verschillen die er kunnen zijn.

Uw commissie is van oordeel, dat de G.S. geroepen is een uitspraak te doen over de in geding zijnde Schriftgegevens. Zij meent dat de G.S. die uitspraak ook zal doen, wanneer zij beslissingen neemt inzake de instructie 8.04 van de P.S. van het Noorden. De synode kan uit het terzake van instructie 8.04 uitgebrachte rapport weten hoe (de meerderheid van) van uw commissie denkt over de interpretatie van deze gegevens. Zij wil nu aan de bovengenoemde overwegingen echter geen voorstel in dezen verbinden. Uw commissie meent dat een ongewenste situatie zou kunnen ontstaan, wanneer in een zaak die materieel gezien twee maal aan de orde komt, nl. via de instructie 8.04 en via dit bezwaarschrift 11.02, de synode eventueel tot twee uiteenlopende uitspraken zou komen, hetgeen niet ondenkbaar moet worden geacht, omdat bij de uitspraak over 11.02, zijnde een appel tegen een uitspraak van de P.S. van het Oosten, de afgevaardigden van deze P.S. zich van stemming dienen te onthouden.

Voorstellen

Uw commissie stelt u dan ook voor als volgt te besluiten:

De G.S. kennis genomen hebbend van het appel van de raad van Veenendaal (B) tegen het besluit van de P.S. van het Oosten, d.d. 19 april 1977,

spreekt uit

- dat de P.S. van het Oosten in de behandeling van het appelschrijven van de raad van Veenendaal (B) tegen het besluit van de classis Amersfoort kerkrechtelijk juist heeft gehandeld;
- dat de P.S. van het Oosten in haar constatering sub 5 op het punt van de interpretatie van de Schriftgegevens te veel heeft gevraagd van de kerk van Veenendaal (B), nl. als van haar wordt geëist aan te tonen, dat de gronden waarop het besluit van de classis rust in strijd zijn met Schrift en belijdenis;
- dat het beter geweest ware, wanneer de instructie van Veenendaal (B) door de mindere vergadering, zonder commentaar, naar de G.S. voor beoordeling zou zijn doorgestuurd, al heeft Veenendaal (B) daar overigens niet om gevraagd;
- dat de beslissing in deze zaak inhoudelijk dezelfde zal zijn als die welke de G.S. zal nemen terzake van de instructie 8.04 van de P.S. van het Noorden.

W. J. Quist, rapporteur.

BIJLAGE LXXX

art. 160

Zie bijlage XI

MODERAMENVOORSTEL INZAKE RAPPORT GEESTELIJKE VERZORGING ZEEVARENDEN

Voorstel

1. deputaten hartelijk dank te zeggen voor al de arbeid die zij de afgelopen periode ten behoeve van de geestelijke verzorging van de zeevarenden hebben verricht;
2. deputaten mee te delen, dat de arbeid en het profiel van een part-time werker de synode niet duidelijk zijn geworden; tevens mededeling te doen van het feit, dat de synode — mede om genoemde reden — de eerste twee voorstellen van deputaten niet kon overnemen;
3. deputaten op te dragen een schrijven te richten aan de kerkeraden en er in dat schrijven op aan te dringen, dat de kerkeraden contact opnemen met hun zeevarende leden en dat contact, waar reeds aanwezig, intensiveren;
4. opnieuw deputaten te benoemen.

Scriba II.

BIJLAGE LXXXI

art. 164

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN VOOR KERK EN SAMENLEVING

1. Opdracht en samenstelling

De generale synode van 1974 benoemde een deputaatschap met de opdracht zich te bezinnen op die zaken die betrekking hebben op de plaats, die de kerk en de christenen in de samenleving behoren in te nemen, teneinde de kerken c.q. de leden der kerken hiermee van dienst te zijn.

Voor de naam van het deputaatschap, waarvoor aanvankelijk slechts de aanduiding „8.07“ ter beschikking stond, hebben we ons naderhand aangepast aan art. 198 in de concept-acta van de generale synode van 1974: „kerk en samenleving“. Het deputaatschap wordt gevormd door de volgende broeders:

prof. dr. W. H. Velema, voorzitter;
ds. J. W. Maris, secretaris;
ds. J. Brons;
W. Huizer;
drs. W. Steenbergen.

2. Vergaderingen

Deputaten vergaderden dertien maal.

3. Werkzaamheden

a. Uitgaande van de toelichting die bij de instructie („8.07“) van de P.S. van het Zuiden was gevoegd, is allereerst studie gemaakt van een aantal zaken die fundamenteel zijn voor het spreken van de bijbel over de plaats van de kerk en de christen in de samenleving.

Een en ander is uitgemond in het rapport „Bijbelse lijnen voor kerk en samenleving“, dat overeenkomstig de opdracht om met onze bezinning de kerken c.q. de leden der kerken van dienst te zijn, is gepubliceerd in het februari-nummer van 1976 van „Ambtelijk Contact“ en als overdruk daarvan afzonderlijk verkrijgbaar gesteld. De aanvraag — via het kerkelijk bureau — was zo verheugend, dat een tweede oplage nodig bleek. Alle abonnees van „Ambtelijk Contact“ hebben het rapport dus ontvangen, terwijl de kerkeraden nog afzonderlijk een exemplaar toegezonden hebben gekregen.

Een exemplaar ervan — voor de afgevaardigden van uw vergadering — wordt bij dit rapport gevoegd.

b. Het kwam deputaten gewenst voor, naast het bieden van materiaal voor de bezinning op de bijbelse fundamenteën ook te werken aan materiaal voor principiële bezinning op de roeping die we hebben in een aantal concrete gebieden van de samenleving. We hebben ons de taak gesteld dit met betrekking tot een tiental terreinen te doen, te weten:

1. Politiek en maatschappelijk handelen;
2. Opvoeding en onderwijs;
3. Communicatiemedie;
4. Cultuurwaardering en -consumering;
5. Strijd voor gerechtigheid;
6. Milieubeheer;
7. Levensstijl;
8. Maatschappelijk werk;
9. Medische ethiek;
10. Pacifisme.

De bewerking van een en ander verkeert in diverse stadia, variërend van een eerste verkenning van de vragen tot een stuk, dat gereedgemaakt is voor publicatie.

Het is nog niet zover gekomen, dat we door publicatie ook deze concretisering reeds ten dienste hebben kunnen stellen van de leden van de kerk.

4. Advies van deskundigen

Ten einde een zo verantwoord mogelijk resultaat te bereiken werd bij de bewerking van de concretisering (zie 3 b) advies gevraagd aan broeders en zusters in onze kerken, die uit hoofde van hun ervaring of beroep met de betreffende vraagstukken te maken hebben. Bij elk onderwerp is zo, nadat binnen het deputaatschap eerst een concept was gemaakt dat de problematiek probeerde te inventariseren, een gesprek gevoerd met een tweetal deskundigen, wier inbreng ons zeer van nut is geweest.

De stand van zaken gemeld onder 3 b brengt met zich mee, dat nog niet met allen een dergelijk gesprek al is gevoerd.

Ook voor het rapport „Bijbelse lijnen“ is het oordeel gevraagd van anderen, namelijk van een tweetal theologen uit onze kerken.

5. Relatie tot andere deputaatschappen

Bij enkele van de door ons betreden terreinen lag het voor de hand dat er raakvlakken waren met de taak, die door de synode aan andere deputaatschappen is gegeven. Met name geldt dit van de deputaatschappen ADMA en het deputaatschap voor kerk en onderwijs. We hebben gemeend de bespreking van de problematieken van de maatschappelijke dienstverlening en van onderwijs en opvoeding toch niet uit de weg te moeten gaan. Het kwam ons voor, dat in de totale conceptie van onze opdracht deze terreinen niet gemist konden worden. Voorts menen wij, dat de aard van onze benadering — die immers een eenmalige principiële doorlichting bedoelt te zijn — anders is dan die van genoemde deputaatschappen, die een doorlopende, meer op het voeren van een beleid in actuele situaties en verhoudingen afgestemde benadering is.

Het komt ons overigens gewenst voor bij voortzetting van het werk van dit deputaatschap, niet tot publicatie over te gaan zonder daarover met de betreffende deputaten overleg te hebben gehad. Het is denkbaar, dat ook met betrekking tot andere onderwerpen dan hier genoemd — die namelijk nog niet in een zodanig stadium van behandeling zijn dat de wenselijkheid van contact met anderen kon blijken — met nog andere bestaande deputaatschappen contact moet worden opgenomen.

6. Een vraag

Bij onze besprekingen over de bepaling van wat wel en wat niet tot onze taak gerekend moet worden, stuitte wij op de vraag of het op de weg van deputaten kan liggen voorlichting te geven over zaken in de samenleving, die acuut om een principiële reactie vragen en die niet op het terrein van andere deputaatschappen liggen.

Aanleiding tot het opkomen van deze vraag was de verschijning van de Vredeskrant van het Interkerkelijk Vredesberaad.

7. Voorstel

Deputaten stellen u voor opnieuw deputaten te benoemen, met name ten einde de werkzaamheden onder 3 b van dit rapport aangeduid, te voltooien.

J. W. Maris, secretaris.

BIJLAGE LXXXII

art. 164

RAPPORT IV VAN COMMISSIE IV - INZAKE RAPPORT KERK EN SAMENLEVING

Publicaties

De commissie is dankbaar voor de verschijning van de eerste publicatie van dit nog jonge deputaatschap. De indruk bestaat dat „Bijbelse lijnen“ in de kerken met duidelijke instemming is ontvangen.

Werkwijze

Het is de commissie gebleken, dat er een goede opzet voor het werk bestaat. Vermeld kan worden, dat de studie over „Politiek en maatschappelijk handelen“ in een laatste stadium van bewerking verkeert, terwijl de studie over „Cultuurwaardering en -consumering“ waarschijnlijk niet lang daarna kan verschijnen. Bij de andere genoemde onderwerpen is het wachten nog op een gesprek met of antwoord van deskundigen die men inschakelt.

Bezinnings-deputaatschap

Het is duidelijk, dat de taak van dit deputaatschap alleen ligt in het vlak van de bezinning. Deze bezinning dient echter breder opgezet te worden dan over de tien genoemde onderwerpen.

Verantwoording

Er zijn situaties denkbaar, waarin het oordeel van onze kerken wordt gevraagd of waarin het wenselijk zou zijn ons oordeel te geven. Het feit doet zich momenteel voor, dat een dergelijke reactie onzerzijds achterwege moet blijven, daar het niet op het terrein van een der thans bestaande deputaatschappen ligt namens onze kerken verantwoording af te leggen. De commissie is van oordeel dat bij een versnelde ontwikkeling in bepaalde concrete situaties aan deputaten kerk en samenleving de opdracht dient te worden verleend namens onze kerken een principiële reactie te laten horen, zonder op het terrein van enig ander deputaatschap te komen.

Voorstellen:

- De commissie stelt u het volgende voor:
1. de handelingen van deputaten goed te keuren, onder dank voor het werk dat reeds werd verricht;
 2. opnieuw deputaten te benoemen;
 3. deputaten te machtigen hun studies te voltooien en andere, naar gelang de noodzaak daartoe, aan te vatten;
 4. deputaten op te dragen, in overleg met het deputaatschap voor de vertegenwoordiging der kerken, in bepaalde concrete situaties principieel namens onze kerken te reageren, uiteraard slechts dan wanneer geen enkel ander deputaatschap daartoe gemachtigd is.
- J. van Amstel, rapporteur.

BIJLAGE LXXXIII
art. 165

RAPPORT VAN DE DEPUTATEN KERKELIJK-ADMINISTRATIEF BUREAU**Samenstelling en vergaderingen****U benoemde:**

A. de Geus, voorzitter; J. H. van Weerd;
C. Groeneveld, secretaris; J. D. Wisman;
ds. P. op den Velde; H. Vreman (alg. sec.).

Ds. P. op den Velde is ons in 1976 en broeder J. H. van Weerd in 1977 door de dood ontvallen. Wij gedenken met dankbaarheid hun persoon en het werk, dat zij in liefde tot de Here en Zijn kerk ook voor ons deputaatschap hebben gedaan.

Br. H. Vreman heeft de opengevallen plaats van ds. P. op den Velde ingenomen. Deputaten vergaderden in deze periode 9 maal.

Bureau**a. Huisvesting**

De huisvestingsplaats van het bureau blijkt goed te voldoen. Deputaten ADMA zijn medegebruiker van het gehuurde pand, Tuinlaan 102 te Schiedam.

b. Apparatuur

Er werden opnieuw enkele aanschaffingen gedaan om de kwaliteit van het werk en de capaciteit van het bureau op een passend niveau te houden.

c. Personeel

De administrateur en de eerste medewerkster zijn gedurende de gehele verslagperiode in functie.

De plaats van de tweede medewerkster was echter enkele malen vacant.

De personeelsbezetting met 3 personen biedt nog enige ruimte voor uitbreiding van het werk.

d. Werkzaamheden

In de situatie welke u werd gerapporteerd in het verslag 1974, kwam enige verandering.

In deze verslagperiode maakten deputaten ADMA, deputaten evangelisatie en deputaten zeevarenden gebruik van de centrale girorekening.

Thans wordt niet alleen de abonnements-administratie van „De Wakker“ verzorgd, doch ook de hoofdadministratie van het kerkelijk orgaan.

Voor verschillende deputaatschappen en bredere vergaderingen verrichtte het bureau hulpdiensten voor het secretariaat. Door middel van periodieke verslagen informeert de administrateur deputaten over de omvang en de voortgang van de verschillende werkzaamheden.

De werkzaamheden t.b.v. de jaarlijkse financiële verslagen voor de diverse deputaatschappen werden tijdig verricht. De samenwerking met de betrokken penningmeesters verliep in een uitstekende sfeer.

Ondanks het feit dat het secretariaatswerk verdubbelde, kon dit steeds tot tevredenheid van de opdrachtgevers worden verricht. Alle P.S.-en en een aantal classes maken regelmatig gebruik van de diensten van het bureau.

Het collecterooster met opgave van de minimumbijdragen werd jaarlijks steeds tijdig aan de kerkeraden verzonden.

Het collecterooster met opgave van de minimumbijdragen werd jaarlijks steeds tijdig aan de kerkeraden verzonden.

Het collecterooster met opgave van de minimumbijdragen werd jaarlijks steeds tijdig aan de kerkeraden verzonden.

Diverse contacten

Deputaten pleegden overleg met o.m.:

- deputaten financiële zaken over rentevergoeding over saldi op de centrale rekening en de hoogte van de bijdragen op het collecterooster;
- commissie van voorbereiding generale synode te Hoogeveen;
- redactie „De Wakker“ over de mogelijkheden van kostenvermindering van het door het kerkelijk bureau voor haar verrichte werk.

Overleg zendingsdeputaten

Met het oog op uw opdracht van 1974 „in overleg met zendingsdeputaten waterdichte garanties te scheppen voor een in alle opzichten verantwoorde administratie van de kas voor de buitenlandse zending“ is er persoonlijk en schriftelijk contact geweest met zendingsdeputaten

teneinde tot de gevraagde rapportering te kunnen komen.

Een afvaardiging van deputaten kerkelijk bureau heeft kennisgenomen van de wijze waarop de administratie van zendingsdeputaten thans wordt gevoerd.

Op grond van hun bevindingen kwamen deputaten K.B. tot het oordeel, dat ook het K.B. kan zorgdragen voor een goede werkwijze. Uiteraard kan deze niet volkomen identiek zijn aan de huidige, doordat dan de administratieve functie in Schiedam zal worden verricht, terwijl de beleidsfunctie vanzelfsprekend door de penningmeester van zendingsdeputaten in Koudekerk aan de Rijn wordt uitgeoefend.

Evenals bij andere deputaatschappen kan echter aan redelijke eisen worden voldaan en kunnen voor het goede verloop van het werk waterdichte garanties worden gegeven.

Voor zendingsdeputaten zal uitvoering van de administratie door het kerkelijk bureau méér kosten dan nu het geval is. Aangezien echter het werk door de huidige bezetting kan worden opgevangen, zullen de totale kosten van het bureau slechts stijgen met de kosten van papier, port, e.d.

Dit betekent, dat het bureau voor de kerken als geheel nagenoeg niet duurder wordt, wanneer de administratie van zendingsdeputaten door het kerkelijk bureau wordt uitgevoerd.

Noodzaak en mogelijkheid van een eigen kerkelijk bureau

U droeg ons op:

„In de komende periode tot een definitief oordeel te komen ten aanzien van de noodzaak en de mogelijkheid van een eigen kerkelijk bureau, alsmede van de wijze waarop het werk wordt vervuld, en daarover aan de volgende generale synode te rapporteren, c.q. voorstellen te doen“.

(Zie Acta G.S. 1974 Amsterdam-Nieuw-West, art. 149, lid 4, blz. 81).

In deze opdracht valt te onderscheiden:

- a. een onderzoek naar de noodzaak van een eigen kerkelijk administratief bureau;
- b. een onderzoek naar de mogelijkheid ervan;
- c. een onderzoek naar de wijze waarop de werkzaamheden worden verricht;
- d. aan de eerstkomende generale synode te rapporteren en voorstellen te doen.

ad a

Ten aanzien van punt a kan moeilijk gezegd worden, dat een landelijk kerkelijk administratief bureau in absolute zin noodzakelijk is.

Immers, wanneer dat het geval zou zijn, zou vóór het jaar 1968 ons kerkelijk leven niet of nauwelijks hebben kunnen functioneren en zouden de verschillende deputaatschappen hun taak niet naar behoren hebben vervuld.

Ook het feit dat zendingsdeputaten, met toestemming van de generale synode 1974, geen gebruik maken van de diensten van het kerkelijk bureau en toch hun arbeid op lofwaaardige wijze verrichten, laat zien dat van een absolute noodzaak tot het instellen of instandhouden van een kerkelijk bureau niet kan worden gesproken.

Toch is hiermee niet alles gezegd.

In de loop der jaren zijn er steeds meer deputaatschappen ingesteld met zeer onderscheiden opdrachten en doelstellingen. Vele deputaatschappen hebben, in verband met de uitvoering van hun taak, te beschikken over geldmiddelen, welke uit de kerk moeten worden verkregen.

Het werk van deze deputaatschappen heeft zich geleidelijk uitgebreid en een steeds groter wordende geldstroom vloeit vanuit de kerken naar de deputaatschappen.

Dit brengt onvermijdelijk meer arbeid mee voor de penningmeesters van de deputaatschappen en tevens voor de penningmeesters/boekhouders van de plaatselijke kerken.

Bovendien wordt het moeilijker personen te vinden die bekwaam en bereid zijn om het betrokken werk te doen.

Deze ontwikkeling was er de aanleiding toe dat vanuit de particuliere synode van het Noorden bij de generale synode 1968/69 Hilversum een instructie werd ingediend tot het instellen van een kerkelijk administratief bureau (Instructie 7.15).

Op grond van een aantal bezwaren tegen de bestaande werkwijze werd voorgesteld: het instellen van een centrale kas, waarin de verschillende algemeen-synodale deputaatschappen, tevens kashoudend, naar evenredigheid van de aan hun beheer toevertrouwde gelden participeren en tot benoeming van een administrateur voor deze kas.

Niet alleen de penningmeesters, maar ook de secretarissen van de generale deputaatschappen ondervonden, dat uitbreiding van de taken meer arbeid meebracht en derhalve meer tijd vergde.

De secretarissen werden dikwijls overbelast met allerlei werkzaamheden, waarvan een gedeelte van eenvoudige aard was doch wel tijdrovend, zoals het verzenden van gelijke stukken naar veel adressen.

Om deze reden werd vanuit de particuliere synode van het Noorden nog een instructie ingediend (7.16), waarin de generale synode werd gevraagd te besluiten tot instelling van een administratief bureau, waar de verschillende deputaatschappen de werkzaamheden van hun secretarissen zouden kunnen laten verrichten, zulks omdat de ontwikkeling van het kerkelijk leven de noodzaak hiervan met zich meebrengt.

Ook in de toelichting bij deze instructie werd een aantal bezwaren genoemd tegen de toenmalige gang van zaken.

Deze instructie voegde er nog aan toe, dat het bureau tevens dienstbaar zou kunnen worden gesteld aan de raden van de roepende kerken voor particuliere- en algemeen-synodale vergaderingen.

Na ampele besprekingen ter generale synode werden beide instructies tot het instellen van een kerkelijk administratief bureau aanvaard en kreeg het kerkelijk bureau tot taak:

- a. het verlenen van administratieve assistentie aan de roepende kerk, aan de vergaderingen en aan de scribae van de generale synode;
- b. het verlenen van administratieve hulp aan secretarissen, het adviseren inzake en het bijhouden van archieven van deputaatschappen, het verlenen van hulp aan roepende kerken voor andere bredere vergaderingen en het voorbereiden van vergaderingen van deputaatschappen, alles voor zover gevraagd;
- c. het incasseren en administreren van giften en collecten voor alle generale kassen en het bewaren en administreren van de liquide middelen en de beleggingen in effecten der generale deputaatschappen, het verzorgen van betalingsopdrachten, het periodiek informeren van de penningmeesters der generale deputaatschappen over de stand der middelen van de door hen beheerde kassen, het rappelleren van kerkeraden betreffende hun verplichtingen aan de generale kassen, het informeren van de classisvergaderingen omtrent de nakoming hiervan, het verzorgen van de verantwoording van ontvangen bedragen, alsmede het samenstellen van een collectie-rooster en van de opgave van de vastgestelde omslag- en streelbedragen.

Uit de aanvaarding van beide instructies, alsmede uit de taakomschrijving van het kerkelijk bureau blijkt, dat de noodzaak gevoeld werd te komen tot een verlichting van de werkzaamheden van secretarissen en penningmeesters van de deputaatschappen en van de scribae van de generale synode en hulpverlening aan roepende kerken bij de voorbereiding van meerdere vergaderingen.

Door het verlenen van administratieve hulp aan secretarissen en penningmeesters zou meer tijd beschikbaar komen voor beleidszaken.

Tevens blijkt hieruit ten aanzien van de werkzaamheden ten behoeve van de penningmeesters, dat gestreefd diende te worden naar regelmatige afdracht van de collecten en het al of niet tijdelijk beleggen van de beschikbare geldmiddelen, waardoor renteverlies zou kunnen worden voorkomen.

De vraag kan nu worden gesteld, of de motieven, welke destijds door de generale synode als juist zijn erkend, ook thans nog geheel of grotendeels gelden.

Ten aanzien van de werkzaamheden van de secretarissen en penningmeesters kan worden gesteld, dat deze in vele gevallen nog zijn toegenomen.

Naar het zich laat aanzien, zullen de komende jaren hierin geen wijziging te zien geven. Daarom is het van nog meer betekenis geworden, dat genoemde functionarissen tijd beschikbaar hebben voor beleidszaken.

Voorkomen dient te worden, dat hun tijd besteed wordt aan eenvoudig administratief werk.

De groei van de taken van de deputaatschappen en de zienswijze ten aanzien van de uitvoering van de taken heeft, mede door de geldontwaarding, een toenemende geldstroom te zien geven vanuit de kerken naar de deputaatschappen. In een betrekkelijk gering aantal jaren is dit bedrag verdubbeld.

Bij een minimumbijdrage van f 30,— per lid en dooplid, bedraagt deze geldstroom ruim f 2.000.000,—.

Hoe sneller de afdrachten van de bedragen door de kerken plaatsvinden, hoe sneller ook de binnengekomen gelden (al of niet tijdelijk) belegd kunnen worden.

Nu bovendien de rentestand, vergeleken met de zestiger jaren, is verdubbeld, geldt het destijds aangevoerde motief des te sterker.

Voor wat de secretariatswerkzaamheden betreft kan worden gewezen op een verdubbeling van het werk, dat in 1975 t.o.v. 1974 door het kerkelijk bureau werd uitgevoerd.

Bij de overweging van het bovenstaande moet, naar de mening van de deputaten, worden geconcludeerd, dat de noodzaak — of zo men wil, de dringende wenselijkheid — van een kerkelijk bureau duidelijk is toegenomen.

ad b

Wat de mogelijkheid van een eigen kerkelijk administratief bureau betreft, behoeft alleen te worden gedacht aan de financiële mogelijkheid, want mankracht daarvoor is voldoende te vinden.

Op de laatstgehouden synode werd dan ook met name gevraagd, of het kerkelijk bureau voor onze kerken niet een te kostbare zaak was geworden.

Uit het verslag dat deputaten aan de generale synode 1974 Amsterdam-Nieuw-West over de jaren 1971 t/m 1973 hebben uitgebracht, blijkt, dat de uitgaven (incl. de afschrijving op de inventaris) over deze jaren hebben bedragen: f 213.700,— (afgerond).

Dat kwam neer op ongeveer f 1,— per lid en dooplid per jaar.

Sinds de vestiging van het kerkelijk bureau in Schiedam en de aangepaste personeelsbezetting zijn de uitgaven wat gestegen. De jaren 1974, 1975 en 1976 geven een kostenpatroon te zien van resp. (rond) f 89.000,—, f 89.500,— en f 92.500,—, neerkomende op ongeveer f 1,25 per lid/dooplid per jaar.

Hierbij wordt vermeld dat de werkelijke uitgaven meer hebben bedragen, doch zijn verminderd met de netto-rentebaten, welke over deze jaren resp. hebben bedragen ruim f 5.800,—, f 10.200,— en f 12.200,—.

Indien wij rekening houden met enige verdere kostenstijging in de komende jaren, dan zal het kerkelijk bureau per lid/dooplid ongeveer f 1,50 kosten.

In genoemde uitgaven zijn begrepen de portiekosten voor het verzenden van stukken van deputaatschappen en van het aankopen van papier en stencils ten behoeve van de generale synode, alsmede het verzenden van de Acta, etc.

Bovendien beperkt het functioneren van het kerkelijk bureau de controlekosten van de

accountant van deputaten financiële zaken met ca. 25 %/s, hetgeen een besparing oplevert van p.m. f 10.000,— per 3 jaar.

De opheffing van het kerkelijk bureau zou de kerken dan ook een bedrag van minder dan f 1,— per lid/dooplid per jaar in direct aanwijsbare kosten besparen.

Wanneer wij aannemen, dat de plaatselijke kerken, incl. de af te dragen collecten, per lid f 200,— per jaar opbrengen, hetgeen zeker niet aan de hoge kant is geschat, kan moeilijk worden volgehouden, dat het kerkelijk bureau een te grote financiële last voor onze kerken zou betekenen.

Hierbij tekenen wij nog aan, dat de eventuele liquidatie van het kerkelijk bureau ook financiële consequenties heeft, waarmee in het bovenstaande geen rekening is gehouden.

ad c

De wijze waarop de werkzaamheden worden verricht, heeft de voortdurende aandacht van de deputaten.

Na de aanvangsjaren in Hilversum, waarin zich moeilijkheden voordeden bij de administratieve verwerking en te late rapportering, mede als gevolg van een te geringe vakbekwame personeelsbezetting, mag sinds enkele jaren worden gesproken van een verantwoorde administratieve verwerking van de binnengekomen gelden en tijdige rapportering aan penningmeesters en classes.

Ook de tijdstippen, waarop de jaarrekeningen van de deputaatschappen gereed komen, geven geen reden tot aanmerkingen.

Het is deputaten gebleken, dat er waardering is voor het door het kerkelijk bureau geleverde werk.

Dit betekent niet, dat op het kerkelijk bureau nimmer een fout gemaakt wordt. Immers alleen daar waar niet wordt gewerkt, treft men geen fouten aan.

Doch het aantal fouten is thans zeer beperkt. Vergissingen ontstaan soms doordat de plaatselijke kerken bij afdrachten van gelden verzuimen de bestemming te vermelden.

Een meer doelmatige wijze van verwerking van de financiële administratie zou kunnen worden verkregen, indien de plaatselijke kerken periodiek een evenredig deel van het totaal der af te dragen bijdragen zouden overmaken.

Dit zou bovendien voor de boekhouders/penningmeesters van de plaatselijke kerken een belangrijke vereenvoudiging meebrengen, terwijl vergissingen ten aanzien van de bestemming der gelden zouden zijn uitgesloten.

Met betrekking tot de efficiëntie van het bureau overleggen deputaten regelmatig met de administrateur en met de accountant op welke wijze verbeteringen in de doelmatigheid kunnen worden verkregen, hetgeen heeft geresulteerd in de aanschaffing van apparatuur voor de mechanische verwerking van de financiële administratie.

Bij de huidige bezetting is er nog enige ruimte om uitbreiding van het werk op te vangen.

Indien de generale synode besluit ook de administratie van zendingsdeputaten weer door het kerkelijk bureau te laten verrichten, zal dit dan ook geen personeelsuitbreiding vergen.

ad d

Onze voorstellen treft u aan na de volgende financiële paragraaf.

Financiën

Deputaten hebben in de jaren 1975 tot en met 1976 kunnen profiteren van de soms sterk oplopende rente van leningen op korte en middellange termijn, hetgeen blijkt uit de in belangrijke mate toegenomen renteopbrengst in deze jaren.

Per 31-12-1976 was belegd f 50.000,— à 9 %/s en f 50.000,— à 8 1/4 %/s; beide leningen tot begin van het jaar 1978.

Daarenboven was tijdelijk belegd bij de Rijkspostspaarbank f 80.000,— tegen een rente van 4,25 %/s.

De per 1 januari 1974 bestaande geldleningen o/g t.w.:

deputaten contact met de kerkjeugd	f 5.000,—
deputaten kerkbouwaangelegenheden	f 20.000,—

beide rentende 6 %/s, zijn aan het einde van het jaar 1975 afgelost.

De balans per 31 december 1976 geeft in beknopte vorm het volgende beeld:

Vastgelegde middelen:		Eigen vermogen	f 34.360,18
inventaris	f 5.548,—	Schulden op korte termijn	f 297.303,06
Beleggingen op lange en korte termijn	f 180.000,—		
Viottende middelen	f 29.711,68		
Liquide middelen	f 116.412,56		
	f 331.672,24		f 331.672,24

Eveneens in beknopte vorm volgt hieronder een overzicht van de exploitatierekeningen over de jaren 1974 tot en met 1976 met de daaruit voortgevoelde vermogenswijziging.

Saldo per 1 januari 1974 f 32.375,63

		in % van ontv.		
Vergoeding werkzaamheden	1974		f 67.985,—	
	1975		f 70.340,50	
	1976	69,54	f 70.694,50	
				f 209.220,—
Bijdrage generale kas	1974		f 21.000,—	
	1975		f 21.000,—	
	1976	20,94	f 21.000,—	
				f 63.000,—
Rente	1974		f 5.650,69	
	1975		f 10.270,05	
	1976	9,35	f 12.214,33	
				f 28.135,07
Giften	1975	0,17	f 500,—	
				f 300.855,07
		100,—		f 333.230,70
Personeelskosten	1974		f 67.322,79	
	1975		f 72.021,22	
	1976	70,52	f 72.813,70	
				f 212.157,71
Huisvestingskosten	1974		f 6.439,06	
	1975		f 5.397,24	
	1976	6,34	f 7.249,07	
				f 19.085,37
Algemene kosten	1974		f 16.904,41	
	1975		f 19.444,52	
	1976	19,39	f 21.989,51	
				f 58.338,44
Afschrijvingen	1974		f 3.907,—	
	1975		f 2.899,—	
	1976	3,09	f 2.474,—	
				f 9.280,—
Batig saldo	1974/1976	99,34	f 298.861,52	
		0,66	f 1.993,55	
		100,—	f 300.855,07	

Vermogen per 31 december 1976

f 34.389,18

Voor de jaren 1977, 1978 en 1979 zijn de volgende begrotingen opgesteld:

LASTEN	1977	1978	1979
Personeelskosten	78.000,—	84.000,—	91.000,—
Huisvestingskosten	8.000,—	9.000,—	10.000,—
Algemene kosten	24.000,—	26.000,—	28.000,—
Afschrijvingen	4.000,—	4.000,—	4.000,—
	114.000,—	123.000,—	133.000,—
af: Rente-opbrengst	10.000,—	10.000,—	10.000,—
Netto exploitatiekosten	104.000,—	113.000,—	123.000,—
Hiervan door te berekenen aan deputaatschappen etc.	78.000,—	84.000,—	92.000,—

Blijft te dekken uit bijdrage van de generale kas

26.000,— 29.000,— 31.000,—

Totaal te dekken uit generale kas f 86.000,—; ofwel gemiddeld per jaar f 28.666,—.

Ledenstand der kerken circa 72.000.

Gemiddelde bijdrage per lid en per jaar f 0,40.

Deputaten stellen u voor:

- de voorlopige instructie thans definitief te maken;
- opnieuw deputaten te benoemen;
- deputaten voor de buitenlandse zending op te dragen hun financiële administratie door het kerkelijk administratief bureau te laten verzorgen;
- opnieuw een bedrag (zijnde f 0,40) per lid/dooplid per jaar uit de generale kas aan deputaten beschikbaar te stellen.

C. Groeneveld, secretaris.

BIJLAGE LXXXIV art. 165

RAPPORT VI VAN COMMISSIE VII - INZAKE KERKELIJK-ADMINISTRATIEF BUREAU

- De commissie betreurt met deputaten het verlies, dat dit college leed door het overlijden van de broeders Op den Velde en Van Weerd. Ons past dankbaarheid jegens de Koning der kerk voor hetgeen deze broeders in Zijn dienst voor dit deputaatschap hebben mogen doen en jegens henzelf voor hun waardevolle medewerking.
- Deputaten ontleenden aan de synode 1974 twee opdrachten nl.:
 - in overleg met zendingsdeputaten waterdichte garanties te scheppen voor een in alle opzichten verantwoorde administratie van de kas voor de buitenlandse zending;
 - tot een definitief oordeel te komen ten aanzien van de noodzaak en de mogelijkheid van een eigen kerkelijk bureau, alsmede van de wijze waarop het werk wordt vervuld.
- De commissie heeft er nota van genomen dat deputaten binnen het raam van hun mogelijkheden aan hun opdracht sub a bedoeld hebben voldaan door zendingsdeputaten de bedoelde garanties te geven.
- Inzake sub b bedoelde opdracht deelt uw commissie mede door het onderhavige rapport van deputaten bevestigd te zijn in de overtuiging, dat het besluit tot instelling van het kerkelijk-administratief bureau juist was. Naar het oordeel van uw commissie heeft dit bureau, mede dank zij de daaraan door deputaten gegeven leiding, een niet meer weg te denken plaats in ons kerkelijk leven verworven.
- Dit betekent niet, dat ten aanzien van het functioneren van het K.A.B. op zijn zo gevoelige plaats in het centrum van ons kerkelijk leven geen wensen zouden mogen bestaan. Centralisatie van uitvoerend werk uit zoveel handen in één punt met behoud van gedecentraliseerde beleidsvoering is een moeilijke zaak en uiteraard ook aan menselijk falen onderworpen. Het is echter de overtuiging van de commissie, dat deputaten en ook de leiding van het bureau, gegeven hun mogelijkheden, tactvol en met toewijding erin geslaagd zijn door de aanloopmoeilijkheden heen te komen. Met vertrouwen kan dan ook, naar het oordeel van de commissie, de verdere consolidatie van de dienstverlenende functie van het K.A.B. in ons kerkelijk leven worden tegemoet gezien.
- Naar het eenparig oordeel van de commissie betekent dit:
 - dat verwacht mag worden, dat ook het deputaatschap buitenlandse zending zich schikt naar het besluit het K.A.B. de centrale van alle kasbeherende en administratieve deputaatschappen en kerkelijke organen te doen zijn;
 - dat de kosten voor het lopende jaar en de komende jaren, resulterende in een bijdrage van gemiddeld f 0,40 per lid en dooplid per jaar, te dekken uit de generale kas, alleszins verantwoord zijn.
- Uw commissie adviseert dan ook met klem de twijfel aan de noodzaak en de mogelijkheden van het K.A.B., waar de besluiten van de synode 1974 (Acta, art. 149, pag. 81) blijf van gaven, definitief terzijde te stellen.
- Deswege stelt de commissie voor:
 - de voorlopige instructie voor deputaten tot beheer van het kerkelijk-administratief bureau (Acta 1968, art. 181, zoals gewijzigd in 1971, Acta 1971, art. 219) definitief te doen zijn;
 - gedurende het lopende jaar 1977 en voorts voor elk der jaren 1978, 1979 en 1980 telkens uit de generale kas een bedrag van f 0,40 per lid en dooplid aan deputaten kerkelijk-administratief bureau beschikbaar te stellen;
 - deputaten onder dankzegging voor hun arbeid decharge te verlenen;
 - opnieuw deputaten te benoemen.

A. L. de Bruyne, rapporteur

BIJLAGE LXXXV art. 166, 171

RAPPORT VAN DEPUTATEN VOOR RADIO-KERKDIENTUITZENDINGEN

A. Samenstelling deputaatschap

De generale synode van Amsterdam-Nieuw-West 1974 benoemde tot deputaten: ds. C. van der Zaai, voorzitter; ds. H. W. Eerland, secretaris; ds. D. Biesma jr.; prof. dr. J. P. Versteeg; ds. W. J. Quist, algemeen secundus.

B. Vergaderingen

Ons deputaatschap heeft in de afgelopen drie jaren ettelijke keren vergaderd vooral in verband met de veranderingen die per 1 januari 1978 gerealiseerd zijn in de stichting Interkerkelijke Omroep Nederland (IKON). Meestal vonden deze vergaderingen plaats in het kader van het Convent van Kerken (CVK), maar soms hielden we ook onze eigen besprekingen.

C. Werkzaamheden

In onze eigen vergaderingen hielden we ons bezig met:

- de regeling van radiokerkdiensten en televisie-uitzendingen;
- zaken betreffende de Wereldomroep.

Ad A

Ons deputaatschap leed een ernstig verlies door het overlijden van onze voorzitter, ds. C. van der Zaal, in het voorjaar van 1976, op de leeftijd van 83 jaar. Gedurende een lange reeks van jaren heeft hij het voorzitterschap van ons deputaatschap bekleed. Hij deed dat met de van hem zo bekende voortvarendheid, met grote kennis van zaken en gesteund door een rijke ervaring en een scherp geheugen. Hij genoot hoog aanzien in de kring van het CVK en naar zijn argumentering werd geluisterd. Ook in zijn kwaliteit van voorzitter van het College van deputaten voor protestantse kerkuitzendingen bij de Wereldomroep heeft ds. Van der Zaal uitnemend werk verricht. We zijn de Here dankbaar voor het vele goede, dat Hij ons in deze trouwe dienstkecht heeft geschonken. Na het overlijden van ds. Van der Zaal heeft prof. dr. J. P. Versteeg het voorzitterschap waargenomen, terwijl de algemeen secundus, ds. W. J. Quist, nu ook onze vergaderingen bijwoont.

Ad B

Zoals uit het rapport dat wij aan de synode van 1974 uitbrachten bleek, was er toen al een ontwikkeling aan de gang in het CVK, die erop wees, dat aan deze samenwerking tussen de diverse kerken spoedig een einde zou komen. Zo is het ook gebeurd.

Per 1 januari 1976 hebben verschillende van de bij het CVK aangesloten kerken, samen met de kerken die al in het IKON vertegenwoordigd waren, de stichting IKON in het leven geroepen en de hun van regeringswege toegewezen zendtijd bij deze stichting ingebracht.

Van de kerken die eerst bij het CVK behoorden bleven alleen over: de Gereformeerde Kerken in Nederland (vrijgemaakt), de Unie van Baptistengemeenten in Nederland en de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland.

De Unie van Baptistengemeenten heeft besloten eerst de gang van zaken in de IKON gedurende drie jaar aan te zien om daarna te beslissen, of eventuele toetreding tot de IKON nog zal plaatsvinden.

Omdat het, om redenen die duidelijk zullen zijn, bezwaarlijk was om als overgebleven kerken uit het CVK een goed functionerend apparaat ten behoeve van radio- en tv-diensten in het leven te roepen en in stand te houden, zoals de synode van 1974 ook al heeft aangevoeld, is door ons gehandeld overeenkomstig de door deze synode gegeven instructie om „bij eventueel tot stand komen van een interkerkelijke omroepstichting met deze stichting een overeenkomst te sluiten ter zake van garanties van alle facilitaire hulp bij de verzorging van eigen kerkelijke uitzendingen“ (Acta Gen. Syn. 1974, art. 168, sub 2).

We ontvingen voor deze zaak een bijzonder prettige medewerking van de zijde van de zich bij de IKON aansluitende kerken. Mr. J. van Santbrink, juridisch adviseur van de Ned. Omroep Stichting, heeft een overeenkomst opgesteld, waarin de zaken tussen de IKON enerzijds en de niet in de IKON participerende kerken, ieder afzonderlijk, anderzijds, zijn geregeld.

In deze overeenkomst is vastgelegd, dat de niet in de IKON participerende kerk aan de stichting IKON de verzorging van de uitzendingen, waarvoor aan deze kerk zendtijd is toegewezen, opdraagt, zulks in overeenstemming met het bepaalde in art. 16 van de Omroepwet, ingaande 1 januari 1976.

Deze overeenkomst blijft van kracht tot wederopzegging. Opzegging kan plaatsvinden met een termijn van minstens 6 maanden.

De stichting IKON verplicht zich in deze overeenkomst de door de betreffende kerk opgedragen verzorging van de kerkelijke radio- en televisie-uitzendingen uit te voeren op een zodanige wijze, dat de in art. 10 vastgestelde verantwoordelijkheid van de kerk wordt in acht genomen.

De stichting verplicht zich daarbij ervoor zorg te dragen, dat door of namens haar generiel handeling wordt gepleegd, die in strijd is met voornoemde verantwoordelijkheid van de kerk (zie verder: bijlage 1).

In nader overleg met de IKON is overeengekomen, dat de IKON ook de uitgave van voor de radio of tv. gehouden preken zal blijven verzorgen. De preken van de niet bij de IKON aangesloten kerken zullen echter van een aparte nummering worden voorzien en het IKON-embleem zal er niet op voorkomen. De aankondiging van de radio- en tv-diensten in de omroepbladen en voor de microfoon zal alleen vermelden, dat de uitzending van een dienst uit één van de niet bij de IKON aangesloten kerken (bij de Christelijke Gereformeerde Kerk te X) plaatsvindt in het kader van de Z.V.K. (Zendtijd voor Kerken).

In overleg met deputaten van de Geref. Kerken (vrijgemaakt) is besloten, dat voor de instructie van predikanten die een dienst voor de radio zullen verzorgen, geen gebruik gemaakt zal worden van de instructies van de IKON (zoals de Unie van Baptistengemeenten wel doet), maar dat aan de betreffende predikanten de door de deputaten van de Geref. Kerken (vrijgemaakt) opgestelde — en in overleg met ons enigszins gewijzigde — instructies zullen worden toegezonden.

In een vergadering van de IKON met deputaten van de niet in de IKON participerende kerken op 10 december 1976 kon, nadat de nieuwe regeling bijna een jaar van kracht was geweest, tot blijdschap van alle partijen worden geconstateerd, dat de overeenkomst goed werkt en dat ieder zijn best doet hem zo goed mogelijk na te leven. Besloten werd om enkele keren per jaar een vergadering van de deputaten van de niet participerende kerken met de IKON te houden, waarin voorkomende zaken geregeld kunnen worden. Prof. dr. J. P. Versteeg zal deze vergaderingen voorzitten, terwijl ds. P. Lok (Geref., vrijgemaakt) als verslaggever fungeert.

Ad C

a. In hun rapport aan de synode van 1974 hebben uw deputaten de vrees uitgesproken, dat

bij het uittreden van diverse kerken uit het CVK en door het in leven roepen van de stichting IKON het aantal aan onze kerken toegewezen kerkdiensten wel eens aanmerkelijk beperkt zou kunnen worden.

Tot onze blijdschap kunnen we nu echter meedelen, dat deze vrees is beschaamd. Hadden we in het CVK in de regel jaarlijks 8 uitzendingen (waarvan 7 op zondag en 1 in de week), voor 1976 kregen we 7 diensten toegewezen (waarvan 6 op zondag en 1 in de week). Dit aantal is ook voor 1977 weer gehandhaafd.

Op de uitzending van een kerkdienst ontvangen de predikanten die in zo'n dienst voorgaan, in de regel een behoorlijk aantal reacties. Ook wordt veelvuldig gebruik gemaakt van de mogelijkheid om de gehouden preek toegezonden te krijgen. Toch is de aanvraag voor deze gedrukte preken dalende, waarschijnlijk doordat nu een vergoeding per preek wordt gevraagd die eerst overgemaakt moet worden, terwijl vroeger het geven van een bijdrage in de vrijheid van de aanvragers werd gelaten.

Nu er door de stichting van de IKON een nieuwe situatie is ontstaan, hebben uw deputaten het ook wenselijk geacht niet langer te moeten wachten om te handelen overeenkomstig de vrijheid die de synode van 1974 gegeven heeft en nu de ook aan onze kerken door de overheid toegewezen televisiezendtijd te claimen.

Daarbij ontvingen onze kerken 90 minuten zendtijd per jaar.

Uw deputaten zagen zich toen voor de opgave geplaatst om „de eventueel in de toekomst door de overheid toe te wijzen televisie-zendtijd onder verantwoordelijkheid van deputaten zo te (doen) gebruiken, dat de verbreiding van het Evangelie erdoor bevordert wordt, met inachtneming van het in 1956 terzake genomen besluit“ (Acta G.S. 1974, art. 168, sub 3).

Uit het besluit van de synode van 1956 valt af te lezen dat de synode geen uitzending van normale kerkdiensten per televisie wenst en uit het besluit van de synode van 1974, dat de synode aan deputaten wel de vrijheid geeft om van de beschikbare televisie-zendtijd een zodanig gebruik te maken, dat de verbreiding van het Evangelie erdoor bevordert wordt.

Deputaten hebben zich op deze materie bezonnen en kwamen tot het besluit de 90 minuten zendtijd te benutten voor twee uitzendingen van 45 minuten. In 1976 werd deze tijd gebruikt voor een evangelisatie-dienst en voor een dienst met verstandelijk gehandicapten. Op de eerste uitzending kwamen meer dan 170 telefonische en tal van schriftelijke reacties binnen, die blijk gaven van grote geestelijke nood. De tweede uitzending droeg een geheel ander karakter, maar leverde ook talrijke positieve reacties op. Een en ander heeft deputaten des te meer overtuigd van de noodzaak van dergelijke uitzendingen.

Het blijkt namelijk, dat via het medium van de tv. andere mensen bereikt worden dan via de radio, waaronder tal van buitenkerkelijken. Deze reacties doen vaak een ontstellende nood aan het licht komen, waarop op deze wijze met de boodschap van het Evangelie kan worden ingegaan. Velen worden door deze diensten benaderd, die anders wellicht niet bereikt zouden worden. Het ligt in de bedoeling, dat in 1977 een campingdienst zal worden uitgezonden en een evangelisatie-dienst.

b. Over onze contacten met de Wereldomroep valt niet veel te rapporteren. De vacature ontstaan door het overlijden van ds. C. v. d. Zaal, werd vervuld door prof. dr. J. P. Versteeg, die nu de vergaderingen van het College van deputaten voor protestantse kerkuitzendingen bijwoont. Hij was in dit College reeds secundus van ds. Van der Zaal. Zijn secundus is nu geworden ds. D. Biesma jr. In dit College hebben, zoals ook reeds in het rapport aan de synode van 1974 is vermeld, zeven leden zitting, waarvan 5 benoemd worden door de Raad van Kerken en 2 door resp. de Chr. Geref. Kerken in Nederland en door de Geref. Kerken in Nederland (vrijgemaakt).

Er is ook nog een adviescommissie voor de protestantse geestelijke uitzendingen (zoals overdenkingen en nieuws uit de kerken). Deze adviescommissie bestaat uit 8 leden. Deze worden door de Wereldomroep benoemd. Men stuurt aan op een fusie tussen het College en de Adviescommissie maar hoewel men gezamenlijke vergaderingen houdt, is het nog niet tot samensmelting gekomen.

Ook in 1974, 1975 en 1976 werden er jaarlijks twee radiokerkdiensten uit Christelijke Gereformeerde Kerken uitgezonden door de Wereldomroep. Het plan bestaat om deze diensten die nu een uur duren, om technische redenen een kwartier te bekorten, maar aan dit voor-nemen is tot nu toe geen gevolg gegeven.

Voorstel

Deputaten stellen u voor opnieuw deputaten te benoemen, rekening houdend met het schrijven, dat aan het moderamen van uw synode is gericht.

H. W. Eerland, secretaris.

Bijlage 1. Overeenkomst

De ondergetekenden:

1. kerkgenootschap (hetwelk voornemens is met de IKON een overeenkomst te sluiten) hierna te noemen het kerkgenootschap de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland

en

2. de Stichting Interkerkelijke Omroep Nederland (IKON), gevestigd te Hilversum, hierna te noemen de Stichting in aanmerking nemende: dat de stichting is opgericht met het doel het krachtens overeenkomst met kerkgenootschappen verzorgen van kerkelijke radio- en televisie-uitzendingen, waarvoor ingevolge artikel 16

van de Omroepwet zendtijd is toegewezen; dat de stichting krachtens artikel 3 lid 2 sub b van haar statuten dit doel onder meer tracht te bereiken door het sluiten van overeenkomsten met niet binnen het kader van de stichting samenwerkende rechtspersonen, die zendtijd hebben verkregen, tot het verzorgen van hun uitzendingen; dat het kerkgenootschap met de stichting heeft overlegd teneinde te komen tot het sluiten van een overeenkomst als bedoeld in de vorige alinea, waarbij het kerkgenootschap de ingevolge artikel 16 van de Omroepwet aan hem toegewezen zendtijd zodanig wenst te gebruiken, dat de uitzendingen van het kerkgenootschap worden verzorgd door de stichting; dat de stichting bereid is deze opdracht te aanvaarden

zijn overeengekomen als volgt:

1. Het kerkgenootschap draagt aan de stichting op de verzorging van de uitzendingen waarvoor aan het kerkgenootschap zendtijd is toegewezen, zulks in overeenstemming met het bepaalde in artikel 16 Omroepwet.
2. De stichting aanvaardt deze opdracht.
3. De in deze overeenkomst geregelde samenwerking wordt geacht te zijn ingegaan op 1 januari 1976; de overeenkomst blijft van kracht tot wederopzegging. Opzegging kan plaatsvinden met een opzeggingstermijn van ten minste 6 maanden.
4. De stichting verplicht zich de door het kerkgenootschap opgedragen verzorging van de kerkelijke radio- en televisie-uitzendingen uit te voeren op een zodanige wijze, dat de in artikel 10 Omroepwet vastgelegde verantwoordelijkheid van het kerkgenootschap wordt in acht genomen. De stichting verplicht zich daarbij voorts ervoor zorg te dragen dat door of namens haar generiel handeling wordt gepleegd, die in strijd is met voornoemde verantwoordelijkheid van het kerkgenootschap.
5. De stichting verplicht zich jegens het kerkgenootschap met betrekking tot de verzorging van de uitzendingen er op toe te zien dat de uitzendingen geschieden overeenkomstig de doelstellingen van het kerkgenootschap, bij de programmering van de uitzendingen rekening houdend met de noodzakelijke coördinatie van de uitzendingen binnen de toegewezen zenduren.
6. Het kerkgenootschap verplicht zich de gelden die de overheid aan het kerkgenootschap voor de verzorging van de toegewezen zendtijd toekent, ter beschikking te stellen van de stichting zulks met ingang van de in artikel 3 genoemde datum en tot het einde van de overeenkomst. De stichting legt daarvan jaarlijks tegenover het kerkgenootschap rekening en verantwoording af.
7. De stichting verplicht zich om de twee jaar een verslag van haar activiteiten met betrekking tot de verzorging van de uitzendingen van het kerkgenootschap over te leggen en dit verslag desgewenst in een bespreking met het kerkgenootschap toe te lichten.
8. Indien het kerkgenootschap van mening is, dat de wijze van verzorging van de uitzendingen betreffende de zendtijd van het kerkgenootschap door de stichting niet of niet langer in overeenstemming is met de verantwoordelijkheid van het kerkgenootschap ingevolge artikel 10 Omroepwet is het kerkgenootschap bevoegd onmiddellijk in overleg te treden met de stichting over herziening van deze overeenkomst. Indien dit overleg niet tot het door het kerkgenootschap gewenste resultaat leidt, is het kerkgenootschap bevoegd met onmiddellijke ingang de verzorging van de zendtijd van het kerkgenootschap door de stichting te beëindigen en deze zelf te verzorgen of door een ander te doen verzorgen onder gelijktijdige opzegging van de samenwerking met de stichting met onmiddellijke ingang. Het kerkgenootschap is in dit geval verplicht de door het kerkgenootschap van overheidswegen ontvangen gelden voor het verzorgen van de uitzendingen nog gedurende een half jaar na beëindiging van de verzorging van de uitzendingen van het kerkgenootschap door de stichting, aan de stichting te betalen.
9. Alle geschillen, die tussen partijen mochten ontstaan met betrekking tot deze overeenkomst of daaruit voortvloeiende overeenkomsten zullen worden beslecht door arbitrage overeenkomstig het reglement van het Nederlands Arbitrage Instituut (N.A.I.).

Aldus opgemaakt en in tweevoud getekend te Hilversum,

w.g.

ds. M. L. W. Schoch (voorzitter IKON)
prof. dr. J. P. Boendermaker (secr. IKON)

Voor de Christelijke Gereformeerde
Kerken in Nederland,
w.g.

ds. C. van der Zaai, voorz. dep.
ds. H. W. Eerland, secr. dep.

BIJLAGE LXXXVI
art. 166, 171

RAPPORT IV VAN COMMISSIE V - INZAKE RAPPORT DEPUTATEN RADIO

1. Met grote dankbaarheid vermeldt de commissie de naam van ds. C. van der Zaai. Vele jaren was hij voorzitter van dit deputaatschap.
2. Kennisgenomen hebbend van wat deputaten vermelden onder B en van de bijlage bij dit rapport, constateert uw commissie, dat deputaten op juiste wijze uitvoering hebben gege-

- ven aan wat besloten werd door de generale synode 1974 (zie Acta 1974, art. 168, sub 2).
3. Het is bijzonder fijn, dat het aantal radiodiensten bijna niet is verminderd. Verschillende predikanten uit onze kerken hadden hierin een belangrijke taak. De commissie vraagt zich overigens af, of het niet verstandig is, dat deputaten bij de uitnodigingen die gericht worden aan predikanten om zo'n dienst te leiden, ook de kerkeraden betrekken.
 4. Over het gebruik van de toegewezen televisiezendtijd heeft de commissie breedvoerig gesproken. Binnen de commissie is er verschil van mening hoe het besluit van de generale synode (zie Acta 1974, art. 168, sub 3) moet worden uitgelegd. De meerderheid van de commissie is van mening, dat deputaten bedoeld hebben te handelen overeenkomstig de bepalingen van de vorige generale synode. In een gesprek met de secretaris van dit deputaatschap werd door hem verklaard, dat deputaten steeds de predikanten die deze uitzendingen verzorgden, erop gewezen hebben, dat het hier niet ging om een kerkdienst.
 5. De commissie stelt voor:
 - a. deputaten te danken voor hun werk en hun beleid goed te keuren;
 - b. opnieuw deputaten te benoemen.

A. van der Veer, rapporteur.

BIJLAGE LXXXVII
art. 166, 171

MINDERHEIDSRAPPORT UIT COMMISSIE V - INZAKE RAPPORT DEPUTATEN RADIO

Wij hebben ernstige bezwaren tegen het rapport van deputaten voor radio-kerkdienstuitzendingen wegens het beleid van de deputaten dat daarin naar voren komt. Met name geldt dit de handelwijze ten aanzien van de uitzending van kerkdiensten per televisie.

In artikel 168 van de Acta van de synode van 1974 lezen we o.a.: „Wanneer zendtijd wordt toegewezen, zal dit neerkomen op een half uur per jaar. Wanneer we die niet claimen, zal deze aan anderen worden toegewezen. Het gaat hier niet om de vraag of kerkdiensten per televisie zullen worden uitgezonden". De synode besloot o.a. deputaten de vrijheid te verlenen om de eventueel in de toekomst door de overheid toe te wijzen televisiezendtijd onder verantwoordelijkheid van deputaten zo te (doen) gebruiken dat de verbreiding van het Evangelie daardoor bevordert wordt, met inachtneming van het in 1956 ter zake genomen besluit.

Deputaten schrijven in hun rapport: Uit het besluit van de synode van 1956 valt af te lezen, dat de synode geen uitzending van normale kerkdiensten per televisie wenst en uit het besluit van de synode van 1974, dat de synode aan deputaten wel de vrijheid geeft om van de beschikbare televisiezendtijd een zodanig gebruik te maken, dat de verbreiding van het Evangelie erdoor bevordert wordt. Deputaten hebben zich op deze materie bezonnen en kwamen tot het besluit de 90 minuten zendtijd te benutten voor twee uitzendingen van 45 minuten. In 1976 werd deze tijd gebruikt voor een evangelisatie-dienst en voor een dienst met verstandelijk gehandicapten.

Deputaten maken dus onderscheid tussen normale en abnormale diensten en gaan ervan uit dat de synode van 1956 er ook zo over dacht. Zij motiveren dat in geen enkel opzicht.

Het is zonder meer duidelijk, dat deputaten in strijd met de synodale besluiten gehandeld hebben. We kennen het onderscheid niet tussen normale en abnormale diensten. De dienst op zondag 29 augustus 1976 is zonder meer als televisiekerkdienst en als kerkdienst aangekondigd. De dienst op zondag 24 oktober j.l. werd genoemd een kerkdienst voor geestelijk gehandicapten en ook een televisie-kerkdienst. We hebben ook onze avondmaals- en huwelijksdiensten enz., maar dat zijn allemaal „normale" kerkdiensten.

Deputaten hebben over het hoofd gezien, dat ook in 1956 op de generale synode over deze zaak gehandeld is. Volgens art. 25 heeft de synode toen met volle handhaving van het besluit van de synode van 1956 (Acta 1956, art. 26) o.a. besloten aan de deputaten voor radio-kerkdienstuitzendingen de vrijheid te geven om in voorkomende gevallen evangelisatie-samenkomsten, eventueel in overleg met de deputaten voor evangelisatie, via de televisie te doen uitzenden. Tijdens diezelfde synode is volgens art. 109 besloten de deputaten voor radiokerkdienstuitzendingen op te dragen het in de vergadering van 31 augustus genomen besluit om praktische redenen niet uit te voeren. Dit besluit is nimmer gewijzigd of ingetrokken en daarom nog van kracht.

We behoeven hier niets aan toe te voegen. Het zal uw vergadering duidelijk zijn, dat wij geen instemming kunnen betuigen met het beleid van de deputaten. Daarom stellen we u voor:

1. het beleid van de deputaten ten aanzien van de uitzendingen per televisie uitdrukkelijk af te keuren;
2. deputaten op te dragen zich in de toekomst stipt te houden aan de uitspraken van de synode.

De leden van de commissie V
G. Blom en G. Bouw.

BIJLAGE LXXXVIII
art. 174ANTWOORD AAN DE GENERALE SYNODE VAN DE
GEREFORMEERDE KERKEN (VRIJGEMAAKT)

De generale synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland heeft in haar vergaderingen van 7 en 23 september 1977 aandacht gegeven aan de brief van uw generale synode, gehouden te Kampen d.d. 20 juni 1975.

In deze brief beluisteren wij een sterk appel op onze kerken, een appel dat ons terdege heeft aangesproken.

Ook zijn wij dankbaar voor de bereidheid dit schrijven toe te lichten en voor het goede en open gesprek, dat het moderamen van onze synode als gevolg van genoemde bereidheid mocht hebben met de gedeputeerden van uw synode.

De brief van de generale synode van 1974 was kort, omdat er in het stadium van toen aan het schrijven van de synode van Rotterdam (1971/1972) weinig was toe te voegen. Het gesprek van 13 september 1977 bewijst, dat wij over en weer iets tot elkaar te zeggen hebben en zou als een stap gezien kunnen worden op de weg naar daadwerkelijke toenadering.

Maar als u vraagt, dat aan gesprekken die gericht zijn op het zoeken van elkaar, een uitspraak van onze synode voorafgaat dat het tot een eenheid van kerkelijk samenleven moet komen, vraagt u te veel.

Wij hebben de indruk, dat daarmee in principe gezegd zou worden, dat het binnen korter of langer tijd tot een vereniging van uw kerken en onze kerken moet komen.

Als de gevraagde uitspraak anders te verstaan is, wil onze synode dat gaarne van uw synode vernemen.

Redenen, waarom onze synode van Hoogeveen niet kan komen tot deze uitspraak met betrekking tot uw kerken zijn:

1. Aangezien het niet duidelijk is, dat de verschillen ten aanzien van de toeëigening des heils en de hantering van het gereformeerd belijden omtrent de kerk (zoals de formulering van onze generale synode van 1962 luidde) slechts accentverschillen zijn, moet hier o.l. dieper op ingegaan worden.

Ook de deelneming aan de G.O.S. kan hierbij aan de orde komen. Zoals u wellicht bekend is, heeft onze synode inmiddels het lidmaatschap van de I.C.C.C. beëindigd.

2. De toenadering tussen de plaatselijke kerken, die een bewijs is van een groeiende verbondenheid en die hoop zal geven op een kerkelijk samengaan, ontbreekt naar onze mening nog al te veel. In dit verband willen wij wijzen op de in het gesprek van 13 september van weerszijden gemaakte opmerkingen over de noodzaak van een geestelijke eenheid. Onze generale synode heeft in één van haar zittingen uitgesproken, dat de kerken in prediking, ambtelijke arbeid en publikaties aandacht dienen te besteden aan Christus' gebod tot eenheid, welke eenheid gezocht moet worden met allen die in waarheid onder het gezag van Gods Woord willen buigen en naar de gereformeerde belijdenis willen leven.

In het licht daarvan gaf zij aan haar deputaten opdrachten met betrekking tot de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt, buiten verband), maar niet minder met betrekking tot uw kerken.

Omdat de synode van 1977 evenals haar voorganger in 1962 uw kerken ziet als kerken die zich in alles willen stellen op de grondslag van Gods heilig Woord en de gereformeerde belijdenis als daarop gegrond, leeft in haar de overtuiging, dat wij tot eenheid geroepen zijn.

Broeders, wij zijn het met u eens: confessionele eenheid moet leiden tot kerkelijke eenheid. Om daartoe te komen zien wij voorlopig geen andere weg dan gesprekken tussen wederzijdse deputaten. Onze vraag is thans alleen maar deze: wilt deze weg alsnog weer met ons gaan.

Het adres van onze deputaten, die de opdracht hebben ontvangen om zo spoedig mogelijk te spreken met uw gedeputeerden, indien uw generale synode bereid is hiervoor deputaten te benoemen, is: drs. W. Steenbergen, Schaperstraat 11, Groningen.

Wij delen u tenslotte mede, dat de synode de leden van het moderamen machtigde om als haar deputaten deze brief in uw moderamen toe te lichten, indien u hierom vraagt.

De Here leidt u en ons in alles door Zijn Geest in de gehoorzaamheid aan Zijn Woord.

BIJLAGE LXXXIX
art. 182

RAPPORT VAN DE QUAESTOR VAN DE GENERALE SYNODE

Balans per 31 december 1976

Activa

Postrekening	f 10.983,37
Alg. Bank Ned. spaarrekening	" 1.129,45
Alg. Bank Ned. termijndeposito	" 35.000,—
Nog te ontvangen rente	" 43,60
	f 47.156,42

Passiva

Nog te betalen kosten deputaatschappen	f 1.125,10
Nog te betalen accountantskosten	" 700,—
Vermogen	" 45.331,32
	f 47.156,42

De rekening van lasten en baten over de periode 1 januari 1974 - 31 december 1976 is als volgt:

1-1-1974 - 31-12-1976

Lasten

Kosten gen. synode 1974	f 32.399,61
Kosten Acta 1974	" 25.205,33
Bijdrage kerkelijk bureau	" 63.000,—
Deputaatschap eenheid geref. belijders	" 26.443,34
Diverse deputaatschappen	" 33.676,96
Bijdrage Geref. Oec. Synode	" 12.948,34
Bijdrage I.C.C.C.	" 4.500,—
Accountantskosten	" 800,—
Administratiekosten	" 38,50
Voordelig saldo	" 19.543,36
	f 216.555,44

Baten

Bijdragen particuliere synoden	f 213.795,—
Verkoop Acta 1971 en 1974	" 1.989,25
Rente	" 2.771,19
	f 218.555,44

TOELICHTING BALANS

Postrekening f 10.983,37

Dit bedrag is het tegoed bij de postcheque- en girodienst per 31 december 1976.

Alg. Bank Nederland. Spaarrekening f 1.129,45

Het tegoed bij deze bankinstelling bedroeg per 31 december 1976 f 1.129,45. Deze spaarrekening werd destijds geopend bij de Nederlandsche Bank Unie voor de geldmiddelen, welke tijdelijk rentegevend konden worden belegd.

Per 1 januari 1974 werd deze bank door de A.B.N. overgenomen.

Algemene Bank Nederland. Termijndeposito f 35.000,—

De geldmiddelen, welke op korte termijn konden worden belegd, werden in de afgelopen periode op termijndeposito geplaatst met de mogelijkheid van de verlenging van de termijn per maand. Per 31 december 1976 was f 35.000,— à deposito geplaatst tegen een rentepercentage van 6%.

Nog te ontvangen rente f 43,60

Per 31 december 1976 was op de termijn-deposito ad f 35.000,— nog 6 1/2% rente te ontvangen vanaf 24 december 1976.

Nog te betalen kosten deputaatschappen f 1.125,10

Dit bedrag heeft betrekking op de na 31 december 1976 ingediende kostennota's, welke nog ten laste van 1976 konden worden gebracht. De betaling van dit bedrag heeft na 1 januari 1977 plaatsgevonden.

Nog te betalen accountantskosten f 700,—

De declaratie van de accountant over de jaren 1974 t/m 1976 is nog niet ontvangen. Voor de kas generale synode werd het aandeel in deze controlekosten over deze jaren geraamd op f 700,—.

Vermogen f 45.331,32

Het voordelig saldo van de rekening van lasten en baten over de periode 1 januari 1974 - 31 december 1976 ad f 19.543,36 is ten gunste van het vermogen gebracht.

De generale synode 1974 heeft deputaten geestelijke verzorging van de zeevarenden opgedragen hun kas over te dragen aan de quaestor. Op 15 april 1976 werd uit dien hoofde f 7.868,39 ontvangen en aan het vermogen toegevoegd.

Eenzelfde besluit werd door de generale synode 1971 genomen t.a.v. deputaten voor emigratie en deputaten geestelijke verzorging van de militairen. Na 1 januari 1974 werden resp. f 75,— en f 157,85 overeenkomstig dit besluit van deputaten ontvangen en aan het vermogen toegevoegd.

De stand wordt hierdoor als volgt:

stand per 1 januari 1974	f 17.686,72
bij: voordelig saldo 1 januari 1974 - 31 december 1976	„ 19.543,36
overdracht kas dep. geestelijke verz. van de zeevarenden	„ 7.868,39
overdracht kas dep. voor emigratie	„ 75,—
overdracht kas dep. geestelijke verz. van de militairen	„ 157,85
stand per 31 december 1976	f 45.331,32

TOELICHTING LASTEN EN BATEN

Kosten generale synode 1974	f 32.399,61
De specificatie van dit bedrag is als volgt:	
Installatie vergadering	f 1.632,06
Reiskosten afgevaardigden	„ 12.055,25
Verblijfskosten afgevaardigden	„ 1.302,12
Hotelskosten afgevaardigden	„ 8.102,50
Lunches en consumpties afgevaardigden	„ 3.328,65
Agenda, rapporten, stencil- en typewerk	„ 3.885,28
Kosten scribaat	„ 2.323,80
Besluitboekje G.S.	„ 790,30
Diversen	„ 527,47
	f 34.047,43
Kosten Acta 1974 / 25.205,33	f 32.399,61

De specificatie van dit bedrag is als volgt:	
Drukkosten 500 ex. Acta '74 Drukkerij Naarden	f 23.920,—
Verzendkosten Acta door het kerkelijk bureau	„ 1.196,95
Aanvullende kosten Acta '71 en '74	„ 88,38
	f 25.205,33

Bijdrage kerkelijk bureau / 63.000,—

Deze bijdrage aan het kerkelijk bureau werd betaald op grond van het besluit van de generale synode jaarlijks een bedrag van f 0,30 per lid aan deputaten kerkelijk administratief bureau beschikbaar te stellen voor het kerkelijk werk.

Deputaten eenheid geref. belijders / 26.443,34

Dit bedrag omvat de gemaakte reis- en verblijfskosten voor het bijwonen van vergaderingen en conferenties, telefoon- en portiekosten alsmede de reis- en verblijfskosten van afgevaardigden naar:
het I.C.C.C.-congres 1975 te Nairobi (Afrika),
de synode 1976 van die Geref. Kerk te Potchefstroom (Suid-Afrika) en
de Geref. Oecum. Synode 1976 te Kaapstad (Zuid-Afrika).

Diverse deputaatschappen / 33.676,96

De specificatie van dit bedrag is als volgt:		
	1971-1973	1974-1976
Collectenrooster	f 710,—	f —,—
Hoge Overheid en C.I.O.	„ 1.785,05	„ 2.753,16
Synodaal archief	„ 45,45	„ 169,25
Berijmde schriftgedeelten	„ 998,70	„ 572,40
Emigratie	„ —,—	„ 230,34
Kalender en jaarboek	„ 39,55	„ —,—
Verzorging zeevarenden	„ 428,01	„ 1.740,49
Financiële zaken	„ 1.329,94	„ 2.050,70
Veriepenwoordiging der kerken	„ 283,20	„ 99,67
Verzorging gehandicapten	„ 426,88	„ —,—
Kerk en recreatie	„ 185,85	„ 410,—
Bijzondere arbeid van predikanten	„ 258,50	„ —,—
Eredienst	„ 3.885,49	f 3.576,10
Uitgave Dordtse Kerkorde	„ 56,55	„ 60,20
Kerk en samenleving	„ —,—	„ 2.991,50
Kerk en onderwijs	„ 1.488,25	„ 2.558,10
Radio-kerkdienstuitzendingen	„ 170,86	„ 196,57
Verzorging militairen	„ 563,58	„ 21.391,72
Raad van contact N.B.G.	„ 300,—	„ 507,35
Belijdenisgeschriften	„ —,—	„ 1.523,61
	f 12.955,86	f 33.676,96

Ingevolge opdracht van de generale synode 1971 hebben deputaten voor de eredienst gezorgd voor de uitgave van de herziene liturgische geschriften en deze voor de kerken verkrijgbaar gesteld.

De hieraan verbonden kosten werden vóór 1 januari 1974 grotendeels reeds betaald, ter-

wij de opbrengst onder aftrek van de kosten door het kerkelijk bureau in de periode 1974-1976 werd afgedragen. Hierdoor bedroeg het batig saldo over deze periode van dit deputaatschap f 3.676,10.

Het deputaatschap voor de geestelijke verzorging van de militairen heeft ingevolge het besluit van de generale synode 1971 ná 1 januari 1974 zelf geen kerkelijke kas beheerd, waardoor de uitgaven bij de quæstor werden gedeclareerd.

Bijdrage Geref. Oecumenische Synode / 12.948,34

De volgende bijdragen werden betaald:		
bijdrage 1974	\$ 1521,80	f 3.969,86
bijdrage 1975	„ 1628,32	„ 4.284,80
bijdrage 1976	„ 1742,32	„ 4.693,68
	\$ 4892,44	f 12.948,34

Bijdrage I.C.C.C. / 4.500,—

Ingevolge het besluit van de deputaten eenheid werden de volgende bedragen overgemaakt:

bijdrage 1974	f 1.500,—
bijdrage 1975	„ 1.500,—
bijdrage 1976	„ 1.500,—
	f 4.500,—

Accountantskosten / 800,—

Dit bedrag bestaat uit:		
controlekosten 1971 t/m 1973 restant	f 100,—	
controlekosten 1974 t/m 1976 raming	„ 700,—	
	f 800,—	

Voordelig saldo / 19.543,36

Dit overschot is ontstaan, doordat blijkens de rekening van lasten en baten over de periode 1 januari 1974 - 31 december 1976 de baten f 19.543,36 hoger waren dan de lasten t.w.:

baten	f 218.555,44
lasten	„ 199.012,08
batig saldo	f 19.543,36

Baten

Bijdragen particuliere synoden / 213.795,—

De specificatie van dit bedrag is als volgt:				
	1974	1975	1976	totaal
P.S. v.h. Noorden	f 18.565,—	f 18.850,—	f 19.200,—	f 56.615,—
P.S. v.h. Oosten	„ 21.211,—	„ 21.368,—	„ 21.597,—	„ 64.174,—
P.S. v.h. Westen	„ 15.050,—	„ 14.806,—	„ 14.529,—	„ 44.385,—
P.S. v.h. Zuiden	„ 16.338,—	„ 16.278,—	„ 16.005,—	„ 48.621,—
	f 71.164,—	f 71.300,—	f 71.331,—	f 213.795,—

Verkoop Acta 1971 en 1974 / 1.989,25

Door het kerkelijk bureau werd de opbrengst van de Acta 1971 en 1974 als volgt afgedragen:

opbrengst Acta 1971	f 637,25
opbrengst Acta 1974	„ 1.352,—
totaal	f 1.989,25

Rente / 2.771,19

Dit bedrag, verkregen door de tijdelijke belegging van de geldmiddelen, is als volgt samengesteld:

rente A.B.N. termijndeposito	f 2.377,28
rente A.B.N. spaarrekening	„ 113,64
rente Postcheque- en Girodienst	„ 260,27
	f 2.771,19

Ter vergelijking van de financiële resultaten over de jaren 1974 t/m 1976 met die over de periode 1971 t/m 1973 wordt als bijlage aan dit rapport toegevoegd:

- de balans per 31 december 1976 met de vergelijkende cijfers per 31 december 1973;
- de rekening van lasten en baten over de periode 1 januari 1974 - 31 december 1976 met de vergelijkende cijfers over de periode 1 januari 1971 - 31 december 1974 en de door de generale synode goedgekeurde begroting 1974/1976.

G. G. van Wijngaarden, quæstor.

BIJLAGE KAS GENERALE SYNODE

Balans per:

Activa	31-12-73	31-12-76
Postrekening	/ 19.560,42	/ 10.983,37
Alg. Bank Ned. spaarrekening	" 1.015,81	" 1.129,45
Alg. Bank Ned. termijndeposito	" —	" 35.000,—
Nog te ontvangen verkoop Acta	" 397,88	" —
Nog te ontvangen rente	" —	" 43,60
	/ 20.974,11	/ 47.156,42
Passiva	31-12-73	31-12-76
Nog te betalen kosten Acta	/ 114,20	/ —
Nog te betalen kosten deputaatschappen	" 2.673,19	" 1.125,10
Nog te betalen accountantskosten	" 500,—	" 700,—
Vermogen	" 17.686,72	" 45.331,32
	/ 20.974,11	/ 47.156,42

REKENING VAN LASTEN EN BATEN

Lasten	1-1-71 31-12-73	1-1-74 31-12-76	Begroting 1974/79
Kosten gen. synode	/ 34.047,43	/ 32.399,61	/ 40.000,—
Kosten Acta	" 15.708,16	" 25.205,33	" 19.500,—
Bijdrage kerk, adm. bureau	" 63.000,—	" 63.000,—	" 63.000,—
Deputaatschap eenheid	" 21.157,38	" 26.443,34	" 31.000,—
Diverse deputaatschappen	" 12.955,88	" 33.678,96	" 26.500,—
Bijdrage Geref. Oec. Synode	" 11.845,28	" 12.948,34	" 14.000,—
Bijdrage I.C.C.C.	" 4.500,—	" 4.500,—	" 4.500,—
Accountantskosten	" 600,—	" 800,—	" 700,—
Rente	" 456,25	" —	" —
Administratiekosten	" 21,15	" 38,50	" —
Onvoorzien	" —	" —	" 11.800,—
Voordelig Saldo	" 1.785,55	" 19.543,36	" —
	/ 166.077,04	/ 218.555,44	/ 211.000,—
Baten			
Bijdragen part. synoden	/ 166.317,65	/ 213.795,—	/ 210.000,—
Verkoop Acta	" 397,88	" 1.989,25	" 500,—
Rente	" 361,51	" 2.771,19	" 500,—
	/ 166.077,04	/ 218.555,44	/ 211.000,—

BEGROTING VAN DE KAS VAN DE GENERALE SYNODE DER CHR. GEREK. KERKEN OVER DE PERIODE 1 JANUARI 1977 - 31 DECEMBER 1979

	Lasten 1974/76	Begroting 1977/79
Kosten generale synode	/ 32.399,61	/ 43.000,—
Kosten Acta	/ 25.205,33	/ 29.000,—
af: verkoop Acta	" 1.989,25	" 1.500,—
	/ 23.216,08	/ 27.500,—
Bijdrage kerk, adm. bureau	" 63.000,—	" 68.800,—
Deputaten eenheid geref. beïjders	" 26.443,34	" 24.500,—
Deputaten geest. verz. mil.	" 21.391,72	" 20.000,—
Diverse deputaatschappen	" 12.285,24	" 16.000,—
Kosten Geref. Oec. Synode	" 12.948,34	" 24.000,—
Bijdrage I.C.C.C.	" 4.500,—	" 1.500,—
Accountantskosten	" 800,—	" 1.800,—
Administratiekosten	" 38,50	" —
Onvoorzien	" —	" 9.400,—
	/ 197.022,83	/ 256.500,—
Af: Rente	" 2.771,19	" 1.200,—
	/ 194.251,64	/ 255.300,—
Bijdragen part. synoden	" 213.795,—	" 255.300,—
VOORDELIG SALDO	/ 19.543,36	/ —,—

Op grond van deze begroting zullen de bijdragen van de particuliere synoden gebaseerd op een ledental van 74.000 over de jaren 1977 t/m 1979 als volgt moeten worden vastgesteld:

Bijdragen P.S. 1977 / 1,15 per lid	/ 85.100,—
idem 1978 / 1,15 per lid	/ 85.100,—
idem 1979 / 1,15 per lid	/ 85.100,—
TOTAAL	/ 255.300,—

G. G. v. Wijngaarden, quaestor.

De specificatie van de kosten van de generale synode is als volgt:

	G.S. 1974 Lasten	G.S. 1977 Begroting
Installatie vergaderruimte	/ 2.878,40	/ 2.200,—
Reiskosten afgevaardigden	" 11.486,15	" 16.000,—
Verblijfskosten afgevaardigden	" 1.759,20	" 2.000,—
Hotellkosten afgevaardigden	" 7.250,—	" 9.600,—
Lunches en consumpties afgevaardigden	" 2.739,96	" 5.200,—
Agenda, rapporten, stencil- en typewerk	" 2.483,39	" 2.500,—
Kosten scribaat	" 1.938,29	" 2.500,—
Besluitboekje G.S.	" 1.214,02	" 1.500,—
Diversen	" 650,20	" 1.500,—
	/ 32.399,61	/ 43.000,—

Specificatie kosten deputaten eenheid

Reiskosten U.S.A. en Canada Synode Chr. Ref. Church en Synode Free	
Ref. Church 1977, 2 afgevaardigden	/ 4.000,—
Reiskosten U.S.A. en Canada Synode Chr. Ref. Church en Synode Free	
Ref. Church 1979, 2 afgevaardigden	" 4.500,—
Reiskosten Schotland Synode Free Church of Scotland 1977, 1 afgevaardigde	" 1.000,—
Reiskosten Zuid-Afrika Synode die Geref. Kerk, 1 afgevaardigde	" 3.000,—
Kosten vergaderingen	" 9.000,—
Secretariaatskosten	" 1.000,—
Onvoorzien	" 2.000,—
	/ 24.500,—

Specificatie diverse deputaatschappen

Geestelijke verzorging zeevarenden	/ 2.000,—
Hoge Overheid en C.I.O.	" 3.000,—
Synodaal Archief	" 600,—
Financiële zaken	" 2.300,—
Vertegenwoordiging der kerken	" 200,—
Kerk en recreatie	" 500,—
Eredienst	" 200,—
Kerk en samenleving	" 3.500,—
Kerk en onderwijs	" 3.000,—
Radio-kerkdienstuitzendingen	" 200,—
Beijdenlageschriften	" 200,—
Raad van Contact N.B.G.	" 300,—
	/ 16.000,—

BIJLAGE XC art. 182

RAPPORT I VAN COMMISSIE VII - INZAKE RAPPORT QUAESTOR GENERALE SYNODE

1. Vermogen

Per ultimo december 1976 bedroeg het totaal van het onder beheer van de quaestor zijnde vermogen / 45.330,—. Indien krachtens de bedoeling van de synode van Rotterdam (Acta 1971/2, art. 181, sub 10) gehandeld zou zijn, zou dit vermogen 1/3 van de begrote ontvangsten 1974/76 hebben moeten bedragen, derhalve 1/3 van / 210.000,— of / 70.000,—. De liquiditeit gaf en geeft de quaestor, blijkens zijn toelichting, echter geen zorgen, waarmede, naar de commissie voorkomt, genoegen kan worden genomen.

Blijkens rapport van commissie VII van de G.S. 1974 (Acta, pag. 293/4) bedroeg het toen gecorrigeerde vermogen per 31 december 1973 / 17.919,—. De quaestor vermeldt in zijn rapport als beginstand / 17.686,—. Hij verwerkte correcties, die de vorige synode aanbracht, in de nu aan de orde zijnde verslagperiode (/ 75,— + / 157,85 = / 232,85), waardoor eveneens aan de bedoeling van de vorige synode is voldaan.

2. Deputaatschap zeevarenden

Dit deputaatschap had de opdracht van de synode 1974 (zie Acta, pag. 35) zijn kas over te dragen aan de quaestor voor 1 januari 1975. De overdracht vond echter pas op 15 april 1976 plaats (f 7.858,39). Reeds ter synode 1974 ontbrak een financieel overzicht van dit deputaatschap over de jaren 1971/1973 (Acta, pag. 158). Ook nu mist uw commissie een openbare verantwoording van het financiële beheer van dit deputaatschap over de periode 1971 tot de kasoverdracht op 17 april 1976. Hoewel deputaten financiële zaken in hun vertrouwelijk aan uw synode uitgebrachte bijlage van hun rapport bovengenoemd eindbedrag zonder verder commentaar vermelden, meent uw commissie toch hier uw aandacht op te moeten vestigen.

3. Voorstellen

Uw commissie stelt u voor:

- alsnog een slotafrekening van het deputaatschap zeevarenden ter kennis van de synode te doen brengen;
- het door de quaestor gevoerde beleid goed te keuren;
- de quaestor over de verslagperiode decharge te verlenen met hartelijke dank voor alle door hem in die periode verrichte arbeid.

A. L. de Bruyne, rapporteur.

BIJLAGE XC a
art. 182

**RAPPORT I a VAN COMMISSIE VII - INZAKE BEGROTING VAN DE KAS VAN DE
GENERALE SYNODE DER CHR. GEREK. KERKEN OVER DE PERIODE
1 JANUARI 1977-31 DECEMBER 1979**

Uw commissie stelt voor deze begroting tot het daarin vermelde te dekken bedrag ad. f 255.300,— goed te keuren.

J. W. van Westrienen, rapporteur.

BIJLAGE XCI
art. 185

RAPPORT VIII VAN COMMISSIE VII - INZAKE BEGROTINGEN

De door de kashoudende deputaatschappen ingediende begrotingen voor de komende drie jaren zijn bases voor gevraagde minimumbijdragen per (doop)-lid volgens dit schema:

	1977	1978	1979	1980
9.04 Onderlinge bijstand	f 1,20	f 1,—	f 1,—	f 1,—
9.05 Emeritikas	„ 11,—	„ 10,—	„ 11,—	„ 11,50
9.07 Theologische Hogeschool	„ 6,50	„ 7,—	„ 7,50	„ 8,—
9.09 Evangelisatie	„ 1,90	„ 3,55	„ 3,55	„ 3,55
9.10 Buitenlandse zending	„ 3,50	„ 3,60	„ 4,—	„ 4,50
9.11 Evangelieverkondiging onder Israël	„ 0,50	„ 0,80	„ 0,95	„ 1,10
9.12 Adma	„ 1,40	„ 1,40	„ 1,50	„ 1,65
9.15 Contact met de kerkjeugd	„ 0,45	„ 0,95	„ 1,—	„ 1,10
9.20 Steun kerken polders	„ 1,20	„ 1,20	„ 1,30	„ 1,30
9.21 Kerkbouwsangelegenheden	„ 0,90	„ 0,45	„ 0,45	„ 0,45
9.22 Ambtelijke bearbeiding schippers	„ —,—	„ 0,75	„ 0,80	„ 0,85
9.25 Geestelijke verzorg. gehandic.	„ 0,70	„ 0,90	„ 0,90	„ 0,90
9.26 Hulpverl. binnen- en buitenland	„ 1,55	„ 1,70	„ 1,80	„ 1,85
	f 30,80	f 33,30	f 35,75	f 37,75

Uit de totalen blijkt, dat de gevraagde minimumbijdragen ten opzichte van het voorafgaande jaar stijgen met:

in 1978 f 2,50
1979 f 2,45
1980 f 2,—

Uw commissie heeft getracht deze stijging wat te matigen en komt na kennisname van de thans ingediende financiële overzichten en begrotingen van de kashoudende deputaatschappen tot het volgende schema van minimumbijdragen per (doop)-lid (uitgaande van een zielen-tal van 74.000 en derhalve uitgaande van afdracht door alle kerken):

	1978	1979	1980
9.04 Onderlinge bijstand	f 1,75	f 0,75	f 0,75
9.05 Emeritikas	„ 10,—	„ 10,50	„ 11,—
9.07 Theologische Hogeschool	„ 6,50	„ 6,60	„ 7,—
9.09 Evangelisatie	„ 3,—	„ 3,50	„ 3,50
9.10 Buitenlandse zending	„ 3,50	„ 3,75	„ 3,75
9.11 Evangelieverkondiging onder Israël	„ 0,90	„ 1,—	„ 1,10
9.12 Adma	„ 1,40	„ 1,50	„ 1,60
9.15 Contact met de kerkjeugd	„ 1,15	„ 1,10	„ 1,—
9.20 Steun kerken polders	„ 1,—	„ 1,—	„ 1,—
9.21 Kerkbouwsangelegenheden	„ 0,30	„ 0,30	„ 0,30
9.22 Ambtelijke bearbeiding schippers	„ —,—	„ —,—	„ —,—
9.25 Geestelijke verzorg. gehandic.	„ 0,90	„ 0,90	„ 0,90
9.26 Hulpverl. binnen- en buitenland	„ 1,60	„ 1,70	„ 1,70
	f 32,—	f 32,80	f 33,60

Toelichting:

9.04 Onderlinge bijstand

Het vermogen van deze kas is ruimschoots voldoende en laat een vermindering van ongeveer f 60.000,— toe. De gevraagde minimumbijdragen kunnen daarom voor de jaren 1978 t/m 1980 worden gereduceerd tot jaarlijks f 0,75. De minimumbijdrage 1978 ware evenwel vast te stellen op f 1,75, d.i. ten opzichte van de beide volgende jaren f 1,— meer in verband met verwachte extra-aanvragen ingevolge het draagkrachtbesluit.

Dit besluit brengt voorts mede, dat deputaten moeten worden gemachtigd de minimumbijdragen voor 1979 en 1980 te verhogen. Als norm voor deze verhogingen ware te stellen f 1,— verminderd met 1/74000 deel van het verschil tussen f 74.000,— en het in het vorige jaar ingevolge het draagkrachtbesluit uitbetaalde bedrag, c.q. vermeerderd met 1/74.000 deel van het verschil tussen het in het vorige jaar ingevolge het draagkrachtbesluit uitbetaalde bedrag en f 74.000,—.

9.05 Emeritikas

Deputaten vragen voor de komende drie jaren in totaal f 2.393.000,—. Zij ramen op basis van hun systeem dat dit tot batige saldi zal leiden welke ten opzichte van de gewenste reservering aan de lage kant zijn. Daartegenover zijn ook enkele meevallers te signaleren. Reden waarom vorenvermeld totaalbedrag kan worden teruggebracht tot f 2.331.000,—.

9.07 Theologische Hogeschool

Matiging van de gevraagde minimumjaarbijdragen lijkt uw commissie mogelijk. Weliswaar is het vermogen iets lager dan de daarvoor geldende norm, maar over het lopende jaar 1977 is een flink overschot te verwachten gelet op de subsidieregeling. Blijkens de door deputaten ingediende begrotingen vragen zij in totaal voor de komende drie jaren f 1.259.000,—. Dit bedrag kan worden verhoogd voor afschrijvingen met f 318.200,— (na de extra afschrijving in 1977) en verlaagd met f 75.000,— wegens van het vrouwencomité meer te verwachten dan begroot. Het driejaarstotaal wordt dan f 1.502.200,—.

9.09 Evangelisatie

Het vermogen is beduidend lager dan de daaraan te stellen norm. Deputaten vragen voor de komende drie jaren in totaal f 756.450,—. Uw commissie stelt voor dit bedrag te reduceren tot rond f 740.000,—. De begrote aflossingsbedragen ad totaal f 15.000,— vormen geen last. In die f 740.000,— is rekening gehouden met de kosten van een vrijgestelde, nu uw vergadering daarin toestemde onder het voorbehoud van de financiële mogelijkheid daartoe.

9.10 Buitenlandse zending

De afgelopen jaren beliep het jaarlijks uitgavetotaal blijkens de financiële overzichten van deputaten gemiddeld circa f 600.000,—.

Deputaten vragen voor de komende drie jaren f 2.469.000,—. Eventueel te verhogen tot f 2.669.000,—, t.w. f 200.000,— meer indien vóór 1981 op een derde zendingsterrein zou worden begonnen.

Gelet op het voldoen van het vermogen van zendingsdeputaten aan de geldende norm stelt uw commissie voor met enige inteling van dat vermogen het totaalbedrag voor de komende drie jaren terug te brengen tot f 2.442.000,—, waarvan één derde gedeelte via omslagen (collecten) te voldoen.

Dit voorgestelde totaalbedrag is mede gebaseerd op een uitgavenpeil van f 600.000,— in 1976, jaarlijks verhoogd met 10%:

1978	f 725.000,—
1979	f 798.600,—
1980	f 878.400,—
	f 2.402.000,—

plus een
kleine
reservering

f 38.940,—
f 2.442.000,—

9.11 Evangelieverkondiging onder Israël

Deputaten hebben voor de volgende drie jaren totaal f 256.800,— nodig. Uw commissie meent dat een intering van het vermogen mogelijk is met nog f 34.800,—. Resterend een te dekken totaal van f 222.000,—.

9.12 Adma

Uw commissie adviseert het door deputaten gevraagde driejaarstotaal 1978 t/m 1980 ad f 328.000,— te verhogen met f 5.000,— tot f 333.000,—. Enige vermogentoename lijkt gewenst tegen de achtergrond van de daarvoor geldende norm.

9.15 Contact met de kerkjeugd

Het vermogen is door hoge uitgaven van de laatste jaren gedaald tot een ver beneden de norm liggend peil. Deputaten vragen voor de komende drie jaren in totaal f 219.800,—. Uw commissie stelt voor dit totaal te verhogen met f 20.700,— tot f 240.500,—.

9.20 Steun kerken polders

Deputaten vragen voor de drie volgende jaren in totaal f 264.700,—. Hierin is begrepen f 45.000,— voor pensioenuitkeringen en dotaties aan de pensioenreserve. Gelet op de hoogte van de bestaande pensioenreserve stelt uw commissie voor het gevraagde totaal met f 42.700,— terug te brengen tot f 222.000,—.

9.21 Kerkbouwaangelegenheden

Omdat het vermogen de daarvoorgedende norm thans overtreft en gelet op de door uw vergadering aanvaarde wijziging van de instructie van deputaten meent uw commissie, dat het door deputaten gevraagde driejaarstotaal ad f 144.000,— (3 maal f 48.200,—) kan worden teruggebracht tot f 66.600,—. Het verschil ad f 78.000,— kan uit het vermogen worden gefinancierd.

9.22 Ambtelijke bearbeiding schippers

Zonder predikant zouden deputaten blijkens hun begrotingen de komende drie jaren f 435,— verliezen; met predikant is nodig f 169.590,— en, blijkens hun aan de commissie overgelegde begrotingen, met een half-time predikant f 80.040,—.

Uw commissie stelt voor geen minimumbijdragen vast te stellen; het vermogen is, ook wanneer er een half-time werker komt, voorlopig zeker toereikend.

9.25 Geestelijke verzorging gehandicapten

Het vermogen voldoet niet aan de geldende norm. Uw commissie stelt voor een mogelijkheid tot enige reservering te openen en het door deputaten gevraagde driejaarstotaal ad f 189.000,— te verhogen met f 10.800,— tot f 199.800,—.

9.26 Hulpverlening binnen- en buitenland

Het vermogen laat normaliter enige intering toe. Uw commissie stelt voor het door deputaten gevraagde driejaarstotaal ad f 381.000,— te verminderen met f 11.000,— tot f 370.000,—.

Voorstellen:

Uw commissie stelt voor:

- de begrotingen van de kashoudende deputaatschappen voor de jaren 1978, 1979 en 1980 vast te stellen, rekening houdend met vorenvermelde wijzigings- en aanvullingsvoorstellen;
- de begroting voor 1981 van deputaten financieel Theologische Hogeschool, totaal belopende f 1.046.000,—, te aanvaarden als basis voor de subsidie-aanvraag bij de Rijksoverheid;
- de kashoudende deputaatschappen te machtigen tot het doen van uitgaven binnen het raam van de aldus vastgestelde begrotingen;
- dep. onderlinge bijstand te machtigen tot verhoging van de minimumbijdragen van 1979 en 1980 overeenkomstig het hierboven onder 9.04 gestelde;
- de kerkeraden resp. de diaconieën met klem te vragen de langs kerkelijk juiste weg gezamenlijk aanvaarde taken ook eensgezind te financieren, onafhankelijk van een eventueel kritische visie op onderdelen;
- de deputaten van het kerkelijk bureau op te dragen de thans door uw vergadering vast te stellen minimumbijdragen als zodanig in het collectieënrooster op te nemen;
- deputaten van het kerkelijk bureau op te dragen vóór iedere voorjaarsclassis de roepende kerk een gespecificeerde opgave te verstrekken van de kerken en/of diaconieën die niet in voldoende mate de sub e bedoelde klemmende vraag honoreren.

J. W. van Westrienen, rapporteur.

REGISTER

(De eerste cijfers verwijzen naar de artikelen der Acta, de Romeinse cijfers naar de bijlagen, de getallen tussen haakjes naar de pagina's van de bijlagen)

A

Appel, Veenendaal-Bethelkerk: 154 en 172; bijl. LXXVIII (305) en LXXIX (316).

Archief, synodaal — : 33; bijl. IX (92).
— controle van het — : 34; bijl. X (93).

B

Belijdenisgeschriften, tekst van de — : 131; bijl. LXIV (256) en LXV (258).

Berlijnde Schriftgedeelten: 144; bijl. LXX (263) en LXXI (264).

Bijstand, onderlinge — : 65; bijl. XXXII (170) en XXXIII (173).

D

Diaconale en maatschappelijke aangelegenheden: 147; bijl. LXXII (264) en LXXIII (274).

E

Eenheid van geref. belijders: 58, 59, 62, 103, 106, 109, 114, 118, 119, 128, 129, 132, 136, 156, 158 en 174; bijl. XXVI (127), XXVII (129) en aanvullend rapport (152), XXVIII (159), XLIX (224), LVI (244), LVII (244), LX (252), LXI (253), LXVI (259), LXVII (260) en LXXXVIII (330).

— Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt): 58 en 174; bijl. XXVI (127) en LXXXVIII (330).

— Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt, buiten verband): 59, 62 en 118; bijl. XXVII (130), XXVIII (159) en LVI (244).

Emeritikas (ad art. 13 K.O.): 148 en 150; bijl. LXXIV (275), LXXV (299), LXXVI (299 en 303).

— instructie P.S. van het Zuiden: 148 en 150; bijl. LXXVI (303).

— schrijven Chr. Geref. Predikantsvrouwenvereniging: 148; bijl. LXXV (299) en LXXVI (304).

Emeritaatsvoorziening ds. B. Wiltz te Brazilië: 150; bijl. XXVII (137) en aanvullend rapport (152), LXXIV (280) en LXXVI (300).

Emeriteringswijze hoogleraren: 150; bijl. XVI (112), XVII (114), XXIX (164), XXX (168) en LXXVI (300).

Emigratie: 29; bijl. VII (91).

Eredienst: 21; bijl. IV (89).

Evangelieverkondiging onder Israël: 120 en 127; bijl. LVIII (245) en LIX (251).
Evangelisatie: 86 en 90; bijl. XLII (203) en XLIII (212).

F

Financiële draagkracht: 64; bijl. XXXI (169).

Financiële zaken: 63; bijl. XXIX (162) en XXX (167).

— begrotingen van deputaatschappen: 185; bijl. XCI (336).

— financiële stukken van de quaestor: 182; bijl. LXXXIX (330), XC (335) en XCa (336).

G

Gehandicapten, geestelijke verzorging van — : 130; bijl. LXII (253) en LXIII (256).

Generale synode 1974:

— Acta: 17.
— rapport moderamen: 19; bijl. II (88).

Generale synode 1977:

— adviseurschap: 11.
— afgevaardigden: 3, 26, 38, 57, 75, 80, 85, 89, 95, 100, 117, 135, 139, 163 en 179.

— afgevaardigden (buitenlandse): 61, 71, 76, 99, 101, 102, 149 en 188.

— agenda: 14, 16, 27 en 70.

— benoemingen: 187.

— bidstond: blz. 3.

— commissies van onderzoek en rapport: 15.

— instemming met de belijdenis: 7.

— lastbrieven: 3.

— moderamen: 5.

— opening: 1 en 2.

— pers: 13 en 99.

— preadviseurs: 4.

— quaestoraat: 12.

— sluiting: 190 en 191.

— telegrammen: H.M. de Koningin: 23 en 31; federatie van Chr. Geref. Jeugdclubs en Jongerenverenigingen: 27; CDA-fractie: 32.

— toespraak praeses: 6.

— vergadertijden: 10.

Generale synode 1980: roepende kerk: 189.

Gereformeerde Gezindte, contactorgaan van de — : 119; bijl. XXVII (132) en LVII (244).

Gereformeerde Oecumenische Synode: 128; bijl. XXVII (138) en LX (252).

H

Hulpverlening binnen- en buitenland: 107; bijl. L (225) en LI (229).

I

International Council of Chr. Churches: 132, 136 en 156; bijl. XXVII (145), LXVI (259) en LXVII (260).

J

Jaarboek: 30; bijl. VIII (92).

K

Kerkbouwaangelegenheden: 66; bijl. XXXIV (173) en XXXV (177).

Kerkelijk bureau: 165; bijl. LXXXIII (320) en LXXXIV (325).

Kerken, correspondentie met buitenlandse — : 103, 106, 109, 114 en 128; bijl. XXVII (133) met aanvullend rapport (152) en XLIX (224).

— Chr. Ref. Church (North America): 103, 106, 109 en 114; bijl. XXVII (137) en aanvullend rapport (153), XLIX (224).

— Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika: bijl. XXVII (134) en XLIX (224).

Kerkjeugd, contact met de — : 92, 97, 108 en 153; bijl. XLV (215), XLVI (221), XLVII (222) en LXXVII (304).

Kerkorde:

— art. 4 sub 4 A2 van de — : 67, 82 en 91; bijl. XXXVI (178) en XLIV (214).

— bepalingen onder art. 13 van de — : 150; bijl. 2 bij LXXIV (293) en bijl. 1 bij bijl. LXXVI (302).

— art. 69 van de — : 77, 81, 141, 142 en 143; bijl. XXXIX (195), XL (195), XLI (197), LXVIII (261) en LXIX (262).

— uitgave van de — : 22; bijl. V (90).

M

Militairen, geestelijke verzorging van de — : 112; bijl. LII (229) en LIII (233).

O

Onderwijs, kerk en — : 113; bijl. LIV (233) en LV (243).

Overheid, correspondentie met de Hoge — : 45; bijl. XIV (105) en XV (109).

P

Polders, steunverlening aan de kerken in de nieuwe — : 48; bijl. XX (117) en XXI (120).

R

Radio-kerkdienstuitzendingen: 166 en 171; bijl. LXXXV (325), LXXXVI (328) en LXXXVII (329).

RCOB: 28 en 96; bijl. VI (90) en XLVIII (223).

Recreatie, kerk en — : 49; bijl. XXII (121) en XXIII (123).

S

Samenleving, kerk en — : 164; bijl. bijl. LXXXI (318) en LXXXII (319).

Schippers, ambtelijke bearbeiding van — : 52; bijl. XXIV (123) en XXV (127).

T

Theologische Hogeschool: 39, 42 en 44; bijl. XII (95) en XIII (102).

— deputaten financieel: 46 en 185 sub 2; bijl. XVI (110) met aanvulling (114) en XVII (114).

— studiefonds: 47; bijl. XVIII (115) en XIX (116).

V

Vertegenwoordiging der kerken: 18; bijl. I (86) en Ia (87).

W

Wekker, de — : 20 en 159; bijl. III (88).

Z

Zeevarenden, geestelijke verzorging van — : 35, 53 en 160; bijl. XI (93) en LXXX (318).

Zending, buitenlandse — : 72, 140 en 170; bijl. XXXVII (179) en XXXVIII (183).

100

1914

